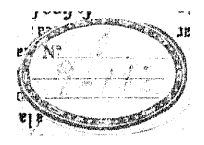

158
blas

de la Anon
do, o quando eloy remido
confidete en mis peccados, o
fratada
is el In
nfecto
ne in t

ATANU
pues las p
as hermas del glo son menofpre
cudas, y a fin son las grandezas de Dios cont

158
bras de
nune

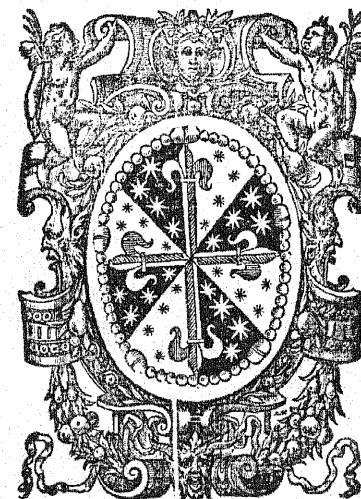
de la Compañía de Jesús de granada

R/17735 B. d.

COMMENTARIA
ET QVAESTIONES IN
DVOS ARISTOTELIS STAGYRITÆ
de Generatione & Corruptione libros.

Autore F. Dominico Bañes Mondragone nri ordinis Præ-
dicatorum ac Sacræ Theologiæ Salmanticæ
Primario Professore.

SCITO CIRCVDABIT TE VERITAS EIVS.

CVM PRIVILEGIO.

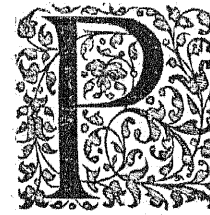
Salmanticæ apud Sanctum Stephanum.

M. D. LXXV.

Esta cañado en tres maravedis el pliego.

EL REY.

O R quanto por parte de vos el Maestro F. Domingo Bañes de la orden de Santo Domingo Cathedratico de Prima de la vniuersidad de Salamanca, nos ha sido hecha relacion que auades compuesto vnos Commentarios sobre los libros de Generatione y Corruptione de Aristoteles por ser materia muy necessaria, y auer poco scripto sobre ello y nos pedistes y supplicastes os mandassemos dar licencia para le poder imprimir, y priuilegio por el tiempo que fuessemos seruido, o como la nuestra merced fuese, lo qual visto por los del nuestro Consejo, y como por su mandado se hizo en el dicho libro la diligencia que la pragmatica por nos hecha sobre ello dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, e yo tuue lo por bien. Por la qual vos damos licencia y facultad para que por tiempo de diez años primeros siguientes que corren y se cuentan desde el dia de la data della, vos, o la persona que para ello vuestro poder ouiere, podays imprimir y vender el dicho libro que de suso se haze mencion en estos nuestros Reynos, y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor dellos que vos nombraredes para que por esta vez le pueda imprimir por el original que en el nuestro Consejo se vio, que van rubricadas las planas y firmado al fin del de Miguel de Ondarça Cauala nuestro Escriuano de Camara de los que en el nuestro Consejo residen, y con que antes que se venda le traygays ante los del nuestro Consejo juntamente con el dicho original, para que se vea si la dicha impresion esta conforme a el, o traygays se en publica forma en como por el corrector nombrado por nos se vio y corrigio la dicha impresion con el original, y se imprimio conforme a el, y quedan assi mismo impressas las erratas por el apuntadas para cada vn libro de los que assi fueren impressos, y se os tasse el precio que por cada volumē ouieredes de auer, so pena de caer y incurrir en las penas cōtenidas en la dicha pragmatica y leyes de nuestros Reynos, y mandamos que durante el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licencia, no le pueda imprimir ni vender so pena que el que le imprimiere y vendiere aya perdido y pierda todos y qualesquier libros y moldes que del tuuiere y vendiere en estos nuestros Reynos, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis, la tercia parte para el denunciador, y la otra tercia parte para el juez que lo sentéciare, y la otra tercia parte para la nuestra camara y fisco, y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidente y Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa y corte y Chancillerias, y a todos los Corregidores, Asistente, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios, y otros Iuezes y Justicias qualesquier de todas las Ciudades villas y lugares de nuestros Reynos y Señorios, assi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cūplan esta nuestra cedula y merced que assi vos hazemos, y contra el tenor y forma della no vayan ni passen en manera alguna, so pena de la nuestra merced y de diez mil marauedis para la nuestra camara. Fecha en Sant Lorenzo, a onze dias del mes de Septiembre de mil y quinientos y ochenta y quatro años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

Antonio de Erasso.

ommentaria & quæstiones in duos libros de Generatione & Corruptione Aristot. autore admodum R. Patre M. F. Dominico Bañes Sacræ Theologiæ Salmanticę primario professore, vidi & legi de senatus supremi mandato, in quibus sine vlla fidei offensione, stant omnia Christianæ & naturali Philosophiæ maximè consona, & (quod est ingenij autoris felicitas & facilitas) summa perspicuitate in summam redacta resolutionem. Vnde cum maxima omnium studiosorum & doctiorum utilitate excudentur. In conuentu D. Philippi ordinis D. Augustini. Madritij, die 15. Mensis Iulij. Anno 1584.

F. Gabriel Pinelo.

ILLVSTRISSIMO DOMINO
D. GASPARO A FONSECA ET STVNICA
Comiti de Montereij, &c. F. Dominicus Bañes S. Theologiæ
Professor, S. in Christo omnium seruatore precatur, & præsens opus dedicat.

VAMQVAM literarum studia que à diuino sapientiæ fonte in mentes hominum effluerunt (Illustrissime domine) tanta res alias dignitate atque præstantia superent, tamen vt apud populum in magno pretio & honore sint, atque hominij ingenia ad literarum amorem excitentur; multum interest, vt viri nobilitate insignes, & in sublimi atque eminenti loco constituti rerum humanarum, & diuinarum cognitionem amore prosequantur & suo patrocinio literarum professoribus adsint & faveant. Quapropter non mediocriter gratulandū esse iudico literarum cultoribus præsertim Salmanticis, quod hac nostra ætate domus ac familia tua in tota Hispania florētissima, non solum viros nobilitate insignes maiorumque splendore commendatos; verum etiam literarum cognitione maximè honestatos, virtutibus & sapientiæ præditos, & de Christi Ecclesia non mediocriter benemeritos pepererit, ac procreauerit. Cuius rei testimonium certissimum est, quod in maxima parte Regni Galactiæ, ad huius domus Primogenitum pertineat: eos viros designare, quibus animarum cura annexa est, suscipiant. Quantus verò huius domus generis splendor sit, longum esset recensere. Nullus enim procerum atque magnatum in Hispania est, qui Illustrissimam hanc familiæ cognationis & affinitatis vinculo sibi esse coniunctam non gaudeat, atque glorietur. Verum quia vt Satyricus inquit nobilitas sola est, atque mica virtus. Quid enim prodest regio censeris sanguine, & sumosas maiorum imagines & stantes in curibus Alexandrinos principes ostendere, nisi virtutes & singulares animi dotes comites accedant? Prodierunt profectò ex tua clarissima familia, etiam in hac parte viri mirabiles, qui Rempub. singulari sapientiâ, atque prudentiâ, alijsq; virtutibus gubernarunt, atque tutati sunt. Quorum omnium in bello & pace egregia facinora; non est mei muneris nec facultatis in præsentia enarrare, dignisq; laudibus prosequi. Vereor enim ne oratione mea gloriose facta extenuentur. Hoc vnum tacere non possum, quod ad præstantissimam familiæ tuæ ornamenta, maximus tuis, Illustrissime Gaspare, animi dotibus cumulus accessit. Ab infantia enim Dei cultû, Christianamq; religionem toto animi affectu, illustrissimæ ac pijsimæ genitricis tuæ educatione, sic amplexatus est, vt iam tunc qualis postea futurus esses, certissimum nobis specimem dederis. Literarum etiam studia, qua in re Illustrissimi genitoris tui imitator existis, maximè tibi placuerunt. In quibus profectò tantos in pueritia & adolescentia progressus fecisti, vt si literarum studia tibi prosequi licuisset, & ex aliqua vulgari progenie originem duceres, possemus merito expectare, te aliam domum non minus nobilem & diuitem, quàm tua est erigere posse. Alios profectò ingenio insignes paupertas detinere solet, ne proeueantur, tuo verò excellenti ingenio diuitiæ statusque conditio obest, ne te ipso præstantior euadas. Iam verò in hoc statu, quanto Reipub. emolumento futurus sis; illud maximum argumentum est, quod à Rege nostro Philippo maximo huius nominis I. tibi Lusitanici Regni bona pars fuerit iniuncta, atque ad tumultos illos, qui tunc suboriri videbantur, sedandos & compescendos dux fueris constitutus. Et quamvis ætate adolescens adhuc esses: quæ lubrica esse solet & imbecillis, rebusque difficillimis impar merito reputatur: tu tamen ita viriliter ac prudenter te gessisti, vt Dei ætate prouectos, summaq; experientia industrios superaueris. Age iam, vir maxime virtute, & Dei optimi maximi fretus auxilio, flagrantem æelum pro obseruandis, euendisq; Reipub. ac Regis tui inribus, studiumque vigilans, & sollicitam curam adhibe: vt maiores tuos de Republica benemeritos tuis virtutibus mirabiliter absque cuiusquam inuidiâ vincas & superes. Interim tamè quoniam maximè tui generis nobilitatem & splendorem, literarum studio clariùs relucere facis; hac etiã nostra in Arist. libros de rerum Generatione & Corruptione commentaria, quæ bonam Philosophiæ partem complectuntur, tuo patrocinio fove, meique animi erga te affectum & antiquam meam erga doctissimi tuam obseruantiam suscipe. Christus Dominus te diu nobis seruet incolumem, donisque temporalibus, ac cœlestibus augeat & amplificet. Vale.

FRATER DOMINICVS
 BAÑES SACRÆ THEOLOGIÆ SAL-
 manticæ professor, Lectori Salutem.

MÆC nostra in duos libros Aristotelis de Generatione & Corruptione commentaria, quæ ante annos fere triginta cõposueram, atq; discipulis dictaueram, nunc tandem sæpius examinata & limata, & in multis auctiora maturiori studio reddita, in cõmunem vtilitatem edere, non sine causa visum est. Egrè nanque ferebam, quòd in huiusmodi Physicis quæstionibus pertractandis à quibusdam iunioribus D. Thomæ sententia facile relinqueretur; mihi sanè non parùm ad sacræ Theologiæ studium conferre videtur, quòd adolescentes, etiam in his minoribus, angelicum doctorem venerari incipiāt, ne malè affucti, ab eius sana doctrina postea in grauioribus temerè discedant. Præceptores vero Philosophiæ aduertant non fuisse mentis meæ tot quæstiones tam abundanter discutere, vt vniuersa sigillatim nouitijs Philosophis interpretentur. Hoc enim vno fere toto anno, qui de more, Philosophiæ dicatus est, vix præstare possent, sed ideo tam copiosè quæstiones non pauciores quam quinquaginta duas præcipuas discutere volui, vt prudentes præceptores deligant quas discipulis magis accõmodatas iudicauerint. Cæterum prouectiores, vel Theologi, vel Medici habent, vbi non sine profectu (nisi me animus fallit) se se exercere valeant, valeamus vtinam omnes multùm in Christo Domino.

Tu quoque Lector plurimum vale.

QVÆSTIONES QVIN-
 QVAGINTA DVÆ QVÆ PRÆCIPVE
 in hoc opere ab autore præter textuales disputantur.

Circa librum Primum Quæstiones
 Trigintaseptem.

- Q**VÆSTIO Proceualis de subiecto huius libri. Vtrum ens mobile ad formam sit subiectum huius libri. pag. 1.
- ¶ Quæstio II. Vtrum generatio simpliciter dicta sit possibilis. lib. 1. c. 3. pag. 27.
- ¶ Quæstio III. Eodem libro & capite. Vtrum omnis generatio debeat reduci in substantiam separatam tanquam in causam efficientem, an etiam sint alia cause inferiores, quæ efficienter agant. pagina. 37.
- ¶ Quæstio IIII. Vtrum generatio vnus sit corruptio alterius. pag. 41.
- ¶ Quæstio V. Vtrum materia includat aliquem actum. pag. 44.
- ¶ Quæstio VI. Vtrum alteratio differat à generatione & in quo hæc differentia consistat. pag. 50.
- ¶ Quæstio VII. Vtrum alteratio sit motus ad qualitatem. pag. 52.
- ¶ Quæstio VIII. Vtrum aliqua qualitas possit intendi & remitti. pag. 54.
- ¶ Quæstio IX. Vtrum ad solam speciem qualitatis sit solum per se alteratio. pag. 62.
- ¶ Quæstio X. Vtrum intentio fiat per maiorem radicationem in subiecto. pag. 66.
- ¶ Quæstio XI. Vtrum alteratio siue intentio sit motus continuus. pag. 73.
- ¶ Quæstio XII. Vtrum in motu alterationis sit tantum vnus motus, recessus à frigiditate & accessus ad calorem. pag. 77.
- ¶ Quæstio solennis, in sex articulos diuisa; Vtrum in composito substãtiali sint plures formæ substantiales, an solum vna. pag. 82.
- ¶ Quæstio XIII. De subiecto accidentium in tres articulos diuisa. pag. 104.
- ¶ Quæstio XV. Vtrum in generatione & corruptione fiat resolutio vsque ad materiam primam. pag. 118.
- ¶ Quæstio XVI. Vtrum materia sit subiectum generationis & omnium motuum. pag. 130.
- ¶ Quæstio XVII. Vtrum materia possit separari à magnitudine. pag. 139.
- ¶ Quæstio XVIII. Vtrum augmentatio sit motus distinctus ab alijs motibus. pag. 142.
- ¶ Quæstio XIX. Vtrum augmentatio sit motus continuus. pag. 149.
- ¶ Quæstio XX. A quo nam sumatur principium indiuiduationis in rebus materialibus, habens nouem articulos. pag. 154.
- ¶ Quæstio XXI. Vtrum sola viuencia augentur. pag. 179.
- ¶ Quæstio XXII. Vtrum maneat idem suppositum & eadem forma in tempore augmentationis. pag. 182.
- ¶ Quæstio XXIII. Vtrum hoc subiectum quod manet idè augeatur secundum partes formales, an verò secundum partes materiales. pag. 186.
- ¶ Quæstio XXIIII. Vtrum subiectum augmentationis augeatur secundum omnes suas partes. pag. 189.
- ¶ Quæstio XXV. Vtrum alimentum conuertatur in substantiam aliti. pag. 193.
- ¶ Quæstio XXVI. A quo nam fiat cõuerlio alimenti in substantiam aliti. pag. 194.
- ¶ Quæstio XXVII. Vtrum alimentum sit simile ei quod alitur. pag. 196.
- ¶ Quæstio XXVIII. Vtrum diminutio sit possibilis. pag. 198.
- ¶ Quæstio XXIX. Vtrum in rarefactione acquiratur noua quantitas. pag. 199.
- ¶ Quæstio XXX. Vtrum agens & patiens debeant se tangere, vel Vtrum mouens & motum debeant esse simul. pag. 218.
- ¶ Quæstio XXXI. Vtrum simile possit agere in sibi simile. pag. 221.
- ¶ Quæstio XXXII. Vtrum omne agens agendo repatiatur. pag. 225.
- ¶ Quæstio XXXIII. Vtrum indiuisibile possit alterari. pag. 230.
- ¶ Quæstio XXXIIII. Vtrum misto sit possibilis. pag. 235.
- ¶ Quæstio XXXV. Vtrum elementa maneat formaliter in misto. pag. 240.
- ¶ Quæstio XXXVI. Vtrum elementa maneat in misto secundum suas qualitates & virtutes. pag. 245.
- ¶ Quæstio XXXVII. Vtrum qualitates contrarie possint esse in eodem subiecto in gradibus remissis. pag. 249.

Quæstiones

Quæstiones ex Secundo Libro

Quindecim.

Quæstio I. Vtrum quatuor primæ qualitates sint formæ substantiales elementorum. pag. 261.
Quæstio II. Vtrum qualitates primæ sint tantum quatuor. pag. 265.
Quæstio III. Vtrum quatuor qualitatum primarum, duo sint actiua, & duo passiua. pag. 267.
Quæstio IIII. Vtrum sint tantum quatuor elementa. pag. 271.
Quæstio V. Vtrum detur aliquod elementum purum. pag. 275.
Quæstio VI. Vtrum ignis sit maxime calidus, & aer maxime humidus, & aqua maxime frigida, & terra maxime sicca. pag. 277.
Quæstio VII. Vtrum elementa habeant vtramque qualitatem in summo, an vero vnam tantum. pag. 283.

Quæstio VIII. Vtrum qualitates symbolarum elementorum sint eiusdem speciei. pag. 286.
Quæstio IX. Vtrum quodlibet elementum possit immediate generari ex quolibet. pag. 291.
Quæstio X. Vtrum elementa symbola facilius mutantur. pag. 293.
Quæstio XI. Vtrum ex duobus elementis non symbolis corruptis fiat tertium. pag. 295.
Quæstio XII. An detur mixtum ad pondus æquale. pag. 306.
Quæstio XIII. Vtrum cœlum agat in ista inferiora. pag. 320.
Quæstio XIII. Vtrum omne corruptibile habeat certam periodum, & determinatum tempus durationis. pag. 226.
Quæstio XV. & vltima. Vtrum corruptum per naturam possit idē numero reparari. pag. 334.

ERRATA.

Pagina. 7. col. 1. in litera A. linea post ipsam literam A. 8. vbi dicitur Minor probatur, lege, Maior probatur. Et hunc ordinem observa in distinguendis sequentibus erratis. pag. 4. col. 2. B. 7. sed neque isto motu. l. sed neque isto modo motus. pag. 6. col. 1. D. 1. o. quale est lumē, de quo aliās. l. quale est lumē, aliter dicendum est, de quo aliās. pag. 12. col. 2. A. li. 7. dū est Et vtrū. l. dum est amplius de augmentatione & alteratione, quid vtrūq; sit. Et vtrū. pag. 18. col. 1. C. li. 1. o. acerruus, domus. pag. 26. col. 2. C. li. 4. generetur l. generatur. pag. 27. E. li. vlt. Minor. l. Maior. pag. 32. col. 1. li. 8. art. 1. l. art. 2. pag. 34. A. li. 3. priuatio identificatur. l. mutatio identificatur. pag. 37. col. 1. B. lin. 12. impugnat. Adde. 3. par. q. 79. artic. 7. ad. 1. pag. 38. col. 1. C. lin. 6. est tantum agens substantiæ, erit tantum patiens. l. est tantum agens, substantia corporalis erit tantum patiens. pag. 42. col. 2. B. 6. non esse albi. l. non esse non albi. l. non esse non albi, & esse albi. l. idem esse albi, & non esse non albi. pag. 49. col. 1. D. li. 7. eadem generatio & corruptio. l. in genito & corrupto. pag. 67. col. 1. B. lin. 1. o. non essentia formæ. l. noua essentia formæ. pag. 80. col. 1. A. li. 1. o. motum. l. motum. pag. 91. col. 2. B. li. 8. solutio. ¶ Ad. dele. pag. 99. col. 2. C. li. 5. tionē est. ¶ Notandum, dele. pag. 111. col. 1. C. lin. 2. prius respicit formam. l. prius respicit formam. pag. 116. col. 1. lin. vlt. per primum non esse. l. per vltimum non esse. pag. 140. col. 1. E. aquo. l. aqua. Et col. 2. A. lin. 5. cum fit. l. cum fit aqua. pag. 143. col. 1. B. li. 1. augmentatio. l. augmentatio. Item col. 2. D. lin. 9. susceptionem. l. susceptionem. pag. 147. col. 2. A. lin. 1. generis in quo. l. generationis in quo. Item col. 2. lin. 1. illa pendet. l. illo pendet. Item col. 2. D. lin. 1. ¶ Ad secundam. l. ¶ Ad quartam. pag. 150. col. 2. C. li. 6. materialiter. l. naturaliter. pag. 151. col. 2. A. lin. 6. causatum. l. causatum. pag. 154. col. 1. A. li. 3. ad secundam. l. ad tertium. Item A. lin. 7. quod non sufficiens. l. quod non sit sufficiens. pag. 168. col. 1. C. li. 6. in diuiduatione. l. in diuiduationis. pag. 181. col. 2. D. li. 2. augmentatio est ex eo. l. augmentatio non est ex eo. Et li. 4. fiat minor. l. fiat maior. pag. 185. col. 2. D. li. 4. nunc est breuiter à nobis responsetur. l. nunc breuiter à nobis respōdetur. pag. 192. col. 2. E. lin. 7. Sextam. l. Tertiam. pag. 222. col. 1. D. lin. 11. Similia in raritate, & intentione non vero in qualitate. l. similia in raritate & extensione, non vero in intentione. pag. 230. col. 2. D. lin. 4. non motu. l. non solum motu. pag. 234. col. 2. D. lin. 1. o. circa sextam. l. circa decimam sextam conclusionem. pag. 235. col. 2. B. lin. 1. daretur. l. datur. In eadem col. C. lin. 7. in loco contrario. l. in loca contraria.

ARISTOTELIS STAGYRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS, DE Generatione & Corruptione Liber Primus; cum Commentarijs Fratris Dominici Bañes Primarij apud Salmanticam Theologiæ professoris.

QVÆSTIO PROOEMIALIS.

Quæstio I. Vtrum ens mobile ad formam sit subiectum huius libri.

RO parte negatiua arguitur primo. Nam si ens mobile ad formam subiectū sit huius libri, non distinguetur obiectū huius patris Philosophiæ, ab obiecto totius Philosophiæ: quoniam obiectū totius Philosophiæ est ens mobile; at idem omnino sunt ens mobile, & ens mobile ad formam, omne enim quod est mobile, ad aliquam formam est mobile, ergo.

Confirmatur primò. Nam aliās sequeretur, quod scientia de Metheoris, Animalibus &c. sint partes scientiæ de generatione: cōsequens est falsum, ergo. Probatur sequela. Nam propterea considerationes de cœlo & de anima &c. sunt partes Philosophiæ, quia obiecta istarum sunt partes obiecti Philosophiæ; sed etiam obiecta Metheorum & libri de animalibus, sunt partes entis mobilis ad formam, quod est obiectum huius libri, ergo.

Confirmatur secundò. Ens mobile ad formam est commune ad mobile secundum formam accidentalem, sed de huiusmodi hic non disputatur, ergo. Consequenter probatur, nam consideratio in scientia debet adæquari suo obiecto. Minor verò suadetur sic. Ens mobile ad formam accidentalem ut sic, non habet in se naturam, scilicet materiam & formam, quæ sunt partes substantiales: & hic tantum agitur de rebus naturalibus habentibus in se naturam, etenim ens mobile & naturale a quo potest in supponendo, ergo. Explicatur amplius hoc argumentum. Quia vel ens mobile ad formam supponit pro mobili ad formam substantialem, & hoc non: quia aliās subiectum huius libri esset materia prima, illa enim est, quæ mouetur ad formam substantialem, & illam recipit, hoc vero non potest esse; nam obiectum alicuius libri est primò

notum, cuius etiam passionis demonstrantur: at materia prima non potest aliquo modo esse primò nota, quia semper cognoscitur per analogiam ad formam, & hic nullæ eius passionis demonstrantur. Si autē dicas quod supponit pro mobili ad formam accidentalem, iam hoc esse falsum probatum est in hac secunda confirmatione. Et rursus probatur, quia de entibus per accidens non est scientia, & huiusmodi est ens mobile ad formam accidentalem: cum constat ex substantia & accidenti. Si tandem dicas quod saltem abstrahit à mobili ad formam substantialem vel accidentalem; cōtra hoc est, quod tunc supponeret pro pluribus in recto, & esset communius quàm ens mobile quod est subiectum totius Philosophiæ: hoc enim non supponit in recto pro materia prima, quæ potius est pars entis mobilis quàm ens mobile & naturale: at verò obiectū huius libri quatenus sit abstractum supponit pro materia prima, nam ipsa est quæ mouetur ad formam substantialem.

Secundò principaliter arguitur. Nam si hic lib. agit de mobili secundum omnem formam, sequitur quod debet præcedere libros de Cœlo, quoniam à communioribus incipiendum est, ut habetur in primo Physicorum, & mobile secundum omnem formam communius est ad mobile secundum locum, de quo in libro de Cœlo agitur. Et si dicas, quod hic agitur tantum de mobili secundum formam intrinsecam: at in libro de Cœlo de mobili secundum locum, quæ est forma intrinseca; contra hoc replicatur, Sequitur quod iste tractatus sit prior & nobilitate & loco libri de Cœlo, quia forma intrinseca de qua hic agitur, maxime substantialis, prior est tempore & dignitate forma extrinseca, scilicet loco: consequens verò est falsum, & contra omnes Philosophos & ipsam Aristot. qui hunc librum tertio loco, ordine & dignitate post libros de Cœlo collocauit, ergo.

Tertiò arguitur. Ens mobile ad formam intrinsecam est generabile & corruptibile, ergo non potest

A

te esse obiectum scientiæ. Patet consequentia, nã scientia non est de corruptibilibus.

Quartò arguitur. Sequitur quòd distinguatur species libri de Cœlo & de Generatione: consequens est falsum, ergo. Sequela probatur: quia maior & minor abstracta à materia intra idẽ genus distinguuntur scientiis specie, vt patet in Arithmetica & Geometria. Quia enim Arithmetica magis abstracta à materia, scilicet continuitate, distinguitur specie à Geometria quæ illam considerat: sed libri de Generatione minus abstractant à materia sensibili, quàm libri de Cœlo, quoniam in libris de Generatione agitur de motu rerum corruptibilium, quæ est quædam materia sensibilis; at in libr. de Cœlo agitur tantum de motu locali, qui est magis abstractus à materia sensibili, partes. Minor verò probatur, nam omnes sunt partes eiusdem scientiæ, vt infra demonstrabitur.

Pro explicatione huius quæstionis quatuor sunt exponenda secundum ordinem argumentorum. Primum est, quod sit obiectum huius libri. Secundum, quis ordo secundum locum & dignitatem respectu librorum de Cœlo. Tertium, quæ certitudo eius. Quartum, quæ sit eius veritas vel distinctio specifica cum cæteris partibus Philosophiæ.

De primo variaz sunt doctorum sententiæ. Nam Albertus Magnus tenet quòd obiectum huius libri est corpus simplex mobile ad formam substantialem, vel accidentalem. Et nomine corporis simplicis intelligit elementa. Dicit enim quòd de his vt mobilia ad situm agitur in libro de Cœlo. Et ideo oportuit agere de eis in hoc libro vt transmutabilia & generabilia sunt, & sic inquit, agitur de eis in secundo libro huius tractatus. Hic verò primus ordinatur ad intelligendum secundum agitur enim in eo quid sit generatio, quid alteratio, quæ sint necessaria ad intelligendam elementorum generationem & transmutationem.

Alij vt Egidius & Marfil. dicunt obiectum huius lib. esse ens mobile ad formam.

Alij quòd generatio & corruptio, cuius sententiæ videtur esse D. Thom. hic, & Philosophus. Alij aliud assignant.

Sed pro decisione veritatis primò supponendum est quod licet omnes isti tractatus de Cœlo, de Anima, de Generatione &c. sint partes eiusdem scientiæ specificæ & in obiecto formali cõueniant: bene possunt habere distincta obiecta materialia & partialia sub ratione illa communi obiecti formalis, per quæ distinguantur ab inuicem distinctione numerica. Et de hoc est quæstio. Cõuenimus enim omnes in hoc quòd obiectum formale huius tractatus est mobilitas, quæ relucet per abstractionem à singularibus tantum, in quo conuenit cum alijs partibus Philosophiæ; sed querimus, quod nam sit obiectum materiale de quo hic agitur sub ratione

illius formalis: & quomodo se habeat ad illud; vt inferius an vt passio? &c.

Notandum secundò quòd mobile ad formam duo respicit, scilicet, motum & formam. Motus verò licet strictè loquendo tantum respiciat tria genera, vt patet 7. Physicor. scilicet, Quantitatem, Qualitatem, & Vbi; communiter verò sumptus continet etiam mutationem substantialem, scilicet generationem & corruptionem, præter illas tres species motus supradictas (vt dicitur in Postprædicam.) Hic autem nec sumitur primo modo; nam etiam agitur de generatione substantiali quæ largè loquendo est motus: neque secundo modo quia non agitur hic de omni genere motus, vt patet de motu locali de quo in libro de Cœlo: sed medio quodammodo vt in cludat aliquas species motus propriè sumpti.

Pro quo nota, quòd forma duplex est; Alia intrinseca, cuius natura & essentia nõ defumitur aut causatur ab aliquo extrinseco, & huiusmodi sunt formæ trium prædicamentorum, scilicet, Substantiæ, Quantitatis & Qualitatis. Alia sunt, quæ licet subiecto inhæreant, extrinsecus tamen adueniunt, vt, Vbi, prouenit à locante &c. Hic ergo tantum agitur de forma primo modo & de motu ad illam terminata. Et propterea mobile ad formam intrinsecam, de qua hic agitur, tantum comprehendit generabile & corruptibile, augmentabile, & alterabile. Et hoc est quod dicit Arist. in primo textu huius lib. vbi tantum de his tribus speciebus mutationis dicit se disputationem texere.

Notandum tertio, quòd mobile æquiuocum nomen est ad aptitudinem, ad motum & ad fundamentum, siue radicem illius aptitudinis: sicut hinc mobile & sumitur pro passione equi, & pro radice & essentia à qua oritur. Quãdo ergo queritur, vt rum ens mobile ad formam intrinsecam sit obiectum huius libri, possumus querere de mobili pro radice & fundamento talis mobilitatis, vel pro ipsa passione & mobilitate: sicut quando dicitur quòd ens quantum est obiectum Mathematicarum; non sumitur ibi ens pro radice & fundamento quantitatis: sed pro ipsa quantitate formaliter.

Sit ergo prima conclusio. Ens mobile ad formam intrinsecam est subiectum huius libri.

Probatur. Nam ei conueniunt conditiones obiecti, scilicet, quòd est primò notum in hoc libro, quòd distinguitur ab alijs partibus Philosophiæ (nulla enim alia pars de hoc obiecto agit,) quòd eius cause hic inquirentur & eius passionem demonstrantur, ergo.

Secunda conclusio. Ens mobile quod est obiectum huius libri non sumitur pro radice motus; sed formaliter pro ipsamet mobilitate & aptitudine ad motum. Probatur ex prima confirmatione facta in argumento primo, à principio quæstio-

nis.

nis. Nam aliis si obiectum libri huius esset ens mobile pro radice, libri de Animalibus & Meteoris, & de Anima &c. essent partes huius libri, vt ibi dicitur est.

Secundò. Quoniam ad Physicum non tantum pertinet agere de ente mobili pro radice, sed etiam de ipsius mobilitatis natura & diuisione: de hoc autem nullibi disputatur nisi hic, ergo. Minor probatur, nam ad scientiæ rationem non tantum pertinet agere de subiecto & eius partibus subiectiuis & essentialibus; sed etiam de passionibus eius.

Tertio. Nam hic nullæ passionem demonstrantur de ente mobili pro radice, nulla eius principia explicantur, sed tantum principia mobilitatis, scilicet, elementa & natura mobilitatis, & eius diuio explicatur, ergo. Patet consequentia, quia obiecti passio & principia debent in scientia explicari.

Quarto. Quia D. Thom. in Prologo huius libri docet intem & materiam libri esse agere de motibus, sicut agitur in libr. de Cœlo de corporibus, secundum quod mouentur localiter.

Tertia conclusio. Probabile est obiectum huius libri tantum esse ens mobile ad formam substantialem, sumendo ens mobile modo exposito pro ipsamet mobilitate, scilicet, generatione.

Probatur. Nam si mobilitas in communi modo supradicto esset obiectum huius libri, per se ageretur de qualibet specie eius, scilicet, alteratione & augmentatione, & non ratione generationis ad quam illa ordinatur, & hæc subsequitur; at secundu D. Thom. hic in Prolog. in hoc libr. agitur de his motibus non per se, sed ratione generationis, ergo.

Secundò. Quia si ita ponamus, possumus saluare omnes conditiones obiecti conuenire substantiæ generationi, cuius cognitio principaliter inquiretur, quæ est primò nota in isto libro & eius ratione cætera notificantur. Item hæc distinguit hunc tractatũ ab alijs partibus Philosophiæ: nulli enim de illa agitur nisi hic. Et tandem ei conuenit ad æquatio: quæ requiritur inter scientiam & obiectum. Nam sicut verius dicitur quòd obiectũ ad æquatum intellectus nostri pro hoc statu, non solum motuum sed etiam terminatum, sit ens concretum quidditatis sensibilis; & tamen hoc non impedit quominus immaterialia hic intelligamus, quia percipiuntur illa per ordinem ad sensibilia; ita hic nihil impedit de pluribus motibus agere: quia omnia tractantur in ordine ad generationem. De corruptione quidem quatenus opposita generationi & ei semper coniuncta, de alteratione verò quatenus præuia & ordinata ad generationem, de augmentatione autem quatenus ad illam consequitur, de nutritione etiam quatenus est quædam partialis generatio: de elementis tadem quatenus sunt prima principia & causa generationis.

Tertio sua detur. Quia cum forma intrinseca sit

analogã ad formã substantialem & accidentalem, & per se sumatur, cum dicimus quòd ens mobile ad formam intrinsecam est obiectum huius libri; debet sumi iuxta supradicta pro mobilitate ad formam substantialem. Ex his patet concordia secundæ & tertie opinionis; idem enim valent ens mobile ad formam, & generatio, iuxta ea quæ modo dicebamus. Nam mobilitas ad formam substantialem & generatio idem sunt.

Item distinctio huius lib. ab alijs partibus Philosophiæ manifestatur. Nam in octo libris Physic. agitur de ente mobili & de motu in communi, & de principiis & natura vtriusque. In libris de Cœlo, de natura motus localis & corporũ simplicium, quatenus diuersos motus locales causant; in hoc libr. de natura generationis & annexis & requisitis motibus: in alijs verò libris de ipsis mobilibus & mixtis, vel imperfectis, vt est gradus, mix; de quibus agitur in Meteor. vel perfectissimis, scilicet, animalibus. Et hæc vel considerantur ratione formæ, & de hoc in libris de Anima, vel eorum operationes, de quo in parvis naturalibus, de somno & vigilia, vel de eorum naturis, & de hoc in libris de Generatione Animalium; de alijs tamen non tam perfectis mixtis vt mineralia &c. non extat liber Arist. suppleuit tamen illum Albertus Magnus.

Patet etiam quãdam diminutè fuerit loquutus Albertus Magnus assignans pro obiecto huius libri generationem elementorum. Nam vt dictũ est, hic agitur de eis vt de causis generationis in communi. Item quia Arist. in primo tex. huius libri ait se tractaturum vniuersaliter de ortu & interitu omnium, ergo non tantum de generatione elementorum.

Præterea. Quia quæ hic de generatione tractantur omnium generationi conueniunt. Deniq; quia cum communia prius debeantur tractari, & in alijs libr. agatur de specialibus generationibus animalium mixtorum &c. oportuit prius de generatione in communi hic agi.

Ad argumenta in oppositum sigillatim respondendum est. ¶ Et ad primum quidem ex dictis patet solutio, sicut & ad primam confirmationem & secundam, non enim militant contra secundã, nec tertiam conclusionem nostram.

¶ Sed est quedã obiectio, quæ fieri posset contra tertiam conclusionem. Nam vt patet primo Posley. de obiecto scientiæ oportet supponere quòd sit, & quid sit; hoc verò non supponitur hic de generatione, inquit enim Arist. in primo secũdo & tertio cap. huius libri, vt rãm aliqua generatio sit, an omnis productio sit alteratio ibidem inuestigat quid sit generatio, & quomodo habeat aliam essentiam & definitionem ab alteratione, ergo.

Respondetur primò, quòd aliud est loqui de obiecto totius alicuius scientiæ, aliud de obiecto

A 2 partiali,

partiali, licet sit obiectum ad æquatum alicuius tractatus illius scientiæ; illud enim cum sit primò notum in illa scientia, nõ potest à priori probari quid sit: hoc verò cum sit vel passio, vel principiũ illius principalis obiecti, iam habet in ipsa scientia aliquid prius magis notum, vel ipsam naturam obiecti per quod possit notificari: & ita contingit hic, nam agitur de quadam passione entis mobilis, scilicet, ipsa mobilitate, & per principia communia obiecti benè possunt aliqua de ea notificari.

Secundò respondetur quòd Arist. vt latius explicatur in lib. Post. tantum intelligitur, q in demonstratione à priori ubi passio demonstratur de obiecto, debeat supponi quid sit obiectum: nõ verò vetat quominus in tota scientia ostendatur definitio sui obiecti & alia circa illud, vnde in lib. de Anima definit animam, in libro Poster. definit demonstrationem.

Ad secundum argumentum vt respondeatur aduerte q in eo tangitur illa difficultas de ordine & dignitate respectu tractatus de Cælo, quod explicari nõquit nisi prius cognoscamus, quomodo se habeat motus localis cæli, de quo in libris de Cælo, respectu eorũ motuũ de quibus hic agitur, & quoad ordinẽ & quoad dignitatem. De ordine quidem Arist. 3. Physic. text. 5. 6. & 57. probat esse priore omnibus alijs motibus duratione & natura. Duratione quidẽ nam solus motus localis potest esse perpetuus: natura vero quia nullus alius potest esse sine illo. Nihil enim augetur sine alteratione, alteratio verò non potest esse sine loci mutatione: quia oportet vt alterans sit magis propinquum alterato nunc, quàm prius. ¶ De causalitate sic probatur. Motus localis potest esse sine alteratione vel augmentatione, potest enim quod mouetur localitèr esse ingenerabile incorruptibile; at nihil potest alterari aut augeri nisi sit motus localis ille cæli qui est causa cæterorum, ergo. Minor sic probatur, nam est primus in genere motuũ, ergo causa cæterorũ, ergo nullus potest esse sine illo. Ex quibus etiã inferitur q motus localis est prior subiecti d. cõsequentiã. Valebit enim, est motus alterationis vel augmenti, ergo & localis: nõ verò e contra.

Sed notandũ, q quoddã dicitur motum localem esse priore alijs, non intelligimus, q sit prior in eodem supposito, sed in alio. Etenim sicut actus est prior potentia vt patet 9. Metaph. text. 13. nõ quidem in eodẽ subiecto, est enim prius aliquid calidum in potentia quàm in actu, sed in diuersis, quia prius est actũ calidũ quàm aliud potentia calidum reducatũ in actũ, ita hic motus localis in homine præsupponit eius generationẽ & augmentũ. At in diuersis prius fuit q aliud moueretur localitèr, quã quod hoc generaretur, doctrina est. Arist. 3. Physic. text. 57. & cum omnia mobilia præter cælum sint generabilia, sequitur quod ad eorũ generationem

præsupponatur motus cæli, vt prior duratione subsistendi consequentiã & causalitate.

Cæterum cõtra hanc causalitatem in motu cæli arguit vehementer Duran. in. 2. d. 15. q. 3. Nã vel motus cæli est causa horũ motuum tãquàm ratio formalis in cælo per quã agit & tanquàm forma quæ est principium, & hoc non, nam esse principium actionis pertinet ad genus non, motus verò nõ est huiusmodi. Vel est causa quia est ipsamet actio, per quam cælũ agit, sicut ignis dicitur calefacere per calefactionem: quia calefactio est ipsamet actio per quam calefacit, & hoc non, quoniam actio est in passo non in agente: motus verò est in cælo mouente, ergo. Vel tertio est causa, quia est conditio sine qua cælum nõ ageret, sicut securis nõ faceret nisi mota ab alio, & ille motus dicitur applicatio, vel cõditio sine qua nõ ad agẽdũ, sed nec isto modis motu cæli est causa horũ motuũ. Primò quia sic moueretur non est necessarium in rebus generalibus vt agant, ergo neq; in cælo, antecedens probatur, nam magnæ attrahit ferrum & ignis calefacit sine hoc quod mouetur. Confirmatur. Nam modò sol illuminans orbem non magis habet suam virtutem applicatã quàm si quiesceret, & à motu cessaret, ergo ad hoc quod agat non requiritur eius motus tãquàm applicatio virtutis actiue. Secundò, quia cælum Empyreum est causa omniũ sublanarum, & tamen nõ mouetur.

Tertio. Quia est articulus Parisiensis condẽnatus, dicere quod cessante motu cæli ignis non cõbureret stupam applicatam. Hæc Durandus, cum quo tenent Ricard. in 4. & Henric. Quodlib. 1. 1.

Pro quorum sententia arguitur fortioribus argumentis. Primò, nam si motus cæli est causa inferiorum motuum, & illo quiescente isti cessarent, sequitur quod per naturam sint incorruptibilia ab igne inferni corpora damnatorum. Patet, nam hoc est naturale quod cessante motu cæli cesset qualibet alia actio, ergo q cesset corruptio illorum.

Secundò sequitur quod in vacuo nõ posset fieri motus contra Arist. in 4. Physic. Patet, nam motus cæli requiritur vt motus inferiorum causeretur ab illo & ab eo regulentur: sed per vacuum non posset virtutalis motus cælestis continuari cum inferioribus, ergo.

Tertio. In beatis ponimus sensationem omniũ sensuum, at in eis post cessationem motus cælestis debet interuenire mutatio Physica: ergo ista non dependet ab illa. Minor probatur in auditu, olfactu, gustu, tactu. Nam auditus percipit sonum qui fit cum scinditur & resilit aer, vbi motus interuenit, item nam odor fit per euspationem: at ista quædam corruptio & mutatio est. Præterea de tactu & gustu, qui est quidam tactus, vt habetur in secundo de Anima, probatur. Nam intentionalem immutationẽ in his præcedit immutatio Physica,

per

per sensibiles qualitates calidi & frigidi &c.

Quarto arguitur. Nam vt habetur Iosue. 1. o. & 1. Paral. 4. sol alii quociens stetit, & tamen generationes vel motus tunc non cessarunt.

Quinto arguitur ex autoritate Augu. 1. Confess. qui ait, quod cessante motu cæli adhuc singulis possit rotam mouere. Et D. Tho. Potentia. q. 5. artic. 1. o. ad 8. tenet, q cessante motu cæli adhuc moueretur cor, & Opus. 1. 1. art. 1. 1. ponit hanc differentiam inter corruptionem quæ sequitur ex subtractione diuinæ conseruationis, & ex cessatione motus cæli; quod illa cessante statim in instanti delinenter esset: at ex hoc quod cælum quiescat, non sequitur quod res delinenter esse in instanti: sed quod postea in tempore corrumpetur. Ex his sic, arguitur. Motus cordis & corruptio generabilium quæ sequeretur cessationem motus cæli sunt physice mutationes, & tamen istæ non dependent à motu cæli, ergo ille non est primus & causa omnium motuum. Alia multa argumenta possent in confirmatione huius sententiæ fieri, quæ tamẽ ex dicendis facile soluentur.

Sed cõtra est Arist. 8. Physic. vbi suprã, qui tenet quod motus cæli est causa omniũ horum motuũ, & text. 1. loquens de motu cæli iuxta opinionem Auerr. & D. Tho. 2. d. 2. q. 2. art. 3. tenet quod motus cæli est sicut vita omnibus existentibus, & 2. de Generatione text. 57. probat quod diuersitas motuum in cælo sit causa generationis & corruptionis in his inferioribus. Et propter eandẽ rationem. 2. Coel. text. 2. o. probat diuersitatem motuũ in cælo: & 12. Metaph. ait, Amplius si non erunt præter hæc sensibilia alia, non erit principiu neq; ordo, neq; generatio &c. Vbi per alia intelligit motus cælestes, vt sit sensus, si præter sensibilia non sit motus cælestis, non erit generatio &c. ¶ In hac quæstione licet sit certum cælum esse causam horum inferiorum, dubium tamen ingerunt duo. Primum quare ea causet mediante motu, & alijs non causeret, cum habeat lucem & alijs virtutes, quæ sunt generabilium causæ sufficientissimæ. Secundum verò quia licet ea debeat causare mediante motu, quomodo concurrat ipse motus ad eorum productionem. Quod attinet ad primum certum est quod ad nouitatem & effectum diuersitatem

concurrit motus cæli. Ideo enim videmus aliquãdo produci in vna parte orbis aliquem effectũ qui antea non producebatur, quia ibi per motũ cæli & stellarum incipit influere aliqua virtus cælestis, quæ antea inde distabat & non habebat talem influentiam, ad hoc autem quod ibi approximaret, motus cæli requiritur. Et hoc concedit Durand. ibid. & probat, nam alijs semper sequeretur idem effectus. Nam idem manens idem semper natum est facere idem, ergo si cælum, sol & astra non mouerentur ad determinatas partes terræ, semper fe-

queretur idem effectus, & non esset in eadẽ parte orbis alternatio caloris & frigoris. De hoc tamen disputabitur infra circa text. 57. lib. 2.

Pro decisione veritatis.

SIT prima conclusio. Motus localis cæli est causa omniũ motuum, vel mutationũ Physicarum, non tamen mutationem intentionaliũ.

¶ Pro explicatione tamen horum notandũ est ex D. Tho. de potentia. q. 5. artic. 8. quod corpus habet duplicem actionem, vnam secundum proprietatẽ corporis, vt, scilicet, agat per motũ, aliam secundum quod attingit ordinẽ substantiarũ separatarum, & participat aliquid de modo ipsarum, secundum q in finem supremi attingitur à supremo infimi, & hæc non est ad mutationem materiæ, sed ad quondã diffusionẽ similitudinis formæ in medio, quomodo recipitur in medio species vel lux. Et de isto genere actionum, quas vocamus intentionales, dicimus posse causari sine motu locali cæli, nõ tamẽ primi generis actiones. Pro cuius probatione supponendum primò tanquàm certissimum, q nulla causa inferior potest agere non concurrente causa superiori, cui essentialiter subordinatur; in essentialiter enim subordinatis sublato primo cætera omnia auferuntur. Supponedũ est secudò quod etiam certũ est, quod Deus corpora inferiora gubernat per superiora & subliora, vt habet Aug. 3. de Trini. & hæc superiora corpora mouet per creaturam spiritualem, vt habet idẽ Aug. 8. de Genes. ad lit. Ex quo consequens est, q omnes motus inferiorum fiant dependenter à causalitate cæli, & à ministerio Angelorũ. Et huius ratio est, nam cum omne agens agat vt est actũ, secundum hoc accipitur ordo causarũ effectuarum, secundum q sunt in actu, corpora autem inferiora minus habent de actu quàm cælestia: nam tota potentialitas materiæ eorundẽ non est cõpleta per formam sicut in corporibus cælestibus. At verò substantiæ separata quia nihil habent de materia, adhuc sunt magis in actu. Ex hoc ergo sequitur, quod corpora inferiora agũt in virtute corporum cælestium, & hæc in virtute substantiarũ separatarũ: vnde si earum actio erga cælos cessaret, cessaret etiam causalitas cælorũ. Videndum ergo est per quid applicetur cælis virtus & causalitas substantiarum separatarum. Pro hoc verò supponendum est tertio & vltimò, quod Angeli non habent virtutem causandi aliquam formã sine motu locali, eo tamen mediante possunt applicare actiua passiuũ ad causandum quamlibet formam substantialem vel accidentalem. De cuius ratione alibi, & infra aliqua dicentur. Ex his sequitur ratio pro conclusione. Nam si ad quilibet motũ producendũ requiritur concursus causarũ superiorum. v. g. cæli, & ad hoc quod cælum agat requiritur quod influat substantia separata, &

nihil influere vel causare potest in coelo nisi motu localem, sequitur quod motus localis caeli sit necessarius requisitus ad omnem actionem omnium inferiorum, & non tantum ad generationem viventium, ut videtur sentire Soto in 4. dist. 48. q. 2. artic. 2. & tenet Sonci. 12. Meta. quaest. 13. Et haec ratio meo iudicio sufficit. Conuincit enim hanc veritatem, & simul explicat modum quo motus concurret, scilicet, ut applicatus coelo virtute superiorum causarum, quae sunt substantiae separatae, diuersimode tamen. Nam ad producendum inanimita, quorum coelum est causa principalis, concurrunt illi motus illo modo, ut scilicet, concinians illud cum earum causalitate, ut possit agere, non tamen tribuens illi virtute, ad quam non attingebat propria forma & virtus caeli. At respectu animatorum concurrat ille motus ut defrens virtutem causarum superiorum animatarum intentionaliter, & per modum quo virtus principalis agentis est in instrumento. Hoc enim vocamus intentionaliter, scilicet, imperfecto quodam modo & per viam fluxus. Doctrina est D. Tho. in 2. dist. 18. art. ultimo ad tertium. Sed contra hanc rationem sunt duo argumenta. Primum, nam coelum Empyreum agit in haec inferiora dependenter a virtute Angelorum, & tamen illi non applicatur virtus & in fluentia eorum per motu localem, ergo nec oportet quod sic eam applicet primo mobili. Secundo, nam sequitur homini non posse moueri localiter cessante primo mobili, neque cor eius, aut aliud quod aliud membrum. Nam cessante causalitate primi agentis caetera agentia cessant, consequens tamen est falsum & contra D. Tho. ut infra ostendetur, ergo. Ad primum respondetur primo, quod tractatus de coelo Empyreum excedit terminos Philosophiae, quae tantum attingit usque ad primum mobile. Respondetur secundo quod Angeli possunt esse in loco, quia operantur aliqui ibi, vel motum, vel lumen, vel aliud huiusmodi, ut habet D. Tho. in 1. dist. 37. q. 3. ar. 1. Hoc autem intelligitur de formis non materialibus, nam has diximus non posse provenire ab Angelo, nisi applicando actiua passiuus per motu: sed de spiritualibus, vel intentionalibus quale est lumen de quo aliam. Per causalitatem ergo alicuius formae huius generis Angelus influit in coelum Empyreum. Oportuit autem per huiusmodi formas in illam influere, & per motum in caelos. Primum nam cum hoc coelum sit supremum corporum attingens quodammodo ordinem substantiarum separatarum, prout dicit Dionys. 2. c. de diu. nom. quod diuina sapientia coniungit principia secundorum cum finibus primorum: illi proprium est influere modo quo substantiae separatae, scilicet, absque motu. Secundum nam cum motus difformitatem praecedat vniuersitatis quietis, (cum vnitatis sit prior multitudinis) sicut oportuit ponere coelum causans aliquid per motu, ita oportuit ponere aliquid prius

A causans aliquid per quietem, scilicet, coelum Empyreum. Tertio, quia ut dicebamus, actiones intentionales quae non sunt ad transmutationem materiae, sed per diffusionem sui in medio, non dependunt a motu, & ita se habet coelum Empyreum, sic quod cessante eius actione omnes huiusmodi cessarent, ut illuminatio, receptio specierum in medio &c. Ad hanc ergo influentiam eius non requiritur nisi quod eodem modo participetur ab eo virtus causarum superiorum, & substantiarum separatarum, & ideo non oportuit applicari per motum localem virtutem Angelorum, quod non habet locum in primo mobili, & ideo definitum est necessario debere moueri ad hoc quod localiter agat.

Ad secundum respondetur, quod cum homo habeat aliquid non dependens a virtute caeli, vel intelligentiarum, sed a solo Deo, scilicet, animam, ideo motus eius localis, qui ab anima dependet, bene potest esse cessante motu caeli. Ita D. Thomas de Potentia. q. 5. art. 10. & Opusc. 11.

Ad argumenta principalia respondetur. Ad Durandum quidem iam dictum est. Ad primum quod nos fecimus respondetur ex D. Tho. Opusc. 10. ar. 14. & 15. quod dicitur, ly per, cum significat causam, vel potest significare causam per se incorruptibilitatis esse naturam corporis, & sic nego sequela. Cum enim cessante motu caeli corporis natura non mutetur, & antea esset corruptibilis, postea incorruptibilis esse nequit. Vel potest summi significare causam per accidens, scilicet, cessationem causae corruptentis & sic verum est quod infertur aliquo modo, quia subtracta causa vniuersalis corruptionis naturalis subtrahitur corruptio. Admonet tamen D. Tho. quod cum id quod est perse, sit principalius, quam id quod est per accidens: potius videtur dictum, quod sit corruptibile per naturam, incorruptibile vero per aliquod extrinsecum naturae corporis.

Ad secundum concedo sequelam. Nam Arist. tantum docet quomodo motus fieret in vacuo, si eius velocitas vel tarditas tantum a resistentia spatij proveniret.

Ad tertium respondetur quod omnes illae sensibiles & Physicae mutationes per accidens se habent ad immutationem intentionalem sensus, ut dicitur lib. 2. de Anima. Et ideo manet spirituali immutatione, quae non dependet a motu caeli bene possunt tunc sentire. Ad quartum non valet solutio aliquorum dicentium, quod tunc licet sol quieuerit, non tamen primum mobile quod est causa caeterorum motuum. Primum, quia forte omnis motus inferior a motu solis dependet, de quo aliam. Et secundo, quia fequeretur motum orbis solaris amisisse aspectum & proportionem quam habet ad alios orbis. Respondetur ergo omnes orbis tunc a motu cessasse: sed Deus sua omnipotentia, qua id fecit, suppleuit causalitatem caeteri respectu generationum, & caeterorum motuum.

Ad

Ad quintum, quod attinet de motu cordis, dictum est quomodo non dependeat a coelo, sit enim ab anima quae illi non subicitur, & ideo potest durare motu caeli cessante. Quod autem attinet ad aliorum corporum resolutionem idem D. Thom. assignat differentiam in locis ibi citatis, quod res desinent conservari ex subtractione causae, eo modo quo per eam conservantur. Cum ergo coelum per motum inferiora causet, oportet quod resolutio, quae fit ex subtractione talis causae, etiam sit per motu. Deus vero quia immobiliter causat: sicut produxit in instanti, ita anihilaret in instanti subtrahendo conservationem. Ex hoc vero non sequitur quod motus non dependeat a coelo. Nam adhuc illa resolutio & motus qui sequeretur fieret per virtutem impressam ab ipso coelo, quae licet cessante illo cesset, cessat tamen per viam motus.

Esti quae resurget ergo non remansit ista virtus in igne, ut licet resolveretur corpora damnatorum? nam ut dictum est supra ex D. Thom. illa corpora non sunt corruptibilia per naturam, quia cessavit motus caeli, qui est causa cuiuslibet corruptionis, ideo ergo erit de aliorum corporum resolutione, vel etiam naturaliter poterunt corrumpi ab igne per virtutem impressam illi a coelo. Respondetur quod D. Thomas non dixit, quod cessante motu caeli nunquam naturaliter corrumpentur, sed quod non naturaliter corrumpentur, intelligebat enim post tempus, quo virtus impressa igni cessaret; nam in tempore quo illa duraret, bene naturaliter erant corruptibilia ab igne, nisi per iustitiam aut misericordiam Dei conservarentur. Et ut clarius dicamus, quando D. Thomas docet, illa corpora non esse per naturam corruptibilia cessante motu caeli; intelligit cessante motu caeli & virtute per eum impressa: quae cum non sit naturalis ipsi igni, & non conferretur a propria causa influente parum durare potest. Et sic nomine causae comprehendit suum effectum, scilicet, virtutem per illam communicatam. Et haec dicta sufficiant pro ordine & causalitate motus caeli respectu inferiorum motuum.

Alterum quod attinet ad dignitatem motus localis caeli, de quo tagitur in eodem secundo argumento, est questio, Quis nam sit nobilior motus localis caeli, an alteratio, augmentatio, vel generatio? Et videtur quod motus caeli. Primum quia ita habet Arist. & eius interpretes & Physic. tex. 60. Et secundo rationibus eius. Prima ratio est. Nam est posterior generatione alijs motibus, & tantum convenit entibus perfectioribus, ergo est perfectior. Antecedens explicatur. Nam in processu generationis in omnibus generabilibus id quod posterius inuenitur, est loci mutatio in eodem subiecto, ut v. g. prius alteratur, deinde generatur animal, & postea augetur, & tandem postea localiter movetur, & etiam in toto progressu generabilium. Nam cum inter haec, vi-

uentia sint nobiliora, & motus localis non conveniat omnibus, ut arboribus & oistreis, sed tantum perfectis animalibus sequitur quod tantum conveniat perfectioribus generabilibus. Consequentia vero probatur, nam in generatione natura procedit ab imperfecto ad perfectum, & vltimum in generatione videtur esse nobilissimum, & passionis quae tantum praestantioribus entibus conveniunt, videtur excedere alias nobilitate. Secunda eius ratio est. Ille motus est nobilior, per quem minus deperit de perfectione mobilis subiecti, huiusmodi est motus localis, ergo. Probat minor. Nam per alterationem immutatur qualitas, per augmentum & diminutionem quantitas, per generationem & corruptionem substantia: at vero per motu localem tantum mutatur vbi, quae est forma minoris entitatis, quam caeterae praedictae, ergo. Confirmatur haec ratio. Nam motus habet se ad suum terminum ut potentia ad actum, ut imperfectum ad perfectum, sed potentia & privatio alicuius termini tantum est peior quanto terminus fuerit perfectior: ut privatio sanitatis est peior privatione pecuniae, quia sanitas est melior, ergo.

Tertio arguitur. Nam caeteri motus mensurantur motu locali primi mobilis, ut patet. 10. Metaph. tex. 4. ergo est perfectior caeteris. Nam vnum quodque mensuratur perfectissimo sui generis.

Quarto. Motus caeli est causa caeterorum, ut probatum est quaestione praecedenti & est diuersae speciei ab alijs, ergo est caeteris perfectior. Patet consequentia. Quia licet causa possit esse tam perfecta sicut effectus quando sunt eiusdem speciei, ut ignis generans ignem: tamen quando sunt diuersarum specierum, semper causa est nobilior effectu. Nam duae species non possunt esse aequalis perfectionis, & effectus non potest excedere causam, sequitur ergo quod causa praecedat effectum.

Quinto. Nam D. Tho. ita videtur saepe docere, quod motus caeli sit perfectior caeteris, praesertim 3. cont. gent. ca. 82. ratione 6. & hic in prologo. In hac quaest. Capr. 2. d. 14. ad secundum Durand. contra secundum. Et Sonci. 7. Met. q. 25. tenent motu localem esse perfectiore caeteris, & inter alia mouentur argumento quod fecimus in confirmationem secundae rationis. Et sequitur eos omnes fere iuniores interpretes Arist. loco citato. Contrarium tamen sententiam tenet Durand. in 2. d. 15. q. 3. & Ferrar. 2. cont. gen. ca. 43. & lib. 3. ca. 82. Pro explicatione tamen veritatis notandum, quod motus caeli potest considerari & ratione sui termini & ratione subiecti in quo est, vel perfectionis, quam ex illo mendicat. Quod convenit ei ratione termini, est illi essentielle & per se, quia convenit ei ratione suae vitiae differentiae. Quod vero convenit ei ratione subiecti est omnino accidentarium, quia convenit ei ratione alicuius, quod non ingreditur eius definitionem, est ingreditur eius definitionem secundum rationem communem

A 4 munem

munem accidentis, sic nihil de nobilitate aut perfectione propriatribuit illi, nisi tantum rationem sustentantis.

Hoc supposito; sit prima conclusio. Motus localis ignobilior est essentialiter alteratione, augmentatione, aut generatione. Probatur primo ex D. Thom. qui in questionibus de malo, quaest. 1. 6. arti. 10. corpore docet, Angelos posse mouere localiter corpora, non autem alio quouis motu: quia possunt effectus debiliores, non autem nobiliores, ergo. Secundo. Motus sumit perfectionem à termino, sed nobiliores terminos habent ceteri motus quam localis; quia, Vbi, minoris est perfectionis quam Quacitas, aut Qualitas, aut Substantia, ergo. Hoc argumentum dupliciter soluant autores oppositae sententiae. Primum quod inter motus eiusdem generis maior vel minor perfectio sumitur à nobiliori, vel imperfectiori termino: at inter motus diuersorum generum perfectio non sumitur ex termino, sed ex subiecto & fine. Et ideo quia motus localis & alteratio &c. differunt genere, inde est quod licet inter alterationes perfectior sit illa, quae terminatur ad nobiliorem qualitatem, & inter motus locales praestet ille qui ad perfectum, Vbi, tendit: tamen perfectio inter ipsa genera non debet attendi ex terminis, sed ex subiecto & fine. Et quia subiectum motus localis caeli est omnium perfectissimum, scilicet, caeli incorruptibile, & finis est etiam praestantissimus, scilicet, generatio & conseruatio inferiorum: ideo ille est perfectior, licet habeat terminum imperfectiorem. Exemplum huius potest sumi in habitibus. Non enim maior, vel minor perfectio inter scientiam & opinionem attenditur penes nobilius obiectum. Aliquando enim stabit opinionem esse de Deo & scientiam de accidentibus, & tamen semper scientia excedit opinionem; sed sumitur ex modo tendendi, quod altera procedit per demonstrationem, altera per probabiles rationes: & supposito modo eodem tendendi attenditur earum nobilitas penes obiectum. Ita dicunt in praesenti. Secundo soluant dicentes, quod à termino sumit speciem motus, negatiue non positue. Quod explicat sic; quod motus habet se respectu termini ut potentia ad actum, & priuatio respectu perfectionis. Vnde quanto terminus ad quem est perfectior, tanto motus ad illum est imperfectior, ut puta priuatio maioris perfectionis. Et quanto terminus imperfectior, tanto perfectior motus quia peior est priuatio maioris perfectionis, ut puta vita vel sanitas, priuatio minoris perfectionis, v.g. pecunia: vel ciborum. Addunt autem quod hoc debet intelligi comparando vnum genus motuum ad aliud, vel loci mutationem ad alterationem, non autem speciem motus ad aliam eiusdem generis, ut generationem hominis ad generationem asini. Ceterum tam prima quam secunda so-

lutio friuola est. Prima quidem, quia ex subiecto non sumit perfectionem essentialem motus, alias augmentatio & diminutio videntur eorumque alteratio motus erunt nobiliores quam motus localis caeli, quod est contra eos. Constat enim corpora viuientia perfectiora esse non viuientibus, quae est eorum. Secundo. In subiecto conueniunt alteratione per lucem, & motus localis caeli, ergo ab illo non sumit maiorem perfectionem motus. Tertia vel actio generica motus localis est perfectior ceteris motibus ex parte subiecti, vel tantum ratione motus caeli; non primum, alias motus elementorum ex parte subiecti excedit alterationem & generationem mixtorum, quod est falsum, nam elementa imperfectiora sunt mixtis. Neque secundum, nam perfectio specifica motus ipsi admittit quod sumitur à termino supposita ratione generica, quae in motu locali sumitur ex subiecto: ergo perfectio specifica motus caeli supra ceteros motus ex termino debet sumi, iste autem est ceteris imperfectior, ergo ex nulla parte vel generis vel differentiae habet maiorem perfectionem supra ceteros motus. Quod verò ex fine suo motus caeli non sumit istam maiorem perfectionem probatur explicando prius quoniam sit eius finis.

Et de hoc possumus loqui vel ut Theologi, vel ut Philosophi. Philosophi commentantur eius finem esse assimilari Deo, & vniuersalem causalitatem omnium inferiorum. Theologi verò, ut est videre saepe apud D. Thomam, quod eius finis est productio omnium electorum. Et ut optime docet D. Thomas 4. contra gentes capite. 4. ad istum ille ordinatur. Nam cum omnia generabilia, & eorum conseruatio sit propter hominem: finis illius causalitatis vniuersalis omnium producibilium est producere hominem.

Hoc supposito restat ostendere, quod ex isto fine non sumat specificam perfectionem motus caeli supra ceteros motus, alterationem &c. Et probatur primo. Nam Arist. 5. Physic. cap. 1. maxime text. 18. probat late ab agere & pati nullum motum specificari, ergo neque ab hac vniuersali causalitate; nam vel illa pertinet ad facere, vel ad postpraeudicamentum. Prius. Secundo, nam si finis motus specificat ipsum sequitur, alterationem specificari à substantia. Nam est eius finis generatio substantia. Cofirmatur, nam calefactio non specificatur à sanitate, quae est finis eius, in eo qui per calorem sanatur, sed à qualitate per illam primo acquisita, scilicet, sanitate, ergo similiter in motu caeli. Tercio. Causalitas non est perfectior quā qualitas, ergo etiam si ab illa specificatur motus caeli non erit perfectior. Consequenter inde patet. Nam secundum istos nobilitate & specie non accipit à nobilitate & perfectione rerum productarum, sed à causalitate earum. Nam similitudo eius consistit in causalitate. Antecedens probatur. Nam causalitas pertinet ad

Post-

Postpraeudicamentum. Quarto. Ratione generica motus localis non conuenit ille finis, ergo non inde sumit specificam perfectionem. Antecedens probatur, alias cuiuscumque motui locali id conueniret: & sic motus lapidis causaret horum inferiorum conseruationem; nam quod conuenit generi conuenit cuilibet inferiori. Consequenter vero probatur. Nam ratio generica motus non debet esse propria vniuersi speciei ratione, qualis est conseruare vniuersaliter inferiora, quod est proprium caeli, & non conuenit alijs. Quinto. Generatio hominis est perfectissimus effectus quem producit caeli, & ad illam concurrunt homo vt causa principalis, caelum vt instrumentum: ergo motus caeli non est perfectior generatione hominis etiam ex parte finis. Patet consequentia; nam finis idem est utrobique, & actio causa principalis nobilior est actione instrumenti quando ad eundem effectum utraque ordinatur, ergo. Restat ergo euidenter improba haec prima solutio. Secunda etiam responsio falsum dicit. Supponit enim quod motus sit priuatio, hoc autem impugnatur sufficienter lib. 3. Physic. Distinguitur enim in Postpraeudicamentis contra priuationem, & solum dicit tendentia & viam ad aliquam formam: constat autem, quod via habet suam nobilitatem à termino positiue, ergo vbi terminus fuerit nobilior etiam tendentia & motus erit nobilior. Secundo. Sequitur generationem formicæ esse nobiliorem mutationem generatione hominis, & motum lapidis, quā motum caeli. Patet; nam dicunt priuationem terminum imperfectioris. Dicere autem quod illa ratio habet vim in diuersis generibus motuum, & non in speciebus eiusdem generis: est non penetrare rationem quā assignat. Nam ratio eorum est, id esse quia motus dicit priuationem, & priuatio nobilioris termini imperfectior est. At si hoc esset verum, etiam qualibet species motus esset priuatio, & sic quanto esset priuatio nobilioris termini, esset ignobilior eadem ratione; manet ergo in sua vi argumentum.

Secunda conclusio. Si motus caeli consideretur, vt passio caeli & ratione subiecti in quo est: nobilior est ceteris motibus accidentaliter. Probatur; nam vt passio & ratione subiecti in quo est, habet causare inferiora, esse perpetuum, vniuersum, mensurate inferioris motus, &c. has autem perfectiones non habent alteratio, aut generatio, ergo &c. Explicatur hoc exemplo. Auditus & ceteri sensus in ratione potentia cognoscitur: imperfectiores sunt omnino visu, qui immaterialior potentia est, & alias plures perfectiones habet supra illos: at auditus in homine si consideretur vt passio illius ex parte subiecti, & sub ista ratione aliquas habet perfectiones quas non habet visus secundum suam rationem, v.g. vt sic deseruit intellectui: & alia multa habet, quae non habet visus secundum se. Et ideo in ratione passionis hominis, & ratione subiecti nobilior est visus, quae secundum rationem erat im-

perfectior. Idem dicimus de motu caeli, quod quod ex sua specifica ratione excedebatur alteratione & ceteris motibus, quatenus passio caeli illos omnes excedit ratione dictarum perfectionum, quas ex subiecto mendicat. Quod vero ista maior perfectio sit illi accidentaria vt motus est, licet sit ei intrinseca vt est passio, patet manifeste. Nam non ingreditur rationem genericae motus, neque specificam differentiam eius, nisi quatenus passio est: quia non se habet ex parte termini, ex quo desumitur species motus, ergo est accidentaria. Quicquid enim non conuenit speciei ratione generis aut differentiae, est extra essentiam eius.

Ad argumenta in contrarium responderetur. Ad Arist. quod ibi loquitur de perfectione, quā tribui motui caeli in 2. concl. ex parte subiecti. Et id videtur concludere prima ratio, quae est solutio D. Tho. de malo, q. 1. 6. arti. 10. ad primum, vbi ostendit, quod hoc argumentum Arist. tantum probat, quod motus localis caeli vel quicunq; motus localis caelis sit perfectior ceteris ex parte subiecti & requirit subiectum magis in actu, & in potentia tantum ad Vbi, & sic idem D. Tho. 8. Physic. dicit, quod illa ratio tantum probat motum localem esse perfectiorem quodammodo: ly autem, quodammodo, excludit perfectionem simpliciter & specialiter, quae est solutio Arist. de qua loquuti sumus. Per idem patet ad secundum, tantum enim concludit maiorem perfectionem & actualitatem in subiecto, vel in motu secundu quid, scilicet, qualis potest subiectum magis in actu, non autem de perfectione essentiali & specifica. Non autem valet, poscit hoc accidere subiectum nobilium, aut tantum conuenit entibus perfectioribus: ergo secundu se est perfectius, vt patet clarissime in agitudine respectu scientiae, & lucis. Agritudo enim tantum potest competere integro supposito viuente, & tamē ignobilior est scientia, quae potest competere parti, scilicet anime, & luce quae potest reperiri in corpore inanimato.

Ad confirmationem dictum est. Ad tertium respondetur, quod ceteri motus mensurantur à motu caeli quantum ad velocitatem & esse regularem &c. non quantum ad quidditativam perfectionem. Ad quartum respondetur, quod motus caeli non est causa, sed conditio & applicatio virtutis, quae est in causa. Haec autem non est nobilior effectus. Ad D. Tho. respondetur, quod intelligitur iuxta tenorem 2. conclusionis. Ex harum questionum solutione soluitur facillime secundum argumentum. Nam licet motus caeli non sit nobilior generatione, tamē caeli ipsum, de quo ibi, perfectius est motu ad formam intrinsecam, de quo hic, eumque causat. Et ideo omnibus modis ille liber praefertendus est, iste autem praeponeatur lib. Methaeo, & alijs, in quibus agitur de ipsis corporibus generabilibus, quia eorum natura explicari nequit ignorata natura ortus, & integer. Quia verò ad tertium principale aliqui vt Lycop. & Auicenna dicebant, scientiam esse de incorruptibilibus,

A 5 quia

quia sunt de vniuersalibus; & vniuersalia neq; incipiunt, neq; desinunt propter mūdī: eternitate secūdam Arist. Sed respondetur ex D. Tho. de verit. q. 1. art. 4. ad. 1. q. quod esse incorruptibile nō tribuit vniuersalibus & omnibus scibilibus positiuē, quasi habeant aliquod principiu causans incorruptionē, sed negatiuē, nō cōueniētis materiales cōditiones quę sunt causa corruptionis in diuidui. Sicut materia prima dicitur vniuersalia negatiuē, quia nō habet ex se formas diuersificātes, non positiuē quasi ex se habeat vnitatem. Et eadem ratione dicuntur vniuersalia esse eterna negatiuē modo explicato. Quod vt amplius declaratur notandū ex D. Tho. de Trin. q. 5. art. 2. quod quidditas vniuersalis bene potest considerari sine materia signata, cū non sit de eius quidditate: sine materia autē signata nullus motus potest alicui cōuenire. Nam vt dictū est, motus præsupponit motū localem, motus autē localis esse nequit sine hic, & nunc: & hoc poscit materiā signatam. Cum ergo vniuersalia abstrahant à materia signata & sic abstrahant à motu & tēpore: ideo dicitur immobilia, eterna, incorruptibilia. Et iste modus incorruptibilitatis sufficit ad obiectū sciētīę, & competit obiecto huius libri. Et si arguas, Si hoc sufficit vt obiectū dicatur incorruptibile sequitur, quod etiam homo dicatur irrisibilis; nā etiam abstrahit à principio ridēdi, sicut vniuersalis homo à principio corruptionis: & cū vtraque passio conuenit primo, scilicet, corruptibilitas, risibilitas. Respondetur quod accidētia quę cōsequuntur materiā tribuūt in diuiduis, quę verō formā, accommodātur speciei. Cum ergo corruptibilitas conueniat ratione materię, tribuitur in diuiduis. Et sic vniuersale potest denominari incorruptibile modo explicato. At risibilitas conuenit ratione formę, & sic tribuitur vniuersali, & ideo non potest contra dictionem denominationem subire. Vnde cap. vlt. de Ente & essentia.

Tandem ad quartum principale respondetur, quod petit disputandā quęstionē illam, vtrū Philosophia quoad omnes sui partes sit vna scientia speciei, de quo latius quidē disputari solet. 1. Physic. nunc autē breuiter agemus. Et quidē suadet pars negatiua primō. Nā D. Tho. 1. Post. lect. 4. r. circa finē dicit, quod corpus mobile diuiditur in diuersas sciētias speciei, sicut corpus quantū. Idem tenet Caiet. ibi. c. 2. & 2. q. 16. 2. in introductione quęstionis. Sonci. 6. Metaph. q. 8. circa fin. & in epito. Capreo. q. 3. prolog. concl. 4. & probatur ratione. Nā diuersa abstractio à materia & motu diuersificat scientias, vt patet. 6. Met. text. 2. Sed in lib. de Generatione & Cœlo est diuersa abstractio à materia & motu, ergo. Explicatur maior. Nam obiectū sciētīę debet esse immateriale & immobile; immateriale quidē quia est obiectū intellectus, qui directē nō percipit nisi immaterialia,

A immobile vero quia debet esse inuariabile, nam de his quę sic & aliter se habēt, non est sciētia: vnde qua ratione est immateriale abstrahit à materia, qua ratione est immobile, abstrahit à motu. Minor probatur. Nā in lib. de Cœlo tantū cōsideratur vnus motus, scilicet, localis, & nullū aliud scibibile: at in libris de Generatione agitur de omni motu augmentationis alterationis, &c. & de omni materia scibibili & de primis qualitibus, &c. ergo. Dices esse tātū maiore, vel minore intra eadē speciē. Contra. Nā Arithmetica & Geometria cōueniūt quidē in eodē genere abstractionis à materia scibibili, & tamen distinguuntur speciei; quia Arithmetica abstrahit à cōtinuitate, quę est quęsdā materia à qua nō abstrahit Geometria: sed similiter omnes partes Philosophię abstrahūt à materia singulari, & præter hoc liber de Cœlo abstrahit à corruptibilitate & alia materia scibibili, vt peregrinis impressionibus &c. à quo nō abstrahit liber de generatione, ergo. ¶ Secundo sciētīę medię vt Perceptiua &c. distinguuntur speciei à Physicā, & tamē penes maiore vel minore abstractionem à materia scibibili, ergo. Minor probatur. Nā Perceptiua nō cōsiderat omnem materiā scibibilem, sed tantū lineā visuālē, Physica verō cōsiderat omnē, ergo. ¶ Tertiō Arist. docet. 1. Post. text. 3. o. circa fin. quod sciētia de Iride, quę traditur. 3. Meteororū, subalternatur Perceptiue. Ex quo sic arguitur. Sciētia quę alteri subalternatur est distincta speciei ab ea quę nulli subalternatur, sed pars illa Philosophię alteri subalternatur, alix partes non, ergo. Maior probatur. Nā ea quę nō subalternatur, habet en se eidentia, probat suas cōclusiones ex proprijs principijs, eius obiectū non cōponitur ex obiecto alterius, & differentia accidentalitā subalternata non habet ex se eidentia, probat suas cōclusiones ex alterius principijs, eius obiectū cōponitur ex subiecto alterius, & differentia accidentalitā hęc non possunt eidē cōpetere, maxime quia hęc distincta obiecta sufficiunt diuersificare sciētīę, ergo. ¶ Oppositam sententiā tenet Soto. 1. Post. c. 2. 5. & 1. Physic. q. 1. & Auero. 2. Physic. text. 7. q. qui tenent esse vna sciētīę speciei quoad omnes partes. Quę sententia mihi placet, & probatur ratione. Nē teste Arist. 1. Post. text. 3. o. sciētīę quę nō participant in subiectis, nō possunt procedere ex eisdē principijs, quę vni illarū sunt propria; nam principia cōstant ex subiecto ipso sciētīę, & definitione, atq; prima passione, vbi verō diuersa sunt subiecta neq; est eadē definitio, neq; eadē prima passio, nō ergo possunt procedere ex eisdē principijs proprijs & proximis: sed liber de Cœlo, de Generatione, & 8. lib. Physic. procedunt ex eisdē principijs primis, ergo participant in eodē subiecto formali, & sic nō distinguuntur speciei. Minor probatur. Nā sicut in libris de Cœlo demonstratur, quod motus illius debet esse à terminō à

quo, ad terminū ad quē, ita hic demonstratur quod motus alterationis debet esse inter duos terminos, &c. & hęc per eadē principia cōmunia vtri que quę habēt in libris Physicorū, quod motus debet esse inter contraria, &c. Sed dices, satis esse vt ait ibidē Arist. quod licet sciētīarū subiecta nō sint omnino eadē, sint tamē eadē aliquo modo, vt sic diuersę sciētīę possint eisdē vtī principijs. Contra. Nā vt ibi explicat Arist. tūc aliquo modo sciētīę participant in subiectis, quādo subiectū vnus est inferius ad subiectū alterius, vt sciētīa de animali, & homine, aut quādo subiectū vnus addit differentia accidentālē ad subiectū alterius, vt Arithmetica & Musica: sed iste sciētīę de quibus agimus differūt speciei, & subiectū lib. de Cœlo nullo istorū modorū comunicat cū subiecto sciētīę de Generatione, ergo nō possūt vtī eisdē principijs. Secūdo. Ad eadē sciētīę pertinet agere de subiecto magis cōmuni, & minus cōmuni, & de qualibet eius passione quādo cōsiderātur sub eadē ratione formali, vt habetur. 1. Post. text. 4. 2. ergo ad habitum qui fertur in octo lib. Physic. pertinet disputare de ente mobili in cōmuni & in particulari & de qualibet eius passione, ergo habitus qui fertur in octo libris Physic. est idē numero & speciei cū eo, qui fertur in libris de Cœlo; quia obiectū istorū est inferius ab obiectū illorū sub eadē ratione & cū eo, qui fertur in libris de Generatione. Nā obiectū eorum est passio obiecti illorū sub eadem ratione, ergo isti habitus sunt idē inter se numero & speciei, cū identificetur illi tertiō numero & speciei. Tertiō, nam sequitur qd in sciētīa de animalib; illa pars quę agit de animalibus perfectis distinguatur specie ab ea, quę agit de ostrijs, & conchilijs. Nā hic magis abstrahitur à motu, cū non agatur de motu progressiuo, de quo ibi. Itē. Ergo Metaphysica, & illa pars quinti libri quę agit de quātitate & ceteris accidētibus distinguatur specie. Nā ista definit per materiā intelligibile, & sic min; abstrahit à materia quā ceterę partes, quę nullo modo definiūt per materiā. Sequela verō probatur. Nā maior & minor abstractio intra eadē speciē variat speciei sciētīę de Generatione, & Cœlo, ergo variabit sciētīę de animalibus perfectis & imperfectis. ¶ Ad primū ergo respondetur, qd quādo dixit D. Tho. quod corpus naturale diuiditur in diuersas speciei scibilibus, nō accepit corpus naturale pro eo tātū, quod cōsideratur à Physicā, sed etiā pro eo, quod cōsideratur à sciētījs medijs. Pro quo notādū ex Arist. 2. Physic. text. 2. o. qd quęsdā sciētīę sunt medię inter naturales, & Mathematicas, vt Astrologia, & Musica, quę magis reducuntur ad Physicā quā ad Mathematicā, quia earū cōsideratio terminatur ad materiā scibibilem: & vnum quodq; quod ad aliud ordinatur habet speciē à termino. De quo. 2. Physic. q. 2. & omnes istę definiūt per materiā scibibilem, vt patet. Et aliqua

A earū habet etiam obiectū inferius ad ens mobile. De Physicā ergo & de corpore mobili, vt extēdit se ad istas scientias quę ad illā reducuntur & ad earū obiecta dicit D. Tho. quod distinguuntur specie secūdu diuersos modos cognoscibilitatis: non tamen de Physicā strictē loquendo, sicut hic agit.

Ad secundū varię sunt solutiones. Alij assignāt differentia inter Mathematicam, & partes Philosophię; nā ibi est diuersitas non tantū abstractionis, sed principiorū vnicuique propriorū, iuxta quorū varietatē Arist. 1. Post. text. 4. 2. asserit distinguī sciētias: at in partibus Philosophię sunt eadē principia, vt supra probatū est. Sed contra hoc est, quod nos cōtendimus, quod sicut ibi diuersitas principiorum oritur ex maiori vel minori abstractione, quę est ratio formalis sciētīę, ita hic, vel si hic nō, neq; ibi. Secūdo, quia etiā Mathematica habet sua principia cōmunia, vt si ab æqualibus æqualia de mas, &c. Alij dicunt quod diuersitas sciētīę nō attenditur tantū penes abstractionē, sed Mathematica & Philosophia habent eandē abstractionē & distinguuntur speciei: sed requiritur diuersa ratio obiecti quę, & diuersa abstractio quę est ratio sub qua. Et quia in Mathematicis reperitur diuersa ratio quę scilicet, in vna cōtinuitas, in alia numerus: etiā si habeat eandē abstractionē distinguuntur speciei. At in partibus Philosophię quia omnes cōsiderant eadē rationē formālē quę, scilicet, mobilitatē, ideo nō distinguuntur speciei. Sed contra hoc est. Quia sciētīę distinguuntur & specificantur ab abstractione. Nā sciētia specificatur ab obiecto scibili vt sic, hoc autē habet ab immaterialitate & abstractione, ergo ab abstractione debet specificari. Alij aliter solūt. Nos verō dupliciter soluimus. Primō qd differentia est. Nā abstractio significat quēsdā motū rationis à materiali tāquā à termino à quo, ad immateriale tanquā ad terminū ad quē. Et maior vel minor separatio à termino à quo facit maiore vel minore abstractionē; terminus autē à quo in abstractione Physicā sunt singularia. Et in hoc quod est nō considerare singularia omnes partes Philosophię equē cōueniūt. Nulla enim aliquo modo cōsiderat illa. At terminus abstractionis in mathematicis est materia scibibilis. Hęc vero duplex est. Alia propria vt visibile, audibile: alia cōmunis, scilicet, motus, quies, numerus, figura, magnitudo, vt habetur. 2. de anima. text. 6. 4. cōstat autē quod si materia scibibilis est figura, & magnitudo; & ab illis abstrahit Arithmetica & nō Geometria, licet concernat aliud scibile cōmune, scilicet, numerū, qd magis abstrahit quā Geometria, quę plura scibilia cōcernit. Secūdo respondetur notādo ex Caieta. de Ente, & essentia. q. 1. qd abstractio est duplex, scilicet, formalis, & totalis: quia superius abstrahitur ab inferiorib; vt homo. 2. Physic. q. 2. & omnes istę definiūt per materiā scibibilem, vt patet. Et aliqua

respectu illius, a quo abstrahitur, ut quando quantitas abstrahitur a materia sensibili, & penes hanc distinguuntur scientia. Differentia ergo est inter Arithmetica & Geometria ex vna parte, & partes Philosophiae ex alia, nam obiectum Arithmetice est magis abstractum abstractione formali quam obiectum Geometriae: quia numerus respectu quantitatis continuæ habet se vt forma & actualitas illius. At in partibus Philosophiae hoc non reperitur, obiectum enim libri de Cælo, non se habet vt forma & actus respectu librorum de Generatione, & propterea non est maior abstractio formalis neque diuersitas scientia.

Ad secundum patet per idem. Nam in scientiis medijs est maior abstractio formalis quam in Physica, nam linea visualis habet se instar formæ respectu entis mobilis, quod est subiectum Physicæ.

Ad tertium respondetur primo non esse in conueniens, vnam scientiam ratione alicuius particularis conclusionis subalternari alteri secundum quid. Quia illa altera dicitur propter quid illius singularis conclusionis, & nihilominus talē scientiā secundum omnes suas partes esse eiusdem speciei: quia talis subalternatio secundum quid non potest diuersitate obiectorum, vt patet in Chirurgia, quæ videtur quo ad omnes sui partes esse eiusdem speciei, & tamen respectu huius conclusionis, vulnera rotunda difficiilius curantur, subalternatur Geometriae, vbi dicitur propter quid talis conclusio, quia scilicet latera illorum magis distant; non tamen illi simpliciter subalternatur, vt habetur. 1. Poster. text. 30. quia non addit differentiam accidentalem supra obiectum Geometriae. Ita hæc scientia Meteororum quia eius obiectum non addit accidentalem differentiam ad obiectum Perspectiue, nõ proprie illi subalternari dicitur, licet alicuius peculiaris conclusionis causa reddatur in Perspectiua, vt quare Iris sic appareat, &c. Sed contra hoc est quod Arist. ibidem distinguit proprie subalternas ab ijs quæ tales non sunt, sed tantum secundum quid. Et inter primas numerat scientiam de Iride respectu Perspectiue & Philosophiæ; inter secundas Medicinam respectu Geometriae: sentit ergo scientiā de Iride esse proprie subalternatam. Secundo quia Iris addit ad obiectum Perspectiue & Geometriae differentiam accidentalem. Nam ad lineam addit visuale, naturā vero visualis applicat ad talem materiā, scilicet, nubem roridam, ergo proprie subalternatur. Potest ergo aliter solui argumentum dicendo, quod Physica proprie & strictè loquendo est vna species, non tamen vt extendit se ad scientias medias. Inter has computatur scientia de Iride, de Hale, de Parallelis, de quibus si agitur in 3. Meteororum, non est quia proprie pertinet ad Physicam, sed veluti mutatio a Perspectiua, vt ibi omnes meteorologicae impressiones explicantur.

CAPVT PRIMVM.

De Generatione autem & Corruptione, & de natura generatorum & corruptorum & vniuersaliter de omnibus causis diuidendū & rationes eorū determinandū est. Et vñ existimādū

est eadē esse naturā alterationis et generationis autem semota vt determinata sunt ex nominibus.

Antiquorum igitur hi quidem vocatā generationem simplicem alterationem esse inquit, hi vero aliud generationē, & aliud alterationē.

Quicumque igitur vnum aliquid omne esse dicunt, & omnia ex vno generant, his quidem necesse est vt que generationem alterationem esse, dicere, & quod principaliter fit, alterari.

Quicumque autem plures materias vnam ponunt, vt pote Empedocles, & Anaxagoras, & Leucippus, & Democritus, his aliud.

Sed tamen Anaxag. propriam vocem ignorauit, dicit enim quod fieri, & destrui, idem existit, quod alterari. Multa autem dicit elementa quemadmodum & alij.

Emped. quidē enim corporea quatuor, omnia autem cũ mouētibz sex ait numero Anaxag. autē & Leucip. & Democr. infinita. Hic quidē

homionera elementa ponit vt pote, os, carne, & medulla, & alia quorū vniuscuiusq; synonyma pars est. Democ. autē, & Leucip. ex corporibus indiuisibilibz hæc & alia coponi inquit. Hæc autē infinita, et multitudine, et formis esse. Illa autem inter se differunt his, ex quibus sunt, & positione, & ordine horum: contrariè autem videntur dicere qui circa Anaxago. eis, qui circa Empedoc. Hi quidem enim inquit, ignem & aquam, & aerem, & terrā, quatuor elementa, & simplicia magis esse quā carnē, & os: & talia similia pariter. Hi autē hæc quidē simplicia & elementa esse: terrā autem, & aquā, aerē, & ignem, composita, p̄n̄spernia enim horum esse.

His quidem igitur qui ex vno omnia constituunt, necesse est dicere generationem, & corruptionem, alterationem: semper enim manere subiectū vñ & idē: tale autē alterari dicimus.

His autem qui genera multa faciūt, differre generationem ab alteratione. Coeuntibus enim & disso-

& dissolutis, generatio contingit & corruptio. Ideo dicit hoc modo Empedo. quod natura multus est, sed solum mixtura & segregatio mistorum. Quoniam igitur proprius hic sermo est eorum suppositioni, ita loqui manifestum est, & quoniam dicunt hoc modo.

Necesse est autem & his generationem esse aliud dicere præter alterationem. Impossibile tamen est secundum ea, quæ ab eis dicuntur. Hoc autē quod rectè dicimus, facile est videre. Quem admodum enim videmus quiescentē substantia, in ea transmutationem fieri secundum magnitudinem, quæ vocatur augmentatio & diminutio, sic & alterationem. Sed tamen ex quibus dicit, plura principia facientes vno, impossibile est alterari. P̄nsiones enim secūdū, quas hoc dicimus continere, differentie elementorum sunt. Dico autem purā calidum & frigidum, humidum & siccum, album & nigrum, durum & molle, & aliorū vnumquodq; vt inquit Emped. Solē albū

videri & calidum. Imbrem autem in omnibus, frigidum, nigrum & nebulosum. Similiter autem determinauit de reliquis. Quapropter si non est possibile ex igne fieri aquam, neque ex aqua terram, neque ex albo nigrum, erit aliquid neque durum ex molli: eadem enim ratio & de alijs, hoc autē erat alteratio. Amplius autē & manifestū. Quoniam vnā semper contrarijs supponere oportet materiā, siue transmutetur secūdū locū, siue secūdū augmentationē & diminutionem, siue secūdū alterationē. Amplius autē similiter necesse est esse hoc & secundum alterationē. Si enim alteratio est, & subiectū vñ elementū, & vna omnium materia habentiū ad inuicē transmutationē, & si subiectū vñ est, alteratio est.

Empedocles quidē igitur videtur contraria dicere, & ad apparētia, & ad se ipsum ipse. Simul autē non dicit alterū ex altero fieri elementorū vllum, sed alia omnia ex his. Simul autem quoniam in vnum coniungit omnem naturam, præter litē, rursum vñ quodq; ex vno fieri. Quapropter ex vno aliquo manifestū quoniam differētijs quibusdā diuersorū & passionibus factum est, hoc quidē aquā, hoc autē ignis, quemadmodū dicit, Solem hoc quidē album & calidum & leuem, terram autē graue & durā. Ablatis igitur his differentijs (sunt enim auferibiles generatq; manifestū est quidē necesse fieri, & aquam

ex terra, & terram ex aqua. Similiter autem & aliorum vnumquodque, & non tunc solum, sed nunc cum transmutantur passionibus. Sunt autē ex quibus dicit Emped. posibles aduenire & separari, rursus & aliter aduersantibus adinuicem lite adhuc & amicitia. Ideoq; & tunc ex vno generata sunt. Non enim vniq; ignis, & terra & aqua, existentia vnum erant omne. Incertum autem, & vñ principij ei ponendum, multa, aut vnum. Dico autē ignem & terrā, & coordinata horū. Secundum id enim quod vt materia supponitur ex quo transmutata propter motum sunt ignis, & terra & aqua, vnum elementum, secundū id autē, quod hoc ex compositione fit conuenientibus illis, illa autē ex dissolutione magis elementa quatuor illa & prima natura.

Secunda conclusio. Qui ponunt vnum tantum principij materiale, non possunt distinguere inter alterationē & generationem simplicem eius, quod principaliter fit. Probatur. Vtrobiz; manet idem subiectū actū secūdū eos, ergo vtraq; est alteratio.

Tertia conclusio. Qui ponebant plura principia materialia, vt Emped. qui ponebat quatuor elementa esse principia omnium, & Anaxagoras qui contrarium videtur dicere eis quæ dicit Empedocles ponens partes infinitas homiū meras, vt carnis & ossis, ex quibus alia etiam elementa generarentur, & Democritus & Eleucippus qui ponebat infinitas partes indiuisibiles diuersimode figuratas ex quibus alia componerentur, necessario debent distinguere inter generationem, & alterationem. Nam coeuntibus illis partibus fit generatio, dissolutis corruptio, variatis alteratio.

Quarta conclusio. Inter hos solus Anaxagoras propriam vocem ignorat, dum ponit plura principia materialia, & non distinguit inter generationem & alterationem.

Quinta conclusio. Ponentes plura principia materialia dicunt impossibile, quod generatio & alteratio distinguuntur, & quod non distinguuntur. De affirmatiua patet, de negatiua probatur. Nulla est possibilis alteratio secundum eos, ergo non distinguitur a generatione. Antecedens probatur. Secundum istos non potest fieri generatio, ergo neque alteratio. Probo antecedens.

Ipsi concedunt vnum elementum non posse generari ex alio, nam sunt prima principia quae non fiunt ex alterutris, & omnis substantiae generatio includit transmutationem in elementis, ergo. Consequentia vero probatur, nam si ex aqua non potest fieri ignis, aut ex vno elemento aliud, vnum non poterit acquirere successivè qualitatem alterius, quia secundum eos esse propria eius forma & differentia, & sic neque poterit esse alteratio secundum eos, quae requirit vnum subiectum sub utroque extremo, ergo non potest esse alteratio, aut alius motus. Antecedens patet ex eorum sententia, qui ponunt plura principia materialia. Et consequentia, nam in omni motu locali augmenti, vel alterationis debet esse vnum subiectum sub utroque termino. Etenim si alteratio est, vna materia est omnium habentium ad invicem transmutationem, & sequitur quod si vnum subiectum est, alteratio est.

Sexta conclusio. Empedocles dicit contraria ad apparentiam, & ad se ipsum. Ad ea quae sensui apparent, dum dicit vnum elementum non posse generari ex alio, & tamen nos videmus ex aere fieri ignem, ex aqua aërem, &c. Ad se ipsum vero quia ipse dicebat, quod antequam res distinguerentur per litem, omnia continebantur in quodam chaos per concordiam: & advenientibus differentijs per litem ex illo chaos segregabatur vnumquodque elementorum, ut hoc esset aqua, illud aër secundum proprias differentias. Ex hoc sic arguitur contra eum. Differentia illa sunt auferibiles ab illo chaos, ergo nunc poterit fieri vnum elementum ex alio. Antecedens concedit ipse Empedocles, qui admittit differentias posse per litem advenire, & per concordiam separari. Et rursus probatur. Nam etiam modo contrariantur lis & amicitia, ergo nunc poterunt elementa transmutari secundum has differentias, ut ex vno fiat aliud sicut in principio.

Septima conclusio. Incertum est, an Empedocles debuisset ponere vnum, an quatuor principia. Nam ponebat quatuor, quia dicebat illud chaos fieri ex compositione elementorum convenientium in vnum per amicitiam: vnum vero in quantum ex illo chaos illa quatuor resultant. Tamen dicendum est, quod illa quatuor sunt magis elementa & principia, & prius natura in quantum fiunt ex illo vno per segregationem litis.

PRO explicatione huius capituli aduertenda sunt aliquot circa litteram Aristotelis. deinde quaestiones graues disputabuntur, qui ordo etiam seruabitur in reliquis huius libri capitibus. Circa primam rationem notandi sunt & explicandi aliqui termini. Primus est, ortus siue generatio. Vna enim littera dicit de ortu & interitu, alia vero de generatione & corruptione. Et licet ab Aristotele hic & communiter ab alijs pro eodem accipian-

tur, ut tamen statim dicitur, multum differunt & vnus eorum supponit alterum. Notandum ergo quod generationis nomine dupliciter vtimur. Vno modo communiter ad omnia generabilia & corruptibilia, & sic generatio nihil aliud est quam mutatio de non esse ad esse, quo modo eam definit Aristoteles. 5. Physicorum. tex. 7. dicens, mutationem illam quae est de non subiecto in subiectum, id est, de non esse ad esse, generationem esse, & de hac etiam loquitur idemmet Aristoteles. libro. 2. de Generatione. tex. 5. quando dicit generationem & corruptionem esse circa possibilis esse & non esse. Alio modo reperitur generatio proprie in viventibus, & significat processionem viuentis à viuentis coniuncto in similitudinem naturae ex vi talis processionis. Illa particula viuentis à viuentis, non habet difficultatem & inferius amplius explicabitur. Exponendi sunt verò illi termini, coniuncto, & in similitudinem naturae, & ex vi processionis videntur enim habere difficultatem, & non requiri ad generationem viuentium. Videmus enim animalia genita ex putrefactione, & esse proprie generata, & à viuentis, scilicet, intelligentia motrice caeli, & tamen non à viuentis coniuncto, ergo illud non requirebatur. Et secundo, quia vel similitudo naturae sufficiens ad generationem viuentium est similitudo generica, & hoc non, alijs vermes & capilli essent filij hominis: vel specifica, & hoc non, alijs mulus genitus ab equo & asina neutrius esset filius, cum non sit alicuius istarum specierum, ergo &c.

Histamen non obstantibus admittenda est illa definitio cum suis omnibus particulis. Et quidem quod generatio viuentium debeat esse à principio coniuncto, docet Aristoteles. 5. Meteororum. tex. 5. vbi ostendit, quod inanimata quae generantur, non sunt coniuncta principio generanti, bene tamen animata. Pro quo nota, quod in corporibus inanimatis emanatio vnius ab altero fieri non potest nisi per actionem vnius eorum in alterum, ut dum ignis alterat corpus aliud quod extraneum, & reducit ad qualitatem & speciem ignis, & in his bene patet, quomodo genitus ignis sit separatus ab igne generante: at in viventibus secundum maiorem, vel minorem perfectionem gradus vitae reperitur maior vel minor coniunctio geniti cum generante. In plantis enim in quibus est infimus gradus vitae, videmus emanationem vnius ab altera procedere ab interiori & ab exteriori. Ab interiori quidem in quantum humor intraneus plantae in semen conuertitur, ab exteriori vero in quantum illud semen oportet ab arbore seungi, & terrae mandari, ut crescat in plantam. In animalibus verò perfectis emanatio vnius ab altero procedit omnino ab interiori principio, & semper animal genitum

nitum coniunctum est generanti. Semper enim in principio suae generationis, ut docet Aristoteles. vbi supra, coniunctus & alligatus est matri- ci foeminae, & illa coniunctio semper durat vsque ad animae nativitatem. Et licet genito non sit coniunctum principium actiuum, scilicet, mas, sufficit tamen ad hanc rationem generationis coniungi foeminam, ut dicatur procedere à principio coniuncto. Nam ipsa propter semen receptum censetur vna caro cum mare, ut dicitur primo de Generatione animalium cap. vltimo in fine, & habetur Genes. 1. Erunt duo in carne vna. Et sic si coniungitur foeminae coniungi censetur carni maris, eo vel maxime, quod quando dicitur in definitione generationis, quod est emanatio à principio coniuncto, non intelligitur, quod coniungatur omnino principio secundum se, satis fuerit si coniungatur alicui principio secundum se, alijs verò secundum suam virtutem ut patet in maribus, quibus coniungitur foetus secundum feminelem virtutem.

Ad argumentum verò in contrarium respondet D. Thomas in. 3. distinct. 8. quaest. 1. artic. 1. ad septimum, quod in animalibus generatis ex putrefactione virtus solis & aliorum corporum coelestium supplet vicem virtutis formativae quae est in semine, in generatione eorum quae ex semine nascuntur. Et quia huiusmodi virtutes corporum coelestium sunt per omnia inferiora corpora diffusa, ideo dicit Philosophus. 1. 7. de Generatione animal. capite. 1. 0. quod omnia plena sunt virtutibus animae. Et ideo sicut animalia quae generantur ex semine se habent ad foeminam, ita ista se habent ad terram, quae sine semine generantur. Et sicut illa se habent ad patrem, ita ista se habent ad corpora coelestia. Propter quod quidam Philosophus, ut reser. 1. de Partibus animal. cap. 2. dixit, quod Sol est pater plantarum, terra vero mater. Vnde patet, quod huiusmodi quae sine semine generantur, siue sint plantae, siue animalia, proprie dicuntur nasci & gigni & oriri. Hac dixit Thomas. Ex qua solutione videtur haberi, quod sicut ad saluandam coniunctionem nascentium plantarum cum suis principijs, si fuerit ponere virtutem feminis fuisse in principio coniunctam ipsi viuenti placae, à qua fuit decilum: ita ad saluandam hanc imperfectorum animalium generationem, satis fuerit saluare coniunctionem cum virtute angeli viuentis, quae illi coniuncta est. Sed maiorem coniunctionem videtur poscere definitio generationis specialiter sumptae, cum principio à quo viuentis procedit. Nam hanc coniunctionem quam hic saluamus effectus cui virtute causae etiam habet ignis genitus cum igne generante, ut statim dicitur. Est enim in ligno calor ignis generantis: & sic coniungitur virtuti generantis. Oportet ergo dicere, quod illa definitio tantum datur de generatione proueniente à causa par-

ticulari & vniuoca, non à quacunque alia etiam vniuersali & aequiuoca. Nam in hac etiam defunt illae aliae particulae definitionis, in similitudine naturae, & ex vi talis processionis. Neque enim haec imperfecta animalia sunt eiusdem generis proximi cum angelo ea causante, neque ex vi suae productionis, ex materia, scilicet, & forma, similitudinem possunt habere cum forma ca producentibus, quaeunque verò istarum particularum deficiat, deficit etiam ratio propriae & specialis generationis.

Ad secundum respondetur, quod plus requiritur ad rationem filiationis, quam ad generationem. Nam ad filiationem requiritur primum, ut quod procedit per generationem sit completum in specie generantis, propter quod fructus arborum, capilli &c. non habent rationem filiationis quamvis dicatur nasci. Requiritur secundo, ut procedat similis in natura eiusdem speciei, vel generis proximi: sicut homo procedit ab homine, vel equus ab equo. Propter quod vermes qui generantur in animalibus, non habent propriam rationem generationis, & filiationis. Mulus verò, equus & asinus eiusdem generis proximi inferioris ad animal, & superioris ad has species, ut habet Aristoteles. Met. tex. 2. 8. & ideo vnum potest dici filius alterius. Requiritur tertio quod talis similitudo proueniat ex vi illius processionis secundum suam speciem & naturam. Propter quod dicunt Theologi, quod Spiritus sanctus licet procedat similis Patri, quia processio eius per amorem ex natura sua non possit similitudinem cum Verbo in essentia à quo procedit, non est Filius. Similiter Eua quia ex modo suae formationis non habuit hanc similitudinem non fuit proprie filia Adae. Vnde D. Thomas bene notat. 4. cont. gentes. c. 2. in fine. quod si Deus tribueret homini virtutem producendi alterum, sicut facit artificia, vel ex aliquo membro suo, ille productus homo non esset filius productus alterius: quia non produceretur similis illi ex modo vitalis productionis. Addit verò idem D. Thomas. 3. par. q. 3. 2. art. 3. vltimus requirit ad rationem filiationis quod sit perfectissima generatio, qualis in solis animalibus perfectis reperitur. Propter quod non dicemus proprie vnam plantam esse alterius filiam, aut matrem. Hae de illo termino generatio. Ex cuius cognitione facile patet quid sit corruptio. Ortus verò non omnino idem est atque generatio. Et ideo pro eius expositione nota ex Diuo Thoma in. 3. distinct. 8. quaestione. 1. articulo. 1. quod in generatione viuentis tria reperiantur, primum est, quod generans habet sufficiens principium ad productionem rei genitae, & licet animalibus videamus suppetere principium actiuum sufficiens ex parte maris & passiuum ex parte foeminae: idem tamen dicit reperiri in plantis, quod possumus verificare ex eo quod semen ab arbo-

ab arbore decisum trahit succum & humorem, & paulatim cōuertit illud in se vt arbores nutriatur: & sic iam intra se vel intra aliquid ab illis decisum, habent principium materiale rei generandæ. Secundo reperitur exitus quidam geniti à generante. Nam cū debeat esse duo distincta, debet vnum ab altero exire. Tertiò inuenitur quædam colligatio inter generantem & genitum in principio generationis, vel per contactum, vel per cōsolidationem, vt patet in fructibus respectu arboris, & in embrione respectu matricis. De quo videndus est Arist. 5. Metho. text. 7. Secundum has tres conditiones tria sunt nomina illas designantia. Ratione primæ res dicitur signi vel generari, loquendo de generatione speciali. Ratione secundæ, quatenus generatur per modum exitus, dicitur oriri. Ratione tertiæ, quatenus generatur coniunctum generanti, dicitur nasci. Patet ergo quomodo differant ortus, & generatio; & quod ortus supponat generationem. Nihilominus quia oriri proprie tantum reperitur vbi est vera generatio, & oriri largè vbi generatio communiter dicitur, pro eodem possunt accipi generatio & ortus. Et ita hic accipit Aristot. C. Secundo notandum est illud verbum, eorum quæ natura generantur, quòd ponitur ad excludendum ab hoc tractatu generationem artificialem, & eorum quæ ex electione causantur. Pro cuius expositione scire oportet ex Arist. 5. Meta. text. 5. quòd natura primò significat generationem viuentium, vt idem sit natura quod natuinitas, quæ solis animatis competit. Et quia in generatione viuentium virtus feminis est ipsi semini intrinseca, & ab illa mouetur atque disponitur ad animalis generationem; inde deriuatum est nomen naturæ ad significandum quocumque principium motus eius in quo est, siue sit actiuum vt in viuentibus, siue passiuum vt in rebus inanimatis. Alias acceptiones naturæ multiplicat ibi Aristot. quæ ad nostrum propositum non conducunt. Ex his autem habemus quod intendimus. Nam si natura significat principium intrinsecum motus Physici, ea quæ secundum naturam generantur debent habere tale principium, illud vero non habent artificialia. Principium enim actiuum est extrinsecum ipsis existens in artifice, principium etiam passiuum respectu figurarum non habent, sed tantum potentiam obedientialem, vt aliàs dicendum erit latius, non ergo secundum naturam generantur per principium intrinsecum, quòd inclinaret ad talem motum vel generationem. Ea etiam quæ ex electione generantur vt amicitia, odium, & alia huiusmodi: cum careant etiam principio naturali ab hoc etiã tractatu aliena sunt.

Tertiò est notandum circa illud, causa: & rationes eorum, quòd ad scientiam vt habetur. 1. Poster. sufficit scire res per causas, vel per rationes for-

males, quæ in hoc à causis distinguuntur, quòd causa sunt res realiter distinctæ ab eis, quorū sunt causa: rationes vero formales non, vt ratio entis respectu suarum passionū, distinctio respectu diffinitio, &c. Quando hic ponitur distinctio inter causas & rationes, sic debet intelligi, quòd ad habendā perfectam notitiam generationis oportet scire omnes eius causas, siue sint propria: causa: realiter distinctæ, vt causa efficiens &c. siue non, sed tantum formaliter, vel tantum ratione vt eius definitio.

Dubatur circa secundam cōclusionem. Nam motus distinguuntur ex terminis, ergo etiam si sit vnum tantum subiectum omnium rerum, distinguuntur generatio & alteratio penes diuersos terminos, scilicet, qualitatem & substantiam. Confirmatur. Nam modo distinguuntur alteratio & augmentatio penes diuersos terminos, etiã si vtriusque sit idem subiectum, ergo etiam tunc distinguuntur generatio & alteratio.

Item secundo. Quia non videtur quæ maior ratio posset esse, quare ex illa positione non distinguuntur inter generationem & alterationem, quā inter generationem & augmentacionem.

Item tertiò ex hoc arguitur contra tertiam cōclusionem. Nam si non potest saluari distinctio inter generationem & alterationem, si demus vnum subiectum vtriusque quod sit ens in actu, ergo multo minus ponendo plura subiecta actu, vt ponunt illi qui referuntur in secunda cōclusionem, saluabitur ista distinctio. Militat enim eadem ratio vtrouique, semper enim forma adueniens enti in actu erit accidentalis, & sic erit alteratio. Ex quo rursus infero bene doctus Anaxagoram, qui dicebat generationem esse alterationem: etiam si essent plura principia materialia, & sic iniuste reprehenditur ab Arist. in. 4. cōclusionem.

Item nam vel docet Aristot. quòd saluabunt generationem secundum veritatem, & tunc male infertur in quinta cōclusionem, quòd quia non est vnum subiectum, non possunt saluare alterationem vel generationem: vel tantum intendit, quòd saluabunt generationem secundum apparentiam, & in quinta cōclusionem docet quòd secundum veritatem id asserere non possunt propter pluralitatem principiorum, & hoc non, quia idem Aristot. 1. Physic. text. 3. 2. docet, Platonem naturaliter fuisse loquutum, & saluare motum, & generationem, & tatum Plato duo principia materialia ponebat, scilicet, magnum & paruum; cum pluralitate ergo principiorum materialium & subiectorum saluatur generatio vel alteratio.

Quartò circa idem arguitur. Nam neque secundum veritatem, neque secundum apparentiam potest saluari generatio secundum opinionem illas, quæ referuntur in tertia cōclusionem, nam nullum corpus componitur ex indiuisibilibus, ergo non potest

potest fieri generatio rerum quantarum ex indiuisibilibus corporibus, vt dicebant Democritus & Leucippus. Item nam elementa maximè sunt similia & homogenea, ergo si Anaxagoras posuit partes homiomeras esse principia, id maximè intellexit de elementis, & sic non contrariatur Empedocle vt Arist. hic docet. Vel si intellexit tantum de partibus similibus carnis & ossis, non potest saluare omnium generationem: nā multa corpora sunt, quæ non habent carnem aut ossa, & sic ex earū partium congregatione non potest fieri eorum generatio.

Quintò arguitur. Nam illa consequentia Aristot. quæ habetur in quinta cōclusionem non videtur valere, videlicet, Qualitates quæ sunt differentie elementorum non sunt transmutabiles, ergo alteratio non est possibilis. Poterit enim saluari alteratio in condensatione & rarefactione quæ sunt vere alterationes, vt infra dicitur, sine transmutabilitate harum primarum qualitatum. Item poterit saluari in alijs qualitatibus, vt in luce & in alijs, ex quarum alteratione non sequitur, differentias proprias elementorum transmutari ab vno subiecto in aliud. Item nam multi Philosophi sustinent formas elementorum esse alterabiles intensibiles & remissibiles: & tamen non ex hoc tenentur concedere, quod differentie & forme elementorum reperiantur extra suū propriū subiectum, cuius sunt forme.

Sextò arguitur contra id quod dicit Aristot. in eadem quinta cōclusionem, quòd est vna materia omnium habentium transmutationem ad inuicem, nam vel intelligit esse vnam rationem & definitionem, & sic non saluat quòd possit esse alteratio. Ad motum enim vnitas numerica subiecti requiritur. Vel loquitur de vnitate numerica, & sic certū est, quòd non est vna materia omnium transmutabilium, nam elementa sunt in inuicem transmutabilia, & tamen non habent eandem numero portionem materiam. Primo, quia aliàs modo elementa essent vnum numero: nam vt habetur. 5. Metaphysic. text. 1. 2. vnum numero sunt, quorum est vna materia. Secundò, quia materia habet vnitatem à forma, cum ergo transmutabilia habeant diuersas formas, habebunt subinde diuersas materias. Tertiò, sequitur quòd omnium generabilium sit vna numero portio materiam, quòd est contra sensum. Patet, nam omnia sunt ad inuicem transmutabilia, ex terra potest fieri arbor, ex arbore homo, ex homine terra, &c. Et habet difficultatē illa conditionalis Aristot. Si vnum subiectum est, alteratio est. Non enim apparet, & in Sole videtur deficere, est enim Sol vnum subiectum, & tamen, in alterabilis, non ergo apparet quomodo antecedens & consequens conueniantur. Vltimò, difficultatem habet quod dicit Aristot. in fine vltimæ cōclusionis, quòd elementa magis habent rationem principij & prioris natura, quia sunt ex chao illo posito ab Empedocle. Ex

hoc enim potius videtur oppositū probari, nam si sunt ex illo chaos, potius chaos illud debet habere rationem principij. Hæc sunt quæ circa litera huius capituli maiorè quætionem possunt excitare. Illud verò quomodo possit esse alteratio non existente generatione, infra in quæstione ostendetur & explicabitur. ¶ Pro expositione ergo harum difficultatū notandum est, quòd Aristot. in hoc excelluit omnes Philosophos antiquos, siue eos qui ponebant vnum tantum principium materiale rerum, siue eos qui ponebant plura, quòd ipse dixit, principium illud esse ens in pura potentia nullum includens actum aut formam substantialem, alij verò principia quæ ponebant, dicebant esse entia perfecta habentia suam formam, vt ignis, terra, caro, &c. Est autem natura omnium talium subiectorum, vt infra latius demonstrandū erit, quòd non possint recipere formā substantialem, sed omne quod eis aduenit, sit forma merè accidentaria, hæc autem si terminat motum debet esse quantitas, qualitas, vel vbi. De Vbi hic non loquimur, nam tantum agimus de acquisitione formæ intrinsecæ, vt in principio diximus, & sic excludimus locum. Omnis ergo forma quæ potest aduenire per motum enti in actu, debet esse quantitas vel qualitas; hæc autem vel prouenit ex acquisitione maioris partis substantiæ, vt contingit in augmentatione, quæ sequitur ad generationem, vel tantum ex rarefactione eiusdem quantitatis præexistētis, & hæc vocat D. Thomas. 1. 2. q. 5. 2. art. 2. ad primum, & 2. 2. q. 24. art. 5. ad primum, intensiōnem modaliter, scilicet, quia sicut in intensiōne qualitatis eadem forma magis radicitur, sine additione nouæ partis formæ, ita in rarefactione eadem quantitas magis extenditur sine hoc quòd aliqua de nouo adueniat. Propter quod ipse Aristot. 4. Physic. text. 63. dicit, aliquando augmentum fieri alteratione, quando scilicet sit per rarefactionem. Hoc supposito, bene patet vis rationis Aristot. in 2. cōclusionem, quod omnis acquisitio formæ intrinsecæ secundum ponentes vnum subiectum in generatione debet esse alteratio saltem modaliter. Et formetur sic ratio. Subiecto in actu nulla forma potest aduenire nisi, qualitas, vel quæritas per modum intensiōnis, ergo omnis talis est alteratio saltem modaliter, ergo ibi non potest distinguui inter generationem & alterationem, vel quia ibi non erit generatio, vel quia si ibi ponitur, erit necessariò acquisitio formæ accidentalis. Et sic ratio dicta non distinguetur ab alteratione. Ad argumētum ergo respondetur, quod cum cuiuslibet formæ debeat correspondere suū subiectum & sua propria potentia, si autores illius sententiæ ponunt ens in actu subiectum & propriam potentiam forme generandæ, cum eadē sit materia receptiua formæ accidentalis, à posteriori possumus colligere secundum eos non distinguui formam, quæ est terminus generationis, & formam

quæ est terminus alterationis: & sic neque ex parte subiecti, neque ex parte termini distingui poterunt generatio & alteratio; nam secundum eos nõ erant diuersi termini. Ad confirmationem respondetur, quod si augmentatio & alteratio habent diuersos terminos, etiam habent diuersa subiecta formaliter, nam augmentatio non supponit in proprio subiecto quantitatem, at alteratio requirit subiectum quantum.

Ad secundum ex dictis patet, quomodo sub nomine alterationis intellexit Aristot. augmentum, quod non sequitur ad generationem: nam hoc tantum est secundum istam sententiam possibile ratione supradicta. Vel dicatur secundo, quod forte augmentum isto modo non est motus per se, sed quid consequens ad motum rarefactionis, vel condensationis, vt infra dicitur. Et ideo loquendo de motu per se, non potest inferri de augmento, bene tamen de alteratione.

Ad tertium contra tertiam conclusionem respondetur, quod tripliciter aliquid ex duobus vel pluribus constituitur. Vno modo, ex aliquibus imperfectis, sicut ex anima & corpore fit homo, & similiter ex multis membris vnum corpus constituitur. Alio modo fit aliquid, vnum ex perfectis sed transmutatis, sicut ex elementis fit mixtum. Tertio modo, ex pluribus perfectis remanentibus, quod fieri non potest nisi in ijs, quorum forma est compositio, vel ordo, vel figura. Sicut ex multis lapidibus sine ordine coadunatis fit acervus. Ex lapidibus verò & lignis secundum aliquem ordinem & figuram compositis fit domus. Vnde ex his non fit vnum simpliciter, sed secundum quid. Ex duobus enim in actu nõ fit vnum simpliciter, sed ex actu & potentia. Vnde compositio & ordo & figura, non sunt formæ substantiales aut naturales, sed accidentales & artificiales: & sic non fit res naturalis aut substantialis, sed artificialis. Dicunt ergo aliqui, quod isti Philosophi quos reprobat Aristotel. non ponebant generationem substantialem secundum veritatem, vt argumentum conuincit, sed tantum quandam generationem artificialem & secundum apparentiam per ordinem & compositionem partium, vt fit in domo, ad quam possunt concurrere plures partes retinentes suam speciem & suum actum, & ideo (siquiunt) generantur per congregationem harum partium secundum aliquem ordinem, & per congregationem corrumpuntur. Propter quod verificatur quod dicebat Empedocles, quod natura eorum non est nisi mixtura, id est, iuxta positio quedam. Hæc aiunt ferè omnes expostores Aristot. ceterum id non videtur sequi ex eorum positione. Auerrois enim qui ponit quatuor elementa concurrere formaliter ad compositionem mixtorum, non tenet eorum generationem esse acci-

dentali & artificialem, ergo neque Empedocles qui ponit pro principijs materialibus eadem quatuor elementa, id tenetur concedere. Secundo, nam nos dicebamus, quod ex multis imperfectis & partibus bene potest fieri vnum substantiale: cum ergo Anaxagoras & Empedocles dicant partes homioneras vel indiuisibiles, esse principia, nihil est quod illos conuincat non ponere generationem substantialem rerum. Tertio, nam si sola variatio secundum figuram, secundum istos facit generationem, etiam si fit tantum vnum subiectum, poterit secundum aliquam artem vel figuram variari. Et sic illa variatio erit generatio, & poterunt etiam ipsi distinguere inter generationem & alterationem. Quarto, aliàs illa secunda ratio quam facit Aristote. in probatione quintæ conclusionis, non militaret contra eos. Etenim sicut in compositione & ordinatione partium domus licet concurrant plures partes, eadem tamen sunt subiectum motus quo ordinantur, & motus quo à compagine & colligatione quam habent dissoluantur, ita hæc eadem elementa, vel eadem partes sunt, quæ congregantur & quæ disgregantur; Bene ergo saluatur idem subiectum sub vtroque extremo. Dicendum ergo, quod illi veram generationem substantialem ponebant, licet in principijs vel in modo ponendi errarent: sicut erat Auerroes in generatione mixtorum & alij in alijs. Neque Aristot. contra eos arguit quasi in hoc deficerent, sed quia cum hoc dicebant aliud falsum & impossibile, scilicet, quod qualitates primæ erant differentie elementorum & intransmutabiles. Et ex hoc insert, quod non sit possibilis alteratio quam ipsi admittebant, quia non potest dari vnum subiectum quod sit sub duabus primis qualitibus, cū ipsæ sint intransmutabiles, & non possint reperiri extra subiectum cuius sunt differentie. Et per hæc patet ad tertium cum suis omnibus confirmationibus. Illud verò quod tangitur de Platone explicabitur in libris Physicorum, vbi ostendetur Platonem non loqui de materia nuda & prima, sed de materia proxima & disposita.

Ad quartum respondetur, quod Democritus, & vt dicitur cap. 2. alij, non ponebant partes indiuisibiles quantitatiuæ, sed physice, ita quod caro v. g. componebatur ex pluribus partibus carnis indiuisibilibus physice, quia quælibet earum erat minima caro, quæ rursus in alias partes carnis diuisi non poterat, bene tamè in quantitate. Ex partibus verò sic indiuisibilibus bene potest corpus aliquod componi. Ad illud de Anaxagora respondetur, quod iste Philosophus ponebat res homioneras esse in duplici differentia, alias purè tales, vt carnem quæ nihil haberet admixtum extraneæ naturæ, & similiter ignem cui nihil esset admixtum:

alias

allas vero homioneras ad sensum & apparentiam. Quia quanquam iudicantur constare ex similibus partibus, illis tamen aliquid de extraneis naturis admiscetur, vt aqua & ignis quo vitmur habet aliquid de terra. Dicebat ergo Anaxagoras omnes res purè similes esse principia etiam rerum similiarum secundum apparentiam, vt purus ignis sit principium ignis, qui habet aliquid admixtum licet appareat esse similis. Et pura caro carnes, quæ habet aliquid admixtum & extraneæ naturæ. Empedocles verò dicebat omnem ignem omnino esse principium, & nullo modo principium: omnem carnem esse principiam, & nullo modo principium; patet ergo ex his quomodo isti Philosophi contraria senserint.

Ad quintum respondetur, quod, vt infra dicitur, omnis materialis alteratio de qua hic tantum loquitur Aristotel. pendet ex varietate in primis quatuor qualitibus, & multo magis raritas vel condensatio, vt suo loco patebit. Ad illud verò de formis elementorum respondetur, quod illi Philosophi decipiuntur, vt ostendetur in fine huius primi libri. Secundo, quod non est eadem ratio de formis substantialibus elementorum. Differentia est. Nam formæ substantiales cum non habeant contrarium, poterunt alterari sine admixtione contrarij, at verò istæ primæ qualitates si remittuntur, est quia ibi magis admiscetur de contrario, & propterea oporteret duas qualitates esse simul, & sic vnam reperiri extra proprium subiectum.

Ad sextum multi multa dicunt de vnitæ materia primæ requisita ad transmutationes. Nihilominus meo iudicio impertinenter huic proposito. Aristoteles enim hic in illa propositione, Est vna materia omnium habentium transmutationem: non loquitur de vnitæ vel pluralitate materia primæ, sed subiecti existentis in actu. Nam loquitur de subiecto alterationis, quod non est materia nuda, sed ens in actu. Neque verò loquitur de omnium rerum transmutatione, sed tantum de primis illis qualitibus, quas aliqui dicunt esse differentias elementorum, & per consequens non reperibiles extra elementum cuius sunt differentie. Ex hoc enim inferret, quod non posset esse alteratio, nam hæc requirit, sicut omnis alius motus, vnum subiectum successiue recipientem formam quæ expellitur, & quæ acquiritur. Et ideo si calor, v. g. non posset esse extra ignem, neque in illo posset esse frigiditas: non posset esse vnum subiectum successiue vtranque recipientem; & ideo neque esset motus neque alteratio. Si verò fiat vis, quia Aristotel. loquutus fuerat prius vniuersaliter dicens, vnam semper contrarijs supponere oportet materiam, sine transmutetur secundum locum, siue secundum augmentatio-

nem & diminutionem, siue secundum alterationem. Inde etiam conuincit eos non loqui de materia prima, sed de subiecto in actu. Nam tale requirunt isti motus propriè dicti quos ipse refert. Quod verò attinet ad vnitatem in transmutabilibus ad inuicem dicitur infra text. 53. & 54. vel latius 5. Physicor. Illa verò conditionalis Aristot. Si vnum subiectum est, alteratio est, confirmat quidem nostram sententiam. Nam si loqueretur de materia nuda, ex vnitæ eius non posset inferri alteratio, & maximè vera est. Etenim cum ad alterationem istarum qualitatum de quibus Aristotel. ibi loquitur requiratur & sufficiat habere vnum subiectum vtranque formam successiue recipientem, & quod formæ possint ad inuicem agere, & repati, intendi & remitti, & ista duo vltima non possent habere ex defectu vnius subiecti: si ponimus vnam materiam istarum qualitatum adfuit iam omnia requisita ad alterationem, & sic bene sequitur, quod debeat esse alteratio.

Ad vltimum respondetur, quod bene probatur intentum. Nam cum illa quatuor elementa resisterent ex illo chaos, in quo antea adunata erant, & quod composuerant per sui congregationem, bene sequitur, quod ipsa sint illius principia, sed sequitur quod materia & forma sint principia hominis, quia resultant ex eius corruptione & in illa res soluitur ex quibus componitur.

CAPVT II.

Vniuersaliter itaq; de Generatione & Corruptione simplici dicendum, verum est, aut nõ est, & quomodo est, & de alijs simplicibus materijs, puta de Augmentatione & Alteratione.

Plato igitur solum de generatione scrutatus est, & corruptione, quomodo existit in rebus: & de generatione non omni, sed de ea que elementorum. Quomodo autem carnes fiant, aut ossa, aut aliorum quid aliud, statim nihil. Amplius neque de alteratione, neque de augmentatione, quomodo existit in rebus. Vniuersaliter autem extra ea, quæ superficie tenent de nullo aliquis constituit præter Democritum. Hic autem videtur de omnibus curam habere. Tam autem in qualiter, & quomodo differit. De augmentatione enim nullus quicquam determinauit (vt dicitur) nisi quod, & quis diceret. Quonia adueniente simili augmentantur. Quomodo autem hoc fiat, nõ amplius, neq; de mixtione, neq; de aliorum consimili (vt ita dicam) illo, vt putat de facere,

et pati, quomodo hoc quidem facit, hoc autem patitur secundum naturales operationes.

Democritus autem et Leucippus facientes figuras alterationem et generationem, ex his faciunt. Segregatione quidem, et congregatione generationem et corruptionem, ordine autem et positione alterationem.

Quoniam autem existimabant verum in apparendo: contraria autem sunt et infinita, que in sensu apparent, figuras infinitas faciunt. Quapropter transmutatione compositi idem contrarium videtur, alij et alij, et transmutatur paruo adueniente, et vniuersaliter aliud apparet vno transmutato. Ex eisdem enim Tragedia et Comedia fit literis.

Quoniam autem videtur omnibus penè esse aliud generationem et alterationem, (Generari quidem enim et corrupti congregata et disgregata; alterari autem translatis passionibus) de his scientibus considerandum. Quæstiones autem habent hæc et multas et rationabiles. Si quidem igitur generatio est congregatio, multa impossibilia contingunt. Sunt autem rursus rationes alie cogentes, et non habiles solui, quod non contingit alter se habere. Et si non est generatio congregatio, aut vniuersaliter non est generatio: aut si est, alteratio est; aut si hoc difficile, dissoluere tentandum est.

Principium autem horum omnium, verum sic generantur et alterantur, augmentantur entia, et contraria his patiuntur primis magnitudinibus existētibz indiuisibilibz, aut nulla est indiuisibilis magnitudo, differt enim hoc multum. Et rursus si magnitudines impartibiles sint, verum ut Democritus et Leucippus, hæc corporee sunt: vel ut in Timeo plinites.

Hoc quidem igitur ipsum ut in alijs diximus, inconueniens vsq; ad plana dissoluere. Ideo magis rationale corpora indiuisibilia esse, sed hæc quidem multa habent irrationabilitate, sed tamen et his alteratione et generatione cōtinuam facere, ut dictū est conuersione, et contactu transmutantes idē et figurarū differētis: quod fecit Democritus. Ideo et colore non inquirunt esse: conuersione enim colorare. His autem qui in plana formas diuidunt nō adhuc: nihil enim fit præter solida ex compositis, passionem enim non suscipiunt generari aliquam ex ipsis.

A Causa autem quare non potuerunt confessari videre, in experientia fuit. Ideoq; quicunque magis insudauerunt naturalibus, magis possunt supponere talia principia: quibus multa possunt complicare. Qui autem ex multis sermonibus inducti existentium intuentur, ad paucare spectantes facile enuntiant. Videbit autem aliquis ex his quantum differunt qui Physicæ, et qui Logicæ intendunt. Qui enim aiunt quod indiuisibiles sint magnitudines, hi quidem inquirunt, quia autotrigonum multa erit. Democritus autem videtur proprijs et Physicis sermonibus per suadere. Manifestum autem erit quod dicimus procedentibus.

Habet autem questionem, si quis ponat corpus aliquid esse, et magnitudinem omnino diuisibilem, et hoc possibile quod diuisionem effugit? Si enim omnino diuisibile et possibile hoc passim, et simul erit hoc omnino diuisum (et si non simul diuidatur) et si hoc fiat, nihil erit impossibile.

Quapropter et secundum medium similiter, et vniuersaliter si omnino natura est diuisibile, et si diuidatur, nullum erit impossibile nascens. Quoniam neque si in mille millia diuisa fuerit magnitudo, nullum impossibile, et si nullus vti que diuidat. Quoniam ergo omnino tale corpus diuidatur.

D Quid ergo erit reliquum? magnitudo non enim est possibile, erit enim quippiam non diuisum, erat autem omnino diuisibile. Sed si nullum erit corpus, neque magnitudo diuisio autem erit, aut ex punctis, aut sine diuisione ea erunt, ex quibus compositum est, aut nihil omnino. Quapropter et generabitur ex nihilo, et si erit compositum: et omne vti que nihil, et non erit existens, sed apprensus tantum. Similiter autem, et si erit ex punctis non erit quantum. Quando enim tangebant se, et vna erat magnitudo, et simul erant non faciebant maius omne. Diuisione enim in duo, vel plura, neque maius, neque minus priore. Quapropter et si omnes componentur, nullam facient magnitudinem.

Sed et si quid diuisio corpore, quasi rasura ferre fiat ex corpore: et sic magnitudine quidem corpus egrediatur, idem sermo, illud autem quomodo diuisibile?

Si autem

Si autem nō est corpus, sed species aliqua segregabilis, aut passio quidem que secessit, et est magnitudo puncti, vel tactus, hoc patentes inconueniens, ex non magnitudinibus magnitudinem esse. Amplius autem, ubi erunt immobiles, aut mutari puncti? Tactus enim semper est vnus duorum quorundam, quasi existente altero præter tactum, et diuisionem et punctum. Si vero que quis prædictorum ponet quodlibet aut quantitatem, aut corpus, omnino esse diuisibile hæc contingunt. Amplius si cum diuisero lignum compono, aut quid aliud equaliter et vnum. Quapropter sic se habet ut manifestum, quoniam et incido lignum secundum quodcunque signum. Omnino igitur dicendum est potestate. Quid ergo erit præter diuisionem? Si enim est aliquid passio. Sed quomodo in hæc res soluantur et generantur ex his, aut quomodo separabuntur hæc? Quapropter si est impossibile ex tactibus, aut ex punctis, magnitudinem esse, necesse est corpora indiuisibilia esse, et magnitudines. Sed et hoc potentibus non minus contingit impossibile. Scrutatatum est autem de his et in alijs.

Sed et hæc tentandum est soluere. Ideo rursus a principio questionem dicere oportet. Omne quidem igitur corpus sensibile, diuisibile esse secundum quodcunque signum, et indiuisibile non est inconueniens. Hoc enim potestate. Hoc autem endelechia existit.

Esse autem potestate simul omnino diuisibile, impossibile videtur esse vti que. Si enim possibile et feret vti que, non ut sint simul actus ambo indiuisibile et diuisum, sed diuisum secundum quodcunque signum. Nullum igitur erit reliquum, et in incorporeum erit corpus corruptum, et generabitur vti que quidem rursus, aut ex punctis, aut omnino ex nihilo: et hoc quomodo possibile? Sed quoniam diuidatur in semper diuisibilia, et semper in minores magnitudines, et in semotas et disgregatas manifestum. Neque itaq; secundum partem diuidenti erit infra fractura, neque possibile est simul diuisum esse secundum omne signum: (non enim possibile omnino, sed vsque ad quid.) Necessarium est igitur indiuisibiles existere magnitudines, et indiuisibilia corpora præsertim si et erit generatio et corruptio, hæc quidem segregatione, hæc autem con-

A gregatione. Cogens igitur sermo esse magnitudines indiuisibiles hic est.

Quoniam autē lateo paralogizans, et quomodo lateo dicamus. Quoniam enim non est punctum puncto vndiq; contiguus, omnino esse diuisibile inest quidem aliquo modo magnitudinibus, aliquo autem modo non inest. Viderit autem quando hoc ponitur, et vndique et vbi que, esse punctum. Quapropter necesse diuidi magnitudinem in puncta, vbi que enim est punctum, quapropter aut ex tactibus, aut ex punctis esse. Hoc autem est quod existit vbi que. Quoniam vna vti que, et omnis, et vnusquisque. Plures autem vna non sunt, consequenter enim non sunt: quapropter non vbi que. Si enim secundum medium diuisibile, et secundum contiguum punctum erit diuisibile: non autē possibile. Non enim est contiguum, signum signo, aut punctum puncto: hoc enim est diuisio aut compositio. Quapropter est congregatio aut disgregatio, sed neque in atoma, et ex atomis (multa enim impossibilia contingunt, neque itaque ut diuisio fiat vbi que. Si enim esset contiguum punctum puncto, hoc vti que esset.) Sed in parua et minima est congregatio et segregatio ex minimis.

Sed non simplex et perfecta generatio, congregatione et segregatione determinata est, ut quidam inquirunt, eam vero que in continuo est transmutationem, alterationem. Sed hoc est in quo errant omnia. Est enim generatio simplex, et corruptio non congregatione, et separatione, sed quando transmutatur hoc in hoc totum. Alij autem existimant alterationem esse omnem talem transmutationem. In hoc autem differunt. In subiecto hoc quidem est secundum rationem. Hoc autem secundum materiam. Quando quidem igitur in his transmutatio fuerit, generatio erit et corruptio, quando autem in passionibus, et secundum accidens alteratio.

Segregate autem et congregata leuiter corruptibilia sunt. Si enim in purissimas aquas aqua diuidatur, citius aer generatur. Si autem congregetur tardius. Magis autem hoc erit manifestum in sequentibus. Nunc autem tantum determinatum sit, quoniam impossibile est generationem esse congregationem, qualem quidam inquirunt.

B 3 EXPO.

et pati, quomodo hoc quidem facit, hoc autem patitur secundum naturales operationes.

Democritus autem et Leucippus facientes figuras alterationem et generationem, ex his faciunt. Segregatione quidem, et congregatione generationem et corruptionem, ordine autem et positione alterationem.

Quoniam autem existimabant verum in apparendo: contraria autem sunt et infinita, que in sensu apparent, figuras infinitas faciunt. Quapropter transmutatione compositi idem contrarium videtur, alij et alij, et transmutatur parvo adueniente, et vniuersaliter aliud apparere vno transmutato. Ex eisdem enim Tragedia et Comœdia fit literis.

Quoniam autem videtur omnibus penè esse aliud generationem et alterationem, (Generari quidem enim et corrupti cōgregata et disgregata; alterari autem translati passionibus) de his scientibus considerandum. Questiones autem habent hæc et multas et rationabiles. Si quidem igitur generatio est congregatio, multa impossibilia contingunt. Sunt autem rursus rationes aliis cogentes, et non habiles solui, quod non contingit aliter se habere. Et si non est generatio congregatio, aut vniuersaliter non est generatio: aut si est, alteratio est; aut si hoc difficile, dissoluere tentandum est.

Principium autem horum omnium, utrum sic generantur et alterantur, augmentantur entia, et contraria his patiuntur primis magnitudinibus existētibz indiuisibilibz, aut nulla est indiuisibilis magnitudo, differt enim hoc multum. Et rursus si magnitudines impartibiles sint, utrum ut Democritus et Leucippus, hæc corporeæ sunt: vel ut in Timeo planities.

Hoc quidē igitur ipsum ut in alijs diximus, inconueniens usque ad plana dissoluere. Ideo magis rationabile corpora indiuisibilia esse, sed hæc quidem multa habent irrationabilitatē, sed tamen et his alterationē et generationē cōtingit facere, ut dictū est conuersione, et contactu transmutantes idē et figurarū differētis: quod fecit Democritus. Ideo et colorē non inquirunt esse: conuersione enim colorare. His autem qui in plana formas diuidunt nō adhuc: nihil enim fit præter solida ex compositis, passionem enim non suscipiunt generari aliquam ex ipsis.

A Causa autem quare non potuerunt confessa videre, in experientia fuit. Ideo, quicunque magis insudauerunt naturalibus, magis possunt supponere talia principia: quibus multa possunt complicare. Qui autem ex multis sermonibus inducti existentium intuentes, ad pauca respicientes facile emittant. Videbit autem aliquis ex his quantum differunt qui Physicæ, et qui Logicæ intendunt. Qui enim aiunt quod indiuisibiles sint magnitudines, hi quidem inquirunt, quia autotriogonum multa erit. Democritus autem videri vult proprijs et Physicis sermonibus persuadere. Manifestum autem erit quod dicimus procedentibus.

Habet autem questionem, si quis ponat corpus aliquod esse, et magnitudinem omnino diuisibilem, et hoc possibile quod diuisionem effugit? Si enim omnino diuisibile et possibile hoc passim, et simul erit hoc omnino diuisum (et si non simul diuidatur) et si hoc fiat, nihil erit impossibile.

Quapropter et secundum medium similiter, et vniuersaliter si omnino natura est diuisibile, et si diuidatur, nullum erit impossibile nascens. Quoniam neque si in mille millia diuisa fuerit magnitudo, nullum impossibile, et si nullus vti que diuidat. Quoniam ergo omnino tale corpus diuidatur.

D Quid ergo erit reliquum? magnitudo non enim est possibile, erit enim quippiam non diuisum, erat autem omnino indiuisibile. Sed si nullum erit corpus, neque magnitudo diuisio autem erit, aut ex punctis, aut sine diuisione ea erunt, ex quibus compositum est, aut nihil omnino. Quapropter et generabitur ex nihilo, et si erit compositum: et omne vti que nihil, et non erit existens, sed apprensus tantum. Similiter autem, et si erit ex punctis non erit quantum. Quando enim tangebant se, et vna erat magnitudo, et simul erant non faciebant maius omne. Diuisione enim in duo, vel plura, neque maius, neque minus priore. Quapropter et si omnes componantur, nullam facient magnitudinem.

Sed et si quid diuisio corpore, quasi rasura ferre fiat ex corpore: et sic magnitudine quidē corpus egrediatur, idem sermo, illud autem quomodo diuisibile?

Si autem

Si autem nō est corpus, sed species aliqua segregabilis, aut passio quidem que secessit, et est magnitudo puncti, vel tactus, hoc parentes inconueniens, ex non magnitudinibus magnitudinem esse. Amplius autem, ubi erunt immobiles, aut mutari poterit? Tactus enim semper est vna duorum quorundam, actualis existente altero præter tactum, et diuisionem et punctum. Si vero que quis predictorum ponet quodlibet aut quantitatem, aut corpus, omnino esse diuisibile hæc contingunt. Amplius si cum diuisero lignum compono, aut quid aliud equaliter et vnum. Quapropter sic se habet ut manifestum, quoniam et incido lignum secundum quodcunque signum. Omnino igitur dicendum est potestate. Quid ergo erit præter diuisionem? Si enim est aliqua passio. Sed quomodo in hæc res soluantur et generantur ex his, aut quomodo separabuntur hæc? Quapropter si est impossibile ex tactibus, aut ex punctis, magnitudinem esse, necesse est corpora indiuisibilia esse, et magnitudines. Sed et hoc ponentibus non minus contingit impossibile. Scrutatum est autem de his et in alijs.

Sed et hæc tentandum est soluere. Ideo rursus a principio questionem dicere oportet. Omne quidem igitur corpus sensibile, diuisibile esse secundum quodcunque signum, et indiuisibile non est inconueniens. Hoc enim potestate. Hoc autem enedeclia existit.

Esse autem potestate simul omnino diuisibile, impossibile videtur esse vti que. Si enim possibile et fieret vti que, non ut sint simul actū ambo indiuisibile et diuisum, sed diuisum secundum quodcunque signum. Nullum igitur erit reliquum, et in incorporeum erit corpus corruptum, et generabitur vti que quidem rursus, aut ex punctis, aut omnino ex nihilo: et hoc quomodo possibile? Sed quoniam diuidatur in semper diuisibilia, et semper in minores magnitudines, et in semotas et disgregatas manifestum. Neque itaque secundum partem diuidenti erit infinita fractura, neque possibile est simul diuisum esse secundum omne signum: (non enim possibile omnino, sed usque ad quid.) Necessarium est igitur indiuisibiles existere magnitudines, et indiuisibilia corpora præsertim si et erit generatio et corruptio, hæc quidem segregatione, hæc autem con-

A gregatione. Cogens igitur sermo esse magnitudines indiuisibiles hic est.

Quoniam autē latet paradoxans, et quomodo latet dicamus. Quoniam enim non est punctum puncto vndiq; contiguus, omnino esse diuisibile inest quidem aliquo modo magnitudinibus, aliquo autem modo non inest. Videtur autem quando hoc ponitur, et vndique et vbi que, esse punctum. Quapropter necesse diuidi magnitudinem in puncta, vbi que enim est punctum, quapropter aut ex tactibus, aut ex punctis esse. Hoc autem est quod existit vbi que. Quoniam vna vti que, et omnis, et vniuersaliter. Plures autem vna non sunt, consequenter enim non sunt: quapropter non vbi que. Si enim secundum medium diuisibile, et secundum contiguum punctum erit diuisibile: non autē possibile. Non enim est contiguum, signum signo, aut punctum puncto: hoc enim est diuisio aut compositio. Quapropter est congregatio aut disgregatio, sed neque in atomis, et ex atomis (multa enim impossibilia contingunt, neque itaque ut diuisio fiat vbi que. Si enim esset contiguum punctum puncto, hoc vti que esset.) Sed in parua et minima est congregatio et segregatio ex minimis.

Sed non simplex et perfecta generatio, congregatione et segregatione determinata est, ut quidam inquirunt, eam vero que in continuo est transmutationem, alterationem. Sed hoc est in quo errant omnia. Est enim generatio simplex, et corruptio non congregatione, et separatione, sed quando transmutatur hoc in hoc totum. Alij autem existimant alterationem esse omnem talem transmutationem. In hoc autem differunt. In subiecto hoc quidem est secundum rationem. Hoc autem secundum materiam. Quando quidem igitur in his transmutatio fuerit, generatio erit et corruptio, quando autem in passionibus, et secundum accidens alteratio.

Segregata autem et congregata leuiter corruptibilia sunt. Si enim in paruisimas aquas aqua diuidatur, citius aer generatur. Si autem congregetur tardius. Magis autem hoc erit manifestum in sequentibus. Nunc autem tantum determinatum sit, quoniam impossibile est generationem esse congregationem, qualem quidam inquirunt.

B 3 EXPO.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio. Vniuersaliter dicendum est de simplici generatione & corruptione, verū sit an non, & de alijs simplicibus motibus, scilicet, augmento & alteratione. Probatur, nam alij Philosophi insufficienter de his tractauerunt. Plato nanque nō egit de generatione mixtorum, sed tantum elementorum. Neque verō tractauit de alijs motibus ipse aut aliqui alij Philosophi, nisi solus Democritus, qui omnium causas inquirat. Neque verō tractauerunt de augmento, quomodo fiat adueniente aliquo simili. Neque egerunt de mixtione, aut de agere, & pati.

Secunda conclusio. Causa mutationum alsi-gnantur à Democrito sic. Congregatio athomorum causat generationem, disgregatio corruptionem, variatio earum in situ vel ordine alteratione, additio augmentationem.

Tertia conclusio. Causa quare posuit Democritus infinitas athomis diuersarum figurarum esse rerum principia, fuit vt saluaret omne quod apparet esse verum, & quia diuersis contraria apparent, & sunt quasi infinita quæ apparent in sensu; idco vt saluaret istas diuersas apparentias, posuit infinitas figuras in athomis.

Quarta conclusio. Istis athomis admisis saluat generationem, corruptionem, alterationem, augmentationem. Alterationem per transpositionem vnius athomi in alio loco superiori vel inferiori ante vel retrò. Probatur. Per transmutationem principii causatur alteratio, ergo melius saluatur per transpositionem principii. Antecedens probatur. Collum columbe diuersimodè motum vel transfaluat acquirat nouum colorem, ergo per illud alteratur. Probatur antecedens; nam apparet per illam motionem alterius coloris, ergo est alterius coloris: omne enim quod apparet est verum. Secundò. Ex eisdem literis variè transpositis sunt diuersi versus & sententiæ, ergo ex diuersis athomis variatis fiet diuersum & alteratum compositum. Saluantur etiam alij motus. Nam quod apparet est verum, sed omnibus apparet res generari per congregationem, augeri per additionem, corrumpi per separationem, ergo sic saluantur isti motus.

Quinta conclusio. Ista opinio dicit multa impossibilia, & vt veritas elucideret videndum est, an generationis alterationis & augmenti principia sint diuisibilia, an indiuisibilia: & si indiuisibilia an sint corpora, vt dicit Democritus, an verò superficies, vt Plato docet.

Sexta conclusio. Opinio Platonis est irrationalis. Nam licet saluat generatione, nō saluat alios motus, vt augmentū, vel alteratione. Probatur. Principia omnium mobilium secundum eum sunt superficies Mathematicæ, quæ abstrahunt à qualita-

te sensibili, ergo etiam abstrahunt ab alteratione.

Septima conclusio. Democritus melioribus rationibus falcit suam sententiam. Primò, quia magis insudauit in naturalium inquisitione. Secundò quia vtitur rationibus Physicis, Plato verò Logisticis. Prima autem ratio Democriti ad ponendum partes indiuisibiles est. Corpus potest diuidi in omnem suam partem, & facta diuisione non manent puncta, neque nihil, neque aliquid quod elabatur per modum ramenti & rasuræ præter partes principales in quas diuiditur, sicut remanet ramentum præter tabulas in serratione ligni, ergo manent magnitudines indiuisibiles. Maiorem probat. Nam possibili posito in esse nullum sequitur inconueniens: sed continuum potest diuidi in omnem suam partem, ergo nullum est inconueniens quod ponatur inesse. Minor verò probatur quod non remanet magnitudo diuisibilis, aliàs non esset diuisum continuum in omnem suam partem. Quod non remaneat puncta patet, aliàs componeretur continuum ex punctis diuisibilibus. Nam ex eo componitur res in quod resoluitur. Secundò, nam puncta non faciunt rem quantam, aut maiorem, ergo. Antecedens patet. Nam in tot puncta potest diuidi res parua atque magna, scilicet, in puncta medietatum & quarum partium &c. Et secundò, quia alias partes essent maiores toto, nā habet plura terminantia, totum vero tantum habet actū duo puncta terminantia. Consequentia verò probatur. Nam res quanta nō componitur nisi ex rebus facientibus eam quantam. Quod non remanet nihil; patet, aliàs composita esset & generata res ex nihilo: nam in ea res resoluitur ex quibus generatur; Quod vero non remaneat aliquid probatur. Nam vel illud esset corpus diuisibile, & hoc non, nam aliàs non esset diuisum continuum in omnem suam partem, vel in corporeum per modum puncti, & hoc non. Primò, nam aliàs magnitudo componeretur ex nō magnitudine, quod est falsum. Nam omnis res componitur ex rebus sui generis. Secundò, quia aliàs possemus assignare situm punctorum in magnitudine, quod est falsum, cum non habeant aliud præter situm magnitudinis. Sequela probatur. Nam cuiuslibet partis est assignare situm, quo loco concurret ad compositionem, ante vel retrò, supra vel infra. Tertio. Ergo ex punctis illis coniunctis fiet rursus corpus æquale, consequens est falsum, ergo. Sequela probatur. Nam ex partibus in quas res diuiditur rursus coniunctis fit totum æquale ei quod ante præexistebat. Minor verò probatur. Si a continuo auferatur punctum non minuitur, quia non auferatur aliquid quantum, ergo neque posita augetur, aut faciet æquale eadem ratione. Si ergo nihil istorum remanet, sequitur quod remaneat magnitudo indiuisibilis.

Octaua

Octaua conclusio. Illa maior aliquo modo est vera, scilicet, loquendo de diuisione in potentia, aliquo modo est falsa, loquendo, scilicet, de diuisione in actu secundum omnem partem, & omne signū. Aliàs deueniremus ad ponendum aliquod corpus quod resolueretur in non corporea, deueniendum ergo est ad aliquem terminum, scilicet, ad corporea vel magnitudines indiuisibiles.

Nona conclusio. Secunda ratio Democriti est, corpus componitur ex corporibus, & non procedimus in infinitum, ergo debemus ponere aliqua corpora indiuisibilia, quæ nō componantur ex alijs.

Decima conclusio. Prima ratio Democriti non conuincit, nam illa consequentia continuum potest diuidi in omnem suam partem, ergo potest ponit quod sit actu diuisum, non valet, quia est contrarietatem magnitudinis. v.g. linea quod sit diuisa in omnem suam partem, nam diuisio lineæ in actu nihil aliud est, quam punctum esse in actu, si ergo esset in omnem partem diuisa, punctum esset vbi que in actu in linea. Et ita puncta deberent esse cõtigua, quod non potest esse, nam multa similiter tantum facerent vnum punctum.

Vndecima conclusio. Generatio simpliciter dicta nō est congregatio nec corruptio; nec disgregatio nec alteratio est transmutatio athomorum. Probatur. Nam formæ rerum naturalium non consistunt in compositione & ordine, vt res artificiales: sed sit generatio, quia transmutatur vnum totum in alterum totum, & similiter alteratio potest contingere. Sed differunt quia subiectum alterationis est compositum actu existens, & solum est transmutatio secundū accidentia. Subiectū verò generationis est materia, & fit transmutatio secundū formā.

Congregatio vel disgregatio partium similiarū aliquando concurret ad faciliorem generationem, vel corruptionem, vt aqua diuisa in paruas proxima est suæ corruptioni & generationi aeris, congregata verò tardius corrumpitur.

circa literam huius capituli pauca notanda sunt. Etenim illa sententia Democriti, quod omne apparet sit verum, disputanda latius ab Aristotele in 4. Metaphysicis. & in lib. Physicorum agit copiosius quomodo continuum non potest diuidi in infinitum, aliàs componeretur ex indiuisibilibus. Reiectis ergo huiusmodi difficultatibus in ista loca videndum est, quam vim habeat ista ratio Arist. quam habet in 1. conclusione, quod non potest continuum diuidi in omnem suam partem, aliàs punctum vti que esset in actu in linea, &c. Hæc enim ratio dupliciter peccat. Primò quia non est contra sententiam quam impugnat; secundò quod non conuincit. Primum sic ostendo. Nam Democritus non dicebat res diuidi in partes omnino indiuisibiles mathematicæ, sed physice vt dicebamus capite. 1. hic verò arguit contra

enim, ac si dixisset diuidi rem in partes mathematicæ indiuisibiles, & quod hoc non sit de mente Democriti patet ex concessis ab Aristotele. Etenim in hoc cap. tex. 7. laudat eum supra Platonem, quia Plato ponebat superficies componere corpora. Democritus verò quod superficies corporeæ illa componunt. Secundò, nam tex. 9. ponit Democritum docuisse rem posse diuidi vsque ad corpora indiuisibilia, corpora verò non possunt esse indiuisibilia mathematicæ, sed physice. Idem patet in secunda ratione ipsius Philosophi, quæ habetur hic conclusione. 9. Secundum etiam sic demonstro. Nam vel intendit inferre, quod illa puncta essent vbi que actu in linea quæ diuiditur, vel in partibus iam diuisis. Si primū nihil efficit, non enim videtur qd si linea sit in duas partes. v.g. diuisa, quæ habet puncta actu, sed tantum in potentia, ergo similiter licet in omni signo & parte esset actu diuisa linea non sequitur ibi in omni illa parte fuisse actu puncta, sed tantum in potentia, hoc autem nullum est inconueniens. Nam sicut ex potentia ad diuisibilitatem in omnem partem non sequitur posse omnes partes esse actu diuisas, ita hic ex hoc quod in signo sint puncta in potentia nō sequitur, quod possint esse simul actu in omni parte lineæ diuisæ. Si verò intendit secundum, primò nullum sequitur inconueniens sic diuersa puncta eodè quæ. Secundò, nō sequitur quod plura puncta nō essent nisi vnū, nam tunc distinguerentur ex subiectis, scilicet, ex diuersis partibus lineæ in quibus sunt. Ad hoc dicendum est, quod ratio Aristotele, bona est & procedit bene. Pro qua notandum est, quod ipse Democritus supposuerat omne quod apparet ita esse. Dicebat secundò, quod diuisa magnitudines sunt infinita quædam sensibilia. v.g. carnis vel ossis; & in genere huiusmodi sensibilia indiuisibilia. Ex hoc sequitur secundum eum, quod si secundum sensum sunt indiuisibilia absolute, sunt indiuisibilia omnino, & cum huiusmodi non fiat alia nisi puncta, inde bene potuit Aristoteles facere consequentiam, quam intulit. Ex quo sequitur, quod licet opinio hæc de positione athomorum absolute sumpta sit magis rationabilis quam opinio Platonis, vt deduxerat Aristoteles. iuncta tamen illi alteri sententiæ eiusdem Philosophi, quod omne apparet est verum, & vt compositis illi multo est absurdior. Absurdius enim est, corpus compositū ex punctis quæ ex superficiebus Aristotele, quæ Aristoteles loquitur de partibus in quas diuiditur linea, & de istis inferat illa duo inconuenientia, quæ magna sunt, & ex illa positione bene sequuntur. Etenim si linea diuiditur in indiuisibilia, cum vt dictū est, hæc non possint esse nisi puncta, nō diuidetur in lineas per puncta, sed in puncta per se existentia seorsum, tanquam in partes, & cum partes sint sibi inuicem immediate, puncta etiam erunt con-

B 4 tigua

tigua & consequenter se habentia, quod est iniqua inconueniens, licet id non sit de punctis terminantibus lineam. Nam tunc sequitur secundum inconueniens, quod plures puncti sint vnus punctus. Nam cum non sint in linea, si se contingant tangunt se secundum se totos. Et sic sunt in eodem situ faciuntque vnum punctum tantum, vt dedit Aristoteles.

CAPVT III.

Determinatis autem his, primo videndum est, vtrum generetur aliquid simpliciter & corrumpitur, an proprie quidem nihil, semper autem ex aliquo est aliquid. Dico autem puta, ex laborante sanum, aut laborans ex sano, aut paruum ex magno, aut magnum ex paruo, & alia omnia fieri hoc modo. Si enim simpliciter, erit generatio: simpliciter quidem quid generabitur ex non ente.

Quapropter verum erit dicere quod existit quibusdam non ens. Quaedam enim generatio est ex non ente aliquo, puta, vt ex non albo albo, aut ex non bono bonum. Simpliciter autem ex simpliciter non ente.

Simpliciter autem non ens, aut primum significat secundum vnumquodque predicamentorum entis, aut vniuersale est & omnia comprehendens. Si quidem primum substantia generatio erit ex non substantia. Cum enim non existit substantia, manifestum est quoniam neque hoc, neque aliorum illum predicamentorum, puta, neque quale, neque quantum, neque vbi. Separato enim essent per se passiones a substantiis. Si autem non ens vniuersaliter, negatio vniuersaliter erit omnium: quapropter ex nihilo necesse est generari generatum.

De his quidem & in alijs dictum est, & determinatum sermonibus amplius. Breuiter autem & nunc dicendum, quoniam modo quidem aliquo ex non ente simpliciter generatur, modo autem alio ex ente semper. Potestate enim est ens, actu autem non ens: necesse est quod dicatur praexistere vbi que modo.

Quod autem ex his determinatis habet mirabilem questionem, rursus tentandum, quomodo est substantia simplex generatio, siue ex po-

testate ente, siue alio quopiam modo.

Queret enim quis, an est substantia generatio, & huiusmodi non quantum, & qualis, & vbi, eodem vniuersali modo & de corruptione queritur.

Si enim quid generabitur, manifestum est quod erit substantia aliqua potestate, actu autem non, ex qua generatio erit, & in qua necesse est transmutari quod corrumpitur. Vtrum quidem igitur existit quid aliorum actu? Dico autem, puta, aut erit quantum, aut quale, aut vbi, aut vero potestate ens, & hoc ens, simpliciter autem neque, ens, neque hoc ens. Si enim nihil, sed omnia potestate: & separatim contingit quod sit non ens. Et amplius, quod maxime timentes erant primi philosophantes ex nullo generari praexistente. Si autem hoc quidem esset hoc aliquid, & substantia non existit, aliorum autem predicamentorum quid erunt, quemadmodum diximus separata passiones a substantiis.

De his autem quantum fieri potest tractandum, & qua causa quare generatio semper sit, & qua simpliciter, & qua secundum partem. Existente autem causa vna quidem inde principium motus dicimus esse, vna autem materia, talem autem causam dicere oportet. De illa enim dictum est prius de motu sermonibus, quod hoc quidem immobile est per omne tempus, hoc autem mouetur semper. Horum autem de immobili principio quidem diuidere alterius philosophiae est opus. De eo autem quod idcirco alia mouet, quia continue mouetur, postea. A signandum est quoniam sit talis causa singularium dictorum.

Nunc autem vt in materiae specie positae causam dicamus: propter quam semper generatio & corruptio non deserunt naturam. Simul enim forsitan fiet, & hoc manifestum & de nunc quaesito: quomodo oporteat dicere: & quomodo de simplici generatione & corruptione.

Haec autem dubitationem sufficiens, & qua causa est quod copiatum generatio, si quod corrumpitur, ad non ens secedit: non ens autem nihil est, neque enim illud quod est, neque quale, neque quantum, neque vbi quod non ens. Si igitur semper, quod ens secedit: quare non consumptum est olim, & inane quae si finitum erat, ex quo sit generatorum vnumquodque.

Non enim vniuersi propter infinitum esse ex quo generatur non deficit. Hoc enim impossibile

bile est. Non enim est actu infinitum, potestate autem est, vt in diuisione. Quapropter oportet hanc esse solum causam non deficere, quoniam generatur quidem semper minus. Nunc autem videmus hoc minime.

Quocirca propter huius corruptionem alterius generationem esse, & huiusmodi generationem alterius esse corruptionem: iniqua esse necesse est transmutationem. De generatione quidem & corruptione simpliciter semper circa vnumquodque entium, hanc existimandum est esse sufficientem causam in omnibus.

Propter quod autem nunc haec quidem simpliciter dicuntur generari & corrumpi: haec autem non simpliciter, rursus scrutandum. Si idem est generatio quidem huius, corruptio autem huius, querit autem hoc aliquam rationem. Dicimus enim quoniam corrumpitur nunc simpliciter, & non solum hoc. Haec autem est generatio simpliciter, haec autem est corruptio. Hoc autem generatur quidem simpliciter, hoc autem generatur quidem non simpliciter. Dicimus enim discentem fieri scientem, generari autem simpliciter non.

Quemadmodum enim determinauimus multoties dicentes, quoniam hoc quidem significat hoc aliquid, hoc autem non, propter hoc contingit quod queritur. Differt enim in quod transmutatur transmutans, puta forte quae in ignem, vna generatio simpliciter, corruptio autem alicuius est, puta, terra. Terra autem generatio alicuius generatio, generatio autem non simplex, corruptio autem simplex, puta ignis, quemadmodum Parmenides dicit duo ipsum ens & non ens, esse inueniens ignem, & terram. Haec igitur aut talia alia supponere nihil differt, modum enim querimus, sed non subiectum. In non ens igitur simpliciter vna est corruptio simpliciter. In simpliciter autem ens est generatio simpliciter. Quibus igitur determinatum est, siue ignis, siue terra, siue aliquibus alijs, erit hoc quidem ens, hoc autem non ens. Vno quidem igitur modo differt in hoc generari simpliciter, & corrumpi non simpliciter.

Alio autem modo materiae differunt, qualiscunque ea sit. Cuius enim magis differenti e hoc aliquid significant, magis substantia. Cuius au-

tem priuationem non ens, puta calidum, predicamentum aliquid, & species, frigiditas autem priuatio: differunt enim ignis & terra his differentijs.

Videtur autem magis multis sensibili & non sensibili differre. Quando enim in sensibilem transmutatur, & in materia generari inquit. Quando autem in non materia, corrumpi. Ens enim & non ens, in sentire & non sentire determinant. Quemadmodum quidem scibile ens, ignotum autem non ens. Sensus enim scientiae habet virtutem.

Quemadmodum igitur illi in sentire, & posse sentire, iure & esse existimant, ita & res. In quo modo quodam profecti veritatem. Id autem dicentes, non verum.

Contingit itaque secundum opinionem, & secundum veritatem, aliter & generari simpliciter & corrumpi. Spiritus quidem enim, & aer, secundum quidem sensus minus sunt. Ideo & quaecunque corrumpuntur, simpliciter in huius transmutatione haec corrumpi dicuntur, generari autem quando in aliquid tangibile, vt in terram mutatur. Secundum veritatem autem magis hoc aliquid & species haec quam terra.

Esse quidem igitur hanc simplicem generationem alicuius corruptione entem, corruptionem autem simplicem generationem alicuius existenti dicta est causa. Propter materia enim differunt, aut eo quod substantia est, aut non, aut quod haec magis haec vero non, aut quod haec quidem magis sensibilis est materia ex qua, & in quam est, haec vero minus est.

Dicuntur autem haec quidem simpliciter generari: haec autem aliquid solum, non ex adiuuentem generatione sed secundum quem dicimus nunc modum. Nunc quidem enim tantum determinatum est, quare omni generatione existente corruptione alterius, & omni corruptione existente generatione alterius, non simpliciter attribui generari & corrumpi in adiuuentem transmutabilibus. Quod autem postea dicitur, non hoc queret, sed quare discedens quidem, non dicitur simpliciter generari, sed generari scientes, quod autem nunc scire generari.

Haec autem distincta sunt predicamentis. Non hoc quidem hoc aliquid significat, hoc autem quale, hoc autem quantum. Quaecumque igitur non substantiam

significat, non dicitur simpliciter generari, sed secundum quid fieri. Sed tamen in omnibus simpliciter generatio dicitur secundum quod in alio ordine sunt. Puta in substantia quidem, si ignis, sed non si terram: in qualitate autem, sicut sciens, sed non quando nesciens.

De generari quidem, hoc simpliciter, hoc autem secundum quid, & universaliter dictum est in substantiis ipsis. Atque item quod coniunctio generatio nis causa ratione materia sit semper ipsum subiectum, quoniam transmutatur in contraria, & est alterius generatio in substantiis alterius corruptio, & alterius corruptio alterius generatio.

Sed nunc querere oportet quare generatur aliquid semper ex corruptis alijs. Quemadmodum enim & corrumpi hoc simpliciter inquit, quando ad insensibile venit & non ens similiter generari ex non ente inquit, quando ex insensibili. Sicut igitur subiectum aliquid subsistit, siue non generatur ex non ente. Quare & similiter generatur ex non ente, & corrumpitur in non ens. Merito igitur non deficit generatio. Generatio enim entis, corruptio est non entis. Corruptio autem entis generatio non entis. Sed hoc non ens simpliciter inquit, aliquis vtrum aliquid contrarium est, puta terra, & græue non ens, ignis autem, & leuis, ens, aut non. Sed est & terra ens, non ens autem materia terre, & ignis similiter. Et an alia vniuersa que materia sit, aut verò neque ex se neque ex contrarijs. (His enim existunt contrarijs, ignis, terra, aqua & aeri.) An est quidem pariter eadem, partim verò alia. Nam quod subiicitur, idem est, esse autem non idem. De his igitur in tantum dictum est.

EXPOSITIO TEXTVS.

Dubium est vtrum aliquid generetur simpliciter & proprie, an tantum secundum quid, ut ex sano egrotus. Nam si aliquid simpliciter generatur, generabitur ex non ente. Probatur, nam generatio secundum quid ut generatio albi fit ex non albo, ergo generatio entis simpliciter fit ex non ente, consequens verò est falsum, aliàs ens esset non ens, nam id ex quo aliquid generatur potest dici illud, ut circa potest dici lignum.

Secundo si fit ex non ente, vel illud non ens est nihil, & sic fit ex nihilo, vel est non substantia, & non est nihil absolute, & sic sequitur idem, nam non existit substantia nulli accidens remanet, nam non possunt esse sine subiecto, ergo nihil remanet, ergo generabitur ex nihilo. Dicitur quod generatur ex non ente in

Actum, sed tantum ente in potentia ad formam substantialem. Contra. Vel illud ens in potentia habet actum formas accidentales etiam si non habeat substantiales, vel non. Si habet, ergo dantur accidentia sine substantia: si non, ergo datur ens sine omni forma & actu ex quo aliquid generetur, & per consequens generabitur ex nihilo. Quod enim non est ens actu nihil est. Dubium est, quare non sit causa perpetuitatis in generatione simpliciter & secundum quid. Duplex est causa materia, scilicet, & principij efficiens, & hoc vel est immobile, de quo tractare alterius est partis philosophicæ: vel mobile quod cetera mouet. Contra. Sequitur quod aliquando generatio finitur. Nam sicut quod generatur fit ex non ente, ita quod corrumpitur terminatur ad non ens, ergo ex parte materiae generatio tandem finitur. Patet consequentia. Nam tota substantia rerum ac materia est finita & paulatim consumitur in corruptione: quia corruptio tendit ad non ens, ergo tandem finitur. Dicere enim quod sit diuisio per partes proportionales minores ac minores ostenditur falsum experientia, aliquando enim corrumpitur res maior quam fuisse generata.

Bestis partis philosophicæ: vel mobile quod cetera mouet. Contra. Sequitur quod aliquando generatio finitur. Nam sicut quod generatur fit ex non ente, ita quod corrumpitur terminatur ad non ens, ergo ex parte materiae generatio tandem finitur. Patet consequentia. Nam tota substantia rerum ac materia est finita & paulatim consumitur in corruptione: quia corruptio tendit ad non ens, ergo tandem finitur. Dicere enim quod sit diuisio per partes proportionales minores ac minores ostenditur falsum experientia, aliquando enim corrumpitur res maior quam fuisse generata.

Consequenter dicitur quod generatio in corruptione materia est causa: quia quod est vnius rei corruptio, est alterius generatio. Quare est ratio, quare quædam corrumpitur & generatur simpliciter, quædam generantur & corrumpuntur secundum quid: nam in omnibus generatio vnius est alterius corruptio. Duobus modis id contingit. Aut enim quod generatur est ens, ut ignis, & quod corrumpitur non ens, ut terra, & tunc generatio simpliciter est illa quæ est generatio entis, & corruptio secundum quid quæ est corruptio non entis: & contra generatio secundum quid productio non entis, & corruptio simpliciter deficitio entis & via ad non ens. Alio modo contingit fieri generationem & corruptionem simpliciter, vel secundum quid ex parte formæ. Nam illud cuius forma significat hoc aliquid, est magis substantia, & illius est generatio & corruptio simpliciter: illud verò cuius forma significat priuationem, est non ens ut frigiditas, & illius est generatio & corruptio secundum quid. Ex hoc sequitur falli illos qui dicunt, quod generatio simpliciter est generatio rei magis sensibilis, & generatio secundum quid generatio rei minus sensibilis. Nam generatio aeris, qui est minus sensibilis, esset generatio secundum quid, & generatio terre esset generatio simpliciter, quia est magis sensibilis, cuius contrarium dictum est. Neque eorum ratio valet. Mouetur enim ad hoc, quia determinant aliquid esse ens vel non ens, quia sentitur vel non sentitur. Putat enim solus id quod sentitur esse ens, sicut solus quod intelligitur est intelligibile, & ipsi pro eodem accipiunt sensum & intellectum. Hæc vero ratio nulla est, nam si esse ens consisteret in sentiri, esse ens nulla perfectionem diceretur in re, sed tantum in sentiente, quia est denominatio extrinseca: Ex quo rursus sequitur,

sequitur, quod nulla veritas sit in rebus, nam veritas consistit in esse, si verò esse consistit in sentiri non erit in rebus, sed in sensu. Secunda conclusio. In ijs quæ non ad inuicem generantur, vt sunt diuersa prædicamenta, generatio & corruptio simpliciter est quæ terminatur ad substantiam: generatio & corruptio secundum quid est, cuius terminus est accidens: si verò loquamur intra idem genus accidentis, generatio nobilioris formæ, vt generatio scientis, est generatio simpliciter, generatio verò ignobilioris vt generatio nescientis, est generatio secundum quid.

Bestis dubium, quare semper aliquid generatur ex corruptis. Respondetur, quod terminus corruptionis est non ens, & generatio fit ex non ente. Ex quo sequitur non ens, in quod terminatur corruptio, & in quo incipit generatio non est aliquid contrarium, puta terra quia habet actu formam, & hoc sufficit ad rationem entis, sed est materia terre, vel ignis, &c. hæc autem terra & ignis si non generantur ad inuicem, vt dicebat Empedocles, sed essent prima principia, haberent diuersas materias, cum autem in inuicem transmutentur materia partim est eadem, partim alia.

Quaritur circa primum dubium motum ab Aristotele. Vtrum generatio simpliciter dicta sit possibilis. Pro parte negatiua arguitur primo. Non est possibilis corruptio, ergo nec generatio. Consequentia probatur; nam semper se conueniunt. Antecedens vero patet. Nam corruptio debet identificari cum suo termino, sicut omnis motus, vel mutatio: sed non potest identificari cum non esse, quod est eius terminus, aliàs aliquid valeret idem quod negatio.

Quod arguitur. Quia Aristoteles volens suadere contra antiquos, illam esse possibilem, solum vtitur illo argumento quod habetur cap. 1. quia aliàs non esset alteratio, quod est contra experientiam, sed hæc sequela nulla est, nam fundatur in hoc, quod alteratio ordinatur ad generationem, & si finis non esset possibilis, natura quæ non agit frustra, non ordinasset media ad illam, hoc verum non videtur. Primo nam dealbatio illuminatio & alia huiusmodi non ordinantur ad generationem, ergo possunt esse sine illa. Antecedens probatur. Nam per alterationem non introducitur forma substantialis. Secundo, nam non valet, finis est impossibilis, ergo à natura non dantur media ad illum. Nam omnibus grauius est impossibile esse in centro & tamen habent à natura medium ad descendendum & essendum illic, scilicet, grauitatem. Similiter nos ter intellectus pro hoc statu non potest habere omnes scientias, & tamen habet habitum principiorum & lumen, quo possit omnes acquirere.

Tertio arguitur. Generatio si esset possibilis deberet fieri ex non ente in actu, at hoc est impossibile, ergo etiam generatio est impossibilis. Maior

A est Aristoteles hic & 5. Phisic. text. 7. minor vero probatur primo, quia generatio est accidens de prædicamento actionis, ergo supponit subiectum in actu. Secundo, nam est actus secundus, ergo supponit actum primum substantialem per quem res est in actu. Tertio. Id ex quo fit generatio & quod transmutatur ad formam, debet contingi ab agente, ergo debet esse ens in actu, antecedens habetur. 7. Phisic. 8. ubi agens ponitur necessarium contingere mobile. Consequentia verò probatur. Nam contactus debet fieri mediante quantitate, quæ non inest nisi enti in actu.

Quarto principaliter arguitur. Generatio simpliciter dicta non potest habere vnum subiectum numero, ergo non est possibilis. Consequentia probatur. Quia axioma est tritum & in superioribus habetur ex Aristotele. quod omnis transmutatio debet habere vnum subiectum, qua ratione probatur hic cap. 1. contra antiquos ponentes plura principia materialia, quod non esset generatio ex defectu vnius subiecti. Sed probatur antecedens primo. Aliàs genitum & corruptum essent vnum numero, quia ut habetur. 5. Metaph. text. 12. illa que habent eandem numero materiam sunt vnum numero. Secundo, nam materia que habet vnitatem & pluralitatem à forma, habet diuersas formas ingenito & corrupto, ergo. Tertio. Sequitur quod eadem res transeat de vna specie essentiali ad aliam, nam materia saltem reductiue continetur essentialiter in genere substantiæ sub illa specie cuius est pars: si vero postea eadem numero esset sub forma alterius speciei reductetur essentialiter ad illam speciem, & sic habere intentum, neque valet dicere, quod manet eadem materia negatiue, quia ex se non habet per quid distinguatur, nam isto modo duæ materize existentium in actu essent eadem numero. Confirmatur. Ad hoc quod vna res corrumpatur & non manet eadem, satis fuerit si amittat esse substantiale, materia corrupti amittit illud, ergo non manet. Probatur maior. Quia non oportet quod amittat essentialitatem, nam essentia non fit, vt habetur. 7. Metaph. text. 27. & per consequens nec corrumpitur; nec requiritur quod non acquiratur aliud esse post illud, aliàs corruptionem semper comitaretur anihilatio, ergo satis est quod amittat esse substantiale quod habet.

Quinto principaliter arguitur. Sequitur dari duo instantia immediata, patet nam si generatur res, incipit per primam sui esse, & si corrumpitur definit per vltimam sui esse, & non dantur duæ formæ in eadem materia, neque materia sine forma, ergo duo instantia immediata. Quod verò res definit per vltimam sui esse, nam reliqua sunt certa, probatur. Nam duratio est accidens proprium, ergo terminatur intrinsicè sicut essentia; nam vt. 1. Phisic. patet, accidentia per se terminantur intrinsicè.

Secundo

Secundo circa ea que dicit Arist. in solutione tertij dubij determinans que na sit generatio simpliciter, que secundum quid, est dubium: an sint vera. Et huius decisio facit ad cognitionem & declarationem primae difficultatis. Et videtur quod non. Nam Aristot. docet quod generatio entis est generatio simpliciter ut generatio ignis, & generatio non entis est generatio secundum quid ut generatio terrae, & quod corruptio que terminatur ad non ens, est simpliciter corruptio, quando vero est corruptio non entis, ut quando corrumpitur terra & generatur ignis, est corruptio secundum quid, est dubium de illis exemplis, que ponuntur secundum opinionem Parmenidis utrum sint vera. Et ite dubitatur quomodo Arist. dicat quod corruptio que terminatur ad non ens, est simpliciter corruptio. Hoc enim videtur falsum. Primum nam vel per non ens intelligit omnino nihil, & hoc non; nam corruptio fit per resolutionem ad aliquam materiam, vel intelligit quod sit privatio pura sine forma, & hoc non, quia materia nunquam denudatur ab omni forma, ita quod sit sola sine privatione, vel intelligit per non ens aliquam formam habentem adiunctam privationem alterius, & hoc non, aliis nulla diceretur corruptio secundum quid; nam cuiuslibet forme est annexa privatio alterius, & sic quecumque forma resularet esset corruptio simpliciter. Secundo. Sequitur quod generatio & corruptio sint non entia realiter, patet, nam identificantur cum suo termino, sed terminus in generatione secundum quid & corruptione simpliciter est non ens, ergo. Tertio, nam non ens non potest habere esse, ergo illius non potest esse aliqua generatio: quia generatio terminatur ad tribuendum esse. Quarto. Ergo corruptio simpliciter est annihilatio; patet, nam habet eundem terminum formaliter. Confirmatur, ergo creatura potest currere ad annihilandum, cuius contrarium docent Theologi ex doctrina D. Thomae. Probatur sequela. Ad corruptionem sufficit, quod creatura suam actionem ponat in subiecto corrumpendo, & non requiritur, quod attingat ipsum non ens ad quod corruptio terminatur, nam hoc non est attingibile: sed satis fuerit quod ex sua actione id sequatur, sed idem sufficit ad annihilandum, ergo creatura potest concurrere ad annihilandum.

Tertio dubitatur utrum iste primus modus generationis & corruptionis simpliciter & secundum quid sit idem, atque secundus positus ab Aristot. in illis verbis, Cuius enim magis differentie hoc aliquid significant, & est ratio dubij diversitas opinionum. Etenim D. Thom. hic duos modos esse dicit, & quod differunt. Nam primus accipiebatur secundum differentiam entis & non entis simpliciter, secundus autem secundum differentiam perfecti, & imperfecti. At vero Averroes tenet eundem

esse modum: & quod iste generationes simpliciter & secundum quid sumuntur secundum perfectionem vel imperfectionem termini. Et confirmo hanc sententiam. Nam si generatio simpliciter & secundum quid in subiectis dupliciter potest contingere, cur non etiam in accidentibus? & tamen Arist. in secunda conclusione supra posita ex textu. 2. o. tantum ponit unam differentiam in generatione & corruptione accidentium; quod accidens perfectius generatur & corrumpitur simpliciter imperfectius vero solum secundum quid. Tertio, nam ipse Aristot. dicit in secundo modo, quod illud cuius forma significat privationem, est non ens, & illius est generatio & corruptio secundum quid. Et idem dicit in primo modo quod non entis est generatio & corruptio secundum quid, ergo.

Quoniam omnes istae dubitationes pendunt ex secunda explicatione, ab illa exordium arbitror ordine quidem inuerso, sed necessario ad ceterarum intelligentiam permutato. Pro cuius decisione notandum est, quod diversimode doctores explicant in quo consistat ratio generationis & corruptionis simpliciter, & generationis & corruptionis secundum quid. Alij autem, quod illa est generatio simpliciter, que fit ex non subiecto in subiectum, & generatio secundum quid, que fit ex subiecto in subiectum. Alij quod generationis simpliciter terminus a quo est imperfectior termino ad quem in generatione secundum quid est contra. Alij quod illa est instantanea, haec successiva. Alij aliter. Sed qui melius Philosophantur dicunt, quod illa est simpliciter generatio, per quam producitur aliquid, de quo verificatur ens sine addito, scilicet, substantia. Et corruptio est desinitio eiusdem entis, generatio vero secundum quid productio alicuius, de quo verificatur, quod sit ens cum addito, scilicet, entis ens, quod est accidens. Sed contra hoc arguitur. Quia alij generatio terrae esset generatio simpliciter, & similiter generatio cuiuslibet substantiae, quod hic negat Aristot. Similiter quaelibet accidentis generatio esset generatio secundum quid, cuius contrarium docet hic Aristot. sed haec frivola sunt. Pro quorum solutione notandum est D. Thom. de verit. quaest. 2. ar. 5. c. & de spiritual. creat. artic. 1. ad. 9. quod cum generatio sit via ad esse, illud dicitur simpliciter generari, per quod producitur quod habet esse absolute & simpliciter dictum, & generari secundum quid, quod habet esse secundum quid, unum quodque autem dicitur ens absolute propter esse substantiale, propter esse vero accidentale non dicitur ens absolute, sed ens tale, puta album, sciens &c. Generatio ergo entis substantialis completi & perfecti, quod absolute dicitur ens, erit generatio simpliciter, ceterorum vero secundum quid. Secundo nota ex eodem D. Thom. 2. 2. quaest. 5. 8. arti. 1. o. ad secundum

dum & 3. par. quaest. 5. o. quod simpliciter tale dupliciter dicitur. Uno modo significat idem quod omnibus modis tale, alio modo idem quod absolute & sine addito secundum suam naturam tale, v. g. virtutes dicuntur simpliciter bonae primo modo, quia omnibus modis bonae: dicitur etiam dicuntur simpliciter bonae, quia secundum suam naturam bonae, & sine aliquo addito. Est autem haec differentia inter istos duos modos, quod id quod est simpliciter tale, id est, omnibus modis semper est tale, & nunquam servat contrariam denominationem. v. g. Deus semper & respectu cuiuscumque est ens simpliciter, quia omnibus modis est ens. Et virtutes semper & quomodo cumque considerentur sunt simpliciter bonae: quia omnibus modis bonae. At quod est simpliciter tale secundum modo, non semper retinet eandem rationem, subit ergo contrariam denominationem propter aliquem respectum. v. g. substantia que est simpliciter ens. Secundo modo respectu Dei non dicitur ens absolute, sed ens causatum. Similiter diuitias respectu aliorum bonorum nihil duxit sapiens, & tanquam arenam astringit eas. Tertio notandum est ex eodem D. Thom. de verit. quaest. 7. ar. 5. ad tertium. quod aliquid quod non erat absolute tale, potest dici simpliciter tale cum aliquo addito. v. g. accidens non est simpliciter ens, est tamen simpliciter ens in alio. Quarto est notandum, quod formae sunt in duplici differentia. Quaedam enim sunt perfectae, quae complent speciem alicuius rei naturalis, sicut forma ignis, aquae, hominis, plantae, &c. Alia est forma imperfecta & incompleta, quae neque perficit speciem aliquam naturalem, neque est finis intentionis naturae, sed habet se in via generationis, vel corruptionis. Certum est enim in generatione compositorum puta animalis, quod inter primum generationis quod est in semine, & ultimam formam animalis completam sunt multae generationes mediae, ut experientia patet, & docet Avic. in sua sufficientia quae necessario terminantur ad aliquas formas, quarum nulla facit ens completum secundum speciem, sed in completum, quod tamen sit via ad speciem aliquam. Ex quo sequitur, quod si non est ens completum secundum aliquam speciem, cum nihil quod non absolute contingatur sub aliquo inferiori membro absolute contineatur sub superiori, ut docet Arist. in lib. 7. Metaphysic. quod ens constitutum pertalem formam non debet dici absolute ens, cum sub nullo inferiorum absolute contineatur. Et cum inter contradictorios terminos non sit dare medium in rebus existentibus, si est, & non est ens absolute, erit non ens. Idem contingit ex parte corruptionis; sunt enim ibi multae formae mediae & incompletae utque ad vicinam resolutionem in elementa ex parte corrupti. Non enim separata anima corpus animalis

statim resoluitur in elementa, sed hoc fit per multas corruptiones medias successivas sibi in materia multis formis imperfectis: sicut est forma cadaveris & forma putredinis &c. quae sunt viae ad formas perfectas & per se intentas a natura. Inter ipsas autem formas perfectas & per se intentas cum nulla duae species aut differentiae possint reperiri aequalis perfectionis, ut disputatur in 1. 2. lib. Metaph. sequitur necessario, quod vna earum debeat esse altera perfectior; species vero imperfectior vocatur privatio respectu alterius, & perfectior vocatur habitus, ut dicitur. 1. o. Metaph. text. 1. 5. De quo ibi latius.

His suppositis dico primum. Sumendo ens eo modo quo proxime dicebamus in quanto notabili. Generatio & corruptio entium dicuntur simpliciter tales; generatio vero & corruptio non entium sumendo non ens eo modo quo ibidem dicebamus, dicuntur secundum quid tales. Probatur prima pars. Nam per primam generationem acquiritur & producitur ens simpliciter, & per eius corruptionem deperditur ens simpliciter completum & perfectum; ergo debet dici generatio & corruptio simpliciter. Patet consequentia ex primo notabili. Probatur etiam secunda pars eadem ratione. Nam in illis transmutationibus non fit variatio circa ens simpliciter & perfectum, sed tantum circa ens secundum quid & incompletum, ergo. Et hoc modo intelligendus est Arist. quando in prima conclusione responsiva ad tertium dubium dicit, quod generatio vel corruptio entis dicuntur tales simpliciter, non entis vero secundum quid. Et ex his solvantur facillime omnia argumenta secundum dubij. Ad primum enim dicitur, quod nullo illorum modorum sumitur non ens, sed ut explicatum est pro ente non completo secundum speciem. Ad secundum & tertium patet quomodo huiusmodi non entia possunt habere esse & identitatem cum aliquo reali. Patet etiam ad quartum quomodo corruptio quae ad illa terminatur non sit annihilatio. Dico secundo pro solutione tertij dubij. Etiam reperitur generatio simpliciter & secundum quid inter ipsas formas completas. Nam generatio entis habentis perfectam formam est generatio simpliciter, & illius corruptio erit etiam simpliciter corruptio, entis vero habentis formam completam quidem secundum suam speciem, minus vero perfectam quam alia eiusdem generis erit generatio, & corruptio secundum quid. Probatur ex secundo notabili. Nam licet aliquid sit simpliciter tale, id est, sine addito, si tamen non sit simpliciter tale, id est, omnibus modis & secundum omnem perfectionem possibilem reperiri in tali genere, licet habeat perfectionem debitam suae speciei, poterit dici quod non est ens simpliciter, id est, omnibus modis; nam deficit ei aliquis modus perfectionis

tionis, ex ijs quæ in illa natura reperiuntur; & sic erit ens secundum quid diminutum & secundum aliquem gradum perfectionis, & non secundum potissimum eorum quia in tali genere reperiuntur. Si ergo est aliquo modo ens secundum quid, eius generatio & corruptio dicitur talis secundum quid; at generatio & corruptio entium perfectissimorum: quia sunt talia simpliciter, id est, secundum vltimū gradum perfectionis dicuntur generatio & corruptio simpliciter. Ex his sequitur primo, quomodo isti duo modi generationis & corruptionis simpliciter & secundum quid distinguuntur. Nam prior attenditur penes formam siue perfectam in sua specie, siue non perfectam sed reductiue ibi positam, quod D. Thomas ex Arist. vocat differentia entis & non entis, vt explicatum est. Secundus autē modus attenditur penes formas quidem perfectas in suis speciebus, perfectas verò & imperfectas secundum rationem generis. Sequitur secundo, quod licet, vt Auerr. docet, vterque modus sumatur penes rationem perfecti & imperfecti, quia tamen hæc ratio dupliciter variatur, vt dictum est, duplex etiā modus generationis simpliciter & secundum quid constitui debet: & ideo ipse diminutus fuit in eorum assignatione, quin etiam errauit in ratione quam reddit verificando quod ignis sit ens, id est, perfectior, & terra non ens, id est, imperfecta. Dicit enim quod ista in quorum compositione vincit ignis, sunt perfectiora ijs in quorum compositione vincitur ignis. Hoc enim falsum est. Quoniam homo est perfectissimum omnium mistorum, & tamen plus habet de terra. Item quia maior vel minor perfectio in istis elementis ex proprijs & intrinsecis sibi & a priori deberet sumi, non a posteriori & extrinsecis, qualia sunt ea quæ ex eis componuntur solum virtualiter. Sed de his suo loco.

Ex dictis patet solutio argumentorum, quæ in tertio dubio fiebant. Nam ad primum respondetur, quod etiam poterimus istos duos modos assignare in generatione accidentium, vt illa dicatur generatio simpliciter in qualitate, quæ est ad formam perfectiorem, vt dicit Arist. vel quæ est ad accidens perfecte intentum, ad cuius acquisitionem alia vt formæ mediæ producuntur, si aliqua sunt huiusmodi. Neque oportuit id explicasse Arist. Ei namq; satis fuit eos in substantia explicasse: vt inde ad accidentia extenderentur. Ad secundum verò respondetur, quod non eodem modo accipit Arist. non ens vtrubi que. Nam in primo modo accipit non ens, quia non est tale sine addito: in secundo vero quia non est tale omnibus modis, vt explicatum est. Ex quo sequitur, quod non inueniunt illud quod erat vno modo ens simpliciter sine addito & generabatur vel corrumpabatur simpliciter, non sit respectu aliorum ens vel generatum simpliciter, vt patet de terra, quæ respectu

A cadaueris generabatur simpliciter, & tamen respectu ignis non nisi secundum quid. Nam vt dictum est in secundo notabili nihil inconuenit ea quæ dicuntur isto modo simpliciter talia, sibi postea contrariam respectu diuersorum denominationē. Sed est argumentum. Nam videtur quod respectu eiusdem sit generatio simpliciter & secundum quid. Nam generatio cadaueris quia est via ad terram v. g. vel aquam, & non est perfecte intenta, sed vt via ad elementa, non dicitur generatio simpliciter sed secundum quid: quia est perfectior forma cadaueris forma terræ, cum sit forma nulli quod est perfectius quolibet elemento, erit generatio simpliciter respectu illius, ergo. Respondetur, quod eadem forma cadaueris habet duplicem rationē, & medij ad elementa, & rationem formæ mixti, cui secundum suū genus conuenit ratio termini per se intēti. Primo modo imperfectior est seipsa secundo modo considerata, & ideo generatio illius primo modo est generatio secundum quid; secundo autē modo generatio simpliciter.

Tandem aduerte quod generatio accidentium perfectiorum potest dici generatio simpliciter in qualitate, vt docet hic Arist. in secunda conclusione. Patet ex tertio notabili, nam licet eorum generatio non sit simpliciter generatio, ratione tamen illius additi, scilicet, in qualitate, bene potest dici simpliciter & absolute generatio simpliciter in qualitate.

HIS terminis sic explicatis quid, scilicet, sit generatio simpliciter, quid sit generatio secundum quid, restat tertio loco explicare primam quæstionē, vt rū talis generatio sit possibilis; & loquimur de generatione naturali cuius requisita explicauimus, c. 1. & ideo illis suppositis dico primo quod generatio simpliciter est possibilis. Probat per primo. In natura datur potentia passiva ad recipiendā formā ignis; ergo dabitur potentia actiua ad illā introducendā, ergo dabitur generatio simpliciter. Antecedens patet in materia quæ est pura potentia omnium formarum generabilium. Prima verò consequentia probatur: quia cuiuslibet potentia passiva correspondet actiua, vt habetur. 5. Metaph. text. 17. alius esset frustra, cum non posset acquirere suum actum sine illa. Secunda verò consequentia inde patet, quod substantialis generatio perficitur per hoc, quod ab agente naturali: introducatur forma substantialis in materiam illius receptiuam. Secundo probatur. Omne viuens perfectum appetit naturaliter generationem alterius individui suæ speciei, ergo est possibilis generatio. Consequentia probatur. Nam appetitus naturalis nō est factus à natura frustra, vt habetur. 3. de Anima text. 60. & 1. Cœli. text. 31. ergo non est ad impossibile: nam illud dicitur frustra, quod finem suum consequi nequit. Antecedens verò probatur.

Nam

Nam omne agens appetit suū perpetuum & immateriale esse, vt ait Arist. 2. de Anima text. 34. & illud non potest consequi in se cum sit corruptibile, appetit ergo habere illud in sibi simili, vt se conferret eo modo, quo potest. Ratio est Arist. vbi supra. Tertio probatur, quia generatio naturalis simpliciter dicta est productio substantiæ ex aliquo subiecto disposito ab agente naturali, sed videmus ab igne produci alterum ignem in aliquo subiecto disposito, ergo. Quarto probatur. Vel materia ignis potest amittere formam quam habet, vel non; si non, ergo est incorruptibilis (nam res materialis corrumpitur per separationem formæ à materia) si autem potest; cum materia non possit manere sine forma, aliis esset sine actu, sequitur quod debet acquirere aliam formam substantialem, ergo dabitur generatio. Probat ista consequentia, nā hoc est generatio acquisitio formæ substantialis in materia in qua antea non erat. Vltimo arguitur ex operationibus; nam videmus in rebus multis operationes, quarum antea nullum præcesserat veltigium, ergo dantur de nouo in eis aliquæ naturæ, quæ antea non præcesserant; nam operatio sequitur rei naturam, ergo datur generatio. Patet consequentia, nam generatio facit, vt sit in rebus natura quæ antea non erat. Ex hoc sequitur, quod etiam corruptio substantialis sit possibilis; nam sequitur necessario corruptio præcedentis rei ad generationem superuenientem, ergo. Secundo. Id quod est corruptibile ex contrarijs aliquando corrumpitur, dabitur ergo corruptio substantialis mistorum. Tertio. Materia existens sub forma ligni appetit aliam formam, & ille appetitus non est ad impossibile, aliis esset fenestra, ergo hic quando impletus fuerit, dabitur corruptio formæ substantialis præexistentis, non enim potest duas simul habere. Quarto. Si nihil corrumpitur, sed tota substantia quæ antea erat. v. g. equi manet, sequitur quod per agens naturale possit in statum pristinum restitui. Nam ante poterat, & modo materia est magis disposita, est enim organica, &c. ergo etiam modo poterit; non enim tunc dabitur regressus à priuatione ad habitum, qui modo posita corruptione impedit illum regressum: quia latere vel nō latere non facit priuationem, sicut nec causauit priuationem antequam res latens in materia per generationem esset in medium educta. Imò etiam sequitur, quod sit motus, vel mutatio naturalis. Patet, nam prouenit ratione materiæ, quæ est natura vt dicebamus in tertia ratione, ergo. Sed contra hoc est vnum argumentum. Nam si corruptio est motus possibilis & naturalis, sequitur finem eius esse intentum à natura; consequens est falsum, ergo. Sequela patet; nam omnis motus naturalis habet finem intentum à natura, ergo etiam corruptio. Minor verò probatur. Nam intentio non fertur

A nisi ad finem & bonum, de quo aliis latius, ergo non fertur ad priuationem & non esse, quod est terminus corruptionis. Ad hoc argumentum concedo consequentiam. Pro cuius explicatione notandum est ex D. Thoma. 1. 2. quæst. 85. artic. 6. quod natura est duplex, alia est natura vniuersalis, alia particularis. Illa est virtus in aliquo vniuersali principio quæ intendit bonum & conseruationem vniuersi, ad quod requiritur alternatio generationis & corruptionis, hæc verò est propria virtus rei actiua & conseruatiua sui ipsius: & licet vtra que conueniat in hoc, quod ambae tendunt in melius quod possunt, differunt tamen; vt ait D. Thoma. 3. cont. gent. cap. 94. quod hoc bonum non eodem modo consideratur in toto & in partibus; nam bonum totius consistit in integritate & distinctione partium, vnde melius est totū, quod sit in eo partium disparitas, quàm si omnes essent equales, vt melius est homini habere manus, pedes, oculos &c. quàm si omnes partes essent caput, aut omnes essent manus: bonum verò partis per se consideratæ perfectius esset, si assequeretur gradū & perfectionē superioris partis, vt dignior esset pes, si esset oculus, non tamen perfectius esset corpus si pes ei defuisset. Ad diuersa ergo tendunt bonum totius & bonum partis. Nota secundo, quod vniuersi perfectio consistit in distinctione corruptibilitium, & incorruptibilitium & in eorum conseruatione, & ad hoc necessarium est alia corrumpi, alia generari, vt distinctio manifestetur, & conseruatur corruptibilia, quæ in vno individuo perpetuari nequeunt. Notandum est tertio, quod intentio de qua hic loquimur non significat actum voluntatis, quo aliquis fertur ad finem consequendum per certam mediā, sed significat inclinationem naturæ & tendentiam eius in aliquem finem; hæc autem inclinatio in natura duplex est secundum D. Thom. in 4. dist. 36. arti. 1. ad primum. Alia est primaria naturæ intentio, alia secundaria, id quod est omnino bonum & maior perfectio creaturarum est de primaria naturæ intentione, quæ nihil aliud est quàm inclinatio in sibi conueniens secundum omnem perfectionem, priuatio verò & defectus & senium & alia huiusmodi sunt de secundaria intentione naturæ, quæ nihil aliud est, quàm inclinatio in sibi conueniens quantum fieri potest, supposito quod æquit assequi totam perfectionem quā intendebat. v. g. natura quia intendebat conseruare esse corruptibilitium, quod est de primaria eius intentione, supposito quod non potest conseruare illud in vno individuo, conseruat in altero quod generatur; & sic alternatio generationis non est de primaria intentione naturæ, sed secundaria. Similiter natura quando non potest producere masculum, qui est magis perfectus, facit foemina, quæ est minus perfecta, vnde vocatur mas occasionatum libro. 2. de Genera-

Generatione animalium capite. 3.

Hoc supposito dico, quod corruptio est de intentione & inclinatione naturæ vniuersalis, secundaria tamen, non tamen de intentione naturæ particularis. Prima pars suadet ex autoritate D. Th. locis allegatis ex. 1. 2. & 3. contra gent. & 4. sententiarum, quod etiam habet. 1. par. quaest. 2. 2. art. 2. ad secundum, & de potentia quaest. 3. art. 6. ad 1. 9. & probatur eius ratione. Natura vniuersalis intendit quod melius est toti, sed melius est vniuerso, quod sit distinctio & inæqualitas partium, quod vna corrumpatur, & alia generetur, quam quod omnes sint in æquali gradu perfectionis, ergo hæc corruptionis alternatio est de intentione naturæ. Secunda etiam pars patet in eisdem locis & ratione inde desumpta; Quia natura particularis est virtus vniuersalis; rei conseruationis ipsius, ergo corruptio & destructio alicuius rei contra istam inclinationem erit. Sed non desunt argumenta etiam contra ambas huius conclusionis partes, & contra illud quod prius dicebamus, corruptionem esse naturalem. Contra primam enim partem conclusionis arguitur argumento fortissimum; nam id quod pertinet ad esse & ordinem vniuersi, est de primaria intentione naturæ vniuersalis, sed corruptio pertinet ad istum ordinem naturæ: nam ordo & distinctio vniuersi constat ex bono & malo, corruptione & generatione rerum, ergo factum corruptio ita debet pertinere ad primam intentionem naturæ vniuersalis quomodo pertinet specierum conseruatio, nam sicut illæ distinguunt, ita & ista. Secundo contra secundam partem arguitur; Quia natura particularis magis inclinatur ad bonum vniuersi quam ad suum, ergo saltem vt est pars vniuersi magis inclinabitur natura particularis in sui corruptionem, quam in sui conseruationem. Itæ arguitur; Quia naturalis est multis corruptibilitas, ergo & corruptio. Potentia enim est propter actum. Præterea arguitur. Nam corruptibilitas sequitur materiam, quæ est natura, ergo non debet absolute dici contra naturam particularem, & contra inclinationem eius, licet sit contra inclinationem formæ, quæ etiam est natura: sicut calefactio est naturalis motus aquæ licet sit contra inclinationem formæ. Quarto arguitur. Nam D. Thom. 1. par. quaest. 1. 9. art. 9. in corp. & quest. 4. 9. art. 1. in corp. & 3. cont. gent. ca. 4. 5. & 6. docet corruptionem & alios defectus esse per accidens intentos, ergo non sunt de intentione vniuersalis naturæ: etiam secundaria; nam id quod est per accidens, est præter intentionem.

Sed respondetur ad hæc argumenta. Ad primam quod ea que per se pertinent ad decorem & perfectionem vniuersi, sunt de primaria intentione naturæ. Cæterum malum, priuatio, & corruptio non isto modo pertinent, sed tanquam ea ex quorum comparatione, vt docet D. Tho. 1. par. quaest. 1. 9.

A art. 9. ad quartum, bona magis elucescunt, & ideo non oportet quod sub illa intentione cadant. De quo latius videndus est idem D. Thom. in. 1. dist. 4. 6. art. 3. in corp. Ad secundum respondetur, quod si aliquid probat, solum concludit naturam particularem vt partem vniuersi inclinari in sui corruptionem, cum quo tamen stat, quod secundum suam peculiarem naturam sui conseruationem appetat, vt manus sui conseruationem appetit, & contra eius inclinationem erit si à corpore abscondatur, licet pro conseruatione totius & vt pars eius est magis appetat eius quam suam conseruationem, imo se exponat pro illo tuendo. Dico secundo, quod forte neque vt pars ratione suæ speciei hunc appetitum habet; etenim si pars magis debet appetere quod est bonum & perfectio totius, quam suum; hoc intelligitur de bono, quod cadit sub primaria ipsius intentione: modo autem cum natura vniuersalis de primaria intentione tantum appetat esse & conseruationem specierum, & nihil curet de corruptione vel rerum defectibus, non oportet, quod ipsæ particulares naturæ etiam vt partes specificæ vniuersi id appetant, eo vel maxime quod si appetit conseruare suum esse etiam vt pars vniuersi magis inclinatur in id, quod natura vniuersalis intendit, & in maius eius bonum; nam natura vniuersalis magis vellet conseruare speciem in vno individuo, & quia id non potest intendit generationem, maius ergo bonum erat naturæ vniuersali conseruatio vnius individui, & ideo illud magis debet appetere naturam particularem etiam vt pars eius. Ad tertium argumentum respondetur, quod quia virtus actiua conseruatur formam & non materiam, vnum quodque enim agit vt est actus, ideo dicitur vniuersum quodque dum intentionem naturæ, id est, secundum inclinationem formæ, & non secundum quod conuenit rei ratione materię, licet id dicatur naturaliter conuenire. Corruptio, ergo, quia conuenit ratione materię, dicitur simpliciter naturalis, quia rem corrumpi conuenit ratione materię, & vt à principio proprio vnaquæque res dicitur simpliciter talis, quia illud prædicatum competit ei ratione proprii principij, à qua oritur: vt homo vocabitur simpliciter crispus ratione capitis, non tamen dicitur de intentione naturæ, quia non est secundum inclinationem formæ, cuius est dare esse. Ad quartum respondetur quod D. Tho. in illis locis accipit per accidens, id est, per aliud, non enim appetit hos effectus ratione sui, sed quatenus vias ad alia bona, vel quatenus ex necessitate materię consequuntur ad alia bona per se intentata, & ita se explicat D. Thom. in illis locis libri contra gentes. Nam dicit cap. 6. quod licet intentio sit vltimi finis, voluntas vero est eorum que quis vult propter aliud, etiam si simpliciter non vellet, vt qui vult projicere merces vt saluet vitam, vult illam proiectionem per accidens, & ita in quibus hoc

hoc modo sunt volita malitia, defectus &c. Et isto modo non solum natura vniuersalis, sed etiam particulare agens vult corruptionem; nam quia ignis, v. g. non potest generare alterum ignem sine corruptione ignis, inde est quod secundario saltem intendit corruptionem eius, de quo vide Soto. 2. Physicorum quaestione vltima ad quintum, & Sonein. 8. Metaphysic. quaestione. 2. 5. Et licet hoc ita sit, bene tamen dictum est in conclusione, quod corruptio est contra naturam particularem inclinationem, nam cum natura sit principium agendi ei in quo est, & dictum etiam sit quod natura particularis intentio est virtus conseruatiua sui ipsius, ex hoc quod vna res particularis velit alteram corrumpere, non sequitur quod illa sit de intentione naturæ, nam ad hoc oportet illam inclinationem esse in re conseruanda. Ex his patet quam bene concesserimus sequelam argumenti, scilicet, quod finis corruptionis est intentus. Ad probationem vero minoris respondetur, quod illud habet verum de rebus per se, & non ratione aliarum volitis, non verò de ijs que propter aliud sunt intentæ. Istæ enim non oportet quod sint bonæ secundum se, sed satis fuerit si sint necessariò requisitæ aut conueniæ fini per se intento, & sic sunt bonæ extrinseca denominatione. ¶ Ad argumentum verò facta à principio quaestions respondetur. Ad primum quidem varij sunt modi dicendi. Alij enim tenent, quod corruptio identificatur cum forma generationis, quæ ipsam corruptionem concomitatur, & sic iam dant terminum realem & quod identice est aliquid reale. Sed huius falsitatem infra ostendemus, dum demonstrabimus esse duas mutationes reales. Item quia motus vel mutatio ab eo habet speciem cum quo identificatur, sed corruptio habet speciem à termino à quo, scilicet, à forma quæ corrumpitur, ergo. Minor probatur, nam Arist. 5. Physicor. tex. 5. 1. docet, quod ab ea forma quæ corrumpitur habet corruptio contrarietatem cum generatione, patet autem in motibus vel mutationibus, quod ab eodem sumitur contrarietas & species, & ita asserit Soto ibi text. 4. Alij dicunt quod corruptio non identificatur cum forma quæ corrumpitur, sed cum toto composito, & in eius desitione remanet aliquod ens reale, scilicet, materia, & sic iam cum illa potest identificari; nam identificabitur cum suo termino ad quem, scilicet, non esse, quod non est non esse simpliciter, sed non esse actu sed in potentia quod est proprium materię. Hoc autem potest suaderi, quia debet identificari cum eo quod corrumpitur, hoc autem est totum compositum, non forma. Item, nam aliis corruptio hominis non terminaretur ad non esse, cum forma remaneret, ergo. Sed de hoc agitur cap. 4. ubi disputabimus de termino generationis, vel cor

ruptionis. Alij dicunt quod motus acquisitiui specificantur quidem & identificantur cum terminis acquisitis, qui sunt termini ad quos; motus verò deperditui identificantur cum illis terminis qui deperduntur & termino à quo, & sic in corruptione equi cum terminis qui deperditur sit forma equi, corruptio cum illa debet identificari & non cum non esse; & sic soluitur argumentum propositum. Sed contra, sequitur ex hac doctrina quod nunquam erit verum dicere, quod corruptio est, neque dabimus instans in quo sic verum dicere quod corruptio est actu & idem cum aliquo reali. Patet euidenter, nam corruptio est instantanea, nec est ante illud instans in quo est verum dicere, nunc est corruptio, tunc verò non est forma, patet nam sic exponitur, nunc est corruptio equi, v. g. nunc non est equus & immediatè ante hoc erat, ergo tunc non identificatur cum aliquo reali existente, nec verò antea identificabatur, quia antea non erat corruptio, ergo nunquam; & ex hoc sequitur etiam, quod nunquam sit verum dicere, corruptio est. Nam non potest esse nisi quando fuerit id cum quo realiter identificatur, sed non fuerit cõpossibiles corruptio & forma cui identificatur, nam quando illa est, non est corruptio, quado est corruptio, illa non est, vt patet per suam exponentem, scilicet, nunc non est equus & immediatè ante hoc fuit, ergo. Ad hoc facilius est solutio si vera est doctrina, quam ex Ægydio dicemus solutione ad vltimam huius quaestions. Iste enim doctor tenet, quod res, quæ corrumpitur definit per positionem de præsentem, & negationem de futuro, sic, equus corrumpitur vel definit esse exponitur sic, nunc est equus & immediatè post hoc non erit, & tunc quando est equus, est corruptio & forma realis cum qua identificatur. Vnde non habet difficultatem argumentum. Cæterum quia istam doctrinam non omnes admittunt, ideo alij aliter dicunt, quod corruptio consideratur vt in via & in fieri, & vt in termino & facto esse. Et licet in istis instantaneis in eodem instanti temporis sit fieri & factum esse, nihilominus prius natura intelligimus esse fieri, quam factum esse, sicut prius intelligimus viam quam terminum. Dicunt ergo quod quando corruptio consideratur in termino, tunc forma est expulsa, & iam non est, nec corruptio dicitur esse, nec realiter cum illa identificari. Cæterum quando corruptio consideratur vt in via, tunc quidem forma realiter expellitur, sed non est expulsa, & ideo tunc corruptio identificatur cum illa forma & dicitur esse, non quidem simpliciter, ita quod absolute possimus concedere, corruptio est, sed secundum quid, scilicet, vt in via; & hic modus essendi diminutus (inquunt) sufficit enti tam diminuto, qualis est corruptio, & satis est quod pro illo tunc identificetur cum forma expulsa.

His tamen non obstantibus mihi aliter occurrit dicendum, scilicet, quod corruptio sicut qualibet alia mutatio identificatur cum suo termino ad quem, scilicet, non esse formam, quæ corrumpitur. Probatur primò, quia hoc est commune omnibus motibus, quòd identificentur cum suis terminis ad quos. Secundo, quia Dnus Thomas de Veri. questione. 2. articulo. 6. in corp. docet, quòd corruptio non albi, & generatio albi sunt idem, quia harum mutationum termini, scilicet, nõ esse non albi, & esse albi, idem prorsus sunt, at si identificaretur corruptio cum forma quæ corrumpitur, scilicet, nõ album, nõ esset idem generatio albi & corruptio non albi, sicut nec sunt idem album, & non album. His suppositis respondetur ad argumentum, quòd corruptio sicut quælibet alia privatio vel quodlibet aliud malum dicitur esse in rerum natura simpliciter, non quòd aliquod ponat, sed quòd tollat, & sicut dicimus, quòd cæcitas est, quia non est quòd tollit, ita dicemus, quòd corruptio est, quia non est forma quæ expellitur, ita quòd ad veritatem illius requiritur formam non esse; & de corruptione quidem in actu exercito ita concedit Caietanus ex D. Thom. 1. par. questio. 4. articulo. 1. de illa verò in fieri patet. Nam eadem est omnino & eiusdem rationis ac definitionis, ergo si est privatio, & dicitur esse quia remouet, idẽ habebit in fieri. Secundo, si corruptio in illo instanti quomodocumque sumatur non est omnimoda privatio, erit via ad priuationem, vel priuatio in fieri, ergo suscipiet magis & minus, ita quòd in instanti quo res corrumpitur, erit verum dicere de vna re, quòd corrumpitur magis quàm alia, quòd tamen est falsum. Nam omnes res substantiales, quæ corrumpuntur, æquẽ cito in illa via instantanea corrumpuntur, & nihil magis remanet in vna de forma quæ corrumpitur, quàm in alia, magis autem aut minus his tantum duobus modis poterat hic contingere. Sequela verò patet, nam priuationes in fieri vt ægrotudo, optalmia recipiunt magis & minus. Neque his obstat, quòd etiam isto modo non potest saluari, quòd identificatur cum aliquo reali, & quòd est mutatio realis, ergo non priuatio; nam dicitur quòd identificatur cum reali prædicamentali, scilicet, forma corrupta, non tamen oportet illam identificari cum re actu existente, sicut neque ipsa positiue existit. Ad hoc autem vt sit mutatio realis, satis fuerit, quòd sit priuatio formæ realis & substantialis in subiecto, quòd antea habebat illam. Sicut idem sufficit ad hoc quòd corruptum esse sit terminus motus realis, & hæc de isto argumento. Ad secundum argumentum, respondetur, notandum verò pro illius solutione, quòd alteratio duplex est, altera propria, quæ fit cum corruptione contrarij & cau-

atur à corpore agente secundum rationem corporis: altera, quæ non fit inter contraria, & cauatur à corpore agente secundum quòd participat aliquid de modo agendi substantiarum separatarum sine motu, de quo distum est in Prologo huius, vt illuminatio, receptio specierum in sensu, vel intellectu. Rursus illa duplex est. Altera inter qualitates immediatè actiuas, quales sunt illæ primæ caliditas & frigiditas, humiditas & siccitas &c. Altera inter qualitates actiuas non secundum se sed ratione primarum, quales sunt colores, saporis &c. Hoc supposito dico, quòd Aristotel. ratio bona est, quam etiam habet. 8. Physic. in principio, intellecta tamen de alteratione quæ fit inter qualitates immediatè actiuas. Et probatur, aliàs daretur forma sine necessarijs dispositionibus eam conferuantibus. Patet, nam per alterationem remouentur formæ eam conferuantes, ergo si non introducitur alia, quæ sine illis quæ auferuntur conferuetur, iam erit forma sine proprijs accidentibus. Secundo, Ex parte materiæ omnis materia habet certam dispositionem secundum quam recipit formam & sustentat eam, sed alteratio inducit nouam dispositionem in materiam, ergo alteratio de se inclinat materiam ad nouam formam. Tertiò confirmo rationem, quam argumentum impugnat. Quado ignis alterat lignum, hoc agit vt assimilat sibi passum, ita habetur in hoc libro text. 5. 1. sed non perfectè assimilatur nisi generet ignem, ergo propter generare alterat. Secundo, Mutationes naturales sunt inter se ordinatæ vt habetur in secundo huius text. 5. 6. & 57. at generatio & alteratio se concomitantur in eodem subiecto, ergo vel generatio ordinatur ad alterationem, quòd est falsum, cum sit posterior & acquisitio nobilioris formæ, vel alteratio in generationem, & sic habeo intentum. Tertiò, Generationem semper præcedit alteratio, vt experientia patet, & non à casu, quia natura agit propter finem, vt patet secundo Physicorum, & secundo, quia ea quæ sunt à casu, non contingunt regulariter, ergo propter finem ex intentione naturæ. Dico secundo. Non intelligitur nec currit illa ratio Aristotel. in cæteris qualitativis quæ vocantur secundæ aut quæ non habent contrarium. Patet argumentis factis à principio dubij. Et ratio discriminis est; nam primæ qualitates sunt dispositiones ad formam substantialem introducendam, cæteræ verò non, sed consequentes, vt lux, color &c. Vnde licet color, vel sapor intendatur per se, non inducunt aliam formam; secundò quia intentio primarum qualitatum non compatitur quamcumque formam, reliquarum verò si. Dico tertiò. Ex ea parte qua secundæ qualitates non constant sine primis, eorũ alteratio arguit generationem, nam arguit alterationem in primis. Per hæc patet

patet ad secundum argumentum. Ad confirmacionem eius respondetur quod cum frustra dicatur esse aliquid, quod non assequitur suum finem quado, vbi, & in quo debet assequi, vt notat bene Caietanus, 3. parte questione. 9. articulo. 4. si existente alteratione in illo gradu, in quo est vltima dispositio ad aliquam formam, nunquam sequetur eius generatio, diceretur eius medium frustra datum, quia nunquam assequeretur finem quando deberet assequi. At omnia grauia non habent frustra grauitatem, quia non sunt simul in centro, quia non debent esse simul, sed seorsum nisi impediuntur, & ad hoc quòd illa grauitas non debet esse frustra, satis fuerit quòd aliquod graue illum finem assequatur, similiter intellectus non habet frustra habitum principiorum, primò quia per illum assequitur aliquam scientiam, & non datur ad omnes simul acquirendas, secundò quia non debet illas pro illo statu habere. Ad tertium negatur minor. Ad probationem dicitur, notando quòd differentia quæ assignatur inter generationem & alios motus, quod illa aduenit enti in potentia, illi entibus in actu, non intelligitur de ipsis mutationibus, sed de earum terminis, quòd terminus generationis recipitur in materia nuda, termini aliorum motuum in ente in actu: at verò ipsa generatio etiam in ente in actu recipitur. Quando enim est generatio equi, v.g. est verum dicere, nunc est equus, & sic iam habet subiectum in actu in quo possit recipi; & supponit actum primum in materia, scilicet, formam substantialem: & ad compositionem illud ex tali forma & materia terminatur in instanti generationis contactus requisitus ad generationem, in termino verò præcedenti terminatur ad compositionem quòd corruptum est, in quo ponebantur præcedentes dispositiones. Ad quartum vt respondeatur notandum est ex Dno Thoma opusculo. 3. 2. capite. 5. quòd vnitas vel distinctio numerica materiæ prouenit à forma, & non ab aliquo accidenti, non enim est distinctio, aut vnitas accidentalis sed substantialis & positiua; quomodo autem hoc sit explicat dicens, quòd sicut tota materia est in potentia ad omnes formas educibiles ex ea, ita hæc numero portio materiæ non est in potentia ad tot formas educibiles ex illa, ad quot tota materia latendo, sed ad aliquas: quæ verò illæ sint potest explicari, quòd sicut tota materia est in potentia ad omnes formas educibiles ex ea, ita hæc portio materiæ est in potentia ad eas solum, quæ per agens naturale ex ea educuntur; nam si haberet potentiam ad omnes, daretur etiã potentia actiua: quæ omnes illas educeret. Cuiusmodi enim potentia passiuæ correspondet sua actiua, hoc autem patet esse falsum, nam non omnes formæ dependent in fieri & conferuari ab hac

portione materiæ. Item forma indiuiduat ex materia, ergo respicit aliquam particularem portionem materiæ, & non aliam: indiuiduatio enim non fit ab aliquo communi & vago: Explicatur autem hoc ex exemplo. Item in intellectu sunt pura potentia est secundum se in genere intelligibilem, & oculus meus in genere visorium; & tamen ex hoc non sequitur, quòd intellectus possit producere quancumque intellectiõnem, aut oculus quancumque visionem etiam obiecti sibi proportionati: nam non potest producere intellectiõnem aut visionem pauli, sed illa tantum quæ ad ipsas singulares potentias ordinem importat. Eodem ergo modo licet hæc portio materiæ sit pura potentia, nõ oportet quòd respiciat, aut recipere possit tot formas: quot potest materia in tota sua latitudine, satis fuerit quòd nullam de se dicat, & respiciat, ex qualibet specie generabilem aliquas, quæ, scilicet, per agens naturale, ex illa educi possunt. Et quia hæc distinguiere in speciali non valemus dicit Capreol. in 4. distinctione 44. questione. r. ad primum & tertium, quòd ista distinctio portionum materiæ potest intelligi ex ordinatione ad primas formas sub quibus primò fuerunt, quem respectum non habent ad alias formas; sicut materia formæ Adæ habet aliquem ordinem ad eius animam, quem non habet ad animam leonis tunc primò productam in alia portione materiæ: & istum ordinem (inquit) semper & perpetuò retinet, & per illum potest ab alia portione materiæ distingui substantialiter. Quia distinctio partium materiæ nõ est accidentalis per quantitatem &c. sed substantialis, & ideo oportet dare substantialem distinctiõnem, scilicet, hanc inclinationem ad illam formam & cæteras quæ de illa educi possunt, quæ nihil aliud est, quàm ipsamet natura portionis materiæ quatenus capacitarum formarum & nõ aliarum, & sic est aliquid substantiale, hanc autem inclinationem ad has formas, & non ad alias habet ex se in genere cause materialis, & à forma in genere cause formalis. Pro quo notat idem Capreol. ibidem, quòd distinctio actualis vnus portionis materiæ ab alia licet proueniat à forma vel in ordine ad formam in genere cause formalis, tamen etiam subiectiue & fundamentaliter prouenit ab ipsamet portione materiæ, & ideo ad hoc quòd duæ partes materiæ sint actualiter diuersæ secundum esse, & rationem, satis est diuersa forma; ad hoc verò, quòd sint eadem vel diuersæ subiectiue & materialiter, non satis est illa formarum diuersitas, alias omnes materiæ succederent vnitæ quia Petri essent eadem materia realiter, & materia quæ manet in eadem non esset magis eadem cum materia Petri ex cuius morte resuscituit cadauer, quàm cum materia Pauli, vel Leonis; nam etiam habent

diuersas formas. Sed oportet ponere eandem vel diuersam ipsarum materiae portionum inclinationem. Ratio est, nam cum id quod dicitur esse det unitatem, & materia non habeat esse essentialiter à forma sed tantum esse actuale, ab illa habebit tantum actualem distinctionem; ad vero cum essentia eius sit esse subiectum formarum, etiam unitatem essentialiter, potentialem tamen, habebit à sua essentia, quatenus subiectum harum formarum, & non aliarum, & hoc est quod docet Aristotel. hic text. 2. quod in genito & corrupto manet eadem materia secundum subiectum, quia manet eadē quae est capax diuersarum formarum, non tamen manet eadem secundum esse & rationem, quia habet diuersas formas, quae tribuunt illi actualem distinctionem. Patet ergo ex his quomodo in genito & corrupto manet eadem numero materia positivè & fundamentaliter, neque oppositum huius doctrinae reperitur in D. Thoma, qui tamen si aliquando contrarium videtur docere ut in quaestione de Spirituibus creaturis articulo. 3. & alibi dicens; omnem numericam distinctionem materiae esse per quantitatem: intelligitur eo modo quem infra explicabimus, dum tractauerimus de principio indiuiduationis, scilicet, per habere capacitatem & radicem quantitatis; vel loquitur non de substantiali differentia indiuiduationis, sed de ijs quae ad indiuiduationem accidentaliter concurrunt, scilicet, esse hic & nunc, & de ijs per quae notificatur ipsa ratio singularis, de quo ibi latius. His suppositis ad quartum argumentum negatur antecedens; & ad primam probationem respondetur quod Aristot. loquitur de unitate potentiali & actuali materiae: ad saluandum autem unitatem subiecti facti fuerit ponere unitatem potentialem & subiectiuam. Et per idem patet ad secundam; nam unitatem actualem habet à forma, & sic in genito & corrupto est diuersa secundum esse & rationem, at potentialem unitatem habet à se, & sic remanet eadem subiecto. Ad tertiam, quod est difficile argumentum responderetur dupliciter. Primum quod forsitan materia non continetur simpliciter sub aliqua specie aethera, sed est reductivè sub omnibus speciebus, quarum est pars. Quae ratio videtur docuisse Aristotel. 5. Metaph. text. 10. quod genus habet unitatem similem unitati materiae; nam sicut genus distinguitur varijs differentijs, quae ratione eius natura in modo pertinet ad unam speciem, modo ad aliam, ita materia ratione diuersarum formarum modo ponitur sub hac specie, modo sub illa, nec hoc reputo inconueniens in ente omnino potentiali, quod transeat de vna specie in aliam. Sed quia semper remanet eadem essentia materiae primae, etsi ratione illius modo pertinebat ad unam speciem, postea videbitur ad eandem pertinere, nisi dicas, quod non remanet

A eadem secundum rationem, ut dictum est. Poterit respondere secundum quod pertinet ad unam speciem aethera, quae reducitur ad corpus corruptibile. Pro quo nota, quod non est necessarium, quod id quod ponitur reductivè sub vno genere, licet dicat unam rationem specialissimam contineatur sub vna specie aethera illius generis, v. g. in genere substantiae continetur reductivè modus particularis subsistendi, qui est vnus aetherae speciei, continetur etiam hoc quod est subsistere, secundum accidentibus realibus, quod est eiusdem rationis in diuisibilibus in omnibus secundis substantijs, & tamen nullus istorum modorum reducitur ad aliquam speciem aethera. Satis enim est, quod secundum subsistere reducatur ad substantiam. Ita hic licet materia inferiorum sit vnus aetherae speciei, quia tamen continetur reductivè sub substantia potest reduci ad unam speciem aethera, scilicet, corpus, & ideo negatur quod continetur essentialiter sub illa specie, cuius forma actuatur. Explicatur hoc optime, nam ut docet Caietanus 1. par. quaest. 15. materia prima cognoscitur à Deo per ideam corporis, ergo ad eius naturam & speciem pertinet, nam etiam incompleta ad illam speciem pertinent, per cuius ideam cognoscuntur. Ad quartum negatur maior. Nam si haurias aquam à fonte, illa existit existentia sibi propria, quae antea habebat existentiam totius aquae & tamē non est corrupta, oportet enim, quod amitteret esse essentialiter per separationem formae à materia, & sic saltem per accidens corrumpere essentiam, quod Aristot. non negat posse fieri. At vero in materia quae est omnino simplex ad hoc quod non manet eadem secundum subiectum, oportebat quod non remaneret illa habitudo supra dicta, quae eadem materia secundum subiectum.

C Ad quintum principale respondetur primo, quod duratio quae terminatur, per motum definit ad modum ipsius per primum non esse; intrinseca autem terminatio accidentium siue per maximum, siue per minimum non habet locum in ijs, quae per motum incipiunt vel desinunt. Secundum respondet Aegydius hic quaestio. 2. o. notando, quod sicut in panno damus duplicem mensuram, aliam intrinsecam, scilicet, eius quantitatem, aliam extrinsecam videlicet, vnam: ita in motu reperitur duplex duratio, alia intrinseca, quae formaliter inest motui, alia extrinseca, scilicet, tempus coexistens durationi motus aut vitae &c. Notat secundum quod licet in continuo non dentur duo in diuisibilia immedie diata, bene tamen in rebus cōiugis, ut in eadē superficie non datur duae lineae immedie diatae, bene tamen duae lineae diuersorum corporū possunt se immedie tangere; dicit ergo quod licet duo instantia temporis, quod est cōtinuum non possint dari immedie, bene

benè tamen duo instantia duarum durationum, quae sunt tantum contiguae. Et sic ex hoc, quod res desinat per vltimum sui esse, & alia incipiat in eadem materia per primum sui esse, in tempore tamen correspondet vnum instans. In durationibus verò intrinsecis rerum, duo, sicut duobus punctis duarum linearum contiguarum correspondet vnum tantum extrinsecum in loco. Sed haec solutio sufficere non potest. Primum, nam quare; in illo vltimo instanti temporis vel forma quae corrumpitur est in materia cum forma generanda, vel non. Si primum, ergo duae formae in eadem materia, quod infra impugnabitur. Si secundum, ergo cum tunc non sit & immedie antea fuerit, sequitur quod desinat extrinsece per primum non esse. Secundum, & loquitur de generatione ignis quae requirit calorem ut octo. In instanti temporis quo introducit calor ut octo per primum sui esse, vel est forma aquae, & hoc non, habet enim impossibilem corruptionem: vel non, & sic iam desinat per primum non esse, nam ante illud instans semper fuit. Tertio, nā hoc est expressè contra D. Tho. qui hūc modum dicendi impugnat. Vera ergo est & bona prima solutio, vbi etiam assignatur tertia ratio contra hanc secundam solutionem, nam res terminantur per motum, ergo non per vltimum sui esse: sicut neque ipse motus. Neque valet similitudo de punctis, non enim repugnantia quam dicimus, ex hoc quod res desinat per vltimum sui esse, prouenit ex impossibilitate quae reperitur in immedie in instantium, sed ex impossibilitate duarum formarum in eadem materia, & ex incompossibilitate formae corruptendae cum dispositione generandae, & ex impossibilitate motus per vltimum sui esse. Argumenta verò Aegydi non conuincunt aliquid, neque hic soluenda sunt, tangūt enim quaestionem de nunc temporis, & ideo ad lib. Physicorum remittenda sunt, & haec de hac quaestione.

Circa illud quod dicit Aristotel. in primo argumento huius capituli, quod id ex quo aliquid sit praedicatur de eo quod sit, dubitatur vtrum hoc ita senserit. Videtur enim ipse Aristot. aliquando contrarium docere ut 7. Metaph. text. 25. vbi docet, quod statua non est lapis &c. & tamen sit ex lapide. Secundum. Est hoc fit verum in entibus artificialibus, ut dicitur simulachra gentium argentū & aurum, non tamen habet verum in generatione substantiali, nam materia ex qua aliquid fit non praedicatur de toto, sicut neque aliqua pars physica de eo quod coposit. Tertio. Est praedicaretur materia de suo toto, non tamen materia informis, ergo nec praedicabitur materia de ente quod sit non ens, nam significabitur per ly non ens materia sub priuatione. Ad hoc dubium facile dicitur, quod omnis materia etiam quae est sub priuatione potest praedicari saltem denominatiue de suo toto. v. g. di-

A cimus cathedra est lignea, homo est materialis &c. non tamen per terminum significantē ipsam priuationem vel informationē materiae; nam tunc habenti formam tribueretur eius priuatio. Probatur hoc ex illo Psal. quod attulimus, & ex illo 7. Met. vbi supra vbi Aristot. ita asserit, & ex D. Thoma. 1. Periherm. concedente, quod scultella est lignum, & in denominationis id clarè patet, nam termini significantes huiusmodi composita sunt connotatiui, ergo possunt supponere pro materiali. v. g. materiale significat totum compositum ex materia non praecindendo à forma, ergo & supponit pro eo, connotando quod habeat eiusmodi materiae compositionem, ergo poterit de homine praedicari. Idem est de terminis concretis subiectis formarum artificialium, nam huiusmodi nomina sunt connotatiua, ergo supponunt pro suo materiali ligno vel are, ergo poterimus dicere lignum est cathedra, & è contra. Quod verò non praedicetur forma sub priuatione patet euidenter, alijs duo terminis contradictorijs de eodem praedicarentur, nam subiectum cathedrae sub priuatione est non cathedra, ergo &c. Ex hoc sequitur quare non poterimus dicere, quod id quod generatur est non ens. Etenim non ens sicut & ens potest sumi & pro abstracto, ut materia, & pro concreto & denominatio, ut materiale. Si primo modo sumatur non praedicabitur de eo, quod generatur, quia tamen significat partem praecindendo. Si secundo modo, significat compositum sub priuatione cuiuslibet formae, ergo. Ex hoc sequitur solutio ad primum. Etenim quia in artificialibus priuationes ipsarum formarum non sunt manifestae & nominatae, sicut priuatio domus, ideo vltimur aliquando materia pro materia & priuatione simul. Et ideo dicit Aristot. secundum hunc sensum, quod statua non est lignum. Ad secundum, quod etiam in substantialibus praedicatur materia denominatiue, ut dictum est, & quia non ens poterat etiam accipi ut supponeret pro denominatio à materia, ideo poterat de eo esse dubium, vtrum praedicaretur. Ad tertium verò dictum est, quod concludit: & ita illud argumentum Aristot. pro parte negatiua quaestionis facile soluitur.

Circa secundum dubium de causa perpetuitatis in generationibus simpliciter & secundum quid, vbi docet Aristot. principia efficiens illius esse quoddam ens immobile dubitatur, vtrum omnis generatio debeat reduci in substantia separata tanquam in causam efficientem, an vero etiam sint aliae causae inferiores, quae efficienter agant. Et quidem Aristot. hic videtur tenere, quod substantia separata sit sufficiens causa. Nam cum eadē sit causa generationis in eo, & perpetuae generationis, non enim desinet nisi ratione, sed substantia separata est causa sufficiens perpetuae generationis, alijs Aristot. fuisse diminutus in aliquandis principijs efficiētibus

illius, cum proprias & immediatas causas non explicuisset, & scientia nō sumatur nisi ex proximis causis rei, vt docet D. Thom. 1. par. quest. 45. ar. 3. ad quintum, ergo. Secundo, omne quod est per participationem causatur ab eo quod est per essentiam tale, sed substantia separata est per essentiam forma, creatur g. merabiles participant formas, ergo causantur ab illa. Tertio, id generat quod causat formā: sed solum primum immobile principium eas producit, ergo. Minor probatur, nam producuntur per creationem cum fieri non possint ex materia, non enim componuntur ex ea tanquam ex parte sui, creare autem est proprium Dei. Quarto. In istis inferioribus nulla virtus actiua inuenitur, nisi accidentalis, & illa non sunt sufficientes causare aliquid substantiale, ergo tota substantiarum productio prouenit à substantijs separatis. Quinto. Animalia ex putrefactione generata non procedunt ex sibi similibus, ergo ex substantia separata, ergo similiter alia nobiliores formę. Sexto. Omne agens est nobilior re facta, sed nulla res corporalis est altera nobilior saltem in rebus eiusdem speciei, ergo nulla res producit alteram eiusdem speciei, & cum non possimus aliud principium assignare debemus dicere, quod illud sit substantia separata. Septimo. Substantię corporales sunt in vltima distatā à primo agente, ergo sicut Deus est tantum agens, substantia corporalis erit tantum patiens. Octauo. Substantia separata sola est causa efficiens hominis in quantum homo, & equi in quantum equus, ergo etiā sola est sufficiens causa efficiens omnium generationum. Antecedens probatur, nam si vnus homo causaret alterum in quantum huiusmodi, etiam esset causa sui ipsius; nam causa per se alicuius est causa eius vbicumque reperitur. Nono. Nullum agens inferius potest dare esse, ergo nec generare, ergo omnis generatio reducitur ad substantiam separata. Antecedens probatur, nam esse est perfectior qualibet forma corporea, ergo. Vltimo idem probatur, nam Boetius in lib. de Trinitate docet, quod formę quę sunt in materia proueniunt à formis sine materia, sed istę sunt substantię separata, ergo.

In hac quæstione oportet scire diuersas fuisse Philosophorum sententias, qui stultissime errauerunt in assignandis causis rerum. Alij enim putarūt, quod nulla creatura habet aliquam actionem in productione rerum naturalium ita quod ignis non calefacit, sed Deus ad præsentiam ignis, & sic de alijs. Quibus consonat quidam Sarracenorum, qui vtrifecit Commentator. 9. Metaph. tex. 7. & lib. 1. 2. text. 1. 8. dicunt, q. quia forma à solo Deo creatur, res à solo Deo possunt produci. Plato autem in Timæo, & 1. c. de Republica & alibi, ponit species rerum sensibilibus esse quasdam formas separatas, quę sunt causę efficiendi his sensibilibus secun-

dum quod eas participant, & mouebatur secundo argumento suprà factō. Post hunc insinuit Aui-cena, qui tractatu 9. Metaph. ca. 4. & 5. posuit omnes formas substantiales ab intelligentia agere effluere, at accidentales dicebat esse dispositiones materie, & ideo prouenire ex actione agentium inferiorum disponentium materiam, & mouebatur quinto & sexto argumento. Huic consonat Aui-cembron in libro de materia & forma, quem appellauit fontis vitę, qui vt autor est Albert. Magnus 1. Physi. tract. 3. cap. 1. 1. ponit nullum corpus esse actiuum, sed virtutem substantię separata trāscendentem per corpora agere actiones quę per corpus fieri videntur. Alij autem ex lege Maurorum, vt recitat Rabbi Moyses addunt huic sententię, quod neque accidentia possunt à corpore produci, sed quod tantum à Deo creantur. Sed cōtra has omnes sententias est veritas fidei & Philolophię cognita lumine naturali.

Pro cuius explicatione sit prima conclusio. Certum est quod corpora inferiora habent virtutem producendi substantiam & accidentia. De substantia quidem poterat probari tanquam dogma de fide ex cap. 1. Genes. vbi dicitur terrę, aquę, plantis & animalibus tributam esse virtutem producendi substantiam. Sed physice agendum est, & ideo probatur primò ex Arist. 7. Metaph. à tex. 2. 2. vsque ad 3. 2. vbi id longa inductione manifestat. Et probatur ratione. Primò, nam si intelligentia sola omnia operatur, frustra ad diuersos effectus applicarentur diuersę substantię, vt ignis ad alterius productionem, homo ad alterius generationem, & sic de alijs, hoc autem est contra ordinem naturę, vt aliquid in ea reperitur frustra factum, ergo. Secundo, sequitur quod debeamus ab vniuerso tollerere eius ordinem & armoniam: nam hæc tantum conseruatur, quia in eo quedam sunt quę agunt, quedam quę patiuntur. Tertio, sequitur quod nullam cognitionem scientię naturalis possimus habere, nam hæc assequimur deueniendo in cognitionem naturarum per suos effectus, ergo substantia causalitate hac aufertur etiam hic modus veritatē inuestigandi. Quarto. Substantia separata non est cōposita ex materia & formā, ergo nō potest producere composita, ergo debet dari aliqua creatura corporea, quę illa producat. Antecedens manifestū est. Prima vero cōsequētia probatur, quia simile semper generat suū simile, sed quod generatur est cōpositum, ergo generans debet esse simile, sic q. vel sit cōpositum ex materia, vel habeat virtutē producēdi materiam, quod nō cōpetit substantię separata; de cuius rationis vi infra plura dicēda erūt. Secunda autē consequētia manifesta est. Quinto arguitur. Formę accidentales habēt virtutē producēdi similes sibi effectus, ergo & formę substantiales. Patet cōsequētia. Quia cum operari sequatur

ad esse

ad esse in actu, inconueniens est denudare formas perfectiores illis virtutibus quās tribuimus imperfectioribus. Antecedens vero probatur primò, quia aliās non poterimus ponere actus vitales in animalibus. Nam isti manent in suo principio efficienti aut in potentijs, manent autem in ipsis animalibus, ergo ab eis producuntur. Secundo, aliās debemus tollere habitus; nam sunt qualitates operatiuę. Tertio, nam aliās nulla esset differentia augmentationis & motus localis viuientium & non viuientium. Nam secundum istam sententiam omnes isti motus fierent ab extrinseco, & sic viuens non moueretur ab intrinseco principio. Quarto id probatur in effectibus habentibus annexam malitiam vel imperfectionem, vt in habitu vitioso, in claudicatione &c. Tribuere enim Deo huiusmodi efficientiam deficientem indignum est eius perfectione. Vltimo hæc conclusio probatur. Nam cum Deus sit summē bonus & liberalis, cōsonum fiet vt suę communicabilitatis similitudinem tribueret creaturis, quod etiam se possent alijs communicare.

Secunda conclusio. In omni creaturarum inferiorum operatione operatur etiam substantia separata. Patet, nam virtus inferiorum creaturarum communicatur conseruatur & applicatur ad agendum ab illa, ergo in sua operatione dependet ab illa, sed de hoc in lib. Physi. latius, interim vide D. Thom. 3. contra gentes cap. 70. & Capreol. in. 2. d. 1. quæst. 2. conclus. 6. vbi soluit argumenta quę contra hanc conclusionem fiunt à Durando, Aureolo & alijs.

Tertia conclusio. Sola substantia separata & cœlum est causa efficiens perpetuitatis generationum & corruptionum. Hęc conclusio significat quod licet dictum sit ad generationem substantialem cooperari agentia corporea tanquam causę principales licet secundarię rerum generatarum. v. g. homo generat hominē, & equus equum, vultamen quod ad perpetuam harum generationum successione nulla corporalis causa ex inferioribus concurrat, sed tantum substantia separata, & cœlum. Conclusio est Arist. 8. Physi. & 1. 2. Metaphysic. tex. 3. 2. & probatur eius ratione. Nam perpetuę generationis non est causa aliquod corruptibilius; nam hoc non durat semper quando cōtinuatur perpetua generatio, ergo tunc non potest causare. Neque vero omnia indiuidua simul collecta. Probatur. Nam causę alicuius per se non debent esse infinitę, aliās non sequeretur motus, ad indiuidua secundum Aristot. sunt infinita. Item omnes causę debent esse simul, aliās non essent causę per se, quando quidem vna deficiente ceterę haberēt effectum indiuiduum non sunt simul, ergo omnia simul collecta non sunt causę, ergo debet dari alia causa perpetua quę moueat, &

hoc est cœlum; & cum omne quod mouetur debeat ab alio moueri, debet etiam dari vnum principium mouens immotum quod est substantia separata. Pro cuius adhuc maiori explicatione notandum est, quod homo. v. g. eo modo quod huc attinet est causa generationis, quo est causa hominis: nam non causat generationem nisi vt causet hominem. Secundo est notandum, quod perpetua series generationis non est vnus effectus per se, nisi tantum vnitate ordinis, quatenus vna alteri succedit, homo autem non sic causet hominem, quod ille qui causat Petrum. v. g. per se causet Paulum eius filium & Ioanem nepotem etiam per se. Auus enim & proauus causa sunt per accidens nepotis, quoniam pater licet acceperit ab auo virtutem generandi, non tamen illa virtus est essentialiter illi alteri subalternata, neque dependet ab ea in operari. Si ergo causa Petri per accidens causat Ioanem, sequitur necessario, quod per accidens etiam concurreret ad generationem ipsius Ioannis. Quod etiam patet, nam virtus Pauli causans generationem Ioannis non dependet à virtute Petri in operari. Ex hoc sequitur quod cum omnia indiuidua quomodolibet sumpta sint causę per accidens istius ordinis & perpetuę successio-nis in generatione, quod debet dari alia causa per se istius ordinis qui est intentus à natura vniuersali, & hanc dicimus esse cœlum & intelligentiam. Et hæc est sententia Commentatoris. 8. Physicor. suprà; Recte ergo Arist. docuit causam per se perpetuę successio-nis esse tantum intelligentiam & cœlum. Nam licet generationis istius vel alterius hominis sit causa per se iste vel alter homo, nō ordinis quem iste generationes habent inter se.

Ad argumenta verò respondetur. Ad primum patet ex dictis quomodo substantia separata est causa immediata per se ordinis in generationibus, & non ipsarum generationum. Nam ordo & successio non habent aliam causam per se, sicut habent ipsę generationes, sumēdo quamlibet per se. Ad secundum respondetur, quod non oportet id quod est tale per participationem fieri immediate ab eo, quod est essentialiter tale, sed immediate quidem ab alio quod est tale per participationem, quod tamen agat in virtute illius, quod est tale per essentiam, sic enim agens producit effectum similem sibi.

Ad tertium argumentum negatur minor. Ad eius probationem negatur rursus antecedens; nam vt infra dicendū erit in generatione propria ex 7. Metaph. tex. 2. 6. & 27. & lib. 8. tex. 8. id quod proprie fit est compositum, formę autem corruptibiliū aliquando sunt & aliquando non, sine hoc quod generentur, aut corrumpantur, sed de genitis, aut corruptis compositis quę per eas habent esse. Et ideo licet non componantur ex materia, non

C 4 creati-

creantur, quia creatio tantum terminatur ad rem quæ proprie fit, si tota simul producat.

Ad quartum respondetur, quod licet omnis virtus immediatè actiua in corporibus sit accidentalis, & huiusmodi formæ ex propria virtute non possint attingere productionem substantiæ, bene tamen in quantum agunt, vt virtutes & qualitates substantiæ, cuius sunt instrumenta, quod latius explicare alterius negotij est.

Ad quintum argumentum negatur vltima con- sequentia. Animalia enim imperfectiora potest sine semine producere, & sine causa vniuoca, mediantè tamen actione corporis celestis; non tamen perfectiora animalia propter maiorem suam nobilitatem & perfectionem. Pro cuius maiori expli- catione nota, quod cum forma non possit fieri nisi in materia disposita, & perfectior forma nobilio- res exposcat dispositiones, inde est quod formæ perfectiorum animalium fieri non possint nisi ex semine; Ex illo enim & non sine illo possunt cau- sari dispositiones ad eas formas introducendas ne- cessariæ, formæ verò imperfectiorum quia requi- runt dispositiones, quæ in putri materia reperiun- tur vel etiam in ipsa terra, inde est quod ex illis si- ne semine fieri possint. Tota tamen difficultas est in cognoscendo quare cum causa æquiuoca tri- buat animali totam virtutem quam habet ad pro- ducendum semen, & ex illo animal, ipsa ex se hoc non possit immediatè; neque enim quiescit ani- mus si dicamus, quod causa vniuersalis debet de- terminari ad illam vel illam effectum producen- dum à causa particulari, rationè enim huius qua- rimus. Et præterea, nam ad producenda animalia imperfecta à ipsa causa vniuersalis determinatur ex dispositionibus materiæ, quas tamen ipsa causat & si in illa materia reperiatur aliqua virtus actiua ad eorum formationem, vt docet Commenta. 12. Metaphy. tex. 13. & D. Thom. 7. Metaph. lect. 8. tamen illa eadem virtus sine alia causa prouenit à cælo. Quare ergo cum habeat virtutem perfectio- rem virtutè generatiua equi, ipsa ex se sine con- cursu equi non poterit determinari vel per aliquas di- spositiones, vel per aliquam virtutem actiua quam ipsa causat sine alia virtute animalis, eò vel maxi- mè quod à causa secunda nullam virtutem acci- pit, imò eius actiuitas limitatur ab ea; Quare ergo limitata & coarctata eius virtus potest, quod illi- mitata & cum omni sua perfectione nequit? Pro- pter hoc Auicena in libro de Diluuiò orbis tenet, quod omnia animalia etiam homines potest cæ- lum vel intelligentia sine concursu agentis vniuoc- ei producere, tenuerunt idem Euripides Tragicus discipulus Anaxagoræ & Empedocles. Dicendum tamen quod vt ait Caietanus in fine primæ partis S. Thomæ, aliqua virtus est in his inferioribus que non prouenit ex virtute cælesti, vnde fieri potest,

vt inferior agens aliquid agat quod efficere non possit virtus superior, vt patet, quoniam anima perfecta generat sibi similia.

Ad sextum argumentum respondetur primò, quod inter corpora vnum est formalis altero & magis actiuum, sicut ignis respectu inferiori cor- porum: in corporibus autem eiusdem speciei cum corpus agat ratione formæ (vnum quodque enim agit in quantum est actiuum) & alterum patiatur secun- dum materiam, in quantum materia eius est in po- tentia ad formam agentis, alius si haberet illam nõ possit ab eo pati; hæc maior nobilitas secundum rationem agendi & patiendi sufficit ad hoc, quod vnum corpus sit actiuum in alterum.

Ad septimū negatur antecedens. Materia enim est in vltima distantia à primo agente, & ideo non est actiua. Ratio verò tantæ distantia est, quia Deus est actus purus, materia verò pura potentia, à puro autem actu magis distat pura potentia, qualis est materia, quam res quæ includit actum & poten- tiam, qualis est corpus.

Ad octauum dicitur latius cap. 4. modò suffi- ciat dicere, quod cum generatio, vt ibi dicitur, ter- minetur ad naturam vt singularis est, & non secun- dum rationem specificam, ad hoc quòd intelli- gentia sola non causet equum; satis fuerit quod vnus equus concurrat ad alterius generationem vt singularis est, licet non generet eum vt equus est, sed ad hoc tantum concurrat causa æquiuoca, de quo dicitur copiosius vbi dictum est.

Ad nonum multi multa dicunt. Alij quod gen- erans effectiue dat esse, nam efficienter generat, & generare est dare esse. Secundo, nam lib. 3. con- tra gent. cap. 66. dicit D. Thom. quod causæ secun- dae dant esse, & quod esse est effectus communis omnium rerum. Tertio. Nam generans effectiue producit formam rei genitæ & ad illam per se cõ- sequitur esse, sicut per se conuenit rotunditas cir- culo; nam vnum quodque est ens actiu secundum quod habet formam, ergo etiam effectiue causat esse, nam qui dat formam dat ea, quæ ad illam con- sequuntur. Confirmatur, nam esse est passio for- mæ, ergo causatur ab illa in triplici genere causæ efficientis formalis & materialis. Alij dicunt, quod esse est effectus formalis formæ. Ita Ferr. 2. contra gent. cap. 54. & fundatur in quoddam dicto D. Thomæ, qui dicit ibidem, quod forma se habet ad esse sicut lux ad lucere, & albedo ad esse album, ergo. Alij aliter. Cæterum nos in Commentarijs in primâ partè S. Thomæ quæst. 3. arti. 4. dubita. 4. multa de hac re diximus in quibus sententiam S. Tho. ni fallor, ostendimus contra modernorum consen- sū Thomistarū. Nunc ergo breuiter respondetur, quod esse neque est effectus formalis, neque in genere causæ effi- cientis ipsius formæ. Probatur, est perfectior omni- bus formis etiã substantialibus, actualitatè; earū, er- go.

go. Neque valeat dicere cū Sonci. 4. metaph. q. 13. A quod essentia est perfectior forma quæ existentia, hoc enim est falsum. Perfectissimæ enim causæ qualis est Deus, perfectissimus debet esse proprius effe- ctus, quod est esse, vt supra loco citato diximus. Hinc sequitur quod nullum agens secundum causat esse saltem vt causa principalis, nisi tantum instrumè- taliter disponendo materiam ad receptionem eius. Et non loquor tantum de esse absolute sumpto, sed de hoc vel illo esse quod habet effectus produ- ctus à causa. Nam etiam illud est actualitas & per- fectio formæ & nobilior qualibet alia forma, er- go. Dicitur autem generare & dare esse, quia pro- ducit formam vel compositionem, quod est propriū susceptiuum esse, & determinare pertinet ad cau- sam formalem: determinat autem constituendo essentiam determinatam que necessariò requirit determinatam existentiam, licet qualibet deter- minata potentia recipit determinatum actum.

Ad vltimū argumentum respondetur, quod nõ in- telligit formas materiales procedere immediatè à formis separatis, sed mediantibus causis secundis.

Circa illud verbum Aristot. quod tractare de principio immobili est alterius partis philosophiæ notandum est breuiter, quod eandem sententiam tenet. 2. Physic. text. 73. sed est intelligenda cum grano salis. Etenim de primo immobili motore possumus loqui aut quantum ad quid est eius, aut quantum ad quia est. Si loquamur primo modo, cum abstrahat omnino à materia, nec fit ens natu- rale, non pertinet eius cognitio ad considerationē philosophicam, quæ tantum coarctatur intra limi- tes rerum materialium. Si autem secundo modo agamus, sic agitur de eo in. 8. lib. Physic. & ad Phi- losophiam pertinet eius consideratio. Probatur primo; quia non est aliud medium naturale ad ostendendum tale principium esse. Secundo, nam ad physicam pertinet agere de motu, ergo de om- nibus eius causis, ergo de primo motore.

Circa illam celebrem propositionem Arist. quæ habet text. 17. Generatio vnius est cor- ruptio alterius & e contra, dubitatur; nam videtur omnino falsa. Quia istæ mutationes diffe- runt specie, & termini cum quibus identificantur sunt realiter distincti, ergo neque realiter neque for- maliter vna est altera. Secundo, nam videmus sepe vnã istarum mutationum sine alia. v. g. si à fonte aquam haurias generatur nouum suppositum quod antea non erat, & tamen nihil corrup- pitur: & e contra, quando ex cibo nutritur homo nihil generatur ex corruptione alimenti. Item in generatione accidentium id videmus. Quando enim generantur, lux, scientia, species nõ oportet, aliquid corrumpi, aut quando corrumpuntur non oportet aliquid generari, ergo. Sed contra est do- ctina Aristotelis.

Pro huius expositione notandum, quod aliqui vt Marsil. & Albe. de Sax. videlicet illam propo- sitionem ratione subieci. Dicunt enim quod ge- neratio & corruptio sumitur pro materia, quæ his mutationibus subiacet. Et quia in hac successiue aduenit generatio & corruptio, ideo generatio vnius est corruptio alterius. Quia facit sensum quod eadem sit materia generationis & corruptionis. Alij vt Augustinus Nyphus dicunt, quod sicut in relatiuis non inueniunt idem subire diuersas re- lationes respectu diuersorum, ita etiam non inueni- unt idem esse generationem vnius & corruptio- nem alterius. Quia generatio & corruptio sunt rela- tiua, quod putat esse de mente commentatoris 5. Physic. tex. 9. Est istæ duæ rationes possunt eidè respectu diuersorum conuenire; sed istorum senti- entia indigna sunt vt impugnentur. Etenim ge- neratio nunquam accipitur pro subiecto, aliàs etiã hæc essent veræ, albedo est nigredo, caliditas est frigiditas, augmentatio est diminutio; dicerem enim ego etiam hæc nomina accipi pro suis subie- ctis. Item, nam cum generatio & corruptio sint species mutationis, non possunt pertinere ad ge- nus Ad aliquid, neque vnquam Auerroes aliquid huiusmodi insinuat. Alij verificant istam propo- sitionem in successiuis. v. g. in motu. Nam in istis simul est generari & corrumpi; quo enim amplius est de motu, amplius definit esse. Et corruptum- tur tunc quando primò generatur in illis, ergo idem erit generari & corrumpi. Sed etiam isti sal- luntur maxime. Primò, quia Aristot. non dicit, quod generatio vnius rei est eiusdem corruptio, sed est alterius corruptio; isti verò non verificant istã pro- positionem, nisi in vna eademque re. Secundo, nã etiam in istis generatio & corruptio differunt spe- cie, nam generatio est ad esse, corruptio ad nõ esse, ergo vna istarum mutationum non est altera, neque prædicatur de illa. Tertio, nam secundum istos ge- neratio & corruptio deberent ad motum termina- ri contra Arist. 5. Physic. ponentem motu vel mu- tationem tantum in tribus vel quatuor generibus Quantitate, Qualitate, & Vbi atque; Substantia: at motus ad nullum istorum generum pertinet, ergo om- nis motus non generatur neque corrumpitur, sed est id quo aliquid generatur.

His ergo & alijs expositionibus omisis pro- veritatis intelligentia notandum est, quod ista pro- positio; Generatio vnius est alterius corruptio, po- test sumi vel in sensu identico, ita quod eadem res sit generatio quæ est corruptio, vel in sensu forma- li, ita quod eadem sit ratio & definitio generatio- nis & corruptionis, vel vt significet tantum con- comitantiam. Et facit istum sensum, quod vna istarum mutationum semper alteram consequitur vel præ- cedit & se inuenit concomitantur. Notandum est secundo, quod de generatione & corruptione possu- mus

mus loqui aut in quantum sunt mutationes identificatae & terminatae ad suos terminos, aut in quantum sunt actiones generantis & corruptentis. Rursus si loquimur de eis ut sunt mutationes, aut loquimur de generatione & corruptione substantiae, quae vocantur tales simpliciter, aut de corruptione & generatione secundum quid, scilicet, accidentium. Et ita aut assignantur inter terminos positivos ut corruptio albi, & generatio nigri, aut inter positivum & privativum vel negativum, ut generatio albi & corruptio non albi. Vltimo distinguendum est de termino generationis & corruptionis. Nam aut loquitur de termino quo, scilicet, forma, aut de termino quod, scilicet, composito.

His suppositis fit prima conclusio. Si loquamur de generatione & corruptione ut actiones sunt, id est, de actione qua generat aliquid & corrumpit oppositum, tunc identice generatio vnius est corruptio alterius. Quia eadem est actio, quia ignis generat calorem, & corrumpit frigiditatem, scilicet, calfactio, quae in quantum terminatur ad calorem primò vocatur generatio actiue, in quantum verò corrumpit frigiditatem dicitur corruptio actiue. Conclusio est Caiet. 1. 2. q. 1. 3. art. 6. ad secundum. & probatur ex D. Thoma ibidem dicente, quod eodem actu Deus remittit culpam & largitur gratiam. Vbi licet duorum terminorum intercedat corruptio & generatio, tamen docet, quod ex parte agentis eadem est actio qua utrumque fit.

Secunda conclusio. Loquendo de eis ut sunt mutationes substantiae & considerantur veluti passiones, tunc distinguuntur realiter generatio & corruptio, nam generatio identificatur cum suo termino, scilicet forma quae introducit, corruptio cum suo, scilicet, forma quae definit esse, ergo. Non verò est eadem realiter, quae in generatione equi. v. g. de finit esse & incipit esse, ergo. Secundo, nam docet D. Thom. de Verit. quaest. 2. 8. art. 1. quod haec est differentia inter motum, & mutationem quod est vnus motus, quo abijcitur vna forma & contraria introducit, non tamen sunt eadem mutatio. Et ponit rationem. Nam motus est de subiecto in subiectum, ut dicitur. 5. Physic. text. 7. per subiectum autem intelligitur hoc affirmatiue monstratum, ut album & nigrum. Vnde vnus motus alterationis est, quo album abijcitur & acquiritur nigrum. Sed in mutationibus quae sunt generatio & corruptio, aliter est, nam generatio est de non subiecto in subiectum, corruptio de subiecto in non subiectum, ut de albo in non album, & ideo in abiectione vnius affirmati, & adiectione alterius oportet duas mutationes intelligi, quarum vna sit generatio & altera corruptio vel simpliciter, vel secundum quid. Ex his duabus conclusionibus videbatur sequi, quod cum multiplicetur actio non multiplicata passione vel mutatione, quod actio & passio

non sint eadem omnino res, sed de hoc aliis. Forte enim tenebimus cum Caietano, actionem esse in agente. Quo posito haec nullam inuolunt difficultatem.

Tertia conclusio. Generatio & corruptio accidentium, quae sunt inter terminos positivos, ut generatio albi & corruptio nigri non sunt idem realiter. Nam istae mutationes identificatur cum suis terminis distinctis realiter, ergo.

Quarta conclusio. Loquendo de istis mutationibus quando sunt inter terminos positivum & negativum, tunc identificatur generatio vnius cum corruptione alterius, ut corruptio non albi, & generatio albi. Probatur ex D. Tho. de Verit. q. 2. 8. artic. 6. & ratione eius. Nam cum istae mutationes identificentur cum suis terminis, & id est esse albi, & non esse non albi, sequitur quod ipse inter se identificentur. Idem docet Conradus. 1. 2. quaest. 1. 3. art. 6. ad secundum. Sed haec conclusio, licet certa videatur, habet tamen eius rationem magnam difficultatem quomodo sit verum idem esse non albi, & esse albi. Nam primum nihil dicit in rerum

natura, & potest verificari de re non existente quod non sit non album, de qua tamen non verificabitur quod habeat esse album, & tamen si essent idem utrunque de eodem verificaretur. Secundo, nam siue termini explicentur contradictorie, siue priuatiue idem sunt omnino. v. g. calfactio siue terminus à quo explicetur per frigidum siue per non calidum idem omnino est, ergo si quando explicatur generatio & corruptio per terminos positivos distinguuntur realiter, etiam sic poterunt distinguui, cum explicentur inter terminos contradictorie oppositos. Sed respondetur, quod ratio D. Thomae non loquitur de terminis secundum modum significandi quomodo, scilicet, contrarie, an contradictorie significantur, sed de re ita quod terminus à quo rei sit contradictorius aut negatiuus termino ad quem. v. g. in generatione specierum sensibilium & aliorum non habentium contrarium, aut proprie priuatum, in generatione autem albi potest etiam eodem modo sumi terminus à quo, v. g. quando de nouo generatur mistum ex elementis, tunc fit album non ex contrario termino. Quia

elementa non habent colorem, sed ex negatiuo, vel contradictorio, scilicet, non albo. Vbi id quod corrumpitur est non album. Et ideo de isto generationis & corruptionis modo loquitur D. Thomas. Notandum secundò, quod licet absolute possit de aliquo verificari quod non sit non album, de quo non verificatur esse album. v. g. de non existenti: cum tamen ista generatio & corruptio secundum quid supponat subiectum existens, & subiectum existens non sit non album formaliter per abiectionem, idem omnino erit non esse non album, & esse album in subiecto alterationis. Ex his sequitur, quare

quare hoc non habet verum in substantijs, quod sit idem generatio hominis & corruptio non hominis: nam in corruptione non hominis non remanet idem subiectum actu, & potest non homo supponere pro aliquo positivo. v. g. embrione, terra, aere, &c. & cum corruptio identificetur cum illis formis quae sunt distinctae: etiam ipse mutationes erunt distinctae. In creatione verò hominis ubi vere fit productio ex non homine negatiue, idem omnino sunt productio hominis & desinitio non hominis eadem ratione. Et per haec patet ad haec argumenta quae modo fecimus.

Quinta conclusio. Loquendo de istis mutationibus in sensu formali nisi quae generatio est corruptio. Probatur, nam Arist. cap. de motu in Postpraedicamentis ponit generationem & corruptionem tanquam duas species motus, ergo differunt formaliter, ergo vna de altera non praedicatur in sensu formali. Secundo, nam habent diuersas definitiones, scilicet, productio entis, aut productio non entis, ergo.

Sexta conclusio. Loquendo de termino qui est ut quod generatio substantiae, semper est verum quod generatio vnius est corruptio alterius per concomitantiam, & e contra. Probatur. Supponamus autem duas formas substantiales non posse esse in eadem materia, & quod materia non potest esse sine forma, & quod id quod corrumpitur non annihilatur, sed aliquis eius manet, scilicet, materia. Tunc sic arguitur. Post corruptionem remanet materia & non cum forma praecedenti, quia corrupta est, nec omnino sine forma, quia requirit aliam: ergo sic iam est generatio post corruptionem. Itè, in cuiuslibet generatione praesupponitur materia cum forma, quia haec non potest esse nuda, & in instanti generationis excluditur illa forma, quia introducitur alia, & duae non possunt simul esse, ergo generationem praecedit corruptio. Ex hoc sequitur, quod si tota ratio quare generatio & corruptio se concomitantur est ut detur materia sine forma, vel duae formae substantiales in eadem, vel ipsa materia desinat esse, & hoc aequè bene saluatur, siue ex illa materia generetur nouum suppositum, siue noua pars suppositi praexistens, ut patet in aggeneratione; sequitur inquam quod non est necessarium ut ex corruptione integri suppositi generetur aliud: sed satis fuerit quod praexistens aggeneretur per nouae partis additionem: & similiter sequitur, quod non est necessarium ut idè numerus entium semper perseueret, quia ex multis corruptis potest vnum generari vel predici multa ex vno.

Septima conclusio. Loquendo de termino qui dicitur, ut quo generationis, corruptionem vnius semper sequitur alterius generatio, non tamè e contra. Probatur prima pars, nam alias maneret mate-

ria sine forma, vel ipsa desineret esse. Secunda verò patet, quia quando moritur homo generatur forma cadaueris sine corruptione formae hominis. Anima enim est immaterialis, propter quod dixit Arist. 1. 2. Metaphysic. text. 17. quod causa formalis manet destructo effectu, non omnis, sed mens, id est, anima rationalis. Debemus etiam dicere, quod cum terminus quo generationis hominis non sit forma, sed illam inesse, ita in generatione formae cadaueris praecedit aliquis corruptio formae, scilicet, quoad inesse, quod producebatur per generationem.

Vltima conclusio. Omnem etiam generationem accidentium siue habentium contrarium, siue non habentium, siue per se productorum siue per accidens & consequenter ad productionem substantiae praecedit corruptio. Probatur, nam saltem habent terminum à quo contradictorie & negatiue oppositum: at huiusmodi terminorum etiam datur sua corruptio saltem secundum intellectum, ut diximus ex D. Thoma in 4. conclusione, ergo. Si autem loquamur de corruptione termini realis non habet verum in accidentibus non habentibus contrarium immediatum, ut quando generatur lux, species visualis vel scientia sine praecio errore non oportet aliquid positivum corrupti. Secundo, quando accidentia licet habeant contrarium com producuntur ad generationem totius, ut cum ex mitione elementorum producitur substantia, ibi com producitur sapor, odor, color, & tamen contraria non corrumpuntur: non enim erant contraria accidentia in elementis, quoniam erant illorum incapacia. Ex his patet facile ad omnia argumenta.

Ad secundum verò facile respondetur, quod attinet ad generationem noui suppositi, quod illa potius est totius homogenei diuisio, quam vera generatio.

Corollarium quod inferitur ex conclusione prima tertij dubij responsua, & habetur text. 1. 9. nota quod Aristot. reprobat antiquos ponentes generationem simpliciter esse generationem rei magis sensibilis: & quod omne ens est sensibile, quia alias sequeretur, quod esse rerum non poneret perfectionem aliquam in re sed in sentiente: cum esse sensibile sit denominatio extrinseca, & dicit perfectionem sensus. Et secundo, quia alias nulla veritas esset in rebus, quia veritas consistit in esse, & esse consistit in sentiri, quod non est in rebus. Sed contra hanc consequentiam & rationem Aristot. est obiectio quoniam videtur, quod eodem argumento probaret, quod supposita etiam veritate esse aerem nullam perfectionem dici in re, nam omne ens est intelligibile, & esse intelligibile est denominatio extrinseca, quia est in ordine ad potentiam intellectus, ergo. Si dicas, quod intelligibile fundamentaliter est denominatio intrinseca,

foca, licet intelligibile formaliter sit extrinseca, id est ergo dicam ego de sensibili, quod radicaliter dicit aliquid intrinsecum licet formaliter dicat aliquid extrinsecum. Secundò, nam aliud est esse aliquid quam perfectionem intrinsecam desumptam ab extrinseco, & aliud est esse extrinsecam. Modo verò licet esse sensibile dicat aliquid per ordinem ad sensum, qui est extrinsecus, tamen dicit hoc intrinsecum, quòd est potentia ad hoc quòd sentiat, & sic ex hoc quòd sit extrinseca sentatio, non sequitur potentiam ad hoc quòd sentiat esse extrinsecam, sicut sentitium licet denominet per ordinem ad extrinsecum sensibile, tamen non est extrinseca denominatio, quia fit à potentia sentienti ad actum, quæ est intrinseca licet respiciat extrinsecum. Idem ergo erit de sensibili.

Secunda obiectio est circa id quod Aristot. docet tex. 2. 1. quòd id non ens in quod aliquid corrumpitur, non est aliquid contrariorum, sicut terra, quia hæc habet formam actu, materia autem non; Est itaq; prima ratio dubitandi, nam materia etià includit actum sibi intrinsecum, aliàs non cõstaret ex genere & differentia, ergo ex defectu huius non potest dici non ens. Item nam Arist. 1. Physic. text. 43. probat condiciones primorum contrariorum convenire primis principiis, & sic quòd prima cõtraria sunt prima principia, & loquitur de propriè contrariis. Ex hoc sic arguitur. Prima cõtraria quæ sunt prima principia non sunt accidentia, sed substantia, ergo materia quæ est vnum de primis principijs habet contrarium.

Tertia obiectio circa id quod eodem textu dicit, quòd si elementa non essent adinuicem generalia, haberent diuersam materiam. Queritur nam que quam vim habeat illa conditionalis. Nam omnes cœli communicant in eadem materia, & tamè non sunt ad inuicem generabiles & corruptibiles. Antecedens probatur. Nam ita tenent doctores graues. Capreolus in 2. dist. 1. 2. quæst. 1. ad argumenta contra primam conclusionem, & Soncin. 1. 3. Metaph. quæst. 10. Et probatur eius ratione. Species materiae non sumitur à forma qua actuatur (aliàs materia hominis & materia equi essent diuersarum rationum) sed à modo quo actuatur à forma: sed materia omnium cœlorum eodem modo actuatur, nam per eorundem formas completur eius capacitas sine aliqua priuatione, ergo.

Quarta obiectio circa illud quòd omnium ad inuicem transmutabilium est eadem materia, est autem ratio dubitandi id quod cap. 1. proposuimus, nec eius argumenta soluimus, vtrum intelligatur de eadem numero, an de eadè specie. Quodlibet enim istorum dicat habent difficultatem argumenti sibi proposta.

Ad has obiectiones textuales sigillatim respondendum est. Pro solutione primæ est notandum,

A quòd illi dicebant rerum entitatem consistere in earum sensibilitate, & in hoc quòd possent sentiri, sensibilitas verò dicit veluti potentiam passiuam, cuius vltima perfectio consistit in actuali sensatione, quæ est perfectio sentientis: & non sensibilis, insert ergo Aristot. quòd tunc perfectio rerum consistit in aliquo extrinseco, quia consistit in actu illius potentia, quæ est quid extrinsecum. Nihil vero horum sequitur ex hoc quòd nos ponimus, omne ens esse intelligibile, quia nõ ponimus sicut ipsi entitatem rerum consistere in formali intelligibilitate, & ex hoc etiam bene inferitur conclusio consequentia, quòd veritas non sit in rebus, nam si rerum essentia consistit in sensibilitate, cum actus sensationis nihil ponat in illis, neque potentia ad illum actum ordinata aliquid ponet, quia erit ens rationis, cum actus & potentia sint in eodem genere, & actus sit ens rationis, & ex alia parte cum veritas consistat in esse reali, si hoc non ponimus in rebus, sed tantum in sensu, si ponimus sensationem realem, bene inferitur in rebus nullam realem veritatem esse. Secundò dico & magis ad mentem Aristot. notando ex eodem Arist. 4. Metaphysic. text. 2. 1. quòd isti qui putabant omne ens esse sensibile, & non distingui sensum ab intellectu, similiter dicebant quòd veritas rerum dependet ex hoc quia sensui apparet. Cum ergo veritas rei & eius entitas idem sit re, & differat ratione, & veritas eius consistat in apparentia sensuum, ita quòd est perfectio eorum & in eis consistit, bene sequitur, quòd etià entitas rerum sit perfectio extrinseca & existens in sentiente, & similiter veritas earum quæ fundatur in earum entitate.

D Secunda obiectio petit singularis dubij decisionem. Vtrum materia includat aliquem actum. Primò enim videtur suaderi pars affirmatiua argumento factò.

Secundò, nam ex natura sua materia distinguitur à forma, ergo habet actum ex se. Nam actus est qui distinguit, vt habetur. 7. Metaph. text. 49.

Tertiò, materia ante omnem formam aduenientem ab extrinseco existit, ergo ex se habet actum. Cõsequentia patet. Nam esse actu est effectus formæ, & nõ eius quæ adueniat illi exterior, ergo que competat illi ex natura sua. Antecedens verò & hæc minor probantur simul. Quia materia causat formam aduenientem extrinsecus in aliquo priore, ergo tunc est. Nihil enim potest realiter causare nisi sit.

Quartò, nam si essentia materiae esset esse purè potentiam passiuam, non possit cognosci non cognita potentia actiua, siquidem ab illa essentialiter dependet, & dicit ordinem ad illam, consequens tamen est falsum, aliàs substantia non possit cognosci nisi per additum, & per aliquid alterius generis, scilicet, potentiam actiuam, quæ collocatur in genere qualitatis.

Quintò,

Quintò, materia est subiectum generationis, ergo includit actum. Antecedens habetur. 5. Physic. text. 8. vbi assignantur diuersa subiecta motui & generationi. Et consequentia probatur. Nam generatio est accidens & non potest esse sine subiecto in actu.

Sextò, sequitur quòd materia esset corruptibilis, nam si ex se non habet actum, ergo corrupto quocunq; ab extrinseco illi adueniente amittit esse quòd antea habebat, & sic corrumpetur. Nam corruptio terminatur ad non esse.

Vltimò, D. Thom. 3. contra gent. capite. 2. c. 6. Dionysio probat materiam esse bonam, quia appetit formam quæ est bona, & nihil appetit bonum nisi sit bonum, sed bonum dicit ens actu, ergo si ex se est bona, ex se includit actum. Confirmatur. Nam D. Thom. de Verit. quæst. 2. art. 1. ad tertium dicit, quòd omne quod appetit aliud, habet aliquam similitudinem cum illo, sed materia appetit formam, ergo habet similitudinem cum illa, nam similitudo est vnitas in forma. Alia argumenta facit Scotus quæ refert Capreolus in 1. dist. 1. 3. q. 1. circa quintum argumentum.

In hac quæstione Simplicius. 1. Physic. text. 58. negat esse materiam consistere in sua potentia, & sic quòd immerito vocatur non ens, quasi nullum includat actum. Idem tenet Themistius text. 77. in sua Digressione de materia, vbi ait, quòd nulla potestas includitur in ratione materiae, sed ipsa primum intelligitur secundum se in actu, & secundò in ordine ad alia, & sic habet rationem potentia. Idem videtur tenere commentator de substantia orbis, vbi ait, quòd posse quo sustentatur hoc subiectum differt à natura substantiali eius. Sed contra est D. Thom. 1. Physic. text. 79. & 1. par. q. 66. art. 1. & de Potentia. q. 4. & quodlib. 3. vbi tenet, quod essentia materiae est, esse puram potentiam ad esse substantiale, & sic secundum se non est ens. Et probatur ratione. Nam in rebus datur aliquid quòd sit actus purus, ergo debet dari aliquid quòd sit pura potentia. Nam si in natura datur vnum extremorum, debet dari & alterum; hac enim ratione vtiatur Arist. 1. 2. Metaph. text. 37. Datur in natura, vnum mouens non motum, ergo debet dari vnum motum mouens.

Pro decisione veritatis sit prima conclusio. Materia est vera substantia incompleta. Probatur ex 2. de Anima text. 2. & 7. Metaphysic. text. 7. & lib. 8. text. 4.

Secundò, materia est prior substantia completa, ergo non est accidens. Antecedens patet, quia est principij eius, & consequentia probatur, quia accidens est posterius substantia.

Tertiò, Est ens reale, siquid subiectum est transmutationis realis, scilicet, generationis, & non est accidens in alio subiecto, siquidem est primum

A subiectum, ergo est substantia.

Quartò, Nulla substantia componitur ex non substantijs, vt habetur. 1. Physic. text. 5. 2. sed substantia componitur ex materia, vt habetur. 8. Physic. text. 3. ergo. Argumentum verò, quòd poterat fieri contra hanc conclusionem, videlicet, quia materia nullius speciei essentialiter est, iam supra solutum est. Secunda conclusio. Materia nullum includit actum physicum. Pro quo nota, quod actus physicus est forma distincta à materia quæ est altera pars compositi, at verò actus metaphysicus, quia vocatur differentia & determinatio, nõ sic se habet, sed significat naturam eandem sub quadam specialiori ratione. Si ergo loquamur de actu metaphysico, cuius materia possit concipi sub communi ratione subiecti & sub particulariori, quatenus pura potentia ordinata ad actum, scilicet, formam, ille ordo habebit se vt differentia, & vt actualis respectu illius. Et per hoc patet ad definitionem. Iste enim actus est qui requiritur ad definitionem & distinctionem. Si autem loquamur de actu physico, qui est forma distincta probatur conclusio. Quia si haberet aliquam naturalem, nullam aliam possit recipere: non enim potest duas simul habere. Secundò, sequeretur quòd generatio esset alteratio: nam est acquisitio formæ aduenientis in actu. Tertio, quia aliàs nõ esset primum subiectum receptiuum cuiuslibet forme, sicut si intellectus haberet aliquam formam naturalem, nõ esset ceterarum omnium receptiuus. Quarto, quia in rebus datur aliquid quòd est purus actus nihil habens de materia vt substantia separata, aliquid quòd componitur ex materia & forma actu & potentia vt substantia corporales, ergo dabitur tertius gradus eritis, qui nihil includat in actu. Sed nota, quòd materiam ex se nullum actum includere, non intelligitur positiuè, ita quòd eius nature repugnet habere actum, aliàs nunquam illum haberet. Sed intelligitur negatiuè, id est, est talis natura, cui ex se si solitarie sumatur, nullus actus debetur.

C Pro maiori autem huius intelligentia nota, quod Scotus conatur persuadere, quòd licet materia non includat actum formalem, includit tamen actum entitatum. Pro quo distinguit duplicem potentiam, scilicet, subiectum quæ potest aliquam formam in se recipere, & obiectiuam quæ non dicitur potentia, quia aliquid in se recipit: sed res quæ prius nõ erat, poterat tamen esse, vocatur potentia obiectiua, vt Antichristus modo. Illi potentie correspondet actus informatiuus, qui, scilicet, recipitur in ipsa potentia, vt calor respectu subiecti, huius verò responderet actus entitatus, scilicet, ipsamet res quando actu existit. De harum distinctione videt Soncin. 7. metaphysic. quæst. 17. & 9. metaphysic. 22.

D Dicit ergo Scotus, 7. metaphysic. quòd licet materia nullum actum informatiuum includat, dicit tamen

E

men actum entitatum, scilicet ipsam materiam; **A** qua antea erat possibilis produci, & modo est producta, & est actus. Et quidem quantum ad rem nullo est differentia. Concedit enim ipse materiam de se nullam formam aliam a se distinctam includere, sed quod est in potentia ad ceteras formas, sed quantum ad distinctionem potentie obiective falsus est. Etenim potentia obiectiva potest dupliciter intelligi. Vno modo solum per extrinsecam denominationem, scilicet, quod sit logica potentia; quia res potest ab alio produci. Altero modo quod sit aliqua res distincta a potentia activa & passiva. Si primo modo intelligatur, datur quod quid est talis potentia; ita ut a potentia activa extrinsecas denominationes possibiles, sicut dicitur intelligibilis a potentia activa extrinseca intellectus; propter quod nihil amplius requiritur. Nam posita potentia cum non repugnantia terminorum, illa res erit possibilis produci sine aliquo alio, ergo potentia obiectiva distincta a passiva est. Si autem intelligatur secundum modo, sicut intelligit eam Henricus, quodlib. 1. quaest. 9. & quodlib. 3. quaest. 9. ad primum & alia, ista omnino est. Nam alias non daretur creatio; quoniam mundus antequam crearetur erat in potentia obiectiva, & illa potentia erat aliqua res, & non tantum non repugnantia terminorum ut ipsi dicunt, ergo non fuit productus ex nihilo, sed ex illa re, & sic neque creatio. Secundo. Vel illa potentia obiectiva quae ponitur res realis distincta, fuit creata, vel non; non potest dici quod non, quia omnia per ipsum facta sunt, Ioan. 1. & quia cetera a Deo sunt entia per participationem & sic dependent a Deo. Si sic tunc arguitur. Priusquam res illa produceretur, erat producibilis, ergo dabatur ante illam alia res, quae esset potentia obiectiva. Et idem argumentum fiet de illa altera re, & sic sequitur processus in infinitum. Tercio. Illa res quae dicitur potentia obiectiva, potest annihilari ut patet; (Deus enim omnia libere conservat) ponatur ergo in esse, tunc illa creatura est possibilis produci, nam ante producta fuit, & modo non habet. Deus minor potentiam, ergo includit aliquam entitatem; & tamen est annihilata, ergo annihilatio nihil ibi destruxit. Alia argumenta vide apud M. Soto supra.

Ultima conclusio. Ratione negationis, omnis actus physici materia potest dici non ens, quo nomine eam vocat Aristoteles hic, pro cuius probatione supponendum est quod esse in rebus materialibus est effectus formae physicae respectu materiae, ad quam a forma derivatur ipsum esse.

Hoc supposito patet conclusio nostra. Nam materia secundum se non habet formam, ergo secundum se non habet esse, ergo secundum se non est ens, ergo est non ens secundum se.

Ad argumenta vero quae pro parte contraria obsecruntur. Ad primum & secundum dicta est

Ad tertium respondetur satis esse ad cavandum; quod exstat pro quolibet instanti temporis quo causat, si est non existat pro quolibet instanti prioritatis naturae. Sicut non valet, in illo priore causat, ergo iam simpliciter est in illo priore, quia causare materialiter non includit formaliter esse simpliciter, hoc enim est proprium causae efficientis & formalis, non autem finalis vel materialis. Causa enim finalis finalizat quando nondum est, materialis autem etiam si diu causat est, tamen non intelligitur esse actu simpliciter ex eo quod causat. Ad quartum negatur sequela; Ad probationem respondetur, quod potentia passiva respectu actus accidentalis qui est passio, nequit cognosci sine potentia activa; bene tamen potentia passiva respectu actus substantialis qualis est materia. Differentia est; nam cum potentia sufficienter cognoscatur per actum, & in potentia respectu actus substantialis, scilicet formae non dicatur aliquo ordine ad potentiam agentem, cognita forma sine alicuius alia cognitione sufficienter notitia habetur de potentia, at in potentia quae est respectu passivis accidentalis, cum non possit cognosci sine suo actu, scilicet, passione, & passio necessario claudit in suo conceptu agens, quia claudit actionem & haec includat agens, inde est quod nequit sine illa cognosci. Ad quintum potest dici, quod differentia inter motum & generationem attenditur penes terminos. Itaque terminus motus, ut albedo requirit subiectum actu, terminus mutationis ens in potentia. Sed contra. Nam idem videtur esse subiectum mutationis huius quae est generatio quod per illam mutatur (simpliciter enim mutari nisi habeat in se causam formalem huius denominationis, scilicet, mutationem) at materia est quae mutatur, ut ibi dicitur, ergo illa est subiectum mutationis. Respondetur quod pari ratione huc possent accipi omnia argumenta quae probant accidentalem esse materiam, ut ostenderetur materiam esse ens actu & ideo ad hoc argumentum cum ceteris dicitur inferri. Ad sextum dominus Cajetanus in 3. par. q. 17. ad quintum secundo respondet, quod corruptio non accidit penes petitionem unius existentiae, ut si separet guttam aquae a mari, habet aliud esse. Quia antea existebat per existentiam totius, modo non; & tamen non est corrupta. Similiter si Christi humanitas dimitteretur, haberet aliud esse, & non esset corrupta. Requiritur ergo quod essentia eius non maneat. Et qualitas materia manet eius essentia qualibet existentia recedente, ideo non corrumpitur. Ad septimum respondetur, quod Dominus Thomas ibi non tantum vocat materiam bonam in potentia, sed etiam in actu. Pro quo nota, quod haec est differentia inter ens & bonum, quod ens non dicitur absolute nisi de his in quibus suum formale reperitur: at bonum dicitur de his, quae dicunt ordinem ad bonum, ut patet in rebus vitibus. Et propterea

D. Tho-

D. Thomas de Verit. quaest. 2. art. 2. ait, quod bonum primo dicitur de fine, secundario de vili quod ducit ad illum. Hoc ergo secundo modo dicitur materia bona in actu secundum se, non quia in se habeat bonitatem & existentiam, sed quia ordinatur ad formam unde provenit existentia. Ad confirmationem supponendum est ex Comment. text. 52. & D. Thom. ibi, & text. 43. Aristoteles hic non demonstrativè, sed disputativè & probabiliter procedere. Unde & antiquorum opinionem citat ad probandum principia esse contraria. Et quia illi ponebant principia rerum esse accidentia primo contraria, scilicet, magnum & parvum & de quo text. 32. vel par & impar, & de quo text. 48. vel alij ponebant raritatem & densitatem, de quo item text. 32. ideo Aristoteles eorum positionem procedit ad probandum principia esse contraria. Et ideo text. 41. recitat omnium opiniones ponentium accidentia contraria esse principia. At mihi aliter videtur dicendum, scilicet, quod Aristoteles nunquam dixit prima contraria accidentalia habere has condiciones, sed cum vellet probare principia esse contraria simpliciter, prima contraria habent condiciones principiorum, ergo sunt principia, ergo per conversionem prima principia sunt contraria. At vero per prima contraria non intelligit primas qualitates, sed illa opposita privatiue, habitum, scilicet, & privationem de quibus dixit Aristoteles 1. c. Metaphys. text. 17. quod prima contrarietas est habitus & privatio. Itaque ratio fit, illa prima contraria privatiue habent condiciones principiorum, ergo. Et sic ruit obiectio: nunquam enim loquitur nisi de primis contrariis in genere substantiae, scilicet, habitu & privatione, & illis convenit esse prima principia, & quod omnia fiant ex illis &c. Et haec pro solutione secundi argumenti principalis.

Iam ad tertiam obiectionem respondetur, quod illa conditionalis est vera & necessaria. Pro cuius declaratione notandum est, quod materia secundum se nihil aliud est, nisi substantialis potentia ad formam. Hoc autem non contingit uno modo. Nam potest esse potentia ad formam secundum genus & ad formam talem specificam. Nam individua relinquuntur ab arte. Est autem differentia inter hos duos modos. Primum, quod potentia ad formam secundum genus est in potentia ad plures species formae, potentia vero ad formam specificam non est in potentia ad plures, nisi per accidentem, quia illa species est numeraliter multiplicabilis. Secunda differentia quae nascitur ex hac, quod potentia primo modo habet privationem annexam, non vero potentia secundo modo. Et ratio est. Nam potentia ad plura si actu habeat unum, adhuc potest recipere aliud, ac per hoc privatur illo. Potentia enim ad aliquid cum negatione illius constituit privationem. Materia vero in potentia

ad solam unam formam cum habendo illam nullo sibi possibili careat, nullam habet privationem. Ratio est. Quia nulla res appetit malum, nisi appetat aliquid bonum cum illud est annexum, sicut ignis appetendo sui perpetuitatem, appetit ex consequenti corruptionem aquae. Ex hoc sequitur, quod si materia non est in potentia ad aliquam aliam formam praeter eam quam habet, non habet nec potest habere aliquam privationem eius formae quam habet, aliam appeteret non esse. Materia autem horum inferiorum est primo in potentia ad formam generabilium secundum genus, sub qua quia multa species continentur, oportet ipsam sub vna esse in potentia ad alias, & consequenter illa privatum, & sic omnia esse ad invicem generabilia. Ex his patet evidenter illius conditionalis. Nam si ad hoc quod sint elementa inuicem generabilia requiritur, quod materia quoad est sub forma unius habens privationem formae alterius, eadem materia poterit recipere illam formam quae est privata, & sic communicabunt in materia. Et a contrario, si non sunt ad invicem generabilia, materia unius non est in potentia ad formam alterius, neque illa privata, alias illam posset recipere, & sic iam ad invicem generarentur. Et per consequens si non est in potentia ad illam, non est eadem materia quae sub forma alterius. Nam materia quae debet habere est in potentia ad suam formam. Ad illud vero de materijs caelorum respondetur, quod materia cuiuslibet caeli, vel stellae differt specie a materia alterius caeli, vel stellae. Ita Cajetanus. 1. par. q. 66. art. 2. Et probatur. Nam si materia lunae esset eiusdem speciei cum materia Solis, ergo est potentia receptiva & passiva respectu formae Solis, ergo illi potentiae deberet respondere alia activa potentia, quae reduceret ad actum talem potentiam, & sic produceretur novus Sol, & per consequens esset generabilis & corruptibilis. Prima consequentia probatur. Nam quicquid essentiale conuenit in diuiduo unius speciei, conuenit essentialiter alteri, sed materiae solis competit per se respicere formam solis, ergo etiam materiae lunae. Secunda vero consequentia probatur. Nam cuiuslibet potentiae passivae correspondet sua activa. Secundo, ergo luna, v. g. est corruptibilis. Nam propterea corrumpitur homo, quia materia eius habet privationem alterius formae, quam potest habere & non habet, sed materia lunae si est eiusdem speciei cum materia solis potest recipere formam eius, & non habet, ergo. Tercio, quia D. Thomas 2. cont. gent. capit. 93. v. 3. Aristoteles docet, quodlibet corpus coelestium constare ex tota materia suae speciei, ergo non remanet pars illius materiae in alio corpore. Neque hic obstat, quod Aristoteles 2. Coeli text. 48. & 49. docet esse unitate motus circularis, qui competit omnibus corporibus coelestibus omnia esse eiusdem naturae, &

rae, & per consequens habere materiam eiusdem rationis. Nam loquitur de natura generica, non de specifica. Quodlibet enim est diversae speciei, ut probat D. Thom. 2. Coeli. text. 59. & 2. cont. gent. cap. 93. & de Spiritualibus creaturis. art. 8. corp. & ad duodecimim. & Comment. 3. de Anima. text. 5. aliās haberent eodem effectus, & non mendicarent lucem à Sole, neque haberēt motus diversos, scilicet, ab oriente in occidentem, vel è contra, & motum trepidationis, &c. ¶ Ad argumentum verò in contrarium positum à principio respondetur, quod distinctio materiae sumitur ex actu, quem primo respicit: & quia materia horum inferiorum primo respicit genus formarum generabilium, inde sumit suam speciem. Materia verò coeli non est ad actum unum secundum genus, sed secundum speciem aethomani, ita quod non est putandum, quod materia coeli respiciat formam coelestem ut actum adaequatum. Quia sic sequeretur potentia ad plura, & privatio & corruptibilitas ab extrinseco, sed quod materia solis est in potentia tantum ad formam solis, &c. Itaque tot sunt species materiae respicientes diversas formas tanquam actus adaequatos, quot species corporum coelestium. Et hoc dico, quod materia coeli non significat unam materiam, sed unum commune omnibus materijs corporum coelestium. ¶ Ad quartam objectionem respondetur, quod illud verbum, Ex se inuicem, habet explicitè relatiuum reciprocum. Et etiam si non addas, Ex se, sed dicastantum, Inuicem generabilia, ibi includitur tale relatiuum. Vnde cum huiusmodi reciprocum relatiuum dependeat in resolutione à suo antecedenti, videndum est quod sit antecedens, an habeat unitatem specificam an verò numericam. Et quidem si loquamur de generabilibus ex se inuicem transmutabilibus secundum speciem, sic requiritur eadem materia secundum speciem: nam cum illa transmutatio etiam sit una secundum speciem, non oportet habere unum numero subiectum. Si verò loquamur de transmutabilibus ex se inuicem secundum numerum, ut puta hic ignis convertitur in istum aerem, cum talis transmutatio sit una numero, etiam habebit unam materiam numero modo supra dicta. Et haec de isto capite.

CAPVT III.

De generatione autem & alteratione dicamus quid differunt. Dicimus enim has transmutationes esse inter se diversas ab invicem. Quoniam igitur est aliud subiectum, & aliud passio quae de subiecto innata est dici, & est

transmutatio vniuersaeque horum, Alteratio quidem est, quando manente subiecto sensibili existente transmutatur in eius passionibus, aut contrarijs entibus, aut medijs. Puta corpus sanū est, & vniuers laborat manens idem; & metallum quandoque rotundum, quandoque angulare idem existens.

Quando autem torum transmutatur non manente aliquo sensibili, ut subiecto eodem, sed quasi ex semine toto sanguis, aut ex aqua aer, aut ex aere omni aqua, Generatio iam hoc tale huius autem corruptio.

Maximè autem generabitur, si transmutabitur ex insensibili in sensibile, aut tactu, aut omnibus sensibus, puta quando aqua generatur ex aere, aut corrumpitur in aerem. Aer enim mediocriter insensibilis est.

In his autem si aliqua passio manet eadem contrarietatis in generato & corrupto, puta quando ex aere aqua, si ambo diaphana, aut frigida,

non oportet huiusmodi passionem, sed alteram esse in quam transmutatur. Si autem non, erit alteratio. V. g. musicus homo corruptus est, homo autem immusicus generatus est: homo autem manet in idem. Siquidem huius non passio esset, sed secundum se, musica & immusica, huius quidem generatio esset, huius autem corruptio. Ideo hominis quidem haec est passio, hominis autem musici, & hominis immusici generatio quaedam, & corruptio. Nunc autem passio haec manentis, ideoque alteratio est secundum talia.

Quando quidem igitur secundum quantum est transmutatio contrarietatis, augmentum & diminutio. Quando autem secundum locum, latitudo, quando autem secundum passionem & quale, alteratio est. Quando autem nihil manet, cuius alteratio passio, & accidens vniuersaliter, hoc quidem generatio est, huius autem corruptio.

Est autem & materia maximè subiectum quidem proprium generationis & corruptionis susceptible, modo autem aliquo & in alijs transmutationibus, quoniam omnia subiecta susceptiua sunt contrarietatum aliquarum. De generatione quidem igitur, siue est, siue non est, quomodo est, & de alteratione determinatum sit hoc modo.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio. Videndum est quomodo differant generatio, & alteratio. Probat hanc conclusionem Arist. quia supra dictum est, quod generatio

generatio & alteratio sunt diuersae transmutationes adinueniunt, ergo oportet inquirere in quo haec diuersitas consistat. Quam questionem ut Arist. explicet, supponit duplex fundamentum. Quorum primum est, quod aliud est subiectum siue substantia, aliud accidens siue passio quae nata est dici de subiecto, ut aliud est homo, aliud nigredo, aliud corpus, aliud color, aliud animal, aliud sanitas. Secundum fundamentum est, quod contingit secundum utrumque eorum esse transmutationem: nam quoadque fit transmutatio in ipsa substantia, quandoque nulla transmutatione. Exemplum primum, quando est mutatio ipsius totius & subiecti, ut cum aer in aquam, & cibus in sanguinem conuertitur. Exemplum secundum, ut cum homo ex albo fit niger manente tamē ipso homine.

Secunda conclusio. Alteratio est, quado manet idem subiectum sensibile nulla transmutatione facta in substantia, sed tantum in accidentibus eius siue extremis siue medijs. Ponit duo exempla, scilicet, cum corpus animalis idem manens prius est sanum, & postea infirmatur: secundum est, quado res siue metallum idem manens quandoque est rotundum, & quandoque angulare.

Tertia conclusio. Generatio est quado est transmutatio secundum totam rei substantiam, in quantum scilicet, materia accipit formam substantialem, ita tamen quod non manet aliquod sensibile vel ens in actu: quasi idem subiectum numero; ut cum totum semen conuertitur in sanguinem, aut tota aqua in aerem.

Quarta conclusio. Maximè fit generatio quando generatur magis sensibile secundum tactum aut alium sensum ex inuisibili, ut cum aqua generatur ex aere; & maximè corruptio, quando magis sensibile corrumpitur in minus sensibile, ut cum aqua corrumpitur in aerem.

Quinta conclusio. In corporibus quae adinueniunt transmutantur quadoque manet eadem passio & qualitas, in genito & corrupto. Hanc probat Arist. exemplo. Sicut quando ex aere fit aqua, quae habent qualitates symbolas, quia ambo, scilicet, sunt diaphana; id est, transparentia siue frigida, non oportet, quod si aer ex quo aqua generatur est diaphanus, quod aqua genita non sit diaphana: Experiencia enim patet aquam esse transparentem.

Sexta conclusio. Non oportet quod omne id circa quod fit transmutatio alio adinueniente, sit passio illius manentis. Hanc probat exemplo & ratione. Exemplum est positum in praecedenti conclusione. Non enim oportet, quod si huius permanentis, scilicet diaphani vel frigidi alterum in quod fit transmutatio, scilicet aer, vel aqua sit passio. Ratio est. Quia si hoc non esset verum, sequeretur quod quando crearetur si aqua esset alteratio. Patet consequentia, quia semper videmus, quod quae

ad id quod transmutatur est passio permanentis, est alteratio: tunc autem generatio est, quando id quod transmutatur non est passio permanentis. V. g. si ex in musico fiat musicus non est generatio, sed alteratio, quia manente eodem subiecto, scilicet, homine variatur secundum passionem; quia ex in musico fit musicus.

Septima conclusio. Licet omnes motus possent subiectum actu ex natura, differentia est inter alterationem & alios motus ex parte terminorum. Nam quando est transmutatio de contrario in contrarium secundum quantitatem puta de magno in parum aut è contra, est augmentum & diminutio, quando secundum contrarietatem loci, scilicet deorsum & sursum est latitudo, id est, localis, quando secundum contrarietatem in passionibus & qualitatibus alteratio, quando verò nihil manet actu existens, est generatio & corruptio.

Octava conclusio. Materia est maximè proprium subiectum generationis & corruptionis: aliquo autem modo est etiam subiectum aliorum motuum.

Postquam Aristot. in praecedentibus capitulis definiuit dari generationem simpliciter, & secundum quid, & quid utraque sit, quod etiam unius generatio sit alterius corruptio, & quae sunt potiora in illis: in praesenti capite quarto quod incipit text. 23. quia dixerat supra text. 10. esse diuersas transmutationes alterationem & generationem, intendit explicare differentiam quae inter has mutationes consistit. Quod exequitur per conclusiones à nobis positas. Circa quas secundum eorum ordinem multae & grauisimae & per necessarium difficultates enodandae sunt, in quibus etiam multa quae ad litteram expositionem pertinent adducuntur. Et quidem circa primam & secundam conclusionem in quibus Arist. definitionem alterationis ponit, & differentiam eius à generatione assignat, agendum nobis est de alterationis natura & essentia. Et quia alteratio est quoddam genus & totum potestatiuum continens sub se intentionem & remissionem, & cognitio totius dependet ex partium cognitione, ut dicitur 1. Physic. text. 10. ad perfectam cognoscendam eius naturam, explicanda erit etiam natura intentionis & remissionis.

Ante tamen quam ad questionem definitionis accedamus, non erit abs re assignare rationem de causam qua motus Aristot. prius de alteratione quam de augmentatione & eius speciebus disputatione instituerit. Cuius prima ratio est. Quia qualitas ad quam est alteratio, nobilior accidens est quam quantitas ad quam est augmentatio, ut potest quae in intelligentijs est propriissime generatur. Quod si quis contra hoc arguat, quia eadem ratione Aristot. prius agere debuisset in praedictis de qualitate quam

te quàm de quantitate, quod tamen falsum est, ergo. Respondetur, quod est dispar ratio, quia Arist. in prædicamentis non tam considerauit ordinem dignitatis, quàm ordinem substantiandi, ut patet ex cap. de Substantia, ubi per hoc quod est accidentibus substantare definit substantiam. At quantitas cum sit tale accidens, ut nullum aliud corporale saltem nisi mediante ipso inesse substantie possit, oportuit eius naturam prius explicare quàm qualitatis, licet hæc illam dignitate antecellat. At verò Arist. in prædicamentis non intentiones rerum ut Logicus, sed ut grauisimus Philosophus naturas earum inuestigat atque inquirat. Quapropter necessum fuit prius de alteratione quàm de augmentatione verba facere. Secunda est, quia alteratio maiorem habet cum generatione affinitatem & conuenientiam quàm reliqui motus. Et quia Arist. in præcedentibus naturam generationis explicauit, facilius auditores ipsi cognitionem alterationis, ut potè similitudinem maximam generationis habentis peruenire poterant, optimo ordine disposuit, ut prius de alteratione quàm de reliquis motibus tractaret. Quod verò alteratio habeat maiorem conuenientiam cum generatione videtur satis apertum & clarum. Etenim quemadmodum alteratio est ad qualitatem potest etiam quodammodo dici generationis terminum qualitatem esse. Etenim qualitas, ut in confesso est apud omnes, dupliciter accipitur, scilicet, communiter & proprie. Qualitas cõmuniter sumpta est indifferenter omnis forma actiuans aut perficiens aliquid subiectum. Quo loquẽdum videtur Porphyrius in 2. prædicabili de differentiâ, ubi ait, quod differentia prædicatur in quale, & Arist. in prædicamento Substantiæ ait, quod Substantia prædicatur in quale quid, & sic cõcedi potest substantiam esse qualitatem, iuxta determinationem Arist. in 5. Metaph. Qualitas autè proprie sumpta est forma prædicamenti Qualitatis secundum definitionem datam ibi à Philosopho. Qualitas est secundum quã quales esse dicimur. Et hæc est ratio, quare alteratio maiorem conuenientiam habet cum generatione quàm reliqui motus. Vltima ratio est, quia veteres Philosophi, ut refert Arist. supra text. 1. existimauerunt alterationem & generationem esse idem. Quare videtur debitum docendi cursum teneret prius, oportuit hunc errorem destruere, quàm reliquorum motuum naturam inuestigare. Quibus positis circa primam & secundam conclusionem huius capituli, & circa intentionem Arist. in hoc capite est.

Q V Æ S T I O I.

¶ Vtrum alteratio differat à generatione, & in quo hæc differentia consistat.

ET videtur quod non. Primo, Omnis motus quo aliquid manens aliter se habet quàm prius se habuerit est alteratio, ut patet per definitionem alterationis, & ex Aristotel. hic, at generatio est huiusmodi, ergo. Probatur minor. Nam per generationem materia eadem manens, quæ est generationis subiectum aliter se habet quam prius se habebat. ¶ Secundo, Arist. disputans in principio huius lib. c. 1. text. 1. concludit contra Philosophos antiquos dicentes solum esse vnum principium materiale, quod si hoc esset verum, generatio non differret ab alteratione: sed ipse Arist. tãtũ ponit vnicũ principium materiale generationis, scilicet materiam primam, ut patet 1. Physic. c. 1. text. 66. lect. 13. apud D. Tho. ergo iam secundum Arist. sententiã generatio non differret ab alteratione, alioquin eius argumentatio nihil cõtra Philosophos antiquos cõcludit. ¶ Tertio arguitur. Albedinis & nigredinis est generatio, eandem est etiã alteratio, ergo. Maior probatur, nã albedo & nigredo generari possunt, ergo saltem generatio secundum quid & alteratio non differunt, sed habent se sicut inferius & superius, ergo. ¶ Quarto arguitur argumento Philoponni in principio huius lib. text. 1. Nã Arist. ut patet in hoc cap. ponit vnicũ subiectum, scilicet materiam primam quæ eadem manet in mutatione, ergo alteratio est generatio. Patet cõsequentiã, quia tunc est generatio quãdo manet eodẽ subiecto sit transmutatio circa aliquid. Vide in his alia multa argumenta pro hac parte apud Marsil. lib. 1. de Gene. & Corrupt. q. 3. & apud Alber. de Saxonia. q. 2. In oppositum est Arist. in hoc 4. cap. ¶ Pro explicatione huius aduertendum est primo, quod generatio sumitur dupliciter. Primo modo pro ipsa mera introductione instantanea formæ substantialis in materia disposita. Secundo sumitur pro alteratione præcedente introductionem formæ, sicut eam sumit Philosophus in 8. Physicorum, ubi inquit, Omne quod generatur prius generabatur. Necessè est enim prius naturam disponi ad formam suscipiendam per alterationem præuiam. Sumendo igitur generationem hoc secundo modo non differret ab alteratione, imo est ipsa alteratio, neque modo sic de generatione loquimur. Sensus igitur questionis est, Vtrum generatio primo modo modo sumpta ab alteratione differat. ¶ Secundo aduertendum est, quod inter generationem & alterationem solent multæ assignari differentie præter illam quã ponit hic Aristoteles ex parte subiecti, quarum prima est penes terminum ad quem, quia in generatione est substantia, in alteratione qualitas. Secunda est penes terminum ad quo, quia in generatione terminus per se est priuatus, in alteratione verò positus & contrarius. Ratio est primo. Nã alteratio est successiua, & sic oportet esse cõtrario in cõtrariis. Nã si fiat approxinatio ut à nigro albo ad albu sit in instanti. Generatio verò in instanti

nea est, & ideo non potest esse inter terminos positos cõtrarios. Tertia differentia est quæ ex hac ratione deducitur, quod alteratio est successiua, generatio verò instantanea. Quarta est. Omnẽ generatio nẽ præcedit per se aliquid alteratio, sed non omnẽ alterationem præcedit per se alteratio. Prima pars probatur, quia impossibile est duo indiuidua diuersa speciei habere omnia accidentia similia, imò verò sepius habent opposita, scilicet, hæc aqua habet humiditatem & frigiditatem, hæc terra siccitatem, hæc aer caliditatem. Si ergo ex aqua generatur aer, vel aqua, necesse est ut prius per alterationem remoueatur ex aqua dispositiones oppositæ, humiditas, scilicet, & frigiditas, & introducatur necessaria ad generationem ignis, vel aquæ, scilicet siccitas & caliditas. Cũ autem generatio fiat semper ex transmutatione vnus speciei in aliam speciem, necesse est ut alteratio semper per generationem præcedat. Secunda pars probatur. Nã aliquando per accides res simul atque generata est incipit alterari, hoc tamẽ non est per se. Quinta. In generatione expulsiõnem vnus formæ necessariò sequitur alia in eadem materia, nam generatio vnus semper est corruptio alterius ut dictum est: at in alteratione potest vna qualitas introduci sine expulsiõne alterius, ut patet in lumine quod nullam formam expellit quando introducit, neque quãdo expellitur, alia introducit. His positis est prima conclusio. Generatio si sumatur in primo sensu in primo notabili explicato, non est alteratio. Hæc conclusio est Arist. in hoc 4. capite conclusione. 2. & D. Tho. ibidem. Et probatur eorum ratione, quæ explicata sic habet. Alteratio est transmutatio facta in qualitatibus eodem subiecto sensibili manente sub vtroque termino, generatio autem est transmutatio facta in substantijs nullo subiecto sensibili manente eodem sub vtroque termino, ergo alteratio non est generatio. Prima pars antecedentis probatur inductiue. Primo quidẽ in qualitatibus contrarijs, cuiusmodi sunt caliditas & frigiditas, albedo & nigredo. Idem enim lignum numero, quod dicitur subiectum sensibile, primò est sub frigiditate & albedine, dein de sub caliditate & nigredine. Secundo patet idem in qualitatibus medijs, cuiusmodi sunt pallor & rubedo, quoniam idem homo numero prius est rubens, & postea pallidus. Patet idem tertio in exemplis ab Aristot. in textu positis, scilicet in sanitate & ægritudine. Nam idem animal numero successiue est sanum & ægrum: & idem es numero transmutatur à rotundo in angulare. Probatur secundo conclusio. Nam generatio & alteratio habent diuersos terminos ad quos, ergo distinguuntur. Antecedens probatur. Nam generatio substantialis terminatur ad substantiam ad ens in actu, at verò alteratio ad qualitatem ad ens secundum quid. ¶ Secunda conclusio. Generatio secundum quid differt ab alteratione,

Aduerte, quod ut patet ex superioribus, generatio secundum quid est duplex. Altera generatio substantia: partialis: altera generatio accidentis, & de utraque generatione secundum quid intelligitur conclusio. Et est contra Marsil. & Alber. de Saxo. ubi supra nihilominus eam tenet D. Tho. in q. de veritate. q. 2. art. 1. & Capreol. in 1. dist. 17. q. 2. contra secundam conclusionem, & probatur ratione. Primo, nam generatio secundum quid est instantanea, alteratio verò est successiua, ergo differunt. Maior probatur. Nã terminus ad quo generationis est priuatio, ut cũ ex nigro albo fit albu, & ex non nigro nigru, ergo est instantanea. Patet consequentiã. Nã hac ratione generatio simpliciter siue substantialis est instantanea, quia eius terminus ad quo est priuatio, ut patet per secundam differentiã à nobis supra assignatã. Quod si quis arguat cõtra hanc cõclusionem, quia generatio secundum quid, & alteratio, habent eodẽ terminos. v.g. qualitatem, ergo non differunt. Respondeatur quod habet eundem terminum materialiter non formaliter, nam per generationem secundum quid acquiritur qualitas in instanti, qui modus refunditur in ratione formalem terminat: at verò per alterationem acquiritur successiue, atque ita illa qualitas diuerso modo terminat alterationem atque generationem. Ex quo infero argumentum aliud ad confirmandam nostram conclusionem. Nam illi motus qui habent diuersos terminos formales sunt distincti, at alteratio & generatio secundum quid, sunt huiusmodi, ergo. Itaque quod volumus dicere, est, quod generatio secundum quid non est motus, sed mutatio quædam, quod probatur amplius. Nam motus semper debet esse inter terminos positos, ut manifestum est in Arist. Philosophia, quod probatur in 5. Physic. text. 7. 8. & 9. at generatio secundum quid non est inter terminos positos, sed priuatiuos, nam quãdo generatur albu, ex nigro albo generatur, ergo generatio secundum quid non est proprie motus sed mutatio. Tunc ultra, ergo differt ab alteratione. Si quidem alteratio est proprie motus. ¶ Ad argumenta in principio posita respondeatur. Ad primũ respondeatur, quod ad hoc quod aliquid sit alteratio est necesse, quod subiectum sensibile, id est, cõpositum ex materia & forma & hoc aliquid aliter se habeat quàm prius se habebat, ut Arist. asserit in hoc cap. in 2. concl. quod non contingit in generatione. Licet enim materia prima sit subiectum generationis, & aliter se habeat per illam quam prius se habuerat, tamẽ quia materia prima non est hoc aliquid & subiectum sensibile, generatio præcedit à ratione alterationis. ¶ Ad secundam respondeatur, quod Philosophi ponentes vnum principium materiale dicebant illud esse cõpositum ex materia & forma, & hoc aliquid, & ita ratio Arist. optimè contra illos concludit. Ceterum ipse Aristotele principium materiale quod ponit non ait esse subiectum sensibile.

bile, quin potius puram potentiam appetentem habere formam.

Ad tertium patet quid sit dicendum ex secunda conclusione. ¶ Ad quartum ipse Philopponus respondet eadem solutione qua nos secundum argumentum soluebamus. Etenim aliter ponebant illi vnum principium materiale, aliter Aristotel. Illi enim ponebant vnum ens actu determinatum puta ignem, aquam, aut quid simile: at Aristoteles vnum ens potentia & indeterminatum. Alteratio autem non est, cum vnicum manet subiectum in mutatione, sed cum illud subiectum est ens actu completo & determinatum, & hoc aliquid. Constat autem quod nos ex eius doctrina in sequenti questione satis aperte ostendimus) quod non sic posuit Aristotel. principium, & subiectum vnum in ipsa generatione. Et hæc de hac questione.

QVÆSTIO II.

¶ Vtrum alteratio sit motus ad qualitatem.

ET videtur quod non. Primum, de ratione motus est esse quid successiuum, sed si alteratio esset motus ad qualitatem, non esset quid successiuum, ergo alteratio non est motus ad qualitatem. Probatur minor, quia qualitas est forma quædam simpliciter essentia consistens, ergo confirmatur. Nam cum quod mouetur sit partim in termino à quo, & partim in termino ad quem, vt probatur in 6. Physicorum tex. 32. & 33. oportet in omni motu saluare successiuum aliquam, ergo si forma accidentaliter in simplici essentia consistit, non potest induci successiuè, & sic alteratio non erit motus ad qualitatem.

Secundò. De ratione motus est, quod in eo non sit dare primum mutatum esse, vt probatur 6. Physicorum, textu 52. 53. & 54. sed in alteratione datur primum alteratum esse, ergo alteratio non est motus. Probatur minor. In alteratione enim semper acquiritur forma & aliqua qualitas naturalis. Forma autem & huiusmodi qualitas non potest referuari in materia quantumcunq; minima: quia in tantum potest diuidi, quod forma & qualitas naturalis quæ per alterationem acquiritur, in eo referuari non possit, ergo oportet ad minus tantam partem simul alterari, in qua referuari possit forma per alterationem inducta. Patet consequentia. Quia si aqua, v. g. debeat calefieri, non inducitur calor in partem aquæ quantumcunq; minimam; sed ad minus tanta pars aquæ simul calefit, in qua possit referuari forma caloris. ¶ In opposi-

situm est Aristoteles in hoc capite. conclusione 2. & 7.

Pro huius questionis intelligentia est prima conclusio. Alteratio est verè & propriè motus. Hæc conclusio est Aristotel. in 5. Physicor. in 1. & 2. capite & in Postpræd. cap. 13. Et probatur ratione eius. Nam illud est propriè motus, quando ens actu manet sub vtroque termino, nam solum subiectum propriè mouetur, motus enim cum sit accidens entium naturalium non habet propriè pro subiecto nisi primam substantiam: at alteratio est quando manente eodem subiecto quod est ens completum & actu, fit transmutatio in eius qualitatibus, vt ait Aristotel. in 2. conclusione, ergo est propriè motus. Et confirmatur. Nam hac ratione generatio & corruptio excluduntur à ratione propria & stricta motus ab Aristotel. in 5. Physicor. vbi supra, præcipue tex. 8. quia ibi non est aliud subiectum sensibile quod transmutetur: at in alteratione est huiusmodi subiectum, ergo est propriè & verè motus.

Secunda conclusio. Alteratio est motus ad qualitatem. Hæc conclusio est Aristotel. in infinitis pene locis suæ doctrina; præcipue in 5. Physicor. tex. 18. & 19. & in Postprædicamentis capite 13. & hic in conclusione 7. & probatur ratione. Nam alteratio est motus, vt patet per præcedentem conclusionem, & non est ad vbi, aliàs esset motus localis, neque ad quantitatem, aliàs esset augmentum vel decrementum, ergo ad qualitatem. Patet consequentia, quia vt Aristotel. demonstrat. 5. Physicor. per totum caput. 2. solum ad ista tria prædicamenta est per se motus.

Tertia conclusio. Alteratio diuiditur in tres species, scilicet, in alterationem, intensiorem & remissionem. Pro huius conclusionis intelligentia aduertit, quod sæpissimè fit diuisio generis alicuius in species, quarum altera propter nominum penuriam vindicatur sibi generis nomen. V. g. diuiditur dispositio in habitum & dispositionem, & manet dispositio cum nominis genere, licet non cum ratione illius præcisè, sed supra ipsam generis naturam addit differentiam. Nam de ratione dispositionis est qualificare subiectum taliter, de ratione verò dispositionis quæ est species, præter hoc esse facile mobilem, de ratione verò habitus difficile. Eodem modo alteratio, quæ est motus circa qualitatem, diuiditur in alterationem quæ est motus circa qualitatem, sic quod producat totam qualitatem; vt quando aliquis ex nigro fit albus, motus ille quo acquiritur nigredo & expellitur albedo, dicitur alteratio, ita quod alteratio quæ est species terminatur ad productionem totius qualitatis, quæ antea non erat. Intensio verò terminatur non ad productionem totius qualitatis, sed ad nouum modum essendi ipsius qualitatis in subiecto, & verè motus.

In lib. 7. de Generatione & Corruptione.

secundum quod magis radicator qualitas præexistens. Remissio vero ad esse imperfectius ipsius qualitatis secundum quod qualitas præexistens minus radicator. Hæc conclusio sic explicata, probatur primo. Nam de intentione & remissione quod terminentur illa ad esse perfectius qualitatis, hæc autem ad esse imperfectius, satis constat: quod verò alteratio terminetur ad qualitatem de nouo productam. Probatur. Nam quando aliquis, v. g. ex albo fit niger, illud habet per alterationem & non per intentionem nec remissionem, ergo per aliam speciem quæ dicitur alteratio distincta ab illis. Minor probatur. Nam per remissionem minimè fit, quia remissio est motus ad esse remissum qualitatis alicuius, ergo non est ad productionem. Quod non per intensiorem patet etiam, quia intensio supponit qualitatem iam existentem, ergo non terminatur ad illam quæ de nouo producitur. Antecedens patet, quia intensio est motus quo magis aliqua qualitas radicator in subiecto, sed quod radicator, iam supponitur esse, sicut quod augetur supponitur quantum esse, ergo est alia species distincta, siquidem habet alium terminum distinctum, scilicet, qualitatem primò productam. Secundo probatur conclusio. Nam quod aliqua qualitas consideretur secundum perfectionem vel imperfectionem gradum facit distinctionem specificam inter intensiorem & remissionem, ergo quod consideretur secundum esse ipsius de nouo vel perfectionem gradus aduenientis erit sufficiens causa distinctionis inter alterationem, intensiorem, & remissionem. Tertio probatur. Nam quando primò producitur albedo per primum non esse non dicitur intendi, neque remitti, & tunc est alteratio ad ipsam, ergo alteratio est distinctus motus specie ab illis. ¶ Et si quæras, quid ergo dicit alteratio in genere secundum quod ad istas species est communis. Respondetur, quod dicit acquisitionem qualitatis abstrahendo ab hoc, quod est tota qualitate producere, vel intendere, vel remittere.

Sit quarta conclusio. In alteratione non datur primum alteratum esse. Hæc conclusio est contra Augustinum libro. 1. de generatione questione. 24. Et probatur primo, de ratione motus est quod in eo non sit dare primum mutatum esse, vt ostendit Aristotel. tribus demonstrationibus in 6. Physicorum capite. 5. text. 46. 47. 48. & 49. Sed in alteratione seruat ratio motus, ergo in ea non erit dare primum mutatum esse. Secundo probatur conclusio. Nam illud alteratum esse, vel est quid diuisibile, vel indiuisibile. Si primum, iam illud alteratum esse non est primum, siquidem aliud prius illo potest dari, diuisibile enim semper est partibile in diuisibilia. Si secundum, ergo quando est primò alteratum esse non est alteratio, hoc autem est falsum, ergo. Probatur sequela. Nam in illo in diuisibi-

li non potest esse motus, vt latè probat Aristot. 5. Physicor. tex. 29. ergo neque alteratio, siquidem destructo superiori destruitur etiam inferius. Tertio. Ante omne mutatum esse præcedit moueri, vt probatur in eod. 6. lib. Physicor. sed in omni motu sunt infinita mutata esse, sicut in omni littera sunt infinita puncta, ergo ante omne mutatum esse sunt infinita mutata esse, & per consequens ante omne alteratum esse præcedit alterari, in quo sunt infinita alterata esse, ergo non est dare primò alteratum esse.

Ex his omnibus deduci potest definitio alterationis in genere & specierum eius. Est enim alteratio motus ad qualitatem manentem eodem subiecto sensibili. In qua diffinitione motus ponitur pro genere, cætera autè particulari ratione differetia habet. In primis enim alteratio ad qualitatem est motus, non ad quantitatem, aut locum, aut aliam quam ipsam rem, quo nomine plurimò differt ab augmento quod est ad quantitatem, & à motu locali, qui est ad vbi, atq; etià à cæteris mutationibus si quæ sunt. Deinde cum in diffinitione dicitur alteratio fieri manente eodem subiecto sensibili, alteratio distinguitur à generatione, vt hic Arist. asserit, qui per hanc particulam assignat differentiam inter generationem & alterationem. Per subiectum autem sensibile, vt optime D. Tho. & Philopponus expointunt, intelligimus subiectum constitutum ex materia & forma, atq; hoc aliquid, ad differentiam materie primæ, quæ licet maneat eadem in generatione, non tamen est aliquid ens actu. ¶ Diffinitio verò alterationis quæ est species, est huiusmodi. Alteratio est motus ad productionem eodem qualitatis de nouo eodem manente subiecto sensibili. ¶ Intensio verò sic diffinitur. Intensio est motus ad esse perfectius præexistentis qualitatis eodem manente subiecto sensibili. v. g. si albedo quæ erat vt quinq; intendere vt quæ; ad decem. ¶ Remissio verò sic definitur. Remissio est motus ad esse imperfectius qualitatis præexistentis eodem manente subiecto sensibili, v. g. si albedo, quæ erat intèsa vt decem remitteretur vt quæ; ad quinq;. Explicationes harum diffinitionum satis patent ex his quæ dicta sunt in hac questione præcipue in 3. conclusione & ex his quæ infra dicenda sunt manifestiores fient. ¶ His positis ad argumeta in principio posita respondendum est. Ad primum dicitur, quod de hoc argumento infra in hoc cap. redibit nobis copiosior sermo. Pro nunc breuiter dico, quod licet secundum se qualitas sit indiuisibilis, tamen in ordine ad subiectum per maiore radicationem in illo potest suscipere magis & minus, atq; esse diuisibilis, ac per consequens in ordine ad illud potest intendi & remitti. ¶ De secundo etiam argumento plura dabimus infra cum disputabimus. An alteratio sit motus cõtinuus, vbi demonstrabimus in articulis non dari primò esse eorum. Et ita ad argumentum modo breuiter respondetur negando in al-

54

Commentaria F. Dominici Bañes.

teratione dari primum alteratum esse, & ad probationem dico, quod determinata qualitas requirit determinatam materiam in qua conservari possit, v. g. albedo vt decem requirit tantam materiam quantitate, in qua subsistari possit. At vero in alteratione non datur aliqua qualitas determinata, sed ante quamlibet qualitate erat alia prior & alia, & sic in infinitum, atque hac ratione huiusmodi qualitas per alterationem acquisita non indiget ad sui conservationem aliqua materia determinata. Et hæc de hac questione.

QVÆSTIO III.

Utrum aliqua qualitas possit intendi & remitti, & quæ sit ista.

Et videtur quod nulla qualitas possit intendi aut remitti, quod probatur primo. Nam omnis qualitas consistit in indivisibili, ergo nulla qualitas potest intendi aut remitti. Antecedens est Aristotel. 8. Metaphys. text. 10. ubi ait, quod essentia rerum consistunt in indivisibili sicuti numeri. Consequentia vero probatur, quia res quæ consistunt in indivisibili non habent latitudinem, ubi vero non est latitudo, neque est magis aut minus, neque intensio aut remissio. Confirmatur. Nam forma est simpliciter & invariabiliter essentia constans, ergo non intenditur neque remittitur. Patet consequentia, quia aliis eius essentia variaretur.

Arguitur secundo. Propterea vt ait Divus Thomas. 1. 2. questione. 52. articulo. 1. forma substantialis non suscipit magis & minus, quia participans eam specificatur per ipsam, vnde Aristotel. 8. Metaphys. text. 10. ait, quod sicuti numerus non habet magis neque minus, ita neque substantia quæ est secundum speciem, cuius ratio est, quia specificans constituit speciem vt ultimum & terminus: termino autem & ultimo vt sic repugnat latitudo, alias secundum aliquid constitueret, & non secundum aliud, sed similitudines qualitates constitunt subiectum in specie accidentali, ergo non potest suscipere magis & minus, aliis secundum aliquid constituerent, & non secundum aliud.

Arguitur tertio. Ad intentionem requiritur, vt in toto motu remaneat eadem forma, at in intentione non remanet, ergo. Maior patet ex Aristotel. 7. Physicor. text. 37. & 38. cuius ratio est. Nam motus identificatur cum termino & forma producta, ergo si est vnus motus, erit & vna forma. Minor vero probatur. Nam quando agens intendit formam, agit aliquid quod antea non erat, & non

aliam formam, ergo producit novam formam. Minor huius prolylogismi probatur. Nam producit novam gradum aut novam perfectionem formæ, hic autem gradus albedinis, v. g. nihil aliud est quam albedo, aliis si esset aliud, mutatio secundum illos gradus non esset mutatio secundum formam.

Arguitur quarto. Admissio quod maneat eadem forma, adhuc tamen videtur quod nulla qualitas intendatur. Nam maxime hoc esset, quia eadem numero forma modo magis, modo minus perferitur. Sed hoc non sufficit, aliis substantia susciperet magis & minus. Nam anima rationalis non habet tantam perfectionem quando est separata, atque quando est coniuncta, vt expressè asserit Sanctus Thomas in infinitis penè locis suæ doctrinæ, præcipue vero in 4. par. questione. 89. articulo. 1. & 2. ad primum, & questione 90. articulo. 4. & 4. contra gentes. capite. 85. & questione de Anima, articulo. 17. ad primum. Quod probatur etiam ratione, tum quia ex natura sua est pars, ergo non est ita perfecta quando est separata, atque quando est coniuncta. Et secundò ratione Divi Thomæ, quia secundum suam essentiam est causa potentiarum organicarum, sed hanc causalitatem non habet quando est separata, ergo tunc non habet completam suam essentiam. Et confirmatur. Nam ex eo quod vna anima sit perfectior alia, non dicitur quod substantia suscipit magis & minus, neque quod intenditur, ergo neque vna qualitas dicitur intendi aut remitti, aut suscipere magis aut minus, ex hoc quod vna est perfectior alia.

Arguitur quintò. Vna albedo non dicitur magis albedo quam alia, ergo non suscipit magis aut minus per intensiorem & remissionem. Nam si intenderetur bene diceretur magis talis. Et confirmatur. Quia albedo est illarum formarum quæ secundum se habent speciem, ergo in ratione suæ speciei includitur indivisibilitas, ergo non potest intendi aut remitti & suscipere magis & minus.

Arguitur sexto. Eadem albedo est in abstracto, & in concreto, sed in abstracto non intenditur neque remittitur, ergo neque in concreto. Probatur minor, quia si albedo in abstracto intenditur, vel est in seipsa, & hoc non: vel in subiecto, & hoc est esse in concreto. Dicitur quod intenditur in concreto, quia magis radicitur in subiecto. Contra. Nam albedo in concreto est album, sed album non intenditur, ergo. Minor probatur. Album dicitur aliquid compositum ex corpore & albedine, sed huiusmodi compositum non intenditur, quia corpus cum sit substantia non intenditur, aliis substantia susciperet magis & minus.

Arguitur septimo. Nam si intensio & remissio qualitatum daretur, etiam concerneret habitibus: sed hoc est

est falsum, ergo. Minor probatur. Nam habitus sunt quedam perfectiones potentiarum, potentiarum autem consistunt in indivisibili. Et confirmatur. Nam habitus non alterantur, cum alteratio sit solum ad tertiam speciem qualitatis, vt questione sequenti probabitur, ergo neque intenduntur neque remittuntur, nam remissio & intensio speciei sunt alterationis.

De hac questione habemus doctrinam Sancti Thomæ. 1. 2. questione 52. vnde potissimum ea quæ diffiniemus sumenda sunt. Et quia ista questio est difficilissima, quæque clarissimorum Philosophorum ingenia multum vexavit, vt in ea quid tendendum sit breuiter & dilucidè explicemus, oportet vt quedam fundamenta præciaciamus, ex quorum cognitione facilius via ad aperam questionis intelligentiam patebit. Ante omnia igitur notandum est quid sit forma intendi. Est enim augmentum recipere & perfici. Nam & si nomen, augmentum, proprium sit ratione quantitatis, tamen inde vsurpatur ad significandam perfectionem aliarum formarum, quia cum res habet suam quantitatem videtur habere perfectionem suam, atque ita ad quamlibet formæ perfectionem translatus est nomen augmenti. In his quæ non mole magna sunt idem est esse maius quod melius, vt ait D. Augustinus in. 8. de Trinitate.

Secundò notandum est, quod sicut alteratio est motus ad qualitatem, ita intensio est motus quo qualitas ad perfectius esse deducitur, vt si aliquid ex minus albo fiat magis album. Et intelligitur quod deducatur ad perfectius esse in eadem parte subiecti, vt excludamus perfectionem qualitatis maiorem per hoc tantum quod ad plures partes extendatur: vt si aliquis dum sanatur in pede, sanetur & in manu sine aliqua maiori perfectione sanitatis in manu, illa erit extensio sanitatis, non intensio. Remissio vero est motus ei oppositus quo à magis perfecto ad minus perfectum aliqua qualitas deducitur: vt si ex calido vt quatuor fiat calidum vt duo.

Tertiò advertendum est ex F. Chrysostr. I. uello in. 8. Metaphys. questione. 6. in principio, quod secundum doctrinam Thomisticam radix intensiōis & remissionis in formis est indeterminatio vel indifferentia formæ, quæ indeterminatio est vt participetur à subiecto magis perfecte & minus perfecte, ex qua indeterminatio habet forma quod sit intensibilis aut remissibilis. Nam formam intendi aut remitti proprie est esse talis nature, quod est apta diuersimodè siue diuisibiliter per motum recipi in subiecto, & ex consequenti actuare ipsum secundum magis & minus, & educi actione agentis de imperfecto ad perfectum stante vnitate non solum

A specifica, sed etiam numerica ipsius, vt in sequentibus explicabimus. Ex opposita autem forma redditur non intensibilis nec remissibilis, vnde cuiusque formæ repugnat acquiri per motum & diuersimodè participari in subiecto, repugnat intendi & remitti, & breuiter quæcunque consistunt in esse indivisibili vt numeri, non possunt intendi neque remitti. Quæ doctrina valde est notanda pro cuius maiore explicatione.

Est quartò notandum, quod perfectio formæ dupliciter potest pensari, vno modo secundum se id est, secundum rationem suæ speciei: alio modo secundum quod à subiecto participatur. Primo modo omnis forma potest magna aut parua dici comparatione ad aliam diuersæ speciei, vt albedo maior est, id est, perfectior nigredine, & scientia Metaphysicæ Mathematicæ. Respectu autem subiecti, scilicet, respectu participationis dicitur etiam seipsa intensior, quare & magis album seipso efficitur subiectum. Hoc autem diuersimodè in diuersis formis reperitur. Quare. ¶ Aduerte quintò ex Diuo Thoma & Caietano vbi supra, illud quod alicui rei speciem tribuit, oportere quod consistat in indivisibili, & sic fixum & stans, ita quod quæcunque illud attingunt sint in eadem specie, & quæcunque distant ab illo siue per excessum, siue per defectum sint diuersæ speciei, quia speciei rerum sunt sicuti numeri: & sicuti numerus attingens quatuor vnitates, v. g. est quaternarius, & non attingens est alia speciei numeri, ita debet esse in rerum essentia. Et ratio est, quia specificatiuum vt sic constituit speciem vt

D ultimum & terminus, vltimo autem & termino vt sic repugnat latitudo, ergo est aliquid in diuisibile. Minor probatur. Quia si vltimum & terminus habet latitudinem, vel constituit speciem secundum totum quod habet, & hoc non, qui aliis speciei rerum non essent sicuti numerus, qui constituitur per indivisibilem vnitatem, vel non constituit secundum totum quod dicit, sed secundum vnā partem sic, & secundum aliā non. Et hoc est falsum. Nam posset esse quod aliquid constituens speciem vnā, vt rationale, attingeretur ab aliqua alia specie secundum illam partem quam non constituit; & non esset illius speciei, quod est impossibile. Nam omnes res quæ attingit differentiam albedinis, albedo est. Cum hoc tamen stat, quod posita hac indivisibilitate differentia, constituens latitudinem secundum aliam rationem possit consistere, videlicet, sicut vltima differentia quantitatis altius in indivisibili consistit, & tamen quantitas est diuisibilis in partes: & ita in albedine & scientia contingit. Nam sunt gradus albedinis & scientia vt experientia ipsa competum est, cum vnā sit

D 4 perfe-

perfectior alia. Et vt ea quæ in hoc quinto notabili dicta sunt perspicacius intelligas, lege Aristotel. 3. libro Metaph. tex. 10. & Diuum Thomam ibi lect. 3. circa finem. ¶ Supponendum est sexto, quod qualitates aliæ specificantur per ordinem ad aliquid extrinsecum, vt scientia, sanitas, motus, & multa huiusmodi quorum differentia sumuntur in ordine ad obiectum, siue terminum. Aliæ sunt quæ nullum aliud extrinsecum respiciunt ratione propriæ differentie, præter subiectum quod respiciunt secundum communem rationem accidentis, vt albedo, dulcedo, nigredo, &c. quarum differentia nihil extrinsecum respiciunt præter subiectum ad quod dicunt ordinem propter rationem communem accidentis. Hæc autem omnes possunt considerari & in abstracto, vt albedo & scientia, & in concreto, vt album & sciens. Rursus inter hæc alie sequuntur in immediatè substantiam rei, & immutabiliter, vt intellectus & voluntas: alie vel non sequuntur immediatè substantiam rei, vel si sequuntur & sunt passiones alicuius essentia, non tamen sequuntur eam immutabiliter, vt esse mollem in cera, durum in ferro, &c. Tandem alie sunt de quarum ratione est indiuisibilitas, vt pentagonum, quadratum, &c. Aliæ de quarum ratione non est hæc indiuisibilitas vt albedo, &c.

Quibus positis est prima conclusio. Aliquæ qualitates intenduntur & remittuntur. Probatur primo. Nam si aliqua qualitas non intenditur, sequitur quod statim in introductione qualitatis cessaret motus. Patet consequentia, quia tunc esset acquisita qualitas secundum modum quo potest terminare, ergo cessaret motus, consequens autem est contra experientiam. Secundo probatur. Formæ contrariæ, vt calor & frigus, non se compatiuntur in eodem subiecto aliquando, aliquando vero si; & hæc incompobilitas non prouenit ex essentia formæ, ergo prouenit ex hoc quod sunt magis vel minus intensæ. Nam in gradibus remissis se compatiuntur, non in gradibus intensis. Probatur tertio ex manifesta experientia qua constat, quod d'vna res modo est magis alba, quam antea, quod nisi per intensiorem fieri non potest, ergo.

Secunda conclusio. Omnis forma & res quæcunque consequuntur mediatè substantiam, & specificantur ab aliquo intrinsecum, non possunt intendi secundum se, id est, secundum suam rationem specificam non sumitur radix augmenti, bene tamen potest intendi in ordine ad subiectum, id est, radix augmenti in ipsis sumitur ab illo ordine. Hæc conclusio quæ Diui Thomæ est vbi supra probatur primo, quoad primam partem ratione Diui Thomæ. Nam forma & qualitates huiusmodi accidentales secundum suam naturam specificam nihil habent nisi quod sortiuntur à suo

A specificatio, sed suam specificatiuum consistit in indiuisibili, ergo secundum illud non possunt intendi neque remitti. Maior patet. Nam in forma considerata secundum suam rationem specificam non est nisi genus & differentia, & non consideratur modo à nobis secundum rationem generis, sed secundum rationem speciei, sicut si consideraretur homo secundum rationem rationalitatis. Minor verò patet ex quinto fundamento à nobis supra posito. Consequentia verò est euidens, nam intertio & remissio debent competere secundum aliquam latitudinem, quæ albedini & alijs qualitibus habentibus differentiam in ordine ad aliquod intrinsecum non competit. Secundo probatur. Nam cum vltima differentia harum qualitatum sit intrinseca & non habita ab extrinsecum, non potest ad illam fieri accessus, ergo non potest fieri intensio in huiusmodi qualitibus, quæ debet fieri per accessum ad aliquod. Tertio probatur. Nam considerando formas istas secundum vltimas differentias tollitur ab illis radix augmenti, quæ est ordo ad subiectum, ergo secundum hanc considerationem non poterunt augeri neque diminui. Ex hoc sequitur quod substantia non possunt intendi neque remitti, quia habent vltimam differentiam intrinsecam, & sic non potest ad illam fieri accessus, neque ad illud vnde sumitur, cum non sumatur ab extrinsecum. Secunda verò pars conclusionis, quod fiat in illis intensio in ordine ad subiectum patet. Nam tales forme in ordine ad subiectum habent quandam latitudinē graduum, quia modo possunt subiectum magis actuare quàm antea, ergo per accessum ad illam latitudinem poterit perfici qualitas respiciens subiectum, quod est illi etiam essentiale, non secundum rationem specificam, sed qua ratione est accidens. Accessus autem consistit in hoc, quod forma modo habet vnum gradum illius latitudinis quem antea non habebat, & sic est perfectior. Secundo probatur. Nam albedo modo dat esse perfectius in ordine ad subiectum quàm antea, ergo vt sic suscipit magis & minus, & est perfectior quàm antea. Antecedens patet experientia. Nam videmus rem aliquam modo esse magis albam quàm aliam. Consequentia probatur, quia implicat effectum formalem esse perfectiorem, si ipsa forma à qua procedit non sit perfectior. Cum ergo esse album sit effectus formalis albedinis, & contingat suscipere magis & minus, necessum est qualitatem à qua prouenit magis & minus suscipere. Quæ ratio non solum conuincit subiectum secundum qualitatem esse magis aut minus tale vt quidam Philosophi, quos D. Thom. reprehendit. 2. 2. quæst. 24. artic. 4. ad 3. existimauerunt) sed etiam probat quod essentia ipsa accidentis in se ipsa sit perfectior, quod euidenter probatur ratione D. Thom. ibi.

Nam

Nam essentia accidentis est inesse, sed per hoc quod accedit ad gradus latitudinis in subiecto magis & perfectius inheret, ergo perfectior ipsa essentia in ordine ad subiectum. Pro cuius intelligentia sciendum est, quod quando dicimus qualitatem istam secundum se & secundum suam vltimam differentiam non suscipere magis & minus, in ordine verò ad subiectum maxime, non est sensus quod ipsa non perfectiatur, & subiectum perfectiatur, sed explicamus causam & radicem huiusmodi intensiōnis. Etenim radix augmenti & intensiōnis in huiusmodi formis est, non differentia specifica, cum latitudinem non habeat, sed est ordo quem ad subiectum importat, quoniam in ordine ad illud sibi conuenit quædam latitudo. ¶ Tertia conclusio. Qualitates quæ sumunt speciem ex aliquo extrinsecum etiam si secundum se considerentur, possunt augeri manente vnitate specifica ex vnitate eius ad quod ordinatur. Itaque radix augmenti in illis est respicere extrinsecum. Hęc conclusio est D. Tho. vbi supra & ponit exemplum de motu, qui secundum se est remissior & intensior, & tamen remanet eadem species propter vnitatem termini ex quo specificatur. Probatur præterea S. Tho. hanc conclusionem exemplo sanitatis. Nam corpus per tingit ad rationem sanitatis secundum quod habet dispositionem conuenientem nature animalis, cui possunt dispositiones diuersæ conuenientes esse. Vnde potest variari dispositio in plus vel minus, & tamen semper remanet sanitatis ratio. Vnde Philosophus in 1. 1. Ethic. dicit, quod sanitas ipsa recipit magis & minus. Non enim eadem est commensuratio in omnibus, neque in vno & eodem semper, sed remissa permanet sanitas vsque ad aliquid, huiusmodi autem diuersæ dispositiones vel commensurationes sanitatis, se habent secundum excedens, & excessum. Vnde si nomen sanitatis esset impositum soli perfectissimæ commensurationi, tunc ipsa sanitas non diceretur maior, vel minor. Hęc S. Thom. Nihilominus etiam probatur secundum rationem. Nam istæ qualitates respiciunt specificatiuum extrinsecum, sicut scientia respicit scibile, motus terminum, sanitas commensurationem humorum, ergo possunt ad ipsam magis vel minus accedere, plura vel pauciora de ipso cognoscendo, vel magis aut minus ad terminum accedendo, ergo possunt secundum se augeri vel minui: quia huiusmodi augmentum sit per accessum ad aliquid in quo est latitudo, & ita potest mea scientia modo terminari ad vnam conclusionem & postea ad duas &c. Per hoc tamen (vt ait S. Thom.) non variatur species, quia semper manet specificatiuum vt sic indiuisibile, & est respicere taliter obiectum, variatur autem materialiter, quia ille habitus magis aut minus approximat subiecto, plura vel pauciora de ipso cognoscendo,

A quod est materialis differentia. Tertio probatur conclusio. Nam albedo & aliæ qualitates huiusmodi propterea augeri possunt in ordine ad subiectum quia est illis quid extrinsecum, & possunt ad illud accedere magis aut minus; sed etiam istæ qualitates consideratæ in ordine ad obiectum possunt magis aut minus ad ipsum accedere, plura vel pauciora de ipso cognoscendo, & est illi quid extrinsecum, ergo.

Sed contra istas duas conclusiones vltimas sunt quædam argumenta satis difficilia, quorum quantum est contra secundam conclusionem. Nam si albedo, v. g. suscipit magis & minus, sequitur quod mutetur species, hoc autem est falsum, ergo. Patet sequela, nam species rerum sunt sicuti numeri vt patet ex quinto notabili, ergo si huiusmodi species in se variantur, mutatur species. ¶ Secundo. Si Deus separet albedinem inuis ab ipsa, & albedinem inuis ab homine, perfectior erit illa quàm ista, ergo iam intenditur albedo sine ordine ad subiectum secundum suam rationem specificam. ¶ Tertio arguitur. Qualitates contrariæ in summo sunt incompossibiles, remissa verò in eodem subiecto compatiri possunt: sed hæc impossibilitas prouenit ex gradibus, nam si proueniret ex essentia etiam in gradibus remissis non se comparerentur; nam ibi esset integra essentia earum causarum hanc incompossibilitatem. Rursus, ergo latitudo, & gradus conueniunt istis formis priusquam respiciant subiecta. Patet consequentia. Quia prior est incompossibilitas formarum in se quàm in subiecto, propterea enim nequeunt recipi in eodem, quia inter se repugnant, & non è contra. Ex hoc sic arguuntur. Incessio formarum prouenit ex hoc quod forma habet gradus & latitudinē, sed hæc latitudinē secundum se, & non in ordine ad subiectum habent, ergo istæ forme secundum se augentur. ¶ Quarto arguitur. Albedo dicitur intendi & perfici, quia subiectum est magis album, sed magis album esse, habet in genere causæ formalis ab ipsa albedine, quæ secundum suam essentiam est magis perfecta, ergo talis intensio primo prouenit ab ipsa forma in genere causæ formalis, licet in genere causæ materialis proueniat à subiecto, ergo simpliciter prius prouenit à forma, quia simpliciter id dicitur prius quod est prius illo genere causæ, quæ est prior in genere causalitatis, huiusmodi est forma respectu materiz, ergo. ¶ Arguitur quinto. Nam vt dicit tertia nostra conclusio, propterea qualitates quæ specificantur ab aliquo extrinsecum secundum se intenduntur & remittuntur, quia ratione obiecti, quod est illis extrinsecum, hoc conuenit illis, licet ex intrinseca sua ratione illud respiciant, sed etiam albedo, v. g. intenditur ratione subiecti, quod illi est extrinsecum, quod nihilominus sua intrinseca ratio respicit, ergo etiam secundum se

D 5 dicitur

dicetur intendi. ¶ Vltimò arguitur. Nam D. Tho. in. 2. 2. vt modo adducebamus ait, quòd propriam vocem ignorat, qui dicit qualitates quæ augentur per maiorem radicationem in subiecto, non etiam augeri secundum se, ergo iam secundum D. Thom. illæ qualitates non solum in ordine ad subiectum, sed secundum se intenduntur & remittuntur.

SED contra tertiam conclusionem sunt argumenta nõ minoris momenti. Imprimis D. Tho. 1. 0. Eth. lect. 3. dicit, quòd sanitas & pulchritudo possunt secundum se augeri: ac non respiciant quid extrinsecum, ergo conclusio nulla. ¶ Secundò arguitur. Tantum illæ formæ intenduntur, quæ sunt actiue vel vult probare intentionem & remissionem nõ habitus non sunt huiusmodi, ergo. Minor patet, quia non pertinent ad tertiam speciem qualitatis. Confirmatur. Nam intentio prouenit ratione contrarietatis, sed non habent contrarietatem, ergo. ¶ Arguitur tertio. Nam ex ista tertia conclusione sequitur quòd habitus principiorum & alij naturales possunt iatèdi, & remitti. Patet sequela; nam propterea dicitur scientia augeri, quia modo ad plures, deinde ad pauciores conclusiones extenditur, & ex natura sua non vendicat ferri in omnia: sed habitus principiorum similiter modo fertur in plura principia modò in pauciora, vt patet in rustico, qui denno addiscit sciētias, & sic paulatim assentitur diuersis principijs, quæ antea ignorabat, ergo. Cōsequēs autē est falsum; nõ est propria passio quæ immediatè sequitur essentiam, & à nullo alio extrinseco agente potest produci, ergo augeri nequit secundum eam quæ in secunda conclusione diximus. ¶ Arguitur quartò contra illud exemplum quòd adduximus ex S. Thom. in hac tertia conclusione de motu. Nam difficillimum est assignare intentionē motus secundum se, quia motus vna pars transit, & alia nondum est, ergo subiectum non magis participat formam illam, scilicet, motum vt motus est, in motu autem locali vix potest signari ratio intensiōnis neque ratione termini. ¶ Quinto & vltimò arguitur. Potentia visus est forma quæ specificatur ex obiecto, tamen non augetur neque perficitur secundum se, ergo. ¶ His argumentis est satisfaciendum. Quare ad primum factum contra secundum respondetur, quòd etiam si sint sicuti numeri habent quandam latitudinem gradualem & materialem, & secundum hæc intenduntur: specifica verò differentia manet indiuisibilemper vt specificans est, cum consistat in indiuisibili. ¶ Ad secundum respondetur, quòd albedo nimis est perfectior propter ordinē quem dicit ad subiectum, à quo magis est participabilis, & perfectiori modo. Sicut vna, anima separata est perfectior alia, quia importat ordinem ad corpus perfectius. Et ratio est, nam si separarentur secun-

dum actualitatem quam modò habent, & illa modò sit perfectior in se, etiam post separationem manebit imperfectior propter ordinem perfectiorē, quem importat ad subiectum. Et si contra hoc arguas. Nam D. Thom. dicit, quòd si daretur albedo separata haberet omnem perfectionem possibilem albedinis, ergo. Respondetur quòd D. Tho. debet intelligi, si daretur separata actū & aptitudine, quia tunc non haberet per quid limitaretur, limitatur autem per ordinem ad subiectum, sicut anima separata; & quia est impossibile, quòd non dicat ordinem albedo, etiam est impossibile quòd habeat omnē perfectionem. ¶ Ad tertium quòd est Scoti in primo sent. dist. 17. quæstionem vltima, quo vult probare intentionem & remissionem nõ conuenire formis in ordine ad subiectum, nec oriri quoquo modo ex subiecto, sicut si quātitas molis si per impossibile separaretur à subiecto, vna esset maior alia, vel minor. Itaque vult dicere Scotus quòd quilibet forma si per impossibile ita abstraheretur à subiecto, vt nullum ordinem ad ipsum diceret, nihilominus in se susciperet magis & minus, & intenderetur atque remitteretur. Sed hæc opinio Scoti est falsa, vt patet ex secundo & quinto not. quòd amplius probabitur infra. Et ad argumentum Caietani. 1. 2. quæst. 5. 2. art. 2. circa finē duplicem solutionem adhibet. Prima est negando illam primam consequentiam; ergo in compossibilitate prouenit ex gradibus. Nam contraria sicut per suam specificam differentiam contraria sunt, ita per eandem in compossibilia sunt, vt latè probat Aristotel. 1. 0. Metaphy. Et ad probationem quòd in gradibus remissis se comparantur; Respondetur quòd hoc non est, quia in gradibus remissis non sunt contraria & in compossibilia in eodem subiecto, sed hoc prouenit ex forma subiectuali continente vtrumque; & nihilominus mutuo contra se nituntur, & alterum contra alterum pugnat, sicut remissa in summo proportionabiliter tamen. Secunda solutio est, quòd in compossibilitate in formis est duplex. Altera essentialis, quæ conuenit formis ex contrarietate, & hæc conuenit illis ex suis specificis naturis, & non confligit ex gradibus, sed abstrahit ab eis sicut ipsa forma; quæ in compossibilitate prius reperitur in formis secundum se, quàm in ordine ad subiectum. Altera ex gradibus, & hæc conuenit formis ea ratione qua respiciunt subiectum cum quadam latitudine, & non est prior quàm forma sit participabilis à subiecto. Vnde quando dicitur, prius est latitudo formarū in se quàm in subiecto, concedo hoc sed non est prius quàm respiciat subiectum. Et sic conuenit illis latitudo illa ex hoc qd respiciunt subiectū, ita & illa in compossibilitate quæ oritur ex gradibus conuenit eis quatenus respiciunt subiectum, & ea ratione solum intenditur intentio per ordinem ad subiectum.

subiectum. ¶ Ad quartum respondetur distinguo consequens illud, ergo intentio prius prouenit à forma, secundum rationem communem accidentis habentis indifferentiam vt diuersimodè participatur, concedo consequentiam, à forma secundum illud specificum quòd addit ad rationem communem accidentis, nego consequentiam. Nam licet esse album proueniat à tali ratione specifica; at illud magis conuenit ratione cuiusdam communis, & ideo dicitur conuenire ratione subiecti. ¶ Ad quintum posset dici, quòd id quod essentialiter conuenit accidenti in ordine ad subiectum, non est in se actualiter: hoc enim separatur in Eucharistia, & secundò, quia significat existentiam, quæ de nullius est essentia. Neque verò aptitudinalis in se est; primum, quia adhuc significat esse, & esse siue actuale siue aptitudinale non est de essentia alicuius. Secundo; quia posse esse per se, nõ est de essentia substantiæ, ergo neque posse inherere de essentia accidentis. Tertio; quia alius eadem esset quæstio; Quid est, & An est accidentis. Nam quæstio; An est, quærit aptitudinalem existentiam: sed essentia eius est esse rem cui conuenit esse in alio vt habet D. Thom. 3. par. quæst. 77. ar. 1. ad secundum, & quòd lib. 9. ar. 5. ad secundum. Notandum secundo quòd suscipere magis vel minus non conuenit ex hoc quòd est res quæ potest inherere, sed ex hoc quòd actū inest subiecto qualitas habens indifferentiam, & posse suscipere magis & minus ex hoc quòd potest se inherere. Ex quo patet quòd nõ inest ratione essentialis ordinis, quem dicit accidens ad subiectum. At verò argumentum in sciētia prouenit ex tendentia ad obiectum, quæ est de essentia, & ideo bene assignata est differentia in secunda & tertia conclusione. Sed contra hoc est quòd posse suscipere magis & minus, est passio qualitatis, ergo ratione essentia tanquam ex prima radice debet ei competere. Quare respondetur aliter ex Caietano. 1. 2. vbi supra quòd D. Thom. posuit formas habere quicquid habent, aut ex ratione formali specifica, aut ex subiecto, ita quod quicquid non specificum est in eis, posuit ex materia & subiecto conuenire. In quo videtur significare quòd quicquid conuenit accidentibus ex ratione specifica dicitur conuenire eis ex sua essentia: id autem quòd conuenit non ex sua essentia specifica, sed ratione generica & communi accidentis ratione cuius hoc accidens respicit subiectum, dicitur ei conuenire ex subiecto. Concedo ergo, quòd albedo intenditur ratione alicuius essentialis & generica, non tamen ratione alicuius specifici secundum id quòd differentia albedinis. v. g. addit supra rationem accidentis, & ideo non dicitur conuenire ex sua essentia specifica, sed ex subiecto quòd respicit, in quantum habet rationem communem accidentis. Quæ omnia explicat solutio in datam ad

quartum argumentum. ¶ Ad sextum argumentum respondetur, aduertendo vt due solutiones præcedentes amplius etiam declarantur, quòd quæcūque species accidentis dupliciter potest considerari. Vno modo in ratione accidentis, & sic in quantum accidens habet essentiam comparatione ad subiectū; & hic est sensus illius vulgaris dicti, Accidens esse est inesse, id est, essentia accidentis accipitur per respectum ad inharerentiam subiecti, non quòd ipsa inharerentia sit essentia eius, sed quia essentia eius est esse rem cui conuenit esse in alio. Secundo modo consideratur, vt habet essentiam huius speciei, scilicet, vt est calor, vt est albedo; & sic eius differentia non sumitur per comparationem ad inharerentiam subiecti, sed aut in se absolute habet vt albedo, aut respectu alicuius extrinseci vt scientia, aut per conuenientiam ad naturam subiecti, vt sanitas hominis specie distinguatur à sanitate equi. Respondetur ergo ad dictum S. Tho. quòd intellexit augeri essentialiter per maiorem radicationem in ratione accidentis, non quòd addatur aliquid essentia ipsi accidentis, sed quia essentia accidentis melius est magis inherere, cum respectu inharerentia definitur essentia accidentis & ita se videtur exponere D. Tho. 1. 2. quæst. 5. 2. artic. 1. vbi dixit, scientiam secundum suam speciem augeri.

Nunc respondendum est ad argumenta secundo loco posita contra tertiam conclusionem. Et ad primum respondetur, quòd D. Thom. cuius est nõstra conclusio debet sic intelligi, quòd quando aliqua forma respicit obiectum extrinsecum taliter quòd mediatè sequatur ad substantiam vel in sui ratione importat proportionem multorum ordinatorum ad vnum, potest secundum se augeri, cuiusmodi est pulchritudo quæ consistit in proportionem partium cum debito colore, & sanitas quæ consistit in proportionem humorum. De quo vide D. Thom. 1. 0. Ethic. lect. 3. & de Virt. quæst. 1. art. 1. ad primum. ¶ Ad secundum respondetur, quod argumentum hoc probat primò & per se non esse ad illos contrarietatem neque intentionem Physicam, sed secundario vt sequenti quæstione amplius explicabitur. Et per hoc patet ad confirmationem. ¶ Ad tertium respondet Caietanus. 1. 2. quæst. 5. 2. arti. 1. circa finem, quòd naturales potentia sunt in duplici differentia; Quædam consequuntur subiectum immutabiliter, & eiusmodi nõ magis minus participatur. v. g. intellectus, voluntas. Aliæ quæ mutabiliter, & eiusmodi suscipiunt magis & minus, vt molle & durum, de quo plura dicemus infra in hac quæstione conclusione septima. Ceterum in habitu primorum principiorum sunt duo; & habitus, & lumen intellectus ad assequendum primis principijs, & hoc est naturale, & consequitur essentiam hominis immutabiliter. Et sunt

sunt species representantes, & proponentes obiectum. Ratione primi, quod est naturale, huiusmodi non augetur. Illa enim habitus ex se sine hoc quòd augetur est sufficiens propolitis terminis ad assentiendum omnibus principijs. Quod non habet scientia. Nam illa quae extenditur ad quatuor conclusiones non extenditur ad quinque; etiã si termini proponantur, nisi fiat demonstratio & ipsum lumen augetur. At non sic in habitu principiorum, ipse enim extenditur ad omnia. Vnde nõ oportet ipsam habitum augeri, satis est de nouo proponatur species & termini (quorum defectu illa habitus, siue lumen) erat impeditum vt se exeret in actum in quem antea nõ poterat per defectum propositionis terminorum. ¶ Ad quartũ respondetur, quòd ratio intensiõis motus in hoc consistit, quòd partes motus magis sibi sint proxima ratione temporis in hoc subiecto, dum enim velocius quid mouetur, magis videtur participare totum motum simul quàm si segnius moueatur. Sed forte huius exempli non requiritur tanta veritas.

Ad quintum respondetur, quòd S. Thomas nõ sentit omnes eiusmodi formas necessariò posse perfici, sed sensus eius est, vt quantum est ex eo, quòd ab alio specificatur possunt perfici, nisi aliud de hoc eis repugnet. Vt si in Geometria sint tot conclusiones, & nõ plures quàm quot Petrus iam acquisiuit, non poterit augeri talis scientia.

Sit iam quarta conclusio huius dubij. Si qualitates considerantur in ordine ad subiectum, sic quaedam earum suscipiunt magis & minus, quaedam verò non recipiunt. Cuius ratio est duplex. Altera ex Simplicitate in practicamentis est, quia substantia secundum se ipsam specificatur, neque forma eis accidentaliter participatur à subiecto, sed substantialiter; Vnde formæ accidentaliter etiam participat si tamen propinquæ sunt substantiæ non suscipiunt magis & minus, vt quantitas, figura. Alia verò formæ quæ magis distant à substantia suscipiunt magis & minus. Altera ratio huius diuersitatis est elegantior & melior, Tripliciter enim forma est in aliquo subiecto, vno modo à qua subiectum habet speciem. Est sic de ratione eiusmodi formæ est indiuisibilitas, vt sunt omnes forme substantiæ. Alio modo à qua nõ recipit speciem subiectum, sed tamẽ species in sui ratione includit indiuisibilitatem quare subiectum participans illam modo indiuiduo participat. v. g. numerus, & omnes eius species, & species figuræ quæ secundum numerum variatur, & circulus cuius ratio consistit in hoc quòd linea ducta à centro vsque ad circumferentiam sunt æquales. Et huius doctrinæ videtur esse Aristoteles in secunda proprietate Practicamenti Quantitatis, vt videre est in ipso practicamento in quo Aristoteles

docet quòd triangulus non suscipit magis & minus (vel in abstracto) neque ea quæ trianguli rationem habent, quia similiter trianguli sunt, quia in concreto etiam dicuntur triangulus, circulus &c. Tertio denique modo alia sunt formæ accidentales, de quarum ratione non est indiuisibilitas, id est, non repugnant indiuisibilitati, & hæc magis minus participari possunt à subiecto, vt albedo, frigiditas. Sed obijcere potest quis contra hanc conclusionem, quia albedo est illarum formarum, quæ secundum se habent speciem, ergo in ratione suæ speciei includitur indiuisibilitas, ergo. Respondetur, quòd in sui ratione includere indiuisibilitatem dupliciter intelligi potest. Vno modo quia in sua specie non habet vnde diuidatur, alio modo quia vltra hoc repugnat suæ rationi, vt vel per accidens scilicet ex participatione subiecti, magis minus suscipiat, quia subiectum pariter denominatur. Primo modo albedo in sui ratione includit indiuisibilitatem. Secundo modo triangulus, & subiectum triangulus denominatur, vnde si magis minus susciperet, tunc iam ratio trianguli susciperet magis, quod nõ sequitur, quia magis album aliqua dicitur, vt albedo in sui ratione magis suscipiat, quia denominatur, quæ sumitur ab albedine non significat ipsam indiuisibilitatem.

Quinta conclusio. Habitus vtroque modo augetur & in ordine ad subiectum, & in ordine ad aliquid extrinsecum, scilicet, obiectum, vel terminum. Hæc conclusio est Diui Thomæ. 1. 2. questione. 52. articulo. 2. & probatur. Scientia enim potest augeri secundum se ipsam per additionem, sicut cum aliquis plures conclusiones Geometriæ addiscit, augetur in eo habitus eiusdem scientiæ secundum speciem. Augetur nihilominus scientia in aliquo secundum participationem subiecti per intensiõem, prout, scilicet, expeditius, & clarius vnus homo se habet alio in eisdem conclusionibus considerandis. De hac conclusione vide D. Thom. ibi. & Caietanum.

Sexta conclusio. Quando participans formam aliquam habet speciem secundum ipsam vel quòd indiuisibilitas est de ratione formæ, tales formæ nullo modo suscipiunt magis & minus. Hæc conclusio est Diui Thomæ vbi supra articulo. 1. & prima pars probatur. Nam species rerum consistunt in indiuisibili, ergo formæ tribuentes tales species in indiuisibili debent consistere, patet antecedens, quia specificas vt sic debet consistere in indiuisibili, & sic constat quòd omnes forme substantiales magis & minus non suscipiunt, quia dant speciem absolute, accidentales verò non, sed secundum quid, scilicet, specie albi. Secunda pars probatur. Nã si de ratione eius est indiuisibilitas, quocũque addito vel subtracto variabitur species, ergo nõ poterit augeri,

augeri nec minui; cuiusmodi sunt species numerorum, quia dempta vel addita vnitate variatur numerus & species figurarum, quæ secundum speciem numerorum sumuntur, vt circulus, triangulus.

¶ Vltima conclusio. Qualitates aliquæ quæ immediate sequuntur essentiam rei & sunt propriæ passionis, possunt suscipere magis & minus. Pro huius intelligentia aduerte quæ diximus supra in solutione tertij argumenti contra tertiam conclusionem. Aduerte secundo, quòd communiter solet dici quòd huiusmodi propriæ passionis possunt dupliciter considerari, vno modo vt sunt propriæ passionis & immediate consequuntur substantiã rei, & sic nunquã suscipiunt magis & minus; Alio modo vt pertinent ad tertiam speciem qualitatis, scilicet, vt sunt passionis vel passibiles qualitates, nam in vtraque specie collocantur. v. g. frigiditas est passio aquæ & naturalis potentia ipsius, & vt sic nõ suscipit magis & minus; est etiam passio vel passibilis qualitas & vt sic suscipit magis & minus. Probantque suam sententiam, nam istæ passionis immediate consequuntur essentiam rei, ergo si illa manet inuariabilis, & accidentia manent inuariata, aliis non aucta neque mutata causa augetur & mutaretur effectus. Nihilominus conclusio nostra est eisdem meo iudicio, & ponitur contra istos, volumusque dicere quòd aliquæ potentie naturales & passionis vt sic suscipiunt magis & minus, quod certissimum esse debet saltem in accidentibus. Etenim intensa & remissa essentia albedinis, necesse est vt propria eius passio, scilicet, digregare visum, intendatur & remittatur. Sed de passionibus substantiæ idem etiam patet. Nam esse durum est passio ferri vel lapidis, esse molle passio ceree vel buryri, & tamen hæc aliquando duriora, aliquando molliora sunt. Similiter esse coloratum est passio corporis misti, & tamen vnum corpus modo magis intensum habet colorem, modo minus. Deinde qualitates elementorum vt frigiditas aquæ, siccitas terræ sunt earum passionis, & tamen aqua aliquando est frigidior quàm antea, ergo. Neque valet dicere quòd intenditur in quantum passio vel passibilis qualitas. Nam in potentia visua, auditiva, & cæteris potentij exterioribus hæc duplex consideratio reperiri non potest, & tamen experientia constat, quòd suscipiunt magis & minus, ergo. Hæc conclusio nostra est Caieta. 1. 2. questione. 52. art. 1. circa finem & Alberti Magni tract. 2. de differentia capit. 2. & Aristodillo hic, & quæst. 7. conclusione. 4. Et ad argumentum illorum dicimus, quòd passionis aliæ consequuntur immutabiliter essentiam, vt intellectus, voluntas &c. & de his concludit argumentum quòd nõ suscipiunt magis & minus; neque enim produci nisi ab essentia quæ inuariata manet. At verò alia sunt, quæ licet immediate consequantur essen-

tiam, ab agente tamen extrinseco possunt similiter produci, vt diximus de frigiditate, & duritie &c. & hæc licet ex parte essentia variari non possint, ex actione tamen extrinseca variantur. Vnde ad argumentum nego consequentiam, nam mutatio illius effectus redudat ex varietate causæ, quæ non semper est ipsa essentia, sed aliquando est aliquid agens extrinsecum, vt patet de igne remittente frigiditatem aquæ.

Superest nuoc respondere ad argumeta in principio facta. Ad primum respondetur cum sua confirmatione quòd specificatum formaliter consistit in indiuisibili, vt dictum est in quinto notabili, licet materialiter habeat quandam latitudinẽ, quæ omnia satis explicata manent ex his quæ diximus in tota hac questione. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, quòd ratio D. Tho. intelligitur de forma specificante simpliciter, quòd tãtum capit formam substantiã, non de specificante secundum quid, qualiter specificant accidentia. Ratio verò differentia est, quia licet specificans vt sic consistat in indiuisibili vtrouque, res tamen quæ specificatur in substantia non habet latitudinem ratione dicta; res verò quæ specificatur in accidentibus hanc latitudinem admittit propter rationes dictas in hac questione. Aliter soluit Capreolus hoc argumentum in 1. dist. 17. quæst. 2. art. 1. ad quartum Greg. contra septimã conclusionem. fol. 168. colum. 2. vide ibi. ¶ Ad tertium negatur minor, ad probationem respondetur, quòd per intensiõem non producitur noua forma, sed præexistens perficitur. De quo plura infra dicemus. ¶ Ad quartum respondetur negando minorẽ, & ad probationem quòd illa minor perfectio quam habet anima separata, est imperfectio status, nõ essentia. Ad hoc verò vt suscipiat magis & minus, oportet vt essentia perfecteretur. Hanc verò habet consistentem in indiuisibili, licet ex diuerso statu separationis vel coniunctionis competat ei diuersa perfectio accidentalis, qualis etiam competat homini puero vel viro, & tamen non dicitur suscipere magis vel minus propter talem variationem, quia essentia manet immota. Ad confirmationem respondetur, quòd vt aliquid suscipiat magis & minus, nõ sufficit quòd sit alio perfectius, sed quòd habeat vel habere possit perfectius esse, quàm antea habebat. Vtrum vero Anima separata sit perfectior coniuncta, & vtrum vna anima sit perfectior alia, non est huius loci disputare: habent enim propriam sedem in libris de Anima, vbi nos illas explicabimus. Habemus enim præ manibus iam cõmmentarios elaboratos in illos quos propediẽm Deo dante in lucem edemus. Breuiter tamen pro nunc aduerte quia hæc questione vltima sunt duæ opinionis. Altera asserentium quòd vna anima nõ sit perfectior alia in se & intrinsece, bene tamen extrinsece propter

per diuersam corporis dispositionem & meliores vires sensitiuas & alias qualitates extrinsecas. Hanc opinionem sequitur Henr. quod li. 3. quaest. 5. Durandus. 2. distin. 32. & inter discipulos D. Thomae tam tenent Soto. 8. Metaph. q. 26. & Magister Soto in Prædicamento Substantiae. Altera sententia est multorum discipulorum D. Thomae qui existimant quod vna anima est perfectior altera non solum extrinsecè sed etiam intrinsecè perfectione substantiali individuali tamen. Hanc sequuntur Caietanus. 1. par. quaestione. 87. arti. 7. (& appellat eam eos qui hoc non vident) Capreolus. 2. sentent. distin. 32. quaestione vnica & Ferrus. lib. 1. cont. gent. cap. 3. & eam videtur tenere expressè D. Thomae in 1. part. quaest. 87. artic. 7. & in 2. sentent. distin. 32. quaest. 2. arti. 3. & in 1. sentent. distin. 8. quaest. 5. ar. 2. ad 6. videndus est etiam in 2. distin. 2. quaest. 2. ad 2. Hanc sententiam etiam multi sequuntur qui non sunt ex schola D. Thomae, imprimis Magister sentent. in 2. distin. 32. cap. 8. docet eam esse probabilem, & D. Bonaventura ibidem explicatione literæ consentit cum Magistro, Richardus etiā in eadē distin. 32. ar. 4. quaest. 1. eam sequitur, quāuis in modo explicatione eam dissentiat à D. Tho. & veritate. Aegydius etiam eadem distin. quaest. 3. tenet eandem. Nihilominus hinc nouissimis diebus surrexit quidam nouus Philosophus, qui in 3. de Anima quaest. 16. ait, quod hæc sententia quæ asserit vnam animam esse perfectiorem altera secundum substantiam & in seipsa, non est D. Thomae, sed Caietani & quod illa est temeraria, & periculosa, & nullo modo tenenda. Hæc censura contra Caietanus indigna est auctore Christiano, quoniam notat temeritatis & periculi sententiam quam tot & tam graues auctores reputant veram aut saltem probabilem: hoc autem sine graui iniuria fieri non potest. Quare breuiter pro nunc dico quod neutra istarum opinionum habet aliquod temeritatis vel periculi, sed ambæ opiniones sunt probabiles, & contrarium asserere (quicumque illud asserat) est in se in iuriam grauisimam visis. Quæ autem sit verior & conformior doctrinæ D. Thomae in loco citato exponemus. ¶ Ad quintum argumentum respondetur, quod vt albo intendatur & alie forme, satis fuerit quod vna sit perfectior alia vel seipsa, non autem esse necesse quod sit magis albedo. Nam in hoc denotatur quod in differentia albedinis formaliter sit latitudo, propter perfectionem autem materiam, quam habet ratione latitudinis potest vna albedo perfectior dici, quam alia. Ad confirmationem respondimus supra in conclusionem quartam. ¶ Ad sextum respondetur, quod est bene responsum; & ad replicam quod albedo in concreto est alba, si importetur per hæc vocem album, ita concedendum est: si autem importetur per significationem huius termini, albedo in

concreto, non videtur dici eam quod sit album secundum actum signatum, licet in actu exercito. ita sit. Et vt albedo in concreto dicatur intendi, satis fuerit quod modo inhaereat subiecto secundum magis & minus. Et si album accipiatur pro composito ex his non augetur, si autem accipiatur pro composito huic, quia solum importat albedinem augetur & intenditur. Materiale verò vt corpus dicitur magis album quam aliud corpus, quia habet albedinem magis intensam & radicatum in subiecto. ¶ Ad vltimum argumentum respondetur ex his quæ in vltima conclusione diximus. Et hæc de hac quaestione difficillima sufficient.

QVÆSTIO III.

¶ Vtrum ad tertiam speciē qualitatis sit solū per se alteratio.

ET videtur quod non. Primò, nam Aristot. in hac secunda conclusione explicatis quid sit alteratio, dicit tunc contingere, quando manente subiecto fit mutatio circa passionem, & adducit exemplum de sanitate, vt quando animal mutatur ad sanitatem, tunc alteratur, & quando idem as mansens fit rotundum, aut angulare: sed primum exemplum pertinet ad primam speciē qualitatis, & secundum ad quartam, ergo iam alteratio est per se ad alias species quam ad tertiam speciem. Nam Aristot. distinguens inter generationem & alterationem debuit adducere exempla, in quibus verè & per se alterationis ratio saluaretur. ¶ Secundò arguitur. Accipio sanitatem & reliquas omnes species, quæ secundario acquiruntur, & arguuntur sic. Quando acquiruntur sanitas ex hoc quod acquiritur calor vel aliquid huiusmodi, illa qualitas acquiritur per motum qui identificatur cum illa; nam cum modo sit sanitas, & antea non fuerit, per motum seu mutationem producit, & illa mutatio seu motus non est id quo acquiritur qualitas tertie speciē, quia ille motus non potest identificari cum duabus formis speciē distinctis, sed identificatur cum qualitate tertie speciē, ergo non cum qualitate quartæ, ergo ista qualitas quartæ speciē per alium motum acquiritur, sed ille motus non potest esse aliud quam alteratio; ergo illa alteratio per se est ad qualitatem quartæ speciē. Et confirmatur. Nam ille motus quo acquiritur qualitas quartæ speciē, non est motus quo acquiritur qualitas tertie speciē. Patet hoc, quia solum identificatur cum qualitate quartæ speciē; & est alteratio, si quidem est ad qualitatem, ergo ad qualitatem quartæ speciē per se est alteratio, si quidem per se motus iste ad illam terminatur. ¶ Arguitur tertio. Ad sanitatem est per se motus,

se motus, ergo per se aliqua species motus: non augmentatio neque motus localis, est ergo alteratio Maior patet, nam sanitas acquiritur, & aliquid positum suscipiens magis & minus, vt ait Aristot. in hoc libro cap. 5. & habet contrarium, nam agritudo contrariatur sanitati, vt ait Aristot. Post præd. capite de oppositis. Consequencia probatur. Nam quod per se est in superiori, per se debet esse in aliquo diuisio superioris, cum superius includatur in inferiori, & inferius dicat aliquid aliud. ¶ Arguitur quarto. Nā albedo consequitur ad primas qualitates, ergo ad illam non est per se motus sicut neque ad sanitatem. Item, nam gaudium, ira &c. sunt passionem, & tamen ad illas non est per se motus, quia consequuntur ad motum localem sanguinis, & idem de visione dicendum est. Item, nam sculpturæ & picturæ primus & per se terminus est imago, tamen pertinet ad quartam speciem. Item ad durum & molle est per se alteratio, & pertinent ad secundam speciem. Item, nam ad frigiditatem est per se alteratio, tamen est in prima specie, nam est habitus conueniens naturæ aquæ. Item, nam ad habitus morales est intensio & remissio per se, ergo alteratio. In oppositum est Aristot. 7. Physic. text. 11. & 17.

Pro huius quaestione intelligentia renouandæ sunt in memoria quatuor species qualitatis quas Aristot. ponit in Prædicamento Qualitatis, & quid sit quælibet illarum: tum etiam sciendum est, quod bene potest vna qualitas secundum diuersas rationes esse in pluribus speciebus illarum, vt ibi Soto ostendit, & patet in calore qui est in prima & secunda specie, nam secundum quod disponit rectè in ordine ad naturam est habitus vel dispositio, secundum verò quod causat aliquam passionem vel passibilem qualitatem, vel est terminus alicuius passionis, est in tertia specie. ¶ Nota secundò quod esse per se alterationem ad tertiam speciē Qualitatis, nihil est aliud quam quod alteratio primò & per se, & non ex consequenti, mediante alia qualitate acquisita per ipsam alterationem terminetur ad tertiam speciē Qualitatis; sicut quando albedo primò & per se acquiritur, per albefactionem, secundario verò similitudo, quia consequitur ad albedinem primò acquisitam per albefactionem. ¶ Prima conclusio. Ad solam tertiam speciē qualitatis quæ est passio vel passibilis qualitas, est per se alteratio. Hæc conclusio est Aristot. 7. Physic. vbi supra & D. Thomae ibidem & est communis animi consensus omnium Philosophorum, & probatur primò. Negatiua illius exponibilis, & quod non ad primam speciē quæ est habitus vel dispositio, patet, quia in prima specie ponuntur habitus morales, & naturales, & similitudo dispositionis, sed ad nullum horum est per se alteratio, ergo. Quod non ad habitus naturales & temporales probatur. Nam

sanitas consequitur ex proportionem quatuor humorum & qualitatum primarum, & ex debito temperamento illarum, agritudo è contrario, ergo non est ad sanitatem per se alteratio, siquidem prius præcessit circa qualitates primas. Idem dicendum est de pulchritudine & deformitate, nam cõsequitur ad proportionem caloris &c. ad que primò terminatur alteratio. Quod verò ad habitus morales existentes in parte sensitua non fit per se alteratio probatur, quia illi habitus consequuntur moderationem passionum puta iræ vel gaudij, ergo iam consequuntur alterationem præcedentem. Nam illæ passionem sunt cum alteratione. Nam ira fit cū accensione sanguinis circa cor, gaudium cum dilatactione. Quod verò ad habitus intellectuales non fit per se alteratio probatur etiam, quia illi sunt forme spirituales, & non qualitates Physicæ, & acquiruntur sine motu Physico, ergo habitus intellectuales per se non acquiruntur per alterationem.

Quod verò ad secundam speciē Qualitatis non fit per se alteratio probatur, quia naturalis potètia vel impotentia vt intellectus, voluntas &c. consequuntur generationem qua res generatur & fit, ergo potius per generationem secundum quid generantur ad substantiæ productionem, quam per alterationem.

Quod verò non sit, ad quartam speciē, patet etiam. Et enim forma vel figura aut sunt naturales vt forma & figura hominis, vel acquiruntur postmodum à re aliqua. Si sunt primi generis, non est ad illas alteratio sicut neque ad potentiam naturalem, quia ad productionem hominis, v. g. producantur per generationem secundum quid. Si postmodum acquiruntur, non est ad illas per se alteratio, quia semper antecedit aliqua alteratio. Aduertendum tamen est hic quod Aristot. 7. Physic. vbi supra ad quærit multas rationes ad probandam nostram conclusionem; scilicet, quod neque ad primam, neque ad secundam, neque ad tertiam speciē Qualitatis sit per se alteratio; quæ difficillimæ sunt, & multas patiuntur calumnias. Quas tamen optimè defendit D. Tho. super illum locum Arist. & Iauellus. 7. Physic. quaest. 5. & Ferrus. quaest. 4. & Magister Soto quaest. 1. art. 2. Nos verò super eadē bimus hic ab earum defensione, tum quia nostra conclusio satis clarè & euidenter per rationes supra positas est explicata; tam quia non est aliqua vtilitas in referendis & defendendis illis rationibus; tum vltimò ne longiores simus quam par est in rebus præcipue non tanti momenti & ponderis. Quapropter probatur affirmatiua propositio posita in nostra conclusione, scilicet, quod ad tertiam speciē Qualitatis sit per se alteratio. Nam albedo acquiritur per alterationem: primò & per se & non mediante alia qualitate primò acquisita, item, caliditas & frigiditas: sed illæ pertinent ad tertiam

tertiam speciem, ergo. Deinde, Ad Qualitatem est per se alteratio, non ad primam speciem, neque ad secundam, neque ad quartam ut probatum est, ergo ad tertiam speciem.

Hic tamen est advertendum quod non dicimus nos ad omnem Qualitatem tertie speciei esse alterationem, nam ad calorem ignis non est alteratio, cum acquiratur sine motu ad generationem ignis & consistat in summo; sed volumus dicere quod ad nullas alias qualitates est per se alteratio nisi ad qualitates tertie speciei: ceterum neque ad istas omnes est per se alteratio sed ad aliquas; quae autem sunt istae, Aristot. explicat optime. 7. Phisicorum. tex. 1. r. & reliquis. ¶ Secunda conclusio. Ad reliquas species Qualitatis est alteratio per accidens & secundario. Probatur haec conclusio. Ad illas qualitates est ex consequenti, & non per se alteratio, quae ad aliam alterationem per se consequuntur, sed huiusmodi sunt tres reliquae species, ergo. Probatur minor inductione; nam virtus quae pertinet ad primam speciem quandam moderationem passionum quae sunt quidam motus appetitus sensitivi, consequitur. Durities autem & mollietas quae pertinent ad secundam, siccitatem quandam & humiditatem, forma autem & figura quae pertinent ad quartam, raritatem & densitatem aut alias qualitates sensibiles, ergo. De hac conclusione in solutionibus argumentorum dicemus plura. ¶ Tertia conclusio. Non solum tres istae species qualitatis verum etiam multae aliae formae, quae in alio predicamento praeter qualitatem ponuntur, si fundantur in eis formis quae suscipiunt magis & minus, similiter & ipsae consequenter tamen & secundario, suscipiunt magis & minus, aliis non. V.g. in relatione, illa relatio quae fundatur in qualitate ut in albedine, suscipit magis & minus. Nam vnus dicitur altero similior. At si fundatur in aliquo quod huiusmodi intentionem & remissionem non admittit: neque ipsa suscipiet magis & minus, ut similitudo in esse quadrati, relatio dupli, &c. Similiter in actione & passione, quando dicunt formas quae acquiruntur per motum & diuisibiliter, ut calefactio quae dicit calorem in motu, quia talis forma suscipit magis & minus, ipse motus etiam dicitur haeceadem denominationes suscipere per se, sed ex consequenti ratione fundamenti. Et ita solet dici, quod vnus ignis calefactus magis, quam alius, & vnum lignum calefit magis quam aliud, si vero forma quam dicit actio vel passio non sit in motu, sed in sola mutatione, cum talis forma non sit apta suscipere magis vel minus, nec etiam talis actio vel passio suscipiet magis vel minus. Vnde generans vel creans non dicitur magis vel minus generans aut creans. Augmentatio autem & diminutio nunquam suscipiet magis aut minus, quia nec per se cum alteratio tantum terminetur ad quali-

tatem, neque consequenter cum neque sunt via, neque consequuntur ad intentionem qualitatum. Idem est de Quando, Vbi, Situ, esse, quae non suscipiunt magis & minus, quia sumuntur a formis quae huiusmodi alterationem non suscipiunt. Nam Quando sumitur a tempore, quod non suscipit magis & minus. Vbi vero sumitur a loco, & Situs a partibus locati in ordine ad locum. At neque locus, neque partes locati in ordine ad locum huiusmodi intentionem aut remissionem admittunt, & propterea neque ipse forma quae ab eis sumuntur. Eodem modo Habitus, qui est vltimum predicamentum, quia denominatur a substantia, ut a veste, ab armis &c. & substantia non suscipit magis & minus, ideo neque habitus suscipit magis & minus secundum intentionem. At vero quia aliquando hoc magis & minus non sumitur ab intentione denominationum, sed ab eorum pluralitate, sicut dicitur ignis calefacientem tria ligna magis calefacere, licet intensius non agat: ideo aliquando habitus dicitur suscipere magis vel minus, quia idem homo a pluribus vestimentis potest denominari magis vel litus, & a paucioribus minus vestitus. Hoc autem neque conuenit Quando, neque Vbi, aut Situ. Nam Quando dicitur a tempore, nihilque habet duo tempora se mensurantis, nisi vnum sit pars alterius, similiter Vbi sumitur a loco adaequato totius: Situs a loco adaequato partium, at non sunt plura loca adaequata totius vel partium. Vbi potest dici etiam, quod habitus suscipit magis & minus secundum intentionem. Nam habitus non sumitur a substantia absolute, sed ut habet modum qualitatis, scilicet, plerabilitatem, mollietatem &c. haec autem qualitates cum suscipiant magis & minus, habitus etiam qui in eis fundatur, suscipere magis & minus poterit. Haec conclusio desumpta est ex D. Tho. Opus. 4. 8. tract. de actione & passione. ca. 2. & tract. de Habitu cap. 3. In quo etiam opusculo videndus est S. Tho. tract. de substantia. ca. 4. qui nostram quaestionem principalem, optime ibi explicat. ¶ Quarta conclusio. Non omnes qualitates quae intenduntur possunt remitti. Haec conclusio patet in charitate, quae licet in infinitum intendatur, diminui tamen non potest, ut habet S. Augustinus illius articuli, ergo. Vide D. Tho. ibi, &c. 1. 2. q. 13. artic. 2. Ista duas conclusiones posita sunt hic ad perfectam intelligentiam huius & praecedentis quaestionis. ¶ Sed contra haec conclusionem sunt opposita argumenta. Primum. Nam contraria habent fieri circa idem, sed omnes habitus augeri possunt, ergo & diminui. Consequenter probatur. Nam augmentatio & diminutio contraria sunt. Confirmatur. Nam D. Tho. 1. 2. vbi supra, concludit hoc argu-

umento, quod habitus possunt diminui, ergo si in aliquibus concludit, de omnibus etiam concludere debet, aliis ratio D. Thom. insufficientes erit. ¶ Secundo. Omnis habitus, qui naturalis non est, corrumpi potest, ergo & diminui. Probo consequentiam. Nam diminutio est via ad corruptionem. ¶ Tertio & videtur argumentum esse satis difficile. Omnis habitus habet latitudinem, ergo potest esse maior vel minor, ergo diminui etiam potest. Confirmatur, quia ratione istius latitudinis potest augeri, ergo & minui, nam non videtur maior ratio. Vide alia tria argumenta contra istam conclusionem apud S. Thom. in 1. 2. vbi supra in principio articuli. ¶ Ad primum argumentum respondetur ex D. Tho. 2. 2. vbi supra quod contraria sunt circa idem, quando subiectum se habet aequaliter ad vtrumque eorum: quapropter si alterum inest naturaliter, alterum inesse non potest. Atque ita si detur aliqua qualitas cuiusmodi est charitas, quae non eodem modo se habeat ad augmentum & diminutionem, non quia augetur poterit diminui. Charitas autem non aequaliter se habet ad augmentum & diminutionem. Nam habet causam augmentem, & non diminuentem. Habitus rei exemplum aliqui assignant in calore, qui in igne remitti non potest, quia subiectum naturaliter est determinatum ad calorem ut octo. Nam ignis nullo modo potest esse frigidus. Ad confirmationem respondetur, quod ratio D. Thom. est optima & concludit de omnibus qualitatibus si eodem modo se habeant respectu augmenti, & decrementi in ordine ad subiectum. ¶ Ad secundum respondetur, quod non est aliqua causa a qua charitas diminui possit. Est tamen aliqua a qua corrumpi, atque ita est dispar ratio. ¶ Ad tertium cum sua confirmatione ex eadem radice respondetur, quod non sufficit habere aliquod accidens in se latitudinem ut diminui, aut augeri possit, sed praeter hoc requiritur, quod habeat causam, quae illud diminuat & auget. Vnde si detur aliqua qualitas, quae huiusmodi causam non habeat respectu diminutionis, licet habeat respectu augmentationis, poterit augeri, non tamen diminui. ¶ Superest iam tandem, ut ad argumenta in principio posita satisfaciamus. Ad primum respondet D. Tho. hic lectio. 1. 0. quod Aristot. debet intelligi sic quod primo & per se est alteratio ad tertiam speciem qualitatis, ad alias vero potest esse alteratio secundario. Sicut per aliquam alterationem calidi & frigidi mutatur homo de sano in aegrum, & e converso. Et quando qualitates secundum acquisitionem fuerint contrariae & successione aliqua acquiruntur, erit ibi proprie alteratio, licet secundario & per accidens distincta a prima, ut contingit in aegritudine & sanitate, quae per veram alterationem secundario acquiruntur. Quando vero fuerint

formae illae, quae secundario acquiruntur, non habentes contrarium, & sunt acquisitae in instanti, habent mutationem quandam, per quam secundario acquiruntur, sicut quando figura acquiritur ad acquisitionem alterius qualitatis, quod clarius patet in acquisitione secundaria relationis. Et cum dicitur, quod secundario acquiruntur istae formae per motum antecedentem, intelligendum est casualiter, id est, quod secundus motus causatur ex hoc quod primus causatur, & secunda qualitas acquiritur ex hoc quod prima acquiritur. Poterat secundum dici quod ibi nullus motus, nec mutatio secundario reperitur, sed totum fit per primam mutationem seu motum, diuersimode tamen, nam vnum primum & per se, & aliud secundario; & non est necesse quod motus identificetur cum forma secundario acquisita, sed cum forma quae primo acquiritur. Et hoc videtur tenendum; nam si ponimus duos motus, ille secundus per se primo terminabitur ad illam formam: & cum non sit alius nisi alteratio, habetur intentum argumenti. Et per hoc patet ad secundum. ¶ Ad tertium respondetur, quod non est per se motus ad sanitatem, quia praecessit motus circa qualitates ad quas consequitur, & sic nec per se est alteratio, ut dictum fuit in corpore quaestionis. ¶ Ad quartum respondet Soto 7. Phisic. & Astudillo. 7. Phisic. lect. 6. Nihilominus breuiter respondetur, & ad primum exemplum de albedine dicitur, quod aliquando acquiruntur albedo & aliae qualitates secundae sine hoc quod acquiratur prius qualitates primae, & antecedat secundarum qualitatum productionem, & tunc est ad qualitates secundas per se alteratio. Aliquando vero consequuntur ex qualitatibus primis primo per alterationem productis, & tunc ad albedinem est alteratio, ceterum non per se, sed secundario. Ad illud de ira & ceteris passionibus respondetur, quod passionibus animae sensitivae, ut ira, gaudium &c. semper debent fieri cum aliqua transmutatione corporali & alteratione, & ita passio dicit alterationem illam & commotionem materialiter, & est illi conmixta. Quapropter sic definitur passio corporalis & animalis, quod fit cum quadam corporis transmutatione ex cognitione conuenientis, vel disconuenientis proueniens. Cum ergo habeat passiones hae alterationem annexam, ad illas est per se alteratio, sed melius respondetur, quod ad materiale alterationis est per se alteratio nam est qualitas tertie speciei, scilicet, calor, frigiditas vel aliquid huiusmodi cum commotione corporali. Ad formale vero minime, quia formale est actio quaedam vitalis & actus appetendi, sicut quauis sanitas habeat annexam alterationem corporalem, non tamen ad illam est per se alteratio. Ad illud de sculptura & pictura respondetur, quod imago depicta seu sculpta semper sequitur

sequitur ad præcios motus locales, & ita ad illam non est per se alteratio. Ad illud de duro & molle respondetur, ex Alberto Magno. 7. Physicorum tract. 1. capite. 5. quod dupliciter dicuntur mollia & dura. Vno modo aliena siccitate & humiditate, quæ scilicet, est extrinseca à natura rei, & tunc pertinent ad tertiam speciem qualitatis, & ad illam est motus. Alio modo propria humiditate & siccitate, & tunc ad naturalem potentiam pertinent, & ad illa hoc modo non est motus alterationis, nisi secundario. Ad illud de frigiditate respondetur, quod quia est in tertia specie qualitatis & etiam in alijs speciebus, est ad illam alteratio ut pertinet ad tertiam & non ut ad alias species. Ad illud de habitibus moralibus respondetur, quod quia intenduntur & generantur præcedente alteratione in materiali passionum sensitivarum non est ad illos per se alteratio. Si de his omnibus exemplis vis multa alia videre, lege supradictos autores in prima conclusione. Vide etiam F. Matthiam Aquarium in Annot. super quæstiones Ferrar. in octo libro Physicorum. 7. lib. quæst. 4. qui quædam ibi affert ad huius quæstionis intelligentiam satis necessaria. De qua hæc dicta sufficiant.

QVÆSTIO V.

Utrum intensio fiat per maiorem radicationem in subiecto.

H videtur quod nõ. Primò. Nam magis radicari vel est difficilius remoueri posse à subiecto, & hoc non. Nam ephemera & rubor ex verecundia sunt intensiores formæ quàm ethica & rubor naturalis & tamen facilius transeunt. Vel est quod plures partes informant, & hoc est extensio, ergo intensio non fit per maiorem radicationem in subiecto. ¶ Secundo. Nam ex receptione in materia limitatur forma, ergo non perficitur per maiorem radicationem. Patet consequentia, quia per intensiorem formam perficitur. ¶ Tertio. Ante omnem ordinem ad subiectum qualitates intensibiles dicuntur intendi & remitti, ergo intensio non fit per maiorem radicationem in subiecto. Consequentia patet, & antecedens probatur. Latitudo, & gradus conuenit huiusmodi formis priusquam respiciant subiecta, ergo & intensio & remissio. Probatur antecedens. Qualitates contrariæ in summo sunt incompatibiles, remissæ verò in eodem subiecto compati se possunt: sed hæc impossibilitas prouenit ex gradibus. Nam si proueniret ex essentia etiam in gradibus remissis non

se compaterentur. Nam ibi esset integra essentia earum causans hanc impossibilitatem, ergo latitudo & gradus conueniunt illis formis priusquam respiciant subiecta. Patet consequentia, quia prior est incompatibilitas formarum in se quàm in subiecto. Propterea enim nequeunt recipi in eodem, quia inter se repugnant, & non est contra. ¶ In oppositum est Sanctus Thomas in. 1. 2. quæstione 52. artic. 2. & 2. 2. quæst. 2. 4. articulo. 5. & 1. Sent. dist. 17. quæst. 2. art. 1.

De hac quæstione sunt variæ sententiæ, propter quarum varietatem, & argumentorum multitudinem quæ fieri solent, satis ambigua & difficilis ista dubitatio redditur. Prima sententia est, quam recitat Sanctus Thomas in 1. Sententiarum vbi supra quam sequitur Burleus, & Godfredus quodlibeto. 2. quæstione. 3. & Durandus in. 1. Sententiarum quæstione. 5. & 7. & eam refert etiam Scotus in. 1. dist. 17. quæstione. 5. & Soncinas 8. Metaph. quæstione. 2. 0. & Capreolus. 1. dist. 17. quæstione. 2. Hæcigitur sententia asserit, quod intentio fit per additionem nouæ qualitatis corrupta priori minus perfecta. Vt si mea albedo est

vt quatuor adueniente noua qualitate vt quinque corruptur illa quæ erat vt quatuor, & sic fit intensio firmarum. Hanc opinionem suam corroborant autores supracitati multis argumentis quorum primum est. ¶ In omni motu terminus à quo & ad quem non sunt idem, & ille abijcitur, iste acquiritur, sed in intentione terminus à quo est forma remissa, ad quem forma intensa, ergo in tali motu forma remissa abijcitur & acquiritur intensa, ergo iam in toto tempore intensiõnis non manet eadem forma. Ad hoc argumentum respondet Capreol. vbi supra ad argumenta Godfredi contra secundam conclusionem, quod terminus à quo non abijcitur semper quantum ad entitatem suam, sed quatenus habet annexam priuationem gradus perfectioris; quæ solutio communiter huic argumento assignari solet. Sed contra hanc solutionem arguitur primò. Quia ad transformationem per se tantum pertinent subiectum, terminus à quo & ad quem, sed ad intensiõnem requiritur forma remissa secundum suam essentiam, & non vt subiectum, neque vt terminus ad quem, ergo vt secundum suam essentiam est terminus à quo. Minor probatur, quia motus intensiõnis nequit terminari in illud, quod non habet essentiam formæ. Secundo idem est terminus à quo intensiõnis, & terminus ad quem remissionis, sed terminus ad quem remissionis vt sic est quid positium & non priuatiuum, ergo & terminus à quo intensiõnis. Minor probatur. Nam 5. Physic. tex. 7. mutatio ex subiecto in non subiectum, id est, ex affirmatiuum in negatiuum, vel priuatiuum nõ vocatur motus, sed mutatio, at remissio est

si est motus, ergo eius terminus debet esse quid positium. Confirmatur. Nam ex hac solutione sequitur intensiõnem non esse proprie & strictè motum, sed mutationem quandam. Patet sequentia: nam vt habetur. 5. Physicor. tex. 5. 1. quando terminus à quo vt sic est priuatiuum vel negatiuum, & non quid positium, non est motus, sed mutatio. ¶ Arguitur secundo principaliter pro opinione ista. Agens intendens formam imprimit aliquid, ergo aliam formam distinctam à præcedente. Neque valet dicere quod imprimit & facit non nouam formam, sed quod præexistens perfectius esse habeat. Nam illa perfectio, quæ acquiritur per intensiõnem est aliquid positium, aut ergo est idem quod essentia formæ, aut non. Si secundum habemus intentum, tunc etiam id esse non potest, quia forma nõ potest perfici per aliquid à se specie, vel numero distinctum. Neque secundum dici potest, quia non potest intelligi quod per intensiõnem acquiritur noua perfectio essentialis, & quod non acquiritur nõ essentia formæ. Secundo, quia noua actio & totaliter alia habet nouum terminum, & totaliter alium, sed actiones intendentes & producentes formam sunt distinctæ totaliter & sunt nouæ, ergo & termini. Maior probatur, quia actiones identificatur cum terminis. Minor probatur, quia aliquando contingit quod producentes formam est distinctum ab intendente, & quandoque cadit inter ipsas multum tempus, ergo forma quæ est terminus intensiõnis est totaliter alia à forma prioris, quæ fuit terminus prædictæ productionis: si ergo intendens formam aliquid producit, illud est totaliter diuersum. Item si nihil imprimit, sed perficit & sic agit, ergo perficit per nihil & agit nihil agendo, quæ absurda sunt & impossibilia. ¶ Arguitur tertio principaliter. Essentia essentialiter variata nõ est eadem essentia, sed forma intensa & remissa, dicuntur essentiam formæ essentialiter variatam, ergo forma intensa & remissa non sunt eadem essentia. Maior patet, quia idem manens idem vt sic non est variatum, propter quod essentia manens eadem essentia non variatur essentialiter, & si variatur essentialiter non manet eadem essentia. Minor similiter probatur, quia cum perfectio formæ sit ipsa essentia formæ, variatio perfectiõnis formæ est variatio essentiæ formæ, & essentialis. Confirmatur. Quia quando docentur aliqua sunt idem realiter, adæquate & conuertibiliter, à quocumque differunt vnum differt & reliquum. Sed in forma intensa essentia formæ & eius perfectio sunt idem realiter adæquate & conuertibiliter, quia nõ est aliud neque secundum totum, neque secundum partem essentia formæ & eius perfectio, sed sunt penitus idem, ergo si forma intensa differt à remissa ratione maioris perfectiõnis quam habet intensa, necesse est vt differant quantum ad essentiam. ¶ Arguitur

quarto. Nam in motu locali corrumpitur primò vbi per aduentum secundum, ergo & in motu intensiõnis fit corruptio formæ præexistentis & continuè alia atque alia generatur. Consequentia patet, quia vterque motus habet successiõnem, & videtur esse eadem ratio. Sed probatur antecedens ex 6. Physic. tex. 32. vbi dicitur mobile non esse in spatio sibi equali nisi per instans, quia si esset in eodem vbi per duo instantia, cum inter quilibet duo instantia mediet tempus, sequitur quod dum mouetur esset in eodem vbi per tempus, & consequenter quiesceret. Et confirmatur. Nam intensio est quidam motus, sed adueniente posteriore parte motus corrumpitur prior, vt patet in motu locali, ergo adueniente posteriore parte intensiõnis corrumpitur prior, & cum identificatus eum qualitate, corrumpitur etiam qualitas, & aduenient alia. ¶ Arguitur quinto. Termini motus sunt incompatibiles, ergo forma quæ est terminus à quo corrumpitur adueniente ea quæ est terminus ad quem, licet adueniente frigore corrumpitur calor. Et confirmatur, quia impossibile est contraria esse simul, sed minus album & magis album sunt contraria, vt dicitur 5. Physicor. tex. 19. ergo adueniente magis albo corrumpitur minus album. ¶ Arguitur sexto. Nam in intensiõne albedinis ab albo vt vnum vsque ad octo per rubrum acquiritur diuersæ formæ distinctæ realiter, scilicet, color pallidus, rubeus & albus, ergo in alteratione non manet eadem numero forma. ¶ Arguitur septimò. Nam motus & ipsa forma in intensiõne idem prorsus sunt, sed motus est vnus continuitate in quo reperiuntur diuersæ partes inueniem succedentes, ergo etiam in ipsa forma sunt huiusmodi partes, quarum vna additur alteri in intensiõne. Alia argumenta pro hac opinione, & contra eam vide apud Durandum vbi supra sed nobis hæc sufficiant. Ex horum enim solutione reliqua facile solues.

Secunda sententia est Scoti in. 1. dist. 17. quæstione. 3. quam sequuntur fere omnes, quod intensio fit per additionem gradus ad gradum. Quam sententiam quidam sic explicant, quod per gradus in formis intelligunt illud minimum formæ in intensiõne, quod per se manere potest in subiecto, pars verò gradualis illa tam parua portio formæ, quæ non potest per se separari a maiore propter sui remissionem. Sed hæc explicatio neque est ad mentem Scoti, vt patet ex ipso in fine quæstionis, & de ea redibit sermo in sequenti quæstione quæ propter omittendam pro nunc est. Scotus igitur, & eius discipuli dicunt quod gradus isti sunt realiter distincti tanquam res dæ, & ex primo gradu & sequenti resultat vna forma, quæ à principio non fuerat secundum totam essentiam producta, sed secundum vnũ gradum, & postmodum

dum tota producatur per productionem aliorum graduum, qui inter se quemdam ordinem habent. Sicut in scientijs primus actus produxit habitum, ita & sequentes producant habitum, & sicut primus ignis produxit aliquid caloris, ita alij ignes aduenientes producant alium distinctum calorem, & ex istis duobus gradibus fit vnus sicut vna aqua ex duobus, & corpus ex multis membris distinctis realiter, scilicet manu, pede, capite &c. Hanc sententiam Scoti ferè sequitur quidam modernus hic scriptor. ca. 3. q. 4. & copiosius in. 4. Physic. 2. sed nihil affert noui iste autor, sed tantum opiniones iam reiectas & ab scholis relegatas suscitare conatur. Fundamentum potissimum huius sententiae est argumentum secundum, quod fecimus pro opinione Durandi, scilicet: Intentio est motus realis, ergo habet terminum realem, sed non habet qualitatem, quae est producta pro termino, ergo habet aliam distinctam, & sic intentio fit per additionem. Minor probatur quia sequeretur, quod motus terminaretur ad qualitatem quae est actus in mobili, quod est contra rationem motus, qui est actus entis in potentia & terminatur ad acquisitionem alicuius qualitatis. Et etiam quia per motum producit terminus illius, ergo si illa qualitas esset terminus, bis produceretur & per alterationem praecedentem, & per istam intentionem. Confirmatur. Nam quando ignis calorem intendit vel aliquid efficit, vel nihil: secundum dici non potest, nam incredibile videtur, quod nihil efficiendo perficiat calorem; si vero aliquid efficit, ergo producit nouum calorem, & sic fit additio graduum. Confirmatur secundo. Per intentionem qualitatis aduenit subiecto aliquid, quod antea non erat in illo, ergo vt acquirat qualitatem quam non habet. Nihil enim mouetur ad acquirendum quod iam habet. Nec sufficit dicere, quod acquirat nouum modum: nam iste modus non est per se terminus motus, & probatur, quia intentio qualitatem respicit. Confirmatur tertio. In remissione verè deperditur qualitas, & non solum modus qualitatis, ergo in intentione non solum aduenit nouus modus, sed nouus gradus. ¶ Arguitur secundo. Nihil est perfectius quam antea nisi per acquisitionem alicuius qualitatis, quam antea non habebat, sed qualitas in fine intentionis est perfectior quam in principio, ergo habet aliquam perfectionem, quam antea non habebat, quae cum sit eiusdem speciei cum qualitate praecedenti cui additur, in intentione necessario fit additio. ¶ Arguitur tertio. Intentio quae terminatur ad calorem vt quatuor & quae postea transfacta aliquo spatio temporis terminatur ad calorem vt sex, sunt duae intentiones distinctae tanquam res a re, ergo habent distinctos terminos tanquam res a re. Antecedens probatur ex Arist. 1. Physic. q. 1. ubi dicitur, quod ad unitatem motus requiritur vnitas mobilis, spatij & tem-

poris, sed deficit vnitas temporis, ergo. Prima consequentia probatur. Tum quia motus distincti debent habere distinctos terminos, tum quia illi motus identificantur cum terminis, ergo vel termini sunt distincti, vel motus non sunt distincti. Patet consequentia. Nam si in terminis identificantur, inter se non possunt distingui tanquam res a re. Nam quae sunt eadem vniterio sunt &c. ¶ Arguitur quarto. Nam in motu locali semper acquiritur aliud & aliud vbi, ergo & in intentione acquiritur aliud, & aliud gradus. Patet consequentia, quia eadem videtur ratio. ¶ Arguitur quinto. Si quis assentiat huic propositioni Deus est per se scietia & fides, vel huic: Quantitas distinguitur a re quanta per medium demonstratiuum, & rationem probabilem, certius assentitur, quam si per solum scientiam vel per solum medium demonstratiuum assentiretur, sed haec intentio certitudinis non potest fieri nisi per additionem nouae certitudinis distinctae a praecedente, ergo intentio fit per additionem. Maior patet, & minor probatur. Nam certitudo fidei, & certitudo scientiae sunt diuersarum rationum, ergo non potest vna certitudo intendere aliam, quin noua certitudo distincta realiter addatur. ¶ Arguitur sexto. Experientia constat, quod maiorem calorem producant ignis magnus, & ignis parvus superueniens, quam solus ignis magnus produceret, sed illa maior perfectio caloris non fit, quia aggregatum ignium habet maiorem virtutem producendi calorem intensiorem, ergo quia paruus ignis producit nouum gradum, qui vnitas praexistenti facit intensiorem calorem. Minor probatur. Nam ignis non potest habere maiorem calorem quam vt octo què vterq; illorum habet. Consequentia verò patet. Quia non videtur quod alio modo intentio caloris in isto casu fieri possit. ¶ Arguitur septimo. Lumen augetur additione noui luminis, vt patet quado in domo lumè accrescit ex additione nouae candelae superaccensa, & tunc magis intenditur lux, ergo intentio fit per additionem. ¶ Tertia sententia est D. Thomae, & omnium Thomistarum, quod intentio fit solum per maiorem radiationem, & inhesionem in subiecto. Hanc sententiam probant primo autoritate Aristot. 4. Physic. tex. 84. vbi ait, quod ex albo fit magis album nullo facto albo de nouo, vbi clarè videtur dicere, quod fit per maiorem radiationem. ¶ Arguitur secundo. Nam qualitates intenduntur, vt experientia constat, non per aduentum noui gradus realiter distincti, nec per aduentum nouae qualitatis, & corruptionem praexistentis, vt infra euidenter probabitur, ergo per radiationem in subiecto. Nam non potest alia causa assignari. ¶ Tercio. Nam, vt dictum est in quaest. 3. huius capituli, intentio & remissio, in formis quae intenduntur & remittuntur, non fit ex parte ipsius formae secundum se considerata,

derate, quia forma secundum hanc rationem est indiuisibilis, ac per consequens neque intèdi, neque remitti potest, sed ex diuersa participatione subiecti, ergo intentio penes maiorem inhesionem, & radiationem in subiecto debet persari. ¶ Quarto. Nè forma de nouo produci in subiecto est ipsam educi de potentia subiecti, ergo intendi & persari nihil aliud erit, quam ipsam formam reduci ad actum & quod educatur de potentia subiecti secundum alium gradum, quem in potentia habebat. Hoc autem est magis radicans, ergo. ¶ Haec sententia Sancti Thomae verissima est, & absq; dubio tenenda. Sed in eius explicatione non omnes Thomistae concordiunt. Capr. in. 1. d. 179. 2. ad argumenta contra tertiam & quartam conclusi. Aristotello. hic q. 9. Flandren. 8. Met. q. 4. tenent hanc maiorem radiationem nihil aliud esse, quam quod forma acquirat successiue diuersa esse, quorum vnus sit alter. perfectius, ita quod sicut dicebat prima opinio, in quolibet instanti esse nouam formam, & praexistentem corrumpi, ita profus dicunt ipsi de existentia, quod manet eadem forma, acquirit successiue diuersas existetias. Neque ex hoc inferunt, vt aliqui arguunt contra ipsos, quod forma ipsa corrumpatur; licet amittat existentiam. Nam ad hoc requiritur, vt amitteret illam & nullam aliam acquirere, efficitur si humanitas Christi relinqueretur a verbo, per naturalem sequela habebit nouam existentiam humanam, quae antea habebat esse diuinum, & tamen licet amittat esse, quia acquirit aliud, non corrumpitur. Adhuc tamen isti autores partiti sunt. Nam Capr. ibid. fol. 167. col. 2. tenet ex diuersitate esse, formam ipsam variari, ac Aristotello ait, quod existens diuerso esse forma semper manet indiuisibilis. ¶ Sonci. vbi supra dicit radiationem hanc nihil esse aliud, quam quod subiectum mediante qualitate recedat a potentia & magis accedat ad actum. ¶ Caietanus. 2. 1. 3. vbi supra explicat hanc maiorem radiationem per hoc, quod qualitates istae habeant latitudinem graduum secundum quendam ordinem taliter, quod praexistentes comparantur aduenienti, vt potentia ad actum, & ideo adueniente nouo gradus definit esse, & corrumpitur terminatio qualitatis sub anterioribus gradibus, & incipit terminari sub gradu aduenienti. Haec explicatio Caiet. est optima, & ad mentem S. Thomae, eamque amplius in sequentibus explicabimus. ¶ Pro cuius expositione est prima conclusio. Plurquam falsum est asserere intentionem fieri per successionem nouae qualitatis, & praexistentis corruptionem, vt asserbat prima opinio; sed toto tempore intentionis manet eadem numero qualitas. Haec probatur primo ratione D. Thomae. 1. sent. vbi supra quia accidens non corrumpitur nisi vel per se a suo contrario, vel per accidens ad corruptionem subiecti vel cause coleruantis. Sed in in-

tentione praecedens qualitas non corrumpitur a suo contrario, neque propter defectum subiecti & causa, ergo nullo modo corrumpitur. Secundo quia alias sequitur, quod nulla alteratio sit vna numero. Ad vnitatem namque numericam motus potest Arist. 7. Physic. tex. 34. vnitate formae. Cuius ratio est, quia motus in vnuersum identificatur cum termino, sed est vnus motus in intentione, ergo vna forma. Tertio. In augmentatione manet eadem quantitas diuersimode terminata, ergo & in intentione eadem qualitas. Consequentia patet ex paritate rationis. Antecedens vero probatur, quia alia si corrumpitur quantitas praecedens corrumpitur omnia accidentia, quae in ea fundantur, & consequenter corrumpitur ipsum in diuisum, quia corruptis omnibus accidentibus substantiae corrumpitur etiam ipsa substantia. Quarto. Sequitur quod in breuissimo tempore fuerint corruptae infinitae qualitates realiter distinctae tanquam res a re. Hoc autem videtur falsum, ergo. Probatur quod in quolibet instanti illius temporis, in quo fit intentio, quantitas perfectiori modo se habet cum intentione sit motus continuus, vt etiam a diuersis concedunt, sed quando perfectiori modo se habet, aduenit noua qualitas, & praexistentis corrumpitur, ergo. Consequentia probatur, quia in breuissimo tempore sunt infinita instantia, haec confirmatur. Quia sequitur eandem rationem, quod in breuissimo tempore sint productae infinitae qualitates realiter distinctae tanquam res a re, quod est impossibile. Quinto, quia ex ista opinione sequitur, quod producta cuiuslibet formae intentionis non esset motus, sed mutatio. Nam producit in instanti, ergo. Vltimo. Nam sequitur, quod per actum charitatis perdatur charitas & homo maneat sine charitate quam modo habet, per hoc quod dilexit Deum. Patet sequela. Quia charitas augetur per actum intensiorem, ergo si corrumpitur praexistens per aduentum alterius perfectioris, iam charitas mea corrumpitur per actum charitatis. ¶ Sed operae pretium erit, vt antequam hic sermone ad alia renouemus, argumenta facta pro hac opinione dissoluamus. Ad primum igitur respondetur pro cuius solutione notandum, quod in naturalibus quaedam accidentia sunt per se formae, vel actiones &c. vt curfus, albedo, nigredo &c. quaedam conditiones suppositarum formarum, vt magis, minus, fortiter, velociter, neque sunt in esse nisi suppositis formis. Velocitas enim vel fortiter &c. in esse alicui non possunt nisi supposita actione. Inter has autem conditiones haec est differentia, quod sicut in formis non est aequalitas, sed vna est perfectior altera & imperfectior, licet sit quid positium, habet se vt priuatio respectu perfectioris: ita in his modis imperfectior, licet sit quid positium, habet tamen se vt priuatio respectu perfectioris, quia non dicit tantam perfectionem sicut alter, veluti tardè & remissè

& remissio si comparatur ad velociter & intensio. Ad primam igitur bene responsum est. Ad primam replicam concessa maiori & minori distinguitur consequens, ut secundum suam essentiam est terminus à quo, id est, ut secundum suam essentiam est in potentia ad ulteriorem gradum & priuata illo, concedo consequentiam, ut secundum suam essentiam est terminus à quo sine ista priuatione nego consequentiam. Ad secundam replicam distinguitur maior. Id est est terminus à quo intensio, & ad quem remissionis, materialiter verum est, formaliter nego, quia ille modus formæ, scilicet, remissio licet sit quid posituum, imperfectior tamen est quam alter modus, scilicet, intensio propter primum, quia scilicet, est quid posituum, terminat remissionem, propter secundum vero est terminus à quo intensio, & dicitur priuatio. Ad confirmationem nego sequelam, ad probationem dico, quod ad hoc quod intensio esset mutatio & non motus, deberet terminus à quo esse priuatio simpliciter & absolute. Sicuti generatio dicitur mutatio & non motus, quia terminus à quo est absolute priuatio. Nam homo ex nō homine generatur, & equus ex non equo. At forma remissa nō dicitur, quod sit esse priuatio, quin potius est quid posituum, habet tamen se ut priuatio respectu ulteriori gradus, quia est in potentia, ut sit perfectior, & magis intendatur in subiecto. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, quod responso ibi assignata est optima, & est D. Th. in. 1. 2. vbi supra. Ad primam replicam dico, quod perfectio quæ acquiritur per intensioem noua distinguitur ab ipsa forma nisi tantum ratione. Nam albedo ut quatuor non distinguitur ab albedine ut quinque, sed est eademmet albedo, vna tamen habet maiorem perfectionem quam alia. Ad secundam replicam respondetur, quod ad nouam actionem satis est quod habeat nouum terminum formaliter. At terminus intensio, & productionis de nouo alicuius qualitatis distinguuntur formaliter. Licet enim materialiter vtriusque terminus sit eadem res, scilicet, eadem qualitas, tamē eademmet qualitas terminat nouam productionem secundum gradum vtrumque. v. g. at verò terminat intensioem cum nouo modo, quem per illam acquisiuit, scilicet, cum perfectione ut quatuor, vel ut quinque. Et hoc sufficit ad hoc quod illi motus distinguantur ex terminis. Ad ultimam replicam negamus omnia illa inconuenientia, quia per intensioem acquiritur nouus modus, per quem essentialiter perficitur qualitas intensa. ¶ Ad tertium concessa maiori negatur minor, & ad probationem nego quod variatio perfectionis formæ variet essentiam formæ. Nam forma ut quatuor est in potentia ad ulteriorem gradum, per quem eius essentia nō variatur, sed perficitur. Sicuti ex hoc quod puer acquirit vires, & crescit in quantitate, non variatur

A eius essentia, perficitur tamē, quia hoc debetur naturæ hominis, ut habeat talem quantitatem, talem proportionem, tales vires &c. Et per hæc patet ad confirmationem. ¶ Ad quartum nego consequentiam. Discrimen est in hoc, quia cum aliquis mouetur ad locum. B. trāsiens per multa loca, que sunt media, tamen si sunt eiusdem speciei, quatenus ordinantur ad terminum vltimum, tamen non subieciuntur illa loca in mobili, sed in medio. Vnde non potest alium locum acquirere, quin relinquat priorem, quia locus est ad quatuor locato, vnde neque magis est in loco in fine motus, quam in principio. At albedo, quæ recipitur in subiecto, quod mouetur est eiusdem speciei, vnde non est quare desinat vna albedo, vta alia introducat, neque vero existente priore, alia potest recipi in eodem subiecto, quia neque differunt numero, accidentia enim supposito quod sint eiusdem speciei distinguuntur numero ex subiecto. Ad confirmationem nego consequentiam. Nam motus corrumpitur, quia est ens successiuum, non autem qualitas, quia est permanent. Et quauis identificetur, non sequitur quod vno corrupto aliud corrumpatur, ut patet in similitudine & albedine, sed solum sequitur quod corrumpitur aliud in ratione motus, non in ratione qualitatis. ¶ Ad quintum distinguo maiorem. Terminus à quo, & ad quem sunt impossibiles ut sic, id est, secundum talem terminationem quam habet ut est terminus à quo, & ad quem concedo, absolute verò secundum rationem qualitatis & entitatis nego. Ad confirmationem respondetur, quod solum probat non posse manere simul rationem magis & minus, & secundum terminationem maiorem & minorem, manent tamen in ratione albi, quia est eadem albedo & sic dicuntur esse contraria secundum quid. ¶ Ad sextum respondetur, quod forma quæ est terminus intensiois illius nō est color medius, sed albedo. At hæc siue in colore pallido, siue in rubeo, siue quando iam est depurata, eadem semper manet magis vel minus contrarijs permixta. ¶ Ad vltimum argumentum patet ratio discriminis ex his quæ diximus ad confirmationem quarti argumenti. Ex dictis in hac conclusione manet decisiva alia questio, quam tractat Sone. 8. q. 20. Vtrum scilicet, in toto tempore intensiois maneat eadem forma numero, affirmatione enim ad eam respondendum est, ut patet ex dictis. Et hæc de prima opinione. ¶ Secunda conclusio. Falsum est dicere, quod intensio sit per additionem gradus ad gradum, ut asserit secunda opinio. Probatur primo ista conclusio autoritate D. Th. in. 1. 2. q. 5. 2. art. 2. vbi ponit vnam rationem optimam, in cuius explicatione Caiet. ibi multa exponit verba, sed ratio Diui Thomæ breuiter resumpta est hæc. Nam hæc additio fieri non potest nisi vel ex parte formæ, vel ex parte subiecti, ita quod forma adderetur formæ vel sub-

iectum subiecto. Primum esse non potest, quia talis additio vel subtractio variat speciem, sicut variatur species coloris, quando de pallido fit album. Neque secundum. Quia hoc non potest esse nisi vel quia aliqua pars subiecti recipit formam, quam prius non habebat, ut si dicitur frigus crescere in homine, qui prius frigeat in vna parte, & modo friget in alijs etiam partibus, vel quia aliquid aliud subiectum additur participans eandem formam. Sicut si calidum adiungatur calido, vel albu albo. Sed nullo horum modorum aliquid intenditur, sed extenditur, ergo intentio non fit per additionem. Secundo. Quia ex pluribus formis actu distinctis non potest fieri vna, nisi vna respectu alterius se habeat ut potentia, & altera ut actus, & isti gradus cum sint eiusdem speciei, neutra se habet ut potentia vel actus respectu alterius, ergo. Neque valet dicere, quod efficiunt vnum continuatione, sicut duæ partes aquæ per solam continuationem efficiunt vnam aquam totalem sine hoc, quod vna sit potentia aut actus respectu alterius. Nam in qualitibus immaterialibus, ut volitione, intellectione &c. reperitur propriè intentio. Hæc autem continuitas inueniri nequit, cum ibi nulla sit quantitas, cuius effectus est ipsa cōtinuitas. Tertiò. Sequitur quod forma intensior sit imperfectior remissione. Nam est composita magis remissione: at secundum D. Dionysia. 5. de diuin. nom. hæc est differentia inter formas, & earum subiecta, quod subiecta quanto magis composita ex pluribus formis, tanto habent plures perfectiones, sed tamen forma quanto simpliciter tanto erit perfectior, ergo nō potest fieri intentio per additionem graduum, qui semper maneat distincti. Quarto. Nam illi gradus, vel differe. unt numero, vel differunt specie. Hoc secundum esse non potest. Sicut enim albedo non perficitur dulcedine, nec gradus subsequens poterit præexistentem intendere. Neque differunt numero, quia tunc vel perficit præexistentem per hoc quod est in eadē parte subiecti, vel in diuersa. Si per hoc quod est in eadem, ergo duo accidentia solo numero differentia sunt in eadē parte subiecti, quod implicat. Si in diuersa, ergo non facit intensius album, sed extensius. Vide alias multas rationes apud Capr. in. 1. dist. 17. q. 2. & apud Sone. 8. Met. q. 2. 1. & apud commentatores D. Th. in. 1. 2. q. 5. 2. art. 2. & in. 2. 2. q. 24. art. 5. Sed ad argumenta huius opinionis isti respondendum. ¶ Ad primum argumentum secunda opinio in dictum est, quod intensio habet pro termino qualitatem productam non vteunque sed perfectiori modo se habentem. Et ut sit terminus motus nō est necesse, quod producatur de nouo, sed sufficit quod perficiatur ut patet in augmento. Ad primam confirmationem resp. quod perficitur per illi nouum modum, quæ acquirit. Ad secundam, quod motus intensiois nō ordinatur

A ad acquirendum aliquid de nouo, sed ad perficiendum id quod antea erat. Est enim duplex motus alter per quem forma habet esse, alter vero per quem forma perficitur. Primus motus est ad esse quod antea non erat, secundus motus est ad perfectionem eius quod antea erat, & quia sicut esse rei est quid reale, ita & eius perfectio est quid reale, vtrumque potest per se terminare motum. Ad tertiam confirmationem respon. quod per remissionem nō desinit noua entitas, sed maior perfectio formæ. ¶ Ad secundum negatur maior. Quia sufficit quod habeat nouum modum, quem antea nō habebat, per quæ forma perficitur. ¶ Ad tertium conceditur antecedens, sed negatur consequentia. Ad primam probationem dico, quod motus nō distinguitur numero penes terminos. Ex his enim tantum sumitur distinctio specifica. Distinguantur autem numero vel per subiecta, vel quia non est vnicum tempus in quo fit motus, vel vnicum spatium, atque ita nō est inconueniens quod licet ibi sint duo motus, habent vnicum terminum, quia tantum distinguuntur numero. Ad secundam probationem concedo antecedens, & nego consequentiam, quia nō est inconueniens, quod vna & eadem identificetur cum duabus rebus distinctis. Sicut vna, & eadem albedo identificatur cum duabus similitudinibus realiter tanquam res à re distinctis, & eadem quantitas cum duabus aequalitatibus. Modo enim ego sum similis Petro albo, & si Petrus moriatur definit illa similitudo, & Paulo albo nato de nouo aduenit mihi alia similitudo distincta à priore, cum quibus duabus similitudinibus mea albedo identificatur. Et ad illam maximam, quæ sunt eadem vni &c. Respondetur, quod intelligitur si existant extrema, & tertium. Tunc enim verum habet, alia minimè, & ita contingit in proposito quod motus definit quia desinit vnitas temporis; hoc tamen est in ratione motus, non in ratione qualitatis. ¶ Ad quartam iam est responsum in solutione quarti argumenti Durandi. ¶ Ad quintum iam diximus in 2. 2. q. 1. art. 5. quod certitudo scientiæ non auget certitudinem fidei intensiue, ita quod scientia & fides producat vnum actum in se magis certum quam sola scientia, vel sola fides produceret. Et idem est dicendum de ratione demonstratiua, & probabili tum propter rationem in argumento assignatam, tum etiam quia habitus non intenditur ab alio actu, nisi à quo producitur, sed actus fidei non producitur à scientia, neque actus scientiæ à fide, ergo neque vnus intendit alii, & e converso. Sed dicitur augere certitudinem extensiuè, & ex parte subiecti, quia quæ habet scientia solum produco actum scientiæ circa obiectum illud, quando habeo opinionem & scientia produco duos actus, alterum scientiæ, alterum opinionis, & sic sum certior extensiuè, & pluribus titulis ex parte subiecti, & hoc modo rationes probabiles adiuuat demonstratiuas.

Ex quo colligitur, quod maior assumpta in argumento debet diluigi; Nam si intelligatur quod est certior extensius, & pluribus titulis, vera est: si verò intensius falsa est, quia qui habet scientiā, & si dem de ista, Deus est, nō est certior, quā qui illam solum credit, nisi dicatur certior pluribus modis. Non enim fides intenditur per demonstrationem neque ē conuerso. ¶ Ad sextum argumentum & septimum respondendum in quaestione quam faciemus infra q. 2. super ca. 7. ad quartum argumentum; Vtrum lumen possit intendi. Ex his omnibus patet tertia opinio, quae D. Tho. est, amplectēdi esse. Ceterum necesse est ut quae sit potior eius explicatio aperiamus. ¶ Pro quo fit tertia conclusio. Explicatio Capreoli, & reliquorum neque est ad mentem D. Tho. & falsa est. Probatur primo. Nam sequitur ex ista sententia, quod pluries generetur & corrumpatur in eadem intentione eadē forma, quod est impossibile. Patet sequela. Quia tunc res deperditur, quando eius existentia deperditur, ut patet in equo, leone, &c. sed pluries perditur eius existentia & acquiritur, ergo pluries generatur & corrumpitur. Secundo arguitur ad hominem. Nam sequitur secundum istos Doctores, quod aliquando sit forma, & non habeat propriam existentiam. Ipsi enim dicunt, quod alteratio est motus discretus, ita quod nunquam successiue variatur esse, sed variatur in vno instanti, & postea expectat tempus vsque ad aliud instans, in quo variatur & aliud esse acquirit. Ex hoc sic argumentor. Illud esse primum corrumpitur per vltimū sui esse; & nō in instanti quo aliud acquiritur, ergo in instanti quo ipsum generatur, ergo tempore intermedio inter illa duo instantia manet forma sine existentia. Maior probatur. Nam si per primum non esse, ergo successiue & per motum continuum. Nam solum in continuo non datur vltima pars. Minor patet. Nam duae existentiae simul in eodem esse non possunt. Prima autem consequentia probatur. Nam nullum aliud instans datur, nisi illa duo in quo corrumpatur. Nam etiam si corrumpatur in aliquo intermedio, sequitur etiam idem inconueniens. Tertio specialiter contra Astudillo. Nam, ut ait D. Tho. 2. 2. q. 2. 4. artic. 4. ad 3. illi propriam vocem intentionis ignorarunt, qui dixerunt qualitatem augeri per maiorem radicationem in subiecto, & non per essentiam, quia cum accidentis essentia sit inesse, si magis inhaeret & perfectiori modo, perfectior erit essentia accidentis, & sic non fiet variatio solum per existentiam. Et quidem haec opinio incidit cum prima à nobis expugnata. Reiecta ergo horum Doctorum explicatione, Caiet. D. Tho. optimè interpretatus est. Pro cuius expositione notandum est, quod radiciari, ut colligitur ex ipsa metaphora loquutionis, nihil est aliud, quā firmius haerere, & magis actenacius in-

A esse subiecto instar arboris, quae tūc dicitur magis radiciari, quando vel sulfius protendit radices, vel maiori robore, & fortius terrae conglatinatur. Ita in accidentibus haec maior radiciatio fit, quādo magis sibi subijcit passum, subijcit autem sibi magis passum, quando magis complet eius potētiam ad esse talis accidentis, in quo bene dixit Sone. qui in hac parte cum Caiet. sentire semper mihi visus est, quicquid alij dicant. Itaque haec radiciatio formae nihil est aliud quā forma magis perfici in subiecto, & magis educi de eius potētia, & subiectum per illam reducēdo magis ipsum ad actū, ita quod si ante intentionem habebat forma in subiecto gradus perfectionis vt duo, postmodū habeat vt tria, & sic successiue, nō quod producat, aut destruat aliquam qualitatem de nouo, sed ex eo solum quod corrumpitur actualis terminatio vt duo, & generatur vt tria; & sic saluatur etiam, quod in omni motu est corruptio & generatio, corrumpitur enim terminus à quo secūdo actualē terminationē, & solum manet terminus in potētia, vt si remitteretur qualitas illuc usque inuenitur generatio, quia producit alius terminus secundum nouū gradū in actu existentem, qui est vt quatuor. Qui quidem gradus non sunt realiter distincti, sed sunt eadem forma antiqua aliter, & aliter se habens. Et exemplū. Quādo ex tripedali generatur quadripedale, tunc non corrumpitur tripedale, sed solum actualis terminatio quantitatis ad illud, nam iam nō terminat tripedale, sed quadripedale, & ita contingit in formarum intentione. Et si quaeras, quid est illa terminatio quae abijcitur, & est terminus à quo in intentione; Respondetur, quod nihil addit supra rem, scilicet, supra calorem vt quatuor nisi actualitatem quinti gradus, quia actus est qui distinguit, & separat, & cum terminatur ad calorem vt quinque, deperditur, quia iam non manet actu terminas, sed in potentia, & si remitteretur vsque ad illū gradū, tunc maneret in actu. Quod diximus de intentione, dicendum est etiam de remissione, quod remissio fit per maiorem radicationem, & quod minus qualitatem radiciari in subiecto est deperdere aliquem gradum perfectionis, quem antea habebat. Ex dictis patet quid sit dicendum ad argumenta in principio huius quaestionis posita. Ad primum enim patet ex hac vltima conclusione. ¶ Ad secundum respondetur, quod inuatiatio formae prouenit à subiecto praedominante ipsi formae, perfectio autem ex ipso subiecto magis actuato, & cui magis praedominatur forma. Et hoc patet, nam quādo forma omnino separatur à subiecto est per sectissima, ergo quō minus illi immiscetur, & minus ipsi praedominatur subiectum, magis erit perfecta. ¶ Ad tertium iam respondimus in q. 3. huius capituli in solutione argumenti. 3. facti contra secundam conclusionem, & haec de hac quaestione.

Q V

QVÆSTIO VI.

Vtrum alteratio siue intensio sit motus continuus.

T videtur quod non. 1. autoritate Arist. 8. Phys. text. 23. vbi ait. Dicere alterari cōtinuē, est rebus perspicuis aduersari. Et post ait. Alteratio nō fit per partes sicut congelatio, sed subito; & dicit fieri eo modo, quo fit cautio lapidis ab vltima gutta, quae fit in instanti. Et idem ait. 6. Phys. text. 3. 2. Quam sententiam tenet Comm. 3. Phys. comm. 6. & D. Tho. 6. Phys. lect. 5. & in. 1. d. 8. quaest. 3. art. 3. ad. 3. & 2. cont. gen. c. 49. & 8. Phys. lect. 5. vbi idem asserit, quod Aristot.

¶ Secūdo arguitur ratione. Si alteratio est motus continuus, sequitur quod nō datur primū esse qualitatis, consequens est falsum, ergo. Probatur sequela. Quia non datur primum in motu, ergo neque in qualitate acquisita per motum. Minor vero probatur. Primò quia cum qualitas sit res per manens secundum Arist. 6. Phys. in illa debet dari primum, quia in instanti intrinseco per primum sui esse debet incipere, sicut omnia alia entia permanentia. Secundo quia datur minima dispositio ad introductionem formae substantialis, ergo datur minima qualitas, quae in instanti incipit, ac subito de discretis producat, & intenditur. Tertio. Nam vix intelligi potest, quod datur forma aliqua permanens, & incipiat, nec datur pars primò producta, cum agens sit certus, & determinatæ virtutis. Quae sententia de minimo est expressa Auerr. 8. Phys. comm. 23. & Iandu. lib. 6. quaest. 15. & Agidij quaest. 25. huius libri. ¶ Arguitur tertio. Nam si intensio caloris est cōtinua, sequitur quod in fine horae qualitas sit infinita intensio, consequens est falsum, ergo. Probatur sequela. Nam in quolibet instanti calor aliter, & aliter se habet, & pericitur, sed sunt infinita instantia, ergo infinite intenditur. ¶ Quarto arguitur. Qualitas spiritalis intenditur in instanti. Nam potest intendi per actum demonstrationis, qui cum non inueniat in subiecto contrarium, in instanti operabitur suum effectum. Item etiam lumen potest intendi in instanti, ergo falsum est, quod intensio sit motus continuus. ¶ Quinto arguitur. Quando intenditur albedo. v. g. aut agens incipit intendere albedinem per primum sui esse, aut per vltimum non esse. Si primum, habemus intentum. Nam sic datur primum in motu, & sic erit discretus, & non continuus, quia in continuo non datur primum. Si verò incipit per vltimum non esse, ergo tunc agens est applicatum passo, & nihil agit postis omnibus requisitis ad operandum, quod est impossibile. Confirmatur. Nam quando ignis pro-

A duxit gradum caloris in aqua, vel intendit illum in instanti immediato aut mediato, non primum quia non datur instans immediatum instanti, ergo in mediato, & sic mediat tempus, in quo datur quies, & consequenter intensio non est motus continuus. ¶ Arguitur Sexto. Productio qualitatis, & intensio sicut & generatio cuiuslibet rei corporeae sic per applicationē agentis ad passum, ut constat, sed datur primum applicatum esse, ergo datur primum in intentione qualitatis, & consequenter erunt duo motus discreti. Consequenter probatur. Quia in instanti in quo agens est applicatum aliquid operatur, non nisi qualitatem, ergo in illo instanti incipit qualitas. Quod verò datur primum applicatum esse, probatur. Nam agens non applicatur per vltimum non esse, ergo per primum sui esse. Minor probatur. Nam falsum est dicere nunc non est applicatum designando aliquam partem spatij, & immediate post hoc erit applicatum, quia cum spatium sit diuisibile, necessario consumitur tempus in eius transitu, & sic non immediate post hoc erit applicatum. Et confirmatur. Nam distat per aliquid diuisibile vel non distat. Si primum, ergo non immediate post hoc applicabitur, quia ad pertranscundum diuisibile requiritur tempus, vel non distat, & sic erit applicatum. ¶ Arguitur vltimo. Nam datur maximum in qualitatis, ut patet in calore qui vsque ad octo potest crescere, & non plus, & etiam minimum, quia non potest esse calor minor quā vnus, ergo incipit motus in instanti. ¶ Propter aliqua horum argumentorū Capr. in. 2. dist. 17. q. 2. ad finem, quem sequitur Sone. 8. Met. q. 2. & Iauellus. 8. Phys. q. 7. & Ferr. ibi. in eadē quaest. & Astudillo. 1. de Generatione q. 10. affirmat moti praecipue autoritate D. Tho. à nobis in primo argumento allata ex. 8. Phys. intentionem esse motum discretum, quam sententia sequuntur aliqui discipuli D. Thomae nostri temporis. Sed in oppositum est, quod tertio Physic. motus distinguitur à generatione, quod ista fit in instanti, ille verò in tempore, sed alteratio & intensio est motus, ergo fit in tempore & consequenter est cōtinuus. ¶ In explicatione huius dubitationis duo articuli erunt nobis instituti. In primo enim principalem quaestionē examinabimus in secūdo vero disputabimus an in intentione, seu alteratione datur primum esse qualitatis, & necessario haec secunda quaestio hic disputari debet, propter eam cuius intelligentia dependet evidens prioris cognitio. Quare vt ad primū articulum accedamus notandum est, vt colligitur ex D. Thom. 1. p. de motu angelorum, motum discretum à continuo per hoc distingui, quod discretus componitur ex diuersis mutationibus non copulatis vnico termino communi; ita vt inter illos sit quies, vt si in instanti calefactionis produceretur minimum caloris; &

E 5 postea

postea subsequeretur quies, & in alio instanti intenditur calor præcedens, istæ omnes mutationes seu mutata esse faciunt vnum motum discretum, sicut duæ unitates faciunt vnum numerum, quia vnum mutatum esse dicit ordinem ad aliud, sicut vna unitas ad aliam, & motus nec consistit in primo mutato esse, neque in secundo, sed in primo & secundo, vt dicunt inter se ordinem. Sicut ratio numeri neque consistit in prima unitate neque in secunda, sed in vna & alia. Et ita possumus vno modo intelligere alterationem seu intentionem esse motum discretum, id est, cõpositum ex pluribus mutatis esse non copulatis vnicò termino communi. Secundo modo possumus intelligere esse motum discretum, quia durat modo per tempus aliquod & postmodum interruptur, & iterum durat, &c. Et conuerso vero motus cõtinuus est, cuius partes copulantur vnicò termino communi, sic adeo vt inter vnã, & aliam partem non interueniat quies, sed mobile dum durat motus, sit in continua quadam successione, vt patet in motu locali sic, quod hoc mutatum esse continuet partem antecedentem motus, & subsequentem. Secundo modo possumus intelligere ipsam alterationem esse continuam: quod perpetuo duret, sicut motus primi mobilis, sicut ponebat Heraclytus omnia semper moueri, & nunquam quiescere, licet aliquando lateat nos, vtrum moueantur vel nõ, quia motus eorum est imperceptibilis, sicut narrat Philosophus 8. Phys. tex. 23. vbi reprobat ex proposito prædictam positionem. ¶ His positis est prima conclusio. Intensio seu alteratio nõ est motus cõtinuus, id est, perpetuo durans, sicut motus localis cœli. Hæc conclusio est contra prædictum philosophum & probatur autoritate Arist. D. Tho. & Comm. in primo argumento adductis, & experientia quotidiana. Constat enim, quod mea albedo non semper intenditur, & alteratio cessat adueniente forma substantiali ad quã ordinatur. ¶ Secunda conclusio. Alteratio & intensio sunt motus cõtinui, sicut motus localis. Hæc conclusio probatur primo (& loquimur modo de intentione, seu alteratione Physica) ex Arist. 3. Phys. quod motus est de genere cõtinuorum, & quod est actus nõ interitus. Et 5. Phys. tex. 10. postquam constituit distinctionem inter mutationem & motum exclusiua mutatione à propria & stricta ratione motus, ait augmentationem, alterationem, & lationem esse strictè motus. Cuius nulla alia ratio potest esse, nisi quia de ratione horum est cõtinuitas. Et 6. Phys. probat motum esse diuisibile & cõtinuum, quando res quæ acquiritur est diuisibilis, & ponit exemplum in quantitate, sed qualitas corporalis diuisibilis est, ergo. Item probatur ex D. Thom. quodlib. 9. art. 9. vbi dicit, quod motus localis, augmenti & alterationis sunt cõtinui. & 2. 2. q. 24.

art. 7. per cõtinuam alterationem inquit posse per pallorem perueniri ad albedinem. & 1. de Generatione tex. 8. 4. ait, quod motus cõtinuus non est nisi in tribus Quantitate, Qualitate, & Vbi. Idem habet 5. Phys. tex. 23. & 6. Phys. tex. 3. 6. & 37. & specialiter de alteratione hoc affirmat in 2. d. 5. q. 2. artic. 1. Probatur deinde conclusio ratione. Nam si alteratio non est motus cõtinuus, sequitur quod agens naturale optime applicatum passo, & sublati omnibus impediens nõ ageret. Consequens est falsum, ergo & illud ex quo sequitur. Probatur antecedens. Applicetur perfectè calidum frigidum, tunc vno gradu caloris producto, quero an immediatè post hoc agit in frigidum. Si agit, ergo cõtinuè fit motus alterationis, & idem de motu intensiois est dicendum. Si nõ agit habemus intentum, ergo. Tertiò. Si applicetur luminosum per motum localem alicui disposito, illuminatio est motus cõtinuus, ergo & alteratio. Sequela patet, quia illuminatio est alteratio. Antecedens probatur. Nam illuminatio causatur à motu locali, & fit ad motum eius, ergo. Idem argumentum fieri potest de calefactione quæ causatur ex continua approximatione agentis ad passum, & nos experimur, quod sicut cõtinuè mouemur versus ignem, ita cõtinuè recipimus ab illo calorem. Et confirmatur. Nam non potest extendi albedo per aliquod corpus in instanti, si per motum producat, secus est si producat ad productionem subiecti, sed extenditur per alterationem, ergo alteratio est motus cõtinuus, siquidem non fit in instanti.

¶ Tertia conclusio. In qualitatibus spiritualibus licet intensio possit esse continua, hoc tamen ibi non est necessarium, sed possunt intendi in instanti. Prima pars probatur. Nam non est repugnãtia ex parte habitus spiritualis, cum habitus scientiæ habeat suos gradus latitudinis vt alie formæ corporeæ, neque ex parte subiecti nam sicut visio quantum fiat in instanti potest continuari multo tempore, ita intellectio. Secundo. Nam experientia compertum est, quod potest aliquis multo tempore continuare actum scientiæ circa aliquã conclusionem, & ex illa continuatione persicitur habitus intellectus, ergo. Secunda pars probatur. Quia cum actus intellectus possit esse in instanti, poterimus circa aliquam conclusionem habere actum in instanti, & ex illo actu habitus intendetur, & fiet perfectior.

IN secundo articulo videndum à nobis est. Vtrum detur minimum in accidentibus quæ intenduntur. Et quid illud certum est in hac quaestione, quod quia serunt alterationem seu intensioem esse motum discretum, necessario consequenter tenentur tale minimum, & ita existimat Sonclib. 8. Met. q. 23. Quam sententiã probare contendunt argumento secundo in principio quæst. à nobis posito & 6. Et qui-

Et quidem isti consequenter loquuntur, ceterum hæc in nostris diebus surrexit quidam nouus Philosophus qui in commentarijs suis super primum librum de Generat. q. 6. existimat quidem alterationem esse motum cõtinuum, in quo quidem verum asserit, existimat nihilominus, quod in alteratione datur primus gradus acquisitus, & prima pars secundum subiectum. Sicuti cum ignis accedit ad aquam, datur vnus primus gradus caloris in vno instanti introductus, similiter prima & minima pars aquæ calefacta. Quod probat primo quantum ad minimum extensionis, quia si non datur prima pars quæ sit calefacta, sed semper minor, & minor præcessit, sequitur quod nec datur minimum ignis & substantiæ: quod quidem falsum est. Probatur sequela. Quia calor disponit ad formã ignis, sicut ergo non datur primum in calore, nec dabitur ignis minimum. Quia demus. v. g. minimum ignis sit. A. B. si in medietatem potest induci calor, detur quod intendatur ibi vsque ad octo, peto, an erit ignis vel non. Si est, ergo minor minimo, si non ergo posita summa dispositione non erit forma. Præterea, quia summus calor erit cum forma aquæ vel erit materia sine forma, necesse est igitur, quod si non datur ista diuisio in igne, sed est minimum, quod etiam sit in accidenti. Præterea, quia agens & alterans semper est applicatum æqualiter alicui parti passi, & sic non in minori, & minor prius inducit qualitatem. Idem probat de intentione probatione tertia in secundo argumento à nobis posita. Ceterum quæ iste autor hac in parte assertit inter se nullo modo coherent, quod infra amplius patebit. Interim pro solutione huius dubij aduertendum primo est quod de huiusmodi qualitatibus dupliciter loqui possumus & de eorũ productione, vno quidem modo absolute & secundo eorum esse; alio modo vt sunt dispositiones ad introductionem alicuius formæ substantialis. Secundo notandum est ex 6. Phys. quod qualibet pars motus signata incipit per primum sui esse, at verò ipse motus non signado partem incipit per vltimum non esse. Versus finem verò datur vltimum mutatum esse in motu. Est tamen discrimen inter motum acquisitionis & deperditionis, quod in primo. v. g. in intensioe qualitas qualitas quæ acquiritur habet suum terminum intrinsecum. v. g. calor vt 8. qui correspondet nõ motui, sed vltimo mutato esse, at in motibus deperditionis vltimo mutato esse non correspondet gradus productus, sed corruptus, & ideo ille qui remanet est extrinsecus motui. Vt si calor vt 8. remittatur vsque ad calorem vt quatuor exclusiue, in motu verò omnino deperditio vltimo mutato esse correspondet omnimoda corruptio qualitatũ, & sic non debet dari versus finem qualitas quæ maneat, sed quæ non maneat. Cum ergo sphaera actiuitatis procedat à summo gradu vsque ad non gradum per modum cuiusdam remissiue extensionis, vltimus terminus talis motus est omnimoda expulsiõ qualitatis, ante illud tamẽ mutatum esse vltimum, sicut datur motus, datur etiam pars qualitatis sine hoc tamen quod vltimam partem illius posses signare, sicut neque in motu. Ex quo patet quomodo sphaera terminetur extrinsecè non enim possumus signare vnã lineam intrinsecam in quam ignis extendit calorem & vltra quam non extendat, sed vnã extrinsecam in quam non extendit, & citra quam in quamlibet extendit. At vero intra ipsam sphaeram possumus signare plures lineas ad quas vsque intrinsecè calorem extendit. Et hoc notandum est pro solutione 6. argumenti. His positis est prima conclusio. In alteratione seu intensioe non datur primum esse qualitatis. Ista conclusio est M. Soto. 1. Phys. q. 4. artic. 3. & probatur ibi ab eo optime. Nihilominus potest etiam esse ratio, quia quæ incipiunt per motum debent incipere ad modum motus, sed in motu nõ datur primum, ergo neque in eo quod incipit per motum, sed qualitas quæ incipit per alterationem incipit per motum, ergo. ¶ Secunda conclusio. Si qualitates considerentur vt sunt dispositiones requisitæ ad introductionem alicuius formæ substantialis, vt sic in eis & datur minima qualitas, & etiam maxima, & quoad paritatem & magnitudinem intrinsecè terminantur. Hæc etiam est M. Soto vbi supra conclusio 3. & eam satis probant argumenta, quæ facit pro sua sententia nouus ille opinator, & nihil aliud quam hanc conclusionem probant. Hinc fit quod quandoque calor vt quatuor qui non est minimus calor in esse caloris, sit minimus in esse dispositionis, si forma substantialis ad quam disponit exposcat ad sui introductionem calorem vt quatuor, imò vero calor vt octo est minima dispositio vt sic ad ignem. ¶ Tertia conclusio. Tenendo quod alteratio seu intensio est motus cõtinuus nullo modo dici potest quod datur primum esse qualitatis intensæ. Hæc conclusio explicatur. Licet enim autores qui tenent intensioem esse motum discretum consequenter asserant dari primum esse in qualitate, quantum in vtraque assertioe fallantur, qui tamen existimat esse motum cõtinuum, & tamẽ dari primum esse qualitatis, & per errorem, & consequenter ad antecedentia non loquitur. Hæc conclusio sic exposita probari potest argumentis factis pro prima conclusioe. Deinde etiam probatur. Nam si motus est cõtinuus, non potest in illo dari primum, quia in cõtinuis nõ est dare primum, ergo neque in qualitate dabitur primum. Probo consequentiam. Quia qualitas productur per illum motum, & ad modum illius motus, ergo sicut in vno non datur primum, neque in alio. Præterea, quia euidenter ex hac positione sequitur dari

dari primum in motu, siquidem datur primum in qualitate producta per motum. Neque valet dicere, vt ille autor respondet, quod primum ille gradus & hoc minimum primum mutatione instantanea producantur non per motum, sed sunt vltimum non esse motus, quia tunc non est motus & immediate post illud erit. Nam hoc est extra propositum nostre quaestionis, qui non disputamus an possit dari primum in qualitate producta per mutationem instantaneam, sed disputatio est, an quando ex albo incipit aliquis fieri niger per motum & non per mutationem, datur primum esse illius albedinis, & si dicas quod non habemus intentum: si vero asseras quod datur, tunc oportet vt nostrum argumentum principale soluas. Per dicta in secunda conclusione patet solutio ad argumenta illius autoris. Quare ad argumenta in principio huius quaestionis posita respondendum est. Et quidem ad primum ex autoritate Arist. & D. Tho. patet ex prima conclusione in primo articulo huius quaest. posita, praeterquam ad illam autoritatem Arist. vbi dicit, quod congelatio & cautio lapidis sunt subito, sed debet intelligi vt explicat D. Thom. 8. Phisic. lect. 5. quod quavis subito fiat motu tamen continuo & diuisibili. ¶ Ad secundum argumentum concedo sequelam. Ad improbatum respondetur, quod Arist. vult dicere dari primum esse in qualitatibus & rebus permanentibus, quae non incipiunt per motum, quando vero incipiunt per motum, sicut motus non habet primum, ita nec res producta per motum. Ad secundam improbatam patet ex secunda conclusione in secundo articulo posita. Ad tertiam, quod optime intelligitur quod res permanens quando incipit per motum non habet primum sui esse iuxta dicta in articulo 2. huius quaestionis. ¶ Ad tertium respondetur negando sequelam. Ad improbatum dicimus, quod non sunt infinita instantia in actu, sed in potentia & ita non est necesse quod qualitas in fine horae sit infinita intentio. Sicut etiam in motu locali in quolibet spatio quantumvis paruo, quod pertransit aliquis homo sunt infinita instantia & puncta, & tamen non pertransit infinitum spatium. Sed promatori huius argumenti solutio est notanda, quod vt qualitas esse infinita non sufficit habere infinitas partes perfectionis, sed habere infinitos gradus & quales vnice, & non communicantes, hoc patet ex 3. Phisic. Notam secundo, quod hos infinitos gradus & quales non habet qualitas continuo & acquisita, nam perfectio eius diuiditur ad diuisionem motus, & motus ad diuisionem temporis, sed tempus non habet infinitas partes & quales, ergo. Hinc dico quod licet illa qualitas in quolibet instanti aliter se habeat aliis quae incipit, non tamen est infinita intentio, quia non perficitur in quolibet instanti per aliquem gradum aequalem vnice

signato, quia ille gradus signatus cum sit diuisibilis requirit tempus, & ideo in quolibet instanti tantò forma est perfectior quam antea, quanta est proportio temporis inter medij inter illud instans & aliud quod ostendit per ly antea, & quia in hora non possunt dari infinitae partes aequales non communicantes, ideo nec infinitae partes perfectionis qualitatibus. ¶ Ad quartum patet ex tertia conclusione primi articuli. ¶ Ad quintum respondetur, quod incipit intendere albedinem per vltimum non esse, quia non datur prima pars in passo, & in sphaera ignis etiam non datur vltima pars intrinseca. Ceterum quantum datur primum applicatum esse non sequitur quod incipiat alteratio per primum sui esse, quia debet incipere iuxta suam naturam & cum sit ens successiuum debet incipere per vltimum non esse, & si dicas nam tunc nullum est impedimentum vt agat agens. Respondetur, quod est impedimentum proueniens ratione motus. Sed de hoc in solutione sequentis argumenti plura. Ad confirmationem respondetur, quod ignis quando produxit vnum gradum caloris non produxit in instanti, sed in tempore, & in quolibet instanti signato & tempore calor ille aliter se habet, quia semper durat motus. ¶ Pro solutione sexti argumenti aduertendum est, quod quidam ex illis non dant primum applicatum esse agentis ad passum quod probant primo, quia applicatio fit per motum, ergo non datur primum applicatum esse, quia in motu non datur primum. Secundo quia sequeretur, quod daretur minimum lucis productae per motum, consequens est falsum, ergo. Sequela probatur. Applicatio per motum lucerna alicui spatio in illo motu datur primum applicatum esse lucernae respectu spatij, sed in illo spatio non tantum incipit agere, sed etiam agit, ergo remissum lumen. Probatum minor. Nam ad hoc quod illuminet lucerna nihil aliud requiritur, nisi quod lumen sit praesens diaphano eo vel maxime quod illuminatio fit in instanti sine expulsiōe contrarij, sed in illo instanti in quo est primum applicatum, est praesens, ergo tunc agit, & non aliter remissum lumen, ergo. Quod vero consequens sit falsum, patet nam tunc lux sicut incipit per motum incipit ad modum motus, in motu vero non datur primum, ergo. Alij vero vt argumentum propositum validius, & fortius reddant, dicunt quod Deus optime potest applicare ignem sphaerae sine motu, ac per consequens per primum sui esse: imò vero dicunt quod aliquando agens applicat passo per primum sui esse naturaliter. v. g. sol ex tali puncto caeli ingreditur per aliquod foramen in aliquam aulam, tunc cum sol incipiat esse in quocunque puncto caeli per primum sui esse, & aula sit intra sphaeram actiuitatis etiam per primum sui esse illuminat. Quicquid tamen sit de hoc respondetur primo ad argu-

argumentum, transeat quod datur primum applicatum esse, & nego consequentiam quod datur minimum calor, quia ex natura calefactionis est, quod incipiat per vltimum non esse, imò licet motus localis incipiat per primum sui esse, alteratio non incipit nisi per vltimum non esse, sicque ex illo antecedenti solum sequitur, quod nunc est lignum applicatum & immediate ante hoc non erat applicatum, & nunc incipit calor, quae inceptio est per vltimum non esse. Nam agens in illo instanti non agit, sed incipit agere per vltimum non esse, non autem sequitur: nunc est calor, quia licet simul incipiunt calefactio, & applicatio diuersimode tamen, sicut simul incoeperunt coelum, & motus eius, coelum vero per primum sui esse, motus vero per vltimum non esse. Itaque coelum in primo instanti suae creationis non mouebatur, sed incipit moueri per vltimum non esse. Et si Deus crearet aliquod combustibile intra sphaeram ignis, tunc esset applicatum debite in instanti, sed non in illo instanti esset calor, sed inciperet calefieri per vltimum, talis est enim natura motus alterationis. Secundo respondetur cum M. Soto lib. 1. Phisic. q. 4. in fine, & in 6. q. 3. negando antecedens, scilicet, quod datur primum applicatum esse, & ad probationem respondetur, quod applicatio ad totam sphaeram non signando partes incipit per vltimum non esse, respectu vero lineae signatae intra ipsam sphaeram incipit per primum sui esse, vt demonstrat Arist. 6. Phisic. quia versus finem datur vltimum mutatum esse, at quia sphaera non terminatur intrinsece, neque datur prima linea intrinseca illius, passum non applicatur neque per primum, neque per vltimum ad illam lineam, cum talis non sit, ceterum ad lineam extrinsecam terminantem sphaeram actiuitatis cum sit signata, applicatur per primum sui esse, at respectu totius sphaerae per vltimum non esse, & illud instans in quo primum passum est in linea extrinseca, est vltimum non esse calefactionis, seu illuminationis, & tunc est verum dicere, nunc non est applicatum & immediate post hoc erit applicatum, & ita incipit applicari per vltimum non esse. Et quando dicitur, aliquid restat pertransendum. Respondetur, quod quando passum est in linea extrinseca actiuitatis agentis nihil restat medium inter agens, & passum. Et per hoc patet ad confirmationem cum dicitur vel distat per aliquid diuisibile, vel non. Respondetur, quod non distat, nam inter lineam illam extrinsecam vel partes sphaerae nihil mediatur, non tamen inde sequitur, quod sit applicatum, sed quod incipit applicari per vltimum non esse, nam ad hoc quod passum sit applicatum requiritur quod sit coniunctum non lineae extrinsecae sphaerae, sed intrinsecae, ad hoc autem vel distaret requiritur, vt aliquid mediaret inter ipsum, & partes sphaerae, ad hoc vero vt incipiat applicari sufficit, quod sit in linea ex-

trinseca, postquam immediate erit intra sphaeram. Sed contra. Quando lignum est in linea extrinseca sphaerae, agens & patiens non sunt continua, vt patet, neque etiam contigua, quia vltima eorum non sunt simul, non enim sphaera habet vltimum, ergo. Respondetur, quod sunt contigua, quia satis est, quod vltima eorum eo modo quo habent vltima, sint simul. ¶ Ad vltimum argumentum respondetur, quod etiam si datur qualitas vnius gradus, ille est diuisibilis in infinitum, neque est prima pars qualitatis, etiam si à nobis vocetur primus gradus, nec calidus vt octo est vltimus, etiam si à nobis accipitur vt vltimus, quia qualitas nec habet primum, nec vltimum gradum & sic potest esse ad illum motus vltimus. ¶ Ex dictis sequitur elucidatio alterius quaestionis quam tractat Sone. 8. Met. q. 24. quod cum intensio formae attendatur penes radicationem in subiecto, non sumitur per se penes recessum à vltimo gradu, vel à suo contrario, sed consequenter. Et haec de hac quaestione.

QVÆSTIO VII.

¶ Vtrum in motu alterationis sit vnicus tantum motus, recessus à frigiditate, & accessus ad calorem.

¶ Videtur quod sint duo motus. Primum. Quando aliquis à calido vt vnus mouetur ad calidum vt septem, tunc sunt duae formae in fluxu inter quatuor terminos posituos, ergo duo motus. Antecedens probatur. Nam vna forma quae acquiritur, est calor, terminus posituius à quo, est calor vt vnus, ad quem vero calor vt septem, altera quae deperditur est frigiditas: terminus vero posituius illius motus est maior frigiditas, & minor frigiditas. Consequentia vero probatur. Nam hoc sufficit ad duos motus. Neque valet solutio quorundam cum M. Soto in 5. Phisic. q. 4. conclusione. i. quod est vnus motus includens duas mutationes. Nam probatur nostra ratio duplex motus propter quatuor terminos posituos. ¶ Secundo. Illi motus distinguuntur species, qui sunt per se in terminis distinctos specie, sed omnis motus, quo acquiritur caliditas, & omnis motus, quo deperditur frigiditas, habent terminos specie distinctos, ergo. At semper quod intendit caliditas, remittitur frigiditas, ergo. Confirmatur. Alias nunquam intensio caloris, & remissio frigiditatis essent motus, nunquam enim reperitur intensio caloris sine remissione frigiditatis. ¶ Arguitur tertio. Alteratio est motus qui identificatur cum termino. v. g. frige factio est idem re cum frigiditate, quae acquiritur vel intenditur: & eadem est remittit di-

ter distincta remissione, ergo motus frigidationis necessario includit in se duplicem motum. Consequentia videtur nota: & maior probatur. Nam omnis motus identificatur cum termino. Minor vero probatur, quia sicut intentio frigiditatis est idem cum frigiditate, ita remissio caloris est idem cum calore, sed calor & frigiditas distinguuntur realiter, ergo & illi motus. ¶ Arguitur quarto. Augmentatio non supponit pro acquisitione maioris quantitatis & pro diminutione, licet simul atque potius dilatantur sic diminutio, atque corruptio potius minoris, ergo à simili alteratio non supponit pro intensioe vnius qualitatis & remissione alterius. ¶ Arguitur quinto. Intensio & remissio sunt motus contrarij, ergo non sunt idem numero motus. Antecedens probatur. Nam intensio est acquisitio, remissio autem perditio, ergo. Confirmatur. Nam intensio. v. g. frigiditatis est ad frigiditatem maximam, remissio vero caloris est ad minimum calorem, ergo sicut minimum calor & maxima frigiditas contrariatur, ita etiam motus qui ad illas sunt. Contrarietas enim motuum ex contrarietate terminorum ad quos debet pensari, vt late probat Arist. in 7. Phys. per multos textus, ergo. ¶ Arguitur sexto. Potest esse intensio caloris sine remissione frigiditatis, & e contra, ergo intensio caloris non est remissio frigiditatis. Antecedens probatur, vt si ego modo paulatim amittam frigiditatem Deo non concurrente ad introductionem caloris. Similiter quando lumen intreditur est intensio sine remissione alicuius oppositæ qualitatis, quia lumen non habet contrarium, ergo. ¶ Arguitur septimo. Corruptio assensus, erroris, & assensus veri sunt duo actus, ergo remissio frigiditatis, & intensio caloris sunt duo motus. Confirmatur. In omni generatione sunt duæ mutationes realiter distincte tanquam res à re, ergo in omni alteratione sunt duo motus. Probatur consequentia. Ibi desinitio termini est vna mutatio & accessio alia, ergo in motu recessio à termino à quo est vnus motus, & accessio alius. ¶ Arguitur vltimo. Nam reuera est remissio frigiditatis à frigiditate vt quatuor ad frigiditatem vt vnum, & est intensio caloris à calore vt vnum ad calorem vt quatuor, ergo sunt duo motus. Probatur consequentia nam sunt duo termini positivi. ¶ In oppositum est expresse Arist. 5. Phys. tex. 47. & D. Tho. ibi & de Verit. q. 2. art. 1. vbi apertissime docet esse tantum vnum motum, quo vnum contrarium abijcitur, & aliud acquiritur.

In hac questione, quæ satis difficilis est, sunt variae sententiæ. Etenim quidam, inter quos princeps est Buridanus, tenent quod sicut in generatione semper sunt duæ mutationes, alia qua vna forma abijcitur, & alia qua introducit, ita existimant, quod in motu alterationis alius est motus distinctus, quo expellitur forma contraria, alius vero quo

alia introducit, ita quod non tantum sint duæ mutationes, sed duo motus. Comparat enim hæc opinio motu alterationis cum generatione quantum ad hoc quod sicut vna forma expellitur, & alia introducit, ita hic per motum vna expellitur, & alia introducit. ¶ Alij vero, inter quos est Albertus Magnus in 5. Phys. 5. & Auerr. super tex. 47. lib. 5. Phys. & Aug. Nicéphorus ibidem dicunt in alteratione duplicem reperiri motum, cæterum isti motus subiecto sunt vnum. Alius enim in quiete, est motus quo album acquiritur, & alius quo nigrum abijcitur, at quia simul in eodem subiecto sunt, vnus dicuntur. In hæc sententiam videtur inclinare etiam D. Tho. in expositione textus allegati, cæterum quid sibi D. Tho. velit statim explicabimus. ¶ Tertia sententia est Pauli Veneti in 5. Phys. super tex. 47. à nobis allegatum, qui optime & copiose ibi tractat istam questionem. Distinguit igitur iste autor, & alit motum dupliciter accipi. Vno modo materialiter pro ipsa forma. Altero modo formaliter pro fluxu. Si priori modo consideretur, tunc duos esse motus fatetur, cum sint duæ formæ contrariæ, at si posteriori modo pro fluxu tunc est vnus motus. ¶ Hanc questionem solent Physici tractare in 5. Phys. vbi supra quo in loco Arist. agit de contrarietate motuum, vbi verbum quoddam ad propositum questionis Arist. proponit, cæterum commodior locus est iste ad eam tractandam. Cum enim de natura alterationis disputemus, cuius genus est motus, necesse est vt an vnus vel plures motus sint inuelligemus. Et qui dem in hac re relicti aliorum placitis quid veritatis consonum sit, nos optime & copiose vt cætera omnia docet D. Tho. in quest. de Veritat. q. 2. ar. 1. ex cuius mente nobis hæc disputatio decidenda erit.

Pro cuius explicatione notanda est differentia inter motum, & mutationem, nam motus vnus est, quo aliquid affirmatiue signatum abijcitur, & aliud affirmatiue signatum acquiritur. Est enim motus de subiecto in subiectum, vt dicitur 5. Physicor. ¶ Per subiectum autem intelligitur aliquid affirmatiue monstratum vt album & nigrum. Sed in mutationibus, quæ sunt generatio & corruptio aliter est: nam generatio est de non subiecto in subiectum, vt de non albo in album, & de non esse hominis ad esse hominis. Corruptio vero e contra. Ex hoc sequitur quod motus non potest fieri in instanti, eo quod termini cuiuslibet motus sunt contrarij & oppositi, vnus de oportet quod mobile intelligatur prius in vno termino motus, quam in alio, & sic sequitur successio, sed transire de vno termino in alium contingit dupliciter. Primo, sicut de instanti in instanti, quod non potest esse nisi quando sunt tales termini motus, inter quos est accipere aliquo modo medium, sicut inter duo instanti est accipere tempus medium, & hi motus dicuntur continui.

continui. Alio modo fit transitus de vno termino motus in alium, sicut de tempore in instanti, & hoc accidit in motibus, quorum termini sunt priuatiui & forma, inter quæ constat medium non esse. Vnde non potest sic transire de vno extremo in alterum, vt quandoque in neutro extremorum sit, sicut contingit in transitu de instanti in instanti. Veluti generatio & corruptio & illuminatio & huiusmodi in quibus oportet dicere quod vnus terminus erat in toto tempore precedenti, & alius in instanti ad quod tempus terminatur. Huiusmodi enim mutationes sunt termini motus cuiusdam, sicut illuminatio diei est terminus motus localis solis, & ita in toto tempore precedenti quo sol mouebatur ad punctum directe appositionis, erant tenebræ, & in illo instanti quo Sol peruenit ad punctum prædictum est lumen & idem est de generatione. Inde colligitur quod in his mutationibus absque omni medio est transitus de vno extremo in aliud, neque est vltimum instanti accipere in quo fuit in termino à quo, sed vltimum tempus quod terminatur ad instanti in quo est in termino ad quem. ¶ Nota secundo, quod alteratio sicut quilibet alius motus vt allatum est dudum ex D. Tho. debet exerceri inter duo positiua extrema, inter quæ sit pertransibilis latitudo, quæ multiplex est. Aliquæ enim extrema habent medias species sub eodem genere, vt albedo & nigredo habent medios colores. Alia vero latitudo est, quæ in ordine ad subiectum consideratur, vt inter calorem & frigiditatem, inter quæ non sunt medie species, sed immediate sibi repugnant; quare ex hac parte non esset motus successiuus inter illa, habent tamē latitudinem in subiecto per hoc quod tam calor, quam frigiditas nunc magis nunc minus perfecte actuant subiectum, & secundum hanc latitudinem potest exerceri motus successiuus inter illas qualitates. Ex quo infero, quod si daretur minimum caloris, illud produceretur in instanti & non successiuè, quia minimum illud nec in ordine ad suum contrarium, nec in ordine ad subiectum habet aliquam latitudinem. His sic explicatis D. Tho. in loco præallegato duas conclusiones ponit.

Prima conclusio. In omni alteratione & motu oportet esse duas mutationes. Probatur primo. Nam realiter definit esse terminus à quo, sed mutatio est de esse ad non esse, & realiter acquiritur terminus ad quem, est enim acquisitio alicuius forme de non esse illius ad esse, ergo sunt duæ mutationes. Nam mutationes sunt inter terminos alium positiuum & alium priuatiuum, ergo cum ibi sint duo termini priuatiui, & duo positiui sunt duæ mutationes ex differentia assignata inter motum & mutationem. Secundo probatur. Quilibet motus & alteratio etiam vt eius species exercetur inter duo extrema, vt patet ex hoc secundo fundamento: sed non exercetur quando mobile est in termino à quo, aut quando est in termino ad quem, ergo quando successiuè deserit vnum, & acquirit alium terminum. Confirmatur. Nam motus localis includit duas mutationes, scilicet, recessum termini à quo, & accessum ad terminum ad quem, similiter motus augmentationis, ergo & alteratio. Tercio probatur. Nam quando per aliquem motum deseritur terminus à quo est verum dicere, nunc mobile est in termino à quo, & immediate post hoc non erit in termino à quo: & similiter quando acquiritur terminus ad quem est verum dicere, nunc mobile est in termino ad quem, & immediate ante hoc non erat, ergo in quolibet motu repèriuntur illæ duæ mutationes. Patet consequentia, quia illi recessus & accessus non possunt esse per motum, si quidem datur primum illorum, ergo sunt per mutationem.

Secunda conclusio. In abiectione termini à quo, & introductione termini ad quem tantum est vnus motus includens tamen necessario duas mutationes supradictas. Volumus dicere, quod sicut in augmentatione implicatur multæ mutationes vt aggeneratio & c. tamen motus augmentationis est, quo acquiritur maior quantitas, ita similiter in alteratione & in quolibet alio motu reperitur semper mutationes duæ, cæterum motus non est nisi fluxus qui est inter terminum à quo & ad quem, qui motus simpliciter & absolute est vnus, & non solum subiecto, vt aiebat secunda sententia. Hæc conclusio probatur primo. Nam motus est de subiecto in subiectum, vt patet ex primo notabili, id est, de termino positiuo in terminum positiuum: sed in omni motu tantum sunt duo termini positivi, ergo vnus motus. Secundo. Ibi tantum est vnus par contrariorum & vnica via, ergo vnus tantum motus. Ad cuius explicationem notandum cum Caiet. 1. 2. q. 1. 3. artic. 5. esse errorem in Philosophia asserere, quod prius expellatur frigiditas, quam introductur calor. Nam per gradum caloris introductum expellitur frigiditatis gradus. Secundo notandum cum D. Tho. ibidem arti. 8. ad primum, quod motus potest dupliciter considerari, vel ex parte agentis, vel ex parte mobilis. Primo modo prius est introductio formæ quam expulsio contrariæ. Sol enim prius illuminat quam expellat tenebras, nam per lucem expellit illas. At ex parte mobilis prius est, quod remoueatur tenebræ, quam quod recipiatur lumen. In calefactione enim & est expulsio frigiditatis & introductio caloris: & ex parte agentis prius natura est introducere calorem, quam expellere frigiditatem, at ex parte mobilis prius est, quod frigiditas expellatur quam quod calor recipiatur. Ratio huius est. Nam in omni transmutatione duo consideranda sunt, & actio agentis, & motio mobilis, & sic duplex est ordo naturæ & ex parte agentis, & ex parte mobilis.

Tercio

Tertio notandum quod vnica tantum actio est inducitur, & expulsiua formae cōtrariæ. Illa enim actio, qua ignis calefacit aquam, expellit frigiditatem. Cum enim non sit nisi vnicum agens, & nō sit nisi vnicum mobile erit vnica, tantum actio & vnicus tantum motus. Nam ex plurificatione horum tantum poterat motus plurificari.

Superest ad argumenta in principio posita respondere, & ad primum respondent quidam negando remissionem esse motum, sed aiunt esse mutationem quādam, quia terminus eius non est acquisitiuus: sed per se tendit in corruptionem qualitatis. Ex quo inferunt, quod licet ista prædicatio non sit concedenda, remissio est alteratio, remissio est motus, tamen cum addito bene potest dici, quod remissio est consequens alterationem & motum. Cæterum hoc non reputo verum, existimo enim remissionem veram rationē habere motus. Nam terminus eius ad quem non est non qualitas, sed minor qualitas. Cæterum si aliquando contingit, quod ita qualitas remittatur, quod corrumpatur, id non fit per remissionem, sed per mutationem quādam, quæ cōsequitur remissionē. Quia enim

qualitas, vt cætera res omnes, requirit certum gradum perfectionis, quem per remissionem perdit, fit vt omnino corrumpatur & desinat esse, nō tamen id fit per remissionem, sed per quādam mutationem quæ est corruptio secundum quid. Alij verò aliter respondent. Aiunt enim, quod sicut ad sanitatem non est per se motus, quia illa consequitur ad aliam præuiam alterationē, ita licet frigiditas illa deperdat, aut verò remittatur, ad illam tamen non est per se motus, quia hoc consequitur ad intentionē caloris. Sicut in alteratione caloris ex quo sequitur sanitas non est duplex motus licet sit calefactio & sanatio, quia vnus consequitur ad alteram, & in alteratione licet acquiratur qualitas & similitudo consequēter, non est duplex motus. Ita in proposito contingere dicunt. Cæterum licet hæc solutio communiter asseratur, non mihi admodum placet. Nam aliās remissio non esset motus, cum semper sequatur intentionem alterius qualitatis, maxime in istis quæ habent contrarium. Secundo. Nam in motu datur duplex mutatio, scilicet generatio & corruptio vt asserimus in prima conclusione ex D. Thom. & tamen vna consequitur ad alteram; corruptio namque sequitur generationem, ergo similiter erit duplex motus, licet vnus ad alium consequatur. Tertio. Nam sicut remissio sequitur intentionem ex parte agentis, ita intentio remissionem ex parte mobilis, vt diximus in secunda conclusione, ergo vel remissio est motus, vel eadem ratione intentio non erit motus, si quidem ad remissionē ex parte mobilis consequitur. Quarto. Nam stat, quod sint duo motus, & tamen vnus consequatur ad alterum, vt patet in

motibus consequenter se habentibus de quibus Arist. 5. Physic. & Soto ibidem. q. 4. sicque calefactio ordinatur ad nigrefactionem vt patet in carbone, & aliquando ad augmentationem vt patet in rarefactione ex liquefactione cere, ergo quod remissio sequatur intentionem, non tollit quomodus intentio & remissio sint duo motus. Ad argumentum ergo dicendum mihi videtur, quod intentio & remissio sunt duo motus specie inter se distincti. Pro quo notandum, quod qualitates sunt in duplici differentia, quarædam sunt quæ habent alias qualitates contrarias, cuiusmodi sunt albedo & calor, quibus contrariantur nigredo & frigiditas. Aliæ sunt, quæ nullas habent qualitates oppositas sicut lux. Et quidem si remissio contingeret in qualitatibus primi generis semper se concomitantur intentio & remissio in eodē subiecto, ita quod vna non reperitur sine alia. Cæterum si contingeret in qualitatibus secundi generis reperitur sine intentione, vt si in diaphano remittatur lux, quæ cum non habeat contrariam, remittitur sine eo quod intendatur eius opposita qualitas. Ex quo patet solutio ad argumentum principale, concedimus enim totum quod argumentum intendit, scilicet, quod quod quis à calido vt vnus mouetur ad calidum vt septem, quod ibi sunt duo motus, scilicet, intentio calidi, & remissio frigidi.

Sed contra hanc solutionem se offerunt duo argumenta quæ petunt explicationem totius huius questionis. Primum est, quia ista solutio incidit cum prima opinione Buridani, qui aiebat in omni alteratione reperiri duos motus, quæ tamen opinio iam à nobis est explosa. Secundo. Nam si intentio & remissio sunt duo motus, simul moueretur subiectum duobus motibus contrariis & ad opposita tendentibus, quod est contra Aristot. vbi supra. Et confirmatur, quia hæc nostra solutio pugnat cum his quæ in resolutione huius questionis diximus, & cum ipso Aristot. vbi supra. Nam in secunda conclusione ex eius & etiam D. Tho. sententia diximus in alteratione vnicum tantum motum reperiri, sed modo dicimus quod reperiantur duo motus, ergo.

Ad primum respondetur, quod est maxima differentia inter illam sententiam, & nostram. Etenim illa asserit quod in abiectione termini à quo & adiectione termini ad quem erant duo motus, quod nos negamus, sed quod affirmamus est quod remissio & intentio sunt duo motus, quod amplius explicabitur in his quæ iam iam dicemus. Etenim pro solutione secundæ argumenti notandum est & in memoriam reuocandum id quod supra quæst. 2. circa secundam conclusionem Arist. diximus quod alteratio diuiditur in tres species, scilicet, in alterationem specialiter sumptam, intentionem & remissionem. Cum ergo in presenti questione quærimus, Vtrum alteratio includat duplicem

motum, non quærimus, vtrum in intentione reperitur duplex motus, intentio, scilicet, & ipsa remissio, in quo certe oēs, quos viderim, id ita intellegendes fallunt, sed sensus est, vtrum alteratio, id est, quælibet alterationis species includat duplicem motum, scilicet, abiectionem termini à quo, & adiectionem termini ad quem. Et ad hoc nos respondimus ex Arist. & D. Tho. quod tã alteratio specialiter sumpta, quàm intentio & remissio sunt motus quidam includentes duas mutationes in se, tã quælibet illarum est tantum vnicus motus & vnica rēdictio. Et hæc bene præstantia sunt, ex eis enim (vt mihi videtur) depēdet solutio & intelligentia huius difficillimæ quæst. quæ hæcenus à nullo video aperte explicata. Vnde ad secundum argumentum patet. Dicimus enim quod intentio & remissio nō sunt motus cōtrarij, in quo etiam multi decipiuntur. Imò M. Soto id expresse asserere videtur in 5. Physic. q. 3. cōcl. 3. ad 3. argu. & q. 4. cōcl. 5. Sed tã nostra sententia est expresse Arist. vbi supra text. 47. & eiusdē Soto ibidē, quare in locis modo allegatis exponendus est de contrarietate largè sumpta prout videlicet intentio & remissio exerceretur in latitudine cōtrariarum qualitatum. Dicimus igitur ad argumentum quod nullus est incōueniens, quod vnū subiectum moueatur duobus motibus, si illi motus nō sunt cōtrarij, & cū intentio & remissio nō sint, bene potest illis simul vnū subiectum moueri. Pro quo notandum, quod sicut in actibus animi, gaudij & tristitia de obiectis cōtrariis, nō sunt proprie & strictè cōtrarij nisi sint de eodē obiecto (vnde possunt simul inesse eidē, vt & Chrysostomus tempore passionis gaudebat de visione Dei & tristabat de peccatis hominū, quia isti actus nō erant cōtrarij quia adhuc requirebatur quod de eis de peccatis, vel de eadē visione Dei simul gaudeat & tristaret) similiter assensus & dissensus diuersorum obiectorum nō sunt cōtrarij, sed tantum quoniam eisdem simul obiecto assentimus & dissentimus, ita etiã intentio & remissio diuersarum formarum etiã cōtrariarum nō proprie & strictè cōtrariarum & ideo possunt esse in eodē, solum ergo cōtrariarum strictè intentio frigiditatis & remissio eiusdē, & his non potest simul aliquis moueri bene autem intentione vnus & remissione alterius. Arist. autē in illo loco nō loquitur nisi de motibus cōtrariis, vt patet legenti textum. Ex diuersis facilius est soluti ad cōfirmat. Ad secundum argumentum principale respondetur, quod accessus & recessus in motu alterationis habet terminos distinctos nō positos, sed vnus est priuatiuus, alius est posituus. Remissio enim frigiditatis, seu deperditio est à frigiditate in nō frigiditatem, accessus vero ad calorem est à nō calore ad calorem. Hinc verò tantum concluditur, quod sint due mutationes, vnusque verò motus, in quo clauduntur ille mutationes. Ad cōfirmat. respondetur, quod nūquā est intentio formæ habētis cōtrariū sine remissione cōtrariæ. Non enim potest acquiri calor sine eo quod expellatur frigiditas, bene tã in his quæ nō habet

cōtrariū. Nam bene potest intentio sine expulsioue formæ cōtrariæ, cū nō habeat illam, vt dictum est in superioribus. Ad tertium respondetur, quod est validissimū argumentum ad probandam nostram sententiam in qua asserimus, quod remissio est motus distinctus ab intentione. Quare argumēto cōcedimus totū, quod intenditur: neque eius conclusio est aduerfus nos, vt patet ex dictis in solutione ad primum argumentum.

Ad quartum respondetur, quod ea quæ diximus de alteratione, pari ratione dicēda sunt de augmentatione. Dicimus enim eam esse vnicū & simplicissimū motum includentē duas mutationes. Ad quintum patet ex dictis in soluti. ad primum argumentum vbi ex mēte Arist. diximus intentionem & remissionem nō esse motus cōtrarios. Ad cōfirmationem respondetur, quod motus eodē modo tendentes in terminos cōtrarios sunt proprie & strictè cōtrarij, vt assensus veri & assensus falsi illi cōtrarij, gaudij de bono & tristitia de bono illi cōtrario, nō autem si tendant in terminos cōtrarios modo tã contrario, vel nō cōtrariarum gaudij de Deo & virtute, & tristitia de peccatis oppositis. Sic ergo hic, motus intus vnus albedinis est cōtrarius motui intus vnus nigredinis, & ideo nemo potest his duobus motibus simul moueri, at verò motus intus vnus albedinis & remissio vnus nigredinis nō magis cōtrariarum, quam gaudij & tristitia de oppositis, & ideo bene possunt eisdem simul cōuenire.

Ad sextum respondetur, quod bene possit Deus facere, quod aqua acquireret calorem sine expulsioue frigiditatis, nō tã illud possit facere per viam naturalem motus cū de ratione motus sit, quod sit de subiecto in subiectum, id est, de termino positio in terminum positum. Debet enim esse à frigiditate in caliditate. Ad septimum respondetur Cajet. 1. 2. q. 1. 3. art. 5. quod aliud est loqui de naturalibus, aliud vero de actionibus vitalibus. Nam actiones vitales cū fiant vitaliter circa aliquod obiectum, debet esse duo motus, sicut nolitio mali, & volitio mali, quoniam isti actus sunt vitaliter, & sunt diuersa obiecta, & ita dicēdū, quod aliud est corruptio contrarij assensus, aliud vero assensus productionē. In naturalibus vero cū nō oporteat hos terminos acquiri vel deperdi vitaliter, acquisitio vnus est expulsioue alterius. Ad cōfirmationem iam supra in primo notabili assignauimus differentiam ex D. Tho. inter motum, & mutationem. Ad vitimum patet ex dictis ad primum argumentum. & hæc dicta sufficiant de hac quæst. & de tota materia alterationis. Qui verò de illa plura voluerit legat. Calculatore Simillet, & oēs interpretes Arist. hoc in loco & Soto inat cū reliquis Met. in. 8. lib. & Ianel. ibi & etiã in 5. Physic.

Ad vitimum patet ex dictis ad primum argumentum. & hæc dicta sufficiant de hac quæst. & de tota materia alterationis. Qui verò de illa plura voluerit legat. Calculatore Simillet, & oēs interpretes Arist. hoc in loco & Soto inat cū reliquis Met. in. 8. lib. & Ianel. ibi & etiã in 5. Physic.

Ad vitimum patet ex dictis ad primum argumentum. & hæc dicta sufficiant de hac quæst. & de tota materia alterationis. Qui verò de illa plura voluerit legat. Calculatore Simillet, & oēs interpretes Arist. hoc in loco & Soto inat cū reliquis Met. in. 8. lib. & Ianel. ibi & etiã in 5. Physic.

substantiales, an verò solum vna? Quæ quidem questio licet propriam sedem habeat in libro de Anima, ne tamen videamur à communi omnium instituto & ordine discessisse, hic à nobis exactè erit excutienda, præsertim cum eam hic licet leuiter Sanctus Thomas tangat cuius cognitio maxime iuuat ad reliquarum intelligentiam questionum, quæ in hoc capite à nobis disputatæ sunt. Est igitur questio solennis, & grauis ordine præcedentium octaua.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum in composito substantiali sint plures formæ substantiales, an solum vna.

De qua questione videndus est Dnus Thomas Opusc. 45. & prima parte quest. 76. articulo. 3. & in locis correspondentibus, qui ibi in margine citantur; Caietanum ibi & 2. de Anima capite. 1. Capreolus in. 2.

distinctione. 25. questione. 7. Ferrarien. 2. contra Gent. cap. 58. Soto 1. Physicorum questione. 7. Magister Medina in tertia parte questione. 50. articulo. 5. Astudillo hic. Soncinas. 8. Metaphysicæ questione. 8. & 10. Iauellus questione. 4. & libro. 7. questione. 19. & passim à Thomistis disputatur hæc questio, in qua variae sunt opiniones. Quotquot enim Theologi & Physici, & Metaphysici sunt, contra D. Tho. & veritatem conuincunt, & ideo illam exactius tractare oportet. Quapropter vt dilucidè in ea procedamus circa singulas opiniones singulos articulos instituemus, vt sic sententia Dni Thomæ, quæ veritati magis consona videtur amplius eluceat.

ARTICVLVS I.

Vtrum in vnoquoque composito tot sint formæ substantiales realiter distinctæ, quot sunt prædicata quidditatiua quæ de illo dicuntur.

PRO parte affirmatiua arguitur primò ex Aristot. 2. Metaphysic. capite. 2. dicente in causis formalibus non esse processum in infinitum, quia in prædicatis quidditatiuis non datur talis processus, causæ autem formales sunt formæ, ergo tot sunt formæ, quot prædicata quidditatiua, sed prædicata quidditatiua sunt multa, ergo & formæ. Item dicit. 7. Metaph. capite. 10. quod distinctio hominis habet partes, quibus

correspondent partes rei, ergo sicut animal & rationale sunt duæ partes distinctionis, erunt etiam à parte rei duæ formæ, vna per quam est animal, & alia per quam est rationale.

Arguitur secundò ratione. Quia si homo per eandem formam, qua est homo, esset animal, sequeretur, quòd homo quatenus homo esset animal. Sequela probatur, quia quicquid conuenit homini per formam, qua est animal, conuenit ei quatenus animal, sed risibile conuenit ei per formam, qua est animal, quia per eam, qua est homo, quæ est eadem. Sed hoc est falsum. Nam homo quatenus animal non est risibilis: aliàs omne animal esset risibile, quod est impossibile.

Arguitur tertio. Conceptus hominis & animalis sunt distincti & corporis etiam, vt patet, ergo correspondent illis distinctæ quidditates, quæ erunt à distinctis formis. Consequentiã patet. Nã distincta obiecta intellectus sunt diuersa quodquid est, & consequenter diuersæ formæ.

Arguitur quarto. Nam per eandem formam non potest esse homo similis & dissimilis, sed homo est similis alteri homini & dissimilis equo, ergo ab alia forma habet quòd sit similis, & ab alia quòd sit dissimilis, ergo plures formæ sunt in composito.

Arguitur quinto. Nam Petro conueniunt diuersæ passiones ratione diuersorum predicatorum, vt quatenus animal est sensibilis, quatenus viuens est vegetatiuus, ergo habet diuersas formas, aliàs vegetatiuum per se daret esse sensibile, quia id dicitur per se. 5. Metaph. textu. 23. quod conuenit per se iam formam.

Auicembron in libro fontis vitæ, vt habet D. Tho. in hoc loco textu. 24. ponebat in vnoquoque composito tot esse formas substantiales realiter distinctas, quot sunt prædicata quidditatiua quæ de illo dicuntur, ita quòd alia est forma substantiæ alia corporis &c. Eandem tribuit Sonc. 8. Metaph. questione. 12. Commentatori in. 13. Metaph. qui apud nos non extat, videtur tamen eam docere. 7. Metaphysic. text. 17. dicens, quòd materia recipit primo formas vniuersales, & mediantibus illis particulares vsque ad indiuisibiles. Idem tenet Ioan. de Gandauo. 1. de Anima. q. 8. & Paulus Venetus. 7. Metaph.

Nihilominus constituitur cõtra hos vnica conclusio. In composito substantiali non sunt ponenda de tot formæ realiter distinctæ, quot sunt prædicata quidditatiua. Hæc conclusio est D. Thom. in disput. questione vnica de Anima articulo. 9. & Capr. in. 2. distinct. 15. quest. 7. Sonc. 8. Metaph. questione. 12. Caietan. 2. de Anima ca. 1. Iauell. 2. Metaphysic. q. 7. & probatur conclusio. Primò. Nam eadem est forma per quæ Petrus est corpus, substantia & ens, ergo per eandem etiam erit homo & animal.

& animal. Consequentiã patet, quia eadem esse videtur ratio vtròbique. Probatur antecedens. Quia forma per quam Petrus est corpus, vel est substantialis, vel accidentalis. Secundum esse non potest, quia forma accidentalis nequit dare esse corporis, quod est substantiale, ergo est forma substantialis, ergo dat esse substantiale, & non incorporeum, ergo corporeum, quia forma substantialis vtrumque dare potest. Secundo. Quia si in homine essent ponendæ formæ qua est homo, & qua est animal, & corpus, distinctæ realiter, sequitur quòd animal non sit genus. Probatur sequela. Quia tunc non posset prædicari in recto de homine, ergo non esset genus, consequentiã est euidentis, & probatur antecedens. Nam gradus animalis realiter tunc distingueretur ab homine, sicut pars realiter tunc distinguitur à toto, quia forma animalis est distincta realiter tanquam res à re ab hominis forma, ergo animal non prædicaretur de homine, quia pars non prædicatur in recto de eo cuius est pars. Hoc argumento conuincitur Gandauo vbi supra vt teneat hanc prædicationem esse falsam, homo est animal: sed tamen, inquit, ex vsu conceditur. Ceterum hoc adeò falsum est, vt non egeat impugnatione. Nam hæc est vera, homo est viuens sensibile, ergo est animal, à diffinitione ad diffinitum. Tum etiam quia negare illam propositionem est omnia in disputationem, & dubium velle vocare. Tertio probatur conclusio & roboratur magis præcedens argumentum. Nam sequitur quòd hæc prædicatio, homo est animal vel corpus, non sit in primo modo dicendi per se. Patet. Nam quæ tribuuntur eidem secundum diuersas formas prædicantur adinuicem vel per accidens, si formæ non sunt adinuicem ordinate, vt cum dicitur; Album est dulce: vel si formæ sunt adinuicem ordinate, prædicatio est in secundo modo perfectatis, quando forma quæ est formalis, & completiua respectu alterius prædicatur de ea; quæ se habet vt subiectum respectu illius, vt cum dicitur homo est risibilis, sed homo se habet vt subiectum respectu animalis; Nam hæc est directa homo est animal, & animal se habet vt forma hominis, & quia partes diffinitionis habent se vt formale respectu diffiniti, vt dicitur 2. Physicorum textu. 31. & 5. Metaphysic. text. 2. ergo non est in primo modo. Confirmatur. Quando prædicatio fit à diuersis formis; illud quod est susceptiuum alterius ponitur in eius diffinitione, vt cum dicitur homo est risibilis, ergo similiter hic, homo debet poni in diffinitione animalis & non e contra. Quarto probatur conclusio ex D. Tho. 7. Metaphysic. textu. 43. in fine. Nam Aristote. docet ibi diffinitionem constare

A ex primo genere, & vna differentia, ergo non multiplicatur formæ, aliàs formæ intermediæ non declararentur, & sic diffinitio non notificaret totam rei substantiam. Quinto probatur conclusio ex eodem D. Thom. Opusculo. 47. Plures formæ eiusdem generis Physici nequeunt esse in eodem subiecto, omnes formæ substantiales materiales sunt eiusdem generis Physici, ergo plures illarum nequeunt esse in eodem subiecto. Consequentiã est optima, & maior affirmatur à D. Thom. prima parte questione. 85. articulo. 4. ad secundum, & primo contra Gent. cap. 5. & de verit. questione. 3. articulo. 14. & probatur ab eo in Opusculo. 45. supra citato, quia omnis transmutatio est ab opposito in oppositum, & de non tali in tale; sed inter duas formas eiusdem generis est per se transmutatio, ergo si duæ formæ eiusdem generis idem subiectum perficerent, haberent oppositas denominationes, & diceretur tale & non tale. Minor verò argumenti probatur. Nam inter ea quæ differunt genere non est transmutatio per se vt habetur. 10. Metaphysic. textu. 22. Sed inter formas substantiales est per se transmutatio, ergo. Probatur minor, & de formis specificis patet. Nam generatio vnus est coniuncta per se corruptioni alterius. De formis autem magis vniuersalibus, vt de forma corporis, probatur. Nam corpus hominis quod post mortem putreficit, per se resoluitur, & transmutatur in elementa, ergo formæ elementorum sunt eiusdem generis cum illa, cum inter eas sit per transmutatio. Et rursus. Formæ elementorum & mixtorum sunt eiusdem generis, cum inter eas etiam detur transmutatio, ergo etiam forma corporis & mixtorum sunt eiusdem generis. Vltimo probatur conclusio. Nam sequitur quòd forma animalis & hominis non dent homini esse simpliciter; Consequens est falsum, ergo. Probatur sequela, quia si forma animalis supponit esse corporeum iam datum ab alia forma, ergo aduenit enti in actu, ergo non dat esse substantiale & simpliciter, quia omnis forma adueniens enti in actu est accidentalitatis. Hæc ratio desumitur ex D. Tho. hic contra Auicembron, & est etiam Arist. 3. Metaphysic. textu. 20. contra Platonem, & primo de Anima textu. 90. ait, quòd si in eodem ponuntur plures animæ non erit quid faciat vnum ex eis.

Ad argumenta in principio posita respondetur, & ad primum sumptum ex Aristot. 2. Metaphysic. dicitur, quòd ista consequentiã; si formæ sunt infinite, ergo & prædicata; tenet à posteriori & ab effectu; quoniam si formæ essent infinite, necessario prædicata essent infinita, propterea quod quilibet forma saltem causat vnũ prædicatũ. E conuerso tñ non valet; sunt plura prædicata, ergo &

plures formæ, quoniam ab vna & eadem forma secundum diuersos gradus essendi sumuntur diuersa prædicata. Solutio est Soncina. vbi supra. Ad secundam autoritatem respondetur, quod Aristotel. dicit definitioni correspondere partes rei, id est, conceptus obiectiuos, qui si cum præcisione sumantur, formaliter distinguuntur. Secundo respondetur, quod vocat Aristot. partes rei conceptus obiectiuos correspondentes conceptibus generis & differentia, quia quauis non distinguantur realiter, sunt tamen in re, & distinguuntur per rationem apprehendentem illos. Cuius distinctionis in re est fundamentum. Vel dicatur melius quod correspondet diuersis partibus rei, quatenus sumuntur à diuersis partibus eiusdem, genus enim sumitur à materia, differentia à forma.

Ad secundum nego sequelam, quia ut ipsi concedunt, eadem forma papyrus est alba, qua est colorata, & tamen non est alba in quantum colorata, aliàs omne coloratū esset album. Quare quauis homo per eandem formam sit homo, & animal, cæterum per eandem formam secundum diuersas rationes, quas in cludit virtualiter. Nam per animam rationalem quatenus vegetatiua in virtute homo est viuens, quatenus est sensibilis in virtute est animal, quatenus verò est formaliter rationalis est homo, & ita non sequitur, quod quicquid conuenit homini in quantum homo, conueniat illi in quantum animal; quia esse animal est alius gradus distinctus à gradu hominis, & proueniens à forma illa, quatenus virtualiter habet aliam rationem. Et sicut si formaliter anima sensibilis, & rationalis distinguerentur, argumentū nihil valeret, ita etiam modo nihil valet; quia eminenter habet hanc distinctionem & istos gradus, in hoc quod est esse rationalis.

Ad tertium respondetur, quod illi conceptus sunt distincti, quia accipiuntur ab eadem forma, quatenus tribuit diuersas perfectiones & gradus essendi, quæ perfectiones distinguuntur ratione ratiocinata. Quapropter eadem res diuersimodè obiecta potest fundare distinctos conceptus, vt patet in misericordia & iustitia diuina. Illæ tamen perfectiones bene possunt ab eadem forma causari, vt patet in homine. Neque oportet esse tantam distinctionem in rebus, quantum in conceptibus, vt patet in vero & in bono, & in illorum conceptibus.

Ad quartum respondetur, quod ab eadem forma secundum diuersas rationes bene potest prouenire similitudo & dissimilitudo, quia ita se habet ac si includeret formalem distinctionem, cum ipsam includat eminenter, & ita homo per formam quatenus dat esse animal, est similis equo, quatenus dat esse rationale, est dissimilis.

A Ad quintum patet ex dictis in solutione ad secundum & præcedens argumentum.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum præter formam specificam derur forma corporeitatis coeua materia.*

Arguitur primò pro parte affirmatiua. Nul- lum indiuisibile, & inextensum potest dare esse extensum & diuisibile, si quidem esse consequitur naturam rei, sed anima rationalis est indiuisibilis, ergo ponenda est alia forma, quæ det homini esse diuisibile.

B Arguitur secundo. Anima est actus corporis Physici, & ergo anima respectu corporis habet se sicut forma respectu materiae, sed eadem materia perseuerat in genito & in corrupto, ergo corpus in actu manet sub hominis forma, & embryonis.

C Arguitur tertio. Si anima & forma corporis sunt eadem forma, sequitur quod compositio animalis ex corpore & anima non sit realis; quod patet esse falsum, cum sit Physica. Sequela verò probatur. Compositio ex his, quæ non sunt distincta realiter, non est realis, sed anima & corpus, & eius forma sunt idem re, ergo.

D Arguitur quarto. Cum homo v.g. moritur, materia quæ est in cadauere, in nullo instanti est sine forma corporeitatis, aut igitur illa forma est eadem, quæ antea erat, aut distincta. Si primum, habemus intentum. Secundum autem dici non potest, quia idem effectus esse nequit à pluribus causis diuersis specie; sed corpus quomodocumque moriatur, semper apparet eiusdem rationis, ergo semper habet eandem formam corporeitatis. Confirmatur. Omnia cadauera sunt eiusdem speciei, ergo habent eandem formam specie, & non aliam quam corporeitatis, ergo; sed illa non producit de nouo, quoniam forma eiusdem speciei non potest produci à diuersis corruptentibus in specie vt ab homine, aqua, igne, &c. ergo.

E Arguitur quinto. Vbi sunt diuersæ actiones speciei distinctæ sunt diuersi termini, sed in homine est creatio animæ rationalis, & generatio corporis, ergo sunt diuersæ formæ terminantes istas actiones.

F Arguitur sexto. Mortuo animali manent eadem accidentia in corrupto quæ remanserunt in genito, ergo habent idem subiectum numero, quia accidens non migrat de subiecto in subiectum, sed subiectum illorum non est materia prima quia illa non recipit accidentia immediate, ergo remanet aliqua forma substantialis præcedens, & non sensitua, ergo corporeitatis. Confirmatur. Nam si in corruptione rei omnia corumpuntur, sequitur quod non magis inducatur

vna

vna forma quam alia, consequens est falsum, ergo. Probatu sequela, quia materia de se est indifferens ad omnem formam, & non magis appetit vnã quam aliam, ergo vt appetat magis vnã debet manere eadem forma corporeitatis, in qua subiectentur accidentia determinantia ad hanc formam.

Arguitur septimò. Nam anima mouet corpus, vt dicit Aristot. 8. Physicor. & realiter distinguuntur in animali pars per se mouens, & pars per se mota, aliàs idem moueret seipsum secundum eandem rationem, quod est impossibile; etenim tunc secundum eandem rationem idem esset agens & patiens; & hoc ipsum Commentator asserit in lib. 3. de Cælo comm. 28. vbi dicit, quod motor distinguitur realiter à moto in animalibus, ergo.

B Arguitur vltimo argumento Auicenna. Nam antequam forma specifica introducantur in materiam debet quantitas præcedere in ipsa materia, & non potest præcedere nisi cum forma corporis, ergo. Maior probatur. Nam diuersæ formæ introducantur in diuersas partes materiae, & non sunt diuersæ nisi per quantitatem, ergo. Minor probatur. Nam esse accidentale corporeum supponit esse essenziale corporeum. Et confirmatur ex Ianduno. 2. de Anima questione. 2. Nam calor qui sequitur formam genitū est idem numero accidens atque calefactio, quæ præcesserat in re corrupta, ergo remanet idem corpus. Antecedens patet. Nam ille calor est terminus præcedentis calefactionis (nullum enim alium terminum habet ille motus) & terminus motus non distinguitur à moto, vt patet. 3. Physicorum, ergo. Cōsequentiã verò probatur, quia accidentia corporea recipiunt vnitatē ab vnitatē corporis. Alia argumenta Theologica fieri poterant pro ista parte, ne tamen in alienam mellem facem mittere, videamur, ab eis supersedebimus in præsentem. Vide tamen de illis Capreol. in. 2. distinct. 15. questione. 1. in argumentis contra tertiam conclusionem post quintum argumentum, & M. Medina. 3. p. quest. 50. articulo. 5. & nos ibi etiam de hac re multa disputauimus.

C Propter vltimum argumentum Auicenna libro primo suæ Sufficienciae capite. 2. existimat in materia esse formam corporeitatis ab alijs formis realiter distinctam, & addit eam formam esse materiae coetiam, in generabilem & incorruptibilem. Scotus verò in 4. distinct. 11. questione. 3. artic. 2. & Henr. in quodlibeto. 2. quest. 2. & 3. & quodlib. 4. questione. 13. & 14. eandem admittunt sententiam parum tamen discrepantem. Nam formam corporeitatis non constituit in communi, vt Auicenna, sed in particulari, scilicet, in corpore misto, quam appellant formam mixtionis, dicuntque eam non in omnibus mixtis distinctam

A realiter à formis specificis, sed solum in viuentibus. Vnde in his solum dicit eam esse in corruptibilem in non viuētibus verò simul corrumpi cum forma specifica, & hoc tenent, vt saluent Christi corpus in triduo nulla fuisse forma denno informatum. Dicunt isti autores secundo, quod hæc forma corporeitatis niquam dat esse specificum, sed quasi genericum & incompletum, & quod in ordine ad formam specificam habet se sicut dispositio præuia, & necessaria ipsius materiae. Nihilominus contra hoc est certissima conclusio. In nullo composito substantiali est ponenda forma corporeitatis realiter distincta à forma specifica. Hæc conclusio est D. Tho. vbi supra & omnium Thomistarum, & probatur primò ex Aristot. qui 5. Physicor. capite. 1. dicit generationem propterea non esse motum, quia subiectum motus est ens in actu; subiectum verò generationis ens in potentia, ergo quando homo generatur aduenit forma entia potentia, aliàs si adueniret ens in actu, generatio esset motus & non mutatio. Et in hoc 1. lib. capite. 3. dicit, quod corruptio vnus est generatio alterius, sed si est eadem forma corporeitatis in homine, & in cadauere, quando moritur homo nihil generabitur, ergo non est ponenda talis forma, & in hoc capite. 4. dicit, quod generatio est mutatio totius non manente eodem subiecto sensibili, sed materia cum forma corporeitatis est subiectum sensibile, ergo. Secundo probatur conclusio. Illud est simpliciter vnum, quod tantum habet vnã formam, sed compositum animalium est simpliciter vnum, ergo habet tantum vnã formam. Consequentiã & minor patet, & maior probatur. Res habet esse simpliciter à forma substantiali, ergo habet esse vnã ab eadem forma. Ens enim & vnum conuertuntur. Et hæc est ratio Aristot. 3. Metaph. tex. 18. contra Platonem, vbi dicit, quod si alia esset idea hominis, & alia bipedis, id est, alia forma hominis, & alia bipedis, sequitur quod homo non esset simpliciter vnum, sed secundum quid. Tertio probatur. Nam ex opposita sententia, sequitur quod generatio substantialis sit mutatio accidentalis, consequens est falsum, ergo. Sequela probatur. Subiectum mutationis accidentalis est ens actu, & hoc aliquid, sed idem est subiectum generationis secundum Scotum; nam forma corporeitatis præsupposita dat esset simpliciter, & facit hoc aliquid, ergo. Ad hæc argumenta respondet Scotus duo. Primum est, quod licet forma animalis adueniat enti in actu per formam corporeitatis, tamen quia illa forma est in completa, non fitit ens existens in actu cōpleto, sed in actu imperfecto & incompleto, & ita forma adueniens generatur, & facit vnum ens simpliciter. Vocat autē formas incompletas illas, quæ sunt imperfectæ, & velut via, & medium ad

F 3 alias.

aliam. ¶ Sed contra hanc solutionem arguitur primo. Illa forma corporeitatis siue completa, siue incompleta est substantialis & particularis, ergo si vnitur materiae dat esse substantiale, sed hoc est esse simpliciter, & hoc aliquid, ergo in generatione praesupponitur simpliciter ens in actu, quod est contra Aristot. ¶ Secundo arguitur contra eandem solutionem. Id quod aduenit materiae habenti formam embryonis est accidens respectu illius, & tamen formam embryonis est incompleta, cum sit via ad alias, ergo nihil hoc retulerit. Haec ratio adeo efficax fuit apud veteres Philosophos, vt conuicti dicerent omnes mutationes esse accidentales, vt refert Aristot. in hoc libro primo capite. 1. & 2. ¶ Arguitur tertio. Si datur illud compositum ex materia & forma corporeitatis, ergo ponetur directe in praedicamento substantiae, cum non sit substantia partialis, ergo vel est prima, vel secunda substantia non secunda, quoniam est constituta per particularem formam: nec prima, nam omnis prima substantia habet speciem immediatam inter ipsam, & suum genus. Sed talis substantia nullam habet, nam quae est si habet: sequitur, quod idem individuum in genere substantiae sit in duobus speciebus immediatis, scilicet, in illa quam modo habet & in alia vbi erit post aduentum formae alterius, scilicet, rationalis. ¶ Arguitur quarto. Aut per illud esse incompletum intelligit esse remissum carens omni perfectione speciei debita, qualis est calor in aqua tepida, & hoc non quia substantia constituitur in diuisibili, & non suscipit magis vel minus. Aut intelligit aliquid esse constitutum in aliquo genere & non determinatum in aliqua specie, & hoc etiam minime quia genus secundum rem existens non reperitur praeter speciem, ergo non datur tale esse. ¶ Secundum quod respondet Scotus est, quod illud dicitur Aristotelis, Id quod generatur non supponit ens in actu &c. accipitur in eo sensu, vt illa dicitur; Non ens, teneatur priuatiue & tantum significat, Id quod generatur non habeat actu esse formae generandae. Sed hoc est expresse contra Aristot. ibidem, 7. Physic. tex. 8. vbi docet quod subiectum generationis nullo modo est mobile, quia non est actu: at si tantum negaret formam generandam ratione formae corporeitatis posset esse mobile, ergo. Item, nam nulla esset differentia inter subiectum generationis & alterationis, quod est contra Aristot. hic. Haec contra solutiones Scoti, & probatur tertio conclusio nostra principalis. Nam si opposita sententia esset vera, non repugnat quod anima immediate vnitur materiae saltem per diuina potentiam. Tunc, igitur compositum est substantia viuens, ergo corporea. Consequenter patet ab specie ad genus, ergo ad esse corporeum non est necessaria intrinsece praeter animam alia forma. Nam sicut tunc

A dat esse corporeum, ita modo. Confirmatur. Gradus generum superiorum perfectius reperiuntur in nobiliori specie, sed anima rationalis perfectior est caeteris formis secundum rationem speciei incomplete, ergo illa in virtute continet superiorum perfectiones multo magis quam forma lapidis, cui hoc tribuit Scotus. Probatur conclusio quarto. Si in animali est necessario ponenda forma corporeitatis, quae tribuat esse corporeum, sequitur quod prius debeat assignari alia forma, quae tribuat esse substantiae. Nam prius est habere esse substantiae, quam corporeum. Consequens est falsum, quoniam alias secundum multiplicationem praedicatorum essentialium essent multiplicandae formae substantiales distinctae, quod esse falsum probauimus articulo sequenti, ergo. Quod si quis dicat cum Scoto, quod eadem forma corporeitatis praebet esse corporeum & substantiae: eodem pacto nos dicimus, quod eadem anima intellectiua quae praebet esse hominis, praebet esse corporeum. Vltimo. In animalibus imperfectis, in quibus anima est extensa, non est nisi vnica forma, ergo neque in homine. Consequenter patet. Quia homo est perfectior, & ideo non debet consistere ex pluribus partibus essentialibus, quam animal imperfectum. Antecedens probatur. Nam anima illa sensitiua est corporea & extensa, ergo tribuit esse corporeum, ergo non debet dari alia forma, per quam illud animal sit corpus. Et hoc ipsum quod haec anima extensa habet formaliter, quod sit corporea, intellectiua habet eminenter & in virtute, nam propter sui excellentiam continet omnem gradum, quem aliae formae tribuunt.

Ad argumenta in principio facta respondetur. Et ad primum respondetur, quod vt forma aliqua causet effectum, non est necesse quod ipsa formaliter habeat illum, sed quod contineat in virtute, & eminenter. Nam albedo facit album, & non est formaliter alba. Licet ergo anima rationalis in se sit indiuisibilis, quia tamen eminenter est diuisibilis, ideo potest dare esse diuisibile. Neque hoc repugnat essentiae animae rationalis, eo quod ipsa est medium inter formas pure immateriales, quales sunt angeli, cum quibus habet esse indiuisibile, & inter formas pure materiales cum quibus habet vniuerse materiam, & dare esse materiale & diuisibile sicut forma equi &c.

Sed contra sunt duo argumenta. Primum. Nam esse corporeum non potest provenire nisi a forma corporea, sed anima non est forma corporea, ergo non potest dare esse corporeum, ergo hoc habet ab alia forma homo.

Secundum, quia sequitur quod anima equi non possit dare esse equi & esse viuens, &c. & idem videtur dicendum de omni anima. Quia illud quod dat aliquos effectus, quos formaliter non continet est ne-

est necesse, vt illos effectus tribuat per aliquam perfectionem, quam formaliter habeat, sed anima equi nihil eorum quae tribuit habet formaliter, ergo. Maior patet. Nam Sol citatus eminenter continet omnes effectus, tamen formaliter habet lumen, per quod illos causet. Sed minor probatur, quia anima equi non est formaliter sensibilis, nec viuens, nec corporea.

Ad primum respondetur, quod esse corporeum fiat dupliciter sicut corpus dupliciter accipitur. Dicitur enim vno modo corpus pro corpore de praedicamento quantitatis, alio modo prout est corpus de praedicamento substantiae & significat substantiam materialem, vt ea potest profluere trina diuisione. Et ita corporeum potest etiam accipi dupliciter vt est effectus proueniens a corporis forma quae est quantitas, vt a corporis forma, quae est substantia. Anima autem rationalis facit corporeum formaliter de praedicamento substantiae, non de praedicamento quantitatis, quia hoc non potest facere nisi forma materialis, qualis est quantitas. De hoc argumento vide Caietanum. 1. parte. q. 76. art. 4. ad tertium.

Ad secundum respondetur, quod illud quod in se habet multos effectus eminenter & virtualiter tanquam principium effectiuum illorum, oportet in se habere aliquid formaliter per quod causet illos, quia operatio illius principij debet supponere esse, & esse illud esse necessitate debet competere rei habenti in se formaliter aliquam perfectionem. Caeterum illud quod aliquos effectus habet tanquam principium formale, non est necesse quod formaliter habeat in se aliquid illorum. Anima vero rationalis formaliter tribuit hos effectus.

Ad secundum principale respondetur ex D. Tho. 1. parte quaestione. 76. articulo. 2. ad primum, definitionem illam assignari per effectum formalem animae; in quo non sit exclusio formae, sed potius admittitur tanquam principium formale, vt eum dicimus lucere esse actum lucidi, non quod lux adueniat lucido iam constituto, sed quod habeat esse formaliter lucidum per ipsam lucem: ita anima est actus corporis Physici per ipsam constituti. De quo latius in primo lib. de Anima. c. 1.

Ad tertium argumentum concedo antecedens, & nego sequelam. Ad probationem concedo etiam antecedens, & ad minorem dico quod compositio ex anima & corpore est realis Physica, quia ibi per corpus intelligitur materia, quae quidem realiter tanquam res a distinguitur a forma.

Ad quartum cum sua confirmatione respondetur, quod peti illam difficultatem. Vtrum omnia cadauera sint eiusdem speciei. Ad quam quaestionem Caietanus. 1. parte quaestione. 76. arti. 4. & in 2. de Anima capite. 1. respondet vtrumque posse sustineri probabiliter, & quod cadauera sint

eiusdem speciei, & quod sint diuersa. Primum probat, quia forma cadaueris est forma imperfecta, & communis via a viuo quolibet ad formam elencti, & non in conuenit esse eiusdem rationis propterea quod est medium remotum ad illa. Si quidem teneamus hanc sententiam respondetur ad argumentum & confirmationem, quod bene potest eadem res specie in esse rei produci a diuersis causis, vt animalia producta ex femine & putrefactione sunt eiusdem speciei, vt habet Aristot. 7. Met. tex. 23. de quo Ferrar. 3. contra Gen. capite. 69. & Sone. 7. Metaphy. quaest. 21. & tamen producantur a diuersis causis, scilicet animalibus & sole. Item Commentator. 2. Coeli tex. 46. dicit, quod calor potest generari a lumine & a motu, & ab alio calore. Similiter ignis potest generari ab altero igne, a Sole, a siccitate, & tamen omnia haec sunt eiusdem speciei in esse rei. Et homo a Deo productus per creationem, scilicet Adam, & homo genitus ab alio homine sunt eiusdem speciei. Et ad argumentum quod fit contra hoc, Nam distinctio causae est per effectus, sunt distinctae causae, ergo distincti effectus. Respondetur, quod sicut in idem obiectum materiale possunt fieri diuersi actus, diuersarum scientiarum, & ad eorum distinctionem satis est distinctio formalis, ita hic quod diuersae causae ferantur in effectus qui sunt diuersi propter varias rationes formales. Nam Sol causet sub vniuersaliori ratione, &c. eo vel maxime, quod ad distinctionem causarum sufficit distinctio effectuum ad quatuor, licet coincident in aliquo singulari semper tamen sub diuersa ratione. Oppositam etiam sententiam sustineri posse probat Caietanus, quia agentia naturalia & causa cadauerum sunt aliquando diuersae speciei puta ignis, aut aqua, & ita cadauer demortui ex dominio cholerae est alterius rationis a cadauere demortui ex dominio phlegmatis, quia illud ab igne corruptum ad ignem tendit ex intentione agentis naturalis volentis in introducere suam formam in tali materia, ignis enim praedominatur in cholera, alterum corruptum ab aqua tendit in aquam, aqua enim excelsit in phlegmate. Cuius ratio est, quia cum termini sint alij, etiam viae dux sunt, & cum termini specie differant, scilicet, ignis & aqua, etiam cadauera ad illos terminos ordinata specie differunt. Neque est inspicendum ad hoc gradatione vel dispendio perierit, sed quod est attendendum est quo elemento praedominante est vita excesserit, quoniam illa se habent vt excitantia, & applicantia actiua passiuus, & tanquam conditiones sine quibus non, elementa vero vt causae principales cadauerum ex ipsa natura rei, & ab illis debet sumi ratio differentiae. Ista secunda sententia mihi probabilior videtur, & videtur esse sententia Arist. 2. de Gener. tex. 48. vbi ait, quod ex diuersa proportionem qualitatum primarum resultant diuersa

nista specie, quæ diuersa proportio qualitatum, vt calor vel frigiditas &c. prædominetur, non est neganda cadaueribus. Pro cuius ampliori intelligentia aduertendum ex D. Tho. in hoc libro. 1. super text. 13. quod duplex est forma, vna quidem perfecta quæ complet speciem alicuius rei naturalis, sicut forma ignis vel aquæ, aut hominis, aut plantæ. Alia est forma incompleta, quæ neque perficit aliquam speciem naturalem, neque est finis intentionis nature, sed se habet in via generationis, vel corruptionis. Manifestum est enim in generatione compositorum, puta animalis, quod inter primum principium generationis quod est in semine, & vltimam formam animalis completam sunt multe generationis mediæ, vt Auicenna dicit in sua Sufficiencia, quas necesse est terminari ad alias formas, quarum nulla facit ens completum secundum speciem, sed in completum, quod est via ad speciem aliquam. Similiter autem etiam ex parte corruptionis sunt multe formæ mediæ, quæ sunt formæ mediæ incompletæ. Non enim separata anima corpus animalis statim resoluitur in elementa, sed hoc fit per multas corruptiones mediis succedentibus sibi in materia multis formis imperfectis, sicuti est forma corporis mortui, & postmodum putrefacti, & sic tandem fit vltimum completum successiuè. Quo in loco patet, quomodo D. Tho. asserit quod formæ quæ sunt viae & dispositiones ad alias, non constituunt species completas, sed reducuntur ad illas, quarum sunt dispositiones, & inter has numerantur formæ cadaueris, quæ est via in elementa, ergo cadauer quod disponit ad aliquod elementum erit distinctum specie ab illo cadauere, quod disponit ad aliud elementum distinctum specie.

¶ Secundo est notandum, quod semper animal moritur propter exorbitantem motum alicuius elementi in ipso: aliquando enim ex cholera, quæ agit vt virtus & instrumentum ignis, & sic de alijs humoribus. Tunc autem illa virtus elementi per se disponit vt cadauer resoluaatur in illud elementum cuius erat virtus, quando aliqua virtus habet similitudinem & symbolum cum aliquo elemento: licet propter sui imperfectionem hoc non compleuit. Ex quo patet, quomodo non omnia cadauera cauescentur ab eodem humore, & sic neque sint eiusdem speciei, cum sint dispositiones ad diuersas formas completas, scilicet, formam terræ, vel aquæ &c. Et in hac sententia facile soluitur quantum argumentum. Respondetur enim, quod est alia forma corporeitatis in re mortua, & in re viua, aliàs si dum homo corrumpitur nihil generatur; natura intendens ad malum corruptionis operaretur; & illam per se intenderet, quod est aperte contra veram Philosophiam. Et quod hoc sequatur patet, quia ibi non intendit generatio-

nem cum nihil ibi generetur iuxta horum sententiam, siquidem si aliquid generaretur, esset forma corporis talis, quæ iam antea erat secundum Scotum, & sic non generabatur de nouo. ¶ Sed dubitatur vnde provenit, quod semper in materia animalis sequitur forma cadaueris & non alia. De quo vide Sone. 8. Met. q. 1. 5. & Capri. in 2. diff. 1. 5. q. 1. contra tertiam conclusionem. Dico breuiter, quod id provenit ex parte dispositionum. Cum enim vt modo dicebamus, animal moriatur semper propter exorbitantiam alicuius humoris, illa talis dispositio deseruit solum huic formæ, & non alia, & ideo alia introduct non potest nisi forma cadaueris. Concurrit etiam ad hoc organizatio materie. Nam alia formæ non possit hæc organa, & partes ethereogeneas, vt forma terræ & aquæ &c. vnde omnes partes sunt homogeneæ: forma vero cadaueris postulat hanc diuersitatem, quæ quia in animalibus inuenitur, necessitat ad introductionem formæ cadaueris. Propter has ergo dispositiones, quæ tantum sequuntur ad formam animalis & non aliam, & requiruntur ad formam cadaueris, ordo naturalis est, vt post corruptionem animalis introducatur forma cadaueris & non alia neque post aliam, propter quod dicit Aristot. 8. Metaph. text. 14. quod licet actum non fit nisi post vinum, ita neque mortuum nisi post viuam. De quo vide ibi Arist. & D. Thomam. ¶ Ad quintum respondetur dupliciter. Primum quod non vbi cum que sint diuersæ actiones sunt diuersæ formæ, sed solū sequitur, quod sint diuersi termini, quod reperitur in generatione hominis & creatione anime. Nam terminus creationis est anima, generationis vero homo. Secundo respondetur, quod homo generat hominem per hoc quod concurrit ad vnionem anime cum corpore, & ita anima est terminus creationis & generationis diuersis tamen rationibus. Est terminus creationis secundum quod suscipit esse in se, per quod illa subsistit, & ad hanc actionem sequitur potentia & proprietates, quæ manent in ea etiam separata à corpore, scilicet memoria, intellectus & voluntas. Est autem terminus generationis non secundum quod in se subsistit, sed secundum quod communicat hoc esse corpori, per quod vnionem resultat totum compositum, quod est terminus generationis. Attingit vero homo productionem hominis & anime vnionem cum materia, quia disponit materiam secundum vltimam & perfectissimam dispositionem, quæ immediate præcessit disponendo materiam ante instans introductionem. Et potest homo producere istam dispositionem determinatiuam materie ad esse anime rationalis in illa, quia in se habet animam rationalem, quæ habet virtutem ad hoc. De quo vide Caiet. 1. p. q. 1. 18. art. 2. & Sone. 8. Met. q. 14. ¶ Ad sextum respondetur, quod non manent eadem accidentia

accidentia in genito & in corrupto, sed fit resolutio vsque ad materiam primam de quo infra in hoc capite agendum erit. Ad confirmationem respondetur propterea istam formam introduci in hac materia & non aliam, etiam si inducatur in materia nuda, quia illa materia habet immediatum ordinem ad dispositiones disponentes illam tempore precedenti, quæ disponebant ad hanc formam & non ad aliam, & etiam quia dispositiones subsequentes formam antecedit ipsam in genere causa: materialis & illam determinant vt recipiat hanc formam & non aliam. ¶ Ad septimum respondet D. Tho. 1. p. q. 76. vbi supra, quod anima non mouet corpus per esse suum secundum quod vnitur corpori vt forma, sed per potentiam motiuam cuius actus præsupponitiam corpus effectum in actu per animam, vt anima secundum vim motiuam sit pars mouens vt quo, corpus autem sit pars mota vt quo etiam. De qua vide Soto 8. Phys. q. 3. & Caiet. 1. p. vbi supra. ¶ Ad octauum & vltimum cum sua confirmatione dicitur infra cum agamus de principio indiuiduationis. Interim vide Caietanum de ente & essentia quæ est. 16. Nihilominus hic aduertendum breuiter est, aliquos dicere, quod materia aliam distinctionem & dimensionem habet præter eam, quam habet à quantitate & sic licet formæ introducantur in distinctas partes materie, non propter hoc materia possit quantitatem, neque formam corporeitatis præuiam. Probant suam sententiam. Primum, nam in pugillis terre plus est de materia quam in duobus pugillis aquæ, sed hoc plus non attenditur penes quantitatem; nam maior quantitas est in duobus pugillis aquæ, ergo penes aliam dimensionem propriam materie & sic per illam poterit diuidi ab alia materia. Secundo. Materia & quantitas habent partes diuersas, ergo & diuersas dimensiones. Antecedens patet. Nam partes materie sunt substantia, quantitas non, ergo sunt diuersæ. Consequentia probatur, quia diuersa dimensio sequitur partium diuersitatem. Tercio. Distinctio partium materie præintelligitur distinctioni quantitatis, ergo quantitas non causat illam. Antecedens probatur. Propterea ista quantitas est hæc, quia est in hoc subiecto singulari, & ad causandum hoc subiectum singulare concurrit materia, quia est principium in indiuiduatione, ergo etiam concurrit ad hoc quod quantitas sit hæc. Consequentia probatur, quia prius non causatur a posteriori. Sed tamen isti falluntur. Nam diuilibilitas est ratio quantitatis, vt patet. 5. Met. ergo non potest conuenire materia nisi ratione quantitatis. Vide de hoc plura, si vis apud Hiericum quod lib. 1. q. 17. & quod lib. 8. q. 10. Vnde ad primum respondetur, quod in pugillo terre est magis de materia non actu, sed potentia, quia illam et materia terræ poneretur sub forma aquæ habebit maiorem

dimensionem, quam ea quæ est sub forma aquæ. Ad secundum distinguo antecedens; habet vtrumque diuersas partes vt id quod habet, & est subiectum earum, nego antecedens: vnum vt id quod habet partes, scilicet, materia, & alterum vt ratio habendi partes, transcat. Sed tunc negatur consequentia. Nam diuersa dimensio solum sequitur ad diuersa habentia partes, vt subiecta earum, aliàs esset alia dimensio cuiuslibet accidentis & quantitates. Nam etiam habet albedo alias partes à quantitate, ergo debet habere alias dimensiones. Ad tertium respondetur, quod licet probet quantitatem non tribuere materie vnitatem vel distinctionem substantialem quod nos libenter concedimus, tamen actualis illius distinctio qualis requiritur ad generationem, scilicet, quod possit esse ex terminum contactus, situari & approximari agenti &c. non habet nisi à quantitate. Quia sublata nulla forma poterit introduci in ea: & sic ad hoc quod diuersæ formæ introducantur in diuersam materiam, bene possit Auicenna quantitatem in ea.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum in homine sint due anime realiter distinctæ, intellectiua & sensitiua.

ET videtur quod sic. Primum, nam corruptibile & incorruptibile differunt genere, vt ait Arist. 10. Met. text. 26. sed anima rationalis est incorruptibilis, ergo non potest dare esse corruptibile. Cum ergo homo sit corruptibilis, hoc habebit ab alia forma, quæ sit corruptibilis, & hæc est sensitiua, ergo sensitiua & intellectiua differunt realiter sicut corruptibile & incorruptibile.

Arguitur secundo. Genus sumitur à materia & differentia à forma vt habetur. 7. Met. ergo cum rationale sumatur ab anima intellectiua, sequitur quod animal sumatur à materia, sed materia prima nuda non potest dare esse generis, ergo sumitur à materia informata forma sensitiua, ergo debent istæ formæ realiter distingui.

Arguitur tertio. Impossibile est contraria in gradibus intensis simul esse in eodem subiecto, sed in homine sunt actus contrarij simul, vt quando per rationem appetit studiosè agere, & per appetitum sensitiuum hoc respuit, ergo in homine sunt due anime in quibus subiectentur istæ due operationes contrariæ.

Arguitur quarto. Impossibile est quod eadem forma substantialis simul & semel habeat duos actus appetendi respectu eiusdem, sed hoc sepius in homine contingit, quia per voluntatem & appetitum sensitiuum eandem rem non raro desiderat. Item, quia eadem forma non elicit actum appetendi aliquid naturaliter & alium actum appetendi libere, sed hoc sepius contingit per

appetitum & voluntatem, quod appetitus vult aliquid liberè & voluntas naturaliter, ergo.

Arguitur quintò. Sensationes sunt subiectiue in anima mediate vel immediate, & non in anima intellectiua, ergo in sensitiua, ergo intellectiua anima differt à sensitiua. Maior patet, quia nihil aliud potest assignari subiectum sensationi nisi anima, vel potentia, & si potentia sit accidens animæ, erit subiectiue in anima. Minor probatur, quia aliter omnis apprehensio animæ sensitiuæ esset intellectio, quia esset subiectiue in anima intellectiua, & sic anima separata posset sentire, quia Deus illam sensationem posset in suo subiecto seruare. Confirmatur. Nam eadem forma numero nō est extensa & inextensa, materialis & immaterialis, sed in homine anima sensitiua est extensa & materialis, intellectiua verò inextensa, quia est tota in toto, & tota in qualibet parte, & consequenter erit immaterialis, ergo. ¶ Arguitur sexto. Id quod educitur de potentia materiæ non est idem cum eo quod non educitur, aliis simul dependet à materia & non dependeret, sed anima rationalis non educitur, sensitiua verò in homine educitur, ergo. Minor pro secunda parte probatur. Nam dependet in fieri à materia. Probatur, quia dependet in operari, ergo in fieri. Ait enim Arist. 2. de Gener. animal. c. 3. principia illa produci dependet à corpore, quæ non habent operationes nisi in corpore. Et ibidem docet, quod anima sensitiua producitur à virtute feminis pro agens naturale, ergo educitur de potentia materiæ. Nam agens naturale nō potest producere aliquid nisi ex materia. Confirmatur, quia Philosophus sæpè præcipue lib. 2. de Gener. animal. c. 3. dicit, quod embrio prius viuit vita animalis quam hominis, sed hoc nō potest esse, si eadem esset essentia animæ intellectiue, & sensitiuæ, ergo. Quod si dicas, quod adueniente anima rationali corrumpitur forma embryonis. Contra hoc arguitur. Nam forma embryonis est dispositio ad introductionem animæ rationalis, ergo si adueniente anima rationali corrumpitur forma embryonis, sequitur quod aliqua res naturalis disponat ad sui corruptionem, hoc autem est impossibile, quia quælibet appetit, & desiderat se conseruare. Confirmatur secundo. Nam Arist. eodem loco docet, quod in generatione hominis prius homo viuit vita plantæ, deinde vita animalis & postremo vita hominis, ergo in homine manent illæ tres animæ. ¶ Arguitur septimo. Nam si eadem est anima intellectiua & sensitiua in homine, sequitur quod homo non generet hominem. Nam ad hoc quod generet, oportet vt producat formam vel compositum, vniendo animam materiæ, sed nihil horum facit, ergo. Minor probatur. Nam animam rationalem, quæ creatur nō producit. Quod verò nec eam vniat, probatur. Nam ab eo vniatur, qui dat vltimam

A dispositionem, sed vltima dispositio non prouenit ab homine, ergo. Ita minor probatur. Nam causatur efficienter ab anima, & homo non concurret ad productionem animæ neque etiam instrumentaliter, cum neq; isto modo possit creare, ergo. Et secundo quia D. Tho. sæpè vt in 4. dist. in 2. q. 2. art. 2. ad primum docet, quod ab eodẽ agente causatur forma, & vltima eius dispositio, sed forma nō producitur ab homine, ergo. Arguitur octauo & vltimo. Nam in nutritione hominis producitur aliquid vt terminus quo, & non materia neque anima rationalis, ergo est ibi alia forma. Maior probatur. Nam potentia nutritiua est productiua alicuius. Minor probatur. Nam terminus non est vltimo formæ præexistentis cum materia, quoniam hæc est relatio, & nihil aliud potest signari nisi alia forma, ergo. Secundo. Nam potentia nutritiua agit educendo aliquid de potentia materiæ, ergo debet dari in homine forma, quæ sic educatur.

In hoc dubio sunt variae sententiæ. Prima est hæresis Manichæorum, quificat refert Augustinus lib. de hæres. c. 46. & lib. 6. contra Faustum. c. 8. & lib. de duabus animabus contra Manichæos. c. 12. dicebant in homine esse duas animas vnam bonam à bono Deo, alteram verò malam à carne progeneritam. Quarum vna trahit ad bonum, altera verò trahit ad malum. Secunda sententia est ponentium tres animas, quam docuit Plato & videtur haberi lib. 6. de Rep. & Aristot. refert eandem sententiam libro. 1. de Anima. Item lib. 3. text. 47. Præterea Auicenna lib. 6. naturalium, vbi diffuse agit de anima parte. 5. ca. 7. ad firmat aliquos Philosophos possuisse plures animas in homine. Et inter catholicos Ockham quod lib. 3. q. 10. & in 4. sentent. q. 7. & Henri. vbi supra tenent, quod licet in alijs compositis detur tantum vna forma, tamen in homine debet poni alia præter rationalem, scilicet, sensitiua. Quam sententiam docet Paulus Venetus in summa de anima. q. 5. Aduersus tamẽ istos est conclusio certissima. In homine præter animam rationalem non est alia forma sensitiua realiter distincta. Hanc habet D. Tho. vbi supra & autores ibi citati, & ea diffinitur in octaua Synodo gener. can. 1. 1. Quam docet etiam D. Aug. lib. de Eccles. dogmat. c. 15. Damasc. lib. 2. fidei orthodox. cap. 12. Lactant. lib. 1. diuin. institut. c. 3. & potest probari rationibus supra adductis, quæ etiam contra hanc opinionem fieri possunt, probatur tamẽ alijs specialibus argumentis. Primum est. Nam si anima rationalis & sensitiua in homine distinguerentur, sequeretur quod actiones vnius animæ non impedirent actiones alterius, consequens est contra experientiam, ergo. Sequela probatur. Ille formæ sunt diuersæ & operationes non sunt contrariæ, nō est ergo quare operationes vnius impediunt actiones alterius. Minor patet. Nam experimur, qd quanto

actio

actio sentiendi magis intenditur, tanto magis debilitatur actio intelligendi, & è conuerso vt patet in raptu, & extasi contemplantium. Secundum. Nam sequeretur, quod homo non esset ens simpliciter, & quod anima rationalis non esset substantialis, sed accidentalis forma, quæ sunt aperte falsa. Probatur sequela. Nam homo haberet duo esse. Alterum quod prouenit ab anima rationali, alterum quod à sensitiua, & cum anima rationalis adueniret enti in actu, esset accidentalis forma. Et confirmatur. Nam illa anima sensitiua constituit hominem in genere animalis, ergo in aliqua determinata specie, vt supra probatum est, & non in specie rationali, aliis non requireretur forma intellectiua, ergo in specie irrationalium, ergo simul est homo animal rationale & irrationale. Tertium. Nam vel illa anima sensitiua in corruptione hominis manet separata vel vnita corpori, vel omnino perit. Non primum, quoniam hoc est proprium animæ rationalis. Nec secundum, quoniam sequeretur quod corpus mortuum viueret nec tertium, quoniam sequeretur, quod in triduo mortis Christi illa anima non esset vnita verbo, nam perijt, & sic dimissa esset à verbo, & postmodum in resurrectione reassumpta, quod est erroneum. Nam quod semel assumptum, nunquam dimittit. Quartum. Nam definitio animæ cõuenit intellectiue, quod sit actus corporis Phisici &c. ergo non supponitur illi anima sensitiua, quia iam per illam corpus esset Phisicum organicum &c. Vide alias sex rationes pro hac conclusione apud Sonc. 8. Metaph. quest. 13. A duertendum tamen est hic quod pro maiori huius disputationis intelligentia agendum fuisse: quomodo anima rationalis sit sensitiua an formaliter, an verò eminenter, an realiter, an verò causaliter, Ceterum hæc quæstio propriam habet sedem in 2. de Anima cap. 3. Quo loco nos eam tractabimus. Interim vide de ea D. Thom. & Caietanum ibi. ¶ Ad primum argumentum respondetur primo, quod composita sunt de quibus dicitur corruptibile & incorruptibile differunt genere. Vnde cum homo sit corruptibilis eiusdem generis est cum alijs viuientibus. Respondetur secundo, quod sensus illius maxime est, quod differunt ex parte materiæ, id est, quod materia corruptibilis compositi est alterius rationis à materia coeli quæ non appetit aliam formam. Ita explicat S. Tho. in hoc libro de Gener. text. 57. Tertio respondetur, quod corruptibili & incorruptibili nō potest esse aliquid commune vniuocum loquendo de vniuocatione Phisica. At verò loquendo de vniuocatione logica, & Metaphisica corruptibile, & incorruptibile continentur sub eodem genere vniuoco. Constat enim quod substantia vniuocè dicitur de homine & angelo, & corpus vniuocè dicitur de corpore celesti, & de corpore inferiori. Hæc solu

tio est etiam expressa D. Tho. in 1. p. q. 66. artic. 2. ad secundum, & quest. 88. artic. 2. ad quartum. ¶ Ad secundum respondetur, quod à materia nuda bene potest sumi radicaliter ratio generis. De quo vide Caiet. de Ente & essentia. ¶ Ad tertium concessa maiori, distinguo minorem. Sunt contrarij actus in anima secundum diuersas potentias concedo; secundum eandem & in eadẽ parte animæ nego. Sicut enim in diuersis partibus subiecti possunt esse accidentia contraria vel similia etiam in gradibus remissis: ita in eadem anima secundum diuersas potentias, quæ sunt subiecta proximorum actuum possunt esse actus contrarij, & similes in gradibus intensis si dentur similes & contrarij. Hoc argumentum est Manichæorum circa quod vide quæ dicit Capr. ex D. August. Ad argumenta Ockham vbi supra vbi dicit Gregorium de Arimino tenere cum D. Tho. in hac quæst. ex his patet solutio. ¶ Ad quartum eadem enim anima simul & semel potest habere duos actus vnum liberum & alium naturalem circa idem obiectum secundum diuersas potentias. Idem potest habere duos actus appetendi circa idem obiectum, dummodo illi actus sint in diuersis potentijs, quia ex hoc sequitur illos distingui specie. ¶ Ad quintum negatur maior, & ad probationem negatur etiam antecedens. Sensationes enim neq; sunt subiectiue in anima sensitiua, & multo minus in intellectiua, neque in aliqua potentia animæ tanquam in subiecto quod. Sed principale proximum & totale subiectum sensationum est compositum. Ad confirmationem concedo maiorem, & nego minorem, quia eadem anima quæ est in homine intellectiua est etiam sensitiua, & ita est tantum immaterialis, & inextensa. ¶ Ad sextum nego minorem pro secunda parte. Ad probationem dico, quod rationes illæ solum conuincunt de ea quæ est tantum sensitiua, & non potest habere operationes nisi in materia. At sensitiua in homine simul est intellectiua, quæ propter operatur independentè à corpore. De quo vide D. Tho. in 2. dist. 18. quæst. 2. artic. 3. ad quartum. Ad confirmationem optimam est solutio ibi data. Ad improbationem dicitur, quod non est inueniens quod res aliqua sit tendendo bonum aliquod maius quam proprium solum per accidens disponat ad sui corruptionem sicut pars. v. g. manus propter conseruationem totius se opponit vt abscindatur. ¶ Ad secundam confirmationem respondet D. Tho. 1. p. q. 76. art. 3. ad tertium, & copiosius q. 178. artic. 2. ad secundum, quod in generatione hominis primò acquiritur anima vegetatiua, & deinde hæc corrumpitur adueniente sensitiua, & hæc etiam dependit adueniente intellectiua, quæ virtute continet formas præcedentes. Sed hæc doctrina D. Tho. nō recipitur ab omnibus. Martensen lib. 1. de Gener. q. 6. ad 5. negat quod

quod introductionem anime intellectiue precedat vegetatiua & sensitua. Sed docet quod materia disponitur ad animam rationalem, quae introducit in eam nulla alia forma precedente. Et ad Arist. Respondet, quod Philosophus non loquebatur de successione formarum in materia, sed de successione operationum, & intendebat docere quod in homine prima operatio est anime vegetatiue, secunda sensitui, tertia rationalis. Sed haec doctrina est falsa, quoniam secundum Arist. 1. Phys. ca. 2. semper procedit natura ab imperfectis ad perfectas, ergo prius introducit formas imperfectas, quam perfectas. Et confirmatur. Anima intellectiua est omnium perfectissima, ergo requirit perfectiores dispositiones in materia ad sui introductionem quam anima vegetatiua & sensitua, & ex consequenti ante introductionem eius recipit materia alias animas. Quibus argumentis alij autores conuicti affirmant animam vegetatiua prius recipi quam intellectiua, sed hoc negat de sensitua, aiunt enim quod in eodem instanti est anima sensitua & intellectiua, quonia quando est anima sensitua iam corpus est organicum & accommodatum anime sensitui, sed anima intellectiua non requirit alia organa, siquidem intellectiua ut si non est organica, ergo quando fuerit corpus organicum erit sensitua simul & rationalis. Sed haec etiam sententia est contra D. Tho. & facili impugnari potest, & ad argumentum quod illi reputant valde vrgens respondetur, quod quoniam per animam sensitua iam corpus fiat organicum, non tamen fit sufficienter dispositum & accommodatum ad animam intellectiua quam non solum exigit organa animalis sed hominis etiam. Quapropter adueniente anima intellectiua corrumpitur organicum quod fecerat sensitua & aduenit aliud nonum quod fit per animam intellectiua secundum quod est corporis forma. ¶ Ad septimum nego sequelam. Ad probationem dico, quod vnit formam cum materia, & hoc sufficit ut dicatur hominem generare. Et enim dealbas artificialiter parietem, vere facit parietem album, & tamen neque facit parietem neque albedinem, sed vnum coniungit cum altero. Vnit autem ex eo quod semen ut virtus anime intellectiue disponit materiam nobilioribus dispositionibus, quam requirit anima sensitua & sufficientibus necessitatibusque introductionem intellectiue in corpore, ut sicut anima intellectiua quae est causa principalis illarum dispositionum est actus corporis, ita mediante suo instrumento, scilicet, virtute seminis producat effectum sibi similem, scilicet, quod anima producta vnatur & actuet corpus. Ad huius autem improbationem dicit, quod vltima dispositio pro introductione anime non causatur ab ipsa anima ratione sui esse, neque consequitur eam separatam, sed ratione modi essendi

A quatenus inest materia, & quia homo causat hominem generando, ideo & causat dispositiones in eodem instanti consequentes, & D. Tho. eodem modo intelligitur, quod ab eodem causatur vltima dispositio in quo forma in materia, quia cum vltima dispositio sit potius accidens compositi quam formae, homo causans compositum debet illius per se accidentia concausare. De hoc argumento vide Ferrar. 2. cont. Gent. c. 89. circa quartam rationem, & Paul. Sone. lib. 8. Met. q. 1. 3. solutione ad primam, & quaest. 1. 4. & Caietanum, qui multo melius nostram solutionem explicat in. 1. p. q. 1. 18. artic. 2. circa solutionem ad quartum, vbi etiam D. Tho. insinuat eandem nostram solutionem. ¶ Ad octauum & vltimum argumentum patet per haec. Terminus enim quo nutritiue est vnio illa fundamentalis anime cum materia cibi, neque oportet quod potentia nutritiua in homine producat vltimam formam de potentia materia; sicut nec generatiua hominis hoc habet, satis est educat formas intermedias, ut formam sanguinis nutritionalis &c. & rationalem vnatur materiae cibi.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum in quolibet toto sint diuersae formae substantiales saltem partiales in diuersis partibus organicis. ¶ g. An in ossibus sit alia forma substantialis distincta ab ea, quae est in carne, & sic de alijs partibus omnibus, ut de nervis, carilagine, capillis, vnguibz &c.

Arguitur primo pro parte affirmatiua ex D. Tho. 1. p. q. 1. 1. artic. 2. ad secundum, vbi ait D. Tho. quod in quolibet toto ethereogeneo quaelibet pars caret forma totius. Ex quibus colligi aperte videtur ex sententia D. Tho. quod habet formam substantialem distinctam a forma totius. Et confirmatur primo. Nam Arist. 8. Phys. tex. 3. o. lect. 7. apud D. Tho. in fine ait, quod omne viuens mouens se diuiditur in partem mouentem, & motam, quae non sunt continuae, sed continguae. Vnde colligit D. Tho. ibidem, quod in partibus animalium potius est colligatio, quam continuatio. Quod etiam probatur ratione. Nam caro & os diuersas habent superficies, quibus se contingunt. Ex quo sic arguuntur, ergo partes non habent vniam formam numero. Nam vnus actus non potest informare materias actu diuersas. Confirmatur secundo. Nam S. Tho. 1. o. Ethic. lect. 5. ait, quod motus qui sunt per diuersa organa differunt specie sicut ambulatio & vltatio in eodem animali, si ergo sunt diuersae operationes specie distinctae diuersarum partium animalis viuētis, videtur quod in eo sint plures formae distinctae praeter ea; Arist. in libello de communi animalium notione dicit

dicit expresse totum animal esse, sicut ciuitatem optime institutam, & animam sicut regem, dicitque quod sicut rex non est in tota ciuitate, sed in vna praecipua parte, ita nec anima in toto corpore, sed in vna praecipua parte, scilicet, corde, & in libro de senect. c. 2. & 3. de partibus animalium. cap. 4. dicit principium sensus esse in corde, ergo.

Arguitur secundo. Partes totius ethereogenae differunt specie, & diffinitione, ergo non informantur eadem forma. Antecedens probatur, quia alia est diffinitio nerui, alia ossis, alia carnis, &c. ergo. Consequentia vero probatur. Nam a formis sumitur differentia specifica.

Arguitur tertio. Diuersae proprietates accidentales arguunt diuersas substantiales a quibus causantur, sed in diuersis partibus organicis sunt diuersae proprietates accidentales, ergo. Maior probatur. Quoniam vt ostendit D. Tho. 1. p. q. 77. artic. 6. accidentia quae sunt propria semper causantur ab ipsis formis substantialibus naturali quadam emanatione. Minor vero probatur, quoniam proprietates accidentales in ossibus ita quod ipsis & solis & semper conueniat, est durities & ficcitas, & densitas, in carne vero raritas, & mollities & sic in alijs.

Arguitur quarto. Non est possibile quod vnica forma substantialis sit principium operationum, quae sibi inuicem sunt contrariae, & vna nititur destruere aliam, sed aliquando in diuersis partibus organicis sunt eiusmodi operationes, ergo non procedunt ab eadem forma. Probatur minor, quonia secundum doctrinam Arist. cor sua natura est calidum & habet actionem exsiccanam; cerebrum vero ex natura sua est frigidum, & habet operationem humectandam. Et confirmatur, quia operatio cordis intensa potest cerebrum destruere, ergo in illis partibus sunt diuersae formae, quia vna forma non potest seipsam corrumpere.

Arguitur quinto. Quia partes habent contrarias qualitates & complexiones, & exigunt contrarias dispositiones, ergo habet diuersas formas substantiales, quia eadem forma non requirit oppositas dispositiones. Antecedens probatur, quia aliam dispositionem requirit imaginatiua quam cerebrum & os quam cor, ergo.

Arguitur sexto. In toto composito vna pars conuertitur in aliam generatione & corruptione interueniente, ergo habet diuersas formas. Consequentia videtur nota, quia corruptio non est nisi adueniente forma noua. Antecedens vero probatur. Nam humores adinuicem transmutantur, imò ex illis nutriuntur partes solidae compositi. Quod expresse Arist. asserit de sanguine. 2. de partibus animalium capite. 3.

Arguitur septimo. Si os per diuisionem substantiam separatur a carne manet cum eadem forma, quam

antea habebat; sed modo quando est separatum non habet eandem formam cum carne, ergo nec antea. Maior probatur. Nam diuisio illa non est causa productionis noui compositi, tum quia subitanea est, tum etiam quia non disposita fuit materia ad contrariam formam suscipiendam.

Arguitur octauo. Quando palmes inferitur fit vnum cum arbore, quia vnio illa non est per aggregationem aut accidentariam, & tamen informatur forma distincta ab arbore, ergo. Minor probatur, quia emittit fructum alterius speciei. Arbor enim emittit amigdala, inserti autem profert poma.

Arguitur nono. Caro abscessa reunita toti composito per artem reintegratur, & viuunt ut experientia constat, ergo vel illa caro habet suam formam substantialem propriam distinctam a forma totius, vel a priuatione ad habitum est regressus, quia quando fuit abscessa amisit formam totius, & iterum ea informatur. Sed hoc secundum dici non potest, cum sit impossibile naturaliter, ut docet Aristot. capite de oppositis in logica, & nos infra lib. 2. q. vltima ex eiusdem Aristot. sententia dicimus, ergo primum est dicendum.

Arguitur decimo & vltimo. Nam sanguis & alij humores habent aliam formam distinctam a forma totius, ergo & aliae partes, quia eadem esse videtur ratio.

In hac quaestione Commentator. 1. 2. Metaph. comm. 17. videtur docuisse partem eius affirmatiua. Dicit enim quod licet totum animal & eius partes conueniant quidem in forma generali, differunt tamen in forma speciali, & D. Tho. in opusculo de natura materiae fauet maxime huic opinioni. Quam sententiam communiter sequuntur omnes Medici, & eam tenet expresse Scotus in 7. Metaph. q. 2. o. & eius discipulus Antonius Andrea in eodem lib. q. 1. 8. eadem existimata esse verissimam. Sed inter hos autores est diuersitas inter explicandum hanc opinionem. Quidam illorum asserunt, quod forma substantialis partium organicarum habent quidem dare esse substantiale diuersum, non autem diuersum esse existentie. Imaginatur enim, quod caro quae fit ex materia & forma, antequam sortiri proprium esse existentiae quod poterat dimanare ab illa forma partiali praue nitur ab existentia totius compositi ita quod non possit actu subsistere: antequam separatur a composito, in qua separatione non acquiritur noua forma carnis, sed illa quae praeparat acquiri suum esse existentiae. Videtur haec explicatio procedere ad modum, quo Theologi loquuntur in mysterio incarnationis quod humanitas Christi praue nitur a est ab existentia veteri, si autem separatur a verbo acquireret propriam existentiam. Alij vero explicant aliter, quod scilicet, istae formae partiales sunt imperfectae, quae non habent in se sufficientem existen-

existentiam vt perse subsistant, & perficiuntur à forma totius, & consequenter existunt per existentiam deriuatam à forma totali. Alij dicunt istas formas adeo esse imperfectas, quod nullum esse existentie habeat proprium nisi media forma substantiali totius quamuis possint tribuere esse substantiale essentia carnis, aut ofsis, ad eum modum quo aliqui autores philosophantur quod accidentia conferunt esse accidentale formaliter vt esse album &c. & nunquam possunt existere nisi per existentiam totius.

Contra hostiamen autores, & eorum explanationem est cōclusio prima. Vnica est forma totius & singularum partium. Hęc cōclusio est D. Tho. 1. p. q. 7. art. 5. ad tertium, & 2. cont. Gent. ca. 6. 4. & Sonc. 8. Metap. q. 10. quam sequuntur omnes Thomistę, quibus etiam consentit Greg. in. 2. d. 1. 6. q. 2. cōclusione. 3. & probatur primo ex Diuo Gregorio hom. 17. super Ezech. vbi dicit; Anima sic est vnita corpori vt non per membrorum partes partibus sit diuersa, miro autem modo vna eademque viuificatio membrorum, cum ipsa per naturam diuersa non sit, per corpus tamen agit diuersa. Ipsa enim quę per oculos videt, per aures audit, & per os gustat, & per omnia inembra tangit, &c. Quod etiam copiose docuit August. libro de quantitate animę. c. 33. Probatur hęc cōclusio etiam auctoritate Arist. Nam ipse expresse hęc opinionem reprobat primo de Anima textu. 90. quia alijs si sint plures forme partiales, non erit quid faciat vnum ex eis. & lib. 3. tex. 4. 1. idem videtur reprobat. Quod ipsam etiam colligi aperte videtur ex diffinitione animę, quam Aristot. assignat in. 2. de Anima. ca. 1. scilicet, quod anima ex natura sua habet, quod sit actus corporis Phisici organici &c. ergo eadem anima est in omnibus partibus organice conferens illis esse organicum, & distinctionem partium. Et confirmatur primo. Vna & eadem anima in homine dat esse sensitiuum, vegetatiuum & intellectiuium, ergo ad esse substantiale partium non requiritur alia anima. Consequenter videtur bona à paritate rationis, & antecedens satis patet ex dictis in articulo precedenti, ergo. Confirmatur secundo. Sufficiet saluatur in animali distinctio partium organicarum per hoc quod ponamus diuersas dispositiones accidentales. v.g. caloris vel frigiditatis vel talis figure, ergo superfluum esset ponere diuersas formas substantiales. Secundo probatur cōclusio ratione desumpta ex D. Tho. 1. p. q. 7. art. 8. forma corporis est forma substantialis & non accidentalis, sed forma substantialis non solum dat esse toti sed etiam partibus, ergo. Probatur minor ex differentia que est inter formam substantialem & accidentalem. Nam cum totum consistat ex partibus, forma totius quę non dat esse singulis parti-

bus corporis, est forma quę est compositio & ordo, sicut forma domus, & talis forma est accidentalis, ceterum forma substantialis qualis est anima oportet quod sit forma & actus non solum totius sed etiam partium, quia si supponeret esse illarum vt forma domus esset forma accidentaria. Confirmatur. Nam sequitur quod anima non sit actus corporis animati. Nam sicut forma ignis non potest informare plures partes ignis actu diuersas, ita nec anima plures partes diuersas, sed si sunt plures forme erunt plures partes actu diuersę, ergo non possunt informari ab anima, & sic anima non erit forma corporis animati. Tertio probatur cōclusio. Recedente anima partes non remanent nisi æquiuocę, ergo anima qua totum informatur, partes etiam informatur. Probatur consequentia, quia per formam totius antea habebant tale esse, sed ablata illa amittunt tale esse quod antea habebat, ergo ab illa informabantur, quia anima non potest dare esse & operationem nisi ei quod informat. Antecedens autem primum probatur primo auctoritate Aristot. lib. 2. de Anima tex. 9. vbi dicit, quod recedente anima sicut non dicitur animal neque homo nisi æquiuocę quemadmodum & animal pictum vel lapideum, ita est de manu & oculo, aut carne & ossē. De quo vide S. Tho. quod lib. 3. q. 4. Secundo probatur idem antecedens. Recedente anima nulla pars corporis retinet proprium opus, ergo non remanet eiusdem speciei. Patet cōsequenter, quia retinens speciem retinet operationem. Hęc certe ratio videtur mihi demonstratio ad probandam cōclusionem. Et confirmatur. Nam sequitur quod anima. v. g. rationalis non sit tota in toto, & tota in qualibet parte, consequens autem tum est contra D. Augu. lib. 6. de Trinit. c. 6. vbi ait, quod anima in quo eum que corpore, & in toto est tota, & in qualibet eius parte tota est, tum etiam cōtra D. Tho. 1. p. q. 7. art. 8. imo contra ipsam veritatem vt patet tibi apud Commentatores S. Tho. Sequela autem euidenter videtur sequi, quia non est alius modus possibilis quod possit anima esse in partibus nisi eas informando, sed eas non informat secundum istos autores, quia habent particulares distinctas formas à forma totius, ergo anima secundum ipsos neque est tota in toto neque tota in qualibet parte. Quarto probatur cōclusio. In toto est vnica materia, ergo est vnica forma. Consequenter probatur à paritate rationis. Antecedens verò patet quia materia est continua licet diuisibilis. Quinto. Vel forme illar partiales sunt priores forma totali, aut verò eam sequuntur. Si primum dederis, ergo in illo priori intelligimus aggregatū quoddam ex pluribus formis in diuersis portionibus materie. Probatur. Nam in illo priori non sunt vnica substantialiter illę partes, sed singule singulis formis actuantur. Si secundum dicas, ergo esse partium

partium supponit totum completę constitutum per formam totalem, vnde intelligeremus totum plene constitutum, cuius omnes partes essent in potentia ad formas partiales sequentes. Sexto & vltimo. Vna tantum forma sufficit ad informandum omnes istas partes, ergo non requiruntur partiales. Antecedens probatur, quoniam si non sufficeret, id est esset maxime propter diuersitatem complexionum & qualitatum partium organicarum, sed hoc non, quia maior diuersitas est inter potentiam visiuam & auditiuam, quam inter carnem & neruos, sed eadem anima sufficit ad causandam diuersitatem potentiarum, & dandum illis esse, ergo ad causandas illas diuersas dispositiones.

Secunda cōclusio. Partes animalis non differunt specie perfecta proprie loquendo, licet differant specie imperfecta, id est, differunt diuersis dispositionibus. Hęc cōclusio sequitur ex precedenti & est D. Thomę in. 1. p. q. 7. art. 5. ad tertium, & eius discipulorum, qui omnes secundum hanc cōclusionem nostram intelligendi sunt vt Soto. 5. Phis. q. 3. ad 8. & Caprin. 2. dist. 15. q. 1. ad 6. vltimo loco fol. 193. col. 4. & Heru. de vnitae form. q. 18. & D. Tho. in. 4. dist. 49. q. 4. artic. 4. ad 5. vbi ait, quod corporis membra vt manus & caput inter se differunt specie in ratione partis, & probatur primo eius ratione. Nam partes animalis, vt oculus, manus, caro & os & huiusmodi non sunt in specie, sed totum, ergo non possunt dici proprie loquendo quod sint diuersarum specierum, sed quod sint diuersarum dispositionum & formarum accidentalium. Secundo probatur, quia eadem anima & forma informantur omnes partes, & habent idem esse substantiale, vt patet ex precedenti cōclusionem, sed ea quę specie perfecta differunt non sic se habent, ergo. Quod verò differant specie imperfecta patet. Nam alia est diffinitio capitis & alia manus, & habet idem esse, ergo specie imperfecta differunt, nam ea sic differunt que cum habeant eandem formam & materiam & esse proprijs rationibus distinguuntur. Tertio probatur. Nam etiam si manus vel caput in sua ratione non habeant nisi materiam & formam & non accidentia, sicut homo in sua ratione non includit accidentia, sed solum materiam & formam, quia tamen materia & forma aliter se habent in capite quam in manu (nam forma dat capiti diuersum esse, & diuersam naturam à natura manus) propter ea distinguuntur specie imperfecta penes formas accidentarias quas habent. Quarto probatur. Nam idem dicitur totum et heterogeneum, quia constat ex partibus diuersis rationis. Confirmatur. Nam in istis diuersa est in diuersis partibus totius, vt patet ex diuersa temperie imo & opposita, ergo forma mixtionis accidentaria diuersa est in illis. Hanc etiam cōclusionem probant aliqua argu-

menta facta in principio. Pro ampliori tamen harum cōclusionum intelligentia & argumentorū solutione aduertendum est, quod licet forma animalis sit vna secundum esse, tamen continet multas perfectiones in virtute. Ex ea parte ergo qua est vna dat tantum vnum esse substantiale, ex ea verò qua virtute continet multas potentias & perfectiones, quas materia vnite recipere nequit propter suam imperfectionem & elongationem ab actu, oportet vt earum perfectionum effectus diuersos in diuersis sui partibus diuersimodę recipiat. v. g. Anima habet virtutem ad causandam esse carnis, ofsis &c. sed quia hos effectus materia vnite recipere non potest, in vna parte recipit vnū, in altera alterum. Vnde hęc pars dicitur caro, illa os &c. licet forma à qua omnia hęc proueniāt sit vna. Sicut si esset vnum compositum per se ex luto & cera, & calefieret, ibi esset vnum numero calor secundum essentiam & plures effectus, scilicet, induratio, & liquefactio &c. Quia virtus liquefaciendi & indurandi, quę est vna in sole, nequit vnite recipi in materia. Si autem quęras vnde proueniat, quod existente vna forma in toto, potius hęc pars habeat hoc esse, quam alia: Respondetur, quod propter diuersas dispositiones introductas à generante in hac parte & non in illa, quas magis introduxit hic quam alibi, quia ad hanc numero generationem in hoc tempore, &c. hoc requirebatur. Quia verò alia sunt perfectiones in natura quarum vna est dispositio ad alteram sicut minus ad magis perfectum; inde est, quod forma vni & eidem parti materie conferendo esse substantiale talis speciei, conferat etiam plures perfectiones essendi, quia vna iuuat & ampliat potentiam materie ad recipiendam alteram; sicut quia corpus disponit ad esse carnis, caro ad esse sensitiuum, vna & eadē forma eidem parti materie tribuit hos omnes gradus. Rursus quia quemlibet gradū essendi sequuntur determinata accidentia: ideo eandem partem compositi secundum quod est sub diuersis gradibus consequuntur diuersa accidentia, vt formam hominis quatenus dat corporeum, sequitur quantitas; quatenus verò dat animatum, sequitur vegetari, &c. Ex quibus duo deduco. Primum est quod hęc sententia quam defendimus de vnitae forme in omnibus partibus est satis subtilis & rationi maxime consona; & veritati propinquior quam opposita. Quod ideo dico quia Scotus in. 7. Met. q. 2. o. existimat opinionem quę asserit pluralitatem formarum partialium esse subtilem & rationi consonam, nostram autem & rationi esse dissonam, & sensui maxime conformem, vt pote quę est opinio multum crassa, vt verbis eius vtar. Secundum quod deduco est, quod cū ea quę in hoc articulo diximus decisa sint ex sententia S. Tho. in locis à nobis allegatis, quod illud Opusculo, de natura materie

terix supra citatum non est D. Tho. vt habet Ca. i. c. 2. de Anima cap. 1. & suscipitur Capreol. in. 2. dist. 1. 5. in fine primi articuli.

Sit tertia conclusio. Capilli, & pilis, & vngues, & huiusmodi omnes sunt animati eadem anima quod totum. Hæc conclusio ponitur propter quendam modum qui in comm. super libro. 2. de Anima q. 4. conclusione. 3. oppositum huius asserit. Vbi dicit duo. Primum est, quod capilli & vngues & huiusmodi non sunt partes animalis. Secundum quod anima in illis neque est per essentiam neque per potentiam. Primum dictum iste autor non probat, sed supponit, secundum autem probat dupliciter. Primo, quia quod non est pars compositi naturalis, non participat formam talis compositi, at illa non sunt partes, vt supponitur in primo dicto, ergo non participant animam, quæ est animalis forma. Secundo, quia nulla est in eis operatio animalis, ergo non habent animam. Antecedens patet. Nam si qua esset, vegetatio esset; at hæc non est. Non enim huiusmodi nisi per additionem ab extrinseco augentur, non quod virtutem internam habeant atrahendi alimentum, sed per iuxta positionem exercerent, & per impulsione quâdam crescant, ergo. Et in patrocinium huius autoris argumentari nos poteramus etiam primo. Nam nihil est perfectum anima rationali quod non sit perfectum anima sensibili, siquidem in homine vt patet ex artic. 3. anima sensibilis & rationalis est eadem anima; sed capilli & vngues non sunt perfecti anima sensibili, quia eis non sentimus vt dicitur in. 1. de anima text. 7. 9. ergo capilli & vngues non informantur animam rationali. Deinde, sicut vrina & sudor & alia huiusmodi ex superfluitatibus cibi generantur, ita & capilli & vngues, sed illa non informantur animam, ergo. Cæterum quicquid dicitur iste autor conclusio nostra est vera, & eam tenet expressè D. Tho. in 4. dist. 44. q. 1. artic. 2. quæstionum. prima in corpore & in solutionibus argumentorum. Hanc uero nostram conclusionem communiter etiam tenent omnes Thomistæ, quare nescio quid in mentem vhericilli auctori, vt eam negaret. Pro eius explicatione & probatione aduertendum est ex D. Tho. ibi, quod anima habet se ad corpus animatum, sicut ars ad artificiatum, & ad partes eius sicut ars ad sua instrumenta. Vnde & corpus animatum organicum dicitur, ars autem vitæ instrumentis quibusdam ad operis intenti executionem, & hæc instrumenta sunt de prima intentione artis. Vitæ etiam alijs instrumentis ad conseruationem principalem instrumentorum, & hæc sunt de secunda intentione artis; sicut acies militaris vitæ gladio ad bellum, & vagina ad gladij conseruationem. Itæ prolixus in partibus corporis animati quædam ordinantur ad operationes anime executionendas, sicut cor, hepar, manus & pes. Quædam

A autem ad conseruationem aliarum partium, sicut folia sunt ad cooperimentum fructuum: ita etiam capilli & vngues in homine sunt ad custodiã aliarum partium. Vnde sunt de secunda perfectione corporis humani, quæ nisi non de prima, ergo informantur anima rationali: nam totum quod pertinet ad perfectionem corporis est ab anima. Secundo probatur. Nam capilli & vngues nutriuntur & augentur, ergo participant aliquam operationem vitæ, quod non potest esse nisi sint partes aliquo modo ab anima perfectæ, & quia in composito non est nisi vna anima constat quod ab anima perfectæ sint, quæ nisi non vsque ad hoc quod operationem sensus participant sicut nec ossa. Tercio probatur. Nam Arist. in. 3. lib. de hist. animalium agens de omnibus partibus animalis tractat etiam de pilis & vnguibus, quia sunt partes ipsius. Quare ille autor & S. Tho. & Aristoteles etiam ipsam cuius se interpretem gerit, deserit. Argumeta autem eius nihil concludunt. Ad primum enim eadem facilitate qua ipse præsupponit antecedens a nobis negatur. Ad secundum etiam negatur antecedens, & probatio ipsius nullam vim habet, vt patet ex secunda ratione, qua conclusionem hanc probauimus. Ad aliud quod in eius fauorem nos fecimus; Respondetur, quod anima rationalis non est necesse quod tribuat omnibus partibus corporis omnes gradus vitæ, sed id facit iuxta cuiuslibet partis dispositionem ita vt vni deesse vegetatiui, alteri & vegetatiuum & sensitiuum simul. Ad vltimum dicimus, quod illa superfluitates expelluntur à natura quasi ad nihil vtilis. Vnde non pertinent ad perfectionem animalis, neque informantur eadem anima qua totum animal: secus autem est de alijs superfluitatibus quas sibi natura retinet ad generationem capillorum & vnguium quibus indiget ad membrorum conseruationem.

Ad argumenta in principio facta respondetur, & ad primam autoritatem in primo argumento adductam ex D. Tho. Respondetur quod D. Tho. in illo loco non negat, quod caro vel alia pars organica informantur eadem anima, qua informantur homines, sed docet, quod eiufmodi non habent eandem denominationem quam habet ipsum totum. Vnde statim subdit: sicut nulla pars domus est domus, & nulla pars hominis est homo, cum tamen in partibus totius homogenei oppositum contingat. Non solum enim eadem est forma totius & partium, sed etiam qualibet pars habet denominationem totius; nam quælibet pars aquæ est aqua. Ad secundam autoritatem Arist. Respondetur ex Commentatore super illum locum satis esse distinctionem secundum distinctionem & virtutem ita quod pars mouens habeat aliam virtutem à parte mota ita tamen quod vtraque sit cõtigua. Ad rationem autem qua probatur partes animalis non esse con-

tinuas

tinuas, negatur antecedens cū M. Soto. 5. Phys. q. 3. ad 8. & Comēt. in eod. 5. Phys. text. 26. Nam oēs partes necessario debet esse cõtinauæ, aliàs totū nō esset cõtinauū & per se, & ideo caro quibusdā musculis cõtinauatur ossibus, ossa autē inter se cõtinauatur & veluti enodatur nervis. Ex quo patet ad autoritatem D. Tho. ibidē allatam, nam quādo ait quod in partibus animalis potius est colligatio, quā cõtinauatio, non negat earum cõtinauitatem: sed tantum explicat modum quo cõtinauatur, scilicet, per quandam colligationem & enodationē vnus partibus cum alia. Ad tertiam autoritatem D. Thomæ respondetur, quod diuersæ operationes specie distinctæ arguunt distinctionem specificam principiorum proximorum, scilicet, partium quæ eliciunt tales operationes, non autem arguunt distinctionem principij remoti. Etenim vna & eadē anima per multas potentias tanquam per principia proxima elicit multas & diuersissimas operationes. Ad alias duas autoritates Arist. respondetur, quod anima potest dupliciter considerari vno modo vt corporis forma, & sic in toto est corpore. Altero modo vt motrix est, & sic dicitur esse in præcipua parte corporis, quia quantum ad potentiam motiuam est in certa parte. Vt enim visus in oculo est, ita motiua potentia in nervis & corde. Arist. ergo ibi loquebatur de anima vt motrix est. Ad secundum distinctionem antecedens, differēt specie perfectæ, nego, differēt specie imperfectæ & accidentali, concedo antecedens, vt patet ex dictis in secunda conclusione. Ad tertiam respondetur, quod sicut cōstat ex dictis, anima cū sit vna, sicut dat esse vegetatiuū & sensitiuū, ita etiā habet diuersa organa, quibus operatur diuersas operationes partiales quæ ab eadē anima procedūt medijs diuersis accidentibus. Vnde distinguitur antecedens. Diuersa accidentia propria quādo sunt totalia, & nō subordinata, concedo quod inferūt diuersas formas substantiales. Cæterum quando sunt accidentia partialia, quāuis sint propria ipsarū partium, nego quod inferant diuersas formas substantiales. Ad quartū respondetur, quod anima intellectiua propter suā maximam perfectionem habet illas diuersas dispositiones & operationes in diuersis partibus organicis. Cæterū nūquā est cōcedendū quod illæ operationes diuersæ aut cōtrariæ interdēt se inuicē destruere, nisi forte quādo exorbitat ab ordine naturali & à regimine anime, ad quæ pertinet efficere proportione & harmoniā in his operationibus & proprietatibus contrarijs vt contingit in fidelibus, quarū quælibet licet sonū oppositū habeat ab alia, tamē artifex & musicus illas reducit ad tale temperamentū & dispositionē, vt diuersæ inuicē oppositæ voces mirabile faciāt cōcentū & harmoniam. Ita in corpore humano licet sint multæ & diuersissimæ operationes & qualitates, ita tamē cõtinentur ab anima, & ad tale

A tēperamentū reducitur, vt mirabili quodā artificio inter se cohercant, & res discordes & maxime distantes foedera pacis habeat, & inter se misericōdētantur. Quapropter quādo calor cordis, aut hepatis nocet dispositioni cerebri, iam ille calor recedit ab ordine naturali, & à debita proportione. Ex quibus patet ad quintū argum. Nam illæ oēs dispositiones dimanāt ab eadē anima faciente corpus organicū, & ex diuersis & oppositis qualitibus sibi optime proportionatū. Ad sextum patet ex his quæ dicimus articulo sequenti. Ad septimū nego maiorē. Ad probationē nego antecedens. Corripitur enim forma ois per diuisionē quantum subito fiat, quia ex tali diuisione totum destruitur; & corruptio vt dicit S. Tho. 1. 2. q. 53. art. 1. cōpetit vel quia causis naturalibus paulatim disponitur subiectum, quæ est corruptio fit, vel quia totū compositū definit esse, quæ appellatur corruptio formæ per accidens. Ad octauum fautor cōvincere illud argumentū in opinione illorum qui tenēt fieri vnu cõtinauū ex inserto & arbore, & ideo teneo cū M. Soto vbi supra quod solum cõtinentur, & proinde se habet ad arborem ac si terræ mandaretur. De quo vide ibi cum, optime enim loquitur. Ad nonū respondetur, quod Cæter. in 2. de Anima. c. 1. circa tertiā conclusionē. q. 2. affert duas solutiones. Prima est, quod illa caro abscissa iterū toti vnita nunquā recuperat vitā quam prius habuit, sed videtur viuere eadē vita, quoniam facile cōglutinatur alteri carni, & habet dispositiones maximæ cōformes illi carni cui reunitur. Hæc solutionē potius eligit Soto. q. 1. o. citata ad 7. contra sam tū arguūt aliqui. Experiētia enim (aiunt) cōstat, quod illa pars reunita verē sentit, & cū ingēti cruciatu separatur ab altera, ergo habet eadē vitā & cõtinauitatē, quam antea. Cæterum hoc nō cōuincit cōtra istā solutionē, quæ satis probabilis est. Si enim illa pars aliquādo videatur sentire, hoc non provenit, quia ipsa sentiat, sed quia pars viua læditur, quādo illa denuo vnita læditur propter vtriusq; coniunctionē & maximā cōtiguatē, sicut cum capilli euelluntur cauitur dolor propter carnē cui in herēt, nō quod ipsi sentiat. Secūda solutio est, quod illa pars iterū reunita viuūt eadē vita, quam antea habuit. Et ad probationē in cōtrariū respondetur nullum esse in cōueniēs quod a priuatione ad habitū fiat regressio in aliqua parte primi susceptibilis, licet hoc sit impossibile in ipso primo susceptibili. Vnde si moriatur homo vel planta, impossibile est, quod naturaliter iterū acquirat eandē vitā. At vero in parte hominis vel plantæ nec est impossibile, nec inconueniēs. Cuius rei potest esse exēplū. Vt si quis carne propria vesceret, & partē illā abscissam comederet, ita illa materia partialis, quæ modo nō informatur forma hominis, postquā caro cōuerteret in substantiā aliti, eadē informaret, qua antea. Et ratio etiā huius

potest

potest assignari. Nam (vt dicitur ibi in post prædicamentis loco in argumento citato) ex hoc prouenit quod non fiat talis regressus, quia in subiecto non relinquatur virtus ad producendum talem habitum, quia ille habet à natura determinatum modum suæ generationis. At verò istis partibus abscessis remanet virtus in toto animali ad eas reuniendas, quia propter sui imperfectionem non habent vnum modum tantum suæ generationis. Vnde alia partes perfectiores, vt cor, caput &c. quia sunt perfectiores, plura requirunt ad sui generationem, & sic tantum habent vnum modum suæ productionis, propter quod in eis non potest fieri talis egressus. ¶ Pro solutione decimi argumenti est articulus quintus.

ARTICVLVS V.

¶ *Vnum sanguis & reliqui tres humores, scilicet, cholera, phlegma, & melancholia informantur eadem forma substantiali totius.*

Arguitur primò pro parte negativa autoritatibus desumptis ex Arist. Nam ipse in lib. de hist. animalium. c. 13. ait, quod sanguis tanquam in conceptaculis in venis continetur, neque sentit, sicut excrementa in ventre existentia non sentiunt, ergo secundum Arist. sanguis excrementis comparatur, sed illa constat anima non informari, ergo nec sanguis. Præterea eodè loco ait, quod sanguis aliquando exsudatur ab aliquibus, sed partes quæ informantur anima non possunt exsudari, ergo. Præterea, nam in lib. 3. de partibus animalium cap. 5. ait, quod sanguis est mixtus ex aqua & terra, ergo non informatur anima rationali, aliàs manerent elementa in mixto, quod est falsum. Præterea. Nam in lib. 2. de partibus animalium cap. 3. ait, quod sanguis est vltimum alimentum, quod conuertitur in substantiã aliti, & quod cum venæ sint quasi vasa sanguinis, sanguineis sanguis est vltimum alimentum, ex sanguibus verò id esse quod vice sanguinis habeatur proportionale. Quod idem ait in libro de somno & vigilia. c. 3. & de senect. c. 1. quod etiam omnes credunt Medici. Ex quo arguitur. Sanguis est vltimum alimentum animalibus, ergo non informatur eadem forma quæ ipsum animal. Patet consequentia, quia alimentum quandiu est alimentum, est extra substantiam aliti; & præterea, quia dato opposito homo aleret tanquam monstrum suis partibus, & vna pars ageret in aliam; & ibidem ait Arist. Non enim sanguis continuus est carni, neque cognatus, sed in corde ac venis quasi vasis continetur, ergo non informatur eadem anima qua totum. Nam anima non informat nisi partes continuas & vnitas per quantitatem, quam obrem non informat partem

Abscessam & separatam, ergo. ¶ Arguitur secundò autoritatibus desumptis ex D. Tho. imprimis in tertia parte quæstione. 3. 1. articulo. 5. ad primum ait, quod sanguis non est actu pars, sed est potentia totum, & citat Aristot. id asserentem in libro de Generatione animalium. Hoc ipsum videtur asserere in 4. distinct. 48. quæstione. 1. articulo. 2. quæstiuncula. 3. ad tertium. Cui videtur assentire Caietanus in 2. de Anima capite. 1. id ipsum ait in tertio distinctione. 3. quæstione. 5. articulo. 1. & in prima parte quæstione vltima articulo. 1. ad tertium dicit, quod sanguis nondum peruenit ad suscipiendum perfecte naturam speciei, sed est in via ad hoc. Ex quibus aperte sequi videtur, quod anima non informat sanguinem. Deinde ibidem in prima parte quæstione vltima ait, quod semen non informatur anima, ergo neque sanguis. Consequentia probatur, quia semen est purissimus sanguis & decoctus vt habetur. 1. de Gener. animal. capite. 19. Antecedens autem probat ibi D. Tho. quia si habet iam formam secundum determinatam partem & gradum animalis, aut generat recedendo ab illa, aut retinendo naturam illius; non primum quia tunc esset via corruptionis & non generationis respectu illius formæ, & sic non generaret simile illi; non secundum aliàs non generaret simile nisi illi parti & gradui quem habet, quia tantum habet illam determinatam virtutem; Præterea in 4. Physicorum textu. 34. dicit, quod sanguis est in venis tanquam in loco, & propterea posse moueri sine motu animalis & venarum continentium. Et hoc ibidem asserit Soto. Ex quo sic arguitur. Mouetur sanguis in venis ipsis & cæteris partibus immotis, ergo non ipsis continuatur. Nam hanc differentiam ponit Aristotel. ibi in textu. 34. inter ea quæ sunt in loco, & ea quæ per continuationem sunt in toto, quod illa possunt moueri loco non moto, pars verò si mouetur totum, debet moueri. Quod si sanguis non continuatur cum reliquis partibus animalis, evidens est ipsum anima non informari, nam anima non informat nisi partes continuas.

Arguitur tertio ratione. Sanguis non est pars integralis, neque essentialis, ergo non informatur anima. Probatur antecedens, & primò quoad primam partem, scilicet, quod non pars integralis, quia partes integrales sunt continuæ, sed sanguis non est cõtinuus reliquis partibus, ergo. Minor iam patuit autoritate Aristot. & D. Tho. & probatur ratione. Nam potest moueri nulla alia parte mota, vt quando in passione verecundie ascendit, & se per ora erubescencia dispergit. Item, quia extrahitur sine dolore vt constat experientia, si autè esset cõtinuus, qui sanguinis fluxu pateretur, aliquo afficeretur dolore. ¶ Arguitur quartò. Quòd sanguis cõuertitur in alias partes animalis

lis est vera mutatio substantialis nutritio, scilicet, & aggeneratio, ergo respicit nouam formam substantialem, quam non habebat, & tamen recipit animam, ergo. Consequentia prima probatur, nam si tantum mutaretur secundum acciditã requisita ad complexionem carnis & ossis esset tantum alteratio. Confirmatur. Quando sanguis cõuertitur in substantiam aliti informatur forma hominis, ergo antea non informabatur. Consequentia probatur, quia si informaretur non egeret transmutari. Antecedens patet, quia alimentum recipit formã aliti quam antea nõ habebat, ergo. ¶ Arguitur quinto. Cum vena scinditur, sanguis in vase existens continuatur sanguini, qui est in venis, sed sanguis in vase existens nõ informatur anima rationali, ergo neque existens extra venas. Patet consequentia, quia continua sunt idem numero & ratione & habent eadem formam. Minor autem de se est nota, quia nullo modo excogitari potest, quomodo anima informare possit corpus à se separatum. Sed maior probatur tũ experientia ipsi, videmus enim sanguinem continuo motu exire ex venis, tum ratione. Incredible enim videtur, quod tam cito ex eo quæ venis sanguis exeat, statim corrumpatur, & acquirat aliam formã, præcipuè cum videamus eandem qualitates & colorem habere extra, quas habebat intra corpus. ¶ Arguitur sexto de omnibus quatuor humoribus. Illud quod est in via generationis in corpore humano nondum est ab anima rationali perfectum, sed humores vt sanguis cholera &c. sunt in via generationis quia sunt in potentia caro & os, ergo non perficiuntur ab anima rationali. Confirmatur. Humores sunt ad restiturationem dependit, ergo adhuc nõ informantur eadem ratione anima rationali. Alia argumeta fieri poterant theologica, sed nos quia philosophũ agimus, eis supercedeimus. Vide tamen de illis si vis M. Medina in 3. p. q. 5. articulo. 3. & quæst. 5. 4. articulo. 2. & nos ibi etiam de illis loquuti sumus. ¶ Hæc quæstio est maximè necessaria præcipuè quantum attinet ad sanguinis informationem ad multas & grauissimas Theologiæ difficultates explicandas, quapropter qua maxima eam potero cura & diligentia intra tamen limites Physicos disputabo, vt iam Theologus stertam ad eas intelligendas; atque ita hic expositis quas ad Physicam pertinent, in Theologia ea præsupponatur, & quæ Theologi sunt, Theologi tractent, & quæ Physici Physicus, vt sic demum omnia suo ordine coherereant, atque optimè disposita sint, & quælibet scientia atque disciplina suis cõtenta finibus, intra suos terminos persistat, & in alienos non egrediatur. ¶ Vt igitur ad rem accedamus sciendum est in hac parte propter argumenta proposita & maximè propter testimonia ex Arist. & D. Tho. allata grauissimos viros diuersa sensisse. Durand. enim in 4.

d. 1. o. q. 1. nu. 19. Capr. in 2. d. 1. 5. fol. 192. col. 2. & in 4. d. 1. o. q. 2. ad 4. cont. primam fol. 54. col. 2. & in 2. d. 1. 5. q. 1. ad 3. cont. 3. conclusionẽ & Soto ibid. q. 1. art. 2. & 4. Physic. vbi supra, & Abulenfis in paradoxa. 2. cap. 40. dicit, quod sanguis neq; alij humores sunt partes animalis, ac per consequens quod non informantur eadem forma qua totum, sed habent proprias formas particulares. Adduci etiam ad hoc solet. Albertus Magnus, qui de partibus corporis materialibus & formalibus & medijs fecit longam distinctionem, & sanguinem nõ nominauit. Et in lib. 3. de animalibus dicit, quod sanguis non est actu pars animalis sed in potentia. Et quando Arist. dicit, quæ sunt partes animalis, explicat isti autores, quod sunt partes in potentia sicut alimentũ. Quando verò ait, quæ augetur hoc est per accidens & mouetur etiam per accidens propter coniunctionem ad animã, & hæc ratione vocatur animatus, quia mouetur ad motum rei animatæ. Item etiam vocatur pars, quia est de integritate nature & quidem hæc opinio propter autoritatem tantorum virorũ non est omninò improbabilis, tamen opposita mihi probabilior & conformior D. Tho. & Arist. apparet, & ad eas quæstiones quæ ad Theologiam & res fidei pertinent explicandas sine dubio est accommodatior. Pro cuius explicitio est. ¶ Notandum primò, quod in corporis viuũ compage arte mirabili in natura comparatum est, vt sicuti mundus, ita & homo (quod idem censendum est de reliquis perfectis animalibus) quatuor consistere videatur elementis, sanguine, pituita, & vtraque bile tam atra, quam flaua. Nam sanguis aëri assimilatur, pituita aquæ, flaua bilis igni, terræ verò quæ atra dicitur bilis. Si quidem horum singula elementorum habent qualitates. Gustu porro sanguis dulcis, pituita salta, flaua bilis amara, atra vero acuta, fons sanguinis est cor, ex sanguine spiritus. Sed per cordis partem dextrã manat sanguis, per sinistram promicat spiritus. Flaua bilis ex icore, atra ex splene, pituita ex cerebro. Est verò sanguis calidus & humidus, sicuti aër, cui in corpore humano comparatur, pituita frigida & humida sicut aqua, flaua bilis calida simul & arida sicuti ignis, atra denique arefcit cum frigiditate sicuti terra. Ex his quatuor humoribus habentibus in se in virtute quatuor qualitates elementorum constituuntur animalia & præcipuè homo, & ex earum temperatura mirabiles in homine contingere solent operationes. De quibus modo non est locus disputandi. Quod autem ad nostrum facit propositum id tantum est, quod cum quarimus in titulo, vt rãm sanguis & reliqui tres humores anima informantur rationali, sensus quæstio nis est de his quatuor humoribus à nobis modo expositis, scilicet, Vtrum sanguis, pituita, flaua & atra bilis anima perficiantur, ita vt participant

quem gradū vitæ. ¶ Secundo est aduertendum ex Caiet. 3. p. q. 54. arti. 2. in animali habente sanguinem esse duplicem sanguinem: alterum nutrimentalem & imperfectum, non bene decoctum, sed crudum ex cibis genitum, qui est humor quidam sanguineus non redactus perfectē in sanguinem qui est pars animalis, cuiusmodi sanguinem narrat Aristot. 3. de hist. animal. ca. 19. aliquos fuisse. Alius sanguis est perfectus, & decoctus bene atq; purus, habens perfectam sanguinis speciem, qui ex alio imperfecto efficitur. Neque verō ista distinctio est à Caietano ficta, eam enim insinuat Sanct. Tho. in quodlib. 5. artic. 5. & ea vitæ Syluest. in rosa aurea quæst. 33. qui hanc quæstionē diligentissime scrutatus est. Hæc eadē distinctio fieri potest de alijs humoribus. Quando igitur in quæst. quærimus, vtrum sanguis &c. in fermentur anima rationali, de secundo non primo sanguine, intelligendus titulus est. Pro certo enim apud omnes esse debet, vt S. Tho. in illo quodlib. citato articulo. 5. expresse dicit, primum sanguinē, id est, nutrimentalem neque esse partem animalis, neque eius anima informari. ¶ Tertio est notandum, quod antiqui Philosophi, inter quos est Critias, vt refert Aristoteles. 1. de Anima textu. 32. tenuerunt sanguinem esse animam rei animatæ eo quod si debilitatur sanguis, etiam vita debilitatur, & sit totaliter emittitur, animal ex sanguine moritur. Cuius alia etiam rationem ponit Arist. in illo textu ex mente Philosophorum, & est huiusmodi. Nam in animali non est sensus sine sanguine, & ideo cum anima sit principium cognoscendi, dicunt ipsam esse sanguinem, sine quo non est sensus in animali; ex sanguine enim putat os & vngues, & dentes sine sensu sunt. Et quidem isti Philosophi non solum sanguinem in informari anima assererēt, verum quod amplius est, ipsam animam per quam reliquæ partes informantur sanguinem esse existimabant. Sed absurda est horum philosophorum sententia. Primo, nam de anima hominis hoc dici non potest, propterea quod illa est spiritalis & immaterialis, quæ potest extra corpus existere, sed sanguis non est huiusmodi, ergo non est anima hominis. De animalibus etiam aliorum animalium perfectiorum hoc dici non potest. Nam anima equi, v.g. non est diuisibilis in partes, sed sanguis est diuisibilis, ergo non est anima, maior patet. Nam partes equi non viuunt decise. Minor probatur, quia cum sit dispersus per totū corpus poterit diuidi ad diuisionem ipsius. Tandē hoc probatur de omnibus animalibus in communi. Nam anima non est corpus, sed sanguis est corpus, ergo sanguis nō est anima. Maior probatur. Nam anima est principium vitæ, sed corpus non potest esse principium primum vitæ, quia vel hoc habet in quantum corpus, vel in quantum tale corpus non primum quia alias om-

ne corpus esset principium vitæ, quod quam falsum sit non est quod probemus, neque secundum nam quod sit tale corpus, habet ab aliquo actu, quem actum nos dicimus esse animam, ergo impossibile est quod anima sit corpus. Et hæc ratio est D. Tho. 1. p. q. 75. articulo. 1. His positus est. ¶ Prima conclusio. Sanguis est de veritate & integritate naturæ humanæ. Pro cuius expositione nota, quod tribus modis potest aliquid pertinere ad integritatem alicuius naturæ siue humanæ siue alterius cuiuslibet. Primo modo tanquam partes essentielles cuiusmodi sunt materia & forma. Secundo tanquam partes integrales vt caput manus &c. Tertio modo tanquam id sine quo aliqua natura consistere non potest. Modo autem in hac cōclusionē loquimur hoc tertio modo, & dicimus sanguinem esse de integritate naturæ viuētis, tanquam id sine quo eius vita cōsistere nō potest. Et hæc cōclusio sic explicata cōmunis est apud omnes autores citatos, & apud omnes Philosophos, imō etiā esse debet, quia id ratio euidentē cōiungit. Primo. Nā sine illo nō potest vita cōsistere, ergo est de integritate naturæ & sic dicit scriptura, quod anima animalis est in sanguine, id est, nō potest consistere in corpore, nisi habeat corpus sanguinē, quia sanguis cōseruat calorem animali necessariū: & hoc tantum probant argumēta Philosophorū à nobis adducta in tertio notabili. Secundo probatur cōclusio. Nam sanguis vt ait S. Tho. loco infra citando duplex habet officiu, vt colligitur ex proportione hominis ad vniuersum mundū, cū homo sit mundus minor. Nam sicut elementa in vniuerso habent & esse partes vniuersi ipsum summopere decorando, habet etiam esse principia generationis & corruptionis rerū: ita sanguis in hominis corpore habet duplex officiu. Primum vt sit alimentū, & nutrimentū reliquarū omnium partium. Secundum vt pulchrum & irriguū totū corpus reddat; ex quo desumitur argumentū ad probandā nostrā cōclusionem. Nam sanguis deseruit nō solum ad alendum animal, sed etiā ad pulchritudinē corporū vt sint pulchra, & proportio nata secūdo colore, nam si sanguis defuerit, corpora de forma apparēt, ergo est de veritate naturæ humanæ. Hoc ipsum quod ista conclusio asserit de sanguine, dicendum est etiā de reliquis tribus humoribus, quia eadē est ratio de omnibus, cum animal sine illis non possit consistere. ¶ Secūda cōclusio. Anima cuiuslibet animalis sanguinei informat sanguinem, sic q sanguis est pars integralis talis animalis, & informatur solum quoad esse vegetatiuū, & non sensitium & hoc ipsum de alijs tribus humoribus est dicendum. Hæc conclusio est contra autores citatos in principio huius articuli, nihilominus eam tenet expresse Caieta. 1. parte quæst. vlt. artic. 1. & Syluester vbi supra & Conradus super. 1. 2. q. 54. articulo. 1. & existimo eam

eam esse expressam & Arist. & D. Tho. vt iam iam probabimus, si tamē prius supposuerimus ex Caiet. 1. p. vbi supra &c. 3. p. q. 54. arti. 2. quod sanguis & reliqui humores habent duas proportiones ad corpus animalis. Altera est partis integralis imperfectæ tamē ad totum, altera est vitæ ad terminum; habent enim suas dispositiones tales, q sunt capaces formæ totius imperfecto tamen modo, & sunt vt materia transiens respectu partium perfectius participantium naturam totius vt ossis carnis &c. sicut elementa in mundo sunt partes in potētia & materia transiens respectu mistorum, & sunt partes in actu & materia permanentes respectu vniuersi. Probaturque hoc ex eo q triplex cōpositio in animali inuenitur, vt habetur in. 2. de partibus animalium. Prima est cōpositio ex elementis, seu eorum virtutibus. Secunda est ex partibus similibus puta carne, osse, neruo. Tertia est ex partibus etherogenicis vt manu, capite &c. Ad primā autē compositionem spectat cōpositio animalis ex humoribus, vt patet ex primo notabili à nobis supra posito: & propterea quædam modū componentia tam in secūda quàm in tertia compositione sunt partes in actu animalis; ita componentia in prima cōpositione affirmadā sunt q sunt partes in actu animalis, licet differentia sit maxima inter illā & alias compositiones, quæ assignata iam est. Hoc fundamentum Caietani est maximē notandū pro intelligentia totius huius quæst. quod desumpsit ex D. Tho. in. 4. d. 44. q. 1. artic. 2. quæst. 2. ad 3. Hoc posito probatur conclusio, & vt autoritates autoritatibus obijciamus probatur primò ex Arist. id expresse asserente. Nam in lib. 3. de hist. animal. c. 19. vbi multa de sanguine dicit asserit hæc verba. D. Palpitat in tra venas sanguis animalium omnium, pulsusq; simul vndiq; mouetur, solusq; omnium humorum sparsus per totū corpus animalium est, & semper quædiu vita seruat, sanguis vnus animatur, & feruet. Ecce ergo expressam sententiā Arist. nostrā probantis conclusionē, ergo sanguis est animalis & nō anima sensibili, ergo vegetabili. Deinde lib. 1. de hist. animal. c. 1. enumerado partes varias animalium dicit sic: partes autem animalium similes aut molles sunt & humidæ, aut siccæ & solide; molles, vt sanguis, ergo iam secūdum Arist. sanguis est pars animalis, ergo si est pars animalis informatur forma illius, vt patet ex art. præcedēti. Et ita Arist. in illo lib. 3. modo citato agens de omnibus partibus animalis tractat etiam de sanguine tanquā de vna parte ipsius. Deinde etiā ibidē dicit Arist. q sanguis nutritur & augetur, quæ sunt opera vitæ, ergo. Secundo probatur conclusio ex D. Tho. in primis hoc expresse asserit in. 4. d. 44. q. 1. articulo. 2. quæst. 2. ad 3. vbi dicit, q quatuor humores perfectiuntur ab anima rationali secūdum infimū gradū, scilicet, vegetatiuū. Dicit etiā quod

sicut in mūdo sunt quatuor elementa, quæ sunt partes vniuersi & sunt in potētia ad hoc q ex illis fiāt alia, ita sic habent illi quatuor humores, ergo secūdum D. Tho. & sunt partes animalis & informantur eadem forma qua totum. Deinde in. 3. p. q. 54. arti. 2. hoc ipsum asserere videtur, & in eadē parte q. 5. arti. 2. quærit, vtrum filius Dei assumperit corpus terrestre & explicat q per corpus terrestre intelligit carnē & sanguinē, quasi innuens sanguinem esse partē integram animalis sicut ipsa caro. Ex quibus omnibus probatur tertio conclusio. Nam sanguis augetur, nutritur, & est pars animalis, ergo informatur anima rationali. Consequētia est euidentē, nam hac ratione probamus reliquas partes anima informari. Quarto probatur conclusio. Nam in artic. præcedenti concl. 3. ex mente Arist. & D. Tho. determinauimus capillos & vngues anima informari & q sunt partes animalis, ergo potiori iure id ipsum asserendū erit de sanguine. Itæ omnes rationes probat etiam de reliquis humoribus, nam augetur, nutritur & mouetur sicut sanguis. Ex his conclusionibus sequitur q omnes humores sunt cōtinui reliquis partibus, alias non informantur anima, quia anima non informat nisi partes continuas. Quod in solutionibus argumentorum amplius patefiet. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primum, & primo ad primā autoritatē ex Arist. adductā respondetur, q sanguis dicitur esse in venis tanquam in vase, & in loco, propterea q ad hoc sunt instituta venæ, vt sanguinem contineant; ceterum cum illis ratione fibrarū cōtinuatur. Sicut dicimus q medullarum locus sunt ossa & in ipsis continentur, attamē verē secūdum esse vegetatiuū informatur ab anima. Et quādo Arist. sanguinē cōparauit excrementis nō fuit facta comparatio quantū ad omnia, sed solum quoad hoc, quod sicut illa nō sentiunt, ita nec sanguis, quod nos libenter fatemur. Ad aliā autoritatem respondet Arist. de partibus animal. lib. 3. c. 5. q ab aliquibus cōtigit ex sudari sanguis nutrimentalis & imperfectus, quem ipse vocat excrementū cruentū, propter vitium corporis habitū, scilicet, cum corpus fluxū laxumq; esset, sanguisque præ cruditate humefceret, inbecillitate caloris, qui eius venulis inclusus cōcoquere non posset. Itaq; propter infirmitatē aliqui sanguinem ex sudarunt, quem imperfectum & nutrimentalem vocamus. Caiet. in. 3. p. q. 54. arti. 2. ait Christū Dñm huiusmodi etiā sanguinē nutrimentalē ex sudasse, cum in agonia constitutus Patrem deprecaretur, vt calicē passionis ab eo, si fieri posset, transferret. Hoc autem licet alijs contigerit naturaliter propter infirmitatē; in Christo tamē Dño sudor ille sanguineus fuit maximū & stupendū miraculū, ita q nulli vnquam aliquid tale contigerit. Etenim ex vehemētī apprehensione passionis suæ, atque alijs de cau-

si corpore optimè constituto existente & maximè proportionato sanguinem hunc nutrimentalè exsudavit. Licet aliquis possèt dicere q̄ sanguinem purum & perfectum sudavit, atque emisit, quod nullibi vnquam accidisse comperimus, & propter sui subtilitatem potuit excludari ex aliqua grani causa, sicut cholera etiam emittitur licet sit pars animalis. Ad aliam autoritatem dicitur, quòd sanguis dicitur esse mixtus ex aqua & terra propter aliquas qualitates quas habet similes qualitatibus aquæ & terræ. Ad aliam autoritatem patet ex his quæ diximus in secūda conclusione ex Caietano & D. Tho. quòd licet sanguis sit pars potest etiam esse alimentum sicuti elementa & sunt partes vniuersi & sunt in potentia vt ex eis mixta generentur. Secūdo respondetur, quòd etiam si sanguis sit vltimum & purissimum alimentum animalibus sanguineis, & conuertatur in partes reliquas, non sequitur quòd non sit informatū anima secundum esse vegetabile, quia informatur post conuersionem eadem anima secundum alium gradum, scilicet, secundum esse sensitium, & antea solum informabatur secundum esse vegetabile, vel informatur secundum idem esse, ceterum perfectiori modo & sic non est inconueniens quòd homo alatur ex partibus suis imperfectis & q̄ vna pars agat in aliam conuertendo ipsam ad participationem alterius gradus vel eiusdem perfectiori modo. Ad vltimam autoritatē respondetur, quòd sanguis non est discontinuus imò cōtinuatur venis, & venæ continuantur reliquis partibus, scilicet carni, & caro ossibus, & sic omnium partū fit continuatio. Pro quo est aduertendum quòd sanguis habet quasdam partes crassiores, quas Medici fibras vocant & sanguis cum illis continuatur, postmodum verò illæ fibræ continuantur venis, & fit cōtinuatio sanguinis, quod in sanguine taurorum & asinorum quorum sanguis vt ait Arist. in locis citatis) spissior est & crassior, euidenter apparet, quamuis non ita benè appareat in hominis sanguine, qui omnium purissimus est. Quare in hominis corpore fit semper continuatio partium subtilium ad crassas, & duriores non immediatè seipsas, sed per alias quasdam medium tenetes inter vtrasque. & ad autoritatem Arist. qui dicit, quòd non est continuus reliquis partibus respondetur, quòd vult dicere sanguinem nutrimentalem, & impurū non continuari, quod nos libenter fatemur, cum non informatur anima. Secūdo respondetur, q̄ etiam si loquatur de sanguine puro & perfecto, intelligendus est, q̄ non continuatur immediatè seipsum, sed per fibras & venas. Tertio respōdetur, quòd non continuatur quantum ad effectum aliquem, quia ita velociter mouetur ac si nō esset continuus, vel quātum ad apparentiam, quia difficile iudicatur continuari propter suam fluiditatē ma-

A ximam. ¶ Ad secundum respondetur, q̄ D. Tho. asserit sanguinem non esse actu partē, quæ sit caro vel os, vel aliquid consistens, & solidum, tamen est pars quæ est in potentia totum. Nam illæ partes, quæ non transmutantur in alias partes, vocantur partes in actu, quæ verò in alias transmutatur etiā si anima informatur, dicuntur partes in potētia. Nam cum illæ partes inter cibum non conuersum in substantiam aliti, & alias partes actuales vt caro, & os sint media quædam, participāt naturam extremorum, & modo vocantur partes actu, si comparentur ad alimentum non conuersum, quod nō informatur anima, modo verò partes in potentia si comparētur ad alias partes perfectiores, in quas possunt transmutari. Sic semen informatur anima vegetabili dum consistit in viuentē, & tamen dicit D. Tho. in q. vltima primæ partis q̄ est in potentia totum, & non dum habet determinatā formam alicuius partis, scilicet ossis. Et sic sanguis dicitur pars in potentia si consideretur in ordine ad ossa &c. licet actu habeat animam secundum esse vegetabile. Ex quibus patet ad tertiam autoritatē. C Ad quartam respondetur, q̄ quando sanguis mouetur, mouentur etiam partes illæ quibus cōtinuatur. v.g. fibræ, nō autem oportet, quòd omnes partes corporis moueantur. ¶ Ad tertium negatur antecedens, & dicimus quòd sanguis est pars integralis & continua, vt patet ex dictis, & ad rationē respondetur, q̄ nihil concludit, quia brachium & digitus moueri possunt sine motione aliarum partū, imò cor semper mouetur, & tamen nō omnes aliæ partes mouentur. Secūdo respōdetur, q̄ hoc est proprium sanguini & reliquis tribus humoribus, propter sui subtilitatem & quia calor maximè in sanguine viget, q̄ moueatur alijs partibus immotis. Et ita respondetur ad aliam rationē, quòd extrahitur sine dolore propterea quòd est maximè fluidus. Secūdo respōdetur, quòd nihil valet cōsequētia. Nam etiam capilli habent animā secundum esse vegetabile, & tamen ex illorū scissura nō resultat dolor. Tertio respondetur, quòd Arist. 3. de partibus animal. c. 5. aperte testatur, quòd sanguis aliquādo fuit cum dolore & tristitia. ¶ Ad quartam respondetur, quòd erit quidē nutritio, sed tūc talis nutritio erit alteratio & mutatio accidentalis, licet aliquādo nutritio sit mutatio substantialis, vt quando homo ratione sanguinis nutritur ex cibo, habebit tamen aliquid de mutatione substantiali, quatenus eadē pars recipit nouū gradū eiusdē formæ, vt esse carnis vel ossis, vel alterius partis. Ad cōfirmationem respōdetur, q̄ quāuis conuertatur in substantiā aliti ceterum secundum aliū gradū vt iam dictū est, vel secundum eundē perfectiori tamē modo participatū. ¶ Ad quintū negatur maior, & ad probationē dicimus, q̄ etiā si secundum apparentiam videatur continuari sanguis interior & extractus, in rei

tamen

tamen veritate non continuatur, & sensus fallitur. Et ratio est quia corrumpitur statim ratione dispositionum medijs circumstantiis. Per quod patet ad secundam probationem maioris. Ad sextum argumentum cum sua confirmatione patet ex dictis. De alia opinione Commentatoris, quòd in mixto sunt plures formæ substantiales elementorum infra disputabitur.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum in composito substantiali tantum sit vnica forma.

E T videtur q̄ non. Primò. Si in homine. v.g. est tantum anima intellectiua, ideo esset, quia hæc anima virtute cōtinet alias, vt seipsum ait S. Tho. precipue in 1. p. q. uest. 76. artic. 3. sed hoc non sufficit, ergo. Probatur minor. Homo formaliter & per se est sensitius & vegetatiuus, sed illa continentia virtualis non sufficit ad istam denominationem formalem. Sol enim continet virtualiter formas rerum inferiorum, sed ista continentia virtualis non sufficit, vt sol denominetur formaliter igneus &c. ergo similiter hoc nō sufficit in homine. ¶ Secūdo. Vbi est operatio propria alicuius formæ, est talis forma, sed in homine vltra intellectiōne sunt sensatio & vegetatio quæ sunt operationes animæ sensitivæ & vegetatiuæ propriæ, ergo istæ animæ necessario debent reperiri in homine, ergo non est tantum vna anima in homine. ¶ Tertio. In homine est forma faciens ipsum formaliter vegetatiuum, ergo est ibi anima vegetatiua distincta ab intellectiua. Patet consequentia, quia vbi est distinctio alicuius rei ibi debet esse essentia illius rei, sed distinctio animæ vegetabilis, scilicet, anima vegetabilis est quæ facit rem vegetabilem, reperitur in homine, ergo. In oppositum est S. Tho. 1. parte. q. 76. artic. 3. & 4. & in infinitis penè locis suorum operum. Quam sententiam omnes eius interpretes vt potè verissimā nemine excepto sequuntur. ¶ Pro cuius explicatione est conclusio. In nullo composito substantiali est nisi vnica forma, quæ tribuit omnes gradus substantiales in eo repositos. Hæc patet à sufficienti diuisione, & probari potest omnibus rationibus supradictis, tū etiam quia, vt inquit Albertus Magnus, non esset anima actus corporis, si in homine essent plures anime, sed actus alterius animæ, quod est falsum. Hanc conclusionem S. Tho. in omnibus locis sic explicat. Nam inueniuntur rerum species differre ad inuicem sicut perfectum & imperfectum, sicut in rerum ordine animata perfectiora sunt inanimata, & animalia plantis, & homines animalibus brutis, & in singulis harum rerum sunt gradus diuersi explicati in recta linea prædicamentali. & hac de causa Aristot. 8. Metaph. assimilat rerum

A species numeris, qui differunt specie secundum subtractionem vel additionem vnitatis, & in 2. de Anima comparat diuersas animas speciebus figurarum, quarum vna continet aliam sicut pentagonum continet tetragonum, & excedit ipsum, sic anima intellectiua continet in sua virtute quicquid continet sensitiua brutorum, & nutritiua plantarum. Sicut ergo superficies quæ habet figuram pentagonam, id est, decem angulorum non per aliam figuram est tetragona, id est, trium angulorum, & per aliam pentagona, quia superflucet figura tetragona, ex quo in pentagona continetur tura nec per aliam animam Petrus est homo, & per aliam animal, sed per vnam & eandem, quæ in sua ratione eminenter cōtinet omnes alios gradus. ¶ Aduertendum tamē est, quòd hoc ipsum quod huicque distinctum est de forma substantiali respectu compositi substantialis quoad gradus quos illi tribuit, etiam de accidentalibus dicitur est. Nam ab eadem forma habet aliquid, quod fit album, coloratum, & quale, aliis si à distinctis formis hoc haberent, non esset coloratum genus respectu albi, quia esset pars. Item, quia sequeretur, quòd essent composita accidentia ex duabus formis, quod est falsum, cum sint formæ simplices. Nam sicut forma substantialis non potest componi ex distinctis formis, ita nec accidentalis. ¶ Hoc ipsum debet etiam intelligi in formis rationis, vt in respectu tate. Nam ab eadem forma habet homo, quòd fit species, & quòd sit vniuersale, & præferatur relatione rationis. Loquimur enim modo de gradibus essentialiter subordinatis. ¶ Ad argumenta in principio facta. Ad primum nego maiorem, & ad probationem respondetur, quòd est maximum differentiam inter animam intellectuam quæ virtute continet inferiores formas, & solam quæ virtute continet formas rerum inferiorum, quòd sol vel eius forma continet formas alias in genere cause efficientis propterea quòd habet virtutem ad producendum illas extra suas causas, sicut etiam dicimus quòd essentia diuina continet virtualiter & eminenter omnes creaturas. Non autem continet forma solis alias res inferiores in genere cause formalis, & ea ratione qua comparatur ad materiam quam informat, quare illa continentia virtualis non potest præbere sol formaliter esse & denominationem rerum inferiorum. At verò anima intellectiua continet animas inferiores non in genere cause efficientis, sed in genere cause formalis, & per ordinem ad materiam quam informat, & hac ratione in eodem genere cause formalis præbet compositū esse vegetatiuum & sensitiuū. Quapropter hac ratione D. Tho. cōfirmat hæc veritatē Aristot. autoritatē. 2. de Anima tex. 3. 1. quòd intellectiua continet virtute vegetatiuum & sensitiuum sicut figura quadrangularis continet virtute

triangularem. Certum est enim quod quadrangulus continet triangulum per modum causa, scilicet, in ordine ad subiectum, cuius est figura.

Ad secundum distinguo antecedens & dico quod ubi est propria operatio alieius forme, ibi est ipsa aut secundum se, aut virtualiter & eminenter. Ut ubi est calefactio ibi est ignis aut formaliter, aut sub perfectioni esse. Sic pariter ubi est vegetatio, ibi aut est formaliter vegetatiua anima, qualis est planta, aut anima altioris gradus virtute ipsam continens, qualis est intellectiua.

Ad tertium concessio antecedenti nego consequentiam. Ad probationem concedo maiorem, & ad minorem dico quod diffinitio anime vegetabilis debet sic intelligi. Anima vegetabilis est, quae facit rem vegetabilem ratione suae ultimae differentiae, & non ratione alterius superioris, & quae facit rem vegetabilem praecise & tantum. Ceterum anima intellectiua si facit hominem vegetabilem & sensitiuum, facit hoc ratione superioris differentiae, & non dat tantum illos gradus, sed etiam alium superiorem, scilicet, intellectiuum. Et haec de ista questione longissima, quae quia ad multarum rerum intelligentiam multum conducit, & ne carptim in multis locis de ea necesse esset sermonem facere, hoc in loco ita exacte disputare mihi visum fuit.

Irae eandem tertiam conclusionem Arist. & quartam & quintam est disputandum; Quod sit subiectum accidentium & vtrum fiat in generatione rerum naturalium resolutio vsque ad materiam primam, quae

questiones merito hic disputantur, quia magna ex parte nota generationis pendet ex cognitione subiecti, in quo exercetur. Vnde Arist. in ista tertia conclusione ait diffiniens generationem quod est transmutatio nullo manente subiecto sensibili. Quod ut bene intelligamus, necessario disputanda est a nobis proposita quaestio: Quia in re etiam sunt variae sententiae quare iuxta earum numerum diuidemus totam disputationem in articulos, sicuti fecimus in praecedenti questione, ut sic clarius & distinctius procedamus, & quid in vnaquaque retinendum sit, apertius consitet.

QUESTIO IX.

De subiecto accidentium.

ARTICVLVS I.

Vtrum materia prima sit immediatum subiectum accidentium.

PRO parte affirmatiua arguitur primo ex Arist. dicente in 2. lib. de Gen. tex. 25. quod in elementis habentibus symbolas qualitates,

A est facilior transitus. Et ratio est, quia facilis est vnum transmutari quam multa, ergo accidentia in materia prima subieciuntur, aliis si corrumpentur in corruptione compositi, quod non manet, & non maneret in materia prima, a quam difficultatem haberet transmutatio in omnibus.

Arguitur secundo. Nam caliditas, & aliae primae qualitates soli materiae inhaerent, ergo idem de alijs accidentibus. Antecedens probatur. Nam si non materiae sed compositi, sequitur primo, quod caliditas de per se agat ad corruptionem causa sine qua esse non potest ipsa, sed hoc est falsum, ergo. Sequela probatur, quia caliditas per se agit ad corruptionem aquae, & sine aqua esse non potest, cum sit illius subiectum, ergo. Minor autem probatur, nam sequitur quod per se agat caliditas ad corruptionem sui, cum per se agat ad corruptionem causa sui esse quod est impossibile, cum omnis res per se appetat suum esse & intendat, ergo per se non potest appetere suum non esse. Sequitur secundo, quod aqua etiam agat ad sui corruptionem, hoc autem est falsum, ergo. Probatur sequela. Nam calor receptus in aqua corrumpit effectiue aquam, quia est virtus agentis quod corrumpit aquam, sed calor ille agit in virtute ipsius aquae, ergo ipsa aqua intendit se corrumpere. Probatur minor. Nam illi tribuitur operatio accidentis, cui accidens inest, sed calor ille est in aqua, ergo ipsi debet tribui eius operatio. Maior probatur. Nam aqua quia habet calorem dicitur calefacere ut causa principalis, & quia qui dat esse dat operari, sed subiectum dat esse accidenti, ergo & operari. Confirmatur, quia quando aqua calefit, forma aquae nihil inuat ad receptionem caloris, quin magis resistit, ergo materia est quae recipit calorem non adiuta a forma.

Arguitur tertio. Quia illi inhaerent accidentia de cuius potentia agens educit formam substantialem, sed educit illam de potentia materiae, ergo. Maior patet, quia non inhaeret vni subiecto, & educitur forma de potentia alterius. Minor probatur, quiaeductio formae substantialis non est de toto composito, sed ex materia prima.

Arguitur quarto. Nam si caliditas inhaeret toti aquae, & non materiae primae, non deberet aqua remoto calefaciente caliditatem corrumpere, sed corrumpit, ergo. Probatur maior: Nam non est possibile quod tota aqua sit agens & patiens, quod sequitur, si aqua corrumpere illam caliditatem nam quatenus corrumpit est agens, quatenus patitur corruptionem est passum, & hoc secundum se totum, ergo.

Arguitur quinto. Nam generatio est accidens, quia est mutatio & recipitur in materia prima, ergo. Probatur minor. Nam immediatum subiectum generationis est materia prima nuda ut hic asserit Arist. & D. Tho. & sic, & idem Arist. in 5. Physic. tex. 8.

Arguitur sexto. In cane cadenti de turri, & caduere eius quando in medio moritur est vnus motus numero, ergo necessario ille motus debet subieciari in materia prima. Probatur consequentia, quia ad vnitatem numericam accidentis requiritur vnus numero subiectum, sed in casu non est tale subiectum vnus nisi materia prima, ergo. Antecedens autem prima consequentia probatur. Nam est continuus, ergo vnus. Probatur antecedens, quia ad continuitatem fiat esse ut vnus instans sit principium vnus partis, & finis alterius, sed ita contingit in illo motu, alias per tempus quiesceret, ergo. Confirmatur. Nam si comburatur animal viuum vsq; ad cineres illa calefactio est motus continuus, ergo eadem ratione qua diximus de motu canis cadentis de turri debet subieciari in materia prima. Probatur antecedens, quia semper idem calor intenditur.

Arguitur septimo. Nam si materia prima non esset subiectum accidentium, sequitur quod nec per potentiam diuinam possint in ea subieciari accidentia, sicuti nec visio potest esse in lapide, quia non est eius subiectum, hoc autem videtur esse falsum, quia id non implicat contradictionem, quicquid autem non implicat potest Deus facere, ergo.

Propter haec argumenta multi asserunt materiam primam esse immediatum subiectum accidentium. Inter quos est Gregorius in 2. dist. 12. arti. 1. ad 2. Aureolus ibidem. Mar. lib. 1. de Gen. q. 7. Albertus de Saxonia ibidem. q. 6. Hanc eandem tribuunt Aueroi hic tex. 1. Quam sententiam sequitur vniuersa nominalium caetera. Aduertendum tamen quod quidam hoc loco D. Alberto Magno imponit hanc opinionem hic in tract. 2. c. 2. cum tamen oppositum in hac parte omnino sentiat. Cuius verba, quia breuiter & optime explicant sententiam D. Thomae quam sequuntur sumus, & vt dicant qui in publicum lucubrations suas adunt, aliorum placita fideliter referre, non grauabor hic subiecere. Sic igitur in tract. 2. c. 6. ait. Hyle autem quod est prima materia maxime quidem principium & proximum & proprium subiectum generationis & corruptionis susceptibile, sed modo alio non proprie, nec proxime est etiam quod subieciatur alijs transmutationibus. Omne enim quod subsistat oportet, quod habeat vnum subsistendi ratione primi subsistendi quod est materia, & ideo etiam compositum, quod est subiectum accidentium transmutationum ratione materiae sicut vni subsistendi; sed tamen compositum est proprium subsistens accidentium.

bus, quia accidens est post esse, & esse est perfecti & compositi, & ideo etiam compositum causa & subiectum est accidentium, & cum diffiniuntur accidentia cadit subiectum in diffinitione eorum sicut patet in sumo, & claud. in quoru vnus diffinitione cadit nasus, alterius autem crus, quae composita subiecta sunt. Hae ille ad verbum, ubi non solum S. Tho. verissimam sententiam tenet, sed eam duabus rationibus demonstrat. Autores igitur supra citati explicant suam sententiam sic. Distinguant enim duplex subiectum accidentium. Alterum inhaerentis, alterum praedicationis & denominationis. Materiam constituunt subiectum inhaerentis, cui insunt accidentia. At compositum est subiectum praedicationis, de ipso enim accidentia denominatiue praedicantur. Hanc opinionem sequitur autor ille cuius modo mentionem fecimus conuictus rationibus supra positus, quibus superaddit ipse aliam, scilicet. Illi debent accidentia inhaerere, de cuius potentia educuntur, at accidentia sensibilia educuntur ex potentia materiae, ergo ei inhaerent. Maior profecto videtur certa, quia vix potest intelligi, quomodo si aliquid ex sola materia extrahatur, non sit in ea. Minor probatur. Sumo calorem in aqua, iste non potest extrahi ex forma, cum sit forma opposita & determinata ad frigiditatem, ergo extrahetur ex materia & ex potentia communi ad opposita. Inquit tamen. Non ita ponimus accidentia in materia, quod in ipsa nuda sint, quauis forma separaretur omnis; nullus enim hoc dicit, sed sunt in materia ita vt habeant aliquam formam, siue hanc siue aliam. Ceterum haec sententia est falsissima destruens praecipua fundamenta & principia totius Philosophiae naturalis. Pro quo sit prima conclusio.

Prima conclusio. Materia prima est subiectum quo accidentium materialium, id est, ratio, materialis tamen, quare aliquid recipiat in se quantitatem & alia accidentia corporea. Probatur primo. Vnum quodque recipit in se aliquid per potentialitatem quam habet ad illud, sed materia prima est radix & fundamentum totius potentialitatis, ergo. Explicatur hoc. Homo non est in potentia ad haec accidentia suscipienda per formam, quia cum illa sit spiritualis, non potest esse ratio materialis & potentialis recipiendi accidentia materialia, ergo hoc habet per materiam. Ita tenet Sonc. 7. Met. q. 3. de quo Heru. quod l. 2. q. 10. & quando D. Tho. aliquando videtur dicere, quod materia prima recipit accidentia, explicandus est per hanc conclusionem: tantum enim vult dicere, quod est ratio recipiendi accidentia, vt principium remotum quo, proxime vero in se recipit formam substantialem vt subiectum ipsius non inhaerentis, sed informationis. Durandus tamen in 1. dist. 8. q. 4. contrarium huius conclusionis docet hac conuictus ratione.

nam generationis pendet ex cognitione subiecti, in quo exercetur. Vnde Arist. in ista tertia conclusione ait diffiniens generationem quod est transmutatio nullo manente subiecto sensibili. Quod ut bene intelligamus, necessario disputanda est a nobis proposita quaestio: Quia in re etiam sunt variae sententiae quare iuxta earum numerum diuidemus totam disputationem in articulos, sicuti fecimus in praecedenti questione, ut sic clarius & distinctius procedamus, & quid in vnaquaque retinendum sit, apertius consitet.

Nam ex hac conclusione inquit ipse, si esset vera, sequeretur, quod forma sit immediata potentia recipienti quantitatem, consequens est falsum, ergo. Sequela probatur. Nam materia non est proxima potentia ad recipiendum aliquid accedens, quia immediate ordinatur ad formam substantialem, ergo si esset ratio debet esse remota, ergo debet dari alia proxima quae sit illorum susceptiva, & nulla alia potest dari nisi forma, quia inter materiam & quantitatem sola forma mediat, ergo. Ceterum ista ratio est nulla. Etenim potentia ista proxima est totum compositum, quod per se primo respicit existentiam, secundario quantitatem & cetera accidentia. De hac conclusione vide Sone. 7. Met. ubi supra & 8. quaest. 7. & articulo sequenti conclusionem 3. nos plura dicemus.

Secunda conclusio. Nullum accidens potest immediate tanquam subiecto inherere materia. Haec est D. Tho. de ente & essentia. cap. 7. & 1. p. q. 76. art. 6. & q. 77. art. 6. q. de anima artic. 9. Idem tenet Caprin. 2. dist. 13. conclusio. 3. Caietanus super ca. 7. de ente & essentia & reliqui omnes Thomista, quos in hac parte sequitur Durandus ubi modo citatus est. Probatur conclusio primo. Materia prima nihil habet actualitatis, sed est pura potentia, ergo non potest esse accidenti actualitatem prestare. Confirmatur. Existentia accidentium supponit existentiam substantiae, sed existentia substantiae non competit materiae per se sed per formam, ergo. Probatur secundo. Nam sequeretur quod forma substantialis adueniret enti per accidens, hoc autem est impossibile, ergo. Probatur sequela. Nam materia actuata accidenti est totum per accidens, ergo. Haec ratio tenetur Durandus & Jauellus. Probatur tertio. Nam sequitur quod in diffinitione accidentis, quomodo dicitur; Accidens est, quod adest, & abest praeter subiecti corruptionem per subiectum intelligitur materia prima. Nam intelligitur proprium subiectum accidentium. Consequens est falsum, alia talis diffinitio conveniret formis substantialibus, nam adstant & absunt praeter materiae corruptionem, ergo. Probatur quarto. Illud per se primo est subiectum accidentium, cum quo analogantur in ente, at non analogantur cum materia prima, sed cum substantia completa, ergo. Maior probatur. Nam analogia entis est ad unum subiectum ita quod de eo dicitur per se primo, quod est subiectum ceterorum. Minor probatur. Nam analogia inter accidens & substantiam praedicamentum per se primo attenditur penes substantiam cuius generativa, corruptiva & c. sunt accidentia ut dicitur 4. Met. tex. 2. at non generant, neque corrumpunt materiam, sed compositum, ergo. Confirmatur. Nam illud est subiectum accidentium per se primo per quod accidens diffinitur, at diffinitur per compositum & non per materiam primam, er-

go. Probatur quinto. Prima substantia est, quae primo substantia omnibus accidentibus, ut patet ex Aristotele in praedicamento substantiae, sed materia prima non est prima substantia, ergo iam illa non est, quae primo substantia accidentibus. Minor probatur. Nam prima substantia pro materiali est in praedicamento substantiae directae ut Petrus & Paulus, sed materia prima non est huiusmodi, quia est ad latus & reductiva, ergo. Et ita asserit Aristoteles ibi, quod propterea homo est albus quia Petrus est albus, & quod Petrus est qui maximus & principaliter substantia accidentibus. At si materia prima esset subiectum, hoc esset falsum, sed deberemus dicere, quod quia materia prima substantia, homo substantia. Probatur sexto. Omnis forma in materia existens dat ei aliquid esse, alioquin causa formalis esset sine suo effectu formali, ergo illud accedens quod subiectatur in materia dat ei aliquid esse accidentale & per consequens materia prius habebit esse accidentale quam substantiale. Haec conclusio amplius patebit ex his quae articulo sequenti dicemus.

Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primum respondetur ex D. Tho. in illo loco, quod in elementis habentibus symbolas qualitates est facilior transitus non quia maneat eadem numero qualitas, sed eadem specie. Sed hoc non videtur satisfacere, quia non propter hoc talis transitus debet esse facilior, cum oporteat corrumpi ambas qualitates. Pro cuius solutione nota ex D. Tho. ibi quod qualitates elementorum caesantur ab ipsis formis substantialibus ipsorum. Illa ergo elementa quae maiorem habent convenientiam in qualitatibus, necessario habent maiorem convenientiam in formis substantialibus, & per consequens in dispositionibus materiae facilius adinquec transitur. Et licet oporteat ambas qualitates corrumpi, tamen quia qualitas symbola minus resistit, imo nullo modo, contraria vero resistit, ideo facilior est transitus.

Ad secundum negatur antecedens. Ad probationem eius negatur prima sequela. Ad probationem dico, quod calor qui est in aqua non intendit primo & per se corrumpere aquam, sed intendit id quod sua causa quae est ignis, scilicet producere calorem, ad quod per accidens sequitur corruptio aquae, sicut calor naturalis per accidens intendit sui corruptionem dum corrumendo subiectum seipsum etiam corrumpit. Ad secundam sequelam dico, quod nullum accidens agit effectivum in sum subiectum saltem secundum eandem partem, ut excludamus virtutem motuam in animalibus, quae movet ceteras partes & alia huiusmodi. Ita saepe D. Tho. ait vt 1. 2. q. 85. art. 1. ad quartum. Ratio huius est, quia alia idem simul esset agens & patiens respectu eiusdem, ratione cuius negatur gravitatem concurrere active ad descensum lapidis de quo in

libris

libris Physicorum. Ad probationem vero responderetur ex Soto. 2. Physic. q. 1. ad quartum, quod virtus agentis illi continetur concurrat active ad effectum, separata vero & recepta in passio, qualis est calor receptus in aqua, non nisi formaliter. Respondetur secundo & melius negando sequelam. Ad probationem concedo maiorem, & nego minorem, scilicet, quod calor existens in aqua producat calorem in virtute ipsius aquae. Ad probationem minoris distinguitur. Nam si accidens inest alicui subiecto proprio verum est quod debet agere in eius virtute, si vero inest alicui subiecto, quod non sit proprium subiectum accidentis illius, sed tantum utens illo, & eius virtute, operatio illa accidentis non debet tribui illi subiecto, sed reducenda est in proprium subiectum. Etenim cum formae accidentales a substantiis proficiantur, oportet omnem earum efficaciam in substantiarum virtutes resolvere, quibus sunt connaturalia accidentia illa, ut patet de luce, eius enim efficacia ubique reperitur in solem tanquam in primum fontem & originem reducenda est. Haec doctrina, quae est maxime notanda, (suat enim multum ad intelligentiam gravissimarum quaestionum) colligitur ex D. Tho. 2. 2. q. 23. art. 2. ad 3. in quo loco videtur esse Caieta. ubi efficaciam quam habet charitas in nobis, scilicet, coniungere nos cum Deo, reducit in ipsum Deum, cui soli est, & esse tantum potest charitas connaturalis. Ex quibus patet, quod formae accidentales participatae in subiecto extraneo & alterius naturae referuntur in duplex agens ut quod. Alterum ut quod vitur tantum illa: alterum ut a quo proficitur, & cui connaturalis est. v. g. calor participatus in animali & refertur in animal quod vitur ipso, & refertur in ignem unde est. Et licet utrumque horum dici possit, quod agit & operatur per calorem, non solum tamen differunt praedicto modo, quia hoc ut vitens, ille ut causa, sed etiam quia proprius effectus caloris ut sic non attribuitur proprie loquendo animali utenti sed igni, nec resoluitur in illud vitens, sed in ignem: sic dicimus in proposito quod calor ille existens in aqua non agit in virtute ipsius aquae licet ab ea habeat esse, quia aqua est subiectum utens ipso calore, debet autem reduci illa operatio tanquam in causam principalem in ignem, cui connaturalis est calor. Ad confirmationem respondetur, quod dupliciter forma iuvat materiam ad recipiendam accidentia, ut sit subiectum eorum, vno modo, quia ad talem formam consequuntur talia accidentia in materia & sic forma corrupti nihil iuvat ad illa accidentia. Alio modo, quia materia est mera potentia nisi habeat esse ab aliqua forma singulari non potest recipere accidens non solum naturale, sed neque ab extrinseco & sic forma iuvat semper ut compositum patiat ratione materiae. Ad tertium negatur

maior. Etenim accidentia inherere toti composito quantumvis forma substantialis educatur de potentia materiae, quia per hoc quod inherere composito, disponitur materia ut inde educatur forma. Neque est inconueniens quod inherere toti composito & educatur forma de potentia materiae esset autem inconueniens quod inhererent Petro, & essent dispositiones ad educendum formam ex materia ignis. Ad quartum de quo agitur in 2. Physic. quod aqua reducitur ad frigiditatem sibi debitam a generante mediante illa, quae est in ipsa & licet sit minor est tamen sufficiens ad hoc, quia est in proprio subiecto. Ad quintum respondetur, quod petit illam difficultatem; Vtrum materia sit subiectum generationis, de quo in hoc capite infra circa octavam conclusionem Arist. erit sermo. Ad sextum autor ille, cuius bis iam in hac quaest. fecimus mentionem & hic, & in 5. Physic. q. 3. conclusione secunda existimat illos motus in argumentis positos esse continuos. & ad hoc tenendum conuincitur propter vnicam & eandem materiam, quae est in cane viuo & eius cadauere, cui cum inherere accidentia materialia sit ut licet denominatiue, compositum sit quod mouetur, tamen dum manet eadem materia, licet mutentur composita, non mutatur motus, sed id quod a motu denominabatur. Secundum probat idem. Nam cum in hac eadem materia illo instanti, quo canis corripitur, sit verum dicere; nunc non est motus canis & immediate post hoc erit motus cadaueris, videtur motus illos esse continuos, cum vnicō termino communi copulentur. Tertio. Quia in quocunque instanti & in illo mutationis est verum dicere motus est, ergo motus illi continui sunt. Aliter enim in instanti non conceditur, motus est, nisi quia continuatum motus tunc est. & ad Arist. qui in 5. Physic. ait, quod ad vnitatem motus requiritur vnitatem temporis termini & mobilis; Respondet, quod vt vnus sit motus, non debet esse diuersa supposita mobilia cum diuersis materijs sicut Petrus & Paulus. Impossibile enim est, quod horum sit vnus motus continuus. At cum non sunt sic diuersa, sed materia est eadem, vt cum recedente forma Petri succedit forma cadaueris, profecto non video (inquit ille) cur non possit esse vnus motus continuus, si ad sit vnitatem temporis, & termini ad quem. Nec talem diuersitatem mobilis, ubi est materia vna, censuit Aristoteles impedire motus continuationem. Solum enim hoc conuincit quod illa pars motus praecedentis mobilis non est pars motus sequentis, sed diuersa pars: tamen non ob id illae duae partes non erunt continuae, cum sint eiusdem speciei, & tempus vnum, & mobile vnum secundum vnā sui partem. Haec ille. M. Soto varius est in hac re. Nam in lib. 6. Physic. q. 4. ad 2. argumentum serē tenet hanc eandem sententiam, cum tamen in lib. 5. q. 3. art. 2. ad 6. veritatem assequitur

tus

tus fuerit, dixeritque in omni opinione tenendam esse, quod casus canis viui & cadaueris sint motus contigui propter vnitatem temporis, non tamen contigui propter diuersitatem mobilis. Vide de hoc Capr. in 2. d. 1. 5. q. 1. cont. tertiam conclusionem, & Sonc. 8. Met. q. 1. ad 7. Quicquid tamen alij sentiant, mihi tamen in hac re nihil difficultatis sese offert. Certissimè enim tenendum esse censeo motus in argumento positus nullo modo esse continuos, sed tantum consequentes se habentes. Quod probatur primò. Quia motus ille non potest esse continuus ex parte materiæ, si quidem materia non mouetur localiter per se, nec est in loco ut probat Arist. 5. Phys. tex. 8. ergo cum moueatur ad motum totus, & tota sint diuersa, & sibi succedentia, consequenter & in toto & in partibus erit motus interruptio, & ita in instanti primo cadaueris incipit nouus motus per vltimum non esse. Deinde quia si esset vnus numero motus, maximè quia eadem esset materia in qua ille motus subiectaretur, sed ut probatum est in secunda cõclusionone nullum accidens potest immediate subiectari in materia prima, ergo hac ratione non potest esse vnus numero motus. Certè Arist. ad vnitatem numericam motus ait necessario requiri vnitatem mobilis, temporis, & termini, sed non est vnitas mobilis, siquidem sunt duo supposita realiter distincta, ergo. Et si contra hoc fiat argumentum. Nam ille motus non interrumpitur, vt experientia ipsa cõstat, ergo. Et confirmatur. Nam inter illos duos motus non mediat quies, ergo est cõtinuus. Nihilominus tamen dicimus quod illi motus sunt discontinui, & sunt interrupti. Sicut enim ad hoc quod corpora sint discontinua, non requiritur quod sit spaciū interiectum, cuius interpolatione discontinuètur, quia vltima duorum corporum discontinuorum possunt esse similia etiam duo motus possunt se habere consequenter, & esse discontinui absque hoc quod interponatur quies media vel tempus vt patet ex Arist. 5. Physicor. vbi ait, quod febricitatio potest se habere consequenter ad motum localem, & absque interpolatione temporis, & 8. Phys. dicit in vltima ratione quã adducit ad probandum motum reflexum non esse vnum, quia dato quod in motu reflexo non intercederet quies media, adhuc non sequeretur, quod esset vnus & continuus, imò vna pars se haberet consequenter & absque interpolatione temporis ad aliam. Itaque motus ad A. punctum reflexionis, & motus ab eodem puncto. A. adhuc essent discontinui, dato quod non interueniret quies media, quia in eodem instanti potest esse vnus vnus motus, & initium sequentis. Hanc eandem solutionem ferè assignat Sonc. vbi supra. Ait enim quod aliquis motus dicitur esse non cõtinuus dupliciter: vno modo quia intercipitur per quietem mediam & hoc non acci-

dit in proposito. Alio modo motus non est continuus, quia in tẽpore mensurante ipsum est signare vnum instans, in quo mobile non mouetur, nec quiescit, sed incipit moueri per negationem de presentis & positionem de futuro, & ita contingit in proposito. Est enim dare aliquod instans, in quo est primum non esse canis, & primum esse cadaueris. Et in hoc instanti verum est dicere; Cadauer nunc non mouetur, & immediate post hoc mouebitur. Decipiuntur autem multi in hoc argumento, quia putant valere hanc consequentiã, hoc mobile non mouetur, ergo quiescit, sed non valet, quia datur medium, scilicet, hoc quod est incipere moueri. Neque argumenta illius auctoris contra hanc nostram sententiam aliquid conuincunt. Primum enim cum supponat in materia prima subiectari motum, & à nobis negetur, nihil probat. Ad secundum verò negamus quod illi motus vnico termino communi copulerentur: imò verò eius ratio oppositum euidenter conuincit. Nam quando corripitur canis tunc non est motus canis & immediate ante illud instans erat, neque verò est motus cadaueris, sed immediate post illud instans erit, ergo in illo instanti neque est motus canis, neque cadaueris, ac per consequens illo instanti non cõtinuatur motus, sed continguntur quia in illo instanti definit motus canis, & in eodemmet instanti incipit licet extrinsecè motus cadaueris. Ad tertium negatur quod in illo instanti sit motus: imò verò dicimus quod tunc cadauer non mouetur, quia non est capax motus aliàs daretur primum in motu neque etiam mouetur canis, quia iam desit esse, ergo nullo modo est motus. Aristotelem verò iste auctor non interpretatur secundum eius mentem, & secundum quod communiter ab interpretibus & præcipue à D. Tho. exponitur, quare eius interpretatio in hac parte non est auscultanda. ¶ Ad septimum respondetur quod petit, Vtrum possit Deus facere quod accidentia subiectentur in materia prima tanquam in subiecto quod? Ad quam quæstionem quidam respondent, quod id nullo modo potest facere etiam si materia sit informata forma substantiali. Quod probant, quia accidentia nullo modo possunt esse nec per Dei potentiam nisi in proprio subiecto, quare nec accidens corporale potest esse in substantia spiritali, nec accidens spirituale in substantia corporali; sed materia etiam actuata non est proprium subiectum accidentium, ergo non possunt in ea neque per Dei potentiam subiectari. Nihilominus dico duo. Primum est. Si materia nude sumatur implicat contradictionem quod in ea tanquam in subiecto quod accidentia existant, neque id Deus poterit facere, non quia eius potentia sit limitata, sed quia repugnat ex parte obiecti. Hoc euidenter probat argumentum propositum. Et confirmatur. Deus non potest

potest ponere actum vitalem in lapide vel albedinem in angelo, quia non sunt propria subiecta talium accidentium, ergo nec accidentia poterit ponere in materia nuda quia vt sic est incapax illorũ. Multa alia argumenta fieri poterat pro hoc. Vide tamè quæ dici solent in 1. Phys. q. de materia, vbi disputari solet, an materia possit esse sine omni forma per Dei omnipotentiam. Secundum dictũ. Materia si sit actuata per formam substantialem bene potest fieri per Dei omnipotentiam, vt sit subiectum quod accidentium. Hoc dictum mihi maximè persuado, quia id certè nullam implicationem inuoluere videtur, quia licet materia nuda nullum habeat esse, sed sit pura potentia, tamen actuata & existit & habet aliquod esse, ergo poterit Deus in illa vt sic subiectare accidentia, ita vt materia sit alba & nigra &c. Hanc sententiam sequitur M. Soto in 1. Phys. q. 7. dub. 1. probatur tamen secundò, quia vt dicemus in articulo sequenti materia prima non solum est ratio recipiendi accidentia verum etiam subiectum partiale quo recipiuntur accidentia in composito, ergo. Tertio. Nam Deus potest facere quod accidentia subiectentur in quantitate tanquam in subiecto quod, ita quod quantitas sit alba &c. vt patet in sacramento Eucharistie, ergo multo magis id poterit facere in materia prima, probo consequentiã quia materia prima est substantia & quantitas accidens, ergo si quantitas potest esse subiectum quod aliorum accidentium, potiori iure id poterit conuenire materiæ primæ.

Restat nunc, vt iste articulus absolutus maneat, solueret, argumentum quod attulimus ex eodem auctore, quo probare volebat accidentia in materia prima subiectari. Quod quidem argumentum multipliciter peccat. Intendit enim ibi quod accidentia ei debent inherere à cuius potentia educuntur. Cum tamen aliquid educi de potentia materiæ non est extrahi ab ipsa, vt sit in ea subiectiuè, sed tantum est produci ad extra cum dependentia à materia, quæ concurrat simul in genere causæ materialis. Deinde, quia non est formalis consequentia educitur de potentia alicuius, ergo subiectatur in illo immediate. Nam secundum probabilem sententiam Theologorum habitus infusi non creantur, sed educuntur de potentia obedientialis animæ, & tamen non subiectantur immediate in anima, sed fides in intellectu, & caritas in voluntate &c. Ac tandem licet ei gratis concedamus, quod accidentia ibi debent subiectari, ex cuius potentia educuntur, negamus tamen secundum veram philosophiam, quod educitur de potentia materiæ immediate, sed educuntur de potentia cõpositi, quod est in actu, & est proprium subiectum accidentiũ, in quo immediate recipiuntur. Hæc enim est differentia inter formam substantialem & accidentialem, quod forma substantialis est proprius actus

materiæ de cuius potentia educitur, & in qua subiectatur immediate forma verò accidentalis est actus compositi, de cuius potentia educitur. Ab ipso enim & non à materia prima pendet in fieri & conseruari, & per consequens in ipso recipitur immediate. Quapropter illud argumentum potius militat contra sententiam istius auctoris.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum materia prima informata forma substantiali sit subiectum accidentium.

PR O parte affirmatiua arguitur primo ex auctoritate D. Tho. quid asserere videtur. Nam in disputatis quæst. de anima arti. 9. in corpore & de spiritalibus creaturis artic. 3. ad 1. 8. ait, quod illa forma quæ aduenit materiæ habenti esse substantiale est accidentalis, ergo iam materia est subiectum formæ substantialis. Et idem elicitur ex 1. parte. q. 76. articulo. 6. Similiter in q. de verit. q. 2. 5. art. 6. ad 1. 3. expresse dicit sic. Duplex est dispositio, vna qua patiens disponitur ad recipiendam formam, & talis dispositio est in eodem cõ forma. Alia est dispositio qua agens disponitur ad agendum, & de hac non est verum quod sit in eodem cum forma ad quam disponit. Hæc S. Thom. cum ergo dispositiones accidentales, quibus materia disponitur ad recipiendam formam sint dispositiones patientis, oportet secundum B. Thomam esse in eo in quo est forma, ad quam disponit. Tunc sic. Sed forma substantialis ad quam disponunt istæ formæ accidentales, non est in toto sicut in susceptibili, sed in materia, ergo istæ dispositiones non in toto, sed in parte sunt subiectiuæ. Et idem in sententia dicit B. Tho. 1. 2. quæst. 74. articulo. 4. ad 3. ¶ Secundo arguitur ratione. Accidentia non insunt toti composito à partibus distincto, quia non est tale, vt patet. 1. Physicor. q. 3. ergo vel materiæ vel formæ; non formæ, vt patet in homine, ergo in materiæ non autem vt est in pura potentia, quia sic materia non est motus subiectum vt dicitur. 5. Phys. tex. 8. & per consequens nec aliorum accidentiũ, ergo erit subiectum materia in actu prius naturaliter existens per formam substantialem, quod etiam ibi asserit Philosophus, ergo. ¶ Tertio arguitur. Materia informata forma substantiali habet omnia quæ ad subiectum accidentium requiruntur, ergo ipsa erit subiectum. Consequentia probatur, quia frustra poneretur aliud subiectum, si materia sufficit. Antecedens autem probatur. Materia prima est subsistens, & ens in actu per formam substantialem, & hoc sufficit ad esse subiectum cum potentia receptiua, ergo. Confirmatur. Materia quando informatur forma substantiali habet aliquod esse, ergo illud sufficit, vt ipsa per se possit esse subiectum vt quod accidentium. Probatur consequentia,

sequentia, quia esse accidentia est debilissimum, ergo quodcumque esse materia sufficit ut ipsa per se possit esse subiectum ut quod accidit. ¶ Quarto arguitur. Materia est potentia receptiva non tantum formae substantialis, sed etiam accidentium vel ergo nunquam recipit accidentia vel aliquando recipit. Si nunquam recipit, ergo illa potentia est omnino frustra. Si aliquando recipit, ergo semper non enim est maior ratio de ymo tempore quam alio. Si forte dicatur quod materia prima non est in potentia proxima ad recipiendum accidentia (ut supponit argumentum) sed est in potentia prima & radicali. Hoc concessio non euacuat vim argumenti. Nam hoc solum probat, quod materia prima nuda, id est, sine forma substantiali non est subiectum, non tamen probat, quod materia habens formam non sit subiectum, nam ut sic non est ens in potentia sed actu per formam. ¶ Arguitur quinto. Nam accidentia illi inhaerent, quod disponunt, sed disponunt materiam primam & non compositum, ergo. Maior patet. Nam illud disponunt ubi introducit forma, sed ista introducit in materia & non in composito, ergo. Confirmatur secundo. Nam omnes asserunt & D. Tho. etiam quod materia existens secundario respicit formam accidentalem, ergo est iam illius subiectum. Confirmatur primo. Nam denominant materiam dispositam, & etiam concurrunt in genere causae materialis ad formam, ergo prius natura se tenent dispositiones ex parte materiae & in illa subiectatur. ¶ Arguitur sexto. Relatio dissimilitudinis fundatur immediate in essentia materiae primae, ergo subiectatur in illa. Antecedens patet, nam materia prima de se est dissimilis formae. Idem argumentum fieri potest de relatione unitatis specificae istius partis materiae cum altera. Ista sunt relationes reales, & non insunt toti composito, sed tantum materiae quia non denominant compositum non enim dicitur homo eiusdem speciei cum altera parte materiae, ergo. Confirmatur primo. Nam relatio identificatur cum materia quia est eius fundamentum, materia autem secundum rem non inest toti, ergo neque relatio. Confirmatur secundo. Nam relatio unionis est aliquid reale, & illa subiectatur in materia prima ut in subiecto quod, ergo. Maior patet. Nam habet omnes conditiones requisitas ad relationem realem, quia extrema sunt realia realiter distincta, scilicet, materia prima & ratio fundandi, quae est actio qua uiuatur materia & forma, est aliquid reale, & fundamentum etiam. Nam est ipsa substantia partium secundum aliquam considerationem, ergo. Sed minor probatur. Nam relatio realis illi inhaeret, quod denominat relationum formaliter, sed materia prima est, quae dicitur unita relatione, & non suppositum neque forma dicitur unita materiae, sed materia formae, ergo. Confirmatur tertio. Nam illud

habet in se subiectiue relationem cuius totum suum esse est ad aliud extremum, quia impossibile est aliquid dici relatione formaliter ad aliud per relationem existentem in alio, ut ait D. Tho. 2. contra gent. ca. 1. sed totum esse materiae ut unita, est ad formam, ergo. Ac tandem cum relatio sit tam minimae entitatis videtur quod materia informata possit eius esse subiectum. ¶ Pro huius intelligentia sciendum est, quod M. Astudillo in Commentarijs super hunc primum lib. q. 2. existimat, quod subiectum accidentium materialium neque est forma, neque compositum, sed materia prima non secundum se considerata, sed ut informatur forma substantiali ita quod in formam formam substantiali ad hoc ut recipiat accidentia sit conditio necessaria sine qua non. Et patet propter loca allegata ex D. Tho. in primo argumento hanc esse eius opinionem & ita asserit in hac parte multos Thomistas defecisse. ¶ Alij vero (inter quos est Dominicus à Flandria. 5. Met. q. 16. art. 17.) conuicti ultimo argumento distinguunt de accidentibus & dicunt accidentia absoluta non subiectari in materia bene tamen relatiua, quae opinio communiter defenditur. Et ratio est. Nam ens respectiuum potest denominare subiectum etiam partiale, & sic potest esse in illo, accidens vero absolutum materiale non potest denominare materiam, & sic non potest esse in illa. Item, quia cum sit tam minimae entitatis tunc materia informata forma substantiali se habet respectu illius ut suppositum, & subiectum quod, non verò hoc respectu accidentis absoluti, quia est perfectius. Ceterum pro huius rei decisione sic. ¶ Prima conclusio. Materia prima prius recipit formam substantialem quam accidentalem. Ista conclusio ab omnibus Thomistis etiam ab ipso Astudillo conceditur, tamen quia est expressa S. Tho. 1. parte q. 7. art. 6. & Arist. hic cap. 4. & supra 3. ubi dicit tunc esse simpliciter generationem cum non remanet subiectum accidentium, sed materia prima semper remanet, ergo non est subiectum accidentium, ergo prius recipit formam substantialem quam accidentalem. Totus discursus est euidentis. & cap. 4. dicit, quod subiectum generationis est in potentia aliarum verò mutationum ens in actu. ¶ Idem habetur. 5. Physic. tex. 8. ergo iam accidentia omnia sunt circa ens in actu, ergo supponit materiam informatam forma substantiali, ergo prius illam recipit quam accidentia. Secundo probatur ratione D. Tho. ubi supra qui ait esse simpliciter supponitur ad esse secundum quid quae est accidentale, sed forma accidentalis dat esse accidentale, forma verò substantialis esse simpliciter, ergo forma substantialis praesupponitur ad accidentale. Maior patet, quia si est aliquod album debet prius esse. Cuius ratio est, quia secundum Aristotelem. 7. Metaph. substantia est prior accidenti tempore & diffinitione.

tionem. Minor verò probatur. Nam esse est effectus secundarius formae si loquamur de esse existitio si vero de esse essentiae primarius, ergo iuxta qualitatem formae erit qualitas effectus, ergo a forma substantiali erit esse substantiale, ab accidentali secundum quid. Confirmatur hanc ratio. Nam esse accidentale est esse secundum quid pendens a substantiali esse sicut imperfectum a perfecto, ergo prius est esse substantiale in materia quam esse accidentale, & sic materia prius respicit formam substantialem, quam accidentalem. Tertio probatur. Ex materia & forma accidentali non fit unum per se, sed per accidens, & ex materia & forma substantiali fit unum per se, quia unum est pura potentia, aliud est actus eiusdem generis: sed primo est quod est per se, deinde quod est per accidens, ergo. Maior patet. Quia materia & forma accidentalis sunt diuersorum praedicamentorum, & sic non possunt facere unum ens per se. Minor verò probatur, quia omne per accidens reducitur ad id quod est per se, quod ita explicatur inter alias explanationes quas habet, quod esse accidentale reducitur ad substantiale tamen ad causam. Quarto. Nam materia prima, quantum est ex parte omnis formae prius recipit formam substantialem, ergo non potest recipere prius formam accidentalem. Consequenter patet. Nam idem est ordo in recipiendo formas, qualis est in respiciendo, & ideo intellectus cum prius respiciat ens reale, quantum ens rationis, prius debet intelligere ens reale quam rationis. Antecedens verò probatur, quia materia prius respicit actum generis sui quam alterius, sed forma substantialis est eiusdem generis, ergo. De hac conclusione vide plura apud Catechismum de ente & essentia. q. 1. 6. apud Soncin. 8. Met. q. 9. in lauello eodem lib. q. 2. ¶ Sed contra hanc conclusionem est argumentum. Nam si materia prima respicit tanquam formam & actum primo & per se substantialem formam secundario accidentalem, ergo licet secundario iam erit subiectum formae accidentalis, quae est opinio Astud. ¶ Pro huius explanatione sit secunda conclusio. Nul- lum accidens siue absolutum, siue respectiuum potest subiectari in materia prima etiam actuata per formam substantialem tamen in subiecto quod. Quae conclusio est contra supradictum autorem & alios citatos in principio huius articuli, quae factis probari poterat ex his quae dicta sunt in secunda conclusione articuli praecedentis, nihilominus probatur primo peculiariter. Esse accidentale praesupponit esse simpliciter ut patet ex praecedenti conclusione, sed materia actuata non est ens simpliciter, cum non sit compositum, sed solum pars, ergo non est subiectum accidentium quod. Secundo. Nam si materia actuata per formam substantialem est subiectum quod accidentium, sequitur quod eadem accidentia saltem communia maneat

in genito & in corrupto, quod idem Astudillo non admittit in eadem quaestione citata. Probatur sequela. Materia nunquam est sine actu, & cum actus sit conditio non variat subiectum, ergo permanebit idem subiectum, & sic eadem accidentia communia ut albedo, quantum propria quae ad formam consequuntur, non maneat. Tertio. Actiones sunt suppositorum ut ait Aristot. multis in locis praecipue 7. Met. & hoc intelligit non solum denominatione, quod denominant subiectum, sed etiam elicitione, scilicet, quod eas producat subiectum, ergo & passionem eadem ratione. Confirmatur. Nam sequitur, quod materia actuata dicitur agere ut calefacere, mouere &c. Patet sequela. Nam operatio accidentium tribuitur suo subiecto ut principio quod. Consequens autem est falsum, nam materia etiam actuata non est id quod subsistit neque suppositum, quia semper manet pars, ergo neque agens ut quod. Si autem haec rationes aliquid valent ita conuincunt de accidentibus respectu eiusdem de absolutis, praecipue cum accidentis esse ideo praesupponat esse substantiale, quia esse accidentale est imperfectissimum & ita non potest per se subsistere, sed in alio, ergo quanto accidens fuerit imperfectius, tanto magis est necesse ut magis supponat subiectum in actu. Quapropter tantum abesse, ut hac ratione, qua aduersarij ad suam conclusionem tuendam vtuntur, aliquid probent, ut potius oppositum ex ea deduci videatur. ¶ Tertio conclusio. Materia ut supponitur informata per formam substantialem est subiectum quo accidentia. Haec conclusio probatur efficaciter. Primo, quia accidentia materialia ideo dici videntur, quia sunt in corpore ratione materiae: hac autem ratione non possunt aliter conuenire toti nisi quatenus materia est subiectum quo recipiuntur. Nam si consideres aliud genus causae, magis dependet a forma, quam a materia, ergo si materialia dicitur, est quia materia est subiectum quo ipsorum. Secundo. Cum dicimus totum compositum esse accidentium subiectum, non intelligimus per totum compositum, quod secundum quancunque sui partem sit subiectum id quod dicunt Summulistae syncategorematicè sumpto toto, quia interiores partes albedinem non habent, sed intelligimus totum categorematicè, quia totum denominatur ratione alicuius partis, quae recipiendo denominat totum, illa autem pars non potest esse forma, quia loquimur de accidentibus materialibus, ergo est materia formata tamen a qua totum denominatur album. Certa res enim est quod albedo, calor & huiusmodi accidentia nec partialiter subiectantur in anima. Et confirmatur, quia si hoc modo materiam subiectum non poneremus, nulla esset ratio, quare potius quantitas aut calor dicerentur accidentia materialia quam formalia, aut spiritalia. Confirmatur. Quia materia informata

informata habet quicquid requiritur ut sit subiectum quo accidentium corporalium. Et in hoc differimus ab Aristillo, quod ille non concedit compositum esse subiectum, nos autem potius compositum esse subiectum dicimus sed ratione materiae ut exponit ipse tatum, scilicet, quatenus supponitur informata. Et ad istum modum loquitur D. Tho. multoties, etsi quando materiam subiectum ponit, intelligendus est ad istum modum, & M. Soto in 8. Phys. q. 3. ad 3. ait partem per se motam esse materiam non nudam, sed quatenus a forma esse recipit, imò verò nos sepius sic loquimur dicentes; **Materia est quanta, est disposita, est affecta accidenti &c.** Hanc conclusionem probant omnia argumenta Aristillo, & autoritates ab ipso citatae ex D. Tho. ¶ Quarta conclusio. Forma substantialis non solum est conditio, sed ratio formalis recipiendi accidentia. Hæc conclusio ferè est eadem cum prima, quam in articulo præcedenti posuimus, quia ibi diximus materiam esse ratione materialiter, quare compositum recipit accidentia, quod habet materiã, etiam si intelligatur nõ informata forma substantiali, imò verò quanto magis habuerit de potentia tanto magis erit ratio materialis recipiendi accidentia, nunc autem addimus, quod materia non solum est ratio, sed etiam subiectum quo & partiale recipiendi accidentia, id tamen ei conuenit non nude considerata, sed prout informatur forma substantiali. Probatur conclusio. Est ratio formalis quare materia & totum compositum sint, ergo etiam erit formalis ratio, ut esse illud communetur accidentibus. Secundò. Nam sequeretur aliàs quòd dependentia accidentis à subiecto per prius sumeretur à materia prima, consequens est falsum, ergo. Sequela probatur, quia per te à forma solum sumitur tanquam à conditione. Minor verò probatur. Nam accidentia pendet à substantia in ratione entis & in esse, ergo cum ratio essendi potissimum à forma sumatur, ab illa etiam esse accidentium potissimum orietur. Tertiò, nam aliàs sequitur quòd etiam operatio accidentium reduceretur in formam tanquam in conditionem solum, ac subinde eum calor ignis calefacit, talis calefactio potius esset à materia quàm à forma ignis. Probatur sequela. Nam ab eo potissimum habent accidentia operariã quo habet esse. Vltimò, quia aliàs sequeretur, quòd accidentia materiae inhaerent si accidentia solum pendet à forma tanquam in conditione. Itaque sicuti dicebamus in præcedenti articulo conclusione prima, quòd materia prima est prima radix potentialis recipiendi accidentia, ita modo dicimus quòd forma est prima radix formalis eadem recipiendi, quod quidem est contra aliquos qui improprè asserunt materiam esse rationem formalem receptionis accidentium. Nam sicut materia in constitutione totius solum cõcur-

rit materialiter ut potentia receptiua, ita etiam in sustentandis accidentibus: forma verò & ad totum & ad operationes & accidentia formaliter se habet. Quod si arguas. Nam anima rationalis est spiritalis, ergo non potest esse ratio etiam formalis quare accidentia corporalia infint, sed illud erit materia. Negatur consequentia, eodem enim argumento probares quòd non potest dare esse vegetatum & sensituum. De quo in præcedenti questione multa diximus. ¶ Vltima conclusio, qua explicamus quod sit subiectum accidentium. Subiectum quod & per se & principale & immediatum accidentium est totum compositum, ut Petrus & Paulus. Ista conclusio patet ex præcedentibus, & est expressa D. Tho. in infinitis locis, & cum communiter tenent omnes Thomista quotquot viderim, excepto vno Aristillo, cuius sententiam est impugnata. Quare breuiter probatur. Nam illud non est materia ut patuit supra, neque forma ut de se notum est, ergo totum compositum. Secundo. Totum est, quod primo habet esse substantialia, ergo eidem primo conueniunt accidentia, insuper quod primo generatur, ergo accidentia comproducantur ad productionem totius, ac per consequens sequuntur & supponunt esse totius. Tandem. Actiones & potentia à toto sunt, ergo in toto subsistentur. Antecedens probatur. Nam actiones sunt suppositorum ac per consequens & potentia & id ipsum erit de alijs accidentibus. Et confirmatur. Nam accidentia solum denominat totum. Homo enim albus & quantus & nõ materia, quæ neque est quanta nec qualis, ut ait Arist. in hoc libro, & in 1. Physic. ¶ Ad argumenta in principio posita respondetur primo, quòd tantum probant nostram quartam conclusionem, & secundo respondetur sigillatim ad autoritates. Ad primam respondetur, & ad duas primas autoritates D. Tho. patet ex dictis in prima conclusione articuli præcedentis. Ad alias duas quòd verificatur id quod dicit S. Tho. de subiecto partiali, non quòd in eodẽ subiecto adæquato sint dispositiones & forma introducenda, calor & forma ignis, sed quòd in parte illius in quo est calor, est forma ignis. Ita explicant Caiet. & Conradus in 1. 2. loco in argumentò citato. ¶ Ad secundum respondetur, quòd ad hanc questionem quam in præfenti disputamus, imper tinens est, quòd totum distinguatur à suis partibus, vel non. Quicquid enim de illa sit respondetur, quod in toto composito subsistentur accidentia. Si enim dicamus quòd distinguatur partes à toto tanquã res à re aut realiter formaliter, facile patet quomodo accidentia infint toto, & non partibus. Si verò dicamus, quòd partes & totum nõ distinguuntur nisi ratione, etiã facilis solutio adhibetur. Etenim hæc distinctio sola sufficit ad id asserendum. Cum enim ens per accidens necessariò præsupponat ens substan-

substantiali, in quo subsistentur, & nullæ partes sint **A** entia substantialia & supposita nisi ipsam totum, ideo ei & non partibus accidentia insisterere debet. ¶ Ad tertium negatur antecedens. Ad probationem, quòd materia prima etiam informata forma substantiali non est ens completum, & suppositum quòd requirebatur, ad hoc ut possit esse subiectum accidentium, quæ eum non habeat, deficient illi ad id multa necessaria. Ad confirmationem respondetur, quòd illud esse quod habet materia informata, non sufficit ad hoc quòd sit subiectum accidentium, nam ad id requiritur ut sit suppositum existens in actu. ¶ Ad quartum optime ibi respondetur. Nam materia non est potentia proxima recipiendi accidentia, sed ratio materialis remota tamen. Ad replicam autem ibi cõtra hanc solutionem patet ex dictis quid sit dicendum. ¶ Ad quintum respondetur primo, quod dispositio debet subiectari in illo quod disponit mediate vel immediate, & sic poterat explicari S. Tho. in locis in primo argumentò adductis, quando ait quòd aliquando dispositiones sunt in eodẽ subiecto, in quo est forma introducenda. Secundo respondetur negando maiorẽ. Vniuersaliter enim sumpta non habet verum. Nam aliquando sunt dispositiones extra rem quam denominant & disponunt, ut valetudo & corporis dispositio disponit ad actum animi, licet non sit in anima, & opus cogitatio est dispositio ad actum intellectus licet non sit in intellectu, ut ait S. Tho. 1. 2. q. 74. art. 4. ad 3. Ad primam confirmationem, quòd licet præcedant dispositiones in genere causæ materialis, nõ tamẽ simpliciter præcedunt, quia præcedere simpliciter est habere prius esse, præcedere autẽ in genere naturæ est causare prius. Vnde hæc consequentia neganda est; est prius natura, ergo est prius. Arguuntur enim veluti à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, & à prioritate rationis ad prioritatem essendi, & instatur in forma substantiali, quæ est prius natura quàm totum, siquidem est causa eius, & tamen recipit esse existentia à toto. Sed de hoc in quaest. sequenti dicemus plura. Ad secundam confirmationem patet ex secunda conclusione. ¶ Ad sextam iam nos in secunda conclusione cõtra quosdam diximus idẽ esse iudicium quoad subiectum de relationibus, atque de alijs accidentibus. Etenim licet sint relationes inter alia accidentia minima entitatis, quia tamen sunt aliquid actualitatis & sunt actus & forma subiecti, & materia pura potentia, ita repugnat, imò magis repugnat quòd subsistentur in ea, quàm alia accidentia. Vnde ad sextum argumentum omnibus suis confirmationibus. Respondetur, quod relationes illæ omnes enumeratæ in argumento sunt in composito licet immediate denominent materiam primam, sicut dispositiones absolute subsistentur in toto composito secundum illos, & tamẽ immediate

denominant materiam dispositam, & actio est in passo & denominat agentem. Aduertendum tamen est, quòd confirmationes huius argumenti exprosecabant peculiãres difficultates, quas non est presentis loci ad amissim exanimare. De eis conuenerit agitur in e. de relatione. Vide Son. 3. Met. q. 3. 1. & Ferr. 4. cont. gent. c. 14.

ARTICVLVS III.

¶ *Utrum quantitas & dimensiones tam inextimatae, quam terminatae sint immediate in materia prima tanquam in subiecto.*

PRO parte affirmatiua arguitur primo ex autoritate D. Thom. multis in locis præcipue in 4. d. 1. 2. q. 1. art. 2. quaest. 1. 4. circa finem, & dist. 4. q. 1. art. 1. quaest. 1. 4. 3. & quod d. 1. 1. art. 6. ad 2. super Boet. de Trinit. q. 2. art. 2. & 4. contra Gent. c. 8. 1. vbi ait, quod materia verè & realiter subest his indeterminatis dimensionibus; & in lib. 4. cõtra gent. sic ait. Nullum principium essentialium hominis per mortẽ omninò credit in nihilum. Nam anima rationalis manet post mortem, materia etiã quæ tali formæ fuit subiecta manet sub eisdem dimensionibus, ex quibus habebat ut esset materia individualis. Hæc S. Tho. Ex quibus patet, quod concedit quantitatem immediate inhaerere materiae. Item, nam S. Tho. vbi quæritur ponit sufficientiam prædicamentorum ut in 3. Physicorum, & in 5. Met. cap. de ente inquit, quòd quantitas consequitur materiam & qualitas formam. Si consequitur materiam, ergo non concomitatur formam in generatione rei, sed præcedit eam in materia. Confirmatur. Nam in homine secundam S. Tho. & veritatem non est alia forma distincta ab anima intellectiua. Tunc sic. Nam quantitas & dimensiones vel consequuntur animam intellectiua, & hoc non quia fieret extensa, & quanta per accidens, & ex consequenti esset corruptibilis; aut consequitur compositum, & hoc non; quia quòd consequitur aliud, posterius est eo ad quòd consequitur; quantitas autem non est posterior homini, cum de ratione hominis sit esse substantialiam corporeã; ergo consequitur solum materiam; & ex consequenti præcedit formam. ¶ Arguitur secundò. Nam formæ substantiales recipiuntur in diuersis partibus materiae, sed non possunt in materia assignari distinctæ partes nisi per quantitatem, ergo necessarium est in materia quantitatem præcedere formam introducendam; & sic erit subiectum quantitatis materia. Probo consequentiam, quia alijs quælibet forma substantialis totam materiam informaret & ex consequenti in eodẽ subiecto essent formæ contrariæ vel tota materia vnitate formam haberet, vel non esset maior ratio quare hæc forma informat hanc partem materiae magis quàm aliam; quæ omnia euidenter sunt falsa; ergo. ¶ Arguitur

tertio. Nam si quantitas & dimensiones istæ non subiectarentur in materia, sequitur quòd corpus fieret ex non corpore; nam sit ex materia nõ quanta: consequens est contra Arist. qui. 6. Phys. textu 4. 8. ait, quòd omnis mutatio fit in ente quanto & diuisibili, & 3. cœli tex. 2. 9. docet generatione non posse fieri ex non corpore. ¶ Arguitur quarto. Nam aggenerationis fit adueniente corporeo, & non materia, ergo materia est quanta & corporea. Maior probatur. Nam si tantum adueniret in diuisibile per aggenerationem, nihil fieret maius. In oppositum est S. Tho. 1. p. q. 7. art. 6. ad secundum. ¶ Pro intelligentia huius quæstionis explicandum primò est quid sit dimensio interminata, & quid terminata, & quomodo inter se differant. Quantum ad primum sciendum est, quòd quantitas potest considerari dupliciter: vno modo in ratione dimensionis præcise abstracte, & præcise eam à quolibet termino, & sic dicitur dimensio interminata, quia vt sic non habet aliquem terminum. Quantitas enim nullum certum terminum habet nisi accedente forma, per quam limitatur ad aliquem certum & limitatum gradum. Dicitur verò interminata non quòd actu nullum terminum habeat, sed quòd si ex se expectetur, nõ sit terminata aut figurata, sed id accidat ei ex formis in materia existentibus, qua etiam ratione materia prima dicitur informis non quòd actu nullam habeat formam, cum id sit impossibile, sed quòd si consideretur sua ipsius natura, expers sit omnis formæ. Alio modo potest considerari vt habet aliquem terminum puta superficiem, & prout est bicubita & tricubita, & sic de alijs & hoc modo dicitur dimensio terminata. Quantum ad secundum dico, quòd dimensiones interminatæ non distinguuntur à terminatis realiter, sed tantum ratione. Sunt enim eadem quantitas secundum diuersam considerationem. De his dimensionibus si vis scire plura, vide Sonc. 7. Met. q. 3. 5. & 8. q. 1. 7. & præcipue q. 1. 8. ¶ His suppositis sciendum est secundò, quòd conuictus argumentis à nobis positus præcipueque secundò & 3. Commentator in lib. de substantia orbis. c. 1. & 4. & 1. Physic. comment. 63. tenet, quòd dimensiones interminatæ subiectantur immediate in materia prima ita quòd in ea præcedant formam generandam, & quia semper manent cum materia, nec destruantur destructa forma, vocat ipse has dimensiones cœuas materia. Et hæc alique dubio est sententia Commentator. quauis Sonc. 8. Met. q. 7. & Landunus. q. 17. de substantia orbis in dubium vertant, an id ita sentierit Commentator. Inueniunt enim eius sensum & dicunt, quòd quando ait, quòd manet eadẽ quantitas, voluit dicere, non quòd maneat eadẽ numero semper in materia, sed tantum secundum similitudinem. Et sic cõcordare nititur Sonc. Comment. cum D. Tho. oppositum ta-

men aperte sentit Auerr. scilicet, quòd eadẽ numero quantitas inheret semper materiæ primæ & ita tribuit illi D. Tho. opusc. de natura materiæ & dimensionibus interminatis. c. 4. & in. 4. sent. d. 2. 2. q. 1. art. 2. quæstionum. 4. Hanc sententiam sic intellexit etiam, sequitur Greg. Ariminenfis. 2. sent. d. 12. q. 2. artic. 1. & Ioannes de Bassolis in eadem dist. q. 3. Aug. Niphus. 8. Met. disputatione. 4. & 1. de Generatione. c. 9. Paulus Venetus in summa de Generatione. ca. 14. Auicenna verò admittebat etiã istas dimensiones argumento secundo conuictus vt in præcedenti q. art. 2. dicebamus, differebat tamẽ in hoc ab Aueroerẽ, quòd dimensiones istæ sint accidentia, putabat nõ posse esse in materia sola, quia est potentia, & ideo ponebat formam corporeitatis, vt esset aliquod ens actu, quòd posset eas recipere. ¶ Nihilominus tamẽ contra hanc sententiam Comment. est vnica conclusio. Nulla quantitas neque terminata neque interminata est cœua materiæ inseparabiliter ei inherens, sed si dantur tales dimensiones sicuti omnia alia accidentia subiectantur in toto cõposito, & non in materia prima. Ista conclusio est D. Tho. in. 1. p. vbi supra, & de Spiritualibus creaturis art. 3. ad 1. 8. & de Veritate. q. 5. ar. 9. ad 6. & opusculo. 3. 2. de nat. materiæ. c. 4. 6. & 7. Et probatur primo argumentis factis in præcedentibus articulis ad probandum accidens nõ recipi in materia prima, sed hæc dimensiones sunt accidentia, ergo nõ possunt esse in materia. Secundo probatur cõclusio. Subiectum generationis non occupat locum vt hic dicitur text. 3. 1. ergo actu nõ habet quantitatem. Tercio. Nulla quantitas est in genere quin sit in specie, ergo nulla quantitas datur interminata. Vide alias tres rationes ad hæc cõclusionẽ clarè positas apud Iauellum in. 8. Met. q. 2. vide etiã M. Soto in. 1. Physic. q. 7. artic. 1. qui de hac re ibi breuiter & optimè loquitur. Vide etiã Caie. in de ente & essentia quæst. 1. 7. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur, & ad primum Caiet. vbi modo citatus est, & Capr. in. 2. d. 1. 3. q. 1. ad vltimum cont. 2. fol. 173. col. 4. dicunt quòd postea mutauit sententiã. Ceterum ista explicatio non placet Iauello, quia summa contra Gent. computatur inter vltima & præcipua opera D. Tho. atque tenetur pro testamento suo, & ita cum in hoc opere asseruerit dimensiones manere in materia, dici nõ potest quòd in primis operibus vt in sententijs illam sententiam tenuerit, deinde tamen melius cõsiderans in vltimis suis operibus vt in. 1. parte vbi supra tenuerit oppositum, & standum esse huic vltimæ determinationi. Quare Ferrara. 4. cõt. gent. c. 8. 1. & Sonc. 8. Met. q. 1. 8. aliter respondent, aiunt enim quòd quando S. Tho. dicit dimensiones esse & manere in materia, hoc ipsum nõ dicere determinate & ex propria sententiã, sed respondendo argumento infidelium ex his quæ ab eis conceduntur præsertim à Commentatore quasi velit dicere

cere S. Tho. Anima intellectiua manet corrupto corpore, eadem materia manet, & eadem numero quantitas, vt tu concedis, ergo potest idem numero reparari. Sua igitur responsio procedit ex concessis ab aduersario, & non ex his quæ sunt suæ opinionis. Et ita (inquaint isti autores) intelligitur vbi cum que S. Doctor loquitur de ista materia. Certe hæc explicatio secunda maximum fundamentum habet in ipso D. Thom. vt patet legenti. 8. 1. caput quarti contra gent. & in. 4. distinct. 44. vbi supra. Nihilominus tamen neque ista explicatio placet Iauello, & arguit contra eam, quia in eodem capite 8. 1. soluens eandem rationem inductam, postquã dixit de duplici corporeitate, loquens de corporeitate, quæ non est aliud nisi trina dimensio, dicit sic; Et si hæc corporeitas in nihilum redit corrupto corpore humano, tamẽ idem homo refurgit, quia corporeitas primo modo dicta, id est, quæ est forma substantialis, & idem est cum anima intellectiua, manet. Hæc S. Tho. Et aduerte, quòd illa dictio, est non fiat conditionaliter, sed pro quauis, vt patet, quoniam subinfert; tamen idem homo &c. Quare videtur in eodem textu sibi contradicere. Huic argumento Iauelli respondet Ferrara vbi supra duabus solutionibus, quarum neutra mihi placet. Ego tamen dico, quòd hoc argumentum Iauelli potius confirmat expositionem secundam D. Tho. esse optimam, & ad eius mentem, quam oppositum. Cuius ratio est, quia S. Tho. vt optimus Dialecticus in locis citatis respondet argumentis infidelium, & ex cis quæ ipsi concedunt, licet falsa sint, & ipse ita existimet esse, & secundum veritatem. Quare cum in prima solutione dixit, quòd manebat eadem dimensiones, ex concessis ab infidelibus solvebat eorum argumenta, veritatem catholice fidei defendendo ab eorum impietate; cum verò secundo loco ait, quòd corporeitas quæ est trina dimensio corrumpitur in corruptione hominis, soluit etiã argumentum secundum veritatem. Quod quidem necessario facere debebat S. Tho. Si enim argumentum solum soluisset tantum ex concessis ab infidelibus, dubium mansisset: an secundum veritatem argumentum in fidelium concluderet contra fidei veritatem, & vt huic obiectioni satis faceret, S. Tho. mirro ordine nõ inconsulto vtramque solutionem adhibuit. Quare hæc explicatio secunda D. Tho. optima mihi apparet. Ipse tamen in. 8. Met. q. 2. adhibet tertiam, & dicit quòd quando S. Tho. ait eadem dimensiones manere, non est intelligendus quasi vellic dicere, quæ remanent actu, cum hoc tamẽ fiat, quòd non omnino reddantur in nihilum, quoniã stant in materia vt in radice. Nam ex eo quòd remanet forma corporeitatis vniuersalis materiæ, stant potentialiter & radicaliter dimensiones in materia, sicut vegetatiuum & sensitiuum remanet radicaliter in anima separata. Hæc explicatio Iauelli est

etiam satis apparẽs in doctrina D. Thomæ. Aduertendum tamen pro eius intelligentiã quòd cum ait quòd dimensiones remanent in potentia materiæ non est id intelligendum in potentia naturali, cum id quòd semel corruptum est per nullum agens naturale possit reproduci, sed quòd remanent in potentia obiectuali materiæ respectu agentis supernaturalis. Ita se explicat S. Tho. opuscul. 3. 2. cap. 7. ¶ Aliæ duæ confirmationes expolluntur, vt expli cemus illud axioma, quòd in ore omnium veritas; Quãtitas sequitur materiam, & qualitas formam. Quo explicato argumentum solum remanebit. Caietanus in. 1. p. q. 7. arti. 3. ait, quòd dupliciter sumi potest quantitas. Vno modo secundum id quòd est in ea de actu, alio modo secundum id quòd est in ea de potentia. Primò modo quantitas sequitur formam; secundo verò modo materiam. Et quoniam plurimum est in quantitate de potentia sicut in ipsa materia vt patet ex diffinitione sequenti. 5. Met. & non reperitur nisi in rebus habentibus materiam, ideo absolute solet dici, quòd quantitas sequitur materiam & non formam, licet etiam formam cõsequatur. Similiter qualitas quia inter omnia accidentia habet magis de actu, vnde differentias rerum essentielles ait Porphyrius prædicari in quale quid, ideo absolute dicitur quòd qualitas sequitur formam. Aduertendum tamen quòd quando dicitur quòd qualitas sequitur formam, & quantitas materiam, cum suo sale est intelligendũ. Volunt enim per hoc Metaphysice dicere, quòd qualitas sequitur compositum ratione formæ, & quantitas etiam compositum ratione materiæ. Ex quo patet ad duas confirmationes primi argumenti. Concedo enim, quòd quantitas consequitur, ad modum tamẽ explicatũ, solam materiam, ergo præcedit formam. Nego cõsequentiã, quia vt iam iam dicebamus non sequitur materiã vt subiectũ suũ, sed vt rationem receptiuã. De quo vide si vis plura apud Iauellum in. 8. Met. vbi supra & Sonc. 8. Met. q. 7. ad 1. & 2. & quæ nos diximus in art. præc. concl. 3. & Ferr. lib. 3. cont. gen. c. 97. ¶ Ad secundum argumentum respondet D. Tho. in. 1. p. q. 7. arti. 6. ad 2. quòd dimensiones quãtitatiuæ sunt accidentia cõsequentiã corporeitate quæ toti materiæ cõuenit. Vnde materia iam intellecta sub corporeitate, & dimensionibus potest intelligi vt distincta in diuersas partes, vt sic accipiat diuersas formas secundum vltiores perfectionis gradus. Quauis enim eadẽ forma sit secundum essentiam quæ diuersos perfectionis gradus materiæ attribuit, tamẽ secundum cõsiderationem rationis differt. In qua solutione insinuare videtur S. Tho. quòd materia distincta per quantitatem sequitur formam, secundum quod dat esse corporeum, præcedit autem secundum quod dat vltiores gradus, scilicet, vegetatiuum & sensitiuum &c. Nam ad hos gradus tantum in homine requiritur

determinatio materiae. In autem solutio non in vniuersam vim argumenti euacuat, quia non explicat quomodo diuersi portiones materiae sine eo quod praecedat in eo quantitas, sint determinatae ad has formas & non alias, sed tantum quomodo materia hominis est determinata, ad hoc quod in ea sint diuersi gradus ab eadem anima procedentes. Neque vero propter hoc D. Tho. dimittit soluit argumentum. Etenim in illo articulo citato tantum quarebat quomodo anima intellectiua vniueralitatis materiae, & ad id satis respondit, explicando quomodo portio quae ipsa informat sit determinata ad diuersos gradus, quos ab ea recipit. Nos vero quia hoc secundum argumentum videtur esse totum fundamentum in quo opinioem suam fundauit Commentator, oportet ut ipsum vniuersaliter soluamus. Quare ad argumentum concedo maiorem & minorem, & nego consequentiam. Optime enim seruatur distinctio in partibus materiae per quantitatem, ita quod non datur instans in quo materia non sit quanta, dato quod omnis quantitas quae erat in materia cum forma corruptenda, corruptatur eodem instanti in quo compositum corruptitur, & dato quod quantitas neque sit coeterna materiae neque in ea subiectetur, sed in toto composito, imò quod nec praecedat formam substantialem. Pro cuius intelligentia recolendum est ex. 4. Physic. quaest. 3. M. Soto, quod res substantiales desinunt esse per primum non esse, ita quod est verum dicere; Nunc non est equus, & immediate ante hoc erat equus. Et incipiunt esse per primum sui esse, ita quod est verum dicere; Nunc est equus, & immediate ante hoc non erat equus. Sciendum secundo, quod in eodem instanti in quo definit esse substantiale rei, ex consequenti & per naturalem sequelam definit omne esse accidentale eius, quoniam esse accidentis supponit esse substantiae, sicut accidens supponit substantiam. Similiter in eodem instanti, in quo incipit esse rei substantiale, incipit etiam omne eius esse accidentale naturaliter sequens esse substantiale, sicut risibile rationale sequitur, quod etiam intelligendum est de omnibus aliis accidentibus, quae requiruntur ad substantiae optimam conseruationem: ita ut quando est verum dicere; Nunc non est equus, & immediate ante hoc erat equus: sit verum dicere; nunc non sunt accidentia neque quantitas equi, & immediate ante hoc erant, & nunc est equus & immediate ante hoc non erat equus, ergo nunc est quantitas, & alia accidentia naturaliter consequentia formae equi, & immediate ante hoc non erant. Dixi autem hic naturaliter consequentia, quia alia accidentia quae neque naturaliter consequuntur formae rei generandae, nec simul coproducentur ad eius productionem, non est necesse ut incipiant per primum sui esse, quin potius incipiunt per primum non esse, ita ut

A sit verum dicere; Nunc non est calor. v. g. & immediate post hoc erit calor. De his duobus fundamentis & eorum rationibus, quae ab omnibus in philosophia necessario admitti debent vide M. Soto vbi supra. Quibus suppositis dico, quod cum in aliqua parte materiae est introducenda forma substantialis toto tempore praecedente instans introductionis materia est quanta quantitate quae est cum forma abijcienda, in ultimo instanti illius temporis, quod est instans introductionis formae generandae, est quanta quantitate concomitante formam generandam. Nam in eodem instanti forma corruptenda & sua quantitas habent primum sui non esse, forma vero generanda & sua quantitas habent primum sui esse, ita ut in eodem instanti in quo est verum dicere; Nunc non est forma. v. g. aeris & eius quantitas, sit verum dicere; Nunc est forma aquae & eius quantitas. Atque cum interrem corruptam & genitam & earum quantitates nihil mediet neque tempus neque instans, satis clare patet quomodo nullum potest signari instans, in quo materia non habeat quantitatem & non sit per eam determinata, licet neque quantitas subiectetur in materia neque sit ei coeua, sed corruptatur ad corruptionem compositi. Quapropter ad argumentum ut dicebamus concessi maiori & minori negatur consequentia, ad probationem autem nego quod aliquid eorum sequatur, quia non datur instans in quo materia non sit diuisa in partes quantitatis, ut exposuimus. Haec est solutio optima & notanda, & eam sequitur Iauellus in. 8. Met. q. 2. & Herueus in quaest. de pluralitate formarum, ut ibi refert idem Iauellus. ¶ Sed pro eius maiori intelligentia arguitur contra eam triplici medio. Primo, quia ex hac solutione sequitur, quod duae formae disparatae & specificae, & duae quantitates eiusdem speciei sint simul pro eodem instanti in materia, consequens autem est impossibile, ergo. Probatur sequela, quia dicimus quod in eodem instanti in quo forma praecedens & sua quantitas corruptuntur: sunt in materia forma subsequens & eius quantitas. Quod autem corrumpitur, ergo non enim est corruptio nisi entis existentis, ergo forma corruptenda & generanda sunt in eodem instanti in materia. ¶ Secundum est. Nam difficile est explicare, a quo corruptatur quantitas formae corruptae, & si illa definit a quo noua generetur. ¶ Tertium est. Nam in eodem instanti prius natura introducit formam in materiam quam quantitas, tum quia forma substantialis praesupponitur ad accidentales, tum quia substantia prior est natura accidentis ex. 7. Metaphysicor. textu. 4. Tunc sic. Materia in illo priori vel est quanta, vel non. Si non, tunc restat soluere argumentum principale. Neque primum potest dici. Nam non est quanta quantitate formae quae corrumpitur, quia illa iam amplius non

non est, ut in solutione dicebamus; neque quantitate sequente formam, quae generatur; quoniam ipsa est prior natura sua quantitate, ergo ad seruandam distinctionem materiae ponenda est quantitas inseparabilis, quae subiectetur in materia. ¶ Ad primum nego sequelam. Ad probationem, quod illa maxima verificatur sumendo alterationem pro alteratione praeparata ad non esse, si autem sumatur pro definitione rei in ultimo instanti terminante alterationem sic est falsa. Sic enim exponitur haec propositio. Res permanens corrumpitur, ergo, nunc non est, & immediate ante hoc erat. ¶ Ad secundum dico, quod quantitas praecedens corrumpitur ab ipso corruptente praecedens compositum. Nam accidentia ad corruptionem subiecti, quod est compositum, corrumpuntur. Noua autem quantitas producit ab eodem agente, qui producit compositum. Sicut enim calor & albedo & reliqua accidentia educuntur de potentia subiecti, in quo non erant, ita & quantitas. De quo multa dicemus in quaestione sequenti arti. 2. ¶ Ad tertium Iauellus vbi supra dicit, quod in illo priori materia illa est diuisa ab alia non per quantitatem quam habet, sed per quantitatem extrinsecam quam non habet, ita ut diuersitas consistat penes habere & non habere quantitatem. Nam aliae partes materiae habent quantitatem, ipsa vero in illo priori non habet. Sed haec solutio est falsa. Nam si ponamus in eodem instanti introduci duas formas in duas partes materiae, ut saepissime contingit, illae partes inter se distingui non possent, quia non per quantitatem, neque penes habere & non habere illam, cum vtraque careat quantitate, ergo. Confirmatur. Prior natura est distinctio substantialis quam accidentalis, ergo in illo priori naturae non distinguuntur substantiae per accidentia nec per quantitatem. Quare aliter responderetur, & primo dico, quod licet in quolibet instanti temporis vna pars materiae sit ab alia distincta per quantitatem, tamen loquendo de prioritate naturae non distinguuntur per quantitatem, sed per ordinem ad formam substantialem & quantitatem, quatenus haec pars & non alia est capax harum formarum, & huius quantitates. Secundo responderetur & melius, quod sufficit formam introduci in distinctas partes materiae, in eodem instanti temporis quo introducit, licet non sint distinctae in illo priori naturae: quo nos intelligimus formam quantitatem praecedere, quia illa prioritas non est prioritas in quo, sed quia, ut iam supra articulo praecedenti ad primam confirmationem quinti argumenti exposuimus, quod amplius etiam declarabitur in sequenti quaestione, cum disputemus de praecedentia dispositionum. ¶ Notandum tamen hic, quod S. Tho. in opusc. 3. de natura materiae cap. 5. aliter soluit argumentum principale, & optime. Dicit enim quod d

A forma substantialis non tantum tribuit materiae esse, sed etiam materia per illam sortitur diuisionem. Vnde huic virtuti distinctiuae quae est in forma debet correspondere in materia potentia quae per ordinem ad ipsas formas distinguitur, quae potentia nihil aliud est, quam diuersae portiones materiae quae ideo sunt diuersae, quia recipiunt diuersarum formarum. Neque enim, inquit, tam amplam capacitatem habet haec portio materiae ad formas recipiendas, quam materia in sua vniuersalitate, quia nec tot formae nec tanta quantitas potest educi de hac parte materiae per agens naturale, quot & quanta de tota sua vniuersalitate. Exemplificatque de minimo ignis, de cuius materia seorsum sumpta nulla alia forma educi potest. Vnde illa portio non habet tantam capacitatem quantum tota materia. Ex his potest ad argumentum negari minor. Haec enim diuisio fit non per quantitatem, sed per ordinem ad diuersas formas. De quo vide quae diximus supra quaestione praecedenti arti. 2. in solutione argumenti ultimi. ¶ Ad tertium principale respondetur primo, nego sequelam, quia ut patet ex dictis ad secundum; licet quantitas non sit coeua materiae neque in ea subiectetur, nullum datur instans, in quo materia non sit quanta vel quantitate formae corruptae vel genitae. Respondetur secundum distinguendo consequens si ex dicat habitudinem termini a quo nego sequelam. Illud enim quod corrumpitur in generatione corporis, & erat terminus a quo, erat etiam corpus, & isto modo intelligitur Arist. 3. de caelo. Si ly ex dicat habitudinem causae materialis, concedo sequelam, fit enim ex materia quae secundum se est actu indiuisibilis licet sit diuisibilis in potentia, & sic intelligitur Arist. 6. Physic. licet verius sit ipsum ibi loqui de motu locali. Imò verò hoc est necessarium in omni mutatione, tam accidentali, quam substantiali, ut res quae generatur fiat ex re quae ipsa non est actu sed in potentia, sicut album fit ex illo quod non est actu album, sed in potentia & equus ex illo quod non est actu equus, sed in potentia, ita etiam corpus fit ex non corpore actu, & corpore in potentia, & quantitas ex non quantitate in actu, & quantitate in potentia. Quod si contra hoc dicas quia ut nos diximus ad secundum semper quantitas concomitatur materiam etiam si illi non sit coeua, sed ad corruptionem subiecti corruptatur, & noua generetur, ergo quantitas fit ex quantitate actu, & non in potentia. Ad hoc responderetur notando ex primo Physicorum tex. 76. quod dupliciter aliquid contingit fieri, scilicet, per se & per accidens. Et ut ibi dicitur: illud fit per se, cuius ratio immediate ante hoc non fuit. Illud vero fit per accidens, cuius ratio immediate antequam fieret, erat. Exemplum primi, quando coloratum fit ex non colorato. Exemplum secundi,

quando ex nigro fit coloratum, quia fit album. In nigro enim preerat coloratum. Sit ratio huius differentie assignatur ibidem optima, scilicet, quia nullum agens per se intendit facere id quod est, sed id quod non est ut fit. Quantitas ergo quia semper necessario concomitatur res materiales, ideo nunquam per se, sed semper per accidens fit. ¶ Ad quartum nego consequentiam. Ad hoc enim quod aggeneratio & augmentatio fiant adueniente aliquo corporeo satis fuerit, ut in omni instanti habeat quantitatem siue eandem semper coquam siue alia denuo adueniente. Et hæc de hac quaest.

Circa easdem conclusiones & textus est alia quaestio solennis, Vtrum accidentia quæ erant in genito, eadem sint in corrupto, & non fiat resolutio vsque ad materiam primam. Quam quaestionem duobus articulis absoluemus, in primo disputabo, Vtrum resolutio fiat vsque ad materiam primam, & in secundo, Vtrum eadem dispositiones maneat in genito, quæ erant in corrupto. Vbi de natura & necessitate dispositionum quæ requiruntur ad introductionem alicuius formæ Deo adiuuante exactè tractabo.

QVÆSTIO X.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum eadem accidentia quæ erant in genito, eadem sint in corrupto, id est, Vtrum in generatione fiat resolutio vsq; ad materiam primam.*

PRO parte affirmatiua arguitur primò ex auctoritate Arist. qui in hoc capite cõclusionem. 5. videtur id expresse asserere. Ait enim quòd quando ex aere fit aqua: manet eadem diaphancitas, ergo idem accidens secundum Arist. manet in genito & in corrupto, & sic nõ sit resolutio vsque ad materiam primam. Deinde, nam hoc etiam videtur tenere S. Tho. in 3. parte quaest. 9. artic. 3. ad secundam, vbi expresse ait, quòd calor qui disponit materiam ad recipiendam formam ignis, adueniente forma remanet quasi quidam effectus talis formæ, ergo. Auerrois quoque in libro de substantia orbis capite. 1. non longe à principio dicit non solum dimensiones interminatas, quas simplices vocat, remanere easdẽ in genito, sed vniuersaliter qualitates omnes communes genito & corrupto, ergo. ¶ Arguitur secundò, nam si non maneat eadem accidentia in genito & in corrupto, sequitur quòd calor destruat calorem & ignis destruat effectum, quem magno labore induxe-

Arat, consequens autem est falsum, quia finale non corrumpitur à suo simili, ergo. Sequela autẽ probatur. Nam ad aduentum caloris ut octo & forme substantialis ignis definit esse calor antecedens, qui erat effectus ignis, ergo. Confirmatur. Nam si sequeretur quòd daretur effectus à nulla causa efficienti productus. Probatur sequela. Cum bos aut homo gladio interit, manet calor maximus, qui verè est effectus, cuius non dabis causam. Nam non est aer circumstans cum sit frigidus, neque est interfectus, ut de se patet cum nec sit ita calidus, nec gladius similiter eadem ratione, ergo. Quod amplius patet si homo moreretur ex frigore, in cuius visceribus post mortem manet calor. Tunc certè non apparet à quo producat talis calor in illo cadauere. Nam frigiditas non habet virtutem producendi calorem, neque consequenter mediante forma: tum quia talis calor non est effectus aut dispositio ad illam necessariam, tum quia calor ille magis repugnat formæ cadaveris, quam eam sequatur, cuius signum est, quia sub forma cadaveris ad corruptionem tendit, ergo cum non sit aliud agens, vel erit idem numero calor qui ante, aut aliquis effectus erit sine aliquo agente. Neque valet dicere, quòd ideo manent illæ qualitates, quia agens non fuit tanti vigoris, ut illas numero & specie corrumpat, & ideo manent eadem nõ numero sed specie. Nam qui corrumpit in diuiduum, consequenter etiam corrumpit speciem in eo existentem, si ergo calor ille numero corruptus est, etiam in specie corruptus est. Cõfirmatur secundò. Nam cum res aliqua occiditur comparet in re mortua quidam motus, & palpitatio partium ipsius, imò saltare caput aliquorum abscessum ab humeris legimus, ergo illi spiritus qui erant in re mortua erant spiritus rei viuentis. ¶ Arguitur tertio. Nam in cadauere, ut experientia constat, manet eadem albedo, eadem cicatrix, eadem figura, eadem dispositio partium, quæ fuerant in viuo, ergo. Consequencia patet, & antecedens probatur, tum quia id ita omnes iudicant, Quis enim dicat, quòd quidò absconditur ramus. v. g. non habeat eandem viriditatem, quam antea, & quòd pomum nõ habeat eundem saporem & colorem, quando in arbore est, atque quando ab ea separatur? tum etiam ratione. Quia illa accidentia non poterunt de nouo produci à generante formam cadaveris ex intentione, cum hoc non intendat, neque per modum sequelæ, quoniam qui dat formam, dat tantum ea quæ necessariò consequuntur ad formam ut proprietates, illa autem accidentia non sunt proprietates formæ cadaveris, ergo non producantur de nouo.

Quòd si ad primam probationem dicas, quòd sensus fallitur iudicans eadem esse accidentia in genito & in corrupto, atque ita quòd debet corrigi ab intellectu. Contra. Quia sensus non fallitur circa

circa proprium sensibile, si sit in debita distantia, & medium non sit impeditum, & organum sensus non fuerit debilitatum, sed sensus in casu argumenti cum his omnibus conditionibus iudicat eadem esse accidentia rei mortuæ atque rei viuæ, ergo. Deinde. Nam per eandem numero speciem qua actuatur visus in instanti mortis videt colorem cadaveris & viuentis. Non enim credibile est, quòd in illo instanti nouæ species protendantur, & desinant esse priores, tum quia id frustra esset, cum per primam speciẽ videri optimè posset color rei mortuæ, cum tamè natura nihil frustra faciat: tum etiam quia illa visio non esset continua, si quidem causaretur à duobus principijs, scilicet, à duabus speciebus numero distinctis, quod tamè est cõtra experientiam & veritatem. Non enim mea visio interruptitur, quando ego video Petrũ viuum, & postea successiue eius caduer. Ac tandem, quia ex illa solutione sequitur, quòd eadẽ numero visio terminetur ad diuersa obiecta adæquata. Probatur sequela, nam cum ego video Petrum, si subito moriatur, possum ego continuare visionem, & tamen albedo Petri viuĩ & mortui diuersa est, ergo obiectum adæquatum eiusdem visionis diuersum est. ¶ Neque verò ad secundam probationem dici potest, quòd illa accidentia corrumpuntur cū forma præcedenti, & alia de nouo producantur in instanti introductionis formæ genitæ. Primò quidem, quia sequeretur, quòd accidentia producantur in instanti, quod tamen est impossibile, quia per alterationem, & si id ita esset, daretur primum alteratũ esse in motu alterationis, quod est contra ea quæ in principio huius capitis diximus quaestione. 2. Deinde, si id ita est, quæ est causa, quare semper accidentia similia & quæ eadem videantur, producantur in cadauere, & non alia dissimilia, cum ista non sint dispositiones ad formam cadaveris. Ac tandem, quia licet id de albedine, ac calore, & huiusmodi dici posset, qua tamen id ratione dici possit de animali, cuius dispositiones sunt tot organa, tot temperies particulares membrorum non video. Quis enim credet, quòd destruantur omnes adueniente anima, & in instanti producantur alia? sequitur enim quòd illa frustra præcesserunt, fac enim fuit animam producere, cum istæ organizationes & instrumenta nullo modo tendant contra formam seminis, ergo profecto manent eadem adueniente anima, ad ipsiusque aduentum perficiuntur. ¶ Arguitur quarto ex missionibus in quibus formæ herbarum, lapidum & ipsorum simplicium pereunt, tamen virtutes manent, & qualitates inducentes eoldem effectus, quos ante. Propterea enim applicantur infirmis, ut virtus herbæ proffit, & ideo illa virtus dicitur naturalis, quæ tamen non esset, si diuersa existant ab illa. Neque valet dicere, quòd iterum de nouo producantur

similes virtutes, quia nõ est agẽ, quod possit tales producere. Quæ enim ratione posset contingens producere ex his herbis, quare non ex alijs rebus quas de nouo producit? Non ergo credendum est, sed quòd manent ipsæ eadem qualitates. ¶ Arguitur quintò. Omnia accidentia præcedentia corrumpuntur, ergo materia manet indifferens ad omnem formam in instanti corruptionis, quod est falsum. Probatur sequela. Determinatio materiæ ad formam fit per illa accidentia, ergo corruptis accidentibus non manet talis determinatio. Probatur consequentia, quia ablata causa aufertur effectus, maxime si effectus æquiuocus est. Neque valet dicere, quòd magis introducitur ista quam alia, quia ratione præcedentium accidentium materia necessitatur, & manet appropriata magis ad hanc quam ad illam formam. Nam hæc appropriatio manet & est quoddam accidens, ergo iam aliquod accidens manet. ¶ Arguitur sexto. Si forma prius natura est introducta in materia quam vilium accidens, peto vel illa forma est singularis vel non. Si non, ergo non est producta; est enim productio singularium. Si ergo est singularis, ergo non induciatur à materia signata. Nam in illo priori est singularis, & tunc materia non est signata, quia nõ habet quantitatem neque alia accidentia, ergo. Hoc argumentum videtur quibusdam magni ponderis contra Thomystas, qui tenent non esse accidentia nisi in composito; dicunt enim alibi induciationem formæ esse à materia signata, & determinata cum tamen hæc duo incompossibilia inter se videantur. ¶ Arguitur septimo, & probatur peculiariter, quòd maneat eadem quantitas, & eadem dimensiones in generato, quæ erant in corrupto. Nam non potest assignari à quo possit corrumpi quantitas lapidis dum corrumpitur lapis, quoniam vel corrumpitur à suo contrario, & hoc non, quia quantitati nihil est contrarium: vel concomitanter, putà quia corrumpitur forma lapidis, & ex consequenti eius quantitas corrumpitur, & hoc non est necesse, quia licet non possit introduci alia forma in materia nisi præcedenti remota, tamen quantitas non obest, quin alia forma introducatur, imò confert, ut recipiatur forma in materia distincta à quacunque alia materia; sicut quando generatur ignis ex aere, nõ est necesse qualitatem symbolicam corrumpi, ergo. ¶ Arguitur octauo & vltimo. Nam alias sequitur quòd forma introducatur in materiam non dispositam. Nam illo instanti non manent aliqua accidentia, ergo neq; materia disposita. Debet enim disponi per accidentia, consequens autem est falsum, ergo. ¶ Pro intelligentia huius quaestions aduertendum est primò circa eius titulum, quòd quando quaerimus, Vtrum in generatione fiat resolutio vsq; ad materiam primam, nõ quaerimus, an post rei corruptionem ma-

neat materia nuda carens omni forma. Hoc enim implicat; semper enim est materia sub aliqua forma, ita quod recedente vna aduenit alia de nouo, quæ corrupta et iterum succedit alia. Quod igitur querimus est, an cum aliquid corrumpitur, & aliud loco eius generatur, semper enim vt ex supradictis patet, generatio vnus est corruptio alterius, an inquam, tunc aliquid quod erat in corrupto, maneat in genito. v. g. cum aer generatur ex aqua, an in aqua solum maneat materia prima, quæ erat in aere, an verò aliquid aliud. Rursum in hoc titulo sic explicato duplex inuoluitur quæstio. Prima quidem; Vtrum in generatione fiat resolutio quoad formas substantiales vsque ad materiam primam, id est, vtrum in re quæ generatur, maneat aliqua forma substantialis, quæ erat in re corrupta, v. g. cum cadaver generatur ex homine, vtrum in cadauere maneat aliqua forma substantialis, quæ antea fuerat in homine. In quo sensu quæstioni aliqui respondent affirmatiue vt Auicenna & Scotus, qui existimant formam corporeitatis quæ erat in re corrupta, manere eandem in re genita. Alij etiam qui ponunt pluralitatem formarum substantiarum in eodem composito, idem reputant verum. De his tamen in superioribus latissime egimus. Vbi vide, quæ diximus ibi. Nam in presenti id vel non, vel saltem leuiter attingemus. Secunda quæstio est, Vtrum supposito quod fiat resolutio quoad substantiales formas, vtrum idem contingat quoad accidentales, id est, vtrum in re quæ generatur maneat aliqua qualitas, dispositio vel quantitas vel aliquid aliud accidens, quod erat in re corrupta. V. g. cum cadaver generatur ex homine, vtrum figura & color qui apparent in cadauere, sint eadẽ figura, & idem color, qui erant in homine. Ad quã quæstionem omnes supradicti autores, qui asserunt accidentia subiectari in materia prima, etiam cõsequenter asserunt aliqua accidentia corrupti manere in re genita. Pro quo aduertunt accidentia esse in duplici differentia, quædam enim sunt communia genito & corrupto, quædam propria vni. Semper enim genitum & corruptum specie aut genere differunt. Nunquam enim vnum primò in aliud eiusdem speciei corrumpitur, sed in alterius, vt homo in cadauer, ignis in aerem, aer in aquam, & idẽ in omnibus. Vnde accidentia propria speciei (inquinant isti) corrumpuntur, at quæ generica sunt, & communia aliquo modo, nec contrariũ habent in genito, nihil vetat eadem manere. V. g. cum aer generatur ex aqua, quia humiditas & transparentia aquæ est communis ipsi & aeri, nihil inconuenit quod eadem numero humiditas & transparentia maneat in vtroque. Cum autẽ ex igne fit aqua, quia caliditas est in igne, disconuenit naturæ aquæ quæ generatur, forma ipsius substantialis eam expellit vt sibi inimicam, & oppositam ad sui confer-

uationem in ducit; perinde atque rex occupata vrbe eius indigenas partes suas tuentes seruat in columnas, nec emigrare cogit, inimicos verò & sibi aduersos trucidat, aut expellit. Hanc opinionẽ sequitur præter autores supradictos tanquam probabiliore in hoc loco nouus ille autor, cuius iam sæpẽ mentionem fecimus. Dicit enim aliquando fieri resolutionem vsque ad materiam primã vt quando palca comburitur: aliquando vero non fit hæc resolutio, vt quando homo moritur. Isti tamen auctores omnes maxime errant in philosophia sensu iudicio magis quàm rationi innitentes, cum enim vident similia accidentia in corrupto cum his quæ erant in genito, existimant esse eadem. Commentator verò Auerois vbi citatus in quæst. præcedenti artic. 3. licet putet, quod dispositiones, qualitates & alia accidentia corrumpantur ad corruptionem formæ, quarum loco alia de nouo succedunt, id tamen non putat verum de quãtitate, & dimensionibus interminatis. Existimat enim has esse coeuias materię ipsique inherere, ac per consequens nunquam corrumpi, sed eandem numero & specie manere in genito & corrupto. Aliqui verò eius discipuli non solum id dicunt de quantitate: sed etiam de alijs omnibus accidentibus asserunt, vt refert Caietanus in. q. 17. super de ente essentia. Quod enim Commentator expressẽ distinxit de dimensionibus, scilicet, quasdam esse interminatas, quasdam terminatas, idem similiter ipsi distinguunt de omnibus alijs accidentibus in vniuersum. Aiunt enim accidentia quædam esse interminata, quædam terminata. Vocant accidentia interminata essentias accidentium absque termino; accidentia verò terminata easdem essentias vt habent aliquem certum gradum vt quinque vel sex. Dicunt igitur quod manent eadem accidentia interminata in genito & in corrupto, non vero accidentia terminata. ¶ In hac re est prima conclusio respondens primo sensui quæstionis. In re quæ corrumpitur fit resolutio vsque ad materiam primam quantum attinet ad formas substantiales. Itaque nulla forma substantialis rei corruptæ manet in re genita. Hæc conclusio probatur primò auctoritate Arist. in hoc capite qui ait, quod generatio est mutatio huius totius in hoc totum nullo manente subiecto sensibili; si autem permaneret eadem forma substantialis corrupti in genito maneret cum suis accidentibus ipsam consequentibus, ergo maneret subiectum sensibile. Et probatur secundò ratione. Nam corruptio alicuius substantię fit per separationem formæ à materia, sed non est nisi vnica forma in composito, vt patuit suprà, ergo nulla substantialis forma manet in genito, quæ fuit in corrupto. Maior patet. Nam corruptio est mutatio de non esse ad esse, sed formæ primò & per se conuenit esse tantquam causæ formali, ergo illa à materia separata fit cor-

fit corruptio. Consequenter verò prima probatur, quia si tantum esse vnica forma in composito, & corruptio non fit nisi per separationem formæ à materia, ergo nullo modo eadem forma in genito & in corrupto potest manere, aliàs non separaretur forma à materia, sed maneret in ipsa, & sic non esset corruptio. ¶ Secunda conclusio respondens secundo sensui quæstionis. In re quæ corrumpitur fit resolutio vsque ad materiam primam etiã quoad formas accidentales, ita quod neque aliqua qualitas, neque quantitas, neque aliquid aliud accidens corrupti maneat idem numero in genito nec secundum esse completum neque incòpletum, sed omnia cum composito in quo erant corrumpuntur, & alia de nouo loco eorum generantur. Ista conclusio probatur primò Aristotelis auctoritate in præcedenti cõclusionẽ adducta. Nam si manet eadem accidentia, sequitur quod manet aliquid subiectum sensibile, & sic falsum erit dicere, quod generatio est mutatio totius in totum nullo manente subiecto sensibili. Sequela patet. Nam omne quod accidentia sensibilia habet, sensibile est. Præterea 1. Physic. & 5. & vbi que probat generationẽ fieri in subiecto in potentia & non in subiecto in actu. Idem tenet D. Tho. tract. de formis. q. 6. & 4. sent. dist. 11. q. 1. art. 1. quæstion. 3. ad 4. & in hoc 4. cap. lect. 9. vbi ipse D. Thom. mouet hanc quæstionem. Vide Capr. 2. dist. 15. in argumentis contra tertiam conclusionem. Et ratione probatur primò. Nam accidentia non subiectantur in materia prima, sed in supposito & in subiecto completo, sed in corruptione non manet idem subiectum, & suppositum, sed corrumpitur, ergo nec manet eadem essentia, aliàs migrarent de subiecto in subiectũ. Maior suprà probata fuit quæstione sequenti. Minor probatur inductiue, vt quando aqua corrumpitur & sic in alijs. Secundò. Nam vt inquit Arist. ca. de subst. & 5. Met. tex. 15. destructis primis substantijs impossibile est aliquid manere, sed quando corrumpitur aqua ista particularis, corrumpitur prima substantia, ergo. Maior præter auctoritatẽ Arist. probatur. Nam secundæ substantię & accidentia sunt in primis substantijs, ergo corruptis ipsis omnia corrumpuntur. Tertio. Accidentia indiuiduantur à subiecto, sed genitum & corruptum sunt diuersa subiecta, ergo & ipsa accidentia. Omnes has rationes soluit Marfil. in. 1. de generatione vbi suprà cuius solutiones sequitur nouus ille autor. Ad primum enim ex Arist. dicunt, quod generatio est mutatio totius in totum nullo manente sensibili subiecto totali, & quanuis maneat materia prima cum accidentibus, non tamen manet totum subiectum sensibile completum. Sed contra. Nam si materia prima habet esse accidentale, ergo habet prius esse substantiale. Nam esse tale supponit esse, sed non habet esse substantiale corrupti,

quia iam non est, ergo. Item nam esse accidentium prouenit ab esse substantiali, sed fuit corruptum esse substantiale, ergo & esse accidentium quod ex alio esse causabatur. Reliquæ solutiones quæ à præfatis Doctoribus assignantur euidenter ex dictis hic & præcedenti quæstione soluntur & impugnantur, quare non est necesse eas particulariter referre. Vltimò tamẽ probatur cõclusio. Nam quando ex igne fit aer, calor ignis est intensior, & aeris minus intensus, ergo oportet quod si manet in aere, quod non maneat ita intensus, ergo corrumpitur aliquis gradus, & cum non sit maior ratio de vno quàm de alio, omnes corrumpuntur. ¶ Ad primum argumentum, & primò ad primam auctoritatem Arist. responderetur quod vult dicere quod manet eadem diaphaneitas vel transparentia non numero, sed specie vel genere. Vide aliam solutionem in D. Tho. hic. Ad locum D. Tho. ex 3. parte responderetur, quod loquitur de simultaneo calore, vt patet, quia dicit cum esse effectum formæ, & distinguit inter dispositiones præuias, & eas quæ sunt simul cum forma perfectæ. Alia auctoritas Auerois postulat, vt explicemus quid de hac re ipse senserit. Etenim in hac parte etiam sunt diuersæ sententiæ. Nam Sonc. 8. Met. q. 9. vt nos etiam in principio huius quæstionis dicebamus, putat quod licet existimauit Commentator manere eandem dimensionem, id tamen nõ sensisse de alijs accidentibus & dispositionibus. Cui sententiæ videtur fauere Ioannes de Landuno super libro de substantia orbis. cap. 1. Augustinus tamen Niphus ibidem & in hoc cap. 4. aliter existimat dicendum esse de mète Commentatoris. Pro quo dicit, quod accidentia sunt in multiplici differentia; Quædam enim sunt cõmunia omnibus generatim tam videlicet mistis, quàm simplicibus vt dimensiones quæ possunt considerari vt interminata vel terminata. Vt quidem interminata insunt quidẽ compositis, sed ratione materię & ideo materia cõeterna materię à quibus nunquam materia expoliatur, quoniam sunt omnibus symbola, hoc est, communia. Vt verò terminata sunt, insunt compositis, sed ratione formæ; propter quod hac ratione nõ sunt materię cõeterna. Quædam sunt communia mistis tantum, vt albedo & nigredo, & id genus, quæ quidem vt interminata sunt quidem in misto, sed ratione elementariæ materię vt verò terminata sunt in misto, sed ratione formæ misti, quæ non sunt simpliciter materię cõeternæ, sed tamdiu permanent, quandiu eorum fundamentum permanent vt mistio & proportio elementaria, quia resoluta mox corrumpuntur. Quædam verò cõmunia sunt tantum simplicibus siue omnibus vt fortè raritas, siue pluribus vt diaphaneitas, siue duobus vt caliditas aeri & igni, quæ vt interminata elementis quidem insunt, sed ratione materię primæ, vt verò termi-

nata elementis quidem insunt, sed ratione materie primæ, ut verò terminata insunt elementis sed ratione formæ elementariæ. Hæc tandem permanet, quando symbololum, siue communio subiectorum permanet. Si enim ex igne aer fieret, caliditas permaneret, & diaphaneitas quæ restat symbololum; at ubi ex igne terra fieret, proculdubio omnino caliditas & diaphaneitas corrumpentur, quia non symbololum succederet, sed contrarium. Quædam verò sunt propria vni speciei, & cui libet in individuo eiusdem tantum, ut risibile homini, & idem genus. Hæc omnino insunt compositis & ratione formæ. De accidentibus igitur (inquit iste autor) simpliciter symbolis siue communibus omnibus tam mixtis, quam simplicibus, non est dubitandum, quòd illa ut interminata manent eadem in generato & corrupto, imò sunt coæterna materie, quoniam vt sic non habent contrarium. Similiter ubi essent aliqua accidentia symbola omnibus simplicibus tantum, illa essent similiter materie coæterna, & remanerent eadē in generato & corrupto, à quibus materia nunquam denuclaretur. Ethoc putat apud Aueroim manifestum, quòd generatum & corruptum sunt symbola, hoc est, quòd conueniant in eadem mixtura, quæ est fundamentum accidentis, illa manent eadem numero in generato & in corrupto, vt quando ex viuo fit cadauer. Apud eum enim remanet eadem mixtio non tamen punctualis, quia adhuc staret vita, & ideo eadem albedo manet & id genus. At quando mixtum resoluatur in principia, tunc talia non permanerent, quia ablatum esset iam fundamentum eorum, & ideo eiusmodi accidentia non sunt materie coæterna, nisi tamdiu quamdiu durat mixtio sub tanta proportione sub qua potest esse fundamentum illorum. Hæc concedit (inquit Niphus) Auicenna primo suæ sufficientiæ. c. 7. de cicatrice, quam restare ait in cadauere. Vbi tamen accidentia sunt propria, illa desinunt desinente forma, incipiuntq; ea incipiente. Hæc dicit iste autor, & putat esse de mente Commen. Que quid tamen sit de illis, (que quam veritatem habeant, facile ex dictis constat) id tamen certum est in via Auerois dimensiones interminatatas in esse materie & esse illi coæternas, & coætvas, & in illis non fieri resolutionem vsque ad materiam primam. Ant tamen idem etiam de alijs accidentibus senserint, parum ad nos attinet, & id examinare nihil vtilitatis habet. Qui totos dies & totas noctes eius libros versant, id inquirere poterunt: nobis verò qui magis veritatem quam quid alij senserint inquirere semper in animo fuit, hæc dixisse de aliorum sententijs sufficiat. ¶ Ad secundum respondetur primò, quòd calor per se non corrumpit calorem, sed subiectum in quo est calor, ad cuius corruptionem consequenter & per accidens corrumpitur calor. Itaque calor præcedens, & si-

A multaneus cum forma ignis idem per se intēdunt vt dispositiones sunt, scilicet, destrucere formam tabulæ, vt ignis generetur. Et hinc intelliges, quomodo stat aliquod accidens intēdere corruptionem subiecti in quo subiectatur, & à quo recipit esse, si non sit proprium illius. Nam calor existens in tabula vel in aqua, quia deseruit igni, & est instrumentum illius à quo recipit virtutem & effectum calefaciendi, per se intēdit generare ignem, quod cædit in destructionem tabulæ, quæ tātum ad illam operationē cōcurrit vt sustentans quod, licet non vt dans virtutem & operationem illi accidenti, quia non est eius subiectum proprium. De quo iam diximus in questione precedenti art. 1. Respondetur secundo pro quo est notandum, qd accidens potest quadrupliciter corrumpi. Primò per alterationem oppositam suo contrario, vt frigus per alterationem caloris. Secundo ad absentiam causæ conferuantis, quomodo desinit lumen ad absentiam solis. Tertio ad corruptionem subiecti, sicut homine mortuo risibilitas corrumpitur. Quarto ad corruptionem termini, & sic similitudo corrumpitur, quando simile perit. Et quia quot modis vnum oppositum dicitur, tot dicitur & reliquum, contingit quòd aliquid generetur per alterationē à sibi simili, sicut aqua calefit à calido. Secundo ad presentiam agentis in fieri, & esse, sicut lumen à Sole agente presentialiter. Tertio modo ad generationem suppositi, quomodo risibilitas ad hominis generationem producit, & etiam ad generationem termini, vt Sorte solo existente in mundo si generetur aliud album, statim generatur similitudo in sorte, qui est quartus modus productionis accidentis. Vnde cum ex aere fit ignis, licet calor aeris, & calor quem ignis immittit, non oporteat vt corrumpantur à calore superueniente, sed potius intendantur, quia tamē subiectum eorum destruitur, consequenter ad destructionem subiecti omnia accidentia ipsius pereunt, & sic calor aeris per accidens corrumpitur à suo simili, scilicet, à calore ignis, nimirum ad corruptionem subiecti eius quod corrumpit, ex hoc quòd intēdit generare, & ita non inueniunt, quòd ignis destruat suum effectum per accidens, imò neque quòd ipse calor destruat per accidens ad destructionem subiecti, vt etiam concedit D. Tho. in hoc cap. 4. lect. 9. Ad confirmationem respondet Sonc. 8. Met. q. 15. quòd caliditas, quæ est in cadauere, generata est de nouo à spiritibus, qui non sunt corrupti ad corruptionem animalis, sed manserunt, quia tamen prædicti spiritus cito exalant, ideo etiam parum durat in cadauere, & cito cadauer efficitur frigidum. Sed ista solutio videtur contra ea quæ in superioribus sunt dicta. Supponit enim quòd spiritus quidam animalis remanent in cadauere, quod quidem est falsum. Nam vel illi spiritus sunt substantiales, & sic

& sic non possunt remanere in cadauere, vt patet per primam conclusionem. Si vero sunt accidentales, minus etiam possunt remanere, vt patet per secundam conclusionem. Quare respondetur secundo cum Caietano in de ente & essentia. q. 17. quòd calor ille producit consequentiæ & per accidens à generante eorum subiectum, scilicet, cadauer ex determinatione materie per dispositiones antecedentes, quæ fuerunt in composito viuo, determinantes ad productionem illius caloris, quia materia erat ad hoc signata. Itaq; iugulans bobem supposita tali forma quam expellit à materia talibus accidentibus determinata, necessario producit formam cadaueris, cum confinilibus accidentibus. Vnde agens operatur ad modū causæ aquiuocæ, quæ ex determinatione subiecti producit illam effectum potius quam illa. Neque hoc maiorem difficultatem habet in eo, qui ex frigidityte moreretur, & in eius visceribus maneret aliquis calor: ille enim tunc caufaretur ex nimia frigidityte mortui per accidens, sicut experientia cōstat quòd in frigore multo afficiuntur calore per antiperistalsim, & motus etiam est causæ caloris in frigido. Nec est verum, quòd sola illa accidentia generentur consequentiæ, quæ sequuntur formæ, sed multa accidentia sequuntur compositum ex necessitate materie, quæ sunt licet non incompossibilia, aliquid tamen opposita ipsi formæ. Vnde illa accidentia sequuntur cadauer ex necessitate materie similia & eiusdem speciei, quia agens naturale non potest tam cito dispositione per tot transmutationes radicata corrumpere totaliter, & quia non conueniētia formæ geniti, ideo ad corruptionem properant. Ad replicam autem contra hoc factam respondetur, quòd quando dicimus quòd accidentia remanent eadem specie, & non numero, nolimus dicere, quòd quādo corrumpitur accidens aliquod ad delitionem subiecti, corrumpatur accidens secundum quòd est vnum numero, & non secundum speciem. Hæc enim est crassa intelligentia, licet quidam sic intelligere velit D. Tho. & eius interpretes, sed quòd volumus dicere, est quòd corrumpuntur omnia accidentia quæ erant in re corrupta, & quia agens non erat tanti vigoris vt possit illas omnino destrueri, succedunt alia eiusdem speciei eorum loco. Ad secundam confirmationem patet ex dictis. Etenim ille motus fit à calore vel ab aliquo alio spiritu de nouo genito. ¶ Ad tertium patet ex dictis; negamus enim quòd in cadauere sint eadem accidentia numero. v.g. eadem albedo, eadem cicatrix &c. sed manet eadem vel secundum speciem, vel secundum apparatus. Etenim cum non maneat eadem forma numero, à qua habentur idem esse numero, impossibile est, quòd ipsa etiam maneat eadem numero. Et illa accidentia licet non producantur ex intentione

A generantis, quia non sunt passiones formæ, tamen consequentiæ, vt dicebamus, producantur ex necessitate materie: quia materia est tam firmata per dispositiones præcedentes, vt non possint ab ipsa cito excludi; & etiam, quia forma animalis & cadaueris habent maximam alinitatem, quia vna necessario consequitur ad aliam, & ideo non est mirum si habeant accidentia similia, & præcipue quia materia sic est disposita anteceder vt non possit non habere hæc accidentia similia cum corrupto. Ad primam probationem cōtra hoc de ramo ab arbore abscisso respondetur primò, quòd forma arboris est extensa, & vita illa vegetatiua per aliquod temporis spatium durat in ramis abscissis. Vnde censetur vnum cum arbore, & similiter eorum accidentia. Secundo respondetur cōcedo totum, quia ex tali diuisione resultant duo supposita diuersa, & philosophandum est de eis sicut de certa diuisa philosophari solet philosophi in. 2. de Anima, & in. 1. p. q. 76. art. 8. Ad primam probationem contra hanc responsionem in qua dicimus non manere eadem accidentia, scilicet, quia cōtrarium experientia conuicti omnes iudicat. Respondetur, quòd est optimè ibi responsio. Sensus enim non attingunt hanc veritatem, & experientia solum habet vim, quando consonat principijs communibus philosophiæ, alijs corrigenda est. Ad primam replicam respondetur, quòd sensus supra propriū obiectum cum conditionibus ibi positus falli non potest: ceterum in casu non sic contingit. Etenim variatio illa accidentium non est sensu perceptibilis, sed intellectu tantum, ad quem pertinet iudicare idē aut diuersum in re aliqua, quia sunt passiones entis, & ita fallitur sensus iudicando illa esse eadem accidentia, quia istud iudicium est extra proprium obiectum. Quòd si aliquando contingit, qd sensus percipit variationē in colore & in alijs qualitatibus est quia variatio est tanta, quòd sit sensu perceptibilis. Non est autem semper sic, & ideo aliquando non sentit ratione variationis imperceptibilis, vt contingit in presenti. Cum enim inter esse vnus accidentis, & alterius non sit aliquod medium; & qualitas siue color succedens sit eiusdem speciei, non est ex parte potentia possibilis iudicandi diuersitatem illorum numeralem. Et est simile ad hoc explicandum. Si Deus in toto tempore precedenti instans. A. conseruaret albedinem in subiecto & in instanti. A. illam albedinem destrueret & vnam aliam eiusdem gradus in eodem subiecto produceret, non perciperet sensus albedinis vnus corruptionem & alterius generationem: quod ipsum cōtingit in presenti imò hac ratione demones hominibus tot prestigia facere possunt, quia ostendunt eis accidentia similia cum alijs, quæ homines iudicant esse eadem, cum tamen sint diuersissima. Ad secundam replicam respondetur, qd species

species sunt diuersæ, & in instanti sit illa mutatio quia emissio specierum, & receptio eorum, similiter & visio sit sine motu, & sine aliqua resistentia aut expulsiōe contrarij; neque frustra ponuntur diuersæ species, cum primæ corrumpantur, species enim vt potè accidentia intentionalia dependent in fieri & in esse à sua causa, & cum obiectum sit illarum causa, & desideret esse, necesse est, vt ipsæ etiã amiserint esse. Neque verò quia species variantur definit esse eadem visio, quia tantum species variatur materialiter & non formaliter. Vnde patet ad vltimam replicam contra hanc solutionem, dicimus enim quòd est eadem numero visio, quia subiectum cui in hæret est idem, eademque potètia, & per idè tepus sicut esset idè calor in aqua qui producere- tur ab vno igne & postea interdederet ab alio. Terminus verò solum materialiter variatur, & non in ratione terminandi hic & nunc, à quo ratio actus numerica desumitur & non à termino materialiter sumpto; sicut motus in centrum est idem numero, licèt Deus annihilaret cœtrum, & loco illius aliud poneret. Licèt etiam non improbabiler dici posset, quòd illa visio interruptur imperceptibiliter formaliter saltem propter diuersitatem obiectorum, benè tamen possemus concedere quo ad substantiam & materialiter esse eadem. ¶ Ad alias autè replicas, quæ ibi sũt cõtra solutionem resp. Ad secundam probationem dicimus optimè ibi responderi, scilicet, quòd omnia accidentia corrumpuntur ad corruptionem suppositi, & alia de nouo producuntur ad generationem alterius suppositi. Ad primam replicam contra hoc respondetur, quòd illa accidentia non generantur per alterationem sed comproducentur ad productionem suppositi, & ita non datur primum alteratum esse in motu alterationis. Ad secundam replicam patet ex dictis. Etenim familia accidentia producuntur ex necessitate materiæ & propter dispositiones antecedentes, & quia agens non est tanti vigoris, vt possit eas omnino destrueri. Vnde patet ad vltimam replicam. Dicimus enim quòd omnia illa accidentia corrumpuntur, quia corrumpitur forma, à qua habebant esse, & denuo alia loco eorum eiusdem speciei succedunt, propter rationes dictas. Neque hoc difficile fiet crediti illi, qui hæc non sensu, sed intellectus acumine, & rationis vi atque iudicio inuentus fuerit. ¶ Ad quartam ex dictis patet. Etenim virtutes herbarum per nimiam confusionem corrumpuntur, & aliæ eiusdè speciei producuntur, & quia sunt eiusdè speciei possunt producere eundè effectum, & ideo applicantur infirmis, & earum virtus dicitur naturalis. Ad replicam contra hoc patet etiam ex dictis producuntur enim similes virtutes ex necessitate materiæ & propter dispositiones antecedentes. ¶ Ad quintam respondetur optimè esse solutionem ibi datam. Ad replicam au-

A tem, quòd appropriatio materiæ facta per accidentia præcedentia non est aliquid accidens, sed est ipsamet materia formæ proportionata. De quo in articulo sequenti dicemus. ¶ Ad sextum quicquid sit de indiuiduationis principio, de qua questione in sequenti capite disputabimus. Respondetur negando, quòd indiuiduatio nõ fiat à materia signata. Licèt enim in illo priori forma sit singularis, id tamen est per ordinem quem dicit ad materiam signatam talibus accidentibus. Et vt in illo priori naturæ sit singularis, satis est, quòd nullum instans temporis detur, in quo forma non sit in materia signata, quia prioritas naturæ non est prioritas in quo, sed quia, vt dicemus in articulo sequenti. ¶ Ad septimum patet ex dictis. Quantitas enim licèt nõ habeat contrarium, ad corruptionem subiecti corrumpitur. Et quia confert ad introductionem formæ, ideo corrupta præcedit quantitate alia, simultanea producit. Illud autem exemplum de qualitate patet ex dictis esse nullum. ¶ Circa octauum & vltimum argumentum est

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum eadem dispositiones maneant in genito, quæ erant in corrupto.*

E T videtur quòd sic. Formam inducitur nisi in materiam dispositam, vt ait Aristot. 2. de Anima. c. 2. sed si non manent eadem dispositiones, inducere formam in materiam nõ dispositam, ergo. Cõsequètia patet & probatur minor, quia nõ potè effectus formalis esse sine forma, sed hoc quòd est dispositio materiæ est effectus formalis procedens à dispositionibus, ergo si non manent, materia manet indisposita. ¶ Arguitur secundò. Materia de se est indeterminata & indifferens ad quamlibet formam, ergo si non præcedit aliqua dispositio, quibus determinetur, sequitur aut nullam formam posse introduci aut quamlibet. Confirmatur, quia si omnes dispositiones præcedentes corrumpuntur ad aduētum nouæ formæ, sequitur quòd non esset aliqua ratio quare magis ista forma introducat in hanc materiam quam alia, quòd est falsum. Sequela autè probatur, quia determinatio materiæ ad formam fit per dispositiones, ergo corruptis illis non manet talis determinatio quia corrupta causa corrumpitur effectus. ¶ Arguitur tertio, quia si dispositiones præcedentes non manent, illæ quæ sunt in primo instanti cum forma non videntur produci ab agente. Confirmatur maximè de anima rationali, quæ non educitur de potentia materiæ. Quamobrem ergo homo generat hominem, nisi quia dispositiones quibus vnitur anima producit? sed si desunt esse præcedentes, nullæ videntur factæ ab ho-

mine,

mine, ergo. Neque valet dicere, quòd in eodem instanti temporis quo introducitur forma substantialis, introducatur nouæ dispositiones causatæ ab eodem agente, quòd priores causauit. Contra hoc enim est argumentum & sit quantum. ¶ Arguitur quartò. Nam materia non potest disponi in vno instanti. Item quia dispositiones sunt accidentia, accidentia autem quia producuntur per alterationem, non possunt in instanti produci, ergo. ¶ Arguitur quinto. Dispositiones omnes præcedunt formam saltem in aliquo priori natura; quæro, an tunc sint in materia nuda, an non? si non, ergo non præcedunt formam, ac per consequens neque disponunt ad illam: si sunt, ergo manent in generatione nouæ formæ cum ipsa materia, si quidem non corrumpitur eorum subiectum. ¶ Arguitur sexto. Illa instantia naturæ & prioritates in quibus dispositiones fingitur præcedere formam, quæro an sint aliquid reale, vel rationis, neutrum dici potest, ergo non debent poni. Probatur minor. Nam aliquid reale esse non possunt, quia nõ est aliquid instans reale nisi instans temporis, neque rationis, quia forma realiter est prior quam dispositiones & non prius tempore, ergo natura, ergo iam illud instans uaturæ est reale. In oppositum est S. Tho. 1. parte 1. q. 7. art. 6. & 2. contra gent. c. 7. 1. In quibus locis videntur fundi & Caiet. & Ferrariensis. ¶ Pro huius questionis intelligentia sciendum est primò ex S. Tho. 1. 2. q. 74. art. 4. ad 3. quòd dispositio triplex est: habet ad id quod disponit. Quoad quod; enim est idem & in eodem, sicut scientia inchoata dicitur esse dispositio ad scientiam perfectam. Quandoque autem in eodem, sed non idem, sicut calor est dispositio ad formam ignis. Quandoque verò nec idem nec in eodem, sicut in his quæ habent ordinem adinuicem, vt ex vno perueniatur in aliud, sicut bonitas imaginariæ est dispositio ad scientiam, quæ est in intellectu. ¶ Secundo est notandū, quòd dispositiones secundæ generis sunt in duplici differentia. Quædam enim dicuntur dispositiones præcedentes tempore formam generandam, quæ non sunt sufficientes vt forma geniti adsit cum illis, erant tamen simul cum forma corrupti tanquã dispositiones malæ, & istæ sunt per alterationem præcedentem generationem factæ. Aliæ dicuntur dispositiones simultaneæ quæ sunt conformes ipsi formæ introductæ, quia sunt simul tempore cum forma à qua dependent tanquam dimanantes ab ea, & ab illis forma dependet in alio genere causa, scilicet, materialis quia sine illis materia nõ est sufficiens receptaculum formæ istius magis quam alterius. ¶ Tertio est notandū ex doctrina S. Tho. in 1. p. q. 76. art. 6. ad primum, & de spiritalibus art. 3. ad 2. o. & in quæst. de Anima art. 9. quòd cum forma perfectior contineat virtute quicquid est aliam formarum inferiorum, vnaque perficiat mate-

A riam secundum diuersos gradus perfectionis, præintelligimus materiam esse prius perfectam secundum inferiorem gradum, & secundum accidentia illum gradum consequentia, quàm secundum perfectiorem & superiorem gradum. V. g. quia anima dat esse corporeum, & esse animatum, prius intelligimus ipsam dare materiæ esse corporeum cum accidentibus corporeitatis quàm dare esse animatum. Quò fit, vt dupliciter animam considerare possimus, vno modo absolute & quantum ad omnem eius effectum cõuenientem, scilicet, sibi, & in quantum est anima, & in quantum virtute continet gradus inferiorum formarum. Alio modo quantum ad vltiorem tantum, & perfectiorem effectum, quem scilicet facit in quantum est talis anima. ¶ His positis est prima cõclusio. Si forma substantialis consideretur primo modo in quantum, scilicet, est anima & quantum ad omnem eius effectum, sic nulla forma substantialis vnitur materiæ mediatis aliquibus dispositionibus, sed immediate seipsa vnitur materiæ primæ. Hæc cõclusio est S. Tho. 1. p. q. 76. vbi supra & sequitur euidenter ex questionibus præcedentibus. Probatur nihilominus ratione D. Tho. ibi. Nam materia est in potentia ad plures actus, scilicet, ad actum substantialem & accidentalem ordine quodam, prius autem est esse quàm esse talis, ergo prius & immediate informatur forma substantiali, à qua habet esse simpliciter, quàm accidentali, à qua habet esse secundum quid, scilicet, esse quantum vel quale, ergo. ¶ Secunda cõclusio. Si consideretur forma secundo modo in quantum, scilicet, talis anima, & dat vltiorem & perfectiorem effectum, sic forma non vnitur immediate materiæ primæ, sed mediatis dispositionibus accidentalibus consequentibus gradum inferiorem. Ista cõclusio est D. Tho. in 2. cont. gent. c. 7. 1. vbi dicit in fine, Vnde dispositiones corporis quibus fit proprium perfectibile talis formæ, hoc modo, id est, via generationis possunt dici mediæ inter animam & corpus. Hæc cõclusio probatur etiam ratione D. Tho. quia dispositiones ad formam via generationis præcedit formam in materia, quauis sint posteriores in essendo, ergo. Deinde, quia sicut præintelligimus formam dare prius gradum imperfectiorem quàm perfectiorem, eo quòd natura ab imperfecto ad perfectum procedit, ita etiã præintelligimus accidentia sequi ipsam formam secundum primum gradum quem dat, sed primus gradus est dispositio ad vltiorem vt sæpè ait S. Tho. & nos diximus supra in quæst. de pluralitate form. arti. 1. ergo & accidentia consequentia erunt dispositiones, ergo forma secundum quòd dat vltimum gradum non vnitur immediate materiæ primæ, sed mediatis accidentibus consequentibus ipsam formam secundum quòd dedit primum & imperfectiorem gradum. ¶ Ex

¶ Ex his duabus conclusionibus sequitur D. Tho. conformiter loquutum fuisse in 1. p. q. 76. ubi supra, & in 2. cont. gen. c. 71. In quibus locis videtur non esse sibi constans. Nam in 1. p. tenet impossibile esse, quod aliqua dispositio accidentalit cadat media inter corpus & animam vel inter quamcunque formam substantialem, & eius materiam, & quod impossibile est quascunque dispositiones accidentales præexistere in materia ante formam substantialem, in secundo autem Contra gentes, ut modo adducebamus, ait quod dispositiones corporis sunt mediæ inter animam & corpus, ergo sibi cōtrarius est. Nihilominus si quæ diximus attente inspiciantur, apparebit non solum non sibi D. Tho. contradixisse, verum etiam & subtilissime & cōformiter loquutum fuisse. Nam in prima parte loquitur de anima & vniuersaliter de forma substantiali quantum ad totalem eius effectum; quum enim materia secundum se sit in potentia ad esse substantiale, & non oporteat ut ad formam substantialem, aut ad esse substantiale per alia accidentia disponatur, inter materiam & formam, ut dat infimum gradum efficiendi, non oportet accidentia disponētia mediare: in secundo autē contra gentes loquitur S. Tho. de anima, & forma substantiali in quantum dat vltiorem & perfectiorem gradum. Nam si materia secundum se non sit disposita ut sit proprium perfectibile alicuius forme, ut est talis forma, sed indiget accidentibus ipsam illi forme appropriantibus, oportet secundum ordinem generationis præintelligere in materia illa accidentia, antequam forma ut est talis forma aduenire materię intelligatur: quoniam natura prius materiā disponit, quam formam introducat, & sic cum materiā indigeat dispositionibus accidentalibus ad gradum perfectiorem animæ, oportet in materia præintelligere dispositiones corporis, antequam forma secundum illum gradum corpori aduenire intelligatur. ¶ Tertia conclusio. Si loquamur de dispositionibus præcedentibus, nulla qualitas dispositiua præcedit formam in materia, ita quod remaneat in eius aduētū. Hanc optimè explicat Iacellus in 8. Met. q. 3. Ait enim quod cum ex aliquo debet generari aliquid, puta ex ligno ignis, necesse est materiam stantem sub forma ligni disponi per agēs calidum cum introductione caliditatis, & siccitatis ad formam ignis, & cum tanta caliditas & siccitas receptæ fuerint in ligno, quod cum eis in quinto gradu non fiat forma ligni, sed sunt pro forma ignis, corrumpitur lignum, ad cuius corruptionem concomitanter corrumpitur caliditas & siccitas introductæ pro expulsiōne formæ ligni, & pro receptione formæ ignis; & eo instanti quo abijcitur forma ligni cū omnibus dispositionibus, introducit forma ignis in materia nuda, quæ est in mera potentia, & accipit esse actū à forma substantiali introducta, & non

A ab aliquo accidente præuio. Hæc cōclusio sic explicata sequitur euidenter ex dictis in præcedentibus. Nam ut patuit in artic. præcedenti nullum accidens manet idem numero in genito quod erat in corrupto, sed huiusmodi dispositiones præuie erant in re corrupta, ergo non manent in genita. Deinde, quia si dispositiones istæ præcedunt formam introducendam in materia, & remanent, dant esse actū ipsi materię, omnis enim forma dat esse ei in quo recipitur. Tunc sic. Aut dat esse actū materię simpliciter, vel secundum quid, non simpliciter, quoniam hoc tantum conuenit formæ substantiali, cum sit substantia quæ est ens simpliciter: non secundum quid, quoniam esse accidentale, quod est esse secundum quid, supponit esse simpliciter. Cuius signum est, quod in accidentibus proposito de tertio adiacente supponit propositionem de secundo, ergo si materia debet esse calida vel sicca, necesse est ut prius sit sub forma substantiali, per quam primo trahitur extra suam potentialitatem, & fit actū simpliciter. Impossibile est ergo in aduētū formæ præsupponi aliquas dispositiones quæ non corrumpantur. ¶ Aduertendum hic tamen, quod licet istæ dispositiones præcedant tempore formam introducendam, & non manent cū illa, quin potius corrumpantur ad aduētū ipsius, sunt nihilominus veræ dispositiones materiæ, propter quas rectè conceditur formam introduci in materiā dispositam, ad quod sufficit ut forma substantialis introducta in materia sit terminus extrinsecus illarum dispositionum non exillectiam, quia per ipsas manet materia disposita & signata ad recipiendam hanc formam, sicut quando per vnam horam fit calefactio, in vltimo instanti illius horæ non existit calefactio, sed terminus eius, qui est calor, & tamen verè dicimus calefactionē esse dispositionem ad calorem, cum quo simul nō existit, dicitur autem forma substantialis terminus extrinsecus illarum dispositionum, quia est alterius generis, & nō identificatur cum alteratione & calore præcedenti. ¶ Quarta conclusio. Si loquamur de dispositionibus simultaneis, istæ non dicuntur eadem manere in genito & in corrupto. Ista conclusio patet euidenter. Nam huiusmodi dispositiones nullo modo præferunt in re corrupta, sed producantur cum forma substantiali, & inhaerent composito genito, & ideo dicuntur dispositiones simultaneæ ad differentiam aliarum, quæ dicuntur præcedentes, ergo huiusmodi dispositiones nō manent eadem in genito & in corrupto, quia cum qualibet forma substantiali vendicet sibi propria accidentia ad sui conseruationem, simul cum illa producantur istæ dispositiones, quæ sunt proprie & peculiare ipsius, & nullo modo præferunt in corrupto. Verum sciendū est, tum pro intelligētia ampliori huius conclusionis, tum etiam pro solutione

tione argumentorum, quod istæ dispositiones possunt dupliciter considerari. Primo modo ut præcedant secundum rem introductionem formæ in materia, sic quod sit materia subiectum inhaerentis illarum, & hoc est falsum, imò isto modo formam vniuersi & introduci in materiā dispositam est impossibile, nam ordine reali (ut sepè iam diximus) prius est in materia esse substantiale, quam accidentale, ergo non præcedunt secundum rem dispositiones istæ in materia formam substantialem: secundo modo si intelligamus dispositiones formæ præcedere introductionem ipsius non quidem secundum rem, ita quod prius existant, & inhaerant materię, sed secundum nostrum modum intelligendi, sic ad eò ut prius intelligamus materiā esse dispositam per illas, quam quod forma sit introducta. Nam prius natura licet in eodem instanti temporis dispositiones illæ præparat materiā ad introductionem formæ, quam sit forma in materia, sicut in eodem instanti temporis dat anima rationalis esse corporeum, animatum, sensitium &c. & tamen prius natura intelligimus aliquid esse corporeum quam animatum, & superior gradus intelligitur ut materia & dispositio ad subsequenter: ita licet in eodem instanti temporis sit forma, & dispositio, prius tamē natura intelligimus materiā dispositam, quam intelligamus in ipsa formam actuantem illam, & dantem illi esse substantiale, & sic dispositiones istæ præcedit formam in genere cause materialis, quia concurrunt ex parte materiæ illi dispositis: forma verò præcedit in genere cause formalis & efficientis. Neque inconuenit causas sibi inuicem esse causas, & vnam alteram præcedere in diuersis instantibus nature secundum diuersam rationem cause. Et huius rei sunt multa exempla. Nam prior est apertio fenestree, quam intratio aeris in genere cause materialis, quia aer nō potest intrare, nisi fenestra sit aperta, & introitus aeris prior est in genere cause efficientis apertione fenestree, quia non potest aperiri fenestra, nisi subintret aer, & si ex Theologia exēpla afferri in philosophicis licet, gratia in genere cause formalis prior est quam poenitentia, quia in peccatore non potest introduci poenitentia nisi adsit gratia à qua oriatur, & similiter charitas est prior poenitentia quia nemo potest poenitere de peccatis propter Deum summè dilectum, nisi adsit charitas quæ summè diligit Deum: ceterum in genere cause materialis & dispositiue prior est poenitentia quam charitas & gratia, quia nō potest esse gratia & charitas in peccatore, nisi adsit dolor de peccatis. ¶ Ad argumenta in principio posita respondetur. Ad primum concedo maiorem, & nego minorem. Ad probationem patet ex dictis in tertia & quarta conclusione. ¶ Ad secundum, quod ut patet ex dictis in prima & secunda cōclusionem ma-

A teria potest dupliciter considerari: vno modo in ordine ad formam substantialem ut sic, & ita non eget dispositionibus, sed sicut voluntas fertur ad bonum in communi, & inclinatur etiam si non habeat habitus superadditos, ita materia appetit formam substantialem in communi, etiam si non habeat dispositiones. Et non requiruntur dispositiones ad formam ut sic, sed ad formam substantialem, scilicet, hominis viuētis &c. Secundo modo potest considerari in ordine ad formam non absolute, sed talem, & sic eget dispositionibus sicut voluntas ut inclinetur ad hoc bonū particulare, scilicet, iustitiam, eget habitu iustitiæ superaddito, & ideo dispositiones præcedunt secundum nostrum modum intelligendi in materia ut determinant ipsam ad gradus particulares formæ. Atque ita si consideretur materia sine dispositionibus indifferens est ad quamcunque formam particularem, quauis secundo inclinetur ad illam, licet nō proxime nisi positis dispositionibus. ¶ Ad tertium argumentum respondetur iuxta dicta in præcedentibus, quod illæ dispositiones cauantur secundo ad productionem suppositi ab eodem agente, quod suppositum generauit. Quod quia cōmuniter sic dicitur, & verissimum est, oportet ut radicatus nos explicemus. Pro quo supponenda prius sunt quedam fundamenta ad id necessaria. ¶ Primum est. Nullum accidens agit effectiue in subiectū, in quo est. Sententia est S. Tho. 1. 2. q. 8. artic. 1. ad 4. & multis alijs locis, sed ratio est manifesta, quia calor calefaciens est ut informet subiectum, seu potius, subiectum calefacit, quod est calidum calore, calefacit autem in quantum est actū calidum, calefit autem in quantum est potentia calidum, simul autem nequit esse in actū & potentia, ergo. ¶ Secundum fundamentum sit. Quod omnis motus definit extrinsecè, id est, quod datur primum instanti, in quo motus nō est, & immediate ante illud erat. Hoc est manifestum ex 6. Physica. 5. Notandum tamen quod terminus motus dupliciter accipi potest, aut respectu temporis, aut respectu eius quod per motum acquiritur. v.g. respectu caloris primo modo semper definit extrinsecè, id est, habet terminum extrinsecum: secundo modo aliquando habet extrinsecum, aliquando intrinsecum, extrinsecum quidem, quando simul cum motu definit subiectum, quia tunc nō datur, quid vltimo acquisitū sit per talem motum in tali subiecto. v.g. si Petrus currens moriatur. Aliquando verò intrinsecum, quia signare possumus, quid in hoc subiecto tādē acquisitum sit. v.g. si in fine cursus Petrus incolumis sit in hoc loco. ¶ Tertium fundamentum sit, quod agentia particularia efficiunt determinando causas vniuersales efficientes, quæ de se sunt indifferentes ad quemuis effectum producentium. v.g. Sol & cœlum eodem modo concurrunt ad generationem

tionem hominis & equi, & indifferēter possent in hac materia cōuenire ad formam equi, & leonis, sed quia virtus illorum vniuersalis applicatur per particularia agentia determinantia materiam per dispositiones introductas, & potius hanc quam illa forma introducit, & hic quam ille effectus sequitur. Hinc infero corollariū quod si semel subiectum fuerit determinatum per dispositiones ab agente particulari productas, & quae in absentia agentis conseruari possint, tunc non esse necessariam existentiam particularis agentis, quia eatenus dicebamus peculiare agens requiri, quatenus vniuersale determinat, quod si semel determinauit, & manet id quod illud determinauit, nihil aliud requiritur. Atque ad istum modum ego intelligo lapidem a generante moueri, quia determinauit illum dando illi esse, & quia semper manet illud esse non requiritur generantis praesentia. Et quantum ad causas vniuersales sunt quae illic efficiēter concurrunt, generans dicitur mouere, tum quia determinatur ab illo generante, tum etiam quia causae vniuersales cum sint natura sua indifferentes ad vnum & alterum effectum, non sunt causa illae in quas effectus reducimus: sed potius in illas ratione quarum hic potius quam alius effectus sequitur. ¶ Quartum fundamentum sit quod illud sit sine per generationem siue per alterationem nec est subiectum nec forma sed compositum. Hoc fundamentum patuit supra in capite praecedenti & sumitur ex Arist. 1. Physic. text. 64. & S. Tho. 1. 2. q. 72. artic. 2. V.g. terminus calefactiois est esse calidum, non calor neque corpus; terminus generationis est equus, non materia neque forma, sed quod infero, quod si quae forma non dependet a materia non solum non producitur per se, sed neque comproducitur, vt anima rationalis, quae a solo Deo creatur. Animate autem aliorum animalium, quia dependent a materia & extra totum non sunt, ideo comproducentur ab eodem agente. His praeciatis quando queritur, a quo producitur ille dispositiones quae sunt simul, cum forma in primo instanti, respondetur per quatuor propositiones. ¶ Prima propositio, illae dispositiones non producantur a subiecto in quo sunt, tamen consequuntur ad productionem subiecti, loquor de subiecto quod. Probatur prior pars ex ratione primi fundamenti. Secunda vero pars probatur ex quarto fundamento & corollario. Sic enim subiectum dicitur causa suam passionem, quia comproducantur cum deperditia a subiecto. ¶ Secunda propositio, illae dispositiones non producantur effectus a praecedentibus dispositionibus. Probatur primo, quia accidentia eatenus efficiunt, quatenus subiectum in quo sunt operatur. Actiones enim sunt suppositorum, unde calor non est quod calefacit, sed calidum calore: at corruptum non genuit genitum. Reticulum enim est dicere,

A quod aqua facit ignem, sed ex aqua tanquam ex termino a quo factus est ignis, ergo neque accidentia quae praecesserunt in corrupto efficiendo concurrunt ad generationem ignis. Secundo, quia dispositiones praesentes sunt perfectiores quibuscunque praecedentibus, ergo non effecta sunt ab illis. Tertio, quia agens & patiens debent habere diuersam materiae portionem. Item debent esse simul, ergo. Quarto, quia si quando tribuimus effectum praesentem agenti, quod modo non est, vt generanti lapidem tribuimus motum deorsum, illud tamen est virtute actionis, quam habuit semel, per quam determinauit materiam, sed cum dispositiones praecedentes nihil egerint quandiu fuerunt, modo quando non sunt, quomodo efficiunt? Tertia propositio, non sufficit referre illum effectum ad efficiētiā causarum vniuersalium, quia causae vniuersales sunt indifferentes ad hunc vel illum effectum. ¶ Quarta propositio, Causa particularis efficiens simpliciter potest esse: vno modo secundum se & virtute intrinsecam, vt ignis igne producat, aut secundum virtutem extrinsecam efficiētiā tamen in aliam materiam, vt cum mortuo animali manet semen cum virtute actiua in materiam aliam; aut secundum virtutem quae in ipso passo recipitur non efficiētiā, sed passiuē determinantem & disponentem subiectum, vt vniuersalem efficiētiā & instantiam causarum vniuersalium determinat ad hunc effectum iuxta illud: Quicquid recipitur ad modum recipientis recipitur. Et hoc pacto dicimus quod aqua reducitur ad suam frigiditatem a generante, quia nimirum accipit esse aquam & hanc formam per quam determinatur ad hanc frigiditatem, nisi impediatur ab agenti particulari; hoc etiam modo lapis & in vniuersum omnia grauiā & leuiā mouentur a generante. Et ob huius ignorantiam multi referunt effectus in causas quae per accidens sunt & non per se vt ipsi putant, dicunt lapidem moueri a medio, alij quod in se habent virtutem efficiētiā a generante. v.g. grauitatem, eredentes non satis esse concussum generalem cum determinatione recipientis, cum tamen hoc sit manifestum. Quare enim magis ad huius ardore cera liquefit, & lutum exsiccat? ¶ Ex dictis sequitur primo solutio in forma ad argumentum principale. Cum queritur a quo producantur dispositiones quae incipiunt cum forma, Respondetur, quod ab illo agenti qui genuit. v.g. ignem. Quod si rursus queratur, & quare agens potius ignem quam aërem genuit. Respondetur, quia determinauit materiam per dispositiones quaedam ne in aliam formam abiret. Rogas autem amplius & quare illae dispositiones cum non sint simul cum forma, determinant materiam ad hanc formam. Respondetur satis esse vt dicebamus in fine tertiae conclusionis ad continentiam materiam abiret ad aliam formam,

formam, & vt hanc reciperet, vt illae dispositiones fuerint immēdiate ante instantiam. Quenadmodum motus ad calorem vt quatuor tamen non sit simul cum calore vt quatuor tamen immediate ante fuit & hoc est vt dicimus calore cuiusmodi per motum fieri & produci, non quidem quod motus in eo quod mouetur sit virtus actiua, sed quia est dispositio successione sua procedens ad perfectiorem calorem, ita etiam est intelligendum quod praecedens alteratio huc tendebat tanquam ad terminum, scilicet, vt esset in hoc subiecto calor vt octo, & quia cum calore talis non potest esse forma aquae, fit vt talis motus non habeat terminum intrinsecum, quia subiectum quod alterabatur desinit per primum non esse, & ita non possumus signare ad quantum calorem mota est aqua, sed extrinsecum terminum assignamus, nunquam enim fuit calida vt octo, & citra habuit maiorem & maiorem. Est exemplum, si nati cadens ex turre moriatur in medio in illo instanti in quo non est animal; non est motus praecedens, neque terminus intrinsecus, id est, determinatus sub quo vitium fuit canis, nihilominus quod cadens sit in hoc loco, factum est propter motum canis, etiam si cadens nunquam fuerit motu tali mota. Hic ergo in modis dispositiones praecedentes etiam non sunt simul, determinant nihilominus materiam ad hanc formam cum his dispositionibus postquam ad aliam formam. ¶ Sequitur praeterea ex dictis quare sit facilior transitus ex elemento symbolo cui alio; quia scilicet, tamen desinat esse ex numero qualitates, tamen illa symbola magis determinat materiam ad similem qualitatem. ¶ Item sequitur, quare tot forma praecedat in embione, priusquam veniat ad animal perfectum, scilicet, ad hominem quia nimirum non queritur; dispositiones praecedentes sufficere determinare materiam ad formam tam perfectam, sed est quidam ordo. Notandum tamen hic est non opus esse vt dispositiones praecedentes formam sint eiusdem speciei cum ijs quae consequuntur, nam ante productionem hominis nulla dispositio esse potest eiusdem speciei cum complexione requiritur ad hominem. Dixerunt cum complexione, quia in ratione simpliciū qualitate omnes sunt eiusdem speciei, vt in 2. lib. copiose explicabitur. Ceterum complexio hominis non est nihil in homine; habet enim esse huius speciei ab homine. Ex his omnibus patet ad conclusionem tertij principalis argumenti. Dicimus enim solutionem ibi datam esse bonam, & conformem his qua modo diximus. ¶ Ad quantum arguerentur, quod erat replica huius solutionis respondetur, quod materia optime potest disponi per dispositiones subsequentes in instanti, quia non producantur per motum, sed ad productionem compositi. Antecedentes vero quae producantur per motum non possunt produci in instanti. ¶ Pro solutione quinti & sexti argumenti. Dico primo, quod illa instantia in quibus intelligimus illas naturae prioritates, non sunt

A distincta instantia realia, sed a nostro intellectu excogitatur eorum diuersitas licet in re fundetur. Nam idem instanti temporis in diuisibile realiter partitur nos per intellectum, & in quatuor instantia fecimus iuxta quatuor genera causalitatis, quae possunt in ipso instanti temporis esse, secundum quatuor genera causalitatis; & vniuersum tribuimus causae efficienti, & eius causalitatis, alind causae formalis & eius causalitatis; & sic in reliquis, sicut patet in exemplis supra adductis, & ita patet quod illorum instantiū distinctio aliquid rationis est. Dico secundo, quod illae prioritates naturae quae in illis instantibus sunt, vt prioritas materialis & causalitas illa, & sic de alijs sunt reales prioritates. Itaque formam esse priorē naturam quam accidentia in genere causae formalis, & accidentia esse priora forma in genere causae materialis, sunt prioritates reales. Patet hoc, quia istae prioritates nihil aliud sunt, quam quaedam causalitates accidentiū & formae, sed illae causalitates sunt aliquid reale, quia non est causalitas rationis in entibus rebus respectu alicuius, quod realiter fit, ergo. Itē, quia habent esse illae causalitates & vere causant seclusa intellectus operatione, ergo sunt aliquid reale. Praeterea, nam quod formae sit prior natura quam accidentia, formaliter nihil est aliud quam quod disponat materiam, ergo. ¶ Dico tertio, quod illa instantia naturae non sunt instantia in quibus sit causa & non sit effectus, sed sunt prioritates quia, & debent explicari per quia, & non, in quo sicut verum est dicere. Dispositiones sunt priores forma in genere causae materialis, ergo quia illae dispositiones sunt disponentes materiam, forma introducit, & non licet inferre, ergo in illo priori sunt dispositiones, & non est forma & sic in alijs est dicendum. Probatur hoc, quia in eodem instanti in diuisibili temporis sunt omnes illae causalitates, ergo non est verum dicere, in hoc priori est dispositio & non forma; quia denotatur, quod in aliquo instanti temporis sit dispositio materiae disponentis, in quo non est forma, quod est aperte falsum; alius dispositiones tempore praecedentem formam, cum impossibile sit quod dentur duo instantia immediata. ¶ Dico quarto, quod illae dispositiones materiales subsequentes formam nunquam inhaerent materiae nec sunt in illo vt in subiecto quod, sed inhaerēt toti composito vt subiecto quod, materiae vero vt quod, tamen quantum toti composito inhaerent, disponunt materiam quia forma non esset in materia nisi compositum haberet illas dispositiones subiectum & inhaerent. Probatur hoc, quia materia vt supra. Vnum fuit non est subiectum accidentium, neque inhaerent illi, alius prius esset esse accidentiale, quam esse substantiale. ¶ Dico quinto, quod cum illa instantia sint instantia rationis, & signa rationis, & non sint instantia essentia in quibus, sunt instantia in quibus intelligendi.

Volo dicere, q̄ quando dicimus dispositiones esse priores forma in genere cause materialis, illa prioritas non est prioritas in quo sit prius dispositio quam forma, quia hoc denotat tēpus, sed est prioritas in quo intelligendi, quia cum causent dispositiones materialiter introductionem formæ in materia, possum optimè intelligere dispositiones illas disponere materiam, & in eodem priori non intelligere formam in materia; & possum intelligere in alio priori naturæ formam esse in materia, & non intelligere dispositiones causatas ab illa in eodem priori. Et ratio huius est, quia omne prius potest intelligi sine suo posteriori eo modo quo prius est: sed illud in genere cause efficientis est prius, absolute dicitur prius; quod verò in genere cause materialis dicitur prius, secundum quid est prius, ergo. Et per hæc patet ad quintum & sextum argumentum. ¶ Ad quintum respondetur, quod illæ dispositiones precedentes formam in genere naturæ in illo priori non sunt disponentes materiæ sine forma, quia non est prioritas efficiendi in quo, quinimo in illo priori sunt in toto composito, intelliguntur tamen tunc disponere materiam ad susceptionem formæ, & non intelligitur tunc forma in materia in eodē priori, licet in alio intelligatur præcedere, & absolute sit prior quam illæ dispositiones, quia est prior in genere cause formalis. Et si iustes; Si intelligatur in illo priori dispositiones disponentes materiam, ergo vel inhaerendo ei vel non inhaerendo. Respondetur quod intelliguntur, inhaerendo in eodem instanti tēporis, quia introductione formæ, & dispositiones inherentes composito, & disponentes materiam simul sunt cum compositi productione in eodē instanti tēporis. ¶ Ad sextum patet ex secundo dicto. Et hæc de hac quæst.

Circa octavam & vltimam conclusionem huius capituli est quæstio vndecima.

QVÆSTIO XI.

¶ *Utrum materia sit subiectum generationis & reliquorum omnium motuum.*

ET videtur quod sic. Primo ex Arist. hic quid videtur asserere in vltima cōclusionē, & in 1. Phy. sic. 8. hanc ponit differentiam inter generationem & alios motus, quod alij requirunt subiectum in actu, generatio verò subiectum in potentia, ergo. Confirmatur. Nam D. Tho. etiā hoc sæpius videtur asserere vt super textus citatos, & supra. c. 3. ipse & Arist. definiunt, quod ens in potentia est subiectum generationis, & per ens in potentia intelligitur materiā primā, ergo. ¶ Arguitur secundò. Nam id est subiectum generationis, quod per illam mutatur, sed materia mutatur de vna forma in aliam, & non suppositum, ergo gene-

ratio est in materia prima tanquam in subiecto & non in composito. Confirmatur. Subiectum motus est id quod mouetur vt dicitur. 5. Physic. tex. 3. de quo vide Soto. ibi. q. 1. concl. 1. sed id quod in generatione mouetur est materia prima siquidem transmutatur de vna forma in alia, ergo. ¶ Arguitur tertio. Generatio rei substantialis non est alia res à forma quæ producitur per generationē quia secundum Arist. motus non est præter res ad quas est motus, sed immediatum subiectum formæ quæ producitur est materia prima, ergo & immediatum subiectum generationis est materia prima. ¶ Pro intelligentia huius quæst. notandum est primo, q̄ Auicembron, Auicenna & Albertus Magnus & alij dicentes materię esse cōeam formam corporeitatis, dicunt compositum ex materia & illa forma corporeitatis esse subiectum primum generationis, quod quidem subiectum est nō sit materia primò prima, videlicet per carentiam cuiuscūque formæ, est tamen materia secundò prima videlicet per carentiam formæ specificæ introductionē. Resolutio etiam cuiuscūque cōpositi fit ad talem materiam secundò primam. Sed hæc opinio iam fatis à nobis confutata est in superioribus, & ita hic nō est amplius de ea tractandum. ¶ Secundò notandum est quod materiam esse subiectum generationis potest intelligi tripliciter. Primò, q̄ sit subiectum inhaesionis, id est, q̄ generatio subiectetur in materia tanquā in suo subiecto. Secundo, q̄ sit subiectum denominationis, id est, q̄ generatio denominet materiā generatā. Tertio modo, q̄ sit subiectum in quo exercetur generatio, sicut mobile est subiectum in quo exercetur motus. Et his tribus modis disputanda est à nobis in presenti ista quæstio. Et quidem Caiet. in. 3. p. q. 35. arti. 1. putat quod licet materia prima nō sit subiectum denominationis generationis, sed huiusmodi subiectum est cōpositum quod generatur, tamē est subiectum inhaesionis. Itaque dicit q̄ sicut motus vel mutatio est in mobili sicut subiecto cui inhaeret, quemadmodum si manus calefiat, calefactio est subiectiue in manu, ita generatio in materia prima quæ transmutatur, sicut si ex aqua fit aer, generatio aeris est subiectiue in materia prima; & putat hanc doctrinā esse D. Tho. in illo loco. ¶ Nihilominus tamē sit prima cōclusio. Materia prima neque est subiectum denominationis neque inhaesionis. Volo dicere quod generatio neque denominat materiam primam generatam, neque verò inhaeret ei tanquam subiecto. Prima pars huius conclusionis conceditur à Caietano. Et probatur. Nam materia prima non generatur, sed compositum est quod generatur, ergo in materia prima nō est subiectum denominationis generationis. Secunda tamē pars est cōtra Caietanum. Et probatur. Nam vt patuit in precedentiibus nullum accidens potest subiectari in materia prima.

CAPITULUM V.

E augmentatione reliquæ est dicere quomodo differat a generatione & alteratione. Et quomodo augmentetur in unum quod quæ quod augmentatur, & diminuitur, quod cuique diminuitur. Scrutandum itaque primò vtrū solum in circa quid est, eorum differentia, adinueniuntur. Verbi gratia, ea quæ est, hoc in hac, transmutatio, vt ex potentia substantia in actū substantiam; generatio est, quæ autem circa magnitudinem, augmentatio & diminutio; quæ autem circa passionem, alteratio: vtrūque autem ex potentia entium in actū transmutatio dicitur est.

Aut etiam modus differet transmutationis, videtur enim quod alteratur non ex necessitate transmutat locum, neque quod generatur. Quod autem augmentatur & diminuitur.

Alio autem modo ab eo, quod fertur. Nam, quod fertur vniuersum mutat locum. Quod autem augmentatur, quemadmodum, quod extearditur. Hæc enim manente particula transmutatur secundum locum.

Non quemadmodum, quæ sphaera. Hæc enim in simili loco transmutantur manente toto. Quæ autem eius, quod augetur, semper in ampliore loco. In minorem autem, quæ eius, quod diminuitur. Quod autem transmutatio differet, non solum in circa quid, sed ex parte eius, quod generatur & alteratur & augmentatur, manifestum est.

Circa quid autem est transmutatio, augmentationis & diminutionis. Circa magnitudinem autem videtur esse augeri & diminui. Et qualiter suscipiendum? Vtrum ex potentia quidem magnitudine & corpore actu vno in corpore, & sine magnitudine, generari, corpus & magnitudinem? Et cum hoc dupliciter contingat dici, qualiter augmentatio fit, vtrum ex separata ipsa secundum se materia, an ex existente in alio corpore?

Aut impossibile vtrūque. Separata enim, aut nullum possidebit locum, vt patet aliquis, aut vacuum erit & alia vt corpus nō sensibile.

prima: at generatio est accidens, ergo. Confirmatur. A Nam vel generatio, subiectatur in materia prima absque forma vel cum illa, sed neutro horum modorum, ergo. ¶ Secunda conclusio. Si de subiecto generationis loquamur tertio modo materia prima est subiectum generationis. Hæc conclusio est Arist. in presenti cōcl. vlti. & eam ipse late probat contra antiquos Philosophos, & in 1. Physic. & in hoc lib. c. præced. & in multis alijs locis suorum operum, & eam probant argumenta facta in principio. ¶ Tertia conclusio. Loquendo de subiecto eodem tertio modo materia prima est etiam quodammodo subiectum omnium aliorum motuum, & mutationū. Hæc etiā conclusio est expressa Arist. in hoc cap. in eadem vltima cōcl. & eam tenent ibidē Commentat. & D. Tho. & reliqui omnes Aristot. interpretes. Et probatur eius ratione. Nam materia prima est maxime propriū subiectum generationis & corruptionis, quia immediate substat formis substantialibus, quæ per generationem & corruptionem adueniunt & recedūt; quodammodo autem, id est, ex cōsequenti & mediate subiecitur omnibus alijs transmutationibus, quia subiecta aliarū transmutabilium sunt susceptibilia aliquarum aliarū contrarietatum, quæ reducuntur in primā contrarietatem, quæ est formæ & priuationis, cuius subiectum est materia prima, vt dicitur. 1. Physic. tex. 7. r. ergo omnia alia subiecta participant quodammodo materiam primam in quantum ex materia & forma componuntur. Confirmatur primò. Nam omnia mobilia quæ mouentur alijs transmutationibus præter generationem & corruptionē vt alteratio & augmentatio & motu locali, in tantum mouentur in quantum sunt in potentia, sed omnis potentia debet reduci ad materiam primā quæ est prima potētia, ergo radicaliter & mediate ipsa est causa quare illa omnia mouentur talibus motibus. Confirmatur secundo. Nam hæc est differentia inter generationē & corruptionē & alios motus q̄ generatio & corruptio sunt in subiecto nulli ineludente actum, sed quod sit pura potētia. At verò reliqui motus sunt in subiectis iam in actu licet in potentia ad formam acquirendam per motum vt albefactio fit in pariete qui est ens in actu & in potentia ad albedinem, ergo & materia prima est primum subiectum generationis & corruptionis, & ex cōsequenti & secundario & radicaliter est etiam subiectum omnium aliarū transmutationum. Et per hæc patent argumenta facta in principio, tantum enim probant secundam cōclusionē. Vel dicatur quod differentia inter generationem & alios motus attenditur penes terminos eorum: ita quod terminus quod generationis, scilicet, forma sublimis per materiam primam; terminus quo aliorum motuum, v.g. albedo, calor, requiritur subiectum in actu, & hæc de hoc capite.

Horum autem, hoc quidem non contingit, hoc autem necesse in aliquo esse. Semper enim alicubi erit, quod generatur ex eo. Quapropter & illud, aut secundum se, aut secundum accidens.

Sed si in aliquo existit, siquidem separatum ita ut non illius secundum se, aut secundum accidens, aliquid sit, contingit multa impossibilia. Dico autem, v. g. si generabitur aer ex aqua, non aqua erit transmutata, sed propterea quod in aqua ut in vase inest materia eius cuius est. Infirmas enim nihil prohibet materias esse. Quapropter & generari actu. Amplius neque sic videtur generari aer ex aqua ut exiens a manente.

Melius ergo est facere inseparatam materiam eandem, & unam numero, ratione autem non unam.

Sed neque puncta ponendum, neque lineas, corporis esse materiam propter easdem causas.

Illud autem, cuius hae sunt ultima materia est, quam nunquam sine passione possibile est esse, neque sine forma. Generatur quidem igitur simpliciter alterum ex altero, quemadmodum & in alijs determinati est: & ab aliquo aut actu existente aut homogenero, aut homogeneo. v. g. ignis ab igne, aut homo ab homine, aut ab actu. Durum enim a non durum generatur.

Quoniam autem est materia & substantia corporee & corporis talis. (Corpus enim commune nulli) eadem passionis & magnitudinis est, ratione quidem separata, loco autem non separata, nisi & passionis sint separabiles. Manifestum autem est ex quaestis, quoniam augmentatio non est transmutatio ex potentia magnitudine, actu autem nullam habente magnitudinem. Separatum enim esset ipsi commune. Hoc autem, quoniam impossibile dictum est in alijs prius.

Amplius autem talis transmutatio, non augmentationis est propria, sed generationis. Augmentatio enim est existentis magnitudinis additamentum, diminutio autem minoramentum. Ideo oportet habere aliquam magnitudinem quod augetur. Quapropter non ex materia sine magnitudine oportet augmentationem esse in actu magnitudine, generatio enim utique erit magis corporis non augmentatio.

Suscipiendum itaque magis, quasi tangentes quaestione a principio, qualis alicuius entis, augmentari & diminui, causas quaerimus. Videtur itaque, eius, quod augetur, quocumque pars auctu

A esse. Similiter autem in diminutione minor esse generata. Amplius autem, aduenire aliquo augmentari & recedente diminui.

Necesse autem augmentari, aut incorporeo aut corporeo. Si quidem igitur incorporeo, erit separatum quod commune. Impossibile est autem materiam a magnitudine esse separabilem, quemadmodum dictum est prius. Si autem corporeo, duo in eodem loco corpora erunt & quod augetur & quod augetur. Est autem & hoc impossibile.

B Sed nec sic contingit fieri ac generari, dicere augmentationem & diminutionem, ut quando ex aqua aer. I'unc enim maior moles generata est. Non enim augmentatio haec, sed generatio quidem eius, in quod transmutatur erit, corruptio autem contrarij, augmentatio autem neutrius. Sed, aut nullius (aut si aliquid commune arborum existit) eius quod generatur, & eius quod corrumpitur. v. g. si corpus. Aqua autem non aucta est, neque aer, sed hoc quidem deperit, hoc autem generatum est, corpus autem, si quidem id auctum est. Sed & hoc impossibile. Oportet autem saluare, rationem & existentiam eius quod, augetur & diminuitur. Haec autem tria sunt, quorum unum est, quancumque partem maiorem esse eius quod augetur magnitudinis (v. g. si caro, carnis). Et adueniente aliquo. Et tertium, ut saluetur & permaneat, id, quod augetur.

C Cum enim generatur aliquid simpliciter & corrumpitur, non manet idem. Quod autem augetur, aut minuitur, manet idem. Sed tamen hic quidem passio, hic autem magnitudo, non manet eadem. Si itaque erit illic praedicta augmentatio, continget nullo adueniente, neque manente auferri & nullo recedente diminui & non manere, quod augetur. Sed oportet hoc saluare. Subiecta enim est augmentatio talis.

E Quia et autem aliquis & quid est, quod augetur, utrum cui apponitur aliquid, aut quod apponitur. v. g. si crux, quod augetur, hoc fit manus, quod autem augetur, quare igitur non ambo aucta sunt? Manus enim, quod apponitur & cui, quemadmodum & quando miscens vinum aquae. Similiter enim manus unumque.

Aut quoniam quidem, huius substantia manet, huius autem non, v. g. cibi. Quoniam dominans dicitur in mixtione, ut vinum. Facit enim, vini opus, sed non aquae, uniuersa mixtura. Similiter &

ter & in alteratione, si manet caro ens, & quod aliquid est, passio autem aliqua, quae inest per se, quae prius non inerat, alteration est hoc. Quo autem alteratur est, hoc, quandoque quidem, nihil passiuo est, neque, alterata est substantia, quidamque, autem & illud. Sed alterans, & principium motus, in eo quod augmentatur & alteratur, in his enim est mouens. Quoniam, & ingrediens generatur utriusque, magis, & accipit illud corpus, v. g. si ingrediens fiat utique spiritus, oportet corruptum esse hoc patiens, & mouens non est in hoc.

Quoniam autem de his quaestis est sufficienter, oportet quaestis tentare solutionem inuenire, saluantes manere id quod augetur, & adueniente aliquo auferri, recedente autem diminui. Adhuc autem, quodcumque signum sensati, aut maius, aut minus, generatum esse: & non vacuum esse corpus, neque duas magnitudines in eodem loco, neque in corporeo auferri.

Suscipiendum igitur causam, sed si primum quaedam constituerimus, quorum unum est, quod anhomomera augetur, cum homomera augetur. (Componitur enim ex his unumquodque.) Deinde quod caro, & os, & inaequaeque talium partium est duplex, quemadmodum & aliorum in materia speciem habentium. Etenim materia dicitur, & species, caro, aut os.

Quamlibet igitur partem, augetur, & adueniente aliquo secundum quidem speciem est contingens, secundum autem materiam non est. Oportet autem intelligere quemadmodum si aliquis mensurabit eadem mensuram aqua. Semper enim, aliud, & aliud, quod generatur. Sic utique, augmentatur materia carnis, sed non partium cuique aliquid aggeneratur. Sed hoc quidem defluit, hoc autem aduenit. Formae autem, & cuiusque speciei particulae.

F In anhomomeris autem hoc magis manifestum, v. g. in manu, quoniam proportionaliter auctum est. Materia enim, alia ens a specie, manifesta magis est hic, quam in carne, & hominibus. Ideo & motus magis videtur esse, caro, & os, quam, brachium, & manus.

Quapropter, est quidem sic quantumque carnis auctum, est autem non. Secundum speciem enim quocumque, aduenit, secundum materiam autem non. Manus autem totum generatum est, adueniente aliquo, quod vocatur cibis, & contrarium trans-

A mutato in eandem speciem. v. g. si seccum aduenit humidum. Cum enim aduenit, transmutatur humidum, & generatum seccum. Est enim ut partem simile a simili augmentetur. Est autem partem a dissimili.

Queret autem aliquis, quale oportet esse id, ex quo augetur. Manifestum utique, quoniam potentia est illud, v. g. si caro potentia carnem, actum autem aliud. Corruptum utique, hoc, caro generatum est.

B Non igitur hoc ipsam secundum se. Generatio enim esset non augmentatio. Sed, quod augetur, hoc. Quod igitur & ab hoc est patiens, auctum est, aut mistum. Quemadmodum, si quis vino superfundat aquam, hoc autem potest vini facere, quod mistum est. Et quemadmodum ignis facit, cum ea, quae non possunt, accipit, ita in eo, quod augetur, & est actu caro, quod inest augmentatum adueniente id, quod est potentia caro, sufficit actu carne. Igitur simul existit, si enim seorsum, generatio est. Est enim ita ignem facere ad existentem adiungentes ligna. Sed sic quidem est augmentatio. Quando autem ipsa ligna per se incenduntur, generatio est.

Quantum autem uniuersale quidem non generatur, quemadmodum, nec animal, nec homo, nec aliquid singularium, sed, ut hic uniuersale, ita & illic quantum. Caro autem, aut os, aut manus, & horum homomera, adueniente quidem aliquo quanto sed non carne quanta.

D Secundum id igitur, quod, omentia utrunque, v. g. quare caro sic augetur quidem. Etenim, quanta oportet generari, & carnem, secundum id enim, quod solum substantia caro, nutrit. Etenim sic differunt, cibis & augmentatio ratione.

Ideo nutritur quis quousque, saluatur, & diminuitur. Augmentatur autem non semper.

Et nutrimentum augmentationi id est quidem. Esse autem aliud. Nam quatenus id, quod aduenit potentia quanta caro, augmentatum carnis est. Quatenus autem, quod solum potentia caro nutrimentum.

Haec autem species sine materia, ut immaterialis potentia aliquid, in materia est. Similiter autem & aliud quodcumque organum. Si autem aduenit aliqua materia, quae sit potentia immaterialis, habens & quantum potentia, haerent immateriales maiores. Si autem amplius facere non potest, sed ut aqua vino semper am-

plius mixta in fine aquaticum facit, & aquam, tunc, diminutionem faciet quanti, species autem manet.

EXPOSITIO TEXTVS.

Postquam Arist. sermonē fecit de generatione & alteratione, nunc augmentationis naturam exponere aggreditur. Qua in re primò exponit intentionem suam dicens q̄ post generationis & alterationis expositionem oportet vt de augmentatione sermo instituat. Quem tractatū diuidit Arist. in duas partes. In prima ait se acturū quomodo augmentatio differat ab alteratione, in secunda autē quomodo fiat augmentatio & diminutio. ¶ Circa primū proponit hanc quæst. An augmentatio ab alijs motibus differat? Vtrum, scilicet, differat ex parte termini solū, an etiam ex parte modi tendendi in illum? Cui quæstioni respondet quatuor concl. Prima cōclusio. Augmentatio differt à generatione & alteratione, quia est in distinctum terminum. Probatur cōclusio. Generatio est à potētia substantia in substantiam actū, alteratio verò à potētia passio, id est, à nō qualitate ad qualitatem, augmentatio autem est à nō magno ad magnum, ergo distinguuntur penes terminos. ¶ Secūda cōclusio. Augmentatio differt à generatione & alteratione ex parte modi tendēdi in terminos. Probatur cōclusio. In omni augmentatione est mutatio loci de necessitate, in generatione autē & alteratione non est motus localis de necessitate, ergo alius est modus augmentationis, atq; est generationis & corruptionis. Cum autē in hac conclusione Arist. dixerit augmentabile vel quod diminuitur mutare locum explicat quomodo mutet locum. **D** ¶ Tertia cōclusio. Alio modo mutat locum quod augetur, alio quod mouetur motu recto localiter. Probatur conclusio. Quod mouetur localiter motu recto, mouetur à loco secūdum se totum, id est, secūdum qualibet partē sui & etiā totaliter, id autē quod augetur nō mouetur secūdum omnem partē à loco, sed mutat locū sicut id quod deducitur putā metallū per malleationē, vel etiā humidū in vase per infusionem, siue quodcūq; huiusmodi corpus, quo quidē totaliter in eodē loco manente partes eius trāsmutantur secūdum locū per extensionē vel quocūq; alio modo. ¶ Quarta cōclusio. Quod augmentatur nō mouetur localiter eo modo quo mouetur aliquod corpus motu circulari. Probatur conclusio. Quod mouetur circulariter manet in eodē loco secūdum totū nō secūdum partes, sed id quod augetur nō manet in eodem loco secūdum totū, cū semper habeat maiorem, & id quod diminuitur minorem, ergo nō mouetur modo quo corpus mouetur circulariter. Ex dictis infert Arist. corollariē in fine primā & secūda cōclusionem. Manifestū esse augmentū differre à genera-

tionē & alteratione; dupliciter primò secūdum terminū ad quē: secūdo secūdum modum quo fit motus. ¶ Postquā Arist. absoluit primū quod proposuerat, scilicet, quomodo augmentatio differat ab alijs motibus, aggreditur iam nūc secūdum tractare, scilicet, quomodo augmentū fiat. Circa quod proponit aliam quæst. & est secūda huius capitū; Quæstio autē est, quia ex dictis patet augmentū esse circa magnitudinē sicut circa terminū, quærit modo Philosophus ex parte subiecti ex quo; An augmentū fiat ex corporeo potētia & incorporeo actu sine magnitudine? Et si ex corporeo, subdiuidit hoc mēbrū. Dupliciter enim potest dici q̄ aliqua materia actū existens sit sine corporeitate & magnitudine. Et ita rationabiliter quæritur, si talis materia, scilicet, corporea est subiectū augmentationis qualiter ex ea augmento fiat. Vtrū, scilicet, ipsa materia sine corporeitate & magnitudine existēs sit secūdum seipsam separata existens, aut ita q̄ sit in aliquo corpore, nō tamen pars eius. Nam si esset pars eius, esset subiectū corporeitati & magnitudini ipsius. ¶ Prima cōclusio. Augmentū non fit ex materia separata. Hanc probat Arist. quia si materia est separata, sequitur, q̄ vel esset absque loco vt punctus vel q̄ esset vacuū, vel corpus insensibile talis materia, sed nihil horū potest esse, ergo non fit augmentatio ex materia separata. Minorē probat Aristote. quoad primam partem, scilicet, q̄ esset absq; loco vt punctū. Nam materia est ex qua generatur corpora sensibilia, hoc autē ex quo corpora sensibilia generantur, necesse est in aliquo loco esse, ergo oportet id ex quo generatur aliquid secūdum materiā esse alicubi, vel per se, vel per accidēs. Per se quidē ponit Arist. secūdum opinionem antiquorū Philosophorū ponentiū materiā corporū naturalīū esse aliquod corpus actū putā ignem aut aërem, aut aquā. Per accidēs autē secūdum opinionem Platonis & suā, qui ponebāt materiā esse ens in potentia. Maior huius probationis non expressē ponitur ab Arist. sed supponitur: minorem verò probat, quia semper videmus q̄ id quod generatur est alicubi, id est, in aliquo loco determinato. Ibidem autē est quod generatur ex aliquo ubi fuit id ex quo generatur. Reliquas duas partes minoris principalis prætermittit Arist. sine probatione, scilicet, q̄ nō sit vacuū, & ait. Hoc quidē nō contingit, id est, vacuū est impossibile, quod iam ipse probauit. 4. Phys. c. 8. & 9. nihilominus tñ probat S. Tho. breuiter quia vacuū dicimus, corpus nō repletū sensibili corpore, sed materia in casu conclusionis esset corpus nō repletū sensibili corpore, ergo. Maior patet, quia vacuū antiqui Philosophi nihil aliud ponebāt nisi corpus sensibile. Et similiter, q̄ non sit corpus insensibile nō probat Arist. probat tñ Philopponus, quia non potest esse corpus, quin sit sensibile. Nam si corpus est, locum habet, & tunc

& tunc vel sursum vel deorsum, naturaliter vel vīolenter, & omni modo sequitur q̄ sit sensibile, aliter non haberet locum, ergo. ¶ Secūda conclusio respondens secūdo mēbro quæstionis quod erat, vtrum materia sic separata sit à corpore, vt sit in aliquo corpore, nō tamē pars eius, & respōdet negative, scilicet, impossibile est, q̄ materia sic sit separata à corpore vt nō sit aliquid eius. Probatur hanc. Nam si materia sine magnitudine existēs ita sit in aliquo corpore separata à substantia eius; q̄ non sit aliquid eius per se, vel per accidēs cōtingunt multa impossibilia, ergo materia nō est ponēda sic separata. Exēplo apposito manifestat modum hūc ponēdi vt probet antecēdēs, scilicet, ex illo sequi multa impossibilia. Nam ita isti ponūt materiā separatam, q̄ quādo generatur aër ex aqua, non fiat hoc per trāsmutationē aque ita, scilicet, q̄ materia aque amittat formā aque, & recipiat formā aëris, sed sicut si materia aëris esset in aqua sicut in vase. Sic exposito hoc modo dicendi probat ex illo sequi impossibilia, id est, Nam sequitur q̄ in vna re sint infinita materia. Probatur, quia si in aqua præter materiā eius est etiā materia aëris, paritē ratione potest esse in aqua alia, & sic in infinitū, præsertim quia ex vno possunt generari infinita successiue, & ita sequeretur, q̄ nihil prohibeat esse infinitas materias in aqua, sed ex materia qualibet potest aliquid actū generari, ergo sequeretur, q̄ infinita possent actū generari ex vna eadēq; aqua. Secūdum in cōueniens est, quia sequeretur, q̄ generatio fieret sicut exiēs à manēte, quod tamē est falsum; nam nō videmus aliquid sic generari ex aliquo putā aërem ex aqua sicut quod exit ex aliquo permanente: v. g. cū vinū exit à dolio nō trāsmutato. Cuius ratio non ab Aristot. sed à S. Tho. est assignata; quia potius generatio fit ex corrupto: vt supra dictum est. ¶ Tertia cōclusio. Melius est dicere augmentationē ex vna numero eadēq; inseparata materia fieri, ratione verò nō vna. Hanc cōclusionem Arist. nō probat, sed deducit ex præcedentibus. Et vult dicere, q̄ melius est dicere q̄ materia infit in omnibus, & q̄ nō separetur ab eis tāquam nihil eorū existēs, sed q̄ vna & eadem numero sit materia omniū, & differat solū ratione, & secūdum hoc non erit separata à magnitudine, sed in vnoquoq; subiecta est actū magnitudini. Ex quo colligitur, q̄ augmentatio fit semper ex eo quod est actualiter quātū, nō autē ex aliqua materia vel separata, vel in corpore manente sine quantitate. ¶ Quarta cōclusio. Materia nō est punctū, neq; linea, & hoc patet eisdē rationibus. Hanc cōclusionem infert Arist. corollariē ex dictis. Nam in præcedēti cōclusionē ostēdit q̄ est impossibile subiectū augmenti esse id quod nullā habet quantitatem actū, sed in potētia tātam sicut est materia, & quia quidā posuerūt materiā corporum esse quid Ma-

thematicum, ideo Philosophus in hac cōclusionē ostēdit, q̄ nihil quod caret magnitudine, potest esse subiectū augmenti. Caret autē quātitate in genere Mathematicorū punctum quidē simpliciter, linea verò secūdum dimensionē latitudinis & profunditatis, corpus autē habet magnitudinē secūdum omnem dimensionē vnde est perfecta magnitudo, vt dicitur in. 1. de celo. tex. 9. Ostēdit ergo in hac cōclusionē, quod nihil taliū quod quocūq; modo caret magnitudine, potest poni materia quæ sit subiectū augmenti. Probatur ergo cōclusio tribus rationibus. Primò quidem propter easdē causas, id est, propter rationes superius assignatas, quia necesse est puncta & lineas separatim per se existere, aut in aliquo corpore esse, & sic sequeretur eadē, quæ superius sequuta sunt. Secūdo probatur cōclusio. Quia Mathematica sunt separata à formis naturalibus & passionibus sensibilibus sicut secūdum intellectū, ita & secūdum esse, sed materia non potest separari à formis naturalibus, & passionibus sensibilibus, ergo impossibile est aliquid Mathematicorū qualis est punctū & linea esse materiā corporū naturalīū. Maior est Platoniorū, contra quos arguit. Minor probatur sic, & primò quod materia sine formā esse nō possit. Omne quod generatur oportet quod ex alio generetur, vt determinatum est in alijs; (scilicet, in. 1. lib. Phys. tex. 62. vbi determinauit Arist. q̄ vnūquodq; sit ex subiecto quod est materia,) & oportet q̄ generetur ex aliquo tāquā à suo simili homogeneos, (id est, quod saltem sit simile in genere) aut homioideos, (id est, q̄ sit vnus vel speciei) aut saltem oportet, q̄ illud ex quo generatur sit actū existens, siue ab actione alicuius existētis generetur aliquid, etiā si generans non sit simile generato genere aut specie, ergo materia nūquā potest esse sine formā. Antecēdēs exēplificat Aristot. Nam ignis generatur ab igne sicut ab agente vnus speciei, & homo ab homine, ab actu autē existēte, siue ab actione existētis generatur aliquid, sicut durū generatur à non duro. v. g. cum lac induratur per ignē. Consequentia autem probat S. Tho. quia semper generatur aliquid ex corrupto, vt supra. c. 3. dictum est, ergo necesse est materiam ex qua aliquid generatur, & in qua aliquid corrūpitur, semper habere aliquā formā per quā assimiletur, vel cōtrarietur generanti vel corrūpenti. ¶ Secūdo probat minorē, quoad illā probationē, q̄ materia nō possit esse sine passione, & ratio est. Nam materia est corpus ex substantia, immateriales enim substantia incorporea sunt, ergo talis substantia corporea. Patet cōsequentiā, quia nullū corpus cōmune, id est, vt explicat S. Tho. non potest esse aliquod corpus ita cōmune, quod non sit determinatū ad aliquā speciem, & ad aliquod indiuidū. Sed omne corpus tale determinatū necesse est habere aliquā passionē propriā, vel cōsequentiā

formam specificam, qualis est propria passio, vel qualiter unque aliter adueniente sicut sunt acci- denti in diuidua alia, ergo necesse est quod eadem materia que est subiectum magnitudinis, sit etiam subiectum passionis, ita tamen quod materia que est subiectum magnitudinis sit ratione separata a passione, sicut est alia ratio hominis & albi, loco autem, id est, substantia non separantur, nisi quis dicat quod passionis, id est, accidentia essent separabiles a substantiis, quod tamen est impossibile. ¶ Ex his inferit quintam conclusionem, in qua id quod in tertia infinuauerat diluere asserit & probat. Quia enim videbatur digressionem quandam a proposito fecisse, colligit nunc ex omnibus dictis quintam conclusionem, qua directe respondet quaestioni. Conclusio est. Manifestum est ex omnibus quae inquisita sunt, quod augmentum non est transmutatio ex aliquo, quod sit in potentia ad magnitudinem ita quod actu nullam magnitudinem habeat, sed oportet habere magnitudinem illud quod augetur. Hac conclusionem probat dupliciter. Primo, quia sequeretur quod commune subiectum, scilicet, materia prima esset separatum per se existens absque omni forma, quod & in precedenti conclusionem ostensum esse impossibile, & etiam prius in alijs locis, scilicet, in primo lib. Phys. Secundo. Nam sequeretur, quod talis transmutatio quae, scilicet, fieret ex eo quod solum esset in potentia ad magnitudinem, non proprie pertineret ad augmentationem, sed potius ad generationem, ergo. Probatur sequela. Nam de ratione augmenti est quod fiat additio ad praexistentem magnitudinem. Dicitur enim aliquid augeri ex eo quod sit maius, quod non esset nisi aliquid prius esset magnum. Et per oppositum de ratione diminutionis est, quod fiat minoratio quaedam praexistentis magnitudinis, ergo oportet quod id quod augetur habeat aliquam magnitudinem, ac per consequens oportet quod augmentatio fiat non quidem hoc modo quod materia quae erat sine magnitudine in actu perueniat ad hoc quod habeat magnitudinem in actu. Hoc enim non esset augmentatio corporis sed generatio, de cuius ratione est quod fiat aliquid in actu quod prius fuit in potentia. ¶ Postquam Aristot. determinauit de materia ex qua fit augmentatio, an ex corporeo, an vero ex incorporeo, nunc eidem quaestionem iterum a principio particularius disputandam esse inquit, ut sic inquiramus causas augmenti & diminutionis. Quaestio igitur qua de nouo modo proponitur, est. Quale sit id quod aliquid augetur, aut diminuitur. ¶ Ad hanc autem quaestionem dissoluenda Aristot. primo duo fundamenta iacit, ac deinde proponit argumentum quo vult probare, quod nihil in augmentatione addatur. Primum ergo Aristotelis fundamentum est. Eius quod augetur quaelibet pars augetur, & eius quod diminuitur, quaelibet

A pars minuitur. Secundum aduenit. Omne quod augetur, aliquo extrinseco adueniente augetur, & similiter aliquid diminuitur aliquo recedente. Haec duo fundamenta non probat, sed veluti per se nota supponit. S. Tho. autem ea super text. breuiter probat, & primum hac ratione, quia dicitur in. 5. Phys. tex. 1. illud cuius aliqua pars mouetur dicitur moueri secundum partem & non simpliciter, sicut hoc modo dicitur vulnerari, cuius manus vulnerata est: ad hoc ergo quod aliquid per se & simpliciter moueatur requiritur quod quaelibet eius pars moueatur. Quod quidem in augmento & omnibus alijs motibus obseruari oportet. Secundum fundamentum etiam probat. Nam quando aliquid reducitur in actu oportet quod reducatur per id quod est actu. Vnde secundum hoc id quod est in potentia ad maiorem quantitatem reducitur in actum illius quantitatis per aliquid quod habet actu quantitatem illam, & hoc est quod adijcitur ei quod augetur. ¶ His duobus suppositis fundamentis proponit iam Aristot. argumentum quo vult probare quod nihil addatur in augmentatione, & est huiusmodi; Si eius quod augetur oportet quaelibet parte augeri, & omne augmentum sit per alicuius additionem, vt suppositum in duobus fundamentis modo positus, ergo cuiuslibet parti eius quod augetur oportet aliquid addi, ergo illud quod additur quo aliquid dicitur augeri aut est incorporeum aut corporeum; sed neutrum horum, ergo. Probat maiorem quod non incorporeum. Nam sicut in praecedenti quaestione ostensum est, impossibile est quod materia sit separata a magnitudine & sit quoddam commune, ergo id quod aliquid augetur non potest esse incorporeum. Alia etiam ratione probat D. Tho. hoc membrum. Quia si esset incorporeum non esset quantum in actu, vnde sui appositione non faceret maius secundum quantitatem. Quod vero neque sit corporeum etiam probat. Nam sequeretur quod duo corpora simul essent in eodem loco, scilicet, corpus quod augetur, & corpus quod augetur, hoc autem est impossibile, ergo. ¶ Nec valet dicere, quod augmentum sit nullo alio appposito, sed per quendam tumorem, vt puta quando ex aqua generatur aer, nihil materia additur, sed augetur materia quodam tumore. Nam hoc esset generatio vnius & corruptio alterius, non augmentatio, ergo. Probatur antecedens. Nam est generatio eius in quod transmutatur, scilicet, aeris, & corruptio eius quod transmutatur, scilicet, aquae. Quod vero etiam non sit augmentatio probat. Nam si esset augmentum vel esset augmentum aquae vel aeris, vel alicuius communis aeris & aquae, sed nullum horum augetur, ergo nihil. Maior non probatur, sed supponitur. Minor probat tali ratione. Omne quod augetur manet sub vtroque termino augmenti, sed nullum dictorum manet sub vtroque termino, ergo nullum eorum augetur.

augetur. Maior probatur ex tribus conditionibus requisitis ad augmentum. Prima est supraposita, scilicet, quod quaelibet pars magnitudinis quae augetur fiat maior, puta si caro augetur, quod quaelibet pars carnis sit maior. Secunda etiam supraposita est, scilicet, quod aliquo adueniente aliquid augetur. Tertia autem est quae nunc ponitur de nouo, scilicet, vt id quod augetur, conseruetur & permaneat in suo esse sub vtroque termino. Quod autem haec tertia condicio requiratur probat ex differentia generationis ab augmentatione & alteratione. Quia in generatione non manet idem sed corrumpitur quod prius erat. At vero licet in alteratione non maneat eadem passio, & in augmentatione & diminutione eadem magnitudo, sed sit maior & minor, tamen debet manere idem subiectum, ergo. Huius autem rationem Aristot. non asserit. S. Tho. autem breuiter sic probat. Quia generatio & corruptio sunt transmutationes circa substantiam, cum simpliciter aliquid generatur vel corrumpitur non permanet eius substantia, sed cum augmentatio & diminutio sint circa quantitatem & alteratio circa qualitatem quae sunt accidentia ideo cum aliquid alteratur seu augetur, vel diminuitur debet manere idem numero secundum substantiam. Ex his omnibus inferit Aristot. solutionem datam non esse bonam. Nam si praedicta transmutatio, scilicet, quae ex aqua generatur aer per tumorem, esset augmentatio, sequeretur duo contraria praedictis suppositionibus, quorum vnum est, quod aliquid augeretur nullo alio adueniente, & diminueretur nihilo recedente. Aliud est quod id quod augetur non maneret, quae tamen oportet, vt in augmento saluentur. Quod autem haec sequantur non probat Aristot. sed probat D. Tho. Nam quod nihil addatur ipsa solutio concedit, quod vero non maneret probatur, quia nec aqua manet si quidem corrumpitur, neque corpus quod videtur esse commune manet idem numero. Vnde Aristot. signanter dixit in textu; Si aliquid esset commune quia, scilicet, nihil actu ens idem numero existens secundum substantiam est commune ei quod corrumpitur & generatur. ¶ Post haec Aristot. proponit aliam quaest. scilicet, Quid sit quod augetur, vtrum, scilicet, sit id cui apponitur, vel id quod additur. V. g. An crus hominis augetur, aut cibus qui ei apponitur, vel potius vtrumque augetur? Et videtur quod ambo augantur, quia quod dicit illori sit maius, & id quod apponitur, & id cui apponitur, sicut patet quando aqua vino admiscetur quod dicitur sit maius. ¶ Ad hanc quaestionem respondet vnica conclusio. Illud cui apponitur solummodo dicitur esse, quod actum sit. V. g. si crus sit cui apponitur, & nutrimentum quod apponitur, crus & non nutrimentum dicitur augeri. Probat hanc conclusionem dupliciter. Primo, Id dicitur augeri quod manet sub vtroque termino

A augmenti, & non id quod non manet, sed crus manet sub vtroque termino, & non cibus, ergo crus augetur & non cibus. Et hoc est quod inquit, Aut quoniam huius, scilicet, crus manet substantia, huius autem, scilicet, quod aduenit non manet substantia. v. g. cibi, ergo quod augetur est crus cui apponitur. Et quia in obiectione fiebat mentio de mixture vini cum aqua probat conclusionem ipso exemplo de mixture. Nam quando in mixture ex aqua & vino, vinum praedominatur, quod fit quando parum de aqua miscetur ei, vinum augetur, quoniam permanet & aqua apposita corrumpitur & mutatur in vinum. Quod autem maneat vinum in ista mixture patet, quia vini propria operatio manet aqua modica apposita calefaciendo & confortando, non autem facit opus aquae, ergo vinum manet. Nam ex propria operatione euidenter inferitur species. Secundo probat eandem conclusionem exemplo de alteratione. In alteratione enim si caro manet, & accidens de nouo aduenit, caro dicitur alterari, & non accidens illud, ergo similiter hic crus dicitur actum & non cibus additus. Sed in hoc est differentia inter alterationem & augmentationem, quia si respicias id a quo fit augmentum, & a quo alteratio puta extrinsecum ipsum, quod in alteratione est agens, in augmento cibus, tunc aliquando alterans alterat & alteratur vt dum frigidificat aqua calefit; aliquando non alteratur vt Sol agit non alteratus ab eo in quod agit. At in augmento cibus non sic se habet, sed semper ita alterat vt alteretur, quia semper auget & nunquam augetur. Et hoc est quod inquit, Quo vero alteratum est, hoc quandoquidem nihil passum, neque alterata est substantia quoadque, autem & illud. Est etiam similitudo aliqua inter augmentationem & alterationem. Quia alterans quod est principium motus, hoc est, quia potentia alteratiua quae est alteratiua principium & potentia auctoris, est in eo quod augmentatur & alteratur; & ita vult quod potentia alteratiua sit in alterabili, & augmentatiua in augmentabili. Cuius causam asserit cum inquit, In his, scilicet, augmentabili & alterabili est ipsum moueri, quod est potentia motiua. ¶ Ex his soluit vnum dubium quod contra praedicta fieri potest. Nam aliquando cibus fit maior quam erat & augetur, vt pote enim conuertitur in spiritum, siue in ventum corpus tumefactum, vel conuertitur in spiritum, id est, substantiam subtiliorem vt in sanguinem, ergo ipsa quod auget aliquando augetur. Hanc dubitationem ponit in illis verbis, Quoniam & ingrediens, &c. soluit autem in illis. Oportet corruptum esse &c. Vult dicere, quod neque in casu cibus augetur, non solum quia corruptus est, vt dictum est, sed etiam quia mouens, hoc est, potentia motiua ipsius non est in cibo, id est, quia in cibo non est illa virtus vt conuerteretur in maiorem substantiam, sed in ani-

mali alterante & conuertente cibum. Quod si augeri diceretur, vique haberet talem virtutem in se. ¶ Postquam Philosophus mouit dubitationē de eo quo aliquid augetur, & soluit dubitationem interpositam, hic iam accedit ad soluendam dubitationem principalem, & ait quod oportet hoc ita explicare, vt saluentur illa tria principia supraposita, ne aliquid eorum falsificetur. Primum est, quod id quod augetur permaneat secundum esse, quod augmentum fiat adueniente aliquo & diminutio recedente aliquo tertium est, quod quodlibet signū sensatum, id est, quælibet pars sensibilis, & minima naturalis eius quod augetur, quæ potest per se actionem habere, & cibum conuertere, augetur in augmento & diminuat in diminutione. Adhuc præter ista tria principia oportet alias tres veritates obseruare, quas simul concordare est difficile, quod non est vacuum intra corpus, quod non est corporum penetratio, quod non augetur in corporeo, sed corporeo. Videtur enim suppositis prædictis suppositionibus, vt optime dicit D. Tho. alterum horum incontentiūm esse necessitate sequi. Nā corpore suscepto ab extrinseco augetur, quare videtur quod penetratur cū corpore nostro. Quod si penetratio non est, videtur quod non debeat esse corpus, quo augetur. Quod si nec penetratio est, nec in corporeo augetur, videtur quod interius sit vacuum in quod recipiatur corpus hoc. Quod si non est vacuum profecto difficile est modum inuenire quo possit fieri augmentatio. At talis modus inueniendus est. Nam impossibile est vnum quodque illorum, scilicet, in corporeo augetur, penetrationem esse, aut vacuum intra corpus quod augetur dari. ¶ Ad solutionem huius quæst. præmittit Aristot. duo. Primum est, quod anomiomeria, id est, membra dissimilium partium putā manus aut pes aut similia augetur per hoc quod partes augetur quas omniomeras, id est, similes vocat, sicut brachium augetur ex augmento partium carnis, & partium ossis. Hoc probat, quia vnum quodque membrum dissimilium partium augetur ex his quæ sunt similia sicut manus ex carne & osse & nervo, & ideo oportet quod per augmentum partium augetur totum. Secundum quod præmittit est, quod vna quæque partium vt caro, os & similes est duplex. Est enim vna quæ est materia, & alia quæ est forma. Quam diuisionem in quæstionibus copiose explicabimus. ¶ His præmissis ponit Aristot. hanc conclusionem qua respondet quæstioni. Quando diximus quod quælibet pars augetur eius quod augetur, & quod vnum quodque augetur adueniente aliquo extrinseco, id intelligendum est accipiendo partem non secundum materiam, sed secundum speciem. Nam quælibet pars secundum speciem considerata additur aliquid tanquam permanenti, & ita quælibet pars secundum speciem considerata augetur. Non

autem cuiuslibet parti secundum materiam considerata sit additio, atque ita neque pars secundum materiam considerata augetur. Dicitur enim quod id quod augetur oportet permanere, non autem permanet quælibet pars secundum materiam considerata, sed solum secundum speciem, ergo. ¶ Hanc conclusionem manifestat & probat Aristot. duobus exemplis. Primum est in mensura aquæ. Accipiantur vnum vas aquæ ex quo aqua paulatim effluit, & quantum ex vna parte effluit, tatum ex alia infundatur, notum est tunc quod aqua quoad mensuram quæ est formale semper erit eadem, tamen quoad materiam aqua non erit eadem, sed alia & alia. Sicut ergo ibi mensura, ita in augmento forma, & sicut ibi manet mensura, & illi additur aqua alia & alia, ita manet forma in aucto, & partes materiae fluunt. Unde formæ additur secundum quamlibet partem materiae, non tamen cuiuslibet parti sit additio quia fluit. ¶ Secundum exemplum ponit in partibus dissimilibus, in quibus dicit quod prædicta conclusio fit magis manifesta. Etenim videmus in anomiomeris, id est, membris dissimilium partium putā manu quod proportionabiliter augetur tota manus, & quilibet digitus, & etiam quilibet articulus. Et hoc ideo quia magis manifesta est distinctio speciei & materiae in his membris, quam in carne, & osse, & alijs similibus membris. Quanto enim sunt propinquiora toti, tanto plenius forme perfectionem recipiunt, quæ forma principaliter est actus totius. Unde magis sunt manifestæ operationes animæ in dissimilibus membris, quam in partibus similibus. Quod etiam ex signo apparet, quia mortuo homine, caro magis apparet caro aut os, quam manus aut brachium. Ex his concludit Aristot. solutionem positam, quod scilicet, quælibet pars est aucta secundum formam, non autem quælibet pars est aucta secundum materiam. Videndus est D. Tho. super hos duos textus, qui elegantissime eos exponit, & præter exempla Aristot. adducit alia duo, quæ etiam nos afferemus infra. ¶ Ecce alia cōditio posita ab Aristot. quomodo fieri potest auctio adueniente aliquo extrinseco de foris, & non effici penetrationem corporum, & hoc nunc declarat & simul exponit modum quo fit augmentatio, & dicit, quod nutrimentum quidem in principio est contrarium, & dissimile ipsi viuenti, tamen mutatur in simile. V. g. accedit sanguis humidus ossi sicco, & est quidem sanguis contrarius tamen mutatur in os, & fit similis, & sic augetur ipsum os, & sic in reliquis partibus. Et ita augmentum fit ex simili & dissimili, simili in fine inactionis, dissimili in principio. ¶ Deinde hoc posito querit Aristot. Quale oportet esse id quod augetur? Cui quæstioni respondet Aristot. hac conclusione. Id quo augmentum fit est potentia id quo augetur. Hæc conclusio sequitur ex his quæ dicta sunt in precedentiibus textibus, & etiam licet

licet Aristot. non probet, tamen D. Tho. sic probat ex his quæ insinuat ipse Aristot. Quia si v. g. caro est quæ augetur, id quo augetur oportet esse in potentia carnem, quia vt dictum est, id quo aliquid augetur est in principio dissimile & in fine simile, & quia nihil est in potentia ad vnum quomodo sit in actu aliquid aliud, oportet id quo augetur caro, quod est in potentia ad carnem, esse actu aliquid aliud quam carnem putā panis. Quod autem est actu aliquid non sit aliud nisi per prioris & sequentis generationem & corruptionem, oportet ergo augmentum fieri corrupto eo quod prius erat actu putā pane genito eo quod augetur putā carne. Et sic manifestum est quod in augmento concurrendo generatio aqualiter, non tamen simpliciter. Etenim generatio est alieuius totius per se, sed augmentatio semper fit ex hoc quod additū iungitur alieui præexistenti in vnitae, & ideo patitur ab eo quod auget, & fit quædam mixtura vnius & alterius. Et huius rei est simile, sicut si aliquis viuo præexistenti superinfundat aquam hoc modo, quod vinū sua virtute potest aquam commixtam conuertere in suam naturam. Tunc enim dicitur esse augmentum vini non generatio. Cum autem liquor aliquis secundum se in vinū conuertitur est vini generatio. Aliud est etiam huius rei exemplum de igne qui adurit corpora vtilibilia sibi coniuncta, & ita contingit in eo quod augetur quod est actu caro, cuius virtus augmentatiua id quod adurit exilens in potentia ad carnem facit actu carnem, ita tamē quod sit simul cum carne præexistente. Si enim ex aliquo quod est in potentia caro seorsum fieret caro, esset generatio carnis non augmentum. Sicut accidit cum ex virtute feminis sanguis mensuratur in carnem conuertitur, & hoc etiam accidit circa ignem. Contingit enim quandoque quod ligna igniuntur adiuncta igni præexistenti, & hoc est augmentatio ignis. Quando verò ipsa ligna incenduntur seorsum non adiuncta alijs lignis adultis tunc est generatio. ¶ In præcedentibus Aristot. comparauit augmentum generationi, nunc autem ostendit quid sit id quod augetur. In qua reponit hanc conclusionem. In augmento augetur hoc quantum singulare & indiuiduū non vniuersale. Probatur. Sicut est in generatione, ita in augmento, sed in generatione non generatur vniuersale, nec genus, nec species, sed singulare, ergo in augmento hoc quantum singulare, licet in generatione hic homo, hic equus. ¶ Deinde ostendit quid sit id quod auget, fit enim augmentum adueniente aliquo vt dictum est, sed si per augmentum fieret quantum in vniuersali, oportet id quod aduenit esse quantum in potentia & nullo modo in actu. Sed quia non generatur quantum in vniuersali, sed hoc quantum putā caro, oportet id quod aduenit esse quidem aliquid in actu quantum, non autem caro quanta sed solum in potentia. ¶ Cum

nutrimentum qualiter se haberet ostendisset, nunc distinguit augmentationem à nutritione. Hæc enim ex eodem sunt subiecta: dicitur quæ ratione & distinctione differre, subiecto tamen conuenire. Nam augmentatio respicit nutrimentū vt est potentia quantum illud quod debet augetur. Nutritio vero respicit idem, vt est potentia substantia viuens. V. g. sit nutrimentum sanguis, hic est potentia caro nutrienda, & potentia quantum ipsum, scilicet, caro, nutritio fit ex ipso vt est potentia caro, augmentatio vero ex ipso vt est potentia tale quantum viuens, & fit actu quantum. Ex his infert Aristot. quod aliquis nutritur quouisque saluatur, id est, quando conuertitur in vitam, quia semper oportet restitui per nutrimentum id quod continē soluitur & diminuitur, non autem semper animal augetur, sed quādiu cibum conuersus in carnem potest extendi in maiorem quantitatem. Posita autem differentia inter augmentationem & nutritionem, iunc ponit eandem inter id quod nutrit, & id quod auget. Sunt enim idem subiecta, sed differunt ratione. Vt enim cibum est potentia caro, nutrit carnem, vt autem est potentia quanta caro, ita vt sit plus quam deperditum, sic auget, cum verò minus, diminuit, semper tamen siue in augmento siue in decremento est nutritio, quia est substantiæ conuersio. ¶ Nunc tandem agit de diminutione & ponit hanc conclusionem. Diminutio fit per diminutionem quanti defectu forme & virtutis. Probatur. Augmentum fit per formam immaterialem, id est, per formam virtutem non adiuuante materia, licet illa virtus fit semper in aliqua materia, ergo illa virtus poterit extendi ad maiorem quantitatem, tunc sequuntur partes immateriales, id est, forme maiores, & fiet augmentum; si ergo sic fit augmentatio, ergo diminutio fit per defectum illius virtutis, & tandem tantum poterit esse defectus virtutis, vt tandem totum cesset & non sit. Videndus est D. Tho. super hunc textum, qui licet sit difficilis optime tamen ab eo explicatur.

¶ In hoc capite id imprimis aduertēdū est, quod propter eius difficultatem & longitudinem in eius explanatione mutauit stilum, & paulo aliter quam soleo ipsum interpretatus sum. Quod quidem beneuolum lectorem rogo vt boni consulat, si quidem propter eius utilitatem id feci. ¶ Circa text. 2. vbi dicit Aristot. quod materia non potest separari à magnitudine, & quod in eodem non possunt esse plures materie est dubium, vtrum hæc sint veræ. Etenim contra primum est argumentum. Quia omnis substantia prior est tempore accedens, ergo potest separari. Patet consequentia, quia omne prius potest separari à suo posteriori. Confirmatur. Quia accidens est quod potest inesse & abesse præter subiecti corruptionem. Contra secundum est etiam argumentum. Nam quando mixtum generatur ex elementis, quælibet pars mixti est mixta, ergo

ergo coextenduntur sub eadem quantitate omnes formae elementorum, sed non separatur materia à sua forma, neque forma à sua materia, ergo coextenduntur sub eadem forma mixti omnes materiae elementorum. Confirmatur. Quando bipedale sit tripedale per rarefactionem, tunc pedalis acquiruntur in aliqua materia, & non in prima materia quae praesentat, quia tunc est penetratio quantitatum, ergo in materia noua, & sic duae materiae possunt esse simul in eodem. ¶ Ad primum negatur, quod omne prius possit separari à suo posteriori, ut essentia prior est passione & tamen non potest separari ab ea, & huius rei multa alia sunt exempla. Ita dicimus in proposito quod licet materia sit prior quantitate, tamen materia non potest separari à quantitate, non quia quantitas sit materiae coeua ut Comment. & quidam alij exponunt, sed quia aliqua quantitas siue haec siue alia semper debet esse in materia. De quo iam multa diximus in precedenti capite agentes de ista opinione Commēt. Ad confirmationem respondetur, quod illa definitio accidentis intelligenda est quod potest abesse & adesse praeter subiecti corruptionem per mentis cogitationem ut nigredo respectu corui, & albedo respectu cygni. De quo multa dici solent in praedicabilius capite de accidente. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, quod habet aliqualem difficultatem in sententia Commentatoris & aliorum qui tenent formas elementorum manere in mixto; ceterum nos id negamus & dicimus elementa manere in mixto tantum virtualiter, & ita argumentum nullas habet vires. Ceterum de hoc copiosissime agemus infra super. 1. & vltimum caput huius libri. Ad confirmationem respondetur, quod quando ex bipedali sit tripedale non producit noua quantitas, sed tantum praerexistens extenditur. De quo etiam multa dicimus in vltima quaest. super istud caput. ¶ Super tex. 30. videndus est D. Tho. & in eodem tex. notanda est illa maxima quae ibi affert Aristot. scilicet, quod omne quod est sub genere, debet esse in aliqua specie. De cuius intelligentia videndus est Ferrar. in 3. cont. gent. c. 4. ¶ Circa tex. 33. mouet Philopponus dubium de generatione aquae ex aere quam affert hic Aristot. Nam si aqua posset fieri ex aere, eum aere ex quo fit sit maior aqua ex ipso genita, tunc derelinqueret vacuum. Praeterea. Si ex aqua fieret aër, tunc prius fuisset vacuum, ad quod aër factus replendum mouebitur. ¶ Ad haec respondet Philopponus dicens quod aliqui volunt, quod non potest ex aere aqua fieri, quin tantum aëris ex aqua ex regione contraria fiat, ut si in regione nostra ex aere fit vna glebba aquae, in regione opposita ex aqua fit vna glebba aëris, & tunc dicitur illi quod cum generatur à quo ex aere, totus aër mouetur ad replendum locum in quo erat aër corruptus. Sed haec omnia absurda &

contra experientiam sunt, & ideo eis relicti aliter & bene respondet ipse Philopponus dicens, quod neutrum sequitur, sed partes propinquiores elementis parum condensantur cum sic aer, rarefiant autem cum sit. De quo vide Aristot. in 4. Phys. tex. 83. & D. Thomam ibi. ¶ Circa tex. 34. aduertendum est, quod in eo dicit Aristot. quod sicut in aëre est virtus augendi, ita in alterato est virtus alterandi, ita ut in vitroque, id est, alterabili & augmentabili sit principium motus, scilicet, augmentationis & alterationis. Circa quod est dubium quomodo dicitur, virtus alteratiua esse in eo quod alteratur: videtur enim potius esse ab extrinseco; non enim calefit aliquid aut frigidit nisi ab extrinseco agente. Confirmatur, & explicatur. Nam si factiua causa alterationis esset in eo quod alteratur, sequeretur quod id quod alteratur à seipso alteraretur, quod est contra rationem & rerum evidentiam. Nam nos calefitimus ab igne, & frigidimus à nix, & non videmus in nobis factiuam causam caliditatis & frigiditatis. Confirmatur secundo. Nam cera alteratur à sigillo, cum figuratur, ergo alteratiua virtus in sigillo est & non in cera, ergo falsum est quod dicit Aristot. quod alteratiua potentia est in eo quod alteratur. ¶ Pro solutione notandum quod non est dubium de virtute augmentatiua. Hanc enim certum est esse in eo, quod augetur, non in ipso cibo. De quo multa dicimus in questionibus, disputantes; Verum non videntur augetur modo tamen id probatur dupliciter ex Philoppono. Primum, quia in eo est virtus augmentatiua, ubi est virtus nutritiua, sed haec non est nisi in eo quod nutritur, non autem in cibo, & nutrimento, quia nutrimentum corrumpitur, virtus autem nutritiua manet; est ergo in ipso quod nutritur, hoc enim manet. Confirmatur, quia in eo est virtus augmentatiua, in quo est assimilatiua, quae membrum sibi assimilatur cibum; haec autem est in membro & non in cibo; ergo. Secundo. In eo est virtus augetiua quod permanet, at membrum permanet, cibus transmutatur, ergo augetiua virtus est in eo quod augetur. Consequencia cum minore patet, & maior probatur ex Aristot. dicente hic in tex. 35. quod id quod augetur debet permanere semper, ergo in eo debet esse virtus augetiua. Confirmatur. Nam hoc est quod communiter dicitur, quod quae augetur proprie, debent ab intrinseco augeti; de quo vbi supra, ergo. Difficultas ergo est de virtute alteratiua; utrum sit in alterate, an in alterato. Nam Aristot. expressè dicit hic quod est in alterato, argumenta autem proposita & manifesta experientia videntur probare, quod est in alterate. ¶ In qua re duplex est opinio. Quidam enim dicunt, quod Aristoteles per alterationem intelligit non simpliciter alterationem, sed alterationem augmentatiua, quae nutrimentum assimilatur membro, & quae nutrimentum corrumpitur, & conuertitur in substantiam nutriti.

nutriti. Haec autem alteratio habet potentiam in alterato, quia est in eo in quo est augetiua, imò alteratiua hoc modo & augmentatiua eadem est potentia realiter, & solum differunt ratione. Nam quae membrum redditur maius dicitur augetiua, quae numerum alteratur & assimilatur ipsi membro, dicitur alteratiua. Haec doctrina licet sit vera non tamen est ad mentem Aristot. Etenim ut patet legenti textum loquutus est ipse vniuersaliter quàm de alteratione augmentatiua. Deinde, quia secundum istam expositionem propositio Aristot. esset falsa. Etenim alteratione augmentatiua non membrum ipsum, sed potius cibus alteratur, ut patet, & tamen virtus augmentatiua non est in cibo, sed in membro ut iam probauimus, ac per consequens nec alteratiua augmentatiua, atque ita falsum esset quod virtus alteratiua est in alterato, quia potius est in alterate. ¶ Quare alij aliter respondent cum Alexandro & Philoppono, qui distinguunt de virtute alteratiua. Altera enim est quae dicitur factiua alterationis, altera actuatiua alteratis; factiua alterationis semper est in alterante, actuatiua verò eius quod alterat, semper est in eo quod alteratur. Et de hac secunda loquutus est Aristot. Quam distinctionem ut intelligas, aduerte quod est aliquod alterans, quod non alterat aliquid nisi prius ab ipso quod est alterandum alteretur. Sicut vinum & piper non calefaciunt, nisi prius calore naturali alterentur, similiter pharmaca. Haec enim non alterant, nec mouent nostra corpora, nisi prius à calore nostrorum corporum actuentur, at postquam actiuata sunt, mox mouent & alterant. Simili ratione aër reclusus interdum in aëre lecti calefactus à nostro corpore, tandem nostrum corpus calefacit. Aliud autem alterans est, quod alterat antequam alteretur, ut ignis calefacit, & nix frigidat. Tunc igitur illa virtus quae alterata & actuata à virtute rei alteratae alterat, dicitur virtus alterationis actuatiua; illa vero virtus quae primo alterat antequam alteretur dicitur virtus factiua alterationis. Loquitur igitur Aristot. de virtute alteratiua actuante. Haec enim est in eo, quod alteratur vt notum est. Etenim virtus actuatiua piperis est in eo quod à pipere calefit, & alteratur, & talis est ea, quae est in eo quod augetur. Actuat enim cibum, qui actuatus animal alterat. Hanc responsum sub alijs verbis Philopponus affert. Et dicit quod potentia alteratiua proxima est in alterante, remota verò quae est actuatiua est in alterato. Et per haec patet ad argumenta in principio posita. Dicimus enim, quod quia non omne alterans requirit actuatiua in eo quod alteratur. Solus habet veritatem in his alterationibus omnibus, in quibus alterans requirit actuatiua & sic exemplum de carne adductum ab Aristot. est ad propositum. ¶ Secundo circa hoc idem potest esse dubium cur quatuor existentibus mutationibus

solum augetiua & motiua secundum locum potentia est in eo quod mouetur, ceterae autem vt generatiua & corruptiua nec alteratiua (loquendo de alteratione non requirente actuatiua vel de potentia alteratiua proxima) non sunt in eis quod mouentur. Respondetur, quod motiua potentia secundum locum est in eo quod mouetur naturaliter, quia natura est potentia motiua, quae est in eo quod mouetur. Natura enim est principium motus & quietis eius in quo est, ut dicitur in 2. Phys. Augetiua verò potentia est in eo quod augetur & non in cibo, quia (vt iam diximus in precedenti dubio) cibus corrumpitur, membrum autem quod augetur permanet, & non potest virtus seruari in re corrupta. Generatiua verò potentia non est in ipso generabili, sed generante, quia causa alicuius opus est ut sit actus, quod autem nondum est, non est actus, ergo potentia generatiua non potest esse in ipso generabili, sed solum in ipso generante. Nec etiā potentia corruptiua potest esse in ipso corruptibili, sed tantum in corruptente, quia omnia naturaliter suum esse desiderant, ergo in re ipsa corruptibili non potest esse talis potentia. ¶ Sed circa haec dicta adhuc est aliud dubium, quomodo dicitur hic esse alterans, quod non alteratur, cum constet quod omne agens agendo reparatur. De hoc infra multa dicemus. Sciendum tamen breuiter quod ad hoc respondet Philopponus, quod hic loquitur Aristot. non absolute sed copariatiue; nam vult quod aliquid possit agere magis quam patiatur; infra verò cum dicit quod omne agens agendo reparatur loquitur absolute, quia vult quod nihil agat quod non patiatur aliquo modo, quae non contradicunt. Nihilominus tamē in hoc non placet mihi Philopponus. Et ita dico quod Aristot. loquitur hic vniuersaliter de omni alterante siue agat per contactum siue non. At verò non omne alterans alteratur, quia coelum, Sol & Stellae & intelligentiae alterant & tamen non alterantur. Infra verò loquitur de alterante per contactum Physicum, quod necessario dum alterat, alteratur. Quod amplius explicabimus in sequentibus. Et secundum hanc expositionem in textu apposimus exempla de causis vniuersalibus, quae alterant haec inferiora, & tamen ipsae non alterantur ab his inferioribus. ¶ Alia multa quae circa hos textus poterant notari, dicemus in quaestionibus. Quare haec sufficiant circa literam.

Lota haec disputatio augmentationis in duas diuidetur partes. In prima agemus de essentia ipsius augmentationis, de genere, scilicet, & differentia; in secunda autem de proprietatibus & conditionibus ipsius augmentationis disputabimus. In prima quid sit augmentatio, in secunda verò de modo quo sit ipsa augmentatio differemus; & licet iste ordo exacte hic à nobis seruari non possit, quia attingit

mur vt quæstionē textus ordini accomodemus, quoad fieri tñ possit curabimus vt omnia debito ordine disposita sint, vt sic facilius addisci possint.

Circa primam ergo partem totius disputationis est prima quæstio.

QVÆSTIO I.

¶ *Vtrum augmentatio sit motus distinctus ab alijs motibus.*

ET videtur q non. Primò. Omnis conuersio nutrimenti in maiores partes animati corporis quam sunt deperditæ est augmentatio, sed aggeneratio est huiusmodi, ergo augmentatio nõ distinguitur à generatione. Confirmat primò. Illud quo exsistente est augmentatio & quo nõ exsistente non est augmentatio omnibus alijs seclusis habet veram rationem augmenti, sed generatio maioris partis substantiæ quam est deperdita per actionē calorē est huiusmodi, ergo ipsa est augmentatio. Minor probatur, quia impossibile est, quòd sit cõuersio in maiores partes substantiæ quin substantia sit maior & augmentata. ¶ Confirmatur secundò, quia nutritio terminatur ad maiorem substantiam, sed nõ potest esse maior nisi per quantitatem, ergo terminatur ad quantitatem & sic erit augmentatio. ¶ Confirmatur tertio, quia in augmentatione est corruptio simpliciter cibi, ergo ibi est generatio, corruptio enim vnus est generatio alterius, ergo augmentatio est generatio. ¶ Arguitur secundò. Nam augmentatio non est motus, ergo nõ est motus distinctus ab alijs. Consequentiã est bona, & antecedens probatur. Augmentatio fit in instanti, ergo non est motus. Antecedens probatur. Augmentatio fit quando noua pars in substantia generatur, sed noua pars generatur in instanti, ergo. Minor probatur. Nã noua pars generatur in instanti quò corruptur cibus, aliàs daremus corruptionē cibi (quæ proculdubio instantanea est) absq; sequente generatione. Confirmatur primò. Nam aliàs sequitur quòd noua pars substantiæ quæ acquiritur per aggenerationem; incipiat per vltimum nõ esse ad modum motus, sic quòd sit verum dicere, nunc nõ est noua pars substantiæ & immediate post hoc erit. Et quòd forma alimenti, quæ est substantia delinat esse per vltimum sui esse, sic quòd sit verum dicere, nunc est forma cibi & immediate post hoc nõ erit, quæ duo expressè sunt contra Arist. qui in. 6. Physi. probat hoc esse impossibile, quia aliàs daretur aut materia sine forma aut cũ duabus formis. De quo vide ibi Soto. q. 3. Sed probatur sequela, quia si aggeneratio non fit in instanti fit in tempore, quæ autem incipiunt in tempore, incipiunt existeri in se per vltimum non esse, ergo. Deinde, quia si non fit in instanti, fit in tempore ad modum au-

gmentationis, ergo quando est augmentatio est verum dicere quòd est aggeneratio, sed augmentatio si esset motus inciperet per vltimum non esse ita quòd esset verum dicere, nunc nõ est augmentatio & immediate post hoc erit augmentatio, ergo & erit verum dicere, nunc non est aggeneratio & immediate post hoc erit aggeneratio. Quòd vero ex hoc sequitur, quòd etiam alimentum delinat per vltimum sui esse, patet ex dictis. Nam iam est probatum, quòd noua pars generatur per vltimum non esse, ergo quando est verum dicere, Nunc non est noua pars substantiæ & immediate post hoc erit, erit vnum dicere, Nunc est alimentum & immediate post hoc non erit. Aliàs si tunc esset verum dicere, Nunc non est alimentum & immediate ante hoc erat, daretur materia sine forma. Quòd autem hæc duo inconuenientia & sint contra Arist. & intolerabiles errores in Philosophia patet in. 6. Physico. vbi supra, ergo. Confirmatur secundò. Aggeneratio nõ est per se motus, similiter nec nutritio, ergo nec augmentatio. Consequentiã probatur. Nam quemadmodum acquiritur noua pars quantitatis in augmentatione ita noua pars substantiæ in aggeneratione, ergo si vnus non est motus per se nec alius. Confirmatur tertio. Nam mutatio à maiori ad minorem quantitatem, quæ diminutio dicitur, non est inter species motus, ergo nec mutatio à minori ad maiorem quantitatem. ¶ Arguitur tertio, & probatur quòd augmentatio non distinguitur ab alijs motibus penes terminum, scilicet, quia est motus ad quantitatem, vt Arist. ait in prima cõclusionē primæ quæstionis ab ipso propositæ. Et arguitur sic. Augmentatio est motus ad substantiam, ergo non ad quantitatem. Antecedens probatur dupliciter. Primò. Quãdo aliquid augetur accrescit ei aliquid substantiæ, ergo augmentatio per se est ad aliquid substantiæ & ex consequenti ad maiorem quantitatem quæ consequitur ad nouam partem substantiæ corporeæ. Antecedens patet ex Arist. ot. tex. 3. 2. & 3. 8. adueniente aliquo augetur, quòd permanet corrupto alimento. Consequentiã probatur, quia sicut generatio non est motus ad quantitatem, sed ad substantiam quia quantitas cõsequitur substantiam: ita & aggeneratio est motus ad partem substantiæ. Secundo. probatur idem antecedens. Primò, nam motus solùm est per se ad formam, quæ per se acquiritur, non autē ad eam quæ ad productionem alterius consequitur. v. g. non ponimus motum localem per se ad locum, sed ad vbi, quia acquisito vbi consequenter acquiritur locus, similiter & motus est ad quantitatem & nõ ad figuram, quia figura consequitur. Explicatur vñ huius rationis. Nam quia ad quantitatem cõsequitur figura & relatio ad figuram & relationem non est per se motus sed per accidens, sed ad nouam partem substantiæ maiorem cõsequitur maior quantitas ex

titas ex necessitate, quia quantitas & maior quantitas fluit per modum passionis à substantia, ergo ad quantitatem maiorem nõ erit per se motus eadem ratione, & sic augmentatio non distinguitur ab alijs motibus. Confirmatur primò. Nam quãdo plura concurrunt ad vnum & idem, à principaliori debet sumi denominatio, sed ad augmentum concurrat aggeneratio nouæ partis substantiæ & generatio nouæ partis quantitatis, ergo debet dici augmentatio generatio substantiæ partialis, quia est nobilior. Confirmatur secundò. Nam nutritio & augmentatio identificantur, cum habeant eundem terminum, scilicet, substantiam, ergo etiã augmentatio & generatio. Probatur cõsequentiã, quia aggeneratio est etiam idē quòd nutritio. Antecedens etiam probatur autoritate Arist. qui id ait tex. 4. 1. Confirmatur tertio. Quãdo homo producit, nõ est aliquis motus ad quantitatem & ad alia accidentia, quia ista consequitur & cõproducentur, ergo à simili. Confirmatur vltimo. Nam potentia nutritiua & potentia augmentatiua eadem est, vt patet 2. de Anima, sed potest nutritiua per se primo ordinatur ad nutriendum, ergo consequenter & per accidens ordinabitur ad augendum: non enim vna potentia potest per se primo duplicem rationem respicere. ¶ Arguitur quartò, & probatur idem. Nam rarefactio est motus distinctus ab augmentatione & terminatur ad maiorem quantitatem, ergo augmentatio non terminatur ad maiorem quantitatem. Maior est Arist. tex. 2. 3. & minor probatur primò, quia in rarefactione maior locus occupatur, ergo maiore quantitate. Secundo; nam nihil aliud est rarefactio, quam acquirere maiorem quantitatem, vt si antea erat res bicubita modò sit tricubita, quòd non potest fieri nisi habeat maiorem quantitatem. Cõfirmatur. Nam augmentatio est ad maiorem quantitatem, ergo propriè & formaliter non est motus ad quantitatem, sed ad maiorem quantitatem quòd est contra Arist. hic & in. 3. Physic. cum dicit ad quantitatem esse per se motum. Nec sufficit dicere, quòd nomine quantitatis intelligit maiorem quantitatem. Nam eadem ratione possemus dicere, quòd ad substantiam est per se motus, siquidem est motus ad maiorem substantiam puta aggeneratio. Confirmatur secundò. Motus debet esse à contrario in contrarium, sed quantitati nihil est contrarium. Maior est Arist. 5. Physic. tex. 1. 0. minor est etiam ipse in cap. de quantitate, ergo. ¶ Arguitur quinto, & probatur q augmentatio nõ differat ab alijs motibus penes modum tendendi in terminum, vt ait Arist. in. 2. concl. 1. quæst. quia, scilicet, in augmentatione est mutatio loci, in alijs vero non. Contra. Nam Arist. in. 3. lib. Physic. ait q motus localis est primus omnium motuum, & id nos definiuimus ex eius sententia in principio huius libri, ergo nihil potest alterari vel generari,

quod non moueatur localiter. Et confirmatur primò, quia. 3. Physic. tex. 5. 5. dicitur, quòd alteratio præsupponit motum localem. Deinde, quia si quòd augetur mutat locum secundum partes, tunc augmentabile non differet ab eo quòd mouetur circulariter, quia per huiusmodi motum mouetur quis secundum partes manente toto in eodem loco. ¶ Arguitur vltimò. Nam augmentatio est generatio simpliciter, ergo non distinguitur ab alijs motibus. Antecedens patet, quia augmentatio ignis nihil est aliud quam q ex lignis appositis generetur ignis nouus. Quod si dicas, q non est propriè augmentum, quia nõ est per virtutem intrinsecã. Contra. Quæcumque res augetur siue viuens siue non viuens sit vt ignis, suscipit incrementum virtute intrinseca, ergo. Antecedens probatur. Nam ignis virtute intrinseca conuertit tabulam in substantiam ignis, & eam sibi copulat, ergo. Confirmatur. Nam virtus cuiuscunq; rei ad quantitatem est proprietas corporis, ergo quæcumque quantitas aduenit subiecto ortum habet ex principio intrinseco rei. ¶ In oppositum est Arist. in princ. huius capitis in prima quæstione. ¶ Pro intelligentia huius quæst. notandū est primò varias esse acceptiones augmentationis. Prima est, quæ accipitur pro quacunque intensiõne qualitatis; dicitur enim vt etiam in principio precedentis capitis dicebamus intensiõ augmentum quoddam, & qualitates augetur, hoc est, intendi dicuntur. Secundo modo pro augmentatione numeri, numerus enim augetur dicitur per additionem vnitatum. Tertio modo pro augmento quantitatis coniunctæ, quòd bifariam potest contingere: vno modo nulla facta additione & ita rarefactio dicitur augmentatio quædam, vt cũ aqua congelata liquefit. Altero modo per aliquam additionem & id rursus dupliciter accidit. Primò, quãdo simile additur simili, vt quãdo aqua additur aquæ: secundò per iuxtaositionem vt quãdo igni applicantur ligna. Vltimò tandem accipitur prout solis viuentibus competit, & sic augmentatio est, quãdo accipitur pro accretione viuents, quæ fit per successiõnem alimentum, quòd ingrediens per partes interiores conuertitur in substantiam rei, quæ augetur. Et de hac in presentiarum sermone fecimus, licet etiam pauca dicemus de ea quæ conuenit etiam non viuentibus, vt quãdo ignis crescit, quãuis in rigore hoc incrementum non sit à principio intrinseco, nec forma præexistens trahat ad suum esse nouam partem, sed noua pars formæ generetur in ligno, quæ vnitur igni præexistenti, de quo plura in. 1. Physic. 4. & 2. de Anima tex. 4. 2. tamen ad explicandam augmentationem propriè dictam eius cognitio maximè iuuat. Legitur quãdo quærimus; Vtrum augmentatio distinguitur ab alijs motibus, de augmentatione quæ solis viuentibus conuenit, quæ & propriè tantum est augmentatio

tatio quævis. ¶ Secundo sciendum est, quod licet iuxta præscriptam ab Aristotele docendam methodum, quæstio, an alii primo loco sit tradenda, quia hoc tamen intelligendum est sit aliter necessarium non abs re id de accretione non querimus, quum ipsam esse clarissimè, quum ut aliqua confirmatio intelligatur. Quid enim est magis omnibus manifestum, quam animantia singula sensim paulatimque adulescere et præterea radices, fructus, frondes & sic animantia singula augete ex quotidiana experientia nisi cæci sensus perspicimus. Hæc igitur quæstio prætermittenda, aliam ei proximam examinandam suscipimus. Quid, scilicet, sit huiusmodi augmentatio & quomodo ab alijs motibus differat. ¶ Tertio est sciendum, quod in hac augmentatione proprie dicta multimotus, & mutationes reperiuntur annexæ. Primo enim reperitur motus localis alimenti ad stomachum. Cuius ratio est. Quia ut ait Aristoteles in hoc cap. augmentum non fit nisi aliquo adueniente extrinseco, nihil autem extrinsecum in ratione alimenti potest aduenire rati, quæ augetur nisi per motum localem ipsius alimenti, ergo. Secundo reperitur alteratio. Cum enim alimentum in principio sit dissimile, in fine verosimile, necessario interuenit alteratio cibi facta à calore naturali. Tercio. Inuenitur corruptio alimenti quia alimentum non potest fieri simile rei, quæ augetur, nisi amittat formam, quam habet, ut habetur text. 34. & sic interuenit corruptio. Quarto. Reperitur partialis generatio substantiæ viuents, quæ aggeneratio, dicitur. Nam cum illa materia quæ erat sub forma alimenti non maneat sine forma, in illa introducit formam viuents. Quinto. Reperitur nutritio, ut docet Aristoteles in fine huius capitis quæ quatuor potest reperiri sine augmentatione tamen augmentatio nunquam reperitur sine illa. Cuius ratio est, quia per augmentationem plus quantitatis acquiritur, ac proinde illam semper conuenit nutritio, quæ in viuente nihil aliud est, quam substantiæ deperdita restauratio. Sexto. Reperitur acquisitio maioris quantitatis, quæ est motus ab annumeratis distinctus. ¶ His positis quarto sciendum est, esse quosdam Philosophos, quos citat Marsilius 9. 10. asserentes augmentatio esse hunc omnes motus, quod probant, quia istis sex motibus positis, si tamen sit variatio in maiores partes est augmentatio, & istis non existentibus non est augmentatio, ergo isti motus sunt augmentatio. Secundo dicitur, quod motus augmentationis distinguitur ab alijs motibus concurrentibus vel ad ipsam requiritur sicut totum à suis partibus. Quod probant, quia augmentatio est motus omnes illi collectiue, ergo quilibet illorum erit pars eius, & sic distinguitur ut pars à toto & econuerso. ¶ Ipse vero Marsilius, quæ sequitur tota fere schola nominalium, tenet augmentatio esse generationem maioris partis substantiæ quam fuerat

A deperdita. Pro cuius intelligentia sciendum est, quod ut dicebamus in præcedenti totali, quando in augmento corruptio erit eibus, & inducitur forma acris in eius materia est tibi ponere generationem quia corruptio vnius est generatio alterius, sed notum est tibi esse corruptionem alimenti, ergo & generationem alterius substantiæ, sed ut dicebamus supra, est duplex generatio quædam secundum quid altera simpliciter. Illa vocatur generatio simpliciter, quæ terminatur ad substantiam illa secundum quid quæ terminatur ad accidens. Sic autem accipiendo simpliciter & secundum quid generatio quæ sit in corruptione alimenti est generatio simpliciter, cum generetur substantia. Alio modo potest dici generatio simpliciter & secundum quid, ita quod generari dicatur simpliciter, quod seorsum & pars, & ut totum generatur, sicut quædam generatur suppositum, totale ut Petrus aut Paulus, secundum quid autem dicitur, quando est generetur substantia tamen non tota & perse, sed potius aggeneratur alteri, & vnitur illi ut pars eius, & istud sit in augmento. Itaque generatio quæ reperitur in augmento si consideratur in ordine ad generationem accidentis est generatio simpliciter, si vero consideretur in ordine ad generationem totius suppositi dicitur generatio secundum quid, & vocabitur sicut communiter solet non generatio, sed aggeneratio. Hoc supposito hic autor dicit, quatuor. Primum est accipere generationem simpliciter ut distinguitur contra accidentis productionem in omni augmentatione est generatio simpliciter. Secundum. Eodem modo capta generatione omnis augmentatio est generatio (siue ut clarius dicitur) est aggeneratio. Tertium est, si generatio simpliciter idem sit quod generatio totius substantiæ per se, augmentatio non est generatio. ¶ Quartum. Augmentatio & generatio etiam illa partialis differunt ratione, generatio significat formam vniri materia augmentatio autem vltra hoc conuenit, quod id quod vnitur sit maius quam pars deperdita, ergo. Hæc dicit iste autor. Hanc sententiam sequi videntur quidam innores inter quos est, Valles insignis Medicus in contra. medicis lib. 2. c. 27. & 5. Physic. 2. & 7. Physic. 2. & 8. Physic. 3. & in controuersijs Physicis controuersia. 29. vbi, quum quod augmentatio est aggeneratio & quod per eam perse solum acquiritur noua pars substantiæ, quantitas autem non per se acquiritur per augmentum, sed comproducitur. ¶ Tertia sententia est quorundam Theologorum qui dixerunt in accretione viuents nec acquiri substantiam nec cibum conuenit in substantiam aliti, sed solum substantiam in generatione acquirunt eandem manentem perducitur ad perse eam quantitatem, atque ita materia cibi auunt nunquam informari anima viuents quod augetur, sed solum habere se ut formam caloris naturalis,

turalis, ne propria substantia consumatur. Tenet hanc sententiam M. Sent. in 2. d. 30. c. vlti. & penultimo & Petrus Comest. in materia de accretione in sua hist. Ecclesic. 73. Hugo de S. Victore de sacramet. p. 6. c. penult. Alex. Ales. D. Bonauen. & alij dicunt hæc sententia esse rationabile. Addit tamē huic opinioni Albertus Magnus in summa de homine. q. 2. arti. 2. nec quantitatem de nouo in auctione acquiri, sed præexistente dilatari. ¶ Nihilominus tamen pro veritate intelligentia est prima conclusio. Illa prima opinio, quæ asserit augmentationem esse collectiue omnes illos sex motus, quos retulimus in tertio notabili, & est contra Aristotem & falsissima. Probatur primo. Nam hæc opinio est contra Arist. in logica in postpredicamento motus, vbi ponit augmentationem peculiariter motum, & ratione probatur secundo. Nam tunc augmentatio non esset motus, quia eadē est ratio motus & vnius motus, sed non est vnus motus, ergo neque motus. Minorē ipsi concedunt, imò neque esset ens, quia non est vnus ens. Itē, nā augmentatio distinguitur specie ab istis motibus, ut infra videbitur, ergo non potest esse omnes isti motus. Vltimo probatur ista conclusio, quia quilibet illorum motuum habet suos terminos distinctos, ergo non sunt idē motus. Vnde quatuor ad augmentationem omnes illi requiruntur ut quid presuppositum, non tamē in hoc consistit ratio augmentationis. ¶ Secunda conclusio est Arist. in princ. huius cap. Et quidem si generatio accipitur pro generatione etotius compositi eam acceptat Marsilius. Hanc conclusionem probat dupliciter Arist. Primo, quia augmentatio est motus ad quantitatem generatio ad substantiam, alteratio ad qualitatem, ergo distinguitur. Patet cōsequētia, quia motus distinguitur penes terminos. Secundo, quia ex parte moti differit. Nā in generatione & alteratione non est necessarium illud quod generatur vel alteratur, mutet locum, sed illud quod augetur vel diminuitur, necessarium est mutare locum, ergo. Circa quas duas rationes Arist. aduertit ex Philoppono hic, quod artificialia tripliciter differunt. Quædam enim sola materia, ut qui facit statua ex ligno, & qui facit ex lapide, & qui facit ex ferro; quædam differunt forma sola, ut qui ex ligno facit statua, & qui ex ligno facit trinitates; quædam in vtroque, ut medicina, & ars domificandi & fabricis. Ita hec habent hæc augmentatio, generatio & alteratio, differunt enim secundam vtraque, scilicet, materiæ & formæ & ideo proposuit duo, scilicet, quod differunt in termino ad quod, qui est velut materia, & in modo tendendi qui est velut forma. Tertio probatur conclusio, & quod augmentatio differat à motu locali. Hoc enim Arist. etiā probat in tertia cōcl. 1. q. Nā per motum localem non est necesse sequi aliquam corruptionem vel generationem in re mota localiter, in augmento autem sic, ergo.

A ¶ Tertia conclusio. Augmentatio non solum differt à generatione substantiæ totalis, sed etiā à generatione partiali substantiæ quæ dicitur aggeneratio. Itaque aggeneratio & augmentatio realiter tanquam res à re distinguuntur. Hæc cōcl. est cōtra Marsil. & eius sequaces, & Valles Medicum. Quod dixi de augmentatione respectu aggenerationis, dicendum est etiam respectu nutritionis, ita quod ab ea etiā distinguitur tanquam res à re. Et quidē ista cōcl. probatur primo eadē ratione qua præcedit Arist. probatur. Nam mutationes quarum termini distinguitur, & ipsi distinguntur, sed generationis, nutritionis & augmentatio ad quantitatem, & aggeneratio & nutritio ad substantiam, ergo & ipsæ distinguntur, ergo & augmentatio nequē est ad generationem neque nutritio. Secundo, quia secundum Arist. & omnes eius interpretes in 4. Physic. text. 9. terminus & motus non differit, sed idē fit. Tunc sic. Vel acquisitio quantitatis est acquisitio substantiæ, vel alia eadē, ergo substantia erit quantitas. Nā acquisitio rei est ipsa res. Si alia, sed acquisitio substantiæ est generatio, & acquisitio quantitatis est auctio, ergo auctio non est aggeneratio. Tertio. Augmentatio utpote motus est a subiecto in subiectum, at generatio est a non subiecto ad subiectum, ergo augmentatio non est aggeneratio. ¶ Quarta conclusio. Augmentatio necesse cōcomitat aggenerationem partis substantiæ. Hæc conclusio est cōtra auctores tertie opinionis de qua infra in hoc cap. redi bit copiosior sermo. Probatur hæc conclusio. Nam alimentum in augmentatione corrumpit, & eius materia non potest manere sine forma, ergo vel manet eū forma alimentum, & hoc non quia illa corrumpitur, ergo eū noua forma, ergo necessario cōcomitat augmentationem aggeneratio. Secundo, quia alimentum cōuertitur in substantiam aliti, ut infra probabimus, sed hoc non apparet quomodo fieri possit, nisi aliquid corrumpatur, & eius materia informetur forma eius quod augetur, ergo. ¶ Quinta conclusio. Aggeneratio & nutritio formaliter distinguitur, id est, est vnus motus realiter non tamen formaliter. Pro huius conclusionis intelligentia notandum quod nutritio accipitur dupliciter; vno modo pro qualibet cōuersione cibi in substantiam aliti, siue sit maior siue minor siue æqualis quam fuerat deperditum per calorem naturalem, & non accipit sic in conclusione. Et enim hoc modo nutritio idē est quod aggeneratio. Alio modo accipit pro cōuersione maiori cibi in substantiam aliti, quæ fuerat deperditum per calorem, & hoc modo nutritio tamen reperit quum vnus augmentat, & sic accipit nutritio in nostra cōcl. Probatur, quia aggeneratio est substantiæ partialis, productio nutritio vero est productio substantiæ maioris, quæ fuerat deperditum per actionem caloris naturalis, sed isti termini in ratione terminum formaliter distinguitur, ergo & motus. Maior patet. Minor probatur, quia ad distinctionem formalem termini,

mini, sufficit quod secundum rationem aliam terminet, licet in re non sit formalis distinctio, sicut conceptus hominis & animalis formaliter distinguuntur quia habent terminos in ratione terminandi diuersos. Nam conceptus animalis terminatur ad perfectionem animalis ut sic, conceptus hominis ad totam hominis essentiam. Ita illi motus sunt diuersi, quia unus, scilicet, ad generationem terminatur ad partialem substantiam siue sit maior, siue non; nutritio uero semper ad partem maiorem, quam fuerat perditam. Aduertendum tamen est, quod aliqua adgeneratio non solum distinguitur formaliter ab aliqua nutritio, sed etiam realiter tanquam res a re, quia quando in sensibus & in consistente etate acquiritur pars substantia, quae est minor uel aequalis cum substantia perditam, est adgeneratio & ibi non reperitur nutritio, quae est acquisitio maioris partis, ergo iam illa adgeneratio realiter tanquam res a re distinguitur ab aliqua nutritio. Quod igitur uolunus dicere in conclusione est, quod cum adgeneratio & nutritio reperiuntur simul, tunc non distinguuntur realiter tanquam res a re, sed tantum realiter formaliter. V. g. quando in uiuentibus acquiritur per calorem naturalem maior pars substantia quam fuerat perditam, ibi reperitur adgeneratio & nutritio, adgeneratio secundum quod est partialis substantiae productio, nutritio secundum quod est maioris partis substantiae productio, sed pars substantiae maior & minor non distinguuntur tanquam res a re, ergo neque motus ad illa partialem substantiam ordinatur, quia cum illa ueteris; identificatur ut potest cum suo termino. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primum negatur maior. Nam augmentatio non est ad maiorem partem substantiae, sed ad maiorem quantitatem. D. Augmentatio autem ibi comitatur nutritio, quae est ad maiorem partem substantiae quae fit maior per quantitatem acquisitam per accretionem. Ad primam confirmationem negatur primo maior. Nam existit ultima dispositio est homo, & generatio ipsius, & uelima dispositio neque est homo, neque eius generatio, similiter existit homine est infirmitas, & eo corrupto corrumpitur homo & e contra, non tamen homo est infirmitas neque e conuerso. Secundo respondetur, quod si ponatur praecise maior pars substantiae sine quantitate per possibile uel impossibile, non erit augmentatio quia non ponitur eius terminus, quae est quantitas, semper tamen ex tali adgeneratione sequitur augmentatio, non tamen propter hoc adgeneratio est accretio, sicut posito homine omnibus alijs circumscriptis ponitur intellectus, non tamen propter hoc intellectus est homo. Ad secundam confirmationem iam dictam est, quod terminatur nutritio ad substantiam quae fit maior per quantitatem; augmentatio uero ad quantitatem quae facit maiorem substantiam, & sic termini & realiter & formaliter distinguuntur. Si autem Aristoteli uideatur aliquando dicere, quod augmentatio

& nutritio sunt idem, uult dicere quod sunt idem subiecto uel quod simul se comitantur. Ad tertiam confirmationem concedo primam consequentiam & eius antecedentem, & similiter concessio secundo antecedenti nego secundam consequentiam non enim ut patet ex dictis, talis generatio substantiae est augmentatio, sed ei est adiecta, & ad ipsam necessaria, quauis simul tempore utriusque sit. ¶ Ad secundam uero respondetur, primo negando antecedens, ad probationem concedo antecedens, & nego consequentiam. Nam ut optime ait M. Soto in 5. Physicorum. i. ad 5. ratio motus non consistit in hoc quod in instanti uel successiue acquiratur forma per illud, sed in hoc quod fit tendentia & uia alicuius entis ad completum, & existit in actu, quod conuenit & augmentationi, licet quantitas in instanti acquirere. Nam tunc subiectum acquirere hanc particulam quantitatis ex vi motus tendit ulterius, quousque uelimo perficitur. Ita solemus explicare motum angelorum, qui consistit in illa tendentia, quae consideratur in una ad alteram operationem. Quia tunc hoc uideatur sequi augmentatio esse motum discretum, quod reputo falsum, respondetur secundo, negando quod noua pars substantiae aut quantitas fiat in instanti, aut similiter corruptio cibi, sed omnia ista in tempore sunt. Pro quo notandum est, quod aliud est loqui de corruptione absolute ut ordinatur per se ad generationem noui suppositi, aliud uero de corruptione quae tendit in nutritionem, & augmentum rei, quae iam supponit existentem. Prima enim instantanea est, sicut & generatio totius, quod optime demonstrat Aristoteles 6. Physicorum. uide Soto. q. 3. secunda uero non ita. Et ne uideatur uoluntarie dictum probari & explicari. Primo, nam nutritio & augmentatio paulatim fit & successiue, ergo incipiunt ad modum successiui, scilicet, per uolum non esse. D. Antecedens patet experientia. Nemo enim repente fit summus, aut in instanti alitur. Ex quo rursus inferitur quod corruptio cibi ad quam nutritio fit successiue, desinit per uolum sui esse propter argumentum factum, alias eius materia daretur sine forma. Praeterea. Nam extensio formae substantialis, quae fit successiue non est in instanti, nec similiter expulsio formae contrariae, ergo etiam augmentum. Antecedens patet in igne paulatim & dearticulatum conuertente tabulam in propriam substantiam & expellente formam tabulae. Et tandem, quia res quae incipiunt & desinunt simul cum motu, incipiunt ad modum motus, & similiter quae ordinantur ad motum, corruptio ergo cibi successiue fit sicut & ipsa augmentatio. Itaque, quemadmodum diuina accidentia quae per motum ex sua natura producuntur quando sunt simul cum substantia in instanti intrinseco incipiunt, quia consequuntur ad substantiam productam, ita corruptio & generatio quae aliis instantaneae sunt quando per se ordinantur ad esse substantiae, successiue erunt, quando ordinantur ad motum successiuum ut ad augmentum. Et per haec patet ad primam confirmationem. Ad Aristoteli uero respondetur, quod loquitur de generatione substantiae secundum se, & similiter de corruptio-

de corruptione quae ordinatur ad productionem alterius suppositi, non autem de Gener. & corruptio substantiae quae ordinatur ad motum aliquem successiuum. Tunc enim ad modum ipsius motus & incipere & desinere debent. ¶ Ad secundam confirmationem nego paritate rationis. Nam augmentatio fit inter extrema habentia latitudinem, & oppositionem inter se, non uero aggeneratio, cum substantia in diuisibili consistat, nec habeat contrarium. Quod si assignamus nouam partem substantiae, illud fit ratione quantitatis, & idem de nutritione dicimus. Est etiam aliud discrimen, quod subiectum augmentationis est totum compositum in actu subiectum autem aggeneratio est materia prima quae erat sub forma alimeti. Et enim sicut in generatione totus fit resolutio usque ad materiam primam in generatione partis. ¶ Ad tertiam confirmationem respondetur, quod diminutio non est intenta a natura, sed nec terminus illius, quapropter consequitur ad corruptionem partium totius. Hinc est, quod nulla potentia ponitur in uiuentibus ut diminuantur, cum tamen detur, ut auquantur. ¶ Ad tertium argumentum negatur maior. Ad probationem primam respondetur negando consequentiam. Ad probationem concedo nullum esse motum ad quantitatem cum substantia simpliciter generator. Ratio est, quia res tunc simpliciter acquirunt esse, & ex consequenti esse quantum &c. At cum auquantur, tamen si ad substantiam fiat aliqua accessio, & ad quantitatem quoque, tamen terminus per se illius mutationis est esse maius quantum (neque enim alium terminum quis poterit signare in concreto ut debet esse terminus per se, sicut calefactionis esse calidum) & quia esse maius quantum formaliter fit per quantitatem maiorem, ideo dicimus recte terminum augmentationis esse maiorem quantitatem tanquam formam, quae subiectum est maius, sed quia maior quantitas esse non potest sine additione nouae materiae: ideo talis additio habet se materialiter in illo motu. Cuius rationem etiam altera potest esse. Nam semper quantitas prouenit a forma substantiali, quae in uiuentibus est principium omnium accidentium & motuum, qui in subiecto manent. Ceterum quando primo generatur subiectum, quantitas dicitur fluere per modum passionis, quia absque noua operatione dimanat a subiecto instar passionum, quando uero subiecto supposito superadditur noua pars quantitatis, non dicitur passio: quia noua actione producitur. Hinc est, quod quantitas dicitur intrinseca rei corporeae, augmentum autem est accidentarium, & hinc etiam est, quod quando res generatur, quantitas eo producitur, quando autem augetur totum maior quantitas per se intenditur, noua autem pars substantiae per accidens. Adhuc tamen difficultas remanere uideatur, quia ratione cum cibi noua pars substantiae & quantitas acquiratur, id quod per se intenditur, sit maior quantitas, & non substantia. Et enim semper quantitas est propter subiectum, & ab

illa pendet in omni genere cause, tum quia (ut ait Aristoteles 7. Metaphysicae) substantia prior est accidente & per consequens quantitate tempore, natura & definitione. Nihilominus tamen dico colligi maiorem quantitatem per se intendi a natura per augmentacionem, quia postquam subiectum semel est productum in re natura intentio naturae est illud conseruare, & ad perfectum statum perducere. Haec autem perfectio status non potest esse aliquid substantiale, quia quicquid substantiale & essentiale est, acquiritur in instanti generis in quo agens essentialiter & substantialiter assimilatur passum. Superest ergo ut perfectio quae post modum per se intenditur, sit accidentaria, ac per consequens motus per se conuenientes subiecto ordinatur ex intentione naturae in acquisitionem accidentis. Atque ita quando generatur noua pars substantiae est motus per se ad quantitatem & non secundario, quia per se intendit augmentans acquirere debitam quantitatem. Nam cum uiuentis intendat & se conseruare & nutrire & augete, quia ad sui perfectionem accidentalem requirit debitam quantitatem; hinc fit quod nutritio per se terminatur ad partialem substantiam, augmentatio autem ad maiorem quantitatem. Ceterum quando generatur aliquid generans non intendit primo & per se nisi dare esse rei genitae ad quod consequitur quantitas, & per haec patet ad omnes probationes tertij argumenti, & ad tertiam confirmationem. ¶ Ad primam autem respondetur, quod si illa maxima deberet habere uerum, esset quando ex aequo concurrerent, at partialis substantia non concurrat ut terminus formalis, sed ut praerequisitum ad augmentacionem, & non est per se intentum ab augmentante ut sic, sed a nutriente. ¶ Ad secundam confirmationem respondetur, quod potentiae illae sunt diuersae. Dicuntur autem eadem ab Aristotele quia sunt in eodem subiecto, & circa eandem materiam cibi, aut quia consequenter se habent. De quo disputatur. 2. de Anima super illum locum. Vide Ferrar. q. 7. ¶ Ad quartum argumentum respondetur negando antecedens. Ad primam probationem negatur consequentia. Pro cuius explicatione notandum, quod quantitas dupliciter potest considerari; uno modo mathematicae, id est, ut abstrahit a passibilibus qualitatibus. Alio modo consideratur a Physico ut, scilicet, est in hoc subiecto talibus affectio passionibus, & tali materia & forma consistit. Unde & maior quantitas diuersimode considerat & Mathematicae & Physicae. Ille enim maius illud dicit esse, quod extrema distationis mensura continet. At Physico hoc non fat erit, ut dicat aliquid esse maius, sed adiecit ceteris partibus, id est, in eadem raritate & densitate. Et quia augmentatio motus est Physicus, ideo cum res acquirit primo modo maiorem quantitatem non augetur, sed alio motu mouetur, scilicet, rarefactione cuius terminus est qualitas, scilicet, esse rarius, ad quod consequitur

mutatio quantitatis Mathematicæ. Vnde quâuis eadem materia sit magni & parui, vt cum ex aqua fit aer, aut cum aer magnus fit densior, tamen nunquam est auctio, nisi noua pars materie adueniat existentia in actu. Et ita quia maior locus occupari potest maiore quantitate secundum extensionem ideo optime negatur antecedens argumenti, quia non est motus ad eiusmodi maiorem quantitatem & rursus optime negatur consequentia, qua probatur antecedens, intellectu cōsequenti de maiori quantitate Physica. ¶ Superest tamen vnum argumentum contra hoc. In rarefactione deperditur quantitas, & acquiritur alia de nouo, ergo per motum, aliter non est intelligibile, quomodo perdat prior quantitas, cum subiectum non corrumpatur. Respondetur negando antecedens. Ad probationem, quia nunc est tricubita, antea bicubita, quæ sunt species quantitatis, ergo eadē enim quantitas non potest esse diuersarum specierū. Respondetur nihil inconuenire eandem quantitatem continuam successiue pertinere ad diuersas species in ratione mensuræ, quæ est passio quantitatis, sicut iste homo nunc est sedens, nunc itans, & eadem linea est curua & recta. Et maxime quia variatio illa mensuræ secundum species illas Mathematicæ consideratur. Physicus enim tantum dicit esse ceræ cū rarefit, atque cum obdurat, nisi aliqua forte fuerit exhalatio in rarefactione. De qua tamen infra plura dicemus. Et per hoc patet ad secundam probationem argumenti principalis. ¶ Ad primam confirmationem patet ex dictis hic & in præcedenti solutione ad tertium. ¶ Ad secundam confirmationem respondet M. Soto. q. 1. super. 5. Physic. ad 6. vide illic. ¶ Ad quintum argumentum respondetur, quod motus localis est primus, quia nihil potest generari quin præcedat motus in alio, vt in ipso generante, similiter nihil potest alterari quin præcedat motus localis in alio vt in ipso alterante, cæterū ipsum alterabile & generabile non est necesse vt mutet locum quādo generatur aut alteratur; quod tamē contingit in augmentatione. Augmentabili enim dum augetur necesse est vt maiorem occupet locum, & per hoc patet ad primam confirmationem. ¶ Ad secundam respondetur, quod partes eius quod augetur mutantur locum, sed non eodem modo sicut partes sphaeræ; partes enim sphaeræ transmutantur toto manente in eodem loco, scilicet subiecto, quāuis etiam totum mutet locum secundum rationem, vt dicitur. 6. Physic. tex. 3. 7. sed partes variantur locum etiā subiecto; sicut pars cœli, quæ modo est in Oriente, postmodum erit in Occidente. Sed talis transmutatio partium sphaeræ semper est in simili loco, id est, neque in maiori, neque in minori; sed partes corporis quæ semper augetur extenduntur in maiorem locum, eius vero quod diminuitur semper retrahuntur in maiorem. ¶ Ad

A sextum & vltimum optime ibi respondetur, quod ignis non proprie augetur, sed per iuxta positionem & ab extrinseco; nos autem hic loquimur de augmentatione proprie dicta. Ad huius impugnationem respondetur esse maximum discrimen inter viuentia, & non viuentia in hoc quod augmentum viuentium & est in virtute intrinseca, & fit & exercetur intra ipsum viuens per omnes eius partes, & ita forma præexistens actuat nouam partem materie. In non viuentibus autem augmentum non censetur hoc pacto fieri ab intrinseco, quia v.g. quando nona pars ignis superadditur præexistenti forma diuidebatur in distinctas partes, ita quod ignis adueniens affert secum formam distinctam à præexistenti, & eisdem substantialiter manentibus fit illa vnio. Hinc colligitur, quare non ponimus potentiam augmentatiuam in igne, sed solum generatiuam, quia vltimate non intendit ignis copulare sibi passum per se, sed generare sibi simile. Vnio autem consequitur aliquando per accidens propter propinquitatem materie; quare videmus ignem comburere ligna sibi coniuncta, & paleas, aut lineam distantem, & ideo non dicitur hoc augmentum à virtute intrinseca, quia nec est potentia in subiecto per se ad illud ordinata, neque exercetur intra subiectum quod augetur; per quod patet ad confirmationem. De hac re tamen infra copiosior redibit sermo. ¶ Ex his omnibus recte intellectus manet explicata definitio augmentationis, quæ est huiusmodi. Augmentatio est motus per se à minori ad maiorem quantitatem per virtutem intrinsecam viuentis, quod augetur. Dicitur motus per se, quia intenditur primò & per se maior quantitas à tali mutatione, & ad eam terminatur ex intentione nature. Ad quid autem fit motus per se, vide Soto. 5. Physico. quæst. 1. & nos id aliquantulum explicauimus cap. præcedenti vbi disputabimus, an ad solam tertiam speciem qualitatis fit per se motus alterationis. Dicimus à minori ad maiorem quantitatem cum vt diminutione à ratione augmentationis reijciamus, cuius termini sunt oppositi, tum quia ista sunt extrema contraria, inter quæ talis motus exercetur. Dicimus per virtutem intrinsecam, vt excludamus augmentationem impropiam quæ fit ab extrinseco, & per iuxta positionem. Et hæc de hac questione. ¶ Satis superq. ex dictis in. q. præced. explicata manebat essentia augmentationis secundum se & absolute, quod erat primum quod secundum Aristotelis ordinem hic præstitutum ad naturam augmentationis inuestigandam erat disputandum, si postquam definitimus de augmentatiōis genere, scilicet motu, & eius differentia quæ sumitur in ordine ad terminū, scilicet, quantitatem maiorem, explicauimus etiā, an augmentatio postquam cōtinetur sub motu, an continetur sub motu continuo, an vero discreto. ¶ Quare

Quare antequam ad secundam disputationis partem descendamus, scilicet, de modo quo augmentatio fit, oportet vt id inuestigemus.

QVÆSTIO II.

¶ *Utrum augmentatio sit motus continuus.*

ET videtur quod non. Primò autoritate Arist. 8. Physic. textu. 2. 3. Neque enim augeri neque minui possibile est cōtinue, sed est mediū, vbi etiam assimilatur motum augmenti motui guttarum sibilantium & excavauntur lapidem, quem cōstat non esse continuum, ita quod quælibet gutta lapidis aliquid extrahat, & Comment. ibi in textu. 2. 3. id ipsum videtur tenere. Inquit enim, illud quod augmentatur, v.g. digitaliter in vno anno, nō possumus dicere, quod in qualibet parte temporis demonstrata inueniamus fieri partem magnitudinis, sicut accidit in motu ad vbi. Et causa in hoc est, quia minima partium magnitudinis factarum est determinata in actu, & quælibet earum fit in instanti, cum sit indiuisibilis factio. Vnde necesse est, quod istæ partes non continuantur in motu, nisi continuerint in instantia ad inuicem. S. Tho. etiā ibidem huius sententiæ fauere videtur, vbi dicit, Non est possibile aliquid augeri cōtinue, ita, scilicet, quod quantitas aucti diuidatur secundum tempus, ita quod in qualibet parte temporis aliquid eius augetur, sed interponitur mediū tempus post augmentū vnus partis, in quo nihil augetur, sed fit dispositio ad augmentum sequentis partis, hoc etiam videtur tenere in. 6. Physic. tex. 3. 2. vbi ait, Continuitas autem primò & per se & proprie inuenitur in motu locali, qui solus potest esse continuus & regularis. Item in. 3. q. 5. 2. art. 3. & 2. 2. q. 24. art. 6. & in multis alijs locis videtur dicere augmentum nō esse motum continuum, ergo. ¶ Arguitur secundo. Ad continuitatem motus requiritur vnitas subiecti & vnitas termini ad quem, sed in augmentatione nō reperiuntur hæc duo, ergo. Minor probatur, non est vnitas subiecti, cum partes quæ augetur, sint diuersæ, neque vnitas termini ad quem, cum quantitas quæ acquiritur in vna parte non est eadē cum ea quæ acquiritur in alia. ¶ Arguitur tertio. Conuersio alimenti in substantiam aliti non est motus continuus, ergo nec augmentatio. Consequentia probatur. Nam augmentatio sequitur illam conuersionem & in eodem instanti, in quo est maior pars substantiæ est maior quantitas. Antecedens patet, nam illa conuersio est quædam substantiæ aggeneratio, ergo fit in instanti. Patet consequentia, quia substantia est ens per se & indiuisibile, atque ita in instanti intrinseco debet incipere esse quælibet pars substantiæ signata sicut alia entia permanentia vt. probatur. 6. Physicor. quæst. 3.

A Deinde, nā si pars substantiæ quæ aggeneratur nō incipit per primum sui esse, ergo incipit per vltimum non esse, ac per consequens etiam cibus corrumpetur successiue, & delineret per primum non esse, quod est impossibile, nam daretur materia sine forma in instanti illo initiativo carnis, & terminatio cibi in quo, vt patet, per exponentes, verum est dicere, Nunc non est cibus, & nunc non est caro. Confirmatur. Nam si augmentatio sit cōtinua, ergo diuiditur ad diuisionem temporis, sed hoc est falsum, nam sic non daretur minima caro producta, sed ante quælibet alia, & alia esset, quod videtur falsum. ¶ Arguitur quarto. Forma carnis exigit minimam dispositionem quæ fit vt introducatur in parte materie cibi, ergo incipit in illa per primum sui esse, ac per consequens noua pars quantitatis, quæ sequitur. Antecedens probatur, nam forma substantialis, quæ de nouo producitur, exigit certam dispositionem vt introducatur, ergo etiam id requirit, quando in noua parte introducitur. Consequentia probatur à paritate rationis, imò verò Arist. 1. Physic. tex. 3. 6. ex hoc quod partes non determinant sibi certam quantitatem & dispositionem colligit quod nec totū. Quod bene notat Soto quæst. 4. artic. 2. cōclusionem. 3. vbi hac ratione tenet quod accidentia conferuntur, tam partes quàm totum terminantur per maximum & minimum intrinsece. Confirmatur. Nam ideo cum forma de nouo generatur, exigit determinatam dispositionem per minimum quod fit, quia forma est determinata essentia, sed eadē ratio est de forma respectu partium, ergo. ¶ Arguitur quinto. Cum cibus aut sanguis corrumpitur datur maximum distemperamentum sub quo nō possit conservari, ergo datur instans in quo est verum dicere; Nunc non est forma sanguinis & immediate antea erat, ac per consequens, nunc erit verum dicere; Nunc est noua pars substantiæ & quantitatis & ideo incipit per primum sui esse, & non per motum continuum. ¶ Arguitur sexto. Diminutio est discreta, ergo & augmentatio. Consequentia videtur nota, & antecedens probatur. Nam diminutio fit per corruptionem partium viuentis, & ex tali corruptione resultat nouum suppositum distinctum & separatum à viuenti, ergo. Consequentia probatur. Nam illud suppositum substantiale quod de nouo fit, non potest produci in tempore sed in instanti. ¶ Arguitur septimo. Nam si augmentatio est motus continuus, sequeretur quod in fine horæ qua exercetur, esset producta infinita quantitas. Probatur sequela, nam cum cōtinua sit augmentatio in quolibet instanti fit maius subiectum, cum ergo præcederet infinita in instanti subiectum resistat infinitum. Confirmatur, quia eadem ratione darentur infinita minima carnis. ¶ Arguitur vltimo. Supposito quod in quæst. 4.

1. Physicor. de maximo & minimo probauimus formam substantialem vniuersaliuque speciei seruari non posse sub quavis minori quantitate. Tunc arguitur. Sit. v.g. alimentum quod successione continua conuertitur in carnem quantitatis certae vt quatuor, & terminetur ad maximum quod non, scilicet, ad duo, qui est terminus paruitatis extrinsecus, sub quo non seruabitur forma substantialis, est ergo argumentum. Virtus nutritiua non poterit conuertere in carnem medietatem illius quin simul totum conuertatur, ergo qua virtute potuit secundam medietatem simul conuertere poterit & priorem. Probo antecedens, quia aliis forma substantialis alimenti conseruaretur in termino extrinsecus. Alia argumenta fieri poterant pro hac parte, illa tamen elici possunt ex his quae diximus in precedenti cap. in questionibus. q. 6. vide illic. ¶ Pro intelligentia huius questionis sciendum est varias & diuersas esse in hac questione sententias. Quidam enim dicunt conuersionem alimenti, fieri in instanti, augmentationem vero esse successiuam & continuam ex eo quod non fit simul cum conuersione, sed tempore sequenti, quia post conuersionem alimentum anima vegetatiua mediante calore naturali rarefacit totam substantiam viuentis, ex quo generantur noui pori, & priores dilatantur, & ad istam continuam rarefactionem substantiae, sequitur continua extensio quantitatis, quam proinde vocant augmentationem. Et ratio huius est, quia prius pori alimento dilatantur, quam illud conuertatur in substantiam aliam, quando ergo est conuersum vel conuertitur alimentum, viuens non est maius quam antea esset, siquidem tanta tunc erat quantitas, quanta modo est, ergo in illo instanti conuersionis non est augmentatio, sed post fit per rarefactionem. Secunda sententia est aliorum dicentium augmentationem esse motum discretum. Ita Albertus Magnus, & Comment. 8. Physic. vbi supra. Capr. 1. sent. d. 17. q. 2. in argumentis cont. 9. conclu. Sonc. 8. Met. q. 2. 2. & 24. Astud. 1. de Gener. q. 10. & 16. Niphus hic quae 1. 6. & 8. Met. q. 7. & multi iuniores defendunt hoc esse de mente S. Tho. Tertia sententia est tenentium oppositum. Ita Marfil. q. 14. Albertus de Saxonia. q. 13. Soto. 1. Physic. q. 4. & lib. 6. q. 3. & idem de omni motu tenet. 5. Physic. q. 3. artic. 2. Iacellus vero in hac quae. varius est. Nam in 8. Physic. q. 6. expresse sustinet secundam sententiam, in epitome autem super hos libros tract. 2. cap. 3. dub. 3. sequitur tertiam. ¶ Secundum notandum, quod augmentum potest dici continuum dupliciter. Primo dicitur continuum quasi quod daret per totam vitam viuentis. Secundum dicitur continuum, quia in tempore quo fit sine hora sine anno, siue tota vita fuerit, fiat sine interuallo & interruptione, ita quod in toto tempore quo durat motus est in acquisitione termini, taliter quod non possimus signare instantia,

A in quo mobile non aliter se habeat quam antea in acquirendo termino talis motus, non autem quod acquisita hac particula quantitatis post aliquod temporis acquiratur alia & sic perueniat mobile ad terminum augmenti. Vide tamen quae pro huius explicatione diximus in praecedenti capite questione. 6. ¶ Est prima conclusio. Augmentatio non est continua ita quod per totam vitam duret. Haec conclusio omnibus est communis, & experientia constat, quia non semper crescimus, sed datur terminus extrinsecus, & intrinsecus in viuentibus, vt patuit. 1. Physic. quae 1. 4. Secundum. Nam licet per totam vitam animati sit conuersio alimentum in substantiam nutriti ad restaurationem perditam, tamen non fit semper maior conuersio quam fuerat deperditio vt patet in arate vituli & consilienti, imò aliquando fit minor, vt patet in senibus, ergo augmentatio non potest esse continua per totam vitam. Patet consequentia, quia impossibile est augmentationem sine eo quod aggeneretur maior pars substantiae, ergo. ¶ Secunda conclusio. Est si possibile alicui continue augeri vsque ad terminum augmenti naturalis viuentis, non tamen id est necessesse, imò neque de facto contingit. Volumus dicere, quod cum omnia viuentia habent certos terminos augmenti sui. v.g. homines augentur, vt acquirat sibi debitam quantitatem a principio vitae vsque ad. 25. annum, quod licet sit possibile materialiter quod huiusmodi augmentum duret continue per totum istud spatium temporis, non tamen id ita contingit, sed regulariter loquendo semper tale augmentum media quiete interruptitur. Haec conclusio probatur primo quoad primam partem, scilicet, quod hoc sit possibile. Nam possibile est, quod viuus maneat semper sanus, & nutrimentum sufficiens apponatur debite approximatum, ergo possibile est, quod sine interruptione temporis a principio augmenti vsque ad finem, quo viuens ulterius non potest augeri, augetur continue. Probo consequentiam, quia causis sufficientibus continue positis in aegritudine naturalibus continue & sine interpositione ponitur effectus, sed in hoc casu sunt sufficientes causae augmenti positae continue & sine interpositione, ergo. Maior nota, quia agentia naturalia tantum, & tam diu agunt, quantum & quam diu possunt. Minor patet, quia causa sufficiens augmenti a principio vsque ad finem, in quo est aptum augeri viuens, est corpus sanum, quia tunc est anima in sufficienti dispositione cum sufficienti calore naturali, & sic est posita sufficiens causa efficiens, & nutrimentum sufficiens debite approximatum est causa materialis, ergo minor est vera. Quod vero hoc sic non contingat, quod erat secunda pars conclusionis. Probat. Quonia viuus saepissime infirmatur, & ita in infirmitate ex paucitate nutrimenti, & debilitate caloris naturalis non fit tanta conuersio in substantiam

stantiam nutriti, quae sit sufficiens ad augmentum. Et licet non infirmetur tamen saepissime interruptitur istud augmentum tum propter nutrimentum appositum vel quia non est sufficiens vel quia non est proportionata viuentis complexioni, & propter alias multas causas extrinsecas tum intrinsecas, quas medicorum potius philosophorum est ad amussim recense. Secundo probatur experientia in plantis, quae in hyeme non augentur quia habent totum nutrimentum congelatum, unde non potest ad eas transire. Confirmatur. In quibusdam animalibus, quae in tota hyeme vel in magna eius parte dormiunt vt patet in glicibus, cuniculis & alijs vt magnae ranae. Cum ergo in tota hyeme non comedant, per totam videntur non augeri. Quod ostendit macies illorum in fine hyemis, ergo. ¶ Tertia conclusio. Augmentatio eo tempore quo durat, est motus continuus. Haec conclusio est contra auctores secundae opinionis, & existimo eam esse & Arist. & D. Tho. quare probatur primo ex auctoritate eorum. Nam Arist. in 3. Physic. sic diffinit motum. Motus est actus entis in potentia secundum quod in potentia, quam diffinitionem, & S. Tho. vbi que acceptat, & quatenus oppositam sententiam admittunt cum omnibus Arist. interpretibus. Tunc sic. Si augmentatio nullam habet continuitatem, sed componitur ex mutationibus instantaneis, tunc rogo, aut subiectum mouetur cum est in primo instanti ad gradum quantitatis quem tunc habet, aut ad illum quem in alio instanti habiturum est. Primum esse nequit, quia non est in potentia ad illum, neque vero ad secundum quia sicut se habet in illo instanti primo ita immediate post illud, sed immediate post non erit motus ad secundum, ergo neque in illo est actus entis in potentia secundum quod in potentia, sed secundum quod est actus habens talem gradum quantitatis. Confirmatur, quia Arist. dixit statim a principio. 3. Physic. quod motus est de genere continuorum, & 5. Physic. postquam motum discrete a mutatione dixit tres species motus, & per totum librum sextum determinat in communi de motu quod est continuus & diuisibilis in infinitum, & quod non potest componi ex indiuisibilibus, quia est continuus. Et quauis Arist. multoties afferat exempla de motu locali, tamen demonstrationes quas facit de omni motu procedunt, maxime quia ipsemet Arist. expresse in illo libro tex. 49. & D. Tho. ibi aiunt eandem demonstrationes fieri in motu secundum quantitatem, quoniam quantitas per se diuisibilis est. Inuenit enim Arist. Quare non erit primum in quod mutatum est, similiter autem & in quantitatis mutatione & haec quidem enim in continuo est. Vbi vide D. Tho. Id ipsum repetunt in tex. 58. Deinde haec conclusio est maxime consona. 5. Physic. & 6. Physic. lect. 6. & sequentibus, & alibi saepe. Secundum probatur conclusio. Motus in genere includit con-

tinuitatem, ergo & species motus ac per consequens augmentatio. Probatur consequentia, quia quod intrinsecum est superiori debet conuenire inferioribus. Antecedens vero probatur ibi Arist. latissime vbi demonstrat quod ante quodlibet motum accipitur diuisiuitate esse. Confirmatur, quia augmentatio est vnus numero motus, ergo non est interruptus. Probatur consequentia ex Arist. 5. Physic. tex. 34. & 55. vbi cum appellat vnum numero motum, quomodo interciditur. Tertio. Nulla pars substantiae aut quantitates acquiritur in instanti, ergo augmentatio non discreta, sed continua est. Consequentia est euidentis, & antecedens probatur. Nam quilibet pars substantiae & quantitates diuisibilis est in plures particulas, ergo habet latitudinem peruenibile per motum, ac per eandem quae non in instanti fieri potest transitus. Confirmatur. Nihil ideo substantia in instanti producit quia consistit in indiuisibili, nec habet latitudinem inter extrema contraria, ergo vbi est latitudo & contrarietas extremorum, quae in qualibet parte qualitatis potest signari, non fiat mutatio in instanti. Haec enim ratione Arist. & D. Tho. probant generationem instantaneam esse, alios autem motus in tempore exerceri, quod explicauimus in 5. Physic. Quod si dicas augmentationem fieri per minima, in quibus non est latitudo. Contra. A gens maioris virtutis maiorem partem alimentum poterit corrumpere ac subinde maiorem partem substantiae & quantitatis producere, v.g. si demus duos homines quorum alter habet virtutem vt duo, & alter vt octo. Certum est quod habet virtutem vt duo potest corrumpere in hoc instanti digitalitatem cibi, & proportionally generare, ille qui habet virtutem vt octo poterit in duplo vel in triplo maiorem partem corrumpere & proportionally maiorem partem generare, non ergo augmentatio in isto fiet per minima. Et confirmatur. Nam quanto ignis maior est maioris quoque virtutis est, ac subinde applicatus tabulae perfectiorem producit effectum, & videmus quod nec corruptio tabulae, nec generatio ignis ibi fiat per minima, sed simul bonam partem tabulae corrumpit, & ibi suam formam introducit, ergo id ipsum dicendum erit de augmento. Praeterea. Nam quando composita generantur non producantur per minima, sed vnus embrio recipiens animam est maior altero ex latitudine maiori vniuersi tricoli, aut ex multitudine seminis, aut vero ex virtute agentiam, ergo etiam quando partes aggenantur ratio non necessario fiet per minima, sed tunc maior nunc innot pars producitur iuxta differentiam virtutis & materiae, ac per consequens fiet augmentatio per minima. Quarto probatur conclusio. Dispositio corruptans formam cibi in augmentatione potest continue per aliquod tempus extendi per materiam cibi, ergo cibi continue corrumpitur. Na vbi quod est ista dispositio corruptiua non est forma cibi,

& cum corruptionem cibi sequatur generatio noua substantie, quia non potest manere materia sine forma, sicut ille corrumpitur continue, ita ista continue generatur & sic augmentatio quae simul fit erit continua. Antecedens probatur, quoniam illa dispositio fit per extensionem, tum quoniam experientia constat, quod postquam dispositio disponit lignum, vt semel accendatur, motu quodam continuo extenditur forma ignis in ligno ad extensionem dispositionis. Quinto. Nam ex opposita sententia sequeretur, quod augmentatio & interruptio eius esset perceptibilis, consequens est falsum, ergo & antecedens. Sequela probatur. Nam dato viuente quod virtute augmentatiua maximè vigeat, poterit secundum illos bonam aut magnam partem corrumpere in instanti, & aliam producere proportionalem in seipso, ergo tam corruptio cibi quam aggeneratio nouae partis perceptibilis est, sicut si modo ab hac tabula separet partem determinatam subito aut illi nouam adiungas. Minor verò probatur, tum quia nullius viuents percipitur augmentatio, tum etiam quia si fieret perceptibiliter, suppositum non esset id. Et confirmatur. Nam si totum quod plata augetur spatio centum annorum acquireret spatio vnius diei esset augmentatio continua, ergo etiam erit continua, quae fit per centum annos. Consequentia patet à paritate rationis, & antecedens probatur, nam si fieret talis augmentatio per instantiam & discrete profectio perciperetur sensu, quia magnas partes deberet tunc acquirere planta discrete. Sexto. Si prima pars maioris quantitatis acquiritur in instanti, sequeretur quod posset dari augmentatio quae non sit motus. Probatur sequela. Si postquam mobile acquisiuit primam partem quantitatis immediatur à causa naturali ne vltiorem partem cibi disponat, tunc verè augetur suppositum siquidem fit maius virtute potentiae augmentatiuae, & tamè cum nec sit successio mutationum aut mutationis non erit motus, ergo. Septimo. Impossibile est, quod motus localis sit in instanti aut discrete, vt etià contrarij ex sententia Arist. admittunt, ergo nec quod augmentatio fiat in instanti aut discrete. Probatur consequentia. Nam non potest esse acquisitio maioris quantitatis quin simul sit acquisitio maioris loci, vt asserit Aristot. in principio huius. 5. capit. sed acquisitio maioris loci fit per motum localem, ergo ad eius mensuram fit augmentatio. Et hoc argumentum est fortissimum. Probatur vltimo conclusio, quia videtur profus voluntarium asserere quod agens sit debite appropriatum passo, & potens producere effectum, & quod transeat tempus ab operatione. v.g. post primum indiuisibile quantitatis productum in instanti. A. transit tempus vsque ad instanti. B. Tunc enim rogo in illo tempore quare cessauit, non vt disponeretur subiectum, quia per motum disponitur, quare ergo potius in instanti.

A B. & non in alio precedenti nouus gradus euasit? Ad hoc respondet Astudillo. q. 4. voluntatem diuinam esse causam quare magis in illo instanti. Sed hæc solutio non est philosophica. Hanc conclusionem ideo tam multis corroborare volui, quia multi ex iunioribus eam negant oppositum ex illianantes esse de mente D. Tho. Quod tamen iam ostendimus esse falsum. ¶ Quarta conclusio. Continuitas in augmentatione non prouenit ex rarefactione præexistens substantiae, vt asserbat prima opinio. Probatur conclusio. Nam viuens augetur quantitate actuali siue potentiali alimenti viuents, vt ait Arist. in hoc. c. 5. tex. 3. ergo non augetur per solam extensionem partium, aliàs si ante aduentum alimenti actione caloris naturalis fieret rarefactio, augetur viuens, quod est contra Philosophum. Secundo. Nam sequeretur augmentatione esse nutritionem per accidens, cōsequens est falsum, ergo. Sequela probatur. Nam augmentatio secundum hanc opinionem nihil est aliud quam extensio, quae sequitur nutritionem, sed ista extensio est motus per accidens, ergo & augmentatio. Minor probatur. Nam rarefactio primo terminatur ad raritatem secundum verò ad extensionem partium. Vltimo probatur. Nam sequitur esse rarefactionem, quia est præexistens quantitatis extensio, ergo. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primū ex autoritate Arist. responderi poterat ex prima conclusione quod Arist. ibi & D. Tho. nihil aliud volebat nisi quod motus augmentationis non est continuus, id est perpetuo durans. Arguebatur enim contra Heraclytum qui ad asserbat, & sic respondimus supra. c. precedenti. q. 6. & ita explicat illi textum M. Soto ibi. Hæc tamen solutio non placet Ferr. 8. Physic. q. 6. nam videtur extorta. Nam Aristot. & Heraclytus loquebantur facta hypothesi, quod augmentatio duraret per vnum mensem, & Heraclyto dicente quod illa augmentatio esset toto illo mense continua contradicit Arist. & probat hoc esse falsum, ergo mens illius non est probare augmentationem non esse perpetuam. Prædicta nihilominus solutio satis cōformis est textui Arist. ibi enim arguit contra Heraclytum, qui asserbat omnia moueri semper, licet motus aliquorum esset imperceptibilis, & exemplum adducebat de motu augmentatiouis, quo motu semper mouetur viuens, licet id ad sensum non pateat. Aristoteles autem ipsum Heraclytum redarguit in exemplo ab ipso allato, & conatur ostendere viuens non semper augeri. v.g. si augmentum duret per viginti annos, non in hoc toto tempore augmentum continuè fit, sed aliquando cessatur. Hoc tamen non obstat, quin augmentum eo tempore quo durat, sit continuum. Hæc igitur solutio optima est. Licet etià aliter explicari optimè possit Aristot. Pro quo supponendum est, quod Heraclytus duo dicebat. Primo, quod augmentatio quae fit tota hora,

hora, commensuratur illi omnino taliter quod sicut tota augmentatio respondet toti horæ, medietas augmentationis respondet medietati horæ, & tertia pars augmentationis tertiae parti horæ, & sic vltimè procedendo. Ex quo inferbat & dicebat secundo, quod augmentatio esset continua, regularis & vniuersalis sicut & ipsa hora. Arist. autem vtrumque dictum intendit redarguere exemplis de excavatione lapidis, & de tractione naui, quae fit à pluribus hominibus, & de scissione lapidis quae fit à planta. Videmus enim quicquid guttae excauent lapidè non tamè hæc pars excavationis tribuitur huic guttae, & medietas medietati cuiusdem guttae, sed omnibus guttis cadentibus paulatim disponunt vt sequatur excavatione à simili concludit, quod augmentatio quae in hora fit non debet mensurari, aut diuidi iuxta diuisionem proportionalem ipsius, sed hora quoadquod in principio horæ augetur magis compositum, minus verò in fine, aut e contra iuxta diuersitatem & dispositionem subiecti. Et in hoc sensu concludit Aristot. augmentationem non esse continuam, id est, non necessariò suppositum augetur secundum diuisionem aut regularitatem temporis in quo fit, vt asserbar Heraclytus; quae quidem sententia Arist. verissima est, & propter quam D. Tho. 6. Physic. ubi supra ait perfectam continuitatem & regularitatem reperiri solum in motu locali ac subinde in tempore. Alij autem motus solum sunt continui, & regulares participatione quadam, & similitudine ad motum localem. Ex hoc tamè non licet inferre quod partes illorum non copulerentur termino communi, nec de hoc loquitur Arist. in illo tex. sed de continuitate correspondente profus continuitati temporis, quam ponebat Heraclytus. Ad loca D. Tho. respondetur, & ad duo prima loca dicimus iuxta dicta ad Aristot. quod vel ibi loquitur de continuitate perpetua secundum primam solutionem, vel de regulari & correspondente continuitati temporis iuxta secundam. Ad tertium locum ex. 1. 2. respondetur quod solum ait, quod non quodlibet alimentum sumptum auget animal, sed multiplicato alimento tandem augetur animal. Ad illud autè ex. 2. 2. dicimus quod ait augmentum corporale non esse motum continuū ita, scilicet, vt si aliquid tantum augetur in tanto tempore, necesse sit, vt in qualibet parte temporis aliquid augetur, sed medio tempore disponetur, id quod nos non imus inficias, sed tantum negamus nūquā fieri posse vt aliquo in tempore auctio sit continua. ¶ Ad secundum argumentum respondetur, quod semper in re quae augetur est eadem quantitas continua, quae secundum omnes partes proprijs continuationis continuatur, & ita motus augmentationis est vnus simpliciter. ¶ Ad tertium respondetur negando antecedens. Ad probationem nego consequentiam. Etenim vt diximus in præced. q. ad 2. non est necesse quod omnis substantia producaur in

instanti, sed solum hoc habet verum, quando de totū compositū producitur, non vero quando eius pars. Vide ibi. Ad secundam probationem respondetur, quod si signemus determinatam partem cibi & carnis non debet dari in instanti, nec intrinsecum, nec extrinsecum, in quo definitur forma cibi, & incipiat forma carnis in tota illa parte simul. Et ratio est, quia forma cibi non in instanti, sed in tempore desinit partem determinatam & diuisibilem, similiter forma carnis in tempore actu partem. Quod si arguas. Nam hæc pars cibi definit esse, ergo vel per primū non esse vel per vltimum sui esse. Respondetur quod totus cibus definit esse per primum non esse sicut motus, non tamè in illo instanti forma cibi desinit totam aliquam partem determinatam. Et quando est verum dicere, Nunc non est cibus est verum dicere, Nunc est completa pars quae aggenerabatur, quare non datur materia sine forma. Ad confirmationem respondetur, quod non datur minima caro coniuncta, bene tamen separata via generationis, non tamen via aggenerationis. ¶ Ad quartū, quod quando forma substantialis de nouo producitur exposcit determinatam dispositionem & minimā quae sic, secus autem quando solum producitur noua pars substantiae quae conseruatur in toto, & producitur ex coniunctione ad augmentationem. Quo fit vt minus requiratur ad hoc vt forma carnis introducatur, & conseruetur in noua parte vnita viuenti, quam si esset introducenda talis forma in eadem parte à viuente separata. Vnde Arist. 1. Physic. tex. 3. 8. dicit, quod in partitione & diuisione actuali carnis deueniendum est ad minimam carnem, cum non possit diuidi rursus manente forma carnis: quoniam tamen sit certum, quod in minimo illo carnis partes illic coniunctae conseruentur sub forma carnis. Non ergo eadem dispositio requiritur ad productionem formae de nouo, & ad esse nouae partis coniunctae toti composito. Ad illud autem Arist. tex. 3. 6. dicimus, quod loquitur contra Anaxagoram qui dicebat partem integram compositi esse infinitam in actu, quem conuincit inferendo, quod totū etiam esset infinitum, sed hæc illatio in hoc sensu nihil contra nos vt patet. Ad confirmationem respondetur primò, quod ex determinatione essentiae solum concluditur, quod non possit actuari corpus actu infinitum, nec similiter partes integrales non limitatas, non verò probat minimam dispositionem quae sic. Secundo respondetur negando consequentiam, quia vt patet ex dictis non est eadem ratio, nec idem requiritur, quando totum producitur, atque quando pars in toto aggeneratur. ¶ Ad quintum aliquid in nostra sententia concedunt, quod quodlibet pars determinata quantitatis & substantiae incipit esse per primū esse, & similiter in alimento quodlibet pars signata definit esse in instanti intrinsecò. Isti tamen incidunt in opinionem oppositam, & insuper debet ponere

corruptionem & aggenerationem fieri per minima ut facile ex dictis probari potest. Quare aliter respondendo & dico quod forma cibi, ut ad secundum dicebamus, non deserit totam aliquam partem simul & in instanti, quare respectu cuiuslibet determinate partis nec debet signari minimū temperamentū, nec maximum distemperamentum quod nō sufficiens ad productionem simulanteam illius, aut ad corruptionem partis cibi. Itaque sicut in termino motus non desinit esse tota aliqua pars secundum se totam, sed est vltimum instans extrinsecē terminās esse motus, ita in aggeneratione & corruptione cibi philosophandum est, quod videlicet quando alimentum consumitur datur in instanti, in quo est verum dicere; Nunc non est alimentum, & immediate fuit, & similiter datur dispositio maxima quæ non via corruptionis. Quare verum est dicere, sub hac non conseruatur alimentū & sub qualibet minori possit, non tamen datur in instanti in quo sit verum dicere; Nunc non est forma cibi in tota hac parte, & immediate fuit. Nam hæc pars est diuisibilis ac subinde antequam defineret esse vltima medietas illius desinit esse alimentum in priori medietate, & idem dicendum est de dispositione. ¶ Ad sextum negatur consequentia propter rationem differentie, quam ibi insinuabamus, quia videlicet ex diminutione recipit esse, & generatur totalis substantia non autem ex aggeneratione. ¶ Ad septimum negatur consequentia sicut nō valet; Hæc tabula, aut hæc hora potest diuidi in infinitum, ergo est infinita, ita in proposito. Etenim diuisio illa quæ fit in augmentatione fit per partes proportionales sicut diuisio horæ & tabule; vt autem esset infinita augmentatio requireretur quod in quolibet mutato esse signabili acquireret de facto partem aliquā determinatam quantitatis. Imò si hoc argumentū aliquid concluderet, concluderet subinde etiam quod motus localis non esset continuus, quod tamē esse falsum & contra Arist. etiam autores opposite sententiae fatentur. Nam in quolibet instanti durationis motus reperitur mobile aliquod portans se, & pariter sunt infinitæ partes temporis, & in qualibet aliquid determinatam pertransit, ergo motus esset infinitus, si quidem infinitum spatium pertransiuit mobile ipsum. ¶ Ad octauum respondetur, quod etiam procedit secundum omnem opinionem. Vnde & qui dicunt augmentationem esse discretam, & fieri per minima tenentur solvere. Nam omnes tenentur concedere res terminari quoad paruitatē ad maximum quod non. Quod si negauerint, sequitur quod datur vltimum esse rei permanentis, scilicet, substantie. Probat sequela. Nam datur duo minima continua in aliquo alimento & primum in instanti. Accouertitur in carnem, in quo in instanti secundum minimum sit sufficienter dispositum per alterationem præcedentem. Tunc rogo secundum minimum

A aut est tunc & non immediate post erit, & sic habetur intentū, aut in illo iam non est, & sic simul conuerteretur in carnem cum priore, aut dicere cogentur quod durabit per aliquod tempus vsque ad instanti. B. quod erit primum non esse illius, sed statim nescient assignare causam, quare in tempore medio non fuit corruptum, nisi ad diuinam voluntatem recurrant, fortassis tamen negabunt duo minima simul disponi per alterationem. Quod si ita contingat simul conuertentur in carnem. Ad argumentū ergo in quantum militat contra nostrā conclusionem respondetur concedendo quod in illo instanti, in quo peruenit est ad maximum quod non alimentum, desinit alimentum per primum nō esse, sed quando infertur, ergo eadem ratione totū alimentum simul potuit conuerti totū alimentū. Nego consequentiam quia in maiori quantitate semper potuit conseruari alimentum. Idem dico, quando ignis filum stupæ continuè comburit, & fit aggenerationis præexistētī, scilicet, quod cum perueniret ad maximum quod non stupæ, tunc iam nō continet, sed simul conuertitur in ignē reliquū stupæ. C. ¶ Postquam iam eginuit de essentia augmentationis quoad genus, scilicet motum, & differentia quæ est ordo ad terminum, vel maior quātitas, oportet vt de modo quo ista augmentatio fiat, differamus. In his enim duas partes Aristoteles sequitur totā hanc disputationem de augmentatione diuidimus. Igitur in hac secūda parte duo explicabo. Primum erit quomodo se habeat in augmentatione id quod augetur, secundum ex qua re fiat ista augmentatio. Quibus expositis satis apertum erit, quomodo fiat augmentatio. Prima igitur questio in hac parte disputanda erat, vt rium maneat idem suppositum numero in augmentatione; sed vt hoc intelligatur, & vt morem geramus consuetudini eorum, qui hos libros de Gener. & corrupt. commentantur, oportet prius disputare; quod sit principium indiuiduationis, & à quo constituat suppositum materiale vnum numero. Hoc enim exposito, satis dilucida erit alia questio principalis; an maneat idem numero suppositum in augmentatione. ¶ Est ergo questio. 3. huius capituli.

QVÆSTIO III.

¶ A quo sumatur principium indiuiduationis in rebus materialibus.

I N qua questione tria faciam. Primum enim fundamenta quedam, quæ ab omnibus vel admittuntur vel admitti debent, iaciam; deinde opiniones singulas recitabo, ac tandem quid verius, cōformiusque doctrinæ D. Tho. nobis appareat, explicabo. ¶ Vt igitur ad primum accedamus est primum notandū, quod de hac quæst. multi præcipuè ex discipulis

pulis D. Tho. multa scripserūt. Imprimis vidēdus est Caiet. 2. c. de ente & essent. q. 5. & 1. p. q. 2. 9. art. 4. & 3. p. q. 3. artic. 3. Capre. in 2. d. 3. q. 1. cont. 2. conclusi. vbi etiam & in d. 12. agunt de eadem re Doctores Scholastici. Ferr. 1. cont. gent. c. 2. 1. Metaphysici super. 7. Sone. ibi à q. 31. vsque ad 35. Iauellis in. 5. Met. q. 15. Flandrensis quæstionē longissimam de hac re constituit in. 7. Met. q. 2. 2. Vide etiam Heru. quodl. 3. q. 9. ¶ Notandum est secundū quod vt dicit S. Tho. de ente & essentia. ca. 4. licet essentia rei non conueniat per se vt sit communis, aut incommunicabilis, sed vt riumque est per accidens ad essentiam speciei, tamen esse commune conuenit ei per operationem intellectus, esse, verò singularem & contractam ad hoc fine operatione intellectus conuenit ei tamē si verum sit, quod vt concipitur singulari conceptu dicitur vno modo indiuiduū, id est, cuius conceptus repugnat de pluribus dici; Nunc ergo cum querimus de principio indiuiduationis, non sumimus in indiuiduum prout importat secundam intentionem, sed vt significat illā contractionem realem que conuenit rebus ante operationem intellectus. Vnde Porphyrius in prædicabilius. c. 2. text. 7. & 8. duas definitiones indiuidui assignauit. Altera quæ explicat secundā intentionem indiuidui, scilicet, Indiuiduū est, quod de vno tantum prædicatur. Altera quæ explicat licet à posteriori & per effectum contractionē illā realem indiuidui, scilicet, indiuiduū est cuius collectio proprietatum ita est in hoc, quod non possit esse in alio. Indiuiduum autem vt importat primā intentionem accipitur quadrupliciter, vt notat S. Tho. 2. Met. lect. 4. Vno modo pro propositione immediata quæ dicitur indiuiduum quia per aliam probari non potest. Secundo pro specie specialissima quæ dicitur indiuiduum tum quia ad illa vsque & vltimus scientia non procedit, tum quia amplius non diuiditur diuisione formalis, sine per essentialis & formales differentias, sed quia formalis diuisio non solum est secundum quod genus diuiditur per differentias per cuius diuisionis priuationem species specialissima dicitur in indiuiduum, sed etiā secundum quod diffinitum diuiditur in partes diffinitionis vt patet 1. Physic. text. 5. ideo etiam genus generalissimum (inquit S. Tho.) dicitur in indiuiduum, quia eius definitio non resoluitur in aliqua diffinitia. Quarto modo particularia dicuntur in indiuidua in quantum neque formaliter neque materialiter vltius diuidi possunt; & hæc quarta acceptio indiuidui est propria ratio huius nominis in indiuiduum & sic à nobis in præfati vsurpatur. Nam propositio immediata & species specialissima, & genus generalissimum nō proprie sed analogicè in indiuidua dicuntur. Et in indiuiduum proprie acceptū diffinit essentialiter & quidditative S. Tho. 1. p. q. 2. 9. artic. 4. In indiuiduum est quod est in indiuiduum in se, & di-

uisum à quolibet alio. Diffinitio autē secundā Porphyrius est à posteriori. Quare vtendum est diffinitione D. Tho. ¶ Notandum est tertio, quod indiuiduum hoc secūdo modo est vnu numero. Vnum autem numero, & vnum formaliter secundum rem sunt idem. Etenim idem est homo, & iste homo. Vnde sicut vnitas formalis substantialis est, ita & vnum numerale, & ideo tam homo quàm hic homo ponuntur in prædicamento substantie. ¶ Notandum est quarto, quod licet sint idem secundum rem, aliud tamē debet esse principium à quo vnitas formalis & specifica sumitur, aliud verò à quo sumitur vnitas numeralis & materialis: Quod patet ex terminis. Nam si vnitas numeralis materialis est, non sumitur proximè à forma. Nam forma habet solum dare esse formale proximè & per se. Itaque sicut quod totum sit materiale proximè non prouenit à forma, sed à materia ita vnitas numerica, quæ materialis est. ¶ Notandū est quinto, quod vnitas ista numerica non dicit substantiam & essentiam rei, sed modum existendi in particulari substantie & essentia. Hoc sequitur ex præcedentibus. Nam substantia & essentia rei completur per formam, ergo quod postmodū intelligitur aduenire, erit vt modus essentia & substantie constituit. Et hinc D. Tho. sapissimè (quod etiam omnibus Metaphysici admittūt) dicit, quod singulare vagum & determinatum. v. g. quidam homo & hic homo solum addunt supra nomen specificum modum existendi in particulari. De quo vide Caiet. ca. de specie in fine & in cap. de substantia, & 1. p. q. 34. art. 1. ¶ Notandum est sexto, quod vnitas est duplex. Altera est substantialis, altera quātitatiua & accidentalis. Hæc facit numerum de prædicamento quantitatis, vt ternarium, & quaternarium, illa facit numerum substantialem, quæ vnitas est modus quidam substantialis pertinens reductiue ad prædicamentum substantie. In præfati autē quando disputamus de principio indiuiduationis, nō querimus per quid constituat in indiuiduum vnu numero vnitate quātitatiua & accidentalī, sed vnitate substantiali, quia querimus de vnitate indiuidui ratione cuius ponitur in prædicamento substantie quæ necessario debet esse substantialis, & eiusdem prædicamenti. Nam impossibile est rem vnus prædicamenti intrinsecè includere rem alterius prædicamenti. Aduertendum tamen quod hoc videtur negare Capr. Etenim in 2. sent. d. 3. q. 1. ad quartū Scoti cont. secundam conclusi. fol. 75. inquit, quod principium indiuiduationis substantie nō semper oportet ad genus substantie proprie pertinere. Quod probat autoritate D. Tho. 3. p. q. 2. art. 3. ad 3. vbi ait, In rebus creatis res aliqua singularis non ponitur in genere, vel in specie ratione eius quod pertinet ad indiuiduationem, sed ratione nature, quæ secundum formam determinatur, cum indiuiduatio

duatio magis sit secundam materiam in rebus compositis. Nilulominus tamen hæc sententia Capreoli propter rationem positam, & propter alias multas quas infra adducemus, falsa est, & nihil minus quam D. Tho. vult asserere. Etenim in loco allegato non dicit, quod individuum constituitur in ratione individui, aut sub specie ut individuum per aliquid, quod non pertinet ad indiuiduationem, sed quod ait est, in rebus creatis nullam rem neque singularem constitui in genere aut in specie per principia indiuiduantia, quod quidem verissimum est propter rationem assignatam à D. Tho. quia quælibet res constituitur in genere & in specie ratione naturæ, quæ per formam determinatur ad hæc vel illam naturam. Aliud autem est aliquid constitui in specie, aliud autem sub specie. Etenim in specie constituitur per formam, & non ratione eius quod continet ad indiuiduationem, & hoc est quod ait D. Tho. Constituitur autem sub specie per principia indiuiduantia naturam constitutam in specie ad hoc individuum, quæ principia eiusdem ordinis & prædicamenti esse debent. Dicitur igitur relicta hæc sententia quod vnitas indiuidui de prædicamento substantiæ debet esse substantialis & redactiue pertinere debere ad hoc prædicamentum substantiæ tamquam modus eius. De qua nos querimus à quo sumatur talis vnitas. De hoc futu damento infra dicemus plura. ¶ Notandum est septimo, quod nostrum munus in præsentia tantum est disputare de substantia materiali, & de formis materialibus vel si sunt spirituales, & immateriales informant tamen materiam, & sunt actus eius, licet ab ea neque in operari neque in esse dependant qualis est anima rationalis; non item de angelis, & de rebus purè spiritualibus, tamen si consequenter aliquid dicendum fuerit etiam de eis. ¶ Aduertendum est octauo, quod cum in diuiduum duo includat, scilicet, in communigabilitatem & vnitatem, id est, indiuiduationem in se, & diuisionem & distinctionem ab alijs, id est, quærendum de principio in diuidui, ac si queratur, propter quid natura specifica, quæ est ex se communicabilis & diuisibilis, sit in Petro incommunicabilis, & per consequens sit hæc. Deinde propter quid Petrus habens hanc naturam incommunicabilem distinguitur à quolibet alio homine, distinctione substantiali & non accidentali, vnde etiam dicebamus in sexto not. de vnitate. Cuius ratio est etiam eadem. Cum enim Petrus sit hæc substantia & reponatur in prædicamento substantiæ sicut ens per se non specificè, sed numeraliter in principio, quærendum est, propter quid Petrus vt hæc substantia est, vt antecedens scilicet natura omne suum accidens distinguitur à quolibet alio substantialiter. ¶ Ex his omnibus manet satis elucidatus titulus quæstionis. Cum enim queritur, à quo sumitur principium indiuiduationis, est ac si quereretur, à quo habet

A quæ natura specifica quæ de se diuisibilis est numeraliter fiat hæc & indiuisibilis, & vna vnitate numerali substantiali, & non accidentali, & distinguatur distinctione etiam substantiali ab omnibus alijs indiuiduis eiusdem speciei. Quæ questio sic expressa facis difficilis est tunc ex obiecto. Nam cum intellectus nostri obiectum sit quidditas rei materialis, quæ definitione explicatur, vbi non ponitur aliquid singulare, sit vt difficile inuenta sit quid sit singularitas diffinitio & formaliter. Habet enim singularitas sicuti centrum ad quod omnes linee circumferentiæ terminantur: ita omnia essentialia prædicata in singulari terminantur & contrahuntur: tum ex diuersis sententijs Doctorum, & varijs etiam inter ipsos D. Tho. discipulos opinionibus, & dissimilibus dictis Arist. & S. Tho. de indiuiduatione hac, vt in sequentibus apparebit. Quare non ab re erit, vt singulas opiniones (vt solemus) singulis articulis examinemus, vt sic veritas magis pateat.

ARTICVLVS I.

C ¶ *Verum natura seipsa sit indifferens & indiuidua, & hoc non conueniat ei ab aliquo principio.*

E T videtur quod sic. Primo. Res differens, & res indifferens non sunt eadem res, sed natura Petri est natura differens, quia est res sibi propria, ergo si in eo est etiam natura indifferens, sequitur quod in Petro sint duæ naturæ, quod est falsum. ¶ Arguitur secundo. Quicquid aduenit alicui in differentiâ, relinquit ei omnem in differentiâ sibi intrinsecam, ergo si aliqua natura de se est indifferens, differentiâ indiuidualis & adueniens relinquit in eadem indifferentiâ. Antecedens patet, quia non potest auferri id quod inest tali naturæ intrinsecè & per se. Nam albedo adueniens superficie non auferit indifferentiâ, quam habet ad alios colores, & forma equi adueniens materiæ non tollit ab ea indifferentiâ, quam habet ad alias formas, ergo si natura de se est indifferens & non hæc & singularis differentiâ adueniens non tollit ab ea indifferentiâ, & sic erunt in Petro duæ naturæ, scilicet, natura differens & indifferens, vt arguebamus in præcedenti argumento. ¶ Arguitur tertio. Nam secundum Philosophum 4. Met. tex. 3. eodem modo formaliter aliquid est homo, & vnus homo, sed Petrus humanitate est homo, ergo & hic homo, ergo per se ipsum & non per aliquid aliud natura specifica contrahitur. ¶ Arguitur quarto. Omnem realitatem indifferenter ad aliqua plura potest Deus transserre ab vno eorum ad aliud, sed humanitas est res extra intellectum indifferens ad proprietatem Petri & Pauli, ergo potest Deus transserre humanitatem quæ est sub proprietate Petri ad proprietatem

prietatem Pauli, & per consequens humanitas Petri potest esse humanitas Pauli; quod certe videtur absurdum. Consequentia est bona, & minor conceditur ab ijs qui tenent oppositam sententiam, & maior patet. Nam quia materia est in differens ad plures formas non repugnat ei ab vna in aliam transferri. ¶ Arguitur quinto. Natura vt est indifferens & pluriabilis nullo modo est in re, sed tantum in intellectu, ergo in re est hæc & indiuidua à se. Patet consequentia, quia singularitas per se conuenit ei in differentiâ autem per intellectum. Confirmatur. Quia omne quod est, singulare & vnū numero est, ergo omnis res eo quod extra intellectum est singularis est de se, nec oportet querere aliam causam. ¶ Propter hæc argumenta, & alia Aureolus (vt refert Capr. in 2. d. 3. q. 1. contra secundam conclusionem) tenet, quod nulla natura specifica est de se indifferens ad hoc, vel ad illud singulare, & consequenter quod non oportet querere aliquid quo indiuiduetur & contrahatur ad hoc vel ad illud singulare, sed hoc habet natura ex se ipsa, ita quod ex se est singularis & indiuidua. Quam opinionem sic explicat Sone. in 7. q. 3. 1. Natura quælibet habet duplex esse quorum primum est esse extra animam. Secundum verò esse in anima. Primum esse habet natura ex se formaliter, & non ab alio nisi tantum effectiue. Vnde si queratur, quare natura lapidis est ens reale, dicendum est quod ex se habet, vt sit ens reale. Si verò queratur, vnde habet esse in anima, dicendum est quod per aliud, scilicet, per sui similitudinem vel per animam ipsam, & quia singularitas conuenit naturæ secundum esse reale extra animam, ideo sicut non est assignare causam quare sit ens reale, ita non est assignare causam, quare sit vna & singularis, & similiter quia vniuersalitas conuenit ei vt habet esse in anima (intellectus enim facit vniuersalitatem in rebus, vt dicitur 3. de Anima tex. 5.) ideo assignatur intellectus pro causa illius vniuersalitatis & indifferentiæ, quam habet natura, nec ipsa habet aliquam indifferentiâ ex se, sed aliunde, scilicet, ab intellectu. Heruasus verò in quodl. 3. q. 9. hanc eandem ferè sententiam sequitur. Dicit enim quod indiuiduum dicit distinctionem ab alijs. At verò aliquid dupliciter ab alijs distingui potest, vno modo intrinsecè per illud, scilicet, quod est sibi intrinsecum, & essentialiter, alio modo extrinsecè, scilicet, per causas extrinsecas; sicuti etiã quælibet res habet esse & intrinsecè à principijs, scilicet, intrinsecè & essentialibus, & extrinsecè vt à causa efficienti. Dicit ergo quod indiuiduum constituitur in ratione indiuidui extrinsecè per causam efficientem & finalem, & per subiectum, & per accidentia disposita ad hoc quod indiuiduum distinguitur ab alijs. Cæterum hæc principia (inquit) sunt extrinsecæ, & extrinsecè constitunt indiuiduum. Nam essentialiter & intrinsecè principia di-

A stinctionis numeralis nullum aliud querendum est nisi ipsam essentiam, ita quod vnū quodque indiuiduum formaliter & intrinsecè distinguitur ab alio per suam essentiam, & non per aliquid aliud. Atque ita Heruasus & recitat & approbat ibi opinionem Aureoli. ¶ Pro veritate tamen intelligentiæ sciendum est, quod ista opinio duplicè potest habere sensum. Primus est quod materia per se in aliquo modo perfectiatis est determinata & indiuidua, ita quod indiuiduatio ei conueniat in aliquo modo dicendi per se, sicuti homini conuenit in primo modo esse rationalem in secundo esse risibile. Secundus est, quod licet esse indiuiduum non conueniat naturæ in aliquo modo dicendi per se, tamè hoc non conuenit ei per aliquid aliud, sed per se ipsam immediate natura communis sit hæc & singularis, sicut solet dici de substantijs separatis quod seipsi sunt indiuidua. Et in hoc secundo sensu patet quod isti auctores intelligunt suam sententiam. ¶ Nilominus tamen sit prima conclusio. Naturæ specificæ non conuenit esse singularem & indiuiduam neque in primo neque in secundo modo dicendi per se. Hæc conclusio est D. Tho. in opusculo de ente & essentia cap. 4. vbi eam late probat, & videndus est Caiet. ibi. q. 7. & 6. probatur tamen euidenter. Nam quod conuenit alicui, vel in primo, vel in secundo modo dicendi per se vbicumque est debet ei conuenire, vt patet in rationali & risibili, quæ prædicata conueniunt homini vbicumque est, sed esse indiuiduum non conuenit naturæ specificæ vbicumque est, ergo. Probatur minor. Nam natura in intellectu non est singularis & indiuidua quin potius est vniuersalis. Et confirmatur. Quia quado aliquid conuenit alicui in his modis dicendi per se, oppositum eius nec per se nec per accidens potest ei conuenire, ergo si natura conuenit in his modis esse indiuiduum nullo modo potest ei conuenire oppositum illius, sed in intellectu natura est vniuersalis, ergo. ¶ Sit tamen secunda conclusio. Natura conuenit esse vniuersalem & indifferente ad plura indiuidua in tertio modo dicendi per se. Hæc conclusio est Capr. vbi supra & Sone. 7. Met. q. 3. r. concl. 1. Pro cuius intelligentiâ est notandum ex Arist. 1. post. c. 4. quod sunt quatuor modi dicendi per se. Primus in quo definitio aut pars definitionis conuenit subiecto. Secundus, quando passio prædicatur de subiecto. Tertius, quando res solitarie sumitur. Quartus, quando effectus de sua causa propria prædicatur. Hæc autem est differentiâ inter hos quatuor modos, quod primi duo sunt modi prædicandi per se, tertius autem per se essendi, quartus autem per se causandi. Ex quo patet quid in nostra conclusione velimus dicere. Etenim dicimus quod naturæ specificæ conuenit indifferentiâ in tertio modo dicendi per se, quia si consideremus naturam secundum suam essentiam & prædicatam quiddi-

quid dicitur & solitari, ei neque conuenit differentia & singularitas, neque indifferentia & vniuersalitas, sed vtrumq; ei potest conuenire. Quae conclusio sic intellecta est etiam expressa S. Tho. vbi supra. Ait enim si quaeratur, vtrum natura possit dici vna vel plures, neutrum concedendum est, quia vtrumque est extra intellectum humanitatis, & vtrumque potest sibi accidere. ¶ Tertia conclusio. Necessesse est vt in natura assignemus aliquod principium per quod induiduetur, & fiat haec, neque natura de se hoc habet. Ista conclusio probatur à Souc. vbi supra octo rationibus. Probatur tamen à nobis breuiter. Natura vt patuit in precedenti conclusione de se non habet esse singularem, ergo per aliquid aliud. Secundo. Nam alias indiuidua eiusdem speciei differunt specie, hoc impossibile est, ergo. Probatur sequela, quia hac ratione substantiae spirituales distinguuntur specie, quia seipsas differunt, sed etiam secundum illos autores ista indiuidua seipsas ab alijs differunt quia seipsas indiuiduantur, ergo differunt specie. Tertiò. Nam si natura ex se est indiuidua, vel hoc est ex se vt est vni specie, & hoc non, vt patet; Nam vnitas specifica non est causa vnitatis indiuidualis: vel vt est vnum numero, & hoc est explicandum per quid sit vnum numero. ¶ Ad argumenta in principio. Ad primum respondetur, quod eadem res secundum diuersas consideraciones potest esse differens & indifferens, singularis & vniuersalis, & ita natura Petri vt est contracta, est differens & singularis, & eadem natura prout abstrahitur per intellectum à conditionibus indiuiduantibus sit indifferens & vniuersalis. ¶ Ad secundum respondetur, quod natura non est de se indifferens ad plura: in primo neque in secundo modo dicendi per se, quin potius natura per se neque est differens, neque in differens, & ita differentia indiuidualis potest eam ita singularizare, vt in indiuiduo tollat ab ea omnem indifferensiam, ita quod tantum fundamentaliter maneat vniuersalis, id est, ita quod possit eam intellectus sine conditionibus indiuiduantibus considerare, & facere vniuersalem. ¶ Ad tertium respondetur, quod ibi Arist. non dicit, quod quo homo est homo, est etiam hic homo, sed tantum ibi vult probare quod ens & vnum transcendentaliter simpliciter, sunt idem licet formaliter distingat, vt patet in cetero textu. Quod tamen neque nos negamus quin potius libentissime concedimus, neque tamen villo modo contra nos est. ¶ Ad quartum transeat maior, & negatur minor, quin potius natura extra intellectum in re non est in differens, quin potius est contracta & haec, si autem est vniuersalis & indifferens hoc habet per intellectum. ¶ Ad quintum concessio antecedenti negatur consequentia. Ad probationem neque singularitatis naturae conueniat per se, imò vero accidentaliter ei conuenit. Ad confirmationem

A concessio etiam antecedenti negatur consequentia. Et hoc de isto articulo, in quo supposito, quod diffiniuimus naturam de se non esse indiuiduam, sed per aliquod principium indiuiduari, oportet vt ita quid sit istud principium inuestigemus.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum hecitas sit principium indiuiduationis.

B ET videtur quod sic. Primò, sicut aliquid est ens, ita est vnum, vnitas enim est passio entis, ergo vltima vnitas, scilicet, numeralis non sequitur esse communicabile; deinceps, ergo non sequitur ab aliquo quod sit actu in specie, quia esse speciei est communicabile, ergo non sequitur ex quidditate rei, sed neque ex aliquo esse accidentario, quia eiusmodi esse posterius est: colligitur ergo necessarianesse entitatem incommunicabilem, quae est hecitas, ad quam sequatur vnitas numeralis. ¶ Arguitur secundo. Omnis differentia rerum differentium reducitur ad aliqua primò diuersa, alioqui daretur processus in infinitum in differentijs, sed indiuidua proprie differunt, ergo eorundem differentia reducitur ad aliqua primò diuersa; haec non sunt naturae ipsorum, nec priuationes, nec materia & forma, nec quantitas nec materia quantitate signata, ergo sunt hecitates. Consequentia est bona, & antecedens huius vltimae consequentiae probabitur in his quae infra dicentur, ergo. ¶ Arguitur tertio. Non minus contrahitur natura ad indiuiduum, quam genus ad speciem, quia sicut genus est in potentia ad species, ita species ad indiuidua, sed genus contrahitur per differentiam sui generis ad species, ergo species etiam contrahitur ad indiuidua per differentiam sui generis; haec autem non potest esse neque materia neque forma, neque quantitas, ergo est hecitas. ¶ Arguitur quarto. Nam quamlibet entitatem sequitur tua vnitas, ergo entitate numerali sequitur vnitas numeralis; vnitas autem numeralis principium non potest esse nisi hecitas, quae est eiusdem generis, ergo. ¶ Pro intelligentia huius questionis sciendum est, quod Scotus in 2. sent. d. 1. q. 6. tenet opinionem peculiariter, & Philosophis antiquis ignotum de principio indiuiduationis. Cuius sententia clare ex eius mente explicat laucellus in 5. Met. q. 15. vbi dicit, quod Scotus tenet indiuiduum fieri indiuiduum, vel naturam specificam trahi ad indiuiduum per aliquam entitatem positam incommunicabilem simpliciter, quae dicitur hecitas, quam non ponit esse materiam neque formam, nec compositum, sed est modus omnium quasi modificans ea, & est vltima realitas eorum non tamen realiter distincta ab eis. Haec est mens Scoti, quam eius discipuli praecipue Bassolis vt videlicet in 2. sent. d. 1. 2. per aliquas conclusiones

fiones declarant. ¶ Quarum prima est. Natura specifica contrahitur ad esse indiuiduale per aliquod positum. Probatur. Duo indiuidua sub eadem specie conueniunt in natura speciei, & differunt abinuiem; si differunt, differentijs differunt, sed differentia est aliquod positum, cum etiam sit passio entis ex lib. 1. o. Met. ergo. ¶ Secunda conclusio. Illud positum constituens indiuiduum est de se hoc & indiuisibile, & incommunicabile. Probatur. Constituens communicabile non constituit incommunicabile, aliter constitueret sibi oppositum, sed indiuiduum est constitutum incommunicabile, ergo positum constituens est incommunicabile, ergo consequens est de se hoc, & indiuisibile. ¶ Tertia conclusio. Differentia in diuidualis in aliquibus conuenit, & in aliquibus differt à differentia specifica. Probatur, quia conuenit in hoc, quod sicut differentia specifica comparatur ad genus sicut actus ad potentiam, eo quod genus determinatur & contrahitur per ipsam, sic differentia in diuidualis comparatur ad naturam specificam vt actus ad potentiam & contrahit ipsam. Differt autem in hoc quod differentia specifica non remouet omnem diuisibilitatem à natura specifica. Licet enim remoueat diuisibilitatem in alias species, non tamen impedit, quin possit diuidi in plura numero: differentia autem in diuidualis remouet omnem diuisibilitatem eo quod constituit hoc, cui repugnat diuidi in plura. Item conueniunt in hoc, quod sicut differentia specifica sumitur à forma vel à realitate formae, sic & differentia in diuidualis. Sed differunt in hoc, quoniam differentia specifica aliquando sumitur à forma distincta realiter à forma à qua sumitur genus. Vt rationale sumitur ab anima intellectiua, & corpus vt genus à corporeitate, quae secundum Scotum sunt formae distinctae etiam in eodem composito. Aliquando autem sumitur ab eadem forma à qua sumitur genus, sed ab alia & ab alia realitate eiusdem formae, vel alio & alio conceptu formali. Sicut supposito quod anima intellectiua non distinguatur in homine ab anima sensitua, ab eadem vt dat esse sensituum sumitur genus animal, & ab eadem vt dat esse intellectiuium rationale differentia. Ceterum differentia indiuidualis semper sumitur ab vltima realitate formae, & habet conceptum simpliciter simplicem, & est primò diuersa ab omni alia differentia. Item differunt in hoc quod differentia specifica est de esse quidditativo, & de ratione ac intellectu formali ipsius speciei; & ideo dicitur forma: Differentia autem indiuidualis non est de esse quidditativo, nec de intellectu speciei. Potest enim homo vt homo intelligi sine omni differentia indiuiduali, sicut potest intelligi genus sine differentijs specificis. Vnde differentia indiuidualis respectu speciei dicitur materia, quia est extra rationem speciei. Et de hac materia explicat Philosophum in 5. Met. tex. 12. cū

A dicit, vnum numero sunt, quorum est materia vna numero. Haec est opinio Scoti, & discipulorum eius. ¶ Nihilominus tamen pro intelligentia veritatis aduertendum est, quod indiuiduum materiale dupliciter considerari potest. Primò vt res est: secundò vt reponitur in praedicamento sub specie specialissima, sicuti species reponitur sub genere. In primo sensu est consideratio realis, in secundo est consideratio logica. ¶ Quibus positus est prima conclusio. Si indiuiduum accipiatur primo modo, hecitas non potest principium esse indiuiduationis. Probatur. Nam hoc modo vt ait S. Tho. in infinitis penè locis principium indiuiduationis est materia signata, ergo. Haec conclusio infra patebit amplius. ¶ Secunda conclusio. Opinio Scoti & falsa & fictitia est. Hanc conclusionem probat Caiet. in de ente & essentia. c. 2. q. 4. multis argumentis; sed certè satis argumentis esse deberet haec esse fictionem; quod nullus Philosophorum eam comprehendit praeter ipsum Scotum. Arist. enim lumen naturae in primo caeli tex. 92. & vbi que locorum vnitatem & diuersitatem indiuiduorum in eadem specie semper refert in materiam. Quare non oportet vt in impugnanda hac opinione immoremur, cum ex dictis ibi à Caietano & falsa, & fictitia imò sibi repugnans demonstretur; nihilominus tamen vnico medio probatur nostra conclusio. Nam, vt ipse Scotus in loco citato fatetur, natura non potest fieri indiuidua per aliquid commune, sed hecitas est quod commune, ergo hecitas &c. Consequentia patet, & probatur minor. Nam omnes hecitates particulares, v.g. hecitas Petri, & hecitas Pauli conueniunt in ratione hecitate. Nam haec sunt verae, hecitas Petri est hecitas, & hecitas Pauli est hecitas, ergo hecitas est quod commune, ergo non est principium indiuiduationis. ¶ Tertia conclusio. Si indiuiduum accipiatur secundum quod ponitur in praedicamento, ipsius principium est differentia indiuidualis. Ista conclusio explicatur primò, & deinde probabitur. Pro primo aduertit quod principium indiuidui secundum considerationem logicam est illud per quod indiuiduum ponitur in praedicamento sub specie specialissima. Illud autem est gradus indiuidualis, à quo sumitur differentia indiuidualis contrahens speciem ad indiuiduum. Imaginandum est enim, quod sicut gradus specificus à quo sumitur differentia specifica contrahit genus ad speciem; sic gradus indiuidualis contrahit speciem ad indiuiduum, qui gradus differt à materia signata quoniam illa est pars in diuidui, iste autem gradus dicit totam substantiam in diuidui, à quo gradu differentia indiuidualis sumitur, quae praedicatur in recto de indiuiduo, sicut differentia specifica praedicatur in recto de specie. Secundo est aduertendum, quod sicut ignoramus differentias específicas, & propterea non possumus eas nominare nisi imperfectè, ita ignoramus

ramus differentias individuales, & ideo nescimus eas nominare. Et nisi novum & inusitatum vocabulum apud Philosophos esset, optime eas appellare possemus, hecceitas sumptas ex diversa signatione materiae. Hec conclusio sic explicata probatur. Nam Petrus ut ens substantiale ante omne suum accidens ponitur in praedicamento substantiae. Nam si consideretur substantia Petri cum accidentibus suis non est unum per se, & per consequens ut sic non est in praedicamento. Ens enim divinum in decem praedicamenta est ens per se ex. 6. Metaph. ergo est necesse ut in Petro sit aliquid contractivum naturae communis ad individuum. Sed hoc non est quantitas, cum enim sit accidens, est posterior Petro substantialiter sumpto. Nec est materia signata, quoniam contractivum alicuius in recta linea praedicamentali contenti dicit totum, & praedicatur in recto, sicut patet de sensu coherente animatum ad animal, & de rationale contrahente animal ad hominem. Sed materia signata cum sit pars non praedicatur in recto, praedicatur autem in recto differentia individualis, eo quod differentia totum dicit, ergo ad sufficienti divisione necesse est ponere differentiam in individuo principium in individuo. Confirmatur primo. Quonia in intelligibile videtur, quomodo materia signata possit coherere speciem ad in individuo, cum materia signata sit pars Physica, species autem totum Metaphysicum, quod nisi per partem Metaphysicam contrahi non potest. Confirmatur secundo. Quoniam Petrus substantialiter sumptus est sub specie in recta linea praedicamentali vnus numero non vnitate de praedicamento quantitatis, sed substantiis, cuius vnitatis quantitas nullo modo potest esse principium, optime autem differentia individualis, ergo. Sed contra hanc conclusionem sunt duo argumenta. Primum est, quia ipsa videtur contra D. Tho. qui nunquam de tali differentia mentionem fecit, sed ubique pro principio individuationis assignat materiam signatam nulla habita ratione talis differentiae individualis. Confirmatur. Quia idem semper asserit Arist. qui ut dicebamus in secunda conclusione semper refert vnitatem aut pluralitatem in individuorum sub eadem specie ad materiam. Sed ad hanc differentiam in individuo, nisi velimus & D. Tho. & Aristotilem Scotice interpretari, qui dicebat (ut retuli mus in tertia conclusione explicando eius sententiam) per materiam intelligere Arist. hanc differentiam in individuo, quia est extra rationem & essentiam speciei. Quod quam falsum sit, & repugnans doctrinae ipsius Arist. optime ostendit Caiet. ubi supra argumento quarto contra opinionem Scoti. Secundum argumentum est, quia ponendo istas differentias individuales videmus coincidere cum opinione Scoti quam & nos in secunda conclusione impugnauimus, & communiter solent omnes Tho.

A mistae impugnare. Sequela autem videtur nota, quia per hecceitates nihil aliud intelligit nisi has nostras differentias individuales, ergo. Ad hanc argumenta respondetur, quod non est novum in schola D. Tho. asserere istas differentias individuales, cum eas & ratio euidens desumpta ex doctrina D. Tho. conuincat, ut patuit in probatione conclusionis nostrae, & Caieta. & Iauellus D. Tho. clarissimi interpretes, & fidelissimi eius discipuli eas expresse asserunt, quorum potius ego sententiam hic recitavi, quam aliquid noui adduxi, praecipue cum in eorum assertionem maxime sit differentia inter nos & Scotum. Nam Scotus imaginatur, quod differentia individualis sumatur ex parte formae. Credit enim quod sicut differentia specifica contrahit naturam generis eam, ita differentia in diuidualis contrahit naturam specificam, etiam si non esset materia signata, & propterea tales differentias individuales ponit etiam in substantiis separatis, unde tenet, quod in eis possunt esse plura distincta numero sub eadem specie. Nos autem dicimus, quod assignatur ex parte materiae signatae, quoniam remota materia signata non possumus assignare modum, quo natura specifica sit pluralis in plura numero, cum non sit distinguibilis per differentias formales, sicut est distinguibilis natura generica. Unde sicut nesciremus contrahere animal ad hominem & animal, nisi essent formae partium puta anima intellectiua, & anima leonis a quibus sumuntur differentiae specificae, sic nesciremus contrahere naturam hominis ad hanc, vel illum hominem nisi essent materiae signatae, a quibus sumuntur diuersae differentiae individuales, quibus vnusquodque individuum constituitur in praedicamento sub specie sua, & a quolibet alio distinguitur. Etenim eadem est proportio materiae signatae ad proprietatem seu differentiam in diuiduali, qualis est proportio animae humanae ad differentiam hominis constitutiuam. Sicut enim anima intellectiua non est ipsa differentia puta rationale, sed id unde sumitur, ita materia signata non est ipsa differentia individualis, sed id unde sumitur, & quod causat ipsam intrinsece. Et sicut homo est homo, & per rationale tanquam per principium formale totale, & per animam intellectiuam tanquam per principium partiale intrinsecum formale, a quo rationale causatur, ita Petrus est hic homo per differentiam in diuiduali tanquam per totale quoddam principium, quod nihil aliud est quam gradus individualis, sicut differentia specifica est gradus specificus, & per materiam signatam tanquam per priorē causam intrinsecam, a qua ipsa in diuidualis differentia causatur. Ex quo patet solutio ad duo argumenta. Cum enim D. Tho. & Arist. asserunt quod materia est principium in diuiduali, volunt dicere non quod ipsa sit quae formaliter in diuiduali facit, sed quod sit radix & origo unde differentia in diuiduali sumitur,

tur, sicut ipsi etiam sepius dicunt, quod genus sumitur a materia, & differentia a forma, non quia materia sit genus, aut forma differentia, sed quia ex eis sumitur & genus & differentia, ita profus in proposito. Ad argumenta in principio respondetur. Ad primum concedimus totum quod inferunt argumentum, si per hecceitatem intelligamus differentiam in diuiduali sumptam ex materia signata, ut a nobis est expositum. Si vero intelligamus hecceitatem ad modum Scoticum, negamus illam consequentiam, quin potius in ipsum Scotum possumus retorquere argumentum, quia illa hecceitas est quid communicabile & diuisibile, ut probatum est in secunda conclusione, cuius tamen oppositum ipse supponit, ut patuit in secunda conclusione pro eius sententiae explicatione, ergo hecceitas non potest esse principium in diuiduali. Consequentia patet ex dictis ibi. Ad secundum respondetur, quod illae differentiae sunt in diuiduali sumptae a materia signata, ut patuit. Ad tertium & quartum argumentum respondetur, quod tantum probant nostram tertiam conclusionem. Et haec de isto articulo. Pro sequentibus autem est notandum quod in hoc articulo iam est determinatum, quod differentia individualis est quae contrahit naturam specificam ad esse in diuiduali, & ita in sequentibus restat inquirere, quid sit id unde sumatur ista differentia, an a quantitate, an a materia, an a forma vel ab aliquo. Quare cum quaerimus, an quantitas sit principium in diuiduali, non quaerimus, utrum ipsa quantitas sit differentia individualis per quam natura in diuiduali, sed utrum sit id unde talis differentia originatur, & sic de alijs.

ARTICVLVS III.

Utrum quantitas sit principium in diuiduali.

ET videtur quod sic. Primum autem Philosopho. 3. Metaph. 1. ubi ait, quod omnis diuisio aut est per formam, aut per quantitatem. Diuisio autem per formam tantum conuenit generi, & constituit diuersas species. Diuisio autem per quantitatem conuenit speciebus in diuiduali. Commentator autem. 7. Metaph. 3. hoc ipsum videtur sentire. Ait enim. Omnia diuiduntur in suas partes secundum quantitatem diuisione rerum per suas materias, id est, diuisione speciei in diuiduali. Sicut enim Thome. idem omnino videtur semper sentire. Nam in 3. p. q. 77. art. 2. ait, quod in diuiduali principium est quantitas dimensionum. Cuius etiam rationem assignat Caietanus. Ex hoc enim aliquid natum est in vno solo esse, quia illud est in se in diuisum, & diuisum ab omnibus alijs. Diuisio autem accidit substantiae ratione quantitatis, ut dicitur 1. Phys. text. 15. & ideo ipsa quantitas dimensionum est quod ad in diuiduali principium formis in quantum, scilicet, diuersae formae numero sunt in diuersis partibus materiae.

A Cōsimile dicit in 4. sent. d. 1. 2. q. 1. ar. 1. quatuor. 3. ad 3. & in tractatu de principio in diuiduali. Arguitur secundo ratione. Id quod alicui conuenit primo & per se, nulli alteri conuenit nisi per ipsum, sed diuisibilitas conuenit quantitati primo & per se, ergo quicquid est diuisum sine distinctum hoc habet a quantitate. Maior est Philosophi. 1. post. text. 14. ubi ait. Primum dico, cui non per alterum, sed per ipsum alteri. Minor autem conceditur ab omnibus Metaphysicis in 5. Metaph. & in Logica in Praedicamento quantitatis. Arguitur tertio. Aut esse distinctum conuenit in diuiduali per materiam, aut per formam, aut per quantitatem, sed non per materiam neque per formam, ergo per quantitatem. Maior nota, quia nihil aliud potest dari. Minor probatur, quod non per materiam, quia materia praecise & secundum se accepta per exclusionem cuiuslibet formae, nullam habet distinctionem in se, quia actus est qui distinguit, & separat ut patet. 7. Metaph. Quod non per formam, patet; Quia forma non est distincta, nisi quia recipitur in materia distincta. Unde distinctioni formae praesupponitur distinctio materiae, ergo relinquitur, quod per quantitatem. Arguitur quarto. In diuiduali formaliter constituitur per collectionem accidentium, ut patet ex Porphyrio desinente; In diuiduali est, cuius collectio proprietatum &c. sed inter omnia accidentia concurrentia quantitas est praecipua, ergo. Arguitur quinto. Diuidatur lignum in decem partes, constat quod istae partes sunt in diuiduali eiusdem speciei: sunt enim decem ligna, quare per quid distinguatur. Apparet enim quod non potest assignari alia ratio huius distinctionis nisi quantitas diuisiva. Pro huius questionis intelligentia sciendum est, quod de ratione in diuiduali sunt duo. Primum & principale est, quod sit in communicabile multis. Secundum est, quod sit ab alijs distinctum numeraliter. Capreolus ergo ubi supra, & Sone. 7. Metaph. q. 3. 4. & Ferr. 1. cont. gent. c. 2. 1. existimant quod quantitas est principium in diuiduali quantum ad hunc secundum effectum, ita quod in diuiduali esse actu distinctum ab alijs, habet a quantitate; & conuincuntur ad hoc tenendum rationibus & autoritatibus adductis. Nihilominus tamen sit prima conclusio. Quantitas non est principium proximum & principale in diuiduali. Haec conclusio omnibus est & necessaria debet esse communis. Probatur tamen. Primum, nam vnitas numeralis substantialis est, ergo proxime & per se non est a quantitate. Antecedens patuit supra in 6. not. & probatur amplius, quia Petrus est in diuiduali speciei substantialis, ergo eius vnitas debet esse substantialis. Patet consequentia, quia vnus est passio entis, ergo quo modo est ens, est etiam vnus. Secundum, nam quantitas est haec numero ab hoc numero supposito, ergo hoc suppositum non est numero tale ab hac quantitate. Et confirmatur.

Nam quantitas indiuiduatur à subiecto, sicut & alia accidentia, ergo quemadmodum alia accidentia supponunt esse numericum subiecti ita & quantitas. Confirmatur secundo. Nā ideo D. Tho. & nos ex eius mente supra probauimus quantitatem & figuram non esse eandem numero in genito & in corrupto, quia subiectum nō est idem numero, ergo. Imō si quis negaret D. Tho. subiectū geniti & corrupti esse idem aut diuersum; nō probaret per identitatem aut diuersitatem quantitatis. Vnde hæc causalis falsa est. Subiecta sunt diuersa, quia quantitas est diuersa. Probatur tertio cōclusio. Nam differentia indiuidualis Petri, vel est substantialis, vel accidentalis, quia nō est dare medium; sed nō est accidentalis, quia species substantiæ nō contrahitur ad aliquod indiuiduum, per accidens aliquod, alioqui esset indiuiduum accidentis, ergo est substantialis, ergo nō potest esse quantitas. Patet cōsequētia, quia quantitas est accidens. Ex hac cōclusionē sequitur, quōd neque vllū aliud accidens, imō neque congregatio omnium accidentium potest esse principium indiuiduationis substantialis, quod potest euidenter probari eisdem rationibus, quibus probata est etiā cōclusio. ¶ Secunda cōclusio. Quantitas nō est principium distinctionis numericæ, neque indiuiduum substantiæ habet quod distinguatur ab alijs indiuiduis eiusdem speciei à quantitate, sed ab aliquo alio, quod quid sit infra ostenditur. Hæc cōclusio est contra supradictos autores, & vt mihi videtur euidēter sequitur ex præcedētī. Nam ab eodem debet habere aliquid quod sit vnum numero indiuisum in se & diuisum à quolibet alio, ergo. Secundo. Nam indiuiduum ante omne accidens est vnum substantialiter vt patet ex præcedenti cōclusionē, ergo ante omne accidens est indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio, ergo à quantitate nō potest habere, quōd differat ab alijs. Tertio. Per quantitatem nō potest substantia differre substantialiter, cum nō possit dare effectum perfectiorem se, & vltra speciem suam, at verò hic nō de distinctione accidentali, sed substantiali quarimus, ergo. Probatur minor, quia quarimus de distinctione substantiæ. Et confirmatur. Nam autores oppositæ opinionis, vt esse videre apud ipsos, concedunt, quōd quantitas nō facit differre nisi differentia quantitativa, & accidentalis, sed nō solum de ista, sed etiam de principio differentiæ substantialis quarimus, ergo. Quare isti autores certē nō respondent proposito questionis. Nō enim explicant per quid indiuiduum substantiæ substantialiter sit vnum indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio. Hæc cōclusio probari etiam potest eisdem rationibus quibus superior. ¶ Tertia cōclusio. Quantitas est principium proprium & proximum vnitatis & distinctionis de prædicamento quantitatis. Hanc cōclusionem

A euidenter probant argumenta in principio posita, quæ omnia cōfirmantur. Quia in rebus à quantitate abstractis nō reperitur numerus prædicamentalis, sed transcendentalis. ¶ Quarta cōclusio. Quantitas potest esse principium vnitatis numericæ substantialis quoad nos, id est, secundum nostram cognitionem & ab effectu. Probatur. Nam nos intelligimus vnum indiuiduum ab alio distinguere, quia habet diuersam quantitatem, quod quidem est ab effectu, & à posteriori. Et confirmatur. Nam vix scimus nos aliter distinguere materiam nisi per certam quantitatem, ergo. ¶ Ad argumēta in principio facta respondetur. Ad primū respondetur quod Arist. & Comment. & D. Tho. explicandi sunt iuxta quartam cōclusionem vel etiam possunt explicari iuxta tertiam. ¶ Ad secundum & tertium respondetur, quod tantum probant nostram tertiam cōclusionem. ¶ Ad quartū respondetur, quod petebat illam difficultatē; Vtrum varietas accidentium possit esse causa distinctionis secundum numerum, id est, principium indiuiduationis. De qua quest. videndus est D. Tho. super Boëtium de Trinit. q. 4. arti. 2. Cui questionis iam nos breuiter respondimus in prima cōclusionē negatiuē. Ad argumētū autem respondetur quod Porphyrius ibi diffinit indiuiduum à posteriori iuxta dictam quartam cōclusionē, & per accidentia quædā & proprietates, quæ maxime explicant Dialecticis naturam indiuidui. Insuper etiam nam ibi diffinit indiuiduum, tam substantiæ quam accidentis, vt hæc albedo, hæc actio. Nos autem hic inquirimus de principio indiuiduationis substantiali. ¶ Ad quintum quod illa decem partes distinguuntur per materiam signatam per quantitatem autem à posteriori & quoad nos.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum materia sit principium indiuiduationis.

Videtur quod sic. Primò ex Arist. qui vbiçūque loquitur de distinctione singularium assignat materiam pro causa. Nam 7. Met. tex. 28. dicit ea esse diuersa numero, quorum materia est altera, & 7. Met. dicit, quod generans generat aliud propter materiam. Et in codē. 7. tex. 28. loquens de partibus diffinitionis dicit. Quæcunque verò in materia sunt, vel accepta sunt cum materia non eadem, & Comment. 7. Metaph. comm. 28. dicit, Eric causa in multiplicatione generabiliū ab vno generante multiplicatio materiæ in quas agit. S. etiam Tho. in locis citatis in primo argumēto art. præced. id ipsum tenet. Alia multa loca sunt in his autoribus ex quibus probari videtur quod materia sit principium indiuiduationis, sed adducta sufficiant, quia eodē modo omnia explicantur. ¶ Arguitur secundo ratione. Quicquid est de ratione primæ substantiæ, est etiā de ratione indiuidui, sed materia

materia est de ratione primæ substantiæ, ergo est de ratione indiuidui. Maior patet, quia prima substantia & indiuiduum sunt idem. Minor probatur. De ratione illius est materia in rebus materialibus, de cuius ratione est nō esse in subiecto, nec dici de subiecto. Sed illa sunt de ratione primæ substantiæ vt patet ex eius diffinitione, ergo materia est de ratione primæ substantiæ. Minor patet. Maior probatur. Primum in vnoquoque genere est causa omnium, quæ sunt post vt dicitur. 2. Meta. tex. 2. sed materia prima est primum in altero nō receptibile, ergo quicquid nō potest in altero recipi, habet hoc à materia. ¶ Arguitur tertio. Propterea homo & equus differunt specie, & nō solo numero, quia differunt per distinctos gradus formales designantes animalis formam, ergo distinctio numerica sumitur à materia. Probatur cōsequētia, quia illa forma animalis fit hæc quia recipitur in hac materia. ¶ Autores citati in præcedētī articulo dicunt, quod materia est principium indiuiduationis quantum ad esse incommunicabile, sicut quantitas quantum ad esse distinctum ab alijs. ¶ Prima cōclusio. Si materia absolute cōsideretur, impossibile est, quod sit principium indiuiduationis. Probatur primò. Nam materia est de se indifferens, ergo. Itē, quia materia omnium rerum corruptibilium est vna, atque ita si indiuiduum constitueretur in ratione indiuidui per solam materiam omnia indiuidua essent vnum in diuiduum, quod implicat. Preterea, nam alias embrio, homo & cadaver haberēt idem principium indiuiduationis, quia habēt eandem materiam. Hanc cōclusionem præterea probant argumenta posita à Sonc. in princ. quest. 33. lib. 7. Met. licet ea conetur soluere. ¶ Secunda cōclusio. Materia absolute sumpta est prima radix vnde sumitur principium indiuiduationis, nō tamen est completa radix. Primam partē huius cōclusionis demonstrant argumēta posita in principio quæst. & hoc tantum volunt docere Arist. Comment. & D. Tho. secunda autem pars cōclusionis probabitur infra cum ostenderit, quod istud principium completum est materia signata. Et probatur nunc breuiter, quia materia absolute considerata, vt dicebamus in præcedenti, est indifferens, & vna in omnibus, ergo nō potest esse cōpleta radix & principium indiuiduationis.

ARTICVLVS V.

Vtrum forma sit principium indiuiduationis.

Et videtur quod sic. Primò. Eo est aliquid ens quo vnum, quia idem est esse, & esse vnum; sed forma est quæ dat esse, ergo & quæ dat esse vnum. ¶ Arguitur secundo. Quia eodem est aliquid vnum numero, quo est terminus generationis, sed forma est id quo quælibet res est terminus generationis, ergo forma est quo quælibet res est singu-

laris, & indiuidua. Consequētia est bona, & probatur maior, quia generatio terminatur ad singulare & indiuiduum. Minor etiam probatur, quia forma est terminus quo generationis, ergo. ¶ Arguitur tertio. Omnis differentia est per formam, sive per actum. Per materiam enim quæ est pura potentia res nō possunt abinuicem differre. Cuius ratio est, quia differre supponit esse. Et proportionabiliter differre actū supponit esse actū, per materiam autem nihil potest esse actū, sed tantum per formam. Quælibet enim res composita ex materia & forma per materiam quidem habet quod possit esse, vel nō esse, per solam autem formam habet, quod sit actū, ergo nulla differentia est per materiam, sed solum per formam in habētibus formam & materiam, ergo cum differentia indiuidualis sit propriè differentia à forma provenire debet. ¶ Prima cōclusio. Si forma absolute cōsideretur ipsa sola nō potest esse principium indiuiduationis. Hæc cōclusio est contra quosdā autores oppositū sentientes, nihilominus tamen probatur primò. Nam per formam habent omnia indiuidua eiusdē speciei, quod sint eiusdē speciei, ergo ab ea nō habet, quod sub specie distinguatur. Consequētia certē videtur bona, & antecedens probatur. Nam effectus formæ primariæ & intrinsecus formæ est dare esse specificū. Et confirmatur. Nam forma ex se est quid commune, ergo nō potest esse causa incommunicabilitatis. Secundo probatur. Nam omnis differentia secundum formam est differentia specifica, ergo si in diuidua differunt penes formam, differunt specificè; consequens autē est impossibile, ergo. Pro huius autem rationis intelligentia, vide Ferr. 2. cont. gēt. c. 93. in explicatione secundæ rationis D. Tho. ¶ Secunda cōclusio. Negari nō potest, quin forma aliquo modo sit principium indiuiduationis nō quidem forma absolute sumpta, sed in ordine ad hæc materiam in quantum per illam informatur materia hæc, & sit capax huius quantitatis, à qua materia cū tali cōditione sumitur talis differentia indiuidualis. Hanc cōclusionē probat argumēta posita in principio, & probatur rursus breuiter ex S. Tho. opusculo. 30. lect. 10. Nullum accidens cōsequitur materiam sine cōmunicatione formæ, imō neque ipsa quantitas, vt in superioribus dicebamus. Aduertendum tamē quod si materia sola & forma vt cōcurrat ad indiuiduationē cōsideretur, principalis materia ad hoc cōcurrit, quam ipsa forma, quod amplius in sequētibus exponetur. ¶ Ad argumēta in principio facta respondetur. Ad primum cōcedo quod res per formam habet esse & esse vnum specificè, nō tamen esse vnum numero. Ad hoc enim & forma & materia signata concurrunt. ¶ Ad secundū respondetur, quod forma est terminus quo generationis, nō quia ipsa sola faciat rem singularem & indiuiduam, sed quia effectus in specie

debet assimilari agenti, hoc autem non potest habere nisi à forma, que dat esse specificum, & hac ratione forma est terminus quo generationis. De quo in superioribus diximus. ¶ Ad tertium respondetur, quod probat nostram secundam conclusionem. Etenim nisi materia esset informata forma, non posset constituitur individuum, forme enim est constituitur rem, & etiam eam ab alijs distinguere.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrum agens extrinsecum, scilicet, causa efficiens sit principium indiuiduationis.*

PRO parte affirmatiua arguitur primò. Singulare & vniuersale sunt idem, & solo intellectu differunt, eorum autem que sunt idem, eadem sunt principia quatenus idem sunt, ergo eadem sunt principia quidditatis & indiuidui. ¶ Arguitur secundo. Quia agens naturale producit singulare, sicut intellectio terminatur ad vniuersale, ergo sicut vniuersale est quatenus ab intellectu producit, ita est hoc singulare, quatenus ab hoc agente producit, & per nihil aliud intrinsecum præter principia essentialia. ¶ Arguitur tertio. Id quod conuertitur cum ente sumpto secundum rem, non dicit aliquid additum supra id à quo est ens; sed esse indiuiduum conuertitur cum ente accepto secundum esse reale, ergo esse indiuiduum non conuenit alicui per aliquid sibi additum, sed per illud quod est, sed illud per quod est in re extra, est agens extrinsecum, ergo ipsum etiam est per quod est indiuiduum. ¶ Arguitur quarto. Nam Arist. 1. de gen. tex. 3. inquit, Materia efficitur ut sit actu per formam; & 2. de Anima tex. 2. Materia non est hoc aliquid. & 7. Met. tex. 8. Materia secundum se neque est quanta, neque qualis &c. At quòd diuersa fiant indiuidua cum materia sit indifferens, dicit Arist. causam esse ipsum agens. 8. Metaph. tex. 1. 2. ergo. ¶ Propter hæc argumenta Durand. in. 2. d. 3. q. 2. opinatur vnamquamque rem distingui numero ab alia, & per suam essentiam & per causam efficiētē. v.g. Petrus distinguitur à Paulo, quia hæc substantia genitus à tali parente per talem actionem tali tempore exercitam. Dicit enim duo Durandus. Primum quod nihil est principium indiuiduationis, nisi quod est principium nature & quidditatis. Secundum est quod materia à forma habet, ut sit hæc, nam de se est indifferens. Vnde, inquit, Concomitanter substantiæ materiales à materia indiuiduantur, cuius signatio, qua dicitur hæc, non est per quantitatem, sed competit ei per aliquid sui generis, sicut quod sit ens & vnum: signatio autem qua dicitur tanta putà bicubita, tricubita &c. bene competit materie per quantitatem, sed hæc signatio, inquit, non facit eam indiuiduam, sed supponit. ¶ Nihilominus tamen hæc sententia Durandi non placet Thomi-

Astis, & communiter impugnatur. Quia agens naturale est indifferens ad hoc vel illud indiuiduum producendum, ergo ad illud non potest referri ratio indiuiduationis. Patet cōsequētia, quia distinctio numerica sumi nequit à tali causa efficiēti, quæ de se indeterminata est ad istum effectum & quemlibet alium producendum, cum possit multos effectus producere. Vnde effectus aliqui distinguuntur numero, quia forma vnius recipitur in hac materia, & alterius forma in alia, & quia non potest intelligi formam recipi in hac materia & constituere suppositum distinctum absque hoc, quod hæc pars materie distinguitur ab alijs, quod non fit per agens, aliunde necessario sumenda erit hæc distinctio quam ab agenti: & cum dicit Durand. quod intrinsecè est res vna numero per suam essentiam, vel intelligit per essentiam specificam, & hoc non: vel per essentiam numericam, & hoc est explicandum quid tribuat hanc essentiam numero. Deinde, quia Petrus & Paulus sunt eiusdem quidditatis specificæ, ergo per aliud distinguuntur, quod non sit ipsa quidditas. ¶ Ad argumenta in principio respondetur. **C** Ad primum quod in cōsulo principia speciei, scilicet, materia & forma sunt principia singularis. v.g. Petri, sed cum conditione materie signatæ distinguuntur Petrus à Paulo. ¶ Ad secundum concedimus libentissime quod agens naturale extrinsecum tanquam à causa efficiēti sit indiuiduum, ut dicemus in artic. sequenti; negamus tamen illud quod inferitur, quod per nihil aliud indiuiduatur nisi per agens extrinsecum, & per principia essentialia; indiuiduatio enim etiam fit à materia signata. ¶ Ad tertium respondetur, quod vnum numero signatū, de cuius principio querimus, non conuertitur cum ente; non enim omne ens est Petrus: si autem sumas vnum transcendens ut passio entis, fateor quod conuertitur cum ente, sed nihil cōtra nos. ¶ Ad quartum respondetur quod illic, & vbicumque sic loquitur Arist. intelligitur in hunc modum, quòd materia prima secundum se considerata non pertinet ad aliquam speciem, sed hoc habet à forma. Cum igitur forma actuatur, statim habet capacitatem ad hanc dūensionem sub qua est, à quo sumitur proprietates indiuiduales, quauis hoc non habeat sine dependentia à forma.

ARTICVLVS VII.

¶ *Vtrum materia & forma & causa efficiens simul hæc omnia sint principium indiuiduationis.*

ET videtur quod sic. Primò, nā Arist. 2. de Anima textu. 7. inquit. Materia & forma quare sunt vnum, non oportet querere; Quasi diceret, quia seipsum, quia vnum est actus, & aliud potētia, ut ipse respondet. 8. Met. tex. 1. 5. & D. Tho. in opus. super Boët.

Boët. de Trinit. q. 4. artic. 2. inquit, Inter indiuidua eiusdem speciei hoc modo considerata est diuersitas. Secundum enim Philosophum. 7. Met. tex. 3. 9. sicut partes speciei & generis sunt materia & forma, ita partes indiuidui sunt hæc materia & hæc forma. Vnde sicut diuersitas in genere vel specie facit diuersitas materie vel forme absolute, ita diuersitas in numero facit hæc forma & hæc materia. ¶ Arguitur secundo. Nam vnitatis substantialis principium substantiale debet esse, sed nullum aliud potest assignari in cōposito nisi materia prima, ut est sub forma substantiali, ergo. Maior ex dictis patet. Minor vero probatur, nam totum cōpositum seipsum non indiuiduat, neque verò quantitas aut aliud accidens, neque forma absolute, neque etiam materia nuda, neque agens extrinsecum, ut in superioribus abunde est probatū, ergo est materia ut est sub forma substantiali, per quam materia sit hæc. Confirmatur. Nam Arist. tot. 5. & 7. Met. vnitatem numericam reducit ad materiā, ergo si tunc ipsa erit principium substantiale, & non absolute ut patet ex dictis, ergo ut est sub forma. ¶ Arguitur tertio. Nam differentia indiuidualis Petri vel est substantialis, vel accidentalis, quia non est dare medium, sed non est accidentalis, quia species substantiæ non contrahitur ad aliquod indiuiduum per aliquod accidens, alioqui esset indiuiduum accidentis, ergo est substantialis, ergo principium illius debet esse aliquid substantiale, sed non potest assignari tale principium nisi forma, & hæc non absolute, ergo ut informat materiā. Et confirmatur, quia ab eodem res aliqua habet vnitatem & distinctionē, à quo habet esse, quoniam illa sunt passionis entis, sed Petrus formaliter habet hoc esse à forma substantiali, ergo ab eadem habet vnitatem indiuidui, & distinctionem; & non ab eadem sola, quia esset distinctio specificæ, ergo ab eadem ut facit vnum principium totale cum materia prima. ¶ Arguitur quarto. Materia ut est sub forma præcendit ab omni accidenti & ab omni ordine ad accidens constituit vnum suppositum substantiale ponibile complete in prædicamento substantiæ, ergo ibi est designare principium indiuiduationis completum, quod nullum aliud erit nisi materia ut est sub forma. Antecedens probatur. Nam res vnius prædicamenti præcipue verò substantiæ in sua præcisa & completa ratione nullo modo includit rem alterius prædicamenti, ut de se patet, & in infinitis rationibus probari posset, quas quia omnibus obuiæ sunt, & breuitatis causa non refero. Consequētia autem probatur, quia illud cōpositum quod resultat ex materia & forma non potest manere in vniuersali, ergo defecit ad singulare: tum quoniam illud cōpositum per actionē agentis naturalis prius natura intelligitur generari, & in rerū natura produci, quam omne accidens, quia ista ad illius productionē cōpro-

Aducitur, ergo est etiam ante omne accidens illud cōpositum singulare & indiuiduum quia ut colligitur ex doctrina Arist. generari nihil potest nisi singulare & indiuiduum; & præcipue quia ipsemet Arist. expresse asserit. 1. post. tex. 3. 2. quod in quolibet prædicamento est status in finitum & deorsum. Confirmatur. Quod materia habeat accidentia, & hæc designationē, prouenit ratione forme & ut est sub illa, ergo. ¶ Propter hæc argumenta (quæ certè sunt valida & firma præcipue hoc quartū quod ego pro opinione corū addidi) aliqui Doctores & Magistri grauisimi & sapientissimi huius temporis ex schola D. Tho. asserūt quod principium totale indiuiduationis neque est agens naturale tantum, neque forma sola, neque materia, sed hæc omnia simul. Quæ opinio sic explicant notādo primò, quod de principio indiuiduationis loqui possumus multipliciter vel de principio formali, aut effectiuo, aut materiali; nam de finali modo non agimus: & de hoc vel loqui possumus secundum se, vel quoad nos. Quo supposito dicitur quinq; dicta. Primū est, quod Principium effectiuum indiuiduationis est generans. Hoc dictū probat. Nam generans per singularem operationem determinat materiā ad certā formā, & ad certā accidentia, ergo ab eo efficitur rei indiuiduatio. Et confirmatur. Nam indiuiduatio fit ab aliquo effectiuo, & non nisi à generante, ergo. ¶ Secundò dicit. Principium indiuiduationis formale est hæc forma substantialis. Probatur, quia per hæc formā est hæc materia & hæc quātitas, & hoc indiuiduum formaliter, ergo ipsa est formale principium indiuiduationis. Antecedens probatur; nā materia & quātitas non possunt esse hoc vnum formaliter à seipsis, cū nihil sit forma sui ipsius, ergo. Itē indiuiduum substantiale non potest habere esse hoc vnum formaliter à materia & à quātitate tanquā forma: tum neque materia, neque quātitas possunt habere rationē formæ: tum quia quātitas non potest esse causa formalis vnitatis substantialis, alioqui nobilior, & prior esset effectus sua causæ, ergo sola forma substantialis est principium formale indiuiduationis. Præterea. Hæc forma determinat istā materiā ad hæc quātitatē & ad cetera accidentia, ergo neque quātitas neque alia omnia accidentia determinat materiā, & facit hæc, sed præsupponit iam indiuiduatā, ut singularizatā, & factam hanc. Antecedens probatur. Nā illo priori nature quo forma vnitatis materie intelligitur materia determinata, & non nisi à forma, ergo. ¶ Tertio dicit. Materia est principium indiuiduationis materiale. Probatur, quia ista materia est causa materialis huius forme, quæ ab hac materia intrinsecè dependet quantum ad ordinē. Deinde forma de se est infinita & comunicabilis, ergo limitatur per hoc, quod suscipitur in hac materia. Præterea. Nam distinctum vnum est de prædicamento quātitatis, & de prædicamento substantiæ, sed illud fit per quantitatem, ergo hoc

non fit nisi per materiam & formam substantiale. Ultimo probari possunt ista duo dicta simul argumentis in principio positis. ¶ Quarto dicitur. In his duobus dictis non committitur circulus in eodem genere cause, sed in diverso quod non incouenit, quia cause sunt sibi inuicem cause, & materia habet causalitatem circa formam in genere cause materialis, & forma supra materiam in genere cause formalis. Notandum tamen hic vnum quod quidem in omni opatione certissimum esse debet, quod materia est precipuum principium indiuiduationis, & quod hoc ei conuenit magis quam forme. Ratio est, quoniam deratione indiuiduationis sunt duo, scilicet, incommunicabilitas & distinctio. Primum autem horum sumitur a materia & non a forma, quia de se comunicabilis est, quoniam autem in hac materia suscipitur, fit incommunicabilis, vnde materia est prima radix in diuiduationis. Secundum autem, scilicet, distinctio sumitur a forma, quia cum distinguere sit officium forme & actus, non habet a materia vnde possit vnum ab alio distinguere nisi per ordinem ad formam, & ex his duobus efficitur vnum totale principium. ¶ Quintum & vltimum dictum. Materia signata quantitate non est principium indiuiduationis sufficiens, & secundum rei veritatem, & si dicatur principium ab Aristotele & D. Thoma. hoc tantum est secundum nostram cognitionem & ab effectu. Nam nos intelligimus materiam fieri hanc, & ab alijs materie portionibus distingui per quantitatem, & intelligimus etiam signationem materie, ita quod materia dicitur signata per quantitatem & dimensiones, non quod reuera materia signetur intrinsicè per quantitatem, bene autem extrinsecè, sed quia est nobis signum intrinsicè signationis, que in materia fit per formam. ¶ Pro resolutione huius difficultatis est notandum quod principium in diuiduationis dupliciter potest considerari. Vno modo quantum ad fieri hoc indiuiduum, alio modo quantum ad esse hoc indiuiduum. v.g. cum Petrus gignitur possumus querere, quare Petrus & non Paulus natus est? Aut quare hic homo est Petrus, & non Paulus? Per quid est hic? Nota secundum, quod cum principium in diuiduationis quantum ad esse debeat esse intrinsicè, fit vt ex necessitate assignanda sit forma, aut materia aut vtrumque, aut accidens subiecti, aut aggregatum ex accidente & parte substantie aut aliquid aliud, quod tamen fit intrinsicè ipsi indiuiduo. ¶ Prima conclusio. Si queramus de principio indiuiduationis quantum ad fieri hoc indiuiduum, ex necessitate naturaliter loquendo recurrendum est ad causam particularem efficientem, & ad actionem eius præcedentem generationem. Ista conclusio probatur ex Aristotele. 8. Met. tex. 12. ait sic: Est autem vt vna ex materia diuisa ob mouentem causam oriatur. Et quamuis Aristoteles loquitur de diuersitate specifica, tamen facile inde colligi-

tur, quia quædam in modum materia est indifferens ad diuersas formas secundum speciem, ita ad diuersas secundum numerum tantum, ergo sicut determinatur ad hanc speciem ab agente huius speciei, ita ad hoc singulare ab hoc agente singulari. Diximus tamen in conclusione naturaliter, quia Deus se solo potuit producere Petrum. Ad id autem actionem singularem necessariam esse, quia ab alijs idem agens semper generaret idem. Actio autem singularis ex multis dependet, scilicet ex subiecto quod patitur, ex tempore, ex tali agente, quoduis horum defuerit, non potest esse eadem actio. Hæc enim actio est huius & in hoc, vt inquit Aristoteles. 3. Phisic. & si hoc voluit dicere Durandus optimè loquutus est, & autore etiam opinionis modo recitatae. ¶ Secunda conclusio. Si loquamur de principio intrinsicè quantum ad esse, probabilissime potest dici, quod hoc principium est materia vt informatur substantiale forma, ita quod ex materia & ex forma fiat vnum principium totale & intrinsicè unitatis numerice sine aliquo accidenti neque sine ordine ad illud, etiam si sit quantitas. Ista conclusio satis probabiliter manet probata ex quatuor argumentis in principio quaestionis factis, & ex alijs que pro secundo & tertio dicto opinionis recitatae in hoc articulo assignata sunt, que certè sunt maximi ponderis & momenti, & confirmantur modo omnia. Quia indiuiduum substantiale est vnum, ergo principium unitatis huius substantialis debet esse eiusdem ordinis, ergo substantiale, sed substantiale principium in indiuiduo nullum aliud potest signari nisi hæc materia & hæc forma, ergo. Deinde, quia indiuiduum positum in reata linea prædicamentali substantie ante omne accidens, & ante omnem ordinem ad accidens ponitur tanquam indiuiduum sub specie; & tunc non est aliud per quod possit indiuiduari nisi hæc materia & hæc forma, ergo. Præterea vt supra ex D. Thoma. diffiniimus, forma substantialis immediatè vnitur materie, ergo statim facit seipsa hoc aliquid, alia verò sequuntur. Et autores huius opinionis optimè explicant D. Thoma. quod quando dicit, quod materia signata quantitate est principium in diuiduationis, loquitur quoad nos, qui signationem substantialem materie signatam a forma, & quam præsupponit quantitas, intelligimus per quantitatem, cuius signatio est nobis manifestior, & apertior vt potest sensui magis proxima, & perceptibilis. Et modo se offert aliud argumentum pro ista opinione. Quia prima substantia est indiuiduum substantie, sed primam substantiam præsupponit quantitas, & omnia alia accidentia, vt potest a qua habent esse, & qua destructa necessè est reliqua omnia destrui, vt ait Aristoteles in prædicamento substantie, ergo tam quantitas quam omnia alia accidentia supponit iam primam substantiam, sed

sed tunc in prima substantia non aliud inuenitur nisi hæc materia & hæc forma, ergo hæc sunt que ipsam faciunt primam substantiam & indiuiduum. ¶ Sed dices, cum materia de se sit communis vt potest vna in omnibus, & forma etiã sit communis vt potest vna specificè in omnibus eiusdè speciei indiuiduis, per quod tam materia quam forma efficiuntur hæc? Certè forma non potest effici hæc, nisi per materiam, materia autem non potest intelligi hæc nisi per quantitatem, ergo necessario ad ipsam est recurrendum tanquam ad id quod signat materiam & efficit hanc, ac per consequens a materia signata quantitate sumenda erit differentia indiuidualis. ¶ Ad hoc respondetur, quod materia facit formam hanc, & forma facit etiã e converso materiam hanc. Neque in hoc vtdictum est in quarto dicto pro hac opinione, committitur circulus, quia id fit in diuerso genere causarum. Pro cuius ampliori noticia sciendum est ex D. Thoma. 1. p. q. 7. art. 1. & 1. cont. gent. c. 43. ratione secunda, quod materia quodammodo finitur & coarctatur per formam, & forma per materiam. Materia quidem per formam in quantum materia antequam recipiat formam est in potestate ad multas formas, sed cum recipit terminatur per illam, forma verò finitur per materiam in quantum forma in se considerata communis est ad multa, sed per hoc quod recipitur in materia fit forma determinate huius rei. Hæc D. Thoma. In quibus verbis expresse concedit, quod materia limitatur per formam, & forma per materiam. Quod quid aliud est, quam formam fieri hanc per materiam, & materiam per formam? Quod vt melius intelligas scito, quod cum duo possimus in forma considerare, scilicet, naturam specificam, & esse illi nature debitum, quum dicimus formam limitari per materiam, non intelligimus de forma quantum ad eius essendi modum, scilicet, numericam. Scito secundum quod forma in alio receptibilis sicut est ad determinatum gradum entium, & ad determinatam speciem limitata, ita habet esse determinatum in natura essendi simpliciter. Nam ita aliquid esse debet albedini in quantum albedo, quod aliud esse sibi non debetur, sed tamen ipsum esse nature tali debitum latitudinem quandam essendi habet, secundum quod susceptiuum forme diuersimode disponi potest, & ipsa potest in diuersis recipi. Vnde secundum hoc esse limitari potest vt, scilicet, non habeat totum, & perfectum esse suæ nature debitum, sed tantum aliquem eius gradum numericalem habeat, atque ita forma per materiam limitatur, non vt habeat modum essendi absolutè, sed modum essendi numericalem & singularem. Vnde de hoc plura apud

A Caletan. 1. p. q. 7. modo citato, & apud Ferrar. in 1. cont. gent. c. 43. & lauellum in 5. Met. q. 2. & 3. Quod diximus de limitatione forme a materia idem præsertim dicendum est de limitatione materie a forma, nisi in hoc, quod forma tantum limitatur per materiam ad hoc quod sit hæc, vt ostendimus in articulo vltimo huius quaestionis, materia autem non solum limitatur a forma ad hoc quod sit hæc & singularis, sed etiam ad hoc vt sit huius speciei. De quo nos in superioribus satis multa diximus & expresse id asserit S. Thoma. 1. p. q. 44. art. 2. vbi hæc verba dicit, Considerandum est, quod materia per formam coarctatur ad determinatam speciem. Ex quibus omnibus clare patet quomodo materia & forma ad inuicem se limitent, & coarctent. Aduertendum autem quod quando isti dicunt, quod principium totale & intrinsicè cum indiuiduationis est materia cum forma, nolunt dicere quod ipsa materia & forma sint differentia: per quas species coarctantur ad indiuidua, sed volunt dicere quod sunt principium, id est, id vnde sumitur differentia & proprietates indiuidualis, vt supra exposuimus. ¶ Tertia conclusio. Materia vt est sub forma substantiale præcise non est completum principium in diuiduationis. Hæc conclusio præcipue asseritur propter auctoritatem D. Thoma. qui vbi que locorum vti iam ex parte vidimus & amplius in art. seq. manifestabitur, semper ad materiam primam diuisionibus reductit principium in diuiduationis. Vnde licet in loco citato in argumento primo posito a principio huius articuli cõcedat, quod hæc forma & hæc materia faciunt diuersitatem in numero, non tamen ea cenet esse cõpletum principium talis distinctionis. Post verba enim ibi citata subiungit statim, Nulla autem forma in quantum huiusmodi est hæc seipsa. Vnde de forma fit hæc per hoc quod recipitur in materia, sed cum materia in se considerata sit indistincta, non potest esse quod formam in se receptam indiuiduet, nisi secundum quod est distinguibilis. Non enim forma in indiuiduatne per hoc quod recipitur in materia, nisi quatenus recipitur in hac materia vel in illa distincta, & determinata ad hic & nunc; materia autem non est diuisibilis nisi per quantitatem. Vnde Philosophus dicit 1. Phisic. tex. 15. quod sub materia quantitate remanet substantia indiuisibilis. Et ideo materia efficitur hæc & signata secundum quod est sub dimensionibus. Hæc ibi D. Thoma. Quæ doctrina in ipso est perpetua. Ex quibus colligitur quod licet cõcedendum sit quod materia & forma sint principium in diuiduationis, tamen non completum, sed necessarè recurrendum est ad quantitatem. Vnde quando in præcedenti conclusione diximus quod forma limitatur per materiam & materia per formam, ad esse singulare, intelligi debet per hanc formam, & hæc forma indiuiduat per hanc materiam. Cæterum hæc materia efficitur non potest hæc per formam, cum ipsa de se fit

communicabilis, sed per quantitatem, de cuius ratione est omnia diligere. Quod est valde notandum, quia maxime conducit ad solutionem omnium argumentorum pro precedenti opinione. Nihilominus probatur hæc nostra conclusio tertia ratione. Primo, nam si præcindamus ab omni accidenti & ab ordine ad illud non est materia signata quantitate, sed hæc est principium completum individuationis ut in artic. seq. demonstrabitur, ergo materia & forma præcendendo ab omni accidenti non est principium completum individui. Secundo, si materia excludat quantitatem & omnia accidentia non est determinata nec per formam solam potest determinari, ergo. Probatur antecedens. Nam materia ad recipiendam formam substantialem determinatur per accidentia & maxime per quantitatem. Et confirmatur. Forma non determinat materiam in genere materiae, scilicet, in genere cause materiae, ergo supponit illam determinatam in illo genere, ac per consequens talis determinatio est immediate à forma. Tertio, si materia ut est sub forma est principium individuationis, forma est principium proximum talis individuationis, cuius oppositum patet iam ex dictis. Sequela verò probatur. Nam si corpori ut est sub albedine cõpetit disgregare visum, albedini cõpetit proprie talis disgregatio, corpori verò remotè. ¶ Sit tandem quarta conclusio. Principium substantiale proximum individuatione licet incompletum est materia prima determinata per formam. Hæc conclusio videtur esse Divi Thomæ in loco citato pro precedenti cõclusionem, & probatur. Nam unitatis substantialis principium substantiale debet esse, sed nullum aliud potest assignari in composito nisi materia prima, ergo. Maior patet ex dictis in. 6. fundamẽto & in tota quaestione, & minor probatur. Quia non est forma ut diximus, nec totum compositum seipsum individuat, ergo. Secundo probatur. Nam Arist. & 7. Met. unitatem numericam reducit ad materiam, & in. 3. Met. textu. 1. ait, quædam differre forma, id est specie, quædam materia, id est, numero; & 10. Met. textu 2. 5. ait, virum & fecinã non differre specie, quoniam tantum differunt ex dispositione materie & 11. Met. tex. 4. 9. asserit primos motores nõ posse esse plures numero, quia sunt immateriales, & distinctio numerica sumitur à materia, & S. Th. etiam hoc ubique concedit, ergo saltem erit principium substantiale, quomodo autem materia formam & forma materiam adinuicem se determinent, iam optime expõsitum in precedenti opinione. Sed quaerens. Quid igitur est totale principium, & cõpletum individuationis? Ad hoc respondebimus, quid nobis probabilius & certius colligi possit ex doctrina Divi Thomæ in artic. seq. ¶ Nunc autem ad argumenta in principio posita respondendum est. Ad primum patet ex tertia cõclusionem. ¶ Ad secundum cum

A sua cõfirmatione patet ex quarta cõclusionem, quæ tantum probat illud argumentum. ¶ Ad tertium concedo quod differentia individualis Petri est substantialis, & quod sumitur à materia determinata per formam tãquam à principio essentiali & eiusdem ordinis, licet materia ut sic non est totale & cõpletum principium. Ad cõfirmationem patet ex tertia & quarta cõclusionem. ¶ Ad quartum concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem dico quod res vnius prædicamenti nõ potest includere rem alterius prædicamenti tanquã rationem formalem sui, aut tãquam principium proximum alicuius sue proprietatis, verumtamẽ bene potest habere tanquam cõditionem determinatiuum sui ad aliquam operationem vel proprietatem. Quod quomodo sit intelligendum in seq. articulo amplius explicabitur. Ad cõfirmationem respondetur, quod determinatio illa est à forma in genere cause formalis, materia autem in genere cause materialis etiã determinari debet, & quia numeralis unitas materialis est, debet habere præter formam aliud proximum & per se principium materiale.

ARTICVLVS VIII.

Utrum materia signata quantitate sit principium individuationis.

E T videtur quod non. Primo, prima substantia per se ponitur in prædicamento, ergo nõ constituitur per aliquid quod sit extra genus substantiæ; aliã enim esset per accidens, sed materia quantitate signata includit aliquid quod sit extra genus substantiæ, scilicet, quantitatem, ergo. Confirmatur. Ex materia & accidenti fit vnum per accidens & aggregatum, ergo non est vnum principium constitutum individui quod est ens per se. ¶ Arguitur secundo. Quod materia sit sub quantitate, formaliter est quid posterius individuo, ergo nõ constituit individuum. Consequentia est bona, & antecedens probatur. Nam prius est, quod totum compositum sit, & quod sustentet accidentia, quam quod materia subijciatur eiusdem, ergo. Et confirmatur. Generatio primo & per se terminatur ad hunc hominem, deinde accidentia comproducentur, ergo prius intelligitur iste homo quam ista accidentia. ¶ Arguitur tertio. Accidentia que sunt in cõposito, sunt singularia quantenus recipiuntur in subiecto singulari, ergo quantitas est, quia recipitur in hoc subiecto & non e contra. Et confirmatur. Substantia in illo priori quo est prior quantitate, est individua, ergo non individuat per quantitatem. Consequentia patet, & antecedens probatur. Eo modo substantia est prior omni accidente, quo est subiectum accidentium. Nam per hoc quod substantia est subiectum accidentium probatur. 7. Metaphy. quod sit diffinitione prior accidentibus, sed substantia in quan-

in quantum est subiectum, est individua, quia ut dicitur. 2. Physy. & 2. Met. singularium sunt cause singulares in quolibet genere cause, ergo causa subiectiva siue materialis alicuius accidentis singularis, est causa singularis. ¶ Arguitur quarto. Nam ut supra diffinitum est ex S. Th. forma substantialis immediate vitur materie, ergo statim facit seipsa hoc aliquid, alia verò sequuntur. Probatur consequentia, quoniam ex illa vnione materie cum forma sequitur compositum substantiale, & non vniuersale, quia hoc implicat, ergo singulare. ¶ Arguitur quinto. Materia est indifferens ut sit capax huius aut illius quantitatis, ergo ab aliquo determinatur ad hanc quantitatem. Confirmatur. Quia omnis capacitas materie est ad formam substantialem & ex consequenti ad illa que consequuntur formam. Item quia ista quantitas & illa sunt eiusdem speciei, ergo non differunt numero seipsis. Præterea, quia quantitas ex se est indifferens ad hanc vel illam quantitatem unde ergo habet quantitas quod sit hæc, & materia faciat hanc? Præterea, quia S. Th. 2. 2. q. 2. 4. art. 5. ad primum, & 3. p. q. 7. art. 2. ait, quod dimensio dupliciter individuat, scilicet, ratione subiecti sicut & alia accidentia & ratione situs. ¶ Arguitur sexto, & confirmatur præcedens argumentum. Nam quantitas sicut cætera accidentia individuat à substantia, cuius signum est, quod non possunt esse in eodem subiecto duæ quantitates, ergo quantitas præsupponit iam substantiam individuatam, ergo materia signata non est principium individuationis. Sed dicitur forte, quod licet substantia non individuetur formaliter à quantitate materia signante, individuat tamen per ordinem ad illam. Sed contra. Prius est substantia hæc vna, quam dicat ordinem ad quantitatem, ergo non individuat per ordinem ad illam. Consequentia est nota, & probatur antecedens. Nam prius est hæc substantia vna, quam dicat ordinem ad quantitatem, imò proxima aptitudo materie ad hanc quantitatem dimanat à forma substantiali, nam per esse substantiale quod habet à forma, efficitur ipsa capax cuiuscunque esse accidentalis, & determinatur secundario ad accidentia. ¶ Arguitur septimo. Nam si materia quantitate signata est principium individuationis, vel hoc intelligitur quantitate terminata vel interminata. Non terminata, quia hoc est expressè contra Divi Thomæ in opusculo super Boët. de Trinit. q. 4. art. 2. ubi expressè tenet quod ex dimensionibus interminatis efficitur materia hæc signata, & quod sic individuat formam, & probatur eius ratione ibi. Nam sequeretur quod Petrus puer, & idem Petrus vir nõ esset idem individuum. Nam quantitas terminata putabitur, quæ est in Petro puero, non remanet in Petro viro, sicut enim bicubita. Variato verò principio formalis individui, variatur ipsam individuum. Neque verò materia signata quantitate termina-

A ta est principium individuationis. Nam S. Th. in opusculo de principio individuationis expressè asserit, quod materia sub quantitate terminata dicitur proprium & primum principium individuationis. Et probatur ratione. Nam individuum est determinatum semper ad aliquam certam quantitatem puta bicubitam vel tricubitam, ergo. Pro hac parte possent hic adduci argumenta quatuor que in principio artic. præced. sunt proposita, & omnia alia que in fatuorem opinionis ibi citate fecimus. Vide tamen ibi. Capreolus etiam in. 2. sent. ubi supra adducit alia. 16. argumenta pro hac parte negativa. Hæc tamen breuitatis causa sufficiant præcipue cõstituta sunt que huius que est. totam difficultatẽ attingit, & ex eorum solutione reliqua omnia paruo cum labore solui possunt. ¶ Pro huius rei intelligentia sit conclusio prima. Materia quantitate signata est completum & totale principium individuationis. Hæc conclusio absolute ut iacet ab omnibus, quod D. Th. se discipulos profiterentur, mihi quidem videtur acceptã. Et enim hæc est perpetua eius doctrina in omnibus operibus suis. Omnia autem loca ubi S. Th. hoc asserit adducit Capr. formaliter in. 2. ubi supra; vide tamẽ tu ipsum S. Thomã. 1. p. q. 7. 5. art. 4. & q. ult. art. 1. 3. p. q. 7. art. 1. & 1. contra gent. c. 2. 1. & 2. cont. gent. c. 9. 2. & 9. 3. & 4. ca. 6. 5. & in. 4. d. 1. 2. q. 1. art. 1. & in c. 2. de ente & essent. & in opusculo de principio individuationis & super Boët. de Trinit. q. 4. art. 2. In quibus omnibus locis & alibi sæpe S. Th. ait, quod in rebus naturalibus & materialibus principium individuationis est materia signata quantitate sensibili & particulari, per quam vna pars materie distinguitur ab alia. Nam si quaeras, quare Ioannes & Franciscus distinguuntur numero; Respondetur, quia Ioannes habet istam formam, quam non habet Franciscus. Et si roges, quare habet istam formam; Respondetur quia habet istam materiam in qua recipitur. Et si rursus quaeras, quare ista materia est hæc numero, & distincta ab alia, cum de se omnes materie sint vniũ & indistinctæ; Respondetur, quia habet istam quantitatem & ibi est situm. Nam quantitas cum per se sit diuisibilis, non habet quod ab alio diuidatur, & distinguitur, & ita radix & principium individuationis est quantitas, & materia signata per quantitatem. Ratio potissima huius sententiæ S. Th. est quæ ipse facit. 3. p. q. 7. art. 2. Nam ex hoc aliquid est individuum, quia est individuum à se & diuisum à quolibet alio. Sed diuisio conuenit substantiæ materiali, ratione quantitates, ergo quantitas est principium individuationis. Confirmatur, quia propter ea homo & equus differunt specie & non solo numero, quia differunt per distinctos gradus formales designantes animalis formam, ergo distinctio numerica non potest sumi à forma tanquã à principio individuationis, sed quia hæc forma recipi-

tur in hac materia est hæc; hæc autem pars materiae ex quantitate est distincta, ergo. In hac itaque conclusione ut faceret omnes Thomistæ si D. Tho. sequi volunt, conuenire debent. Sed explicare quid per materiam signatam intelligat S. Tho. hic opus hic labor. Est enim in hoc maxima dissensio inter omnes discipulos D. Tho. Dicam primo quid alij senserint, ac postea quid mihi probabilius appareat explicabo. ¶ Est ergo in hac parte prima sententia autorum quos citauimus in artic. præcedenti qui existimant quod materia signata per formam substantialem est principium indiuiduationis secundum rei veritatem, & quod S. Tho. dicit quod est materia signata quantitate, explicat ipsam quod vult dicere à posteriori & quoad nos. De hac sententia iam satis multa diximus ibi. Alij existimant per materiam signatam intelligi materiam & quantitatem simul accipiendæ totum hoc aggregatum. Sed hoc falsissimum est. Nam vnus entis per se quale est indiuiduum substantie non potest esse vnus principium per accidens, cuiusmodi est quantitas & materia, ergo. ¶ Tertia sententia est quam sequitur Ferr. in 1. cont. gent. ca. 2. & Capr. in 2. vbi supra & Sonc. 7. Met. q. 33. & 34. Dicunt isti autores, quod per materiam signatam intelligit S. Tho. materiam sub quantitate, ita quod actu habeat illam, & quod ad indiuiduationem materia & quantitas concurrunt. Materia quidem in quantum indiuiduum est incommunicabile per exclusionem communicationis illius qua vniuersale communicatur particulari. Nam quia materia primum subiectum est in nullo receptam inferiori, ideo natura in materia recepta ut sic nulli inferiori comunicari potest. Quantitas autem concurrat in quantum indiuiduum distinctum est à quolibet alio indiuiduo eiusdem speciei distinctione quantitativa & materiali. Vnde sicut duo conueniunt in indiuiduo, scilicet, in comunicabilitate & distinctio, ita materia signata quæ principium indiuiduationis est, duo includit, ipsam, scilicet, materiam incommunicabilem & quantitatem ad quam primum materialis distinctio pertinet, ita quod nec materia sola indiuiduat, nec sola quantitas, sed materia quantitate signata & limitata est illa quæ indiuiduat ratione materie dans incommunicabilitatem, ratione vero sue determinationis per quantitatem numeraliter distinguit. Hanc expositionem videtur expresse assignare S. Tho. in 3. p. q. 77. art. 2. & in 4. d. 1. q. 1. art. 1. quest. 3. ad 3. vbi dicit. Cum duo sint de ratione indiuidui, scilicet, incommunicabilitas & distinctio materialis ab alijs, vnus horum principium esse materiam, alterius vero quantitatem, & sic totale principium indiuiduationis est materiam signatam, id est, materiam sub quantitate, quæ signum eius dicitur, eo quod per ipsam sensibilis fiat, & determinata ad huc & nunc, ut dicitur in tractatu de principio

A indiuiduationis. Hæc sententia non placet alijs Thomistis, & merito. Nam omnia argumenta facta à principio huius articuli conuincunt eius falsitatem. Et præterea, quia in omni coordinatione prædicamentali sunt omnia pertinentia ad illam coordinationem omni alio circumscripito, & maxime hoc est verum in prædicamento substantie, sed indiuidua substantie per se pertinent ad prædicamentum substantie, cum de eis in recto prædicentur genera & species, ergo absque quantitate actu ad huc indiuiduum est in indiuiduum. Confirmatur. Quia isti auctores concedunt, quod quantitas non potest dare nisi vnitatem quantitativam, & accidentalem, ergo nec distinctionem nisi quantitativam. Sed nos loquimur tam de vnitatem quam distinctionem substantiæ indiuidui, ergo. Deinde, quia in primo instanti, in quo Petrus per generationem habet primum sui esse, terminat generationem vbi cõpositum singulare in genere substantie, & tamen in illo priori nulla quantitas actu est in materia. Nam quantitas pro forma corrupta in illo priori non est, eo quod forma corrupta tunc habet primum non esse sui, ad cuius destinationem & quantitas sua & alia omnia accidentia desinunt esse. Similiter quantitas pro forma que introducit, tunc non est, eo quod subsequitur formam substantialem, ergo in illo priori nulla quantitas actu est in materia, & tamen in illo priori terminatur generatio præcise vt substantialis, cuius terminus est substantia singularis, eo quod actiones sunt singularium, ergo singulare materiale est singulare ante omnem quantitatem receptam & permanentem in materia. Non ergo necesse est, quod materia signata includat actu quantitatem. Et præterea, quia illa materia actu habens quantitatem est ens per accidens. Patet etiam falsitas huius opinionis ex art. 3. & 4. huius quaest. ¶ Quare relicta hæc expositione Caieta. in c. 2. de ente & essent. q. 4. quæ sequitur Iauellus in 5. Met. q. 1. 5. aliam adhibet huius rei explanationem. Vult enim quod per materiam signatam quantitate non debet intelligi materia actu habens quantitatem, vt aiebat præcedens opinio, sed materia ita huius quantitatis capax, quod non illius, capacitatem autem istam dicit non esse aliquid ab ipsa materia realiter distinctum. Vnde materia signata nihil addit supra materiam, quod sit ab ipsa realiter distinctum, sed capacitatem huius quantitatis, quæ capacitatem ab ipsa tantum ratione distinguit. Ait enim Caiet. quod agens particulare appropriat materiam ad hanc formam particularem, ita quod in primo instanti generationis Petri primo ordine nature sit particulare cõpositum, deinde naturali ordine sequuntur omnia accidentia. In illo autem priori nature quo cõpositum particulare generationem primo & per se terminat, materia quæ est pars intrinseca Petri, ita est appropriata ipsi Petro, quod non est capax alterius quantitatis, quam illius,

quam sibi Petrus determinat, & materia sic appropriata dicitur materia signata. ¶ Contra hunc tamen modum dicitur arguit Ferr. vbi supra. Nam si materia signata nihil aliud est, quam materia appropriata Petro, & ita capax huius quantitatis Petri, quod non alterius, quero in illo priori secundum naturam, in quo dicitur ipsam esse appropriatam, aut est aliqua forma in materia per quam ad hanc animam Petri approprietur, aut nulla. Si est aliqua forma siue substantialis, siue accidentalis, ergo materia appropriata, & signata non dicitur solum materiam primam, sed materiam cum forma, per quam dicitur appropriata & signata. Si nulla. Cõtra. Nulla potentia accipit appropriationem & limitationem nisi per aliquem actum quem suscipit, vt habetur ex S. Tho. 1. p. q. 7. art. 1. sed materia prima est simpliciter potentia, ergo non accipit determinationem & appropriationem nisi per aliquam formam, quia actus & forma est determinare & limitare. Si ergo debeat materia esse signata ad hoc vt per ipsam forma ex tali signatione indiuiduetur, necesse est vt in ipsa sit aliquis actus à materia realiter distinctus, non ergo materia signata dicit tantum ipsam materiam primam per exclusionem omnium rei ab ipsa realiter distinctæ, sed materiam cum aliqua forma limitante. Quare ipse Caietanus mutauit sententiam in 1. p. q. 29. art. 1. & arguit cõtra eam. Nam capacitatis ista materia vel est accidens aliquod vel saltem ipsamet quantitas, sed sic iam supponit subiectum singulare, & factum indiuiduum, ergo non indiuiduat ipsum. Nam illa capacitatis si non est quantitas debet esse potentia ordinata ad actum accidentalem, scilicet, ad quantitatem & sic erit accidens. Nam actus & potentia sunt in eodem genere. Hanc tamen rationem Caietani Iauellus soluit vt supra. Nam hæc capacitatis, seu potentia non addit aliquid supra materiam realiter distinctum ab ea, sed solum secundum rationem, quia non est necesse, quod potentia ordinata ad actum accidentalem sit eiusdem generis cum illo, & distinguat realiter ab eo, quando est potentia respiciens actum secundarium, & non primum. Potentia vero materie primo & per se ordinatur ad formam substantialem, secundario & per accidens ad accidentalem. Sicut anima vt receptiva suarum potentiarum, quæ comparantur ad animam sicut actus ad potentiam, non est in eodem genere cum suis potentijs. Sed contra hanc solutionem ad huc est argumentum. Quia certe videtur implicare in distis; quoniam vel illa potentia materie per quam sit signata, est immediata ad istam quantitatem vel ad hanc formam. Si primum sequitur potentiam illam esse accidens, siquidem immediate ordinatur ad accidens, quod est absurdum. Si secundum, ergo principium indiuiduationis non est materia cum

A potentia ad istam quantitatem, sed materia cum potentia ad istam formam substantialem, ac subinde sequitur formam esse principium indiuiduationis; nam materia est hæc & est signata per immediatam ordinem ad formam substantialem. Confirmatur. Nam ista potentia & capacitatis vel est aliquid superadditum materie, vel non. Secundum non potest dici. Nam aduenit materie hic & tunc virtute agentis & disponentis illam, ergo. Si autem dederis secundum. Contra, nam illud superadditum non est substantia formaliter cum non sit forma, nec compositum, nec est accidens. Nam si accidens esse eadem difficultas est de illo atque de quantitate vt arguebamus contra Ferrar. & alios auctores præcedentis opinionis. ¶ Relicta igitur hæc explicatio Caiet. 1. p. q. 29. vbi supra aliam expositionem adhibet dicens; Substantia materialis in indiuiduo per materiam sub certis dimensionibus tanquam per proprium & intrinsecum non solum constitutum, sed distinctum. Chimericum est enim hos actus separare secundum rem. Per materiam autem sub certis dimensionibus non intelligo vt olim exposui in commentarijs de ente & essentia materiam cum potentia ad quantitatem, quoniam potentia illa est in genere quantitatis, & sic Sortes non esset vnus per se, sed intelligo materiam distinctam numero, non vt subiectum quantitatis, sed vt prius natura ipsius fundamentum, radix & causa, ita quod ipsa materia in se est prius sic distincta quam quæta, vt sic effectus proportionetur cause. Distinctio enim numeralis qua Sortes distinguitur à Platone in quantum sunt isti homines, non est distinctio quantitativa, sed fundamentum quantitativæ distinctionis. Et similiter principium distinctum huius hominis ab illo vt sic est radix & fundamentum quantitatis, & cõsequenter distinctionis sequentis ipsam. Hoc autem est materia quæ est altera pars compositi primo terminantis generationem substantialem in rerum natura in primo instanti nature ante adhesionem accidentium. Oportet enim pro tunc esse singulare distinctum ab vniuersali, & per se ens ac vnus, quod absque constitutiuo in esse hoc intelligi nequit, per idem autem vnus quodque est hoc, & à cæteris distinguitur. Nec propterea nego illam maximam ex sensibus Arist. ac S. Tho. habitam; scilicet, quod distinctio numeralis materialis primo conuenit quantitati, & cõsequenter per illam cæteris secundum doctrinam posteriorum; quoniam participare naturam eius cui primo conuenit aliquid, cõtingit pluribus modis. Nec oportet illam formaliter saluari in omnibus ipsam participantibus, vt ostendit in 1. post. c. 5. Materia autem quæ radix est & fundamentum quantitatis, non est etiam in illo priori extra participantia naturam quantitatis, imò vt melius loquar est quasi prehæbens quantitatis naturam, & quoniam magis est prehæbens quam

quam participare, si participantia naturā aliquam quoquomodo possunt in effectum illius, quanto magis præhabentia naturam illam poterūt? Oportet enim omnem effectum primò alicui cōuenientem ab illo in se vel suis participantibus aut præhabentibus fieri, vt inductiue patet etiā in effectibus formalibus in vegetatiōe & sensitiuo, & similibus, quamvis distinctio de qua loquimur nō sit formalis effectus quantitatis, nec materia huiusmodi sic contineat quantitatem. Hæc Caietanus ibi. Cuius verba referre hic volui, quoniam maximè iuuat ad intelligentiam totius quaestionis, & quia clare explicat suam sententiam. ¶ Hæc sunt quæ alij in expositione S. Tho. adducunt, nūc operæpretium erit, vt quid ego sentiam, breuiter explicem. Quia in re dico duo. ¶ Primum est. Hæc vltima expositio domini Caieta. in 1. p. est valde subtilis, & satis animè D. Tho. per eam enim aperte & clare intelligitur, quomodo prædicamentum substantiæ in sua ratione non includat aliquod accidens, in quo tota huius quaestionis difficultas consistit. Et enim licet materia vt est fundamentum & radix & vt præhabens quantitatem, sit id à quo sumatur distinctio numerica, non in se sequitur quod in ratione individui præcisè includatur aliquod accidens; sicuti homo constituitur & distinguitur ab alijs speciebus contentis sub animali per rationale quod est radix & fundamentum & præhabens omnes passiones hominis, quarum aliqua vt risibile vsq; disciplinabile sunt accidentia, nō tamē in ratione hominis intrinsece illa clauduntur; ita profus licet materia præhabens quantitatem sit primum indiuiduationis & distinctiui & constitutiui non tamen propter hoc includitur in ratione intrinseca individui aliquod accidens. Est etiā aliud huius rei exemplum accommodatum: nam corpus de prædicamento substantiæ constituitur in esse corporis ex hoc qd ex ipso potest profluere trina dimensio de prædicamento quantitatis tanquam ex principio & radice talis trinae dimensionis. Ad D. Tho. autem & Aristot. qui in quantitatē vltimò reducant istam indiuiduationem vt patet in locis supradictis, subtilissime respondet Caiet. qd reducit in quantitatem, vel in id quod illam præhabet tanquam radix, causa & fundamentum. Pro cuius solutionis intelligentia legendus est ipsemet Caiet. in 1. p. post. c. 7. dub. vltimo. Quare hæc sententia Caiet. probabilissima est, & in ea facile soluntur omnia argumenta quæ in princ. artic. posita sunt. ¶ Dico secundò. Materia signata quantitate est principium indiuiduationis, ita qd habeat actum quantitatem, non qd quantitas indiuiduet substantiam imò iam supponit indiuiduum, sed quia est cōditio sine qua materia indiuiduare non potest. Itaq; materia cum quantitate constituit completum principium indiuidui, ita quod materia sola determinata

A per formam est principium radicale & substantiale, à quo differentia indiuidualis sumitur, ceterum quantitas est cōditio sine qua non possit indiuiduare. Sicuti solemus dicere qd agentia naturalia per virtutes & potentias sibi intrinsecas & à natura sua dimanantes agunt, nihilominus tamen est necesse qd sint simul cum passo, & sint debite illi approximata, & mutuo se contingant, non quod per illam approximationem aut contactum agant, sed quia ista requiruntur tanquā conditiones sine quibus agere non possunt; ita profus dicimus in proposito, qd materia est quæ indiuiduat, quæ singularizat, quæ facit formam hæc, ceterum est necesse qd quantitas ad hoc faciendum habeat tantam conditionem sine qua id efficere nō possit. Est aliud exemplum magis ad hoc explicandum accommodatum. Nam materia est causa materialis, & subiectum formæ substantialis ex natura sua, & ante omne accidens, imò ante omnē ordinē ad accidens, quia immediate materia prima respicit formam substantialem, & tamē ad hoc vt actu recipiat eam, & sustentet necesse est, qd determinetur per accidentia præcipue per quantitatem, quæ est veluti cōditio causæ materialis, ita materia est quæ indiuiduat supposita tamen quantitate quæ est veluti cōditio sine qua non. Neque aliquod inconueniens est, qd substantia includat hoc modo aliquod accidens extra prædicamentum substantiæ vt patet per exempla adducta, & quia vt sic nullā intrinsecam connexionem accidens habet cū substantia, etenim cōditio sine qua nō intrinseca nō est ei, qui opus habet illa conditione, quin potius extrinsece aduenit. Nemo autē est, qui non videat substantiam includere posse extrinsece omnia accidentia, imò id est necessarium. ¶ Ceterum cōtra hunc modū dicendi sunt duo argumenta ex quorū solutione patebit amplius mens nostra. Primum est. Nam in illo priori quo materia vnitur forma resultat compositum singulare, ex vnione enim materię cum forma producit compositum, ergo vt etiā cōditio sine qua non quantitas nō requiritur ad indiuiduationem. ¶ Secundo, quia in ista opinione restat explicare vnde habet qd materia quæ est vna numero in omnibus corruptibilibus, fiat hæc & determinata intrinsece, siquidem per quantitatem non determinatur nisi extrinsece & tanquam per conditionem sine qua non. ¶ Ad primum dicitur, qd nullum instans est in re, in quo forma materialis vniatur materię absque quantitate, eo qd hæc forma non vnitur nisi huic materię ab alia parte materię distinctæ. Ad hoc autē quod in illo priori dicatur quantitatem quasi conditionem sine qua non determinare materiam, non est necesse quod in illo priori intelligatur existere, sed satis est quod nullum instans datur in re in quo materia non sit cum quantitate. Sicuti ad hoc qd dispositiones prius

natura

natura disponant materiam, quam forma sit in ea, non est necesse quod in illo priori natura existat, sed satis qd præintelligatur existere, & quod in re nullum sit instans in quo vni sit sine alio. Ita profus in proposito. De quo in expositione cap. præcedentis explicantes quod sit subiectum accidentiū satis multa diximus in artic. 3. illius quaest. & plura in art. 2. quaest. an qua quærebamus, vtrum resolutio fiat vsque ad materiam primam. ¶ Ad secundū respondetur, qd iam nos exposuimus in artic. præcedenti vnde intrinsece materia determinetur & fiat hæc; vbi diximus qd materia determinata per formam est principium substantiale & intrinsecū licet non completum, modo autem dicimus quod cōditio cōpletua & vltima est quæritas. ¶ Quare colligentes ex omnibus quæ in tota hac longissima quaestione attulimus, inferre possumus quod principium indiuiduationis intrinsecum & totale in rebus materialibus est materia determinata per formam cum quantitate, quæ tanquam cōditio sine qua non concurrat ad indiuiduationem, nō tantquam ratio intrinseca ipsi indiuiduo. Et hoc meo iudicio S. Tho. vult dicere, quando dicit qd materia signata quantitate est principium indiuiduationis. Probabiliter tamē sustineri possunt & opinio recitata in artic. 7. & expositio quam assignat Caiet. in 1. p. q. 2. 9. vt expositū est in hoc artic. Reliquæ autē opiniones agrè sustineri possunt. ¶ Aduertendum tamen est hic, qd alia duæ opiniones circumferuntur de principio indiuiduationis. Prima dicit, qd qualibet substantia est indiuidua per suā actualē existentiam, quia vt habetur. 7. Met. actus est qui distinguit, ergo vltimus actus vltimatē distinguit. Secunda dicit, qd omne indiuiduum in quacunque natura sit formaliter est indiuiduum duabus negationibus. Nam de ratione individui est negatio diuisionis intrinsece. Petrus enim ideo est vnus homo, quia non est distinctus in plures homines. De ratione etiam in diuidui est negatio idētitatis cum quocūque alio. Nam Petrus ideo est indiuiduum, quia non est idem Paulo, nec cuiusque alteri indiuiduo, sed ab omnibus est distinctus saltem negatione quæ est distinctio. Sed de his opinionibus non oportuit contexere articulos peculiare, tum quia nihil conducebant quæ in corū explicatione dici poterant ad concludendum quod intendebamus; reliquæ autem opiniones omnes aliquid habebant, quod necessarium erat ad expositionē nostræ sententiæ: tum etiam quia falsitas harum vniuersarū obuia est. Nam prima aperte est nulla, quia id quod est de communicabile, non potest esse principium incommunicabilis, alioquin daret modum repugnantem sibi: sed existentia ex se est communicabilis & pluralis, cum possit concipi conceptu ita cōmuni sicuti ens, ergo. Secundæ etiam patet falsitas. Nam licet verum sit, quod duæ

A negationes consequuntur quodlibet indiuiduum, tamē cum istæ negationes sint entia rationis, quomodo quæso possunt esse causa vnitatis & distinctionis realis? Deinde, quia istæ duæ negationes sunt in Petro & in Paulo, ergo sunt eiudem rationis & solo numero distinguitur, ergo oportet assignare aliquid per quod quilibet negatio istarum in Petro sit hæc & distincta ab illis, quæ sunt in Paulo. Vide tamen de istis opinionibus si vis plura apud Sonc. 7. Met. q. 3. 2. & 1. 2. q. 4. 9. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primum Sonc. ex Capreolo vbi supra respondent distinguendo de ente per se. Dicunt enim qd tripliciter potest aliquid dici ens per se. Vno modo quia à nullo depēdet, & tale est solus Deus. Secundo quia vtique ab alio dependet, sed in sua ratione formali nec in recto, nec in obliquo dicit res diuersorum generū, & sic entia metaphysicā, & Mathematicā sunt entia per se. Tertio, quia dicit res diuersorum generum habentes necessarium ordinem inter se, ita qd eorum vnio non est per accidens, & sic entia naturalia sunt entia per se. Includit enim accidentia sensibilia, & quantitatem quæ necessario concomitantur formam, & materiam naturalem; & ideo nō sequitur, qd indiuiduum sit ens per accidens, licet indiuiduetur per quantitatem. Respondetur secundò, qd in opinione Caiet. quantitas non est principium indiuiduationis, ita qd ex materia & quantitate fiat vnus principium, sed solum materia præhabens talem quantitatem & vt radix est ipsius & fundamentum, est tale principium. Materia autem præhabens talem quantitatem nō est ens per accidens, quia omnis substantia in vniuersum hoc modo præhabet multa accidentia, & tamen nulla substantia vt sic est ens per accidens. Respondetur tertio iuxta nostram opinionē & melius concedendo antecedens, & distinguendo consequens, ergo non constituitur per aliquid quod sit extra genus substantiæ tanquam per rationem essendi, concedo consequentiā, nullum verò est inconueniens, qd constituitur tanquā per conditionem sine qua non constitueretur in prædicamento. Vt autem esset ens per accidens necesse est, qd tam materia, quam quantitas significarentur ex æquo; non autē ad id sufficit, qd materia significetur principaliter, quantitas autem vt cōditio; sicut in materia determinata duo coniunguntur, licet vnica sit causa materialis. Ad cōfirmationē ex his patet. ¶ Ad secundum respondetur distinguendo antecedens, si loquatur de materia determinata vt causa est materialis formæ & indiuidui, nego quod sic prius est etiam natura indiuiduum quam qd sit materia formaliter sub quantitate. Etenim vt sic prius natura determinat quantitas vt cōditio materię, quam sit indiuiduum. Si verò loquatur antecedens de existentia quantitatis fateor; in quo multi falluntur

luntur, existimantes non posse quantitatem determinare nisi prout existens, cum tamen certum sit materiam & dispositionem eius prius natura causare, quam existant. De quo in præc. q. de natura dispositionum multa diximus, ubi expositum est, quomodo dispositiones simultaneæ cum sint accidentia & habeant suum esse à forma, ac per consequens posterioribus ipsa, nihilominus prius natura in genere causæ materialis disponunt materiam, licet in illo priori naturæ non existant. Ita dicimus de quæritate, quod licet in illo priori quo indiuiduum est prius ipsa ut potè causa ipsius, non existat, potest tamen determinare materiam quia in alia prioritate naturæ præintelligitur etiam quantitas præcedere indiuiduū, scilicet, in genere causæ materialis. Nullum tamen in re est instans, in quo indiuiduum sit sine quantitate aut è conuerso. Vide locum citatū in corpore huius articuli. Ex his patet ad confirmationem. Generatio enim respicit esse quod composito primo communicatur: determinatio verò materię dicit ordinem naturæ & causalitatis. Respondetur secundo, & in idem serē reddit. Cōcedo enim antecedens ad argumentum, & distinguo consequens. Ergo non constituitur indiuiduum per quantitatem tanquam per principium intrinsecū, concedo, tanquam per conditionem sine qua non, nego. Ad probationem concedo antecedens, & nego consequentiam quia ad hoc sufficit ut nullum in re sit instans in quo materia sit sine quantitate, ut iam expositum est. Ad confirmationem concedo totum quod inferitur cum antecedenti, non tamen inde sequitur quod quantitas nō determinet tanquam conditio sine qua non; ut patet ex dictis. ¶ Ad tertium respondetur primo concedo antecedens & nego consequentiam. Et ratio est, quia quantitas seipsa indiuiduatur, ut S. Tho. aliquando ait; Ratio autem quare cætera accidentia indiuiduantur à subiecto & non quantitas, est quia quantitas seipsa est primo diuisibilis, & omnibus alijs per ipsam diuisio conuenit, atque ita seipsa debet indiuiduari. Nam aliis non esset primo diuisibilis, siquidem diuisibilitas ipsi per aliud, scilicet, subiectum conueniret: sicut lux seipsa est visibilis, & entitas seipsa est intelligibilis, & bonitas seipsa est diligibilis. Respondetur secundo concedo antecedens, scilicet, quod quantitas indiuiduetur à subiecto sicuti alia accidentia, & distinguo consequens. Ergo quantitas est hæc quia in hoc subiecto, & non è contra, in vno genere causæ cōcedo cōsequentiā, in diuerso autem nego consequentiam. Nam compositū singulare est prius natura quantitate in genere causæ sustentantis, & dantis ipsi esse; cæterum quantitas est prior ipso in genere causæ formalis ut materiam formaliter determinans. Quod non est incōueniens, causæ enim sunt sibi inuicem causæ, ut patuit per exempla adducta in præced. argumento, de

quo plura in cap. præced. Ad confirmationem concedo antecedens, & nego consequentiam. Ve enim iam diximus, non est necesse, quod in illo priori existat, sed satis est quod in aliquo genere causæ præintelligatur existere. ¶ Ad quartū iam patet ex dictis. Concedo enim quod in illo priori quo forma vnitur materię, resultat compositum singulare & indiuiduatum; cæterum non propterea quantitas excluditur ab indiuiduatione, quia licet in illo priori naturæ non existat, potest determinare materiam: tum quia in alio genere, scilicet, in genere causæ determinantis est prior illa vnione, quæ in hoc genere supponit materiam iam determinatam: tum etiam quia in re nullum est instans, in quo indiuiduū aut materia sit sine quantitate. ¶ Ad quintum respondetur quod materia prima ex actione particularis agentis habet, quod habet hanc quantitatem & non aliam. Etenim agens tales induxit dispositiones præcedentes, ut in primo instanti esse Petri materia non possit recipere nisi hanc quantitatem, quam sibi forma Petri exigit. Itaque materia quæ est indifferens ad hanc & illam quantitatem, determinatur extrinsecè ad hanc potius quam ad illam ab agenti extrinsecè, intrinsecè autem: ab hac forma, quæ has & non alias dispositiones, hanc & non aliam quantitatem ad sui conseruationem requirit. Ad primam confirmationem concedo totū; cæterum nihil cōtra nos, si quæ diximus de causalitate quantitatis in illo priori in quo non existit bene aduertantur. Ad secundam confirmationem, & tertiam, & quartam patet ex dictis ad tertium ubi diximus quod quantitas vel indiuiduatur à seipsa, vel à subiecto: & quodcunque concedatur, nihil contra nos ut patuit ibi. ¶ Ad sextum argumentum etiam patet ex dictis. ¶ Ad septimum respondetur quod petit ut conciliemus D. Tho. qui ut in argumento allatum est sibi opposita dicere videtur. Et Capre. ubi supra dupliciter D. Tho. conciliat in secunda conclusionē, Sonc. verò de hac re quaestione peculiarem constituit in. 7. q. 3. 5. vide ipsos; lauellus optimè & clarè in hac parte loquitur. Aduertendum tamen pro solutione quod quantitas terminata potest sumi dupliciter. Primo pro quantitate, quæ est sub certo termino, nec potest fieri maior, aut minor per rarefactionem vel condensationem, sicut est quantitas cœli. Secundo pro quantitate ut est sub certo gradu vel termino, potest tamen fieri maior aut minor, ut quantitas bicubita huius aquæ. Quantitas interminata potest dici tripliciter. Primo, quia sit actu infinita: secundo quia nullus sit termini: tertio quia licet sit semper in rerum natura sub aliquo termino, tamen consideratur ut non sub hoc vel illo termino, sed secundum quandam latitudinem ut declarabitur. Ex his dico ad argumentum, quod quantitas interminata non in primo, nec in secundo, nec in tertio sensu est principium indiuidui.

indiuidui. Nam est considerandum, quod licet quantitas, qua redditur materia Petri diuisa à quacunque alia materia sit semper sub certo termino, quia in principio est putā vnus digitus, deinde vnus palmi, deinde vnus cubiti &c. tota tamen hæc quantitas considerata secundum totam latitudinē, quæ est inter maximum, & minimum sub quibus potest seruari natura talis speciei in tali indiuiduo, est principium indiuidui. Dico in super quod quæritas terminata ut opponitur interminatæ primo & secundo modo est principium indiuidui, eo quod omnium natura constantium est certus terminus augmenti & decrementi ut dicitur in. 3. de Anima. Ex his concordantur dicta B. Tho. Quando enim dicit super Boët. de Trinit. quod quantitas terminata nō est principium indiuidui, accipit terminatam ut opponitur interminatæ in tertio sensu. Nam quantitas sic terminata est, quæ est sub certo termino, & consideratur præcisè ut est sub tali termino, & verū est quod ut sic non est principium indiuidui, quoniā cum illa varietur, & accipiat alium terminum, non remaneret idem indiuiduum. Quod autē dicit in opus. de principio indiuiduationis quod quæritas terminata est principium indiuidui, accipit terminatā ut opponitur terminatæ in primo & secundo sensu, & specialiter ut contradicit Comment. Non enim ut supra visum est, concedit S. Tho. dimensiones interminatas ut præcedunt formam, & ideo cum negat eas, negat etiam in eodem sensu, quod sint principia indiuidui. Patet ergo quomodo secundum sententiā D. Tho. tam quantitas terminata, quam interminata sint principia indiuidui. Et de hoc articulo hæc sint satis.

ARTICVLVS IX.

¶ *Vtrum omnis forma in vniuersum indiuiduetur per materiam.*

ET videtur quod non. Primo. Nam formæ separatae ab omni materia ut Angeli inter se distinguuntur numero, & tamen ibi nulla est materia per quam distinguantur, siquidem sunt immateriales, ergo. ¶ Arguitur secundo. Nam vna anima rationalis distinguitur ab alia numero & tamen non per materiā, quia sunt formæ puræ, & immateriales, licet perfectiue materia, ergo vnitas numerica formarum non sumitur à materia. Et confirmatur. Nam anima rationalis est subsistens, & prius est hæc homo hic homo & quam hæc materia, ergo nō indiuiduatur à materia, nō enim prius à posteriori dependere potest. Nec valet dicere, quod animæ rationales habent inclinationem ad diuersa corpora distincta numero, & ita habent aptitudinem ad informandū materiam, & ideo per istas diuersas aptitudines, & respectus distinguuntur. ¶ Contra hoc enim arguitur tertio. Nam illa apti-

tudo & respectus non potest esse de formalis ratione animæ cum sit respectus, respectus autem non est de formalis ratione alicuius absoluti. Item, quia hæc anima ideo habet hanc inclinationem, quia est hæc anima & nō è contra, quia forma est finis materiae & non è contra, ergo hæc aptitudo & inclinatio non est ratio essendi hanc animam, sed præsupponit eam. Item, quia iste respectus est accidens, siquidem est relatio, ergo potius ipse ab anima indiuiduatur, quam quod animā indiuiduet. Et confirmatur. Nam deltruat Deus omnia corpora, & producat duas animas extra materiā, aut istæ animæ sunt diuersarum specierum, aut eiusdem. Non diuersarum, quia si vniuerum postea materię, constituerent supposita eiusdem speciei, scilicet, homines, ergo sunt eiusdem speciei, sed tunc non habet materiam, ergo materia non est vnde formæ distinguantur. Dicitur ut ad præcedens argumentum quod distinguuntur per respectum ad materiā. Contra. Nullum ens rationis est causa entis realis, sed iste respectus est rationis tantum, cum sit entis ad non ens; distinctio autem illarum animarū est realis, ergo iste respectus non potest esse causa huius distinctionis. ¶ Arguitur quarto. Nam plures formæ solo numero distinctæ in eodē subiecto simul inueniuntur, sicut plura lumina in vna parte diaphani, & plures speciei in eodem puncto aëris & in eadem parte oculi & plures paternitates in eodem patre, qui genuit plures filios, ergo formæ nō distinguuntur numero per materiam. Quod si ad primum exemplum de lumine dicas, quod à pluribus corporibus luminosis vnicum tantum numero lumen in eadem parte aëris causatur. Contra hoc est argumentum, quia tunc non possit dari aliqua radiorum intersecatio, quod est contra Perpetuæ documenta. Item, quia si pluribus corporibus luminosis corpus opacum opponatur, causabuntur plures vmbrae; ut si ponatur duæ candelæ, vna hic & alia ibi, ponatur etiam corpus medium densum, sicut duæ vmbrae. Si ergo amoueatur illud corpus densum, lumen vtriusque candelæ incedet in eodem puncto aëris ubi erat corpus densum, & ita in eadem parte aëris erunt duo lumina. Nam vmbra est priuatio luminis, ergo amoto obstaculo, lumen vtriusque candelæ erit, ubi vmbra præfuit, quia habitus & priuatio fiunt circa idem. Item, quia cōmunis propositio est, quod maius lumen offuscet minus, hoc autem esse non possit, nisi maius lumen & minus essent duo lumina in eodem subiecto existentia. De secundo autem exemplo quod sunt plures speciei in eadem parte pupillæ &c. expressè videtur concedere S. Tho. in lib. de sensu & sensato exponens textum qui incipit; Vel quemadmodum in rebus ipsis contingit. Vbi ait S. Tho. Corpus naturale recipit formas secundum esse naturale, & materiale secundum quod habent in se contrarietatem, & ideo

ideo non potest idem corpus simul recipere albedinem & nigredinem. Sed sensus & intellectus recipiunt formas rerum spiritaliter, & immaterialiter secundum esse quoddam intentionale, prout non habent contrarietatem, vnde sensus & intellectus simul potest recipere species sensibilium contrarium. Cuius simile potest videri in diaphano, quod in vna, & eadem sui parte immutatur ab albo, & nigro, quia immutatio non est materialis secundum esse naturale, vt dictum est. Hæc S. Tho. Ergo secundum ipsum duæ formæ accidentales numero distinctæ possunt esse in eodem subiecto imò in eadem parte subiecti, ac per consequens non distinguuntur per subiectum numero. Hanc etiam sententiam innuere videtur S. Tho. 1. p. q. 75. arti. 6. ¶ Arguitur quinto. Nam si darentur duo accidentia separata à subiectis, illa distinguerentur numero, tamen non per subiectum cum non essent in illo, ergo. Confirmatur. Nam si modo, inest ligno calor vt quatuor & corrumpetur, & post aliquod tempus iterum in eodem ligno produceretur nouus calor vt quatuor, isti duo calores distinguerentur numero vt patet, & tamen inessent eidem subiecto, ergo formæ accidentales non distinguuntur numero penes subiectum. Confirmatur secundò. Subiectum ex se est indifferens ad recipiendum hoc accidens vel illud, ergo per subiectum accidens non indiuiduatur. ¶ Pro solutione huius quæst. aduertendum est, qd formæ in vniuersum sunt in duplici differentia. Aliæ enim sunt substantiales, & aliæ accidentales. Substantialium aliæ purè immateriales, vt angeli, aliæ purè materiales, vt forma equi & leonis, aliæ medio modo se habentes, qualis est anima rationalis, quæ quantum ad suam substantiã & esse est immaterialis, licet quæcumque ad informationem dicat ordinẽ ad materiam, quam tanquã vera eius forma actuat. Formæ autem accidentales etiã sunt in duplici differentia, aliæ sunt formæ realiter denominantes subiectum, vt albedo, color & huiusmodi. Aliæ sunt intentionales, vt species. Quid autem sit forma intentionalis, vide Sonc. 7. Met. q. 9. vbi optime hoc explicat. De indiuiduatione ergo omnium harum formarum breuiter in præsentia à nobis est agendum. ¶ Prima conclusio. Formæ purè immateriales quales sunt intelligentie seipsis sunt indiuiduæ. Hæc conclusio est in D. Tho. & communis omnium eius discipulorum, & hic non est proprius locus de ea plura dicendi. Vide in. 1. p. q. 50. & alibi sæpè. Probatur tamen breuiter, quia cum in eis neque sit materia neque quætitas, necessario seipsis indiuiduari debent. ¶ Secunda conclusio. Omnes formæ materiales indiuiduantur ab hac materia extrinsece, & penes ordinem ad illã intrinsece. In hac conclusione non solum loquor de formis purè materialibus, vt formæ leonis & equi, sed etiã de anima rationali, quæ licet sit spiritalis, quia ta-

me est forma materialis, ab ea necesse est indiuiduatur. Hæc conclusio est D. Tho. 2. cont. gent. c. 75. & c. 8. vbi omnino videndus est Ferr. qui de hac re ibi multa & elegantissima assert, quæ breuitatis causa non refero. Probatur tamen conclusio nunc vnicaratione ex eodem S. Tho. in de spiritalibus creaturis artic. 9. ad 3. Sicut corpus se habet ad esse animæ, ita ad eius indiuiduationem, quia vni quodque secundum idem est ens & vnum. Esse autem animæ acquiritur ei secundum qd vnitur corpori, cū quo constituit vnam naturam. Atque ita sicut anima secundum essentiam suam habet habitudinem ad corpus inquitum hoc est ei essentielle, qd sit forma corporis, ita hæc anima inquitum est hæc anima habet habitudinem ad hoc corpus, & hoc corpus in eius diffinitione ponitur. Aduertendum tamen est, qd distinguendum est inter animã rationalem, & aliã, qd illa non indiuiduatur quantum ad fieri ex actione particularis agentis; nam per solam creationem fit, aliã vero cum educantur de potentia materiæ, principium indiuiduationis quantum ad fieri habent ex actione agentis naturalis. Cæterum quantum ad introductionem materiam hanc anima etiam rationalis dependet ex dispositionibus præcedentibus. Vide etiã S. Tho. q. vnica de Anima art. 1. ad 2. & 3. Aduertendum secundò, quod nouus ille autor in. 3. de Anima, q. 18. dicit non esse veram hanc nostram sententiã, qd anima rationalis indiuiduatur per commensurationem ad corpus, quamuis cõtrarium doceat S. Tho. in 2. cont. gent. c. 8. quin potius inquit qd anime rationales seipsis indiuiduantur. Sed iste autor iam obducta fronte D. Tho. doctrinam paripendit, quare nullo modo est auscultandus præcipue cum neq; aliqua rationem & nouam aut alicuius ponderis afferat. In hoc autem loco pluribus eius sententiã impugnare nõ vacat, satis superq; eius falsitas apparet & ex dictis & ex autoribus citatis & expromet D. Tho. in locis allegatis. Vide Ferr. vbi supra & Caieta. in de ente & essentia. c. 6. q. 13. & aliqui etiam de hac re solent tractare in. 1. p. q. 76. art. 2. ¶ Tertia conclusio. Omnes formæ accidentales sunt intentionales sicut sue nõ, distinguuntur numero à suis subiectis formaliter sumptis extrinsece, & ab ordine quæ ad ipsa dicunt intrinsece, si tamen adit idem tempus. V. g. hæc albedo distinguitur numero ab alia, quia est in hoc subiecto singulari, scilicet pomo, & tamẽ distinguuntur numero, quia idemmet pomum habet diuersam rationem formalem subiecti respectu illorum accidentium. Nam istæ formæ vt potest diuersorum generum, diuersas potentias in eodem subiecto respiciunt. Nam pomum secundum aliã potentiam recipit in se albedinem, & secundum aliam dulcedinem; quia albedo inest ei secundum qd participat de natura diaphani, dulcedo autẽ secundum naturã humidã. Dixi, etiã si adit idẽ tempus, quia vt efficitur probatur per cõfirmationem primã quinti argumenti, ad vnitatẽ numeralẽ accidentis requiritur vnitãs tẽporis, & variatio ipsius variat vnitatẽ indiuidualẽ eius. Itaq; sicut Arist. in. 5. Phys. ad vnitatẽ numericã motus non solum requirit vnitatẽ terminĩ & subiecti, sed etiã temporis, ita etiã dicimus nos qd ad vnitatẽ numericã cuiuslibet alterius accidentis nõ solum requiritur, qd sit in hoc subiecto singulari, sed etiam qd sit in hoc tempore. Ista conclusio sic exposita probatur. Nam accidens totũ suũ esse habet à subiecto, ergo & est singulare. Et confirmatur. Nam sicut in ratione accidentis cõmuni ponitur subiectum in cõmuni, ita in ratione huius accidentis ponitur hoc subiectũ, ergo. ¶ Ad argumenta in principio respondetur. Ad primum patet ex prima conclusione. ¶ Ad secundum patet per secundã cõclusionem. Ad cõfirmationem qd anima rationalis est hæc per ordinẽ ad hanc materiã. ¶ Ad tertium argumentũ cõtra hanc solutionem respondetur qd ille respectus est transcendentalis idẽtificatus cū ipsa anima, nõ est autẽ vllũ inconueniens, qd talis respectus sit intrinsece absoluto, vt patet in potentia vniuersa quæ est qualitas absoluta, & tamen intrinsecum ordinem dicit ad obiectum. Ad primã cõfirmationem nego antecedens. Imò potius hæc anima ideo est hæc anima, quia dicit ordinẽ ad hanc materiã. Ad secundã nego qd iller respectus sit accidens, quin potius est ipsamet anima dicẽs talẽ ordinẽ ad corpũ hoc singulare quod informat. Ad terciã confir. qd illæ anime distinguerentur penes ordinẽ ad hæc corpora. Licet etiã Deus possit creare animas extra corpus, non tũ potest eas creare sine ordine ad corpus, quia de intrinseca ratione animæ est qd sit forma corporis, ac per consequens quod dicat ordinem ad corpus. Quod autẽ est de intrinseca ratione alicuius, Deus ab eo non potest separare. Nego autẽ qd ille respectus & ordo sit ens rationis, quin potius vt iam dixi est ipsamet substantia animæ dicens ordinem ad corpus. Respectus enim transcendentalis bene potest esse realis, & tamen respicere ens rationis, vt patet. Nam habitus Logicæ est quid reale vt potest qualitas & tamen dicit ordinem realem ad suum obiectum, quod est ens rationis. Vide alia si vis de materia huius argumenti apud Sonc. in. 7. q. 34. ad 2. vbi nota, quod solutio quam impugnat suppressio nomine autoris est Capr. in. 2. d. 3. q. 1. folio. 8. ¶ Ad quartum respondetur quod petit illam difficultatẽ; Vtrum duo accidentia solo numero differentia possint esse in eodem subiecto? De qua non est hic locus disputandi. Vide de ea Sonc. in. 7. Met. q. 4. & 9. & Capr. in. 1. d. 7. q. 2. arti. 2. lauellus eam copiose disputat, & optime resoluit in. 5. Met. q. 18. Nunc au-

tem quantum attinet ad solutionem argumenti respondetur breuiter ex D. Tho. in quæst. de verit. q. 8. arti. 1. q. formarum quædam sunt in vniuerso generis, quædam autẽ generi diuersorum. Formæ diuersorum generũ possunt optime esse in eodẽ subiecto secundum actũ perfectũ, & quado S. Tho. ibidẽ ait, qd est impossibile vnũ subiectũ simul perficere diuersis formis diuersorum generũ, intelligitur secundum eadẽ rationẽ formale subiecti & secundum eadẽ potẽtiã; & qd hoc sit eius mēs probatur. Nam formæ diuersorum generũ, vt ibidẽ ait ipse S. Tho. recipiuntur in subiecto secundum diuersas potẽtias, vt si aliquod corpus est simul albũ & dulce, albedo inest ei secundum qd participat de natura diaphani, dulcedo autẽ secundum naturã humidã, ergo huiusmodi formæ bene poterit esse in eodẽ subiecto secundum istas diuersas rones & potẽtias. Formæ autẽ eiusdẽ generis tripliciter possunt in esse eidem subiecto. Vno modo in potẽtia tẽm, & sic sunt simul. Probatur, quia vna potẽtia est cõtrariorũ & diuersarum formarũ vniuersi generis, vt homo secundum albedinẽ potẽtiã respicit tanq̃ susceptiũ & subiectũ dulcedinẽ, & nigredinẽ. Alio modo possunt esse in eodẽ subiecto huiusmodi formæ secundum qd sunt in actu imperfecto, & sic etiam possunt simul esse; vt patet cū aliquis dealbat. Tũ etiã toto dealbationis tempore albedo inest vt in fieri, nigredo vero vt in corrupto. Quod ipsum etiã patet in accidentibus intentionibus. Etenim ista (vt in eodẽ arti. ad 8. ait D. Tho.) possunt esse in eodẽ subiecto in fieri & in actu imperfecto, vt patet in aere, in quo propter sui spiritualitatẽ possunt esse simul diuersæ formæ albi & nigri, sicut si à diuersis videtibus albũ & nigrũ videat tali dispositione existẽte, qd linee directæ ab oculis ad res visas intersecant se in vno puncto, per quod oportebit simul & semel speciei albi & nigri deferri, & sic in eodem subiecto erit illæ duæ species in actu tũ imperfecto, ga sunt vt in medio deferente. Similiter in intellectu angeli & hominis sunt plures species simul in actu imperfecto, & in cõpleto quæ eis simul nõ vtuntur neq; intellectus simul perficit illis diuersis speciebus intelligibilibus ad intelligẽdũ diuersa in actu. Tertio modo formæ eiusdẽ generis possunt esse in eodẽ subiecto in actu perfecto & cõpleto, vt quĩ albedo est in fine dealbationis, & quĩ forma intentionalis actuat perfectẽ sensum, aut intellectũ, vt exeat in actũ sentientiũ, vel intelligendi; & sic est impossibile duas formas vniuersi generis esse simul in eodẽ subiecto. Oporteret etiã eadẽ potẽtiã ad diuersos actus terminari, quod est impossibile, sicut & vnã lineã ex vna parte terminari ad diuersa pãcta. Vbi aduertẽdũ est, qd secundũ hæc doctrinã D. Tho. causa sufficiens huius in cõpositionis bilis secundum actũ perfectũ nõ est sola oppositio vel repugnantiã secundum esse, quæ reperitur in speciebus colorum & saporum in suo esse reali, vel

diversitas sita in partibus, que reperitur in speciebus figuris, sed etiam in vniuersitate formarum, id est, que sunt vnius generis proximi. Nam in subiecto respectu talium formarum seruatur vnitas potentie receptiue, ita quod omnes forme vnius generis proximi respiciunt subiectum secundum vnam potentiam receptiuam, vt omnes species colorum respiciunt corpus secundum diaphaneitatem; & quoniam sicut potentia respicit actum, ita vna potentia vnum actum, & plures potentie plures actus; ideo est impossibile, vt vna potentia simul plures actus recipiat; nam si plures reciperet non esset vna. Impossibile est ergo quod dux forme eiusdem generis, & multo minus eiusdem speciei solo numero distincte siue sint contrarie siue non, siue secundum esse reale siue intentionale sub actu perfecto in eodem subiecto simul existant. ¶ Ad quartum argumentum cum omnibus suis replicis ex dictis patet solutio. Etenim ad illud de lumine respondetur, quod a duobus corporibus luminosis non causantur in eadem parte aeris duo lumina, sed vnum, intensus tamen, quam si ab vno tantum luminoso corpore causaretur. Ad primam replicam contra hoc negatur sequela. Non enim intersectio radiorum est accipienda ad modum duorum corporum se se in aliquo puncto tangentium, qualis, scilicet, ipsi radij distincti se se in aliquo puncto contingant: sed quia diuersi radij a diuersis corporibus luminosis proueniens in aliquo puncto vnum lumē efficiunt intensus quam esset, si ab vno tantum corpore lucido causaretur, ex eo quod virtus illuminatiua ad idē punctum concurrat. Ad secundam replicam respondetur, quod corpus oppositum non priuat lumē ab vno luminoso corpore causatum, sed lumen quod erat intensum posito tali obstaculo sit remissum ex ea parte, ad quam actio illius corporis luminosi non potest liberè peruenire. Respondetur secundo quod licet vnius luminis sit tantum vna priuatio perfecta totaliter, possunt tamen ipsius esse plures imperfecte priuationes, & sic vnaqueque ipsius imperfecte & pro aliqua sui parte remouet, in quantum in subiecto extensione habet sicut & diuisione; & ideo non sequitur si sunt plures vmbra, quod sint plura lumina in eodem subiecto quia quaelibet vmbra lumē imperfecte priuat & partialiter. Ad tertiam replicam respondetur ex D. Tho. in 3. p. q. 1. art. 4. ad 2. quod lumē maius euacuat lumē minus alterius corporis illuminantis, non tamen euacuat, sed perficit lumen corporis illuminati. Ad presentiam enim Solis obscuratur lux stellarum, sed aeris lumen perficitur. De qua solutione, vide eundem D. Tho. in eadem 3. p. q. 9. arti. 2. ad 2. ¶ Ad illud autem de speciebus que sunt in eodem puncto aeris iam patuit, quod sunt in actu imperfecto, quia sunt in eo tanquam in medio deferente. Sciendum est enim quod omnes forme intelligibiles sunt vnius generis, & omnes species sensibiles alterius, omnes species

que sunt in imaginatiua sunt alterius, & sic in reliquis potestis, quantum tamen res quarum sunt species, sunt generum diuersorum. Omnes enim eandem potentiam respiciunt vt intelligibiles eandem intellectum, visibiles eandem potentiam visiuam, & sic de alijs. Vnde in potentia bene possunt esse summi vel in intellectu vel potentia visiuam vel in sensu communi, & similiter possunt esse simul in actu, in eo plene tamē & imperfecto, qui est medius inter potentiam & actum perfectum, & hoc est species esse in habitu, qui est medius inter potentiam & operationem, tunc autem sunt in actu perfecto, quando visus, v. g. in actu exit, & imaginatur imaginatiua, & intellectus intelligit. Non potest autem eadem visio terminari ad duo obiecta; vnde quando visus videt albedinē. A. species eius est in actu perfecto in oculo, species autē albedinis. B. est in habitu, & quando videt albedinē. B. species sua est in actu perfecto in oculo, & species. A. remanere potest solum in habitu. Ad D. autē Tho. ex libro de sensu & sensato respondetur quod loquitur de formis intentionalibus secundum esse imperfectum. Non enim species intentionales sunt in actu perfecto in sensu, & in intellectu, vt modo dicebamus nisi dum actu mouet sensum ad sentiendum, vel intellectum ad intelligendum, ita quod quando sunt in actu perfecto, tam diu sensus vel intellectus sunt coniuncti actui secundo, & quando cessant ab actu secundo ista forme intentionales non remanent nisi in habitu, quod est esse in actu imperfecto; & simile acceptum ex diaphano non aliud concludit nisi quod in eodem puncto aeris sunt plures species intentionales in actu imperfecto, quoniam non sunt nisi vt in media deferente, vt supra retulimus ex D. Tho. in q. de verit. q. 8. artic. 1. ad 8. Et quando D. Tho. absolute dicit, quod impossibile est quod idē subiectum perficiatur pluribus formis vnius generis specierum, sicut impossibile est quod idē corpus secundum idem simul coloretur diuersis coloribus, vel figuretur diuersis figuris vt in 1. p. q. 8. art. 4. & 5. Met. tex. 1. 5. vbi ait, quod impossibile est plura accidentia vnius speciei esse in eodem subiecto, intelligendum est in actu perfecto, vt completo, iuxta iam dicta. Ex quibus omnis apparet contradictio in diuersis locis D. Tho. aufertur. ¶ Ad quintum quod distingueretur per ordinē ad tale subiectum. Ad confirmationem quod prater vnitatem subiecti singularis in quo accidit subiectatur, ad eius vnitatem numericam requiritur etiam vnitatem temporis, scilicet, quod sit in hoc subiecto, & in hoc tempore, vt iam patuit in tertia conclusionē. Et hæc de hac longissima quaestione satis. ¶ Constituto iam quomodo res materiales sunt singulares, supererat vt explicarem, quomodo id quod augetur, maneat idem numero, sed prius oportet, vt dispentemus & diffiniamus quid sit id quod augetur, an viuens solum, an etiam non viuentia augeantur, quod est querere quod sit subiectum augmentationis.

QVÆSTIO III.

¶ Vtrum sola viuentia augeantur.

Arguitur primo pro parte negatiua. Augmentatio fit per partes porosas, sed partes porosae non solum sunt in viuentibus, sed etiam in non viuentibus, ergo proprie augetur non viuentia. Antecedens patet. Nam lapides, v. g. in locis in quibus generantur, etiam crescunt suscipiendo interius humorem, qui in lapidem conuertitur: quod fieri nullo modo posset, nisi lapides partes porosas haberet. ¶ Arguitur secundo. Nam idē ignis fit maior aliquo sibi accidentē tanquam nutritio. Item propria virtute actiua conuertit in se materiam aduulsiem, v. g. stupam. Quod si dicas non suscipere intus alimētum, hoc videtur voluntariē dictum. Nam ignis per virtutē propriam conuertit materiam in substantiam suam, ergo. Confirmatur primo. Nam ad augmentum nihil aliud requiritur, nisi quod quaelibet pars alicuius rei augetur, vt ait Arist. in hoc capite, sed si flammæ maxime intro mittatur aliqua materia apta combustioni, vt si quis ignis respergeretur olei guttis, aut puluere sulphureo, vndeque ignis tunc augetur, ergo. Confirmatur secundo. Nam manens idē ignis ex hoc solum quod ei applicatur combustibilia mouetur ad maiorem quantitatem, ergo proprie augetur. Antecedens probatur experientia, ignis enim minor fit maior, & Arist. lib. 2. c. 8. tex. 5. o. expressè asserit & probat ignem nutrirī. Quod si nutritur etiam augetur. Consequētia patet ex definitione augmentationis supra assignata. ¶ Arguitur tertio. Si multo vino parti aquæ immisceatur, quaelibet pars vini augetur, & tamen vinum non est viuens, ergo. Maior certē experientia probatur. Quia quaelibet pars manet debilior, quod non esset nisi aqua per totum esset diffusa. Confirmatur. Nam Arist. tex. 42. ita explicat augmentationem viuentium, sicut accidit in vino, quod parum aque in vinum conuertitur. ¶ Arguitur quarto. Quia proprie motus localis est non solum qui fit à principio intrinseco, sed etiam ab extrinseco, ergo tam proprie erit augmentatio subiecti siue in illo sit principium actiuum siue ab extrinseco, dummodo subiectum fiat maius idem permansens, vt si Deus suppleret vicem causæ efficiētis, scilicet, ignis proprie esset motus calefactionis, si successiue calor reciperetur in ligno: sed non viuens, & tamē aliter propria virtute & augmētatur, ergo. Probatur minor. Nam aliter in quantum educit subtile humidum de calefactis, & conualefcit & sustentatur in ipso: augetur autem in quantum incrementum accipit suæ quantitatis per appositionem cremabilium.

A Confirmatur. Nam ignis non nutritis perit per continuam suam materie perditionem. Euolant enim semper ascendendo materiales partes ignis & continentur superius, cum igitur sic continue deperdat, indiget deperditū rellauratione. Non autem deperditum rellauratur nisi per nutrimentum, ergo ignis nutritur. Nec valet dicere, quod ignis naturaliter mouetur sursum, & ideo partes sue materiales euolat ex ipso naturaliter. Nam nihil corrumpit se ipsum, nec naturaliter intendit sui ipsius corruptionem. Ignis autem corrumpitur & destruitur per hoc quod paulatim euolant ex ipso partes materiales, ergo non naturaliter emittit eas, ergo erit nutrimentum ipsum seruans. ¶ In oppositum est D. Tho. hic super tex. 42. vbi videndus est. ¶ Propter hoc argumentum quidam Philosophi antiquissimi quos refert Arist. in 2. de Anima textu. 40. ex illis inauerunt, quod inter omnia corpora non viuentia ignis & alitur, & proprie augetur, imò ex illis abant, quod omnia alia alerentur, & augetur virtute ignis. ¶ Pro decisione fit prima conclusio. Solum viuentia augetur proprie loquendo de augmento. Ista conclusio est expressè Aristotelis in 2. de Anima tex. 46. vbi ait; Quoniam autem nihil aliter non participans vitam, animatum vtique erit corpus quod alitur in quantum animatum &c. Hoc ipsum videtur tenere in hoc libro textu. 39. vbi ait principium motus esse in eo quod augmentatur, & loquitur de motu augmentationis non de alteratione cibi, motus autem augmentationis est in eo quod augetur, ac subinde si in illo est principium actiuum, talis motus est viuentis, vt ex 8. Phisicor. palam fit. Et 2. libro Meteorum tractatu. 1. capite. 2. ait flammam ignis non nutrirī, quia non manet eadē &c. Hanc eandem conclusionem tenet S. Thom. expressè hic textu. 42. & 2. de Anima textu. 46. & 3. parte quaest. 33. articu. 1. ad 3. & in 4. distinct. 12. quaestione. 1. art. 2. quaestiu. 3. & quaestione vniuersalis de Anima art. 13. ad 15. Probatur tamen ratione. Primo. Non viuentia non recipiunt additionem per internam susceptionem, sed tantum per iuxta positionem, vt potest quia principium actiuum motus non habent; at in iuxta positione eodem modo manet id quod antea erat, ergo non augetur. Expliatur ex exemplo. Nam si manui pro medietate albae in altera medietate albedo superueniat, quæ prior continuatur, nullus dicit primam medietatem, aut primam albedinem esse auctam, quia eodem modo manet vt antea, ergo sic erit in proposito. Nam ad veram auctiōnem requiritur, vt id quod antea erat, augmentum recipiat, & maius fiat; neque id quod aduenit discerni debet ab eo quod antea erat: quod fieri non potest nisi adfit virtus interna actiua immediate deferens partes alimenti, quæ partes alias animalis subintrando augetur

vt cum maiore quantitate maneat. ¶ Probatu-
 secundo. Tantum viuientia proprie nutriuntur, ergo
 illa solum augentur: augmentum enim includit nu-
 tritionem, vt Arist. ait hic in tex. 4. 1. & in. 2. de Anima
 tex. 4. 6. Antecedens verò probatur. Nutrimen-
 tum est reparatio partium perditarum per actio-
 nem caloris naturalis circa humidum; aut per vir-
 tutem internam agentem circa partes ipsius rei quae
 nutritur: at in non viuientibus nulla est talis actio
 interior (habent enim non viuientia omnes partes
 similes & eiusdem rationis, quo fit vt vna in aliam
 agere non possit), ergo. ¶ Probatu-
 tertio. Non viuientia ad maiorem quantitatē per se nō mouētur,
 nec ad illā recipiendā natura sua inclinantur, ergo
 non augētur proprie. Probatu-
 consequētia, quia augmētatio est motus, qui natura sua ad maiorem
 terminatur quantitatē. Antecedens verò probatur.
 Non viuētia ex accessione maioris quātitatē non
 perficiuntur, nec melius se habēt, ergo ex natura sua
 ad acquirēdā illā nō inclinantur. Appetitus enim
 rei ad suā est cōseruationē, & melius esse, vt ex in-
 ductione fit notū. Antecedens patet, quia nō viuētia
 in quacūq; quantitate sint, habēt perfectionem
 suae speciei, & suprēmā operationē, quae est sibi si-
 mile producere. E diuerso viuētia, quia nō in qua-
 cūq; quantitate habēt suae speciei perfectionē
 & operationem, natura sua inclinantur ad maiore
 quantitatē. Puer enim non valet producere sibi
 simile, aut arbor in quacūq; quantitate non po-
 test fructus facere &c. Sed dices forsan rationem
 hanc vltimam solum probare non viuientia natura
 sua ad augmentum non inclinari, cum quo tamen
 stare potest, vt ab alio contra suam inclinationem
 in maiorem quantitatē moueantur: sicut aqua na-
 tura sua non inclinatur ad recipiendum calorem;
 ceterum proprie ab igne alteratur, & illa ad calo-
 rem mouetur. Huic obiectioni iam patet ex secun-
 da probatione huius conclusionis; fatemur enim
 tantum nostrā rationē cōcludere à se nō viuientia
 nō moueri: sed ex hoc euidenter colligitur proprie-
 etiā nō augeri, quia si à se nō mouētur, non habent
 actiū principium, ab absque intemē per omnes
 partes alimentū non suscipiant, quo fit vt non au-
 geantur. Confirmantur omnia dicta. Ignis enim na-
 tura sua cum calefacit & comburit, sui augmētum
 non intendit, nec ab alia causa id intenditur. Inten-
 dit enim tantum sui simile producere & generare,
 vt in esse cōseruetur species, quae per indiuiduorū
 productionem cōseruatur, & quia ignis genitus
 eiusdem naturae est cū generatē, facile cōiungitur &
 cōtinuatur. Quō fit, vt si materia in qua formā suā
 inducit, sit dīctās, sui assequatur ignis finem gene-
 rando similem, & tamen nulla illi sit augmētatio.
 Id ipsum constat in reliquis elementis, & nō viuē-
 tibus. ¶ Ex his ego colligo rationem quare viuētia
 sibi certam determinant magnitudinē, & habēt

augmentum determinatum, non item non viuē-
 tia, sed in infinitum augeri possunt. Nam viuientia
 natura sua per internam virtutem inclinantur ad
 acquirēdā quantitatem requisitā ad operatio-
 nes suae speciei, quae acquisita cessat finis, ac subin-
 de operatio, quae est propter illum finem: manet
 tamen semper virtus nutritiua ad cōseruandum
 indiuiduum, vt dicitur in de longit. & breuit. vitae
 ca. 2. Et ratio est, quia cum viuientia habeant partes
 diuersarum rationum, vna alterat aliam secundum
 quōd necesse est ad operationes, & sic vna patitur
 ab alia. Quare necesse fuit, vt esset virtus nutritiua
 ad restaurandū quod consumitur calore naturali,
 aliās enim breui consumeretur indiuiduum. Insu-
 per praeter rationem signatam ex parte finis, est
 secunda ratio ex parte causae efficiētis, quia virtus
 ipsa augendi & nutriendi per continuā actionem
 circa cibum & alimentum tandem debilitatur, ita
 vt perueniat ad tempus in quo non modo non va-
 let augere, sed nec restaurare, quod deperditum
 est, maxime quia cum in augmentatione & muta-
 tione deperdantur partes corporis, & aliae ex con-
 uersione de nouo adueniant, virtus haec non tam
 perfectē recipitur in partibus aduenientibus sicut
 fuit in praecedentibus, vt dicitur in lib. de iuuentu-
 te & senectute. lect. 4. & 5. & propter hoc omne
 viuens senio confectum perit. At verò non viuē-
 tia cum per accidens augetur, & non ex inclina-
 tione formae ad certum finem, & in his quae sunt
 per accidens nihil repugnet processus in infinitū;
 augeri possunt in infinitum. Insuper etiam in his
 causa efficiens non debilitatur per hoc qd augetur,
 imò quodammodo extenditur. ¶ Ex dictis in-
 tellige S. Tho. 1. p. q. 7. artic. 3. quem adducit Soto
 1. Physic. q. 4. art. 2. cum inquit, viuientia vendica-
 re certam quantitatem, quia habent certam for-
 mam. Intelligit, secundum cuius virtutem augmen-
 tum, quod est ad maiorem quantitatem, fit. At in
 non viuētib; licet sit certa forma, quia tamē au-
 gmentatio non penes ipsam formam, sed potius
 penes materiam additam est consideranda, fit vt
 ratio S. Tho. in non viuētib; locum nō habeat.
 ¶ At certē licet conclusio nostra iam ab omnibus
 acceptetur, in ea tamen defendenda & assignando
 discrimine inter viuētia, & quaedam nō viuētia,
 est maxima difficultas. Quia in re multi discrimi-
 na diuersa proferūt. Quidam dicunt rationē pro-
 priam auctoris in hoc esse positam, vt idem manēs
 secundum formā omnino efficiatur maius ex hoc
 quōd illa forma plus actuat, conuenit viuētib;
 non tamen non viuētib;. Et videtur haec differen-
 tia habere autorem Arist. tex. 3. 5. 37. 4. 2. vbi do-
 cet, quōd pars quae augetur, manet eadē secundum
 speciem, sed istud discrimen nō potest assignari in
 omnibus viuētib;. Nā plātarū saltim formae sunt
 coextēse ad extensionem materiae & pars formae
 est in

est in parte materiae quō fit vt multi existant, qd
 est necesse vt si planta augetur, partem formae de
 nouo accipiat sicut materia. Alij dicunt, qd nō viu-
 entia non augetur per intus susceptionem sicut
 viuētia. Alij quōd non propria virtute auctiua se
 augent, sed vt quae discrimen diluitur experimē-
 to flammā quae paulatim nutritur ex oleo attra-
 cto, quin & augetur vndique. Item viuum aquā in
 se conuertit, intusque illam suscipit, ita vt non pos-
 sis distinguere partem quae facta est vinū ex aqua,
 & quae antea praerat. ¶ Dicendum est ergo ex sen-
 tentia S. Tho. 2. de Anima tex. 4. 6. & quae est vnica
 de Anima art. 1. 3. ad 1. 5. vbi vidēdus alij necesse
 est, vt aliquid proprie augetur, & per virtutem
 propriam augmentatiuam, quae per se ordinatur
 immediatē ad melius esse eiusdem subiecti, augetur.
 ¶ Pro cuius explicatione notandum est, qd res
 corruptibiles sunt in triplici differētia: quaedā sunt
 simplices, vt elementa, quaedā mixta, mixtorum
 quaedā viuētia vt equus, quaedā nō viuētia vt ignis.
 ¶ Secundo nota, qd cum omnis res appetat se cōser-
 uare quātū potest, omnis res habet aliquā virtutē
 ad cōseruandū se secundum melius esse. Hoc au-
 tem melius esse est, vt species cōseruetur in aliquo
 indiuiduo. Ex quo inferitur, qd cum indiuiduū est
 incorruptibile, neq; generare potest aliud sibi simi-
 le, neq; se augere, quia nihil deperdit aliunde, vt est
 sol, & corpora caelestia. At quando indiuiduū est
 corruptibile, quia species in vno indiuiduo nō cō-
 seruaretur, ideo necesse est, vt sit aliquod princi-
 pium, quod sua operatione cōseruet speciem. ¶ No-
 tandum est tertio, qd principium cōseruatiū spe-
 cie in indiuiduo habet se diuersimodē in elemētis,
 & mixtis non viuīs, & in viuētib;. Nam in ele-
 mentis est productiuum alterius indiuidui per se,
 vt ignis ignem generat, at quōd genitum vniuersi
 agentis, est per accidens ad cōseruationem speciei,
 quia species inuenitur, & tota saluatur in quouis
 igne minimo. Ideo virtus ignis est immediatē ge-
 neratiua alterius ignis, per accidens autē augmen-
 tatiua alterius ignis. Vide S. Tho. 2. de Anima tex.
 4. 6. In mixtis autem non viuētib; principium
 cōseruatiū speciei est in ipsis indiuiduis tan-
 tum ad resistendum corruptioni, non ad genera-
 dum aliud indiuiduum, neque ad augendū se. v.g.
 vinum non generat aliud vinum, neque per recep-
 tionem maioris quantitatis cōseruatur, imò neq;
 naturalem vim augendi se habet. Probatu-
 Nam vis naturalis aut est ad bonum speciei, aut indiui-
 diū, sed cum vinum sit maius, peius cōseruatur in-
 diuiduum & species. Nam melius purum cōser-
 uatur, quā in infusum aqua, & operationes vini
 perfectius sunt in puro, ergo nō habet vim augmē-
 tatiuā per se, sed tantum resistendo cōtrario repati-
 tur, & cum contrariū est parū, non omnino corrū-
 pit substantiā vini, sed potius corrūpitur ab illo, &

in circūstās cōuertitur. Quod si roges, vbi est ergo
 principium cōseruatiū vini & harum specierum?
 Respondeo qd illa est in viuētib; ex quibus pro-
 cedunt per aliquas corruptiones, aut est in simpli-
 cibus, ex quorū mixtione sunt. V.g. lignū est in
 arbore, & vinum in vite cōseruatur tanquam in
 principio effectiuo vna, & aurum in elementis &
 cōcelestium virtute. ¶ At in viuētib; necesse fuit,
 vt esset virtus augmētatiua per se ordinata ad hoc
 immediatē, vt maiorem quantitatem acquirerent.
 Ratio est. Quia operatio speciei nō potest exerceri
 in quacūq; magnitudine generatur in indiuiduū.
 Vt planta non sub minima quātitate possit fru-
 ctus facere, homo non potest generare, neq; semē
 producere quousque crescat ipse. Quare necesse
 fuit, vt viuētia tali virtute essent praedita. Deinde
 postquā iam debitā quātitatē acquisierūt, necesse
 fuit vt cōseruarentur, haberent virtutē nutritiua.
 Ratio est, quia cum viuētia habeant partes diuer-
 sarum dispositionum secundum qd necesse est ad
 operationes, vna pars alia mouet alterā, scilicet
 calefaciendo. Itē reparatur ab illa. v. g. cor & cere-
 brū adiuuicē agūt, & nisi esset, vnde restitueretur,
 quod calore naturali absumeretur, non possent cō-
 seruari. Vide Arist. de longit. & breuit. vit. c. 2. Ve-
 rum quia virtus haec nutritiua, vt dicebamus supra
 ex Arist. de iuuen. & senect. lect. 4. & 5. apud D.
 Tho. non tam perfectē recipitur in materia super-
 ueniente sicut in priore erat, ideo necesse est, tandē
 deficiat animal & viuens senio confectum pereat.
 ¶ Ad argumenta ergo in principio facta respon-
 dendum est. Ad primam enim respondetur cōced-
 endo quōd in nō viuētib; sunt partes potestas,
 sed quādo inde inferitur, ergo augētur proprie, ne-
 go consequentiā, quia propria augmētatio est ex
 eo qd sint pori, tamen hoc necessariū fit vt qua-
 libet pars sensibilib; augetur & fiat minor; sed in
 hoc quōd in eo quod augetur, fit virtus naturalis
 effectrix huiusmodi motus tanquā ad hoc munus
 ordinata, sicut iam est explicatū. ¶ Ad secundum
 nego quōd ignis propria virtute se auget. Ad pri-
 mam cōfirmationē respondetur quod vt iam patet
 etiā ex dictis, praeter illud requiritur quōd propria
 virtute quilibet pars augetur. Ad secundā confir-
 mationē respondetur qd S. Tho. in. 2. de Anima tex.
 4. 6. videtur negare esse vni ignē qm̄ multa cōbusti-
 bilia ei applicantur, nisi per aggregationē. Ait em̄.
 Cū igni accessio aliqua materia cōbustibilis applica-
 tur, in illa materia cōbustibili nouus ignis generatur,
 nō autē ita qd illud cōbustibile additū cedat in cō-
 seruationem ignis in alia materia prius accessi, puta
 si aliquod lignū de nouo ignitur, per hanc ignitio-
 nē nō cōseruatur ignitio alterius ligni prius igniti,
 totū enim ignis est, qui ex congregatione multo-
 rum ignitorū nō est vnus simpliciter, sed videtur
 vnus aggregatione, sicuti aceruus lapidū est vnus

& propter idem unitatem est ibi quaedam similitudo in utriusque. Hæc illa. Propter quod Ferrat. 4. cont. gent. c. 83. lit. Laell. 2. de Anima tract. 3. c. 4. et ea hinc dicitur quod ignis non est vnus nisi secundum apparentiam exteriorē, nam in re semper est aggregatio multarū ignium. Caietanus autē in. 1. p. q. 7. communitatis est illud de igni per se vno, & per accidens vno. Nihilominus tamen dicimus, quod non semper ignis est per aggregationē vnus, vt expresse ait idēmet S. Tho. in. 4. cont. gent. c. 81. & quod hinc ait intelligendum est, vbi sunt multæ prunæ aggregatæ. Nam flamma quæ. v. g. seruator in lichij no ex attractione olei, semper est vna simpliciter. An verò sit eadem, dicit Arist. de iuuentute & senect. lect. 4. quod non est magis eadem quàm flammis, sed latet nos propter subtilē attractionē materiæ. Vnde collig. 3. quod quemadmodum nō est nutritio flammis, cum alibi, scilicet, in ortu eius generetur continuè aqua, quæ continuatur ei, quæ fluit, & in eius locum succedit, ita neque in generatione ignis ex vna parte, & deperditione ex alia. ¶ Ad argumentum igitur negatur quod ignis propria virtute, quæ per se ordinatur ad sui ipsius cōseruationem, augetur. Habet tamen maximam similitudinem illa actio cum nutritione, atque tali nomie vti solemus ad significandā illam, dicitur enim ignis & flamma deuorans, & hac ratione Arist. 2. de Anima textu. 43. dicit, quod ignis nutritur aqua. Imo Virgilius. 1. Æneid. dicit, Suscepitque ignem fatis, atque arida circū nutrimenta dedit & c. ¶ Ad tertium respondetur primo, quia quauis omnis pars sensibilis sit debilitata, tamen ob hanc experientiam, nō est necesse vt quilibet eiusmodi pars in trase aquam susceperit, sed in quibus partibus aqua versa est in vinum, ille partes vini alias partes sibi continuas debilitat, quia ipse sunt diuersimodè dispositæ; & rursus ab alijs partibus quas debilitant, repatiuntur secundum earum bonam dispositionem vini, & tandem post parum temporis manent omnes æquales. Secundo respondetur, quod quauis ita fieret, tamen non sufficit ad augmentationem proprie dictam, quia nō fit virtute vini ad hoc ordinata. Ad confirmationē ex Arist. respondetur quod in exemplis hoc maxime est aduertendum quorsum afferantur, & iuxta intentionem adductis est pensandum quanta veritas requiratur in exemplis. Arist. ergo hoc maxime est exemplum de vino, scilicet, vt quemadmodum feruac specie vini aliquid aquæ conuertitur in vinum, sed tandem per multas additiones eadem corrumpitur, ita in viuētibus & c. ¶ Ad quartum concedo proprie esse motum localem eum, qui procedit a principio extrinseco efficiente, vt motus lapidis, & tamen nego consequentiā cum inferatur statim de augmentatione esse eandem rationē. Quauis enim motus non sumat speciem ex causa effici-

cienti, sed ex termino per se, tamen aliquando talis motus habet annexam commutationē, vt nisi a tali causa efficiēti non fit ille motus. V. g. cursus speciei motus localis est connotatus vt fiat a principio intrinseco actiui, & pedibus velociter motus. At si alius pedes meos eodē modo moueret, certè non currē ego, licet similitudinem haberet ille motus cum vero & proprio cursu. Ita dico de augmentatione quod quauis ab alijs motibus discriminetur per hoc quod est ad quātitatē, tñ propria actio rei connotat, quod sit simul cū nutritione; nutritio autē est motus quidā ad cōseruationē eiusdē suppositi ordinatus; inde est quod augmentatio non conueniat nō viuētibus, quæ proprie non nutriūtur. ¶ Ad quintum patet ex dictis. Ad primam confirmationem optime ibi respondetur. Ad replicam respondetur quod tunc ignis per accidens corrumpitur. Nam per se non intendit, nisi sursum ascendere.

QVÆSTIO V.

¶ Vtrum maneat idem suppositum & eadē forma in toto tempore augmentationis.

Arguitur primo pro parte negatiua. In augmentatione non est eadē materia signata, ergo non est idem numero suppositum. Consequētia est manifesta ex dictis in q. de principio indiuiduationis. Antecedens autem probatur ex Arist. tex. 35. & ex S. Tho. super tex. 42. vbi ait, quod virtus speciei in viuētibus nō determinat sibi materiam aliquam signatam, sicut in non viuētibus. Nec valet dicere quod S. Tho. intelligit de virtute speciei in communi non in singulari, tum quia non loqueretur ad propositum, tum etiā quia falsum esset, quod dicit in non viuētibus virtutem esse coarctatam ad materiam signatā. ¶ Arguitur secūdo. Quia in plantis & animalibus imperfectis in quibus formæ sunt extensæ, fluunt & resuunt partes materiæ & formæ: nam crescente subtilitāte consequentiū crescit forma & diminuta similiter, & idem est de materia, ergo in huiusmodi viuētibus post longam nutritionem nec materia manet eadem nec forma, & consequenter neq. idē suppositum, quod ex illis constat, ergo. Confirmatur. Quia in plantis fit variatio nō solum secūdo materiam & formam, sed etiam secundum situm & figurā partium, dum ramos plurimos germinant, ergo non fat erit respondere, quod sub eadē figura, & situ manent materia & forma. Et confirmatur secūdo. Nam etiam in homine hoc ipsum inueniri videtur. Nam Petrus senex est alius ab ipso quando erat iuuenis, siquidem habet aliam materiam ab ea quam habebat quādo erat iuuenis; materia autē ad idē statum suppositi requiritur, ergo. Nec valet dicere, quod quia imperceptibiliter variatur illa materia, manet idē Petrus: tñ quia sequeretur quod in resurrectione nō resurgeret idē homo, quia sit-

bitō reproducitur tota materia quod est cōtra fidem, tum etiam quia si reproducetur illa materia quam habebat Petrus senex ante triginta annos, & in formaretur eius anima, sequeretur quod Petrus non esset idē homo qui mortuus est, quod quidem est aperte falsum. Deinde quia in resurrectione quando Deus magnam partem materiæ producit de nouo in paruis, vt in æqualitate resurgant cum cæteris hominibus, saltem sequitur quod non erit idem homo. ¶ Arguitur tertio. Partes materiæ plantæ continuo corrumpuntur, ergo partes formæ, nam vt tota forma corrumpitur ad totius materiæ corruptionē, ita pars formæ ad corruptionem partis materiæ quia tota est in toto, & pars in parte, & ita sicut tota definit desinente tota materia, ita pars formæ desinente parte materiæ, sed partes omnes materiales paulatim desinunt in rebus, quæ informantur anima coextensa, ergo & formales, & sic post aliquod spatium temporis & erit noua forma, & noua materia ac per cōsequens nouū suppositum. ¶ Arguitur quarto, & probatur quod in augmentatione nō maneat eadem forma numero (& supponatur modo quod omnes animæ excepta rationali sunt diuisibiles & extensæ in materia.) Probatur ergo quod in supposito, quod augetur, non maneat eadem forma nisi in homine. Nam demus partem substantiæ viuētis, quæ augeri debet, & est appositus illi cibus immediate, tunc si formæ pars illa quæ est in illa particula materiæ, eadem etiam transeat ad informandam materiam cibi, peccato vel deserit suam materiam vel non, sed simul vtramque informat. Si deserit, non ergo augetur, nec occupat maiorem materiam, si verò simul informat vtrāque, ergo est indiuisibilis: est enim tota in illa materia priori, & tota illa in alia simul. materia, quod non cōpetit formæ diuisibili. ¶ Arguitur quinto ad idem. Si paulatim recedente materia manet forma, & in alia materia de cuius potentia non est educta; sequitur quod erit aliqua forma corruptibilis in materia, de cuius potentia nō est educta, quod videtur profectō ab usū distictum in Philosophia. ¶ Pro decisione huius quæst. duo sunt nobis agenda. Primum est explicare quomodo maneat eadem forma in augmentatione. Secundū est quomodo idem suppositū. Quantum ad primū quidā existimant, quod in augmentatione nunquam manet eadē forma nisi in homine. Existimant enim quod omnes animæ præter animam rationalem sunt diuisibiles in materia. Quo supposito dicit, quod in augmentatione educitur pars formæ ex materia, & cū materia recedente corrumpitur etiam particula formæ. Hanc sententiā sequitur Aug. Niphis hic. q. 2. & eam tenet aliqui ex iunioribus. ¶ Deinde aduertendū est, quod forma est triplex. Quædam informans in diuisibilis, & in dependens, qualis est rationalis anima, quæ informat materiam, & absq. dubio vt

omnes cōcedit, est tota in toto & tota in qualibet parte, & non dependet a corpore. De quo vide S. Tho. 1. p. q. 7. arti. 8. & Caiet. ibidem & quæ nos ibi aduertimus. Alia forma est indiuisibilis, sed depēdens, vt anima bruti perfecti, qualis est equi. Hæc enim informat, & est tota in toto, & tota in qualibet parte, sed tamē depēdet a materia, & ideo corrūpitur ad corruptionē suppositi. Hoc autem quod secūdo aduerto, non est ita certū sicuti primum. Sunt enim etiā ex iunioribus qui negēt animas animalū perfectiorū esse in diuisibiles, ex quibus est Ægidius in. 1. sent. d. 8. q. 3. & Landunus. 2. de Anima. q. 7. & Appollinaris. q. 6. & Marfil. in hoc. 1. lib. de Gener. q. 10. Et Albert. de Saxonia. q. 12. & Auerr. 8. Phys. com. 78. vbi omnē formā in materia putat diuisibile, quos sequitur quidam ex modernis. Nihilominus tamē nostrā sententia modo supponēda est tanquā verissima. Eam enim tenet Arist. de senect. c. 1. vbi postquam dixit animas imperfectiorū animalū esse singulas diuisibiles vnā actu, plures potētia, subdit quod in animalibus probè constitutis, anima est quā maxime fieri potest vna & simplex. Est etiam expressa sententia S. Tho. 1. p. q. 7. articulo 8. & eam omnes discipuli eius sequuntur, inter quos est etiā Hieruus. 1. sent. d. 8. q. 4. Tertia forma est informans depēdens, & est tota in toto, non tamen tota in qualibet parte, sed pars in parte: quales sunt animæ plantarum, & animalū imperfectiorū. Hæc est expressa sententiā Arist. vt patuit ex autoritate modo inducta, licet aliqui etiam id negent, vt Marfilus Scinuis lib. 6. Theologiae Platonis. De his omnibus agitur in. 1. p. vbi supra, & in. 2. de Anima. ¶ His suppositis sit prima cōclusio. Quando homo augetur, manet in ipso eadem forma toto tempore augmentationis. Hæc ab omnibus cōceditur, nam anima hominis est in diuisibilis, & in dependens, ergo. ¶ Secūda conclusio. Quādo augetur animalia perfectia, manet in ipsis eadē forma toto tempore augmentationis. Hæc etiam patet. Nam animæ istorū animalū, vt modo supponitur ex dictis, sunt in diuisibiles, ergo. Patet consequentiā, quia si sunt in diuisibiles, non videtur quomodo alia pars de nouo aduenire possit, quia tūc diuisibiles essent. Hæc conclusio, supposito quod istæ animæ sunt in diuisibiles, est etiā euidentis, quare non eget ampliori probatione: probari tñ poterit magis ex quarta conclusione. ¶ Tertia conclusio. Loquēdo de augmento animalū imperfectiorū, vt lacertarū & plantarū, probabile est, quod in augmentatione nō manet omnino eadē forma, sed quod educit noua pars formæ ex noua parte materiæ quæ de nouo aduenit. Hæc cōclusio patet argum. suprapositis præcipue quarto & quinto. Et probatur, nam huiusmodi animæ sunt diuisibiles, & extensæ in materia, ergo corrupta parte materiæ corrūpitur pars formæ quæ in ea erat, & educit alia pars de nouo.

Præterea. Quia in diminutione corrumpitur forma plantæ, ergo in auctione generatur. Patet consequentia, quia auctio & diminutio circa idem sunt. Antecedens autem patet, quia diminutio est resolutio materię, ergo & resolutio formę, quæ illi coextenditur. ¶ Quarta conclusio. Probabile mihi videtur, quod etiam in augmento horum animalium imperfectorum manet eadem forma numero, & quod non educitur noua pars formę de materia quæ aduenit, sed quod præexistens forma augetur, & extenditur ad informandam maiorem materiã quã antea. Hęc conclusio in qua est difficultas est expressa Philopponi in hoc capite qui ait, quod per augmentationem nec forma noua generatur nec aliqua pars eius, sed eadem numero forma quæ fuit, remanet, augetur tamen secundum quilibet partem non per generationem nouę partis supra nouam partem in materia, sed per hoc quod forma prior sit in maiori materia quã prius erat. Cuius sententiam ideo adduxi, quia nostram optime explicat qui in hac parte videndus est, multa enim & optime dicit. Probat per primò. Nam licet huiusmodi animæ sint diuisibiles & extensæ, tamen quia sunt formę viuientium in hoc excellent formas non viuentiũ, quod eadem manens propter suam excellentiã possit se ad maiorem materiã dilatare. Secundo probatur. Nam, ut statim ostendimus, in augmentatione manet idem subiectum, sed si ad recessiõnem materię forma etiam corrumpitur, certè non videtur quomodo idem suppositum maneat. Nam variata forma & materia, etiam variati necesse est, quod ex eis componitur. Hanc conclusionem euidenter probant argumenta tria in principio posita. Probat tamen conclusio tertio. Nam si in augmentatione horum non manet eadem forma, sed corrupta prioris parte, aduenit alia pars de nouo; sequitur quod viuentia augeantur ad modum non viuentiũ, sicut ignis; non enim aliter augetur ignis, nisi per aduentum nouę formę & materię. Confirmatur. Nam sequitur quod non detur certus terminus augmenti & decrementi horum animalium imperfectorũ, quod est contra Arist. expressè in 2. de Anima tex. 4. 1. Probat sequela. Nam ideo non viuentia possunt crescere in infinitum, quia crescunt per aduentum nouę formę & materię quæ præexistenti additur & affertur secundum nouam virtutem; sed etiã secundum illos additur noua pars formę secũdũ affertens nouam virtutem, & additur etiam noua pars materię, ergo. ¶ Sed contra hæc conclusiones excepta tertia est argumentum. Nam nulla corruptio totalis alicuius substantię potest esse sine generatione in eadẽ materia, sed cibi siue alimentis est corruptio totalis, ergo in materia cibi oportet ponere generationem. Maior est Arist. e. 3. vbi diximus quod generatio vnius est corruptio alterius. Minor est satis nota, ergo est noua generatio; sed non po-

test esse noua generatio nisi per productionem nouam alicuius formę vel partis eius, ergo necessario etiam in homine aliqua forma vel pars formę producit in nutritione & augmento. Confirmatur. Forma educata de potentia materię non potest informare aliam materiã nisi eam à qua est educata, sed omnes animæ præter rationalem sunt educatæ de potentia materię, ergo non possunt informare nisi materiã de qua sunt educatæ, notum autem est materiã cibi non esse materiã de qua sunt educatæ, oportet ergo aliam nouam partem formę & c. Propter hoc argumentum Capre. in 2. d. 5. ad 10. argumentum contra vltimam cõclusionem dicit quod nulla anima excepta rationali potest informare distinctas materias totales aut partiales plusquam accidens, sed dicit quod crescente materia crescit & forma. Et licet hæc opinio ut patet ex dictis quantum ad animas animalium imperfectorũ probabiliter sustineri possit, tamen de animalibus perfectis loquendo est expressa contra D. Tho. qui in locis citatis animas brutorum perfectorum indiuisibiles putat, non est autem possibile si anima est indiuisibilis, quod crescat ex additione sicut materia. Ad argumentum ergo dico quod omnes in quacunque opinio ne illud soluere tenentur, quia etiam currit de anima hominis. Quare respondetur satis esse quod eadem anima existens de nouo informet aliquam materiã, & illa noua informatio est vultu noua generatio quæ corruptionem cibi sequitur. Ad cõfirmationem negatur maior de materia non totali, sed partiali loquendo, præcipue cum illa materia paulatim adueniat cum eisdem dispositionibus, quibus fuerat disposita materia ex quo primo forma illa fuit educata. ¶ Tam vero pro expositione secũdi quod diximus in hac quaest. esse tractandum; Quo modo, scilicet, maneat idem subiectum in augmentatione, aduertendum est, quod tribus modis potest aliquid manere idẽ numero. Primo modo totaliter, si nihil partium prorsus amittatur, quæ partes sunt illi intrinsecæ, vt Angeli & cœli hoc modo dicuntur manere idẽ numero. Secundo modo dicitur idem numero formaliter, quando manet eadem forma licet continuo materia fluat, vt reperitur in indiuiduis animalium perfectorũ, in quibus absque dubio semper manet eadem forma propter eius indiuisibilitatem. Tertio modo dicitur manere idẽ numero, quando etiã si aliquid decidit tam materię quã formę, tamẽ partes ita defluunt & adueniunt, vt maneat in eadem figura, ordine & situ, faciuntque vnum cõtinuum cum præexistentibus, vt dicitur idem fluuius. Ratio huius est, quia vnuquodque dicitur eo modo idẽ, sicut habet esse. ¶ Quinta conclusio. Absolutè & simpliciter debemus dicere, quod manet idem subiectum. Nam hoc expressè asserit Arist. tex. 23. & 24. Et probatur. Nam aliàs sequeretur, quod augmen-

tatio esset simpliciter generatio, nam generatio terminatur ad aliquod suppositum priori corrupto, sed nisi maneat idem subiectum, augmentatio terminaretur ad aliud subiectum de nouo productũ, ergo esset generatio. Et confirmatur. Nam augmentatio est vnus motus numero, ergo habet subiectũ vnum numero, quia vnitas numerica accidentis sumitur a subiecto tempore & c. Sed restat explicare quomodo maneat idẽ suppositũ numero. ¶ Sexta conclusio. In nulla augmentatione manet idẽ subiectũ numero primo modo. Probat, quia in omni quod augetur, acquiritur aliquid & perditur aliquid, ergo. ¶ Septima conclusio. In augmento viuentium perfectorum manet idem subiectũ numero secũdo modo. Probat, quia in eis nihil formę perditur cum sint formę indiuisibiles, sed solum perditur aliquid materię, ergo. ¶ Octaua conclusio & vltima. In augmento viuentiũ imperfectorum probabile est quod non manet subiectũ idem primo nec secundo modo, sed solum tertio modo: probabiliter tamen mihi videtur, quod manet idem non solum tertio modo, sed etiam secundo. Ista conclusio sequitur ex tertia & quarta conclusione, & probatur prima pars. Nam partes formę, & materię illius accedunt & recedunt, ergo non manet neque primo, neque secundo modo, quia tamen partes aduenientes cõtinuantur cum præexistentibus, & habent eandem naturam, accidentia, situm, & dispositiones manet suppositum idẽ tertio modo. Secũda pars probatur. Nam licet istę formę sint diuisibiles, non tamen aliquid perditur formę vt patet ex quarta conclusione, ergo nõ solum manet suppositum idem tertio modo, sed etiam secundo. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primum nego antecedens, ad probationem ex Arist. & S. Tho. respondetur quod est Arist. intelligendus de materia vt est in differens ad hanc vel illam designationem; & ita non manet eadem. Nam si intelligas de materia secũda, id est, secundum quod dispositionibus huius formę est signata, semper est eadem, quia semper ab eadem forma continetur, & efficitur capax huius quantitatis, fateatur autem non esse adeo inuariabilem talem materiã sicut materia cœli, & ideo Arist. explicuit nobis talem variationem exemplo quoddam clarissimo nempe vt quemadmodum eadem mensura aquę putatur, quia eodem vase continetur, ita eadem designatio materię est, quia ab eadẽ forma cõtinetur, & terminatur, vt sit capax talium accidentium, tamen si quemadmodum aqua paulatim effluit, & aliunde infunditur, ita & ipsa materiã prima paulatim in aliam formã transit. Sed ad verba S. Tho. respondetur, quod cum ait virtutẽ speciei in viuentibus non determinare sibi aliquam materiã signatam, intelligit prorsus inuariatam sicut in non viuentibus, ceterum tota illa latitudo po-

test dici eadem materiã signatam propter rationem iam dictam, & propterea Arist. ibidem vocat partes animalis immateriales, scilicet, quia materiã aliam possunt suam facere. Notandum tamen ex dictis in q. de princ. indiuiduationis artic. 8. ad vlt. quod cum supra determinatum est materiã signatam esse principium indiuiduationis, materiã autem signatam explicuimus vt habet hanc quantitatem, non est intelligenda hæc quantitas Mathematicè & in indiuisibili, sed potius secundum latitudinem augmenti & decrementi naturalis. v. g. Petrus est hic homo, quia habet hanc materiã quæ modo actuatur, & etiam Petrus est idem met licet postea habeat maiorem quantitatem. Vide dicta ibi præcipue art. 8. ad vlt. argu. ¶ Ad secundum imprimis respondetur, quod in viuentibus imperfectis propter sui imperfectiõnem fit etiam accessio ad formam, sed quia fit sub tali situ partium inter se, illud satis est vt idem dicatur in augmentatione manere. Secundo respondetur & nego quod etiam in animalibus imperfectis quando augetur, pereat aliqua pars formę. Licet enim materia noua adueniat, non tamen aduenit noua forma, sed præexistens in augmentatione extenditur & augetur ad maiorem quantitatem, & in diminutione coarctatur. Ad primam cõfirmationem respondetur ex D. Tho. de longit. & breuit. vitæ lect. 3. quod sicut animal idem dicitur, quia habet cor vnum, aut aliquid simile cordi, ita etiam arbor maximè vnitate habet ex radicibus & ex truncis. Quod si (inquit) post longum tempus radices quæ antea fuerant exsiccatae sunt, & alia loco illarum succedunt, nõ est eadem arbor. ¶ Secunda confirmatio petit illam difficultatem; Vtrum idem homo sit Petrus iuuenis, & Petrus senex? De quo optime agit M. Soto in 2. libro summ. e. de quantitate propositionis, & in Logica in. e. de differetia. Nunc est breuiter a nobis Respondetur quod idẽ homo sine aliqua prorsus dubitatione. Quia enim in augmentatione per vim & potentiã nutritiuam acquiritur substantia ad reficiendũ id, quod paulatim per calorem naturalem consumitur, propterea manet idem viuens, quia paulatim adueniunt nouæ partes & in eodem situ & figurã & cum eisdem accidentibus & proprietatibus quas antea habebat, sicut (vt ait Arist. in hoc capite) quando aliqua tota materia conuertitur in ignem, tunc efficitur nouus ignis, quando vero paulatim igni noua ligna paulatim applicantur, non nouus gignitur, sed idem permanens augetur. Ita in proposito quia imperceptibiliter & paulatim variantur partes manet idem homo. Ad impugnatiõnem huius responsionis optime respondet M. Soto in locis citatis, & D. Tho. 4. cõt. gent. e. 8. ad quartũ. ¶ Ad tertium concedo antecedens, & nego consequentiam. Ad probationem dico, quod licet sicut tota est in toto, ita sit pars in parte, non tamen inde se-

quatur, q̄ sicut corrupta tota materia corrumpitur tota forma, ita corrupta parte corrumpatur etiam pars forma. Etenim quando definit tota materia definit totum subiectum, à quo cum secundum esse dependeat, necesse est vt eo deficiente ipsa etiã deficiat, at verò corrupta vna parte materia loco eius alia succedit, quã de nouo illa pars formæ actuatur, & si non aduenit coarctatur intra portionem materiae quæ remanet, & sic ex corruptione partis materiae non infertur corruptio partis formæ. ¶ Ad quartum imprimis nego illud quod supponitur, scilicet, q̄ omnes animæ excepta rationali sint extensa & diuisibiles, in quantum tamen militat contra nostram quartam conclusionem respondetur, q̄ simul informat vtrãq; partem materiae, nõ tamẽ in de sequitur q̄ indiuisibilis sit: secundum em̄ vnã partem informat partem materiae quæ remanet, & secundum aliam informat illam partem quæ de nouo aduenit, & cuilibet parti materiae ita correspondet sua pars formæ, q̄ nõ sit ista in alia portione materiae. Ad confirmationem respondetur, q̄ præexistens forma est aucta & ad maiorem quantitatem extensa. ¶ Ad quintum nego sequela. Nam imprimis illa tota materia est eadem formaliter, licet materialiter varietur. Deinde, illa forma dependet ab ista materia in fieri & in conseruari, quia est eiusdem rationis cum præcedenti, & succedit illi cum omnibus dispositionibus, accidentibus & proprietatibus, quas præcedens materia habebat, & ita sicuti à prima dependebat, ita dependet ab ista subsequente. Deinde si omnibus simul particulis definitibus materia vniuersa corrumperetur, concedo certè q̄ forma desieret, nõ autem quia materia secundum aliquas partes recedit, secundum alias statim accedit, id eo materia vniuersa non definit, & propterea forma manet eadem numero, imò & figura manet eadem numero, quæ formã concomitatur. Cuius rei optime exemplum adduci potest: Si quis in studio continuò stueret vmbra ab aliquo corpore factam consideraret, vmbra quidem quæ in aqua est vt in subiecto eadem numero est, aqua verò quæ est vt in illius materia est alia semper, est quidẽ eadẽ vmbra, quoniam vniuersa aqua simul tollitur, est autẽ in alia materia quia continuò aqua recedit, & alia loco eius succedit, ita prorsus in proposito.

QUESTIO VI.

¶ Vtrum hoc subiectum quod manet, idem in partibus secundum partes formales, an verò materialiter.

¶ Arguitur primò pro parte negatiua. Augmentatio & diminutio habent terminos oppositos, quia sunt motus contrarij, sed diminutio fit secundum partes materiales, ergo & augmentatio

est illis, ideo illis corruptis corrumpitur & anima. Quapropter semper manent vsque ad finem vite, licet non remaneant, æque humida humore illo naturali, vt præerant, imò continuo reddatur inuapores, & impropionate. Ceteræ partes, quæ coagulatae sunt ex humore cibali, vt caro addeat primæ carni spermaticæ, pinguedo & alia huiusmodi, dictæ sunt partes materiales, quia in eis forma vitalis non per se existit, sed per accidens pro quanto sunt continuatæ partibus radicalibus. Vult ergo Alexander, q̄ dum vita viuens, durat manet semper partes primi generis, quas inquit vocare Arist. partes formales, & secundum eas fieri auctiorem, reliquas verò Arist. partes materiales vocat, & secundum eas non fit auctio. ¶ Hec opinio Alexandri & est expressa contra Arist. & contra veritatem. Quod sit contra Arist. probat D. Tho. hic & in 1. p. vbi supra. Nam Aristote. dicit, q̄ sicut in vno quocumque habentium speciem in materia puta in ligno & lapide, ita & in carne hoc est secundum speciem, & illud secundum materiam. Manifestum est autem q̄ prædicta distinctio partium Alexandri locum non habet in rebus inanimatis, quæ nõ generantur ex semine, nec nutriuntur, ergo. Ista expositio non est ad m̄tem Arist. Quod quidẽ ipse etiam Alexander aduertens dicit, q̄ hæc sententia Arist. scilicet q̄ auctio fiat per partes formales, & non materiales, non est dicta per demonstrationem, sed q̄ ob reuerentiam Arist. illi assentitur, atq; ita ait q̄ rationes Philosophi in hac parte sunt dialecticæ. Sed contra hoc optime arguit Auerrois hic dicens, Et hoc si sit verum, quomodo fuit possibile, q̄ ille Magister primus cõsentit sine probatione? Cum nunquã creditur aliquid dixisse sine forti probatione. Quod quidem nõ absre hic dixerim, vt quidam huius nostri temporis dicant D. Tho. sita quam magistrum cum sequi volunt, ea qua decet reuerentia colere atque venerari, ne in ipsos optime dicere possimus. Magistrum vocant, cuius nolunt esse discipuli. Agere enim interpretem D. Tho. & tamen vbi cumque occasio quantumcuq; parua sese obtulerit, eius doctrinam deserere non est Thomistam esse, sed potius Antithomistam. Ceterum quod positio Alexanderis etiã contra veritatem. Probatur primò, quia secundum illam non quælibet pars aucta esset aucta, quia cum partibus illæ humidæ humore naturali remaneant semper ex de, non augebantur nec diminuentur, cum nihil illarum corrumpatur, quia durant vsque ad finem vite. Deinde videtur, q̄ hæc non remaneant eadem, nam continuò calor agit in illas, ergo semper earum aliquid perditur. Præterea. Tunc duo corpora se penetrabunt, nam partes humidæ noua penetrabunt partes radicales antiquas, ac tandem tunc multæ partes essent in animali non animatæ, vt partes humidæ nouæ. ¶ Philosophus dicit, q̄

est illis, ideo illis corruptis corrumpitur & anima. Quapropter semper manent vsque ad finem vite, licet non remaneant, æque humida humore illo naturali, vt præerant, imò continuo reddatur inuapores, & impropionate. Ceteræ partes, quæ coagulatae sunt ex humore cibali, vt caro addeat primæ carni spermaticæ, pinguedo & alia huiusmodi, dictæ sunt partes materiales, quia in eis forma vitalis non per se existit, sed per accidens pro quanto sunt continuatæ partibus radicalibus. Vult ergo Alexander, q̄ dum vita viuens, durat manet semper partes primi generis, quas inquit vocare Arist. partes formales, & secundum eas fieri auctiorem, reliquas verò Arist. partes materiales vocat, & secundum eas non fit auctio. ¶ Hec opinio Alexandri & est expressa contra Arist. & contra veritatem. Quod sit contra Arist. probat D. Tho. hic & in 1. p. vbi supra. Nam Aristote. dicit, q̄ sicut in vno quocumque habentium speciem in materia puta in ligno & lapide, ita & in carne hoc est secundum speciem, & illud secundum materiam. Manifestum est autem q̄ prædicta distinctio partium Alexandri locum non habet in rebus inanimatis, quæ nõ generantur ex semine, nec nutriuntur, ergo. Ista expositio non est ad m̄tem Arist. Quod quidẽ ipse etiam Alexander aduertens dicit, q̄ hæc sententia Arist. scilicet q̄ auctio fiat per partes formales, & non materiales, non est dicta per demonstrationem, sed q̄ ob reuerentiam Arist. illi assentitur, atq; ita ait q̄ rationes Philosophi in hac parte sunt dialecticæ. Sed contra hoc optime arguit Auerrois hic dicens, Et hoc si sit verum, quomodo fuit possibile, q̄ ille Magister primus cõsentit sine probatione? Cum nunquã creditur aliquid dixisse sine forti probatione. Quod quidem nõ absre hic dixerim, vt quidam huius nostri temporis dicant D. Tho. sita quam magistrum cum sequi volunt, ea qua decet reuerentia colere atque venerari, ne in ipsos optime dicere possimus. Magistrum vocant, cuius nolunt esse discipuli. Agere enim interpretem D. Tho. & tamen vbi cumque occasio quantumcuq; parua sese obtulerit, eius doctrinam deserere non est Thomistam esse, sed potius Antithomistam. Ceterum quod positio Alexanderis etiã contra veritatem. Probatur primò, quia secundum illam non quælibet pars aucta esset aucta, quia cum partibus illæ humidæ humore naturali remaneant semper ex de, non augebantur nec diminuentur, cum nihil illarum corrumpatur, quia durant vsque ad finem vite. Deinde videtur, q̄ hæc non remaneant eadem, nam continuò calor agit in illas, ergo semper earum aliquid perditur. Præterea. Tunc duo corpora se penetrabunt, nam partes humidæ noua penetrabunt partes radicales antiquas, ac tandem tunc multæ partes essent in animali non animatæ, vt partes humidæ nouæ. ¶ Philosophus dicit, q̄

est illis, ideo illis corruptis corrumpitur & anima. Quapropter semper manent vsque ad finem vite, licet non remaneant, æque humida humore illo naturali, vt præerant, imò continuo reddatur inuapores, & impropionate. Ceteræ partes, quæ coagulatae sunt ex humore cibali, vt caro addeat primæ carni spermaticæ, pinguedo & alia huiusmodi, dictæ sunt partes materiales, quia in eis forma vitalis non per se existit, sed per accidens pro quanto sunt continuatæ partibus radicalibus. Vult ergo Alexander, q̄ dum vita viuens, durat manet semper partes primi generis, quas inquit vocare Arist. partes formales, & secundum eas fieri auctiorem, reliquas verò Arist. partes materiales vocat, & secundum eas non fit auctio. ¶ Hec opinio Alexandri & est expressa contra Arist. & contra veritatem. Quod sit contra Arist. probat D. Tho. hic & in 1. p. vbi supra. Nam Aristote. dicit, q̄ sicut in vno quocumque habentium speciem in materia puta in ligno & lapide, ita & in carne hoc est secundum speciem, & illud secundum materiam. Manifestum est autem q̄ prædicta distinctio partium Alexandri locum non habet in rebus inanimatis, quæ nõ generantur ex semine, nec nutriuntur, ergo. Ista expositio non est ad m̄tem Arist. Quod quidẽ ipse etiam Alexander aduertens dicit, q̄ hæc sententia Arist. scilicet q̄ auctio fiat per partes formales, & non materiales, non est dicta per demonstrationem, sed q̄ ob reuerentiam Arist. illi assentitur, atq; ita ait q̄ rationes Philosophi in hac parte sunt dialecticæ. Sed contra hoc optime arguit Auerrois hic dicens, Et hoc si sit verum, quomodo fuit possibile, q̄ ille Magister primus cõsentit sine probatione? Cum nunquã creditur aliquid dixisse sine forti probatione. Quod quidem nõ absre hic dixerim, vt quidam huius nostri temporis dicant D. Tho. sita quam magistrum cum sequi volunt, ea qua decet reuerentia colere atque venerari, ne in ipsos optime dicere possimus. Magistrum vocant, cuius nolunt esse discipuli. Agere enim interpretem D. Tho. & tamen vbi cumque occasio quantumcuq; parua sese obtulerit, eius doctrinam deserere non est Thomistam esse, sed potius Antithomistam. Ceterum quod positio Alexanderis etiã contra veritatem. Probatur primò, quia secundum illam non quælibet pars aucta esset aucta, quia cum partibus illæ humidæ humore naturali remaneant semper ex de, non augebantur nec diminuentur, cum nihil illarum corrumpatur, quia durant vsque ad finem vite. Deinde videtur, q̄ hæc non remaneant eadem, nam continuò calor agit in illas, ergo semper earum aliquid perditur. Præterea. Tunc duo corpora se penetrabunt, nam partes humidæ noua penetrabunt partes radicales antiquas, ac tandem tunc multæ partes essent in animali non animatæ, vt partes humidæ nouæ. ¶ Philosophus dicit, q̄

est illis,

venas, & pñiculos, & arterias, chordas & ligamēta &c. & ideo quando multiplicatur caro & pinguedo, crescant mēbra, & quādo minuitur minuitur. Exēplū est in eortio mollī, in quo si modicū liquoris infundatur, paruus inuenitur; si tñ magis infundatur, crescit, sic est de membris per aduentum carnis & pinguedinis. Hæc nihilominus expositio Alberti non solum non est ad mētem Arist. quinpotius est contra ipsū. Primò, quia Philosophus dicit carnem diuidi in formam, & materiā, & tamē Albertus totam carnem ponit materiā. Secūdo, quia non dat modum, quo caro augetur secundum formam, & non secundum materiam vt Philosophus dicit fieri. Tertiò, quia Arist. ponit partes formales & materiales in animali eo modo quo in lapidibus & lignis, & etiam in elementis in quibus non sunt partes organice. ¶ Alij ergo Iuniores vt Marfil. in hoc lib. q. 13. dicunt Aristot. per partes formales intellexisse partes porositas, per materiales verò non porositas, id est, solidas. Illa formales dicuntur, quia sensibiles, hæc materiales, quia insensibiles, eò qd sunt diuisibiles in infinitum. Hæc etiā expositio est contra Aristot. Primò, quia partes formales ideo augeri dicuntur, quia remanent, vt patet tex. 36. sed huiusmodi pori non remanent, sed fluunt & resoluunt, ergo. Confirmatur. Nam Arist. voluit docere, quomodo partes formales maneant & non materiales, at isti hoc non explicant, nam vita fluuit materia partis porose, sicut non porose, ergo. ¶ Pro decisione ergo veritatis sciendum est, quod partes viuentis paulatim corrumpuntur propter repulsionem & defectum caloris naturalis aut eius actionem, & quæ corrumpuntur, instaurantur per nutritionem. Partes autem tam quæ corrumpuntur, quam quæ de nouo generantur informant eadē forma totali, quia vt supra iam est probatum, vna anima actuat multas partes integrales, eademque numero perseuerat vsque ad interitum viuentis, vt iam supra probatum est quæst. præcedenti. ¶ Sit ergo prima conclusio. Partes formales & materiales sunt idem re, sed differunt secundum nostram considerationem. Conclusio est expressa D. Tho. 1. p. q. vlti. art. 1. ad 2. itaq; eadem natura carnis, & olis est pars materialis & formalis: pars formalis, si consideretur secundum speciem carnis imperfectam, quam habet distinctam ab alijs partibus secundum dispositiones & accidentia ipsius, & ita semper manet mea caro, quia semper manet species carnis. At ipsamet considerata prout est ista numero & materialiter & prout habet istas dispositiones numericas, non manet, sed per actionem caloris naturalis corrumpitur. Aduertendū tamen qd quando dicimus, qd manet caro secundum speciem, nolumus negare, qd modo non habeam ego eandem carnem numero, quā habui, quādo eram puer, sed volumus dicere, qd manet eadem numero

A caro non tamē quod materiam, ita qd hæc pars carnis semper maneat, & non corrumpatur, quod est falsum, cum semper deficiat, sed manet hæc numero caro formaliter, quia semper succedit caro secundum eandem naturam, & dispositiones, situm & figuram. Cuius ratio est, quia semper per totā vitā durat eadem anima numero, quæ efficiat illas dispositiones & accidentia, atque ita ex identitate numerica eius optimè inferitur eadem dispositio naturalis materiæ, eadem accidentia, idem situs & figura. Quocirca licet entitatiuè & materialiter partes pereant, dicuntur tamē semper eadem formaliter, quia succedunt sub eadem forma substantiali, & eisdem accidentibus, eo vel maximè qd hæc mutatio partū fit imperceptibiliter. Cuius rei ipse Philosophus ponit in textu optimum exemplum. Si ex vase aliquo pleno aqua guttatim aqua effluat, & guttatim semper infundatur, erit semper idem quantum ad mensuram aquæ, licet non quoad eius materiam, & D. Tho. super hunc textum explicat triplici exēplo, puta de populo ciuitatis, qui semper manet idem secundum id quod est species, quāuis hominum ex quibus constituitur populus, quidam moriantur, & alij loco eorum succedat, similiter de fluuio, qui semper permanet idē licet alia & alia aqua adueniant, idem etiam dicitur ignis, licet aliud, & aliud combustibile apponatur. Ita prorsus etiam semper manet eadem caro formaliter, & secundum speciem carnis, licet materia in qua fundatur talis species carnis cōsumatur per actionem caloris, & alia de nouo adueniat per nutritionem. Cuius rei adhuc est aliud exemplum. Nam locus dicitur vnus numero formaliter, & vna numero superficies formaliter, licet materialiter diuersæ sint. De quo vide quæ dicuntur. 4. Physi. q. 1. conducent enim ad huius rei intelligentiam. ¶ Secunda conclusio. Augmentatio fit secundum omnes partes viuentis formaliter & non materialiter. Ista conclusio probatur. Nam secundum idē quod permanet, viuentis dicitur augeri, sed partes formales permanent, & materiales resoluunt, ergo. Secundo. Nam quod augetur permanet, cum augmentū sit præexistens perfectio, sed partes non permanent materialiter, sed formaliter, vt patet ex præcedenti conclusione, ergo secundum partes formales fit augmentum. Et si fiat augmentum. Nam partes materiales semper manent in eodem situ, & figura, ergo possunt augeri. Respondetur qd hoc pertinet ad rationem formalem ipsarum, secundum quā manent. ¶ Ex his duo colliguntur. Primum est, qd vt quolibet in diuiduum sit idem numero, & permaneat in toto tempore augmentationis, sat fuerit maneat partes eius eadem formaliter, licet materialiter transeant, quod notandum est pro intelligentia præcedētis quæst. Secundo colligitur sensus Aristot. quando dicit augmentum fieri per partes

formales quæ permanet, & nō per materiales quæ fluunt, est intelligendus iuxta has duas conclusiones. Etenim augmentum non fit per partes materiales, quia illæ potius corrumpuntur, & entitatiuè & materialiter transeunt, sed fit per partes formales, id est, per partes omnes integrantes vt sunt sub eadem forma substantiali, & sub eisdem accidentibus, situ & figura ad modum iam declaratum. Expositio est D. Tho. hic super tex. 36. & 1. p. vbi supra & 4. cont. c. 81. & 2. d. 3. o. q. 2. ¶ Ad argumentum in principio facta respondetur. Ad primum respōdetur qd diminutio fit secundum partes formales, nam id quod diminuitur manet, sed non manent materiales partes. Secundo respondetur quod augmentatio & diminutio fit secundum idem re, & non ratione, & ita potest terminari diminutio ad partes materiales & non formales; augmentatio contra. Oppositio verò in terminis est, qd augmentatio fit à minori quantitate ad maiorem, diminutio contra. Ad confirmationem respondetur, qd quantitas vt est primum omnium accidentium & subiectum ipsorum, habet rationem materiæ: sed vt est terminus augmentationis habet rationē formæ, & manet eadem quantitas formaliter & non materialiter. Nutritio verò, quæ terminatur ad maiorem partem substantiæ ad quam non terminatur augmentatio, fit secundum partes formales sicuti augmentatio. Itaque augmentatio quātum ad antecedens requisitum, & quantum ad formale ipsius fit secundum partes formales. Ad secundam confirmationem respondetur qd patet ex dictis. ¶ Ad secundum argumentum quidam propter ipsum dicunt, qd in animalibus imperfectis non fit propriè augmentum, quia non permanet in ipsis partes formales, neque materiales. Sed hoc est falsum. Nam ista animalia per virtutem sibi intrinsicam & connaturalem ad melius esse sui suppositi & ad operationes suas exercendas acquirunt maiorem quantitatem, ergo propriè augetur. Et ad argumentum. Imprimis negatur, qd sicuti fluuit pars materiæ ita fluat pars formæ, quinimò vt iam q. præced. concl. 4. dictum est, etiā in his animalibus imperfectis manet eadē forma numero toto tempore augmentationis. Neque verò etiā si teneamus probabiliter, qd corrumpitur pars formæ cū parte materiæ & aduenit de nouo alia pars formæ, teneamus concedere, qd propriè huiusmodi animalia nō augetur. Imò certissimum apud omnes est debet, qd propriè augetur. Licet enim pars formæ corrumpatur, & alia adueniat de nouo, manent tamen partes formales eædem, quia semper perseuerant cum eadem natura, specie & dispositionibus, quas habebant antea, licet materialiter fluat pars formæ, & pars materiæ. ¶ Ad tertium argumentū patet ex dictis. Nam etiam ipsa materia augetur, & fit maior, non tamen materialiter sed formaliter

A & secundum speciem. Ad primam confirmationem respondetur, qd partes adueniunt cum materia, & qd etiam istæ augetur, formaliter tamen. Ad secundam confirmationem respondetur, qd totū compositum propriè augetur, materia autem & forma non augetur nisi per accidens ad augmentationē ipsius cōpositi. Partes autē tam materiales, quam formales augetur formaliter & non materialiter, vt in secunda cōclusionē expōsitum est. Et sic manet explicata quæstio, quæ grauissimorum viro- rum ingenia multum exercuit.

QVÆSTIO VII.

¶ *Vtrum subiectum augmentationis, quod est viuens, augetur secundum omnes suas partes. Quod est querere; Vtrum eius quod augetur, quælibet pars augetur.*

A Rguitur primò pro parte negatiua. Nam vltimum alimentum omnium est sanguis, sed in partes superiores sanguis non potest alcēdere, ergo augmentum non fit secundum omnem partem. Maior supra patuit quæstione de pluralitate formarū. Minor probatur. Nā est corpus graue, sed graue naturaliter ascendit sursum, ergo. Cōfirmatur. Nam si augmentatio fit secundum omnes partes, sequitur quod alimentum, seu sanguis diuidatur in infinitas partes, consequens est falsum, ergo. Probat sequela, nam partes quæ nutriuntur sunt infinitæ, ergo sanguis diuidatur in infinitas partes, vt cuiuslibet parti tua portio contingat. ¶ Arguitur secundò. Multa augetur in viuētibus, manentibus alijs partibus eodem modo atque fuerūt in principio augmentationis, ergo non quælibet pars augetur. Antecedens patet. Nam vnguēs, & capilli crescant, licet aliæ partes non crescant, similiter pili palpebrarum vel parum aut nihil crescūt, licet aliæ partes multum augetur. Confirmatur primò. Nam experientia compertum est in spadonibus aliquas partes maximè dilatari & crescere, vt brachia, manus, & crura manente capite, & alijs membris in eadem dispositione, quantitate & figura, quam habebant in iuuentute. Confirmatur secundò. Nam si omnes partes augetur, ergo eandē proportionem seruant in augmento quam habuerunt à principio, consequens est falsum, ergo &c. Minor probatur, nam videmus in arbore decursu temporis ramos inæqualiter protendi, qui à principio oriebantur æquales. Sequela verò probatur. Nam cum augmentatio fiat in toto composito, & ab eadem virtute, si fit per singulas partes, non est ratio quare magis istæ crescat quàm illæ. ¶ Arguitur tertio. Alimentum, quod conuertitur in substantiam aliti, vel est iuxta partes quæ augetur, vel intra. Hoc secundum nō potest dici, aliàs duo cor-
pora

pora essent simul, & se penetrarent. Primum autē videtur falsum, nam si manet extra partem nō videtur quomodo alimentum extra manens augetur per intus susceptionē. ¶ Arguitur quartō & probatur quod nulli pori sint in viuētibus, ac per cōsequens q̄ non fiat augmentum secundum partes porosas. Nam in primis Arist. infra tex. 80. & 81. reprobatur opinionem quorundam Philosophorū, qui poros asserēbant, vt fieret actio & passio augmentatio, quia illo modo est iuxta positio, non auctio partis alicuius, ac perinde neque totum augetur. Item tex. 75. conuincit poros esse superfluos, quia si res patitur per contactum, nō opus est vt agens intus recipiatur. Confirmatur. Nam si admittatur isti pori, sequitur q̄ augmentum semel tantum fiat in vita. Probatur sequela, nam per primam augmentatōnem pori replentur alimento veniente, & sic non erit amplius augmentatio cum non supersint pori per quos fiat. Quod si dicas q̄ postquam est facta cibi illius conuersio fiunt noui pori, & tunc dilatatur caro vel neruus, iam profecto non fit augmentum simul cum nutritione, & conuersione cibi, quod est contra Aristot. ¶ Arguitur quintō. Nam ante aduentū alimenti in partes porosas illas partes erant repletae aliquibus humoribus vel aliquo alio, quia non datur vacuum in natura, ergo quando aduenit alimentum illud, non potest intrare, aliās duo corpora se haberēt penetratiuē vel si non se habent penetratiuē, sed succedat alimentum in locum vbi erant humores, & illi expellantur, tunc viuens per augmentum non fiet maius, quod enim pori sint repleti humoribus vel alimento nō facit maius. ¶ Arguitur sextō. Nam augmentatio quae fit secundum partes non porosas nō est propriē augmentatio, ergo illa non fit secundum omnes partes tam porosas quā nō porosas, quia hīc loquimur de augmentatione propriē dicta. Confirmatur. Nutritio nō fit per singulas partes, ergo nec augmentatio. Antecedēs probatur. Nam nutritio ordinatur solum ad restaurandas partes deperditas, sed non omnes deperduntur, ergo nō omnes nutriuntur. Consequētia patet, quia augmentatio & nutritio consequenter se habent. In oppositū est Arist. tex. 32. vbi ait, Quod augetur, eius quaelibet pars augetur, & quod diminuitur, quaelibet pars diminuitur. ¶ Auerrois hīc comm. 38. putat, q̄ in membro est naturaliter causa extensionis in omnes dimensiones, & quodlibet minimum naturale corporis habere suum porū, ita vt inter minima mediet porus, & in hoc sanguis receptus nutrit, & auget, quia raritas corporis, & humiditas cibalis diuidit in se omnes partes per minima foramina, sicut, poros, quoniam illa foramina extenduntur, & quando fuerint impleta illa humiditate, transmutatur illa humiditas in par-

tes carnis minimas & applicat se illis, id est, auget minimum, quia conuertitur in ipsius substantiam. Et iterum contingunt in illis partibus carnis nouis foramina minima, & cum membrum iterū extendatur, rarefient omnia illa foramina, & implebuntur per humiditatem cibalem per uirtutē attractiuam; & cum calor coagulauerit illā, reuertetur in carnem & os; deinde tertio rarefiet, & sic fit incrementum membri augmentati. Ex quo patet, quod Comment. putat, quodlibet membrum naturale corporis habere suum porum minimum, ita vt inter minima mediet porus, & in hoc alimentum receptum auget & nutrit quod cuius minimum per iuxta positionem, quia per calorem naturalem conuertitur in suam substantiam & sic eius quod augetur, quaelibet pars sensibilis augetur, per hoc q̄ virtus attractiua defert per omnes partes alimentum per poros & foramina. Hanc sententiam sequitur Aug. Niphus super hoc caput. q. 2. quauis nō nihil dissentiat à Comment. vt infra videbimus. Alij Comment. discipuli aliter loquuntur. Existimant enim omnes partes aucti augeri remotis impediētis, sed non eodem modo. Nam partes porose augetur per intus susceptionem: quia nutrimentum vt quantum ingreditur porum qui cedit sibi, & non fit penetratio. At partes solidae augetur per penetrationem. Nam nutrimentum vt substantia penetrat illas quantitate illarum corrupta. Fundatur enim in illa opinione Auerrois, qui ponit vbiq̄ formas elementarias esse in quolibet puncto misti, quod esse nō possēt nisi se penetratēt. Quare secundum istos penetratio substantiarum non est impossibilis, sed bene penetratio quātitatiua. Hoc autem ideo sibi persuadent, quoniam aliter verificare nesciunt dictum Arist. q̄ quaelibet pars aucti est aucta. Licet enim hoc de porosis pateat, de solidis non videtur quomodo possit verificari nisi per penetrationē. ¶ Altera opinio est Marsi. hic. q. 13. & Alberti de Saxonia. q. 12. qui multa dicunt. Primum est. Pars aucti non porosa non augetur per intus susceptionem. Probatur, quia alimentum vel intus susciperet per penetrationem corporum vel per diuisionem vel per poros. Non primum neq̄ secundum nec tertium, cum illa pars non habeat poros, ergo. Secundum est. Pars non porosa augetur per iuxta positionem. Probatur, quia cuiuslibet parti apponitur altera porosa mediatē vel immediatē. Tertium est. Pars non porosa non augetur propriē, quia proprium augmentum est per intus susceptionem, sed pars non porosa nō augetur per intus susceptionem, ergo. Quartum est. Quaelibet pars porosa aucti augetur propriē per intus susceptionem. Probatur, quia aliqua pars porosa augetur, ergo quaelibet, quia nō est maior ratio de vna quā de alia. Quintum & vltimū est. De augmento communiter loquendo quaelibet pars aucti augetur.

getur. Ex quibus explicat Arist. Nam quando dicit, quolibet partem aucti augeri, quia loquebatur de augmento propriē, de partibus porosis ipsum intelligit. Hęc opinio sic explicata communiter recipi solet, & eam tenet hic. q. 14. Magister Astudillo, licet non conueniat cum his autoribus in eorum tertio dicto. Tenet enim ipse proprium augmentum esse per iuxta positionem. Et ratio eius est, Augmentatio per iuxta positionē habet, quod est deratione augmentationis, habet enim q̄ additum est maius dēperdito, & quod sit sub eadē forma, & q̄ fiat virtute actiua intrinseca, ex quibus omnibus resultat maius corpus physicē, ergo. ¶ Pro intelligentia huius rei sciendum est, primō quod in animali, & in quacunque re viuente sunt duplices partes. Quaedam sunt porosae, quaedam verō non porosae. Pori à quibus partes porosae dicuntur, sunt foramina quaedam minutissima per totum corpus viuēntis diffusa, quae quidem non sunt vacua, sed plena humore quodam qui facile cedit intrati corpusculo, aut humoris attracto. Partes porosas dicimus habentes hos poros. Pars verō non porosa est tenuis ac subtilis illa particula, quae inter porum, & porum mediat ipsos distinguens. Nec putes partes porosas realiter distingui à non porosis. Etenim multae partes quarū quaelibet nō habet porum, constitunt partem maiorem porosam. Dicitur enim pars porosa, quoniam intra se habet porum, non quia porus sit pars. ¶ Notandū secundū, q̄ necessarii debent constitui pori in homine, & alijs viuētibus vt per illos augmentum fiat. Hoc asseritur contra August. Niphus in hoc lib. super tex. 39. quilibet admittat poros in viuētibus, putat tamen q̄ nulla est necessitas eorum, ad hoc vt fiat nutritio membri vel auctio; quoniam sicut non oportet ponere poros in igne vel vino si debent augeri per iuxta positionem lignorum, sed sufficit vt vicinetur igni lignum, & aqua vino; sic non oportet ponere poros in membro ad hoc vt augetur, sed satis est, vt nutrimentum per venas magnas, & paruas deferatur vsque ad membrum: nam postquam vicinū est, virtute actiua existens in toto ossē vel carne, tunc quod est potētia os vel caro, fit caro vel os, & totum membrum augetur secundum omnem dimensionem. Miror tamen istum autorem, cum semper in omnibus Commentatorem se quatur, cur in re hac sine causa & ratione ipsum reliquerit. Probatur tamen q̄ absolute huiusmodi pori sunt ponendi. Primum experientia ipsa cōprobatur. Sudor enim à corpore egrediens huius rei fidem facit, necesse est enim patere viam, nisi aut scissio fiat, aut duo se corpora penetrant. Urina item per istos poros recipitur in vesicam. Quod verō sint necessarii ad augmentum & nutritionem, etiam patet. Medulla enim vndiquaque esse duro circumscripta quomodo nutriretur, nisi

per poros istos deferretur alimentum? At verō q̄ alia sint particulae non porosae, sed solidae profusius necessarium esse conuincitur. Etenim aliās totum corpus esset quoddam foramen; & ideo inter porum & porum aliquid nō porosum mediet oportet. ¶ His suppositis sit prima conclusio. Partes porosae secundum ipsos poros nō augetur per se in viuente, sed ad hoc instituta sunt à natura vt augmento viuēntis deseruiant. Volo dicere, quod licet aliquando vt videbitur, pori in viuente multiplicentur per calorem naturalem, tamen viuens ipsum non dicitur fieri maius propter eorum multiplicationem, sed propter augmentum partium, quae sunt solidae & non porosae. Probatur prima pars. Nam pori nō censentur partes nostri corporis, cum non sint aliud, quā concavitates quaedam plenae alimento & humore qui debet conuerti in substantiam alicui. Itaque pori isti sunt veluti receptacula quaedam, in quibus alimentum assumitur, & per calorem naturalem disponitur, vt partes quae sunt inter porum & porum virtute propria conuertantur ipsum in suam substantiam. Deinde dato q̄ essent partes, non dicuntur augeri, quia non manent eodem, imō postquam repletae sunt, alij fiunt noui pori. Quod autem augetur idē debet manere, vt iam supra probatum est ex mente Aristotel. ¶ Pro intelligentia autem secundae partis conclusionis aduertendum est q̄ pororū est duplex causa; vna efficiens, altera finalis. Efficiens est calor naturalis interiores corporis partes resoluens & coisumens, ex quarum resolutione & consumptione supersunt vacuitates internae in quolibet parte plenae vapore resolutō vel excremento. Deinde etiam idemmet calor naturalis extendit istas partes porosas & partes solidas temperat, vt illae extēnsae & dilatatae alimentum recipiant magis, ac magis istae verō commodius temperatae melius attrahant. Consequenter verō eiusdem caloris etiam est expellere humorem existentem in poris, & hinc prouenit sudor & alia quaedam excrementa. Finis autē horum pororū est duplex. Alter vt sint viae, per quas excrementa resoluta eiciantur foras, ne interius manētis corruptionis partiu sint causa. Alter finis est vt per eosdem alimentum trahatur ad singulas partes solidas. Etenim sicut natura praestitit poros istos, vt quaedam vias, ita contulit omnibus viuētibus principia quaedam vt per illos suas operationes exercerent. Vnde inter alia merito ponit medicum virtutem duplicem, alteram attractiuam proficui alimenti, alteram verō expulsiuam noxiuui moris. Est autem duplex via alimentum trahentiu, per quas sanguis fertur ad innumerabiles corporis partes. Sunt enim ramificatae venae in multos ramos, quarū alij ad alias partes corporis vergunt, tamen quia non debuit ita venae multiplicari, vt quaeque particula haberet suam; protunda natura fecit

fecit istos poros, vt per hos particulae paruulae nutrimentum sibi traheret exurgentes sanguinem à venis, quae sanguinem ipsum per suos poros emittunt, sicut exit sudor per carnem exterius, non quod sanguis per se egrediatur, sed quod à virtute partium exagatur. Ex quibus patet quomodo per istos poros quilibet pars corporis augetur. Etenim virtus existens in parte non porosa ad hoc sibi à natura data conuertendo cibum in poro existentē simul resoluit vaporē, qui ex concoctione resultat, & ille vapor nouum facies porū, profert viuētis partes versus locum exteriorē. Haec sunt, quae quidam ex modernis Philosophis meditantur vt explicēt, quo pacto singulae partes augeantur. Fateor tamē me adhuc non posse mente percipere, quomodo partes solidae intus suscipiant alimentum. Etenim penetratio alimenti cum particula solida fieri nequit: ergo si dum patitur & alteratur est extra sed iuxta particulam solidam; colligitur planē quod ibidem sit transmutatio & continuatio ad substantiam viuētis. Patet conclusio, quia intrare nō potest nisi per poros. Quocirca duas conclusiones adijciam, quibus meam sententiā proferam. ¶ Secunda conclusio. Vbi Aristoteles dixit, eius quod augetur quamlibet partem augetur, quod de partibus sensibilibus, quae sensu percipiuntur. Haec conclusio iudicio meo est S. Thomae super text. 35. Vbi Aristoteles tria in auctione necessaria esse ait. Primum est, vt quod augetur permaneat. Secundum est vt aliquid adueniat accedatque. Tertium vt quodlibet signum sensatum, hoc est, vt quae libet pars sensibilis fiat maior. Hinc sequitur quod omnis pars eius quod augetur sensu perceptibilis porosa est. Probat sequela, quoniam alia pars non potest esse maior quam antea, ac proinde nec augetur. ¶ Tertia conclusio. Pars illa parua, quae intra suam quantitatem porum non habet, non augetur proprie. Probat. Quia illa si permanet, non est maior, si non permanet, non est aucta. Confirmatur. Quia ingressiones illae alimenti intra partem solidam non sunt intelligibiles sine penetratione corporum, quod est impossibile, ergo. Cui tamen placuerit opposita sententia videat quo pacto respondeat ad argumentum nostrum pro hac conclusione. Ceterum ad argumenta facta in principio non est difficile respondere. ¶ Ad primum respondetur concedo maiorem, de qua in loco citato ibi multa diximus, & negatur minor. Ad probationē respondetur quod graue absolute consideratū ascendere non potest sursum & per sua principia; ceterum per virtutem ipsius viuētis ad hoc sibi à natura datam optinere potest ascendere sursum. Neque ex hoc sequitur, quod ille motus cibi sit violentus quā potius est naturalissimus. Licet enim graue vt sic violentē sursum feratur tamen propterea quod sit in tali corpore & sub tali forma substantiali, na-

turalissime ascendit sursum. Sicuti & aqua ne deter vacuum secundum suam naturam etiam ascendit. Et gressus viuētis est etiam naturalis, licet necessario graue debeat ascendere in illo sursum. Ad confirmationē respondetur quod partes sensibiles & certae quantitatis sunt finitae, & augmentum sit secunda istas, & ita non sequitur quod alimentum diuidatur in infinitum, vt ait D. Thome hic text. 35. ¶ Ad secundum respondetur, quod quando Aristoteles dicit, omnes partes augetur, intelligendum est de illis prout nondum conuertuntur sunt terminum augmenti; stat autem quod partes integrales perueniant ad terminum praefixum, vt in homine post. 25. annum, & tamen quod capilli & ungues nondum sint conuertuntur suam augmentum, & idē dicimus de pilis palpebrarum, licet augmentum illorum sit minutissimum, & ferē imperceptibile & imperfectum. Ad primam confirmationem respondetur quod caput in spadonibus minus crescit propter defectum caloris, qui maximē habet locum in capite, cuius cerebrum frigidissimum est. Aliae verō partes dilatantur in proportionate, quia superfluum alimenti, quod in nobis conuertitur in semen, in illis transit in ossa & carnes, & quia in femine sunt duae partes, altera quae dicitur spermatica, & alia quae dicitur substantifica, dicitur Philosophi quod in illis pars spermatica auget carnes & ossa, vis autem substantifica auget capillos & ungues. Pro solutione secundae confirmationis nota, quod alia est causa diuersitatis augmenti inter vnum & aliud suppositum; alia autem inter partes eiusdem. Etenim vnus homo est maior altero potissimum esse diuersitate humiditatis radicalis, quod in femine parentum latet. Est enim veluti fermentum totam massam compositi extendens. Potest etiam prouenire ex meliori dispositione vteri materni, ex maiori agitatione & exercitio membrorum. Loquēdo verō de augmento partium dicimus, quod diuersitas augmenti potest prouenire vt modo dicebamus ex frequentiori motu, & vsu. Vnde experientia compertum est, quod manus dextera excedat in quantitate sinistram: aut verō ex laesione alicuius instrumenti interni, à quo prouenit vt partes viciniores minus crescant. In arboribus autem partes quae respiciunt ad Orientem magis augentur, & etiam quia propinquae radicibus existētibz in meliori portione terrae; ac tandem quia augmentum in plantis fit per quosdam partes fibrosas, quae vbi magis multiplicantur, maiorem succum attrahunt, ac per consequens inuis suscipiunt incrementum. ¶ Ad tertium respondetur, quod probat sextam conclusionem. ¶ Alij verō aiunt, augmentum fit per intus susceptionem, quia calor non solum dilatat porum existentem, sed facit novos poros in partibus solidis esse, ad minima, ita vt paulatim pars solida penetretur, & alij pori obtundantur & solidantur, & alij de nouo fiunt;

sunt; & hoc videtur Auerroem in sua sententia voluisse. Fateor tamen hoc me nō intelligere. ¶ Ad quartum respondetur quod Aristoteles in illis locis nō negavit poros, sed probat secundum sententiā quorundam Philosophorum frustra poni ad actionē, siquidem actio fit per contactum. Quod si illi destruebant augmentationem, non erat ex eo, quod ponentur poros, sed quia corpuscula quaedam intrantia poros non continuabantur neque mutabantur in substantiam adiuncti, sed actu inanebant, & ita erat iustapositio. Ad confirmationem respondēt quidam, quod quāuis pori praexistentes per aduentum alimenti replentur, sunt tamen alij pori de nouo virtute caloris naturalis resoluuntur aliquas particulas. Sed nō est opus in has angustias deuenire. Melius enim respondetur, quod alimentum in poris existentibus conuertitur substantiam viuētis & auget vel alit particulas solidas iustapositas, quae alias paulatim absumuntur à calore naturali. ¶ Ad quintum & sextum patet ex dictis. Ad confirmationē autem respondetur quod etiā nutritio quātum est de se fit per singulas partes solidas modo explicatō.

QUESTIO VIII.

¶ Vtrum alimentum conuertatur in substantiam aliti.

ET videtur quod non. Primum. Quicquid fit ex alimento, potest restaurari si deperdat per summptionem alterius cibi, sed nihil pertinens ad veritatem humanae naturae potest restaurari si deperdat, ergo nihil factum ex alimento conuertitur in substantiam aliti. Maior videtur experientia clara; quantum enim infirmus ad magnā peruenit debilitatem tamen postmodum si ad sanitatem reducatur, integrē recuperat omnia, quae ex alimento prius habere videbatur. Minor probatur, quia Medici dicunt, quod humidum radicale non potest acquiri si deperdat; hac ratione: quia pertinet ad veritatem & substantiam naturae viuētis; si ergo haec eorum ratio valet, oportet quod nihil quod est de veritate alicuius naturae, si deperdat, restaurari possit. ¶ Arguitur secundo. Id non conuertitur in substantiam aliti, sine quo totalis aliti substantia & veritas habetur, sed sine carne nutrimentali habetur tota substantia viuētis in instanti generationis, ergo caro nutrimentalis non conuertitur in substantiam viuētis. ¶ Arguitur tertio. Non est intelligibile quod virtute naturae aliquid conuertatur in praexistens, iam enim natura posset transubstantiare, sed si alimentum conuertitur in substantiam aliti, conuertitur in aliquid praexistens, ergo non potest conuerti, ergo. ¶ Haec questio breuiter absoluitur. De ea enim expressum articulum constituit D. Thome in. 1. p. q. 119. & longissime cam

etiam tractat in. 2. d. 3. q. 2. arti. 1. & in. 4. d. 44. q. 1. art. 2. quaestio 4. Albert. etiam Magnus in sua summa. p. 2. q. 110. de ea optime agit, vbi multas auctoritates Sanctorum de hac re affert. Vide etiā Caie. in. 1. p. vbi supra & in Sententia. 5. q. 2. vidēdi sunt etiā Theologi in. 2. d. 30. vbi supra. ¶ Aduertendū quod M. Sententia. 2. sent. vbi supra, quae inuicem sequuntur, tenet quod alimentum nō conuertitur in substantiam aliti, & praecipue hoc asserit de homine, si autē alimentum sumitur (inquit ipse) non sumitur quia conuertitur in substantiam aliti, sed vt fomentum naturae ad resiliendum consumptio. De intelligentia huius opinionis, vide D. Thome. in. 1. p. vbi supra & praecipue in. 2. vbi eadem & copiosissime exponit & impugnat. Alexander autem Philosophus vt etiam in eisdem locis refert D. Thome. putat quod licet alimentum conuertatur in substantiam aliti, nō tamen pertinet ad veritatem aliti id quod sic conuertitur primario sed secundario. Sola enim illa materia cui primō imprimitur anima, pertinet principaliter ad veritatem viuētis, quod ex cibo alitur. ¶ Hoc supposito est conclusio. Alimento verē conuertitur in substantiam aliti, in quantum verē accipit speciem carnis &c. Haec conclusio habetur hic in Aristoteles. 35. vbi ait, quod aliquo extrinsece adueniente fit augmentum, & text. 39. id ipsum habet, & expressius in. 2. de Anima text. 43. & 47. vbi ait, quod alimentum nutrit in quantum est potentia caro. Hanc etiam conclusionem tenet S. Thome in locis citatis. Et probatur vnicuique ratione. Nam eadem substantia primogenita nullo modo in quantitate debita viuētis potest peruenire nisi per rarefactionē, sed nō potest esse tāta rarefactio quae perueniat ad debitā quantitatem, nisi illa substantia primogenita corrumpatur, ergo substantia illa augetur per augmentationē atque adeo per conuersionem alimēti in substantiam aliti; ac proinde erit de veritate naturae viuētis, cū vnatur cū praexistente substantia & eadem forma informetur. Aduertendū tamē quod cibus nūquā dicitur pertinere ad veritatem viuētis vsque dū informetur eadē forma viuētis, quia totū viuēs informatur. ¶ Ad argumēta facta in principi. respondetur. Et primū & secundū petūt, vt explicemus quid sit humidū radicale. Ad quod dico primō quod humidū radicale nō est aliqua pars determinata, nec aliqua materia siue totalis siue partialis in qua sit anima, quae maneat fixa in toto tempore vitae animalis. Nam nulla talis materia tota perseverat, quae non secundum aliquid fluat, ergo illa nō est humidum radicale. Cōsequētia est nota, & antecēdēs probatur. Calor naturalis est agēs naturale, & per consequens prius naturaliter agēs in propinquū, quā in distans, sed humidū radicale est aliquid magis propinquū calori naturali quā humidū nutrimentale, vt patet in patientibus famem, ergo tunc calor agit in humidū radicale, & sic aliquid fluit de materia eius,

eius. Dico secundo. Humidum radicale vocatur tota materia in qua introductur forma substantialis in instanti generationis. Probatur. Nam sicut se habet radix ad arborem ratione augmenti & nutritionis, ita se habet hoc individuum ad totam individui consistentiam & augmentum; sed radices ideo radices dicuntur, quia tota arboris vita in ipse radicatur & fundatur. Et ab ipsis est tota virtus arboris, ergo id dicitur humidum radicale, quod in animalibus est id in quo primò radicatur anima, & ex cuius virtute efficiuntur postmodò omnia, quæ aguntur in animali. Hoc autem est illa materia tota cum potentijs quæ habite sunt in instanti generationis à principio, illa ergo humidum radicale vocabitur. Et quia ad illam materiam pertinet omnia organica membra & potentia organorum & proprietate eorum dispositiones cum materia quæ tunc fuit, ideo illa vocatur radicalis ex illa proprietate radicis sic dicta. ¶ Dico tertio quòd humidum radicale alio modo significat non id quod primò forma informat, sed illud in quo forma secundum esse perfectum saluatur, siue hoc sit quod primò informat forma secundum esse perfectum, siue id quod vitæ successu secundum esse perfectum informat & in quo sustentatur. Probatur, quia non tantum sunt radices quæ in principio, sed ea quæ postmodum arborem sustentant; ubi aduerte, quod eadè forma substantialis à diuersis compositi partibus perfectius vel minus perfecte participatur secundum diuersam perfectionem membrorum; magis enim perfecte se habet anima ad organicam partem, in qua est etiam potentia operatiua vt in oculo, quam ad alias partes non organicas vt vngues & capillos & carnem &c. sic ergo sanguini dat esse substantiale anima, tamen nõ esse sensibile, sed vegetatiuum & alijs humoribus similiter, carni verò & ossibus & alijs membris perfectis dat esse simpliciter. Humidum autem radicale totum consistit in omnibus partibus ad esse perfectum anime requiritis, & propter hoc in tertio dicto dicebatur de esse perfecto anime. Hæc doctrina de humido radicali est D. Tho. 1. p. q. 119. ar. 1. ad tertium, & Caiet. ibi. ¶ Ex his patet ad argumenta. Ad primū enim negatur maior. Nam credibile est nihil sanguinis nec habere modò eius quem habuit à principio, si omnino materialiter loquamur, quia quem modo habeo totus est generatus ex cibo, tamen si simul omnis deperderetur, restaurari non posset. Minor etiam argumenti falsa est, nam vt patet ex dictis humidum radicale per variationem partium continue deperditur, & per generationem nouarum restauratur. Medici autem loquuntur de his quæ pertinent ad veritatem nature alicuius viuientis secundum esse perfectum; nam quando hæc deperdunt tunc verè perditur humidum radicale ita vt per naturam restaurari nõ possit. ¶ Ex his patet

A ad secundum. ¶ Ad tertium autem respondetur cõcedendo maiorem & negando minorem, quia alimentum cõuertitur in substantiã alit corrupta prius ipsa forma alimenti.

QVÆSTIO IX.

¶ *Quo fiat ista conuersio alimenti in substantiam alit.*

Arguitur primò & probatur quòd non fiat ab anima. Nã motus nutritionis & augmenti est naturalis, & habet naturalem finem determinatum à natura, si autem fieret ab anima attrahendo cibum per omnes partes viuientis esset motus violentus, ergo. ¶ Arguitur secundo. Quia in omni animato videmus membra inferiora habere nutrimentum grossum & terrefre, superiora autem habere alimentum subtile & calidum. Similiter autem in quibus deficit calor videmus inferiora membra plus nutrirì quàm superiora, & in iuuenibus in quibus est multum calidum membra superiora plus nutrirì quàm inferiora, quia in eis calor naturalis multum ad se trahit materiam, & illa multiplicata, multum eleuatur sursum & parum deorsum. Eadem autem etiam est causa quòd in mulieribus membra inferiora multum augentur, & membra superiora habent graciliora, sicut brachia & humeros, quia si rigiditas vincens in eis ingrossat nutrimentum, quod ponderositate sua trahit inferius, ergo calor naturalis aut frigiditas potius est causa augmenti quàm aliquid aliud. ¶ Arguitur tertio. Nam plantæ augeri videntur naturaliter deorsum quidem, quia sic feruntur ex natura sua, & sursum propter ignem qui mouetur sursum, ergo in augmento non est recurrendum ad animam tanquam ad eius causam. Consistatur. Quia elementa manent in misto secundum aliquem actum suum, ergo in illo habent suos naturales motus, ergo propter illos mista augentur. ¶ Propter hæc argumenta aliqui Philosphi antiquissimi vt refert Aristot. in 2. de Anima textu. 38. augmentum viuientium non attribuunt anime, sed motui grauium & leuium. Etenim sicuti alias utilitates, quæ in rebus viuientibus procurrunt, non dicebãt procedere ex intentione nature, sed ex necessitate materie puta quod pedes animalium sic sunt dispositi, non vt sint viles ad gressum, sed quia sic contingit materiam dispositam fuisse circa partes, ita etiã & augmentum viuientium non attribuiebant anime, sed motui grauium & leuium. Videbãt enim quod viuentia augerentur in diuersas partes puta sursum & deorsum, quod apparet manifestè in platis, quæ radices deorsum nutrant, & rami sursum eleuãtur. Dicebant ergo quod augmentum plantarũ & deorsum causatur ex motu terre, quæ est in compositione planta

plantæ & naturaliter deorsum fertur propter sui grauitatem. Augmentum autem sursum, causatur ex motu ignis, qui propter sui leuitatem naturaliter sursum fertur. Similiter dicebant de augmentatio aliorum animalium, vt patuit in exemplis adductis in secundo augmento, nec sciebant enim aliter explicare, quomodo augmentum viuentiũ potest esse naturale, & non violentum. ¶ Sit prima conclusio. Anima in viuente est primum principium omnium motuum viuientis, & per consequens ipsius augmentationis. Hanc conclusionem demonstrat Aristot. in 2. de Anima lect. 7. apud D. Tho. per totam præcipuè in fine. Et probatur ratione ipsius Arist. Omnis forma corporis naturalis est principium motus proprii illius corporis, sicut forma ignis est principium motus eius; sed quidam motus sunt proprii rebus viuētibus, scilicet, motus localis quo animalia mouēt se ipsa motu processiuo secundum locum, licet hoc non inest omnibus viuētibus; & similiter sentire est alteratio quædam, quæ non inest nisi habentibus animam. Item motus augmenti & decrementi non inest nisi his quæ aluntur, vt patuit supra, ergo oportet quod anima sit principium omnium motuum istorum. Vnde ad hos omnes motus anima habet principia proxima & potentias, & ad augmentandum habet potestiam augmentatiuam. De qua agit Arist. in eodem 2. libro de Anima à textu. 34. per multos textus. ¶ Secunda conclusio. Calor naturalis est instrumentum quo præcipuè anima vtitur ad augmentum. Conclusio est expressa Arist. in 2. de Anima text. 41. & D. Tho. ibidem. Habet autem iste calor tres mirabiles operationes in homine viuente, quas in virtute anime operatur. Prima est, separare partes diuersæ rationis. Separat enim excrementa à partibus ad nutritionem aptis, & in hoc fit similis calori elementari. Hic enim separat et heterogenea vt aurum ab alijs, quibus eum miscetur, seccerit. Altera est viuificare, facit enim ex alimento non viuente viuens, in quo assimilatur calori celesti, qui viuificus est. Tertia est assimilare, quia calor in cõse sibi alimentum assimilat, dum facit in esse os, in ueruo neruum, in carne carnem, & sic de alijs, & ab hoc calor animalis dicitur; Quod autem sit iste calor naturalis non est certum apud Philosophos. Nam Marsi. q. 13. & alij cum eo dicunt hunc calorem esse substantiam quidam tenuem & calidam diffusam per omnes partes viuētis, sicut humidum radicale est substantia quædam ærea, viscosa & pinguis. Sed certe hoc videtur falsum. Nam non apparet quomodo calor sit substantia. Alij autem dicunt esse quoddam accidens insitum à natura quod continuo consumit, tam humidum radicale, quàm nutrimentale, eo quod nutritur eo vt pabulo & alimento, sicut lampadis flamma nutritur oleo. Et hæc opinio videtur vera, an verò calor iste animalis differat

A specie à calore elementari qui est in igne non est præsentis loci disputare; Breuiter tamen respondetur quod est eiusdem speciei, sicuti calor productus ab igne & sole sunt eiusdem speciei, si tamen habent tam diuersas proprietates est ex dispositione subiecti in quo recipiuntur, sicuti etiam idemmet calor naturalis in foemina generat lac & in viro nõ. Aduertendum tamen quod Albet. lib. 2. de animal. c. 4. notat egregie, qualiter qualitates elementales vt instrumenta sunt anime variè operentur. Ponit autem quinque differentias. Prima est in modo. v. g. Nã calor in igne vrit, dissoluit partes consumendo humidum per vñtionem trahit ad sui naturam. At vt ab anima est calor temperat humidum frigidum & sicco, non dissoluit, sed commiscet & continet partes, conseruat que in propria specie viuētis. Secundo calor differt in forma. Nam in igne mouetur à forma ignis, quæ sibi assimilare rem appetit, at in animali mouetur ab anima, ob id non facit ignem ille calor. Tertio differt in acumine actionis calor ignis actiuus multum, non penetrat omnem dimensionem, sed sursum trahit partes. At calor secundum omnem dimensionem in viuente operatur, & partes dilatat. Quarto in multiplicitate. Nã calor ignis solum per se calefacit, reliqua per accidens facit, at calor viuētis per se calefacit, digerit, adonat, assimilat, animat, organizat. Quinto in fine actionis calor ignis reducit corpus ad cineres, at animalis calor inducit animam, & conseruat. Hoc etiam fit in alijs quod alitibus, vt explicat Albertus, vide ipsum. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primū respondetur quod vt dicitur in 7. Phys. text. 10. est duplex tractio. Alia in qua trahens per virtutem, quæ omnino extrinseca est, trahit id quod trahit, & tractus iste est violentus. Alia autem tractus est, quãdo trahens aliquid suæ virtutis generat in tracto, quæ virtus innata in tracto facit ipsum moueri ad trahens, sicut trahit vt ferrum à magnete, & hic tractus est naturalis; & sic trahit cibum ad membra, eo quod virtus membri generatur in cibo, quæ agente in se membro continue reducit ad actum, & per illam alimentum mouetur ad membrum sicut ad locum suæ forme & speciei, in qua complementum accipit illius virtutis quæ generata est in ipso per actionem anime quæ est actus membrorum. Cum autem hæc virtus non sit elementalis, sed anime actus, constat quod naturaliter mouetur, vel potius (si ita licet loqui) animaliter mouetur ad membra, & nõ per virtutem aliquam elementalem. ¶ Ad secundum respondetur quod illud quod primò dicit grossius & terrefruius esse nutrimentum inferiorum membrorum, nõ generaliter est verum. Membrorum enim terrefruius sicut sunt ossa nutrimentum est terrefre, & membrorum aquaticorum sicut est cerebrum, nutrimentum est aquaticum, & ossa sunt superius, & inferius in corpore, cerebrum tamen superius. Sed verum

est, quòd in senibus & in mulieribus frigidis plus nutriantur inferiora membra quàm superiora, propter caloris defectum, quia calor, vt diximus in secunda conclusione, est instrumentum animæ, & deficiente instrumēto aut nulla fiunt operationes artis, aut non bene fiunt, similiter & opera nature propter ipsius defectum ad suam perfectionē non adueniunt, sed ex hoc non probatur quod fiat augmentum virtute elementalī, sed potius virtute animæ cum aliquo defectu instrumenti. ¶ Ad tertium respondetur quod vt colligitur ex Aristot. 2. de Anima tex. 38. & D. Tho. ibidem latē Arist. explicatē, nō est idem sursum & deorsum animati corporis, & Mundi; quia in Mundo sursum & deorsum differunt & opponuntur tātum situ, sed in corporibus animatis differunt figura membrorum & officio. In omni enim animato dicimus quòd caput est superiorius corporis eius, & tamen videmus quod bestiarū caput est proum in terram, & nō rectum nisi solius hominis sicut Ouid. etiā ait in. 1. Metamorph. Pronaque cum spectent animantia cætera terram, os homini sublime dedit. Si ergo sic figura & officijs in corporibus animatis distinguuntur sursum & deorsum, tunc cū planta radices habeat ori animalium per officium similes radice erit in plantis sursum & rami deorsum. De quo vide plura apud S. Tho. vbi supra. Ad argumentum ergo dicimus quòd sursum plante sunt radices, & quòd quando alimentum fertur in eis sursum nullo modo potest ferri ab igne, cum sursum ignis sit distinctum à sursum plantæ, fertur ergo à virtute naturali impressa ab anima ipsi cibo vt dicebamus ad primum argumentum, per quod patet ad confirmationem.

QUÆSTIO X.

¶ Vtrum alimentum sit simile nutritio.

ET videtur quòd non. Primo. Pars viuētis non nutrit ipsum viuēs, at nutrimentum cum est simile nutritio est ipsius pars, ergo nutrimentum nō debet esse simile. Confirmatur. Nam Aristot. expressē in. 2. de Anima textu. 43. dicit, quòd alimentum oportet esse contrarium ei quòd alitur, ergo. ¶ Arguitur tertio. Nam sequitur quòd quòdlibet corpus possit esse nutrimentum viuētium, quia quòdlibet corpus simile est viuētis, si quidem est eiusdem materie quæ est in potentia ad formam quamlibet. Quòd tamē falsum est. Non enim quòlibet putā lapidibus vel ferro nutriti possimus. ¶ Arguitur tertio. Omne agēs est contrarium patienti, nam simile à simili nō patitur, sed alimentum patitur ab eo quòd alitur, nam alteratur ab eo & digeritur &c. ergo. ¶ Pro intelligentia huius quæstionis notandum est primum quod alimentum sine nutrimentum potest considerari tripliciter. Pri-

Amo in quantum conuertitur in substantiā nutriti. v.g. consideratur panis vt per decoctionem caloris naturalis in stomacho conuertitur in carnē & sanguinem hominis comedentis vt homo nō deficiat, & sic alimentum diffinitur, quòd est illud quòd est in potentia vt conuertatur in substantiam viuētis, vt conuertatur in esse viuō. Secundo consideratur, vt est quantum. Quòdlibet enim alimentum est corpus & est compositum ex quatuor elementis, quia secundam Aristotelem in. 2. lib. tex. 5. ex eisdem componitur nutrimentum, & ex eisdem nutritur, sed animata componuntur ex quatuor elementis, ergo ex eisdem nutriuntur. Secundo ergo quod alimentum est quantum, est augmentatiuum rei animatæ, quia quantum additum quanto facit magis quantum, quòd est augere. Vnde alimentum vt est quantum, & corpus est causa augmenti & diffinitur in hac consideratione sic. Alimentum est illud, quòd est augmentatiuum rei animatæ, vt ad debitā quantitatem deueniat. Tertio consideratur vt est superfluum vel superabundans rei animatæ post nutritionem suam. v.g. si Petrus comedit duos panes, isti duo panes decocti in stomacho, & digesti per virtutem caloris naturalis dicuntur alimentum actum ipsius Petri. Dico actum, quia cibus antequam fit digestus non dicitur alimentum actum, quia non sine mora potest conuertere in substantiam rei nutritæ. Natura ergo per potentiam nutritiā conuertit partem huius alimenti in substantiam ipsius Petri, & per potentiam augmentatiuā apponit partem ad augmentum eiusdem Petri, si debitam quantitatem nondū adeptus est puta vsque ad. 2. annū. ¶ Secundo notandum ex Aristot. in. 2. de Anima tex. 45. & D. Tho. ibidem, quòd alimentum consideratum illo secundo modo adhuc dupliciter considerari potest, vno modo ante decoctionem & digestionem quæ fit in stomacho; alio modo secundum quòd iam decoctum est, & est in potentia proxima vt conuertatur in substantiam alit. ¶ Sit ergo prima conclusio. Si alimentum consideretur ante decoctionem, debet esse contrarium ei quòd alitur. Conclusio est Aristot. & D. Thom. vbi supra, & probatur eorum ratione. Nam alimentum decoquitur & mutatur in illud quòd alitur siue nutritur, sed nihil mutatur nisi contrarium, ergo alimentum est contrarium ei in quòd mutatur. Confirmatur hæc conclusio argumento tertio in principio quæstionis posito, quòd etiam facit Arist. pro hac conclusione vbi supra. Aduertendum tamen hic ex eodem Philosopho tex. 43. in. 2. de Anima quòd non quodcumque contrarium sufficit ad rationem alimenti, sed oportet quòd sit de illis contrarijs, quæ habent generationem esse se inuicem, quia nutrimentum conuertitur debet in substantiam nutriti. Oportet ergo quòd sit ex illis contrarijs quæ augmentum suscipiunt esse inuicem,

cem, quia ex alimento sequitur augmentum, vnde licet ex igne generetur aqua, non tamen dicitur quòd ex igne nutritur aqua, sed potius è cōuersio. ¶ Secunda conclusio. Alimento consideratum etiam ante decoctionem debet esse simile & proportionatum cum viuente. Probatur. Nam cum debeat in viuētis substantiam conuertiri, debet esse tale, vt possit formā talem recipere. Confirmatur, quia ex ferro, aut lapide homo neque ali, neque augeri potest, sed oportet vt alimentum qualitates habeat similes cum viuenti, quòd auget. Duo autem sunt, in quibus ista proportio consistit. Alterum est vt sit mixtum, nam viuens omne mixtum est, quia est dissimulare. Ex quo fit, quòd purum elementum nec nutrit nec auget viuens. Alterum est, quod tale mixtum sit proximum viuētis temperamento, vel saltem reducibile ad viuētis temperamentum ab ipso viuente. Viuens autem in proportione & harmonia quatuor qualitatum consistit, præsertim tamen in calido & humido temperatis. Quæ ergo non possunt reduci ad tale humidum cum calido temperatum, non sunt nutrimentum viuētium. Quòd ex quibus causis proueniat, vide Albert. Magnum in Opuscul. de nutritione. c. 1. Quòd si dicas has duas conclusiones sibi repugnare videri, cum in prima dicamus alimentum debere esse contrarium, & in hac secunda asserimus debere etiam esse simile, respondetur quod in prima voluimus dicere, quod debet esse contrarium, quia omnis mutatio est à contrario in contrarium, vt dicitur in. 1. Physi. & cū nutritio sit mutatio, necessarium debet esse à contrario in contrarium, à non carne v.g. in carnem; in secunda autem dicimus quod illud contrarium debet habere similes dispositiones cum re alenda; sicuti etiam generatio totalis substantiæ est à contrario in contrarium licet illud quòd contrarium ex quo res fit, debeat habere tales dispositiones & accidentia determinatā ipsius materiam primam ad hæc formam introducendam, & non aliam. ¶ Tertia conclusio. Alimento iam decoctum, & digestum debet esse simile ei quòd alitur. Hæc est etiam Arist. in tex. 45. vbi supra, & probatur eius ratione. Nam alimentum est causa augmenti, sed oportet quod simile simili augeatur. Nam si aliquid diuersum opponeretur non esset augmentum, sed esset nature extraneæ adiunctio, ergo. ¶ Sed oportet modo explicare, quomodo cum alimentum in principio sit contrarium, post decoctionem in fine simile fiat, vt augmentum ex illo simili sequatur. v.g. cum panis in principio sit diuersæ speciei ab ossel vel carne quomodo fiat os, vel caro, vt additus carni augeat ipsam carnem vel os. ¶ Pro cuius rei intelligentia aduertendum est primum, quod in singulis partibus viuētis sunt quatuor virtutes ad præparandum cibum, siue alimentum, & assimilandum sibi & conuertendum in suam substantiam. Prima est attractiua, cuius officium

A est attrahere nutrimentum ad stomachum, vel ad alias partes. Secunda dicitur retentiuā, cuius officium est tantum retinere cibum vel alimentum, quædam decoquatur & disponatur. Tertia dicitur digestiua, cuius officium est digerere nutrimentum retentum in stomacho, vt post conuertitur in substantiam nutriti. Quarta dicitur expulsiua, cuius officium est expellere partes crassas, vel superfluas nutrimenti, nullus enim est cibus in quo non sit aliqua pars non conuertibilis in substantiam nutriti, & ideo illæ partes expelluntur varijs modis partim in stercore, partim vrina, partim spuito, partim sudore &c. Has omnes virtutes docet Auicenna. 2. Fen. doctr. 6. ca. 2. licet Aurrois vnā aliam addat, scilicet, discretiuā, qua quòd sibi vile est ab inutili & inepto ad nutritionem fecerit, vel saltem reducibile ad viuētis temperamentum ab ipso viuente. Viuens autem in proportione & harmonia quatuor qualitatum consistit, præsertim tamen in calido & humido temperatis. Quæ ergo non possunt reduci ad tale humidum cum calido temperatum, non sunt nutrimentum viuētium. Quòd ex quibus causis proueniat, vide Albert. Magnum in Opuscul. de nutritione. c. 1. Quòd si dicas has duas conclusiones sibi repugnare videri, cum in prima dicamus alimentum debere esse contrarium, & in hac secunda asserimus debere etiam esse simile, respondetur quod in prima voluimus dicere, quod debet esse contrarium, quia omnis mutatio est à contrario in contrarium, vt dicitur in. 1. Physi. & cū nutritio sit mutatio, necessarium debet esse à contrario in contrarium, à non carne v.g. in carnem; in secunda autem dicimus quod illud contrarium debet habere similes dispositiones cum re alenda; sicuti etiam generatio totalis substantiæ est à contrario in contrarium licet illud quòd contrarium ex quo res fit, debeat habere tales dispositiones & accidentia determinatā ipsius materiam primam ad hæc formam introducendam, & non aliam. ¶ Tertia conclusio. Alimento iam decoctum, & digestum debet esse simile ei quòd alitur. Hæc est etiam Arist. in tex. 45. vbi supra, & probatur eius ratione. Nam alimentum est causa augmenti, sed oportet quod simile simili augeatur. Nam si aliquid diuersum opponeretur non esset augmentum, sed esset nature extraneæ adiunctio, ergo. ¶ Sed oportet modo explicare, quomodo cum alimentum in principio sit contrarium, post decoctionem in fine simile fiat, vt augmentum ex illo simili sequatur. v.g. cum panis in principio sit diuersæ speciei ab ossel vel carne quomodo fiat os, vel caro, vt additus carni augeat ipsam carnem vel os. ¶ Pro cuius rei intelligentia aduertendum est primum, quod in singulis partibus viuētis sunt quatuor virtutes ad præparandum cibum, siue alimentum, & assimilandum sibi & conuertendum in suam substantiam. Prima est attractiua, cuius officium

A est attrahere nutrimentum ad stomachum, vel ad alias partes. Secunda dicitur retentiuā, cuius officium est tantum retinere cibum vel alimentum, quædam decoquatur & disponatur. Tertia dicitur digestiua, cuius officium est digerere nutrimentum retentum in stomacho, vt post conuertitur in substantiam nutriti. Quarta dicitur expulsiua, cuius officium est expellere partes crassas, vel superfluas nutrimenti, nullus enim est cibus in quo non sit aliqua pars non conuertibilis in substantiam nutriti, & ideo illæ partes expelluntur varijs modis partim in stercore, partim vrina, partim spuito, partim sudore &c. Has omnes virtutes docet Auicenna. 2. Fen. doctr. 6. ca. 2. licet Aurrois vnā aliam addat, scilicet, discretiuā, qua quòd sibi vile est ab inutili & inepto ad nutritionem fecerit, vel saltem reducibile ad viuētis temperamentum ab ipso viuente. Viuens autem in proportione & harmonia quatuor qualitatum consistit, præsertim tamen in calido & humido temperatis. Quæ ergo non possunt reduci ad tale humidum cum calido temperatum, non sunt nutrimentum viuētium. Quòd ex quibus causis proueniat, vide Albert. Magnum in Opuscul. de nutritione. c. 1. Quòd si dicas has duas conclusiones sibi repugnare videri, cum in prima dicamus alimentum debere esse contrarium, & in hac secunda asserimus debere etiam esse simile, respondetur quod in prima voluimus dicere, quod debet esse contrarium, quia omnis mutatio est à contrario in contrarium, vt dicitur in. 1. Physi. & cū nutritio sit mutatio, necessarium debet esse à contrario in contrarium, à non carne v.g. in carnem; in secunda autem dicimus quod illud contrarium debet habere similes dispositiones cum re alenda; sicuti etiam generatio totalis substantiæ est à contrario in contrarium licet illud quòd contrarium ex quo res fit, debeat habere tales dispositiones & accidentia determinatā ipsius materiam primam ad hæc formam introducendam, & non aliam. ¶ Tertia conclusio. Alimento iam decoctum, & digestum debet esse simile ei quòd alitur. Hæc est etiam Arist. in tex. 45. vbi supra, & probatur eius ratione. Nam alimentum est causa augmenti, sed oportet quod simile simili augeatur. Nam si aliquid diuersum opponeretur non esset augmentum, sed esset nature extraneæ adiunctio, ergo. ¶ Sed oportet modo explicare, quomodo cum alimentum in principio sit contrarium, post decoctionem in fine simile fiat, vt augmentum ex illo simili sequatur. v.g. cum panis in principio sit diuersæ speciei ab ossel vel carne quomodo fiat os, vel caro, vt additus carni augeat ipsam carnem vel os. ¶ Pro cuius rei intelligentia aduertendum est primum, quod in singulis partibus viuētis sunt quatuor virtutes ad præparandum cibum, siue alimentum, & assimilandum sibi & conuertendum in suam substantiam. Prima est attractiua, cuius officium

A est attrahere nutrimentum ad stomachum, vel ad alias partes. Secunda dicitur retentiuā, cuius officium est tantum retinere cibum vel alimentum, quædam decoquatur & disponatur. Tertia dicitur digestiua, cuius officium est digerere nutrimentum retentum in stomacho, vt post conuertitur in substantiam nutriti. Quarta dicitur expulsiua, cuius officium est expellere partes crassas, vel superfluas nutrimenti, nullus enim est cibus in quo non sit aliqua pars non conuertibilis in substantiam nutriti, & ideo illæ partes expelluntur varijs modis partim in stercore, partim vrina, partim spuito, partim sudore &c. Has omnes virtutes docet Auicenna. 2. Fen. doctr. 6. ca. 2. licet Aurrois vnā aliam addat, scilicet, discretiuā, qua quòd sibi vile est ab inutili & inepto ad nutritionem fecerit, vel saltem reducibile ad viuētis temperamentum ab ipso viuente. Viuens autem in proportione & harmonia quatuor qualitatum consistit, præsertim tamen in calido & humido temperatis. Quæ ergo non possunt reduci ad tale humidum cum calido temperatum, non sunt nutrimentum viuētium. Quòd ex quibus causis proueniat, vide Albert. Magnum in Opuscul. de nutritione. c. 1. Quòd si dicas has duas conclusiones sibi repugnare videri, cum in prima dicamus alimentum debere esse contrarium, & in hac secunda asserimus debere etiam esse simile, respondetur quod in prima voluimus dicere, quod debet esse contrarium, quia omnis mutatio est à contrario in contrarium, vt dicitur in. 1. Physi. & cū nutritio sit mutatio, necessarium debet esse à contrario in contrarium, à non carne v.g. in carnem; in secunda autem dicimus quod illud contrarium debet habere similes dispositiones cum re alenda; sicuti etiam generatio totalis substantiæ est à contrario in contrarium licet illud quòd contrarium ex quo res fit, debeat habere tales dispositiones & accidentia determinatā ipsius materiam primam ad hæc formam introducendam, & non aliam. ¶ Tertia conclusio. Alimento iam decoctum, & digestum debet esse simile ei quòd alitur. Hæc est etiam Arist. in tex. 45. vbi supra, & probatur eius ratione. Nam alimentum est causa augmenti, sed oportet quod simile simili augeatur. Nam si aliquid diuersum opponeretur non esset augmentum, sed esset nature extraneæ adiunctio, ergo. ¶ Sed oportet modo explicare, quomodo cum alimentum in principio sit contrarium, post decoctionem in fine simile fiat, vt augmentum ex illo simili sequatur. v.g. cum panis in principio sit diuersæ speciei ab ossel vel carne quomodo fiat os, vel caro, vt additus carni augeat ipsam carnem vel os. ¶ Pro cuius rei intelligentia aduertendum est primum, quod in singulis partibus viuētis sunt quatuor virtutes ad præparandum cibum, siue alimentum, & assimilandum sibi & conuertendum in suam substantiam. Prima est attractiua, cuius officium

separantur partes minus purae à partibus purioribus, quae tamen partes iam habent virtutē nutriendi licet imperfecte. Comparantur enim partibus purioribus, sicut panis fabarū panis frumētī, quorū uterq; est nutritius licet inaequaliter; partes autem istae minus purae mittuntur à corde ad extremitates corporis ad nutriendum vngues & pilos & capillos. Cum enim sint partes magis terrestres, coeuientur nutriuntur ex simili illis nutrimento sicut bos ex foeno, aut rusticus ex castaneis. Ex partibus verò purioribus in corde fit sanguis perfectus, & iam est nutrimentum vltimum. Et ita est sententia vera Arist. lib. 2. de partibus animal. c. 3. vbi dicit alimentum vltimum esse sanguinē animalibus sanguinibus, quauis non sit negandum cū sanguine esse admixtum aliquid ceterorū humorū. Huius sanguinis in corde generati purissimae partes retinentur in corde pro nutritione ipsius cordis, quaedam verò subtiles valde, & quasi ros ascendunt ad venulas cerebri, praefertim dum animal vigilat, vt cerebrum frigidum & humidū auctuetur vt sit proportionatum instrumentū motus & cognitionis, aliae verò partes iterum remittuntur ad hepar, in quo plurimae sunt paruae venae, & ramificatae, per quas transmittit has puriores partes ad singulas partes corporis, & in eis mediante calore diffusio per partes corporis praedictae partes nutrimenti corū pununtur & conuertuntur in substantiam ipsius animati funentes formam osis, nerui, carnis, secundum varias dispositionem partium. Quae rē optimo exemplo manifestat Aristot. lib. 3. de partibus animal. c. 5. Imaginandum est enim venam illam maximam, quae est iuxta hepar, & dicitur vena caua, & in qua recipitur massa facta ex purissimis partibus in corde, esse veluti aquaeductum plenū sanguine habentem plurimos riuos à se manantes paruos quosdam, quosdam verò maiores in omnes partes corporis distractos. Nam ex illa vena maiori certa quaedam exactitate & iustitia vniciq; distribuitur quantum illi ad nutritionem satis est, si adsit alimētum, & in istis venis est vltima & perfecta deoētio atque purificatio alimēti. Hoc ergo modo sanguis per omnes venas distributus ingreditur poros, ibique conuertitur in reliquas partes viuētis, & ita restauratur id quod per calorem naturalem deperditum erat, & si conuertatur in plus quam fuerat deperditum, fit augmentatio & nutritio, si vero in minus vel in aequale fit adgeneratio. De hac re exactius agere medicorum munus est, quare haec sufficiant crassa & minerua dixisse. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primum respondetur, quod nutrimentum in quantum est in potentia ad rem quam alit, est etiam pars in potentia & sic nutrit. Ad confirmationē patet ex prima conclusionē. ¶ Ad secundum argumētum patet ex secunda conclusionē. ¶ Ad tertium etiam

A patet ex prima conclusionē. Et haec dicta sufficiat de materia augmentationis.

QVÆSTIO XI.

¶ Vtrum diminutio sit, & sensibilis.

ET videtur quod nō. Primo. Nam si datur, aut est à causa intrinseca, vel extrinseca; non ab extrinseca, quia cum id sit causa oppositorum, & augmentum & diminutio sint opposita, eadem ratione augmentatio esset à causa extrinseca, quod tamē est falsum vt patet ex dictis supra. Nec est à causa intrinseca, quia causae intrinsecae sunt materia & forma. Sed istae non sunt causae diminutionis, cum sint causae conseruationis rei. ¶ Arguitur secundo. Si ab aliquo causeretur diminutio in aequale calore naturali: sed hoc non, ergo. Minor probatur. Nam sequitur quod id est agens in seipsum auctione corruptiua, quod est contra Aristotelem. Sequela autem probatur. Nam si est causa diminutionis, est causa corruptionis substantiae animatae, quae est subiectum ipsius calor; sicut enim generatio praecedat augmentationem ita corruptio est praecedens diminutionem. Tunc vltra: Est causa corruptionis sui subiecti, ergo est causa corruptionis sui ipsius, corruptio enim subiecto corrumpitur & accidens. Nec valet dicere, quod licet nihil agat in seipsum per se auctione corruptiua, agit tamen per accidens, sic & calor naturalis per accidens corrumpit seipsum, & non per se. Intendit enim per se conseruari consumendo humidum radicale ad cuius corruptionem praeter intentionem naturae sequitur corruptio calor. Contra hoc replicatur. ¶ Arguitur tertio. Nam si calor naturalis est causa diminutionis solum per accidens, ergo assignari potest causa per se, quae tamen non potest dari. Probat autem conuenientia, quia omne per accidens reducit ad aliquid per se ex 2. & 8. Phys. si ergo datur causa per accidens diminutionis est etiam assignanda causa per se. ¶ De diminutione vt opposita augmentationi oportuit hic mentionem facere, nam contrariorū eadem est scientia, tamen quia ex dictis de augmentationis natura facile etiā diminutionis essentia constat, non est hic immorandū. Etenim illa proprie minuuntur quae augentur, & sicut cum res augetur manet eadem, ita cum minuitur, & cum minuitur etiam minuitur à propria virtute auctiua consumente plus humidū, quam conuertat in substantiam. Sed aduerte quod virtus nutritiua dum augmentum praestat per se illud intendit, quia est ad melius esse subiecti; at dum fit diminutio per se quem nutrit quantum potest, diminutionem autem non intendit, sed sequitur ex necessitate materiae, id est, quia virtus illa in materia recipitur & debilitatur agēdo, & sic retardatur à conse-

à coequeutione sui finis. Ex quo patet ad primum argumentum. Ad secundum autem optimē respo- sum est ibi. Ad tertium contra responsionē ibi data respondetur quod assignatur causa per se dimino- nis, sed haec est extrinseca, & est intentio primi agē- tis. Disponens enim animata etiam corruptibilia intendit ea augeri & diminui, vt haec vicissitudine successio in his inferioribus conseruetur. ¶ Super- est iam vt pauca de rarefactione dicamus, tū quia ad quantitatem terminari videtur, tū etiam quia multi existimant, inter quos est M. Soto. 4. Phys. q. 1. ad 7. quod rarefactio comprehenditur sub mo- tu augmentationis. Vt igitur examinemus, vtrum sit hoc verum, & sic augmentationis natura omni- bus numeris absoluta maneat, de rarefactione ser- monem specialiter praecipue cum nullus alius in to- ta Physica locussit, in quo cōuenientius disputari de ea possit.

QVÆSTIO XII.

¶ Vtrum in rarefactione acquiratur noua quan- titas.

Arguitur primo pro parte affirmatiua. Ter- minus à quo, & terminus ad quem eiusdem motus sunt in cōpossibiles; sed minor quan- titas in rarefactione est terminus à quo, & maior terminus ad quem, ergo maior quātitas, & minor non se compatiuntur. Maior patet ex 5. Phys. vbi dicitur, quod omnis motus est à contrario in con- trarium. Minor autē est nota, & consequētia probatur. Nam si illae quātitates sunt in cōpossibiles adueniente maiori definit esse minor, & sic semper est alia, & alia quātitas. Confirmatur. Nam Philo- sophus in 4. Phys. tex. 8. 4. asserit condensationem fieri per hoc quod magna dimensio quae prius erat in potentia fit actū, sed si esset eadem quātitas non educeretur tunc de potētia in actū, iam enim pra- fuisse in actū, ergo necessario secundum Philoso- phum concedenda est alia, & alia quātitas. ¶ Ar- guitur secundo. Nam si non acquiratur noua, sed maneat eadem magis extensa, sequitur quod quātitas suscipiat magis & minus, consequens autem est falsum, vt patet ex praedicamento Quātitatis, quod nos supra explicauimus agēs de alteratione, ergo. Sequela patet. Nam si modo est extensa est maior, recipit magis, si est cōdensata, est minor & recipit minus, ergo. ¶ Arguitur tertio. Nam si manet eadē quātitas ita vt non acquiratur noua, sequitur quod eadē numero quātitas sit in diuersis speciebus quāt- tatis, quod est impossibile, sicut quod idē homo sit in diuersis speciebus animalis. Probat sequela, nam modo est in specie bicubita, & si extendatur erit in specie tricubita, ergo. Cōfirmatur. Nam diuersitas passio- num arguit diuersitatem subiectō- rum

à quibus profauit, sed in rarefactione & conden- satione acquiritur noua figura, quae est passio quāt- titatis, ergo. Consequētia cum maiori patet, & probatur minor. Nam si ceru. v. g. quae erat quadra- ta postea rarefiat circulariter, acquirat nouā figu- ram, nam antea erat quadrata & deinde circularis, quae figurae speciem distinguuntur, & similiter fit ex circulari iterum per cōdensationem fiat quadrata idem contingit, ergo figura mutatur in rarefactio- ne & condensatione, ergo & quātitas. Nam figura est passio quātitatis, vt dicitur in praedicamento quātitatis in vltima specie. ¶ Arguitur quarto. In rarefactione, vt infra videbitur, acquiritur noua pars extensionis, aut ergo haec pars extensionis est in tota materia aut in aliqua eius parte, sed quocū- que dato sequitur duas extensiones esse in eadem quātitate, quod ita implicat ac si duae quātitates essent in eodem subiecto, ergo. ¶ Arguitur quinto & vltimo. Nam extensio est ratio formalis quā- titatis, ergo si habet maiorem extensionē ratio for- malis quātitas suscipit magis & minus, quod est falsum, quia species rerum sunt sicuti numeri.

In hac quae propter opinantium varietate fat- tis est difficilis, duo breuiter sunt agenda. Primum est sub quo genere motus sint rarefactio & cōden- satio, an sub generatione motus localis, an augmē- tationis, an alterationis in has enim tres species tan- tum Arist. 5. Phys. diuisit motum, & in eas oportet omnes alios reduci. Quod quidē non nisi ex termi- nis sciri potest: specifica enim ratio motū ex ter- minis sumēda est, vt ibidē asserit Arist. quare qua- rere de genere rarefactionis & condensationis idē est quod quaerere de eius termino per se. Alterum erit, an supposito quod per rarefactionem acquiratur quātitas, maneat eadem, an verò diuersa. ¶ Circa primum variae sunt sentētia. Prima est Alber. de Saxonia. 4. Phys. quod terminus rarefactionis est elongatio partiu, cōdensationis autē est appropriatio. Sed haec opinio est nulla. Elongatio em & appropin- quatio partiu sunt motus locales, nullus autē mo- tus potest terminari per se ad aliū motū, vt ait Philo- sophus 5. Phys. tex. 1. 1. Secūda est Burlei in codē 4. Phys. qui dicit, quod per rarefactionē & cōdē- sationē nullū absolutū de nouo acquirit, sed tantum relationes nouae, scilicet, maioritas & minoritas. Sed haec sentētia est etiā omnino falsa, quū Philo- sophus expressē vbi supra, probat motū nō termina- ri primō & per se ad relationē, Marfil. autē in hoc lib. q. 1. 5. tenet rarefactionē esse motū ad quātitatē & non ad qualitatem propriam, licet bene aliquo mo- do, scilicet, quoad sitū partiu, & elongationē parti- bus, quod dicit esse raritatem, vnde ponit istas quali- tates in quatuor specie quātitatis. Alij autem, inter quos videtur esse M. Soto. 5. Phys. q. 1. ad 7. & q. 2. ad primū inclinant aliquo modo in haec senten- tiā Marfil. dicit enim quod rarefactio terminatur

ad maiorem extensionem quantitatis, & condensatio est conuersio ad minorem extensionem, & sic rarefactionem & condensationem, reducunt ad motum augmentationis. ¶ Pro intelligentia veritatis sciendum primo est, quod vt colligitur ex Arist. 1. Phys. tex. 84. & 7. tex. 15. rarum est, quod sub magnis dimensionibus parum continet materia. Densum vero quod sub parvis dimensionibus multum continet materiam. V. g. flamma digitalis dicitur rara, quia habet minus de materia quam lapis digitalis qui dicitur densus; quod clarius apparet, cum ex stipula sit ignis, illa enim materia stuppe, quae sub parua erat dimensio, postea sub magna ignis dimensione est, ac raritatem recipit. Has definitiones D. Tho. etiam assignat in. 1. p. q. 9. art. 3. ad primum, & Caiet. ibi. & in. 1. p. q. 1. 1. 9. art. 1. & in. 2. d. 3. q. 2. art. 1. in corpore circa principium, & in. 3. p. q. 77. art. 2. ad 3. eas assignat ex sententia Arist. Ad quod autem praedicamentum pertineant raritas & densitas non etiam omnes conveniunt. Nominales enim raritatem nihil aliud putant esse quam rem raram, vt raritas ignis est ignis rarus; & densitatem esse rem densam, vt densitas lapidis est lapis densus; sed haec opinio eisdem rationibus impugnari potest, quibus 2. Phys. probat M. Sota figuram distinguere a re figurata. Alij autem, quos recitat Suiss. Calculator in ca. de raritate & densitate dicunt raritatem esse qualitatem positivam, densitatem vero esse eius privationem, & non aliquid positivum. Alij vero e conuerso affirmant densitatem esse quid positivum, sed raritatem esse privationem illius. Et hanc secundam sententiam sequitur ipse Calculator. Sed vera nulla est penitus ratio, quae vna magis dicatur positiva aut privativa quam alia. Alij vero dicunt, quod raritas est distantia partium, & densitas est propinquitas ipsarum, Alij vt Ocham in. 2. & 4. sent. q. est motus localis. ¶ Veritatem enim est, quod raritas & densitas sunt duae qualitates contrariae, & per consequens positivae sicut albedo & nigredo, & aliae propriae qualitates, & pertinent ad tertiam speciem qualitatis, quae est passiva vel passibilis qualitas. Hanc sententiam tenet Averrois & eius discipuli, D. Tho. in. 3. p. q. 77. art. 2. ad 3. Scotus Durand. & est communis. Et eam expressè videtur tenere Arist. in. 4. Phys. ubi supra. Non potest autem dici quod raritas & densitas pertineant ad quartam speciem qualitatis vt dicit Marsilius & alij cum eo. Nam quarta species qualitatis non est in quilibet parte corporis; figura enim non est in profunditate, sed raritas & densitas sunt in quilibet parte corporis rari, vt patet ex transparentia in igne & flamma, & aere vsque ad coelum. ¶ Sit ergo prima conclusio. Rarefactio & condensatio sunt possibilis. Haec conclusio est Arist. 1. Phys. tex. 84. vsque ad 89. & probatur eius ratione supponendo primo, quod eadem est materia susceptiva suc-

cessivae contrariorum; secundò quod habentia vnaque materiam sunt adiunctam transmutabilia. De quibus duobus suppositis, vide Metaphysicos in lib. 10. Met. & fauelli ibid. q. 2. 1. Ex his sic arguitur, Raritas & densitas sunt qualitates contrariae, ergo sunt aptae esse successivae in eadem materia ex primo praesupposito, ergo sunt aptae adiunctam transmutari ex secundo, ergo ex densa potest fieri rari, & e conuerso. Sed non fit ex densa rari nisi rarefiat, nec ex raro densum nisi condensetur, ergo rarefactio & condensatio sunt possibilis. In qua ratione quae est Arist. notandum est, quod ex ea evidenter sequitur quod raritas & densitas sunt qualitates tertiae speciei. ¶ Secunda conclusio. Rarefactio & condensatio sunt alterationes, & terminantur primo & per se ad raritatem, & densitatem, quae sunt qualitates. Pro cuius explanatione notandum quod in rarefactione tria reperiuntur, raritas maior, extensio maior partium, & occupatio maior loci. Similiter in condensatione reperiuntur tria, scilicet, maior densitas, minor extensio partium, & minor occupatio loci. Illud quod ex his tribus primo & per se acquiritur in rarefactione est raritas, in condensatione densitas, quae sunt qualitates tertiae speciei. Probat haec conclusio. Nam raritas & densitas sunt positivae qualitates tertiae speciei, vt patuit supra, & quia illis convenit diffinitio tertiae speciei qualitatis, ergo acquiruntur per alterationem. Nam alteratio est motus ad qualitatem, sed ista alteratio est rarefactio, quia à termino motus denominari debet, ergo. ¶ Tertia conclusio. Extensio quantitativa partium, & occupatio maioris loci consequuntur ad motum rarefactionis. Itaque quod primo & per se acquiritur per rarefactionem est raritas: consequuntur autem & secundario per eundem motum acquiritur maior quantitas, & maior occupatio loci. Sicut per albescionem primo & per se acquiritur albedo, secundario autem similitudo, quae consequitur ad illam albedinem. Quod diximus de rarefactione, dicendum est proportionabiliter de condensatione. Ista conclusio probatur. Nam per rarefactionem acquiritur maior quantitas, & maior occupatio loci, sed non acquiritur per se vt patet ex secunda conclusione, ergo secundario & consequuntur. Consequentia est bona, & maior probatur. Implicat aliquid rarefieri sine eo quod eius quantitas extendatur, vt patet ex definitione rari, ac per consequens sine eo quod maiorem occupet locum, ergo. Confirmatur. Cum enim aer, v. g. rarefiat rarefaciens generat raritatem, & nulla alia actione interveniente raritas illa fertur extensionem quantitatis, & non sibi dicitur actiones, quarum vna producat raritatem, & altera extendat quantitatem, ergo. De hac conclusione vide Caiet. in. 3. p. q. 77. art. 5. circa finem. Has duas conclusiones expressè habet S. Tho. in. 1. d. 17. q. 2. art. 1. & super hunc lib. de

Generat. lect. 13. ubi ait. Talis transmutatio, scilicet, rarefactio non potest proprie dici augmentum, sed alteratio, fit enim secundum transmutationem passibilium quantitatum, scilicet, rari & densi. Variatio autem quantitatis se habet ex consequenti, sicut ex motu, qui est secundum locum, variatur situs secundum dextrum vel sinistrum, non tamen dicitur motus secundum situm, quia variatio situs consequenter se habet ad variationem loci. Haec D. Tho. ¶ Ex his conclusionibus sequitur quod rarefactio neque est augmentatio neque reducit ad eam, sed est alteratio, quae est species distincta ab augmentatione. Nam motus distinguuntur ex terminis per se, ac augmentatio terminatur ad quantitatem, rarefactio vero ad qualitatem, ergo. Et licet rarefactio etiam terminetur ad quantitatem, id tamen est secundario, & consequuntur, motus autem non specificatur nisi ab eo quod est per se terminus motus. Deinde, quia licet rarefactio terminetur secundario ad quantitatem & augmentatio primario, in quo differunt illi motus, adhuc est alia differentia inter eos, quia per rarefactionem, vt infra dicitur, non acquiritur etiam secundario noua quantitas, aut noua pars quantitatis, sed praesistens extenditur ad maiores dimensiones: at vero in augmentatione acquiritur noua quantitas, aut noua pars quantitatis, quae addita praesistens virtute ipsius quod augetur, fit maior quam antea erat. De causis autem rarefactionis & condensationis optime agit Lavelus in. 5. Phys. q. 19. vide ipsum. ¶ Quantum ad secundam partem questionis, scilicet, an quantitas quae in rarefactione licet secundario acquiritur, maneat eadem, non desunt etiam opinionem. Etenim Marsilius ubi supra tenet quod in rarefactione acquiritur noua quantitas distincta à praecedenti ita quod tota praecedens corrumpitur, & loco eius alia de nouo generatur. Hanc opinionem sequitur Hispanensis in. 2. sent. d. 18. q. 2. Alij vero dicunt in rarefactione nonam acquiri quantitatem, sed tamen sine amissione praecedentis. Scotus in. 4. d. 12. q. 3. dicit oportere ab omnibus concedi aliquam quantitatis partem nouiter aduenire in rarefactione, postquam corpus extensius est. Confirmatur, quia omnis motus terminatur ad aliquid, quod non fuit ante motum, aliter motus esset frustra, ergo. Hanc sententiam Scoti sequitur nouus ille Philosophus, quem aliquando citare solemus, in. 4. Phys. q. 11. circa finem, sed neque iste autor neque Scotus explicat quomodo noua illa pars quantitatis subiecto adueniat, philosophatur tamen sicut de intensione qualitatum, vt supra exposuit est. Buridanus autem qui hac eandem sequitur sententiam in. 4. Phys. exponit hoc. Etenim ait quod quantitas nouiter adueniens non corrumpit praecedentem, sed adueniens & praecedens sunt simul in eadem parte subiecti, & illae simul existentes faciunt subiectum extensius, sicut nouus calor

adueniens simul cum praecedenti facit subiectum calidius. Et si arguatur contra eum, quia tum e duae dimensiones erunt simul & penetrabunt, respondet hoc non esse inconueniens, quando illae dimensiones faciunt subiectum extensius, esset autem si subiectum non esset extensius. Alij vero multi sunt qui tenent in rarefactione, & condensatione, manere eandem numero quantitatem, sed ista non omnes inter se conveniunt. Etenim Ocham in. 3. & 4. sent. quem communiter sequuntur Nominales dicit, rarefactionem fieri manente eadem quantitate per hoc quod illius quantitatis partes localiter mouentur, & magis distant, unde secundum istos rarefactio est moueri localiter. Alij vero vt omnes Committunt tenent hanc sententiam per hoc quod cum suo Averroei putant, quod quantitas est inseparabilis à materia, ita quod dum res rarefit & condensatione, nec quantitas perditur, nec de nouo acquiritur. Sed quaedam eorum istorum, scilicet, quod quantitas est inseparabilis à materia, est debile, & de eorum multa diximus in superioribus. Capr. tamen in. 2. d. 18. q. 2. conel. 4. & in solutionibus argumentorum contra eam & in. 4. d. 12. dicit quod in rarefactione eadem numero quantitas manet, ita quod neque pars aliqua aduenit de nouo, verum tamen dicit quod quantitas praesistens intenditur eo modo quod supra diximus formas accidentales intendi. Quod tenet conuictus autoritate D. Tho. qui id videtur asserere. Etenim in. 1. 2. q. 5. 2. art. 2. ad primum ait, quod in magnitudine corporali contingit dupliciter augmentum. Vno modo per additionem subiecti ad subiectum, sicut est in augmento viuicium. Alio modo per solam intensiorem ab omni additione sicut est in his quae rarefiunt, & in. 2. 2. q. 24. art. 5. ad 1. dicit, quod quantitas vt est forma accidentalis, est solum distinguibilis secundum subiectum. Et secundum hoc habet proprium augmentum sicut & aliae formae accidentales per modum intensiorem eius in subiecto, sicut patet in his quae rarefiunt, sicut probatur in. 4. Phys. tex. 84. In quibus locis videtur dicere S. Tho. quod manet eadem quantitas in rarefactione per hoc quod intenditur in subiecto. Sapientissimus M. Soto in. 4. Phys. q. 2. ad primum dicit, probabile esse & quod acquiritur noua quantitas, & quod non acquiratur, sed praesistens extenditur. Ferr. etiam in. 4. cont. gent. c. 65. varius est in hac parte, & in vtramque partem soluit argumeta. ¶ Pro decisione veritatis sit quarta conclusio. In rarefactione manente praesistenti quantitate non acquiritur aliqua pars de nouo. Haec conclusio est contra auctores secundae sententiae & est expressè Arist. 4. Phys. tex. 84. ubi expressè ait & probat, quod dicitur ex calido fit magis calidum nullo addito in materia calido, quod non esset calidum: sic magnitudo & paruitas sensibilis corporis extenditur non accipiente aliquid materia, vide super illum

hoc autem immobile ens, manifestum quoniam & de faciente dicemus similiter. Etenim mouens facere aliquid inquitur & faciens mouere. Sed tamen, differunt & oportet determinare. Non enim possibile est & mouens omne, agere & facere, si faciens opponitur patiendi. Hoc autem in omnibus, in quibus est motus passio. Passio autem est secundum quam alteratur solum. V.g. calidum & album. Sed mouere amplius quam agere est. Illud igitur manifestum est, quod motiua, partim immobilia tangunt, partim vero non tangunt.

Sed determinato tangere vniuersaliter quidem, quod est positionem habentium & hoc quidem motiua, hoc mobili, adinuicem autem motiua & mobili, in quibus existit, agere & pati. Est quidem igitur, ut in multum tactum quod tangit tangens. Etenim mouent mota omnia ferè, que in conspectu nostro. Quibus necesse est & videtur, tactum tangere, quod tangit.

Est autem (ut aliquando inquitur) mouens tangere solum id, quod mouetur, quod tangitur, autem non tangere id, quod tangit. Sed que mouent mota, quia homogenea necesse videtur esse quod tangitur tangere. Quapropter, si quid mouetur immobile ens, illud quidem tangit, quod mouetur, illud autem non. Inquitur enim aliquando tristitiam tangere nos, sed nos non eum. De tactu quidem igitur in naturalibus determinatum sit hoc modo.

EXPOSITIO TEXTVS.

Postquam Philosophus disputauit de Gener. & Corrupt. in communi, & de alijs sequentibus, scilicet, de augmentatione & alteratione: incipit modo determinare de quibusdam, que ad hanc requiruntur. Qua in re in principio proponit intentionem suam tex. 43. Quoniam autem primum de materia &c. Ergo cum sic disputandum de materia & vocatis elementis oportet primum tradere ea, que nostris temporibus cõfusa tractantur apud Philosophos. De elementis autem tres questiones proponit post discutendas. Prima est. An sint, necne. Secunda est, an sint semper eterna & ingenerabilia, an non, sed secundum aliquam partem saltim generentur. Tertia est, si generabilia sunt, an mutuo omnia & inuicem inter se ita vt vnũ ex altero, & e contra generetur, vel non sic sed ex vno reliqua generentur. De his tribus est determinandum, scilicet, quid mixtura, quid factio, & quid tactus, & primo determinandum est de tactu. Probatur prima pars. Generatio eorum, que sunt ex elementis non potest esse sine mixtura, ergo si se-

A terminandum est de generatione mixtorum, determinandum est de mixtura; qualiter enim fiat mixtio, & quid sit non est adhuc manifeste expositum. Consequentia est nota, & antecedens probatur. Nam secundum omnes Philosophos, qui de elementis, & eorum generatione egerunt, mixta non possunt generari sine congregatione & segregatione, sed congregatio est quædam mixtura, ergo. Secunda pars probatur. Non potest fieri alteratio aut congregatio, aut segregatio sine facere & pati, ergo de ipsis est determinandum. Consequentia nota, quia de congregatione & segregatione est agendum. Antecedens tamen probatur. Nam ponentes plura principia dicunt generationem ex illis fieri per actionem & passionem illorum, & ponentes vnum tantum principium, necesse est etiam esse ponit actionem & passionem, vt bene dicit Diogenes, quia si non essent omnia ex vno, nõ esset agere & pati. V.g. calidum infrididari & hoc calefieri rursus. Non enim caliditas transit in frigiditatem quando frigidum calefit, sed materia que erat sub frigiditate fit sub caliditate, vnde necesse est ad actionem & passionem ponere subiectam materiam. Sed hoc non est vniuersaliter verum, quod omnia agentia & patientia sunt talia, scilicet, habetia vnam materiam, sed solum illa que agunt, & patiuntur adinuicem. (Sunt enim, inquit D. Th. aliqua que agendo nõ patiuntur sicut substancia separate & corpora cælestia, que scilicet, corpora licet patientur, vt potest, que mouentur, non tamen patiuntur ab his que mouentur ab eis.) Probatur tertia pars conclusio nis. Nam est agendum de mixtura & agere & pati vt probatum est, ergo & de tactu. Patet consequentia, quia nec factio, nec passio, nec mixtura fieri possunt sine tactu; ea enim que adinuicem non se tangunt, non possunt adinuicem agere, & pati, nec misceri. Quarta pars conclusionis, scilicet, quod primo determinandum est de tactu probatur. Mixtura, agere & pati necessario supponunt tactum, ergo de ipso prius est agendum tex. 44. Ferè quidẽ igitur &c. Secunda conclusio. Sicut alia quã plurima nomina multipliciter dicuntur, quædã purè æquiuocè, quædam perprius, & postorius analogice, ita etiam in tactu contingit. Tertia conclusio. Tactus proprie & principaliter dicitur est in habetibus positionem, & per consequens locum, nam positio non est nisi in habentibus locum. Vnde in Mathematicis proprie inuenitur tactus, quia siue sint separata secundum rem, siue secundum rationem tantum habent locum. Quarta conclusio. Illa que se tangunt, debent habere vltima simul. Probatur, quoniam (vt dictum est in 5. Physicor. tex. 22.) tangere est habere vltima simul, ergo illa se tangunt adinuicem, que habent determinatas magnitudines & positionem, quod est habere vltima simul. Quinta cõclusio. Tactus est in mouentibus

tibus & motis. Probatur. Que sunt in loco & positionem habent, se tangunt, vt dictum est; at que in loco sunt, quædam finem, quædam deorsum, vel secundum aliam differentiam sunt, ergo omnia talia se tangunt. Vltimus; Talia autem aut grauitatem habent, vt terra, vel leuitatem, vt ignis, aut anibo, id est, vtrumque, sicut elementa media que sunt grauia & leuia secundum diuersos respectus, vt dicitur in quarto de celo, aut alterum eorum, sicut extrema, quorum alterum simpliciter est graue, & alterum simpliciter est leue: omnia aut talia sunt actiua & passiuua mutuo, motiua & mobilia, ergo horum tactus est, ergo manifestum est, quod illa proprie se tangunt, quorum diuerse sunt magnitudines, & simul habent vltima, que mouent & mouentur adinuicem per virtutem illorum vltimorum. Sexta conclusio. Mouens & motum, agens & passum conueniunt in hoc quod sicut est vnum mouens quia mouet quod mouetur, & aliud est mouens omnino immobile; ita est quoddam agens quod agendo patitur, & quoddam agens, quod agendo non patitur, & est impassibile. Septima cõclusio. Agere quod opponitur pati, non est omnino idem quod mouere, sed mouere in plus se habet. Hæc conclusio ponitur contra aliquos, qui dicunt facere & mouere se habere conuertibiliter. Probatur tamen cõclusio. Mouere proprie inuenitur in omnibus in quibus est motus quocunque modo, facere autem quod opponitur pati, non est nisi in alteratione secundum passibiles qualitates, vt secundum calidum, aut secundum album, ergo in plus se habet mouere. Octaua conclusio que corollarie sequitur ex precedenti. Mouentia immobilia, ea que mouent, tangunt aliquo modo, aliquo vero nõ. Tangunt aliquo modo; quia videlicet tangunt secundum virtutem, vt angeli mouentes cæles, non tangunt aliquo modo, quia non secundum quantitatem quia illam non habent. Vel si habent quantitatem vt corpora cælestia nõ tanguntur ab inferioribus secundum aliquod, sicut astra nõ tanguntur a terra quam mouent, & tunc non habent vltima simul cum vltimis illorum que mouentur. Nona conclusio. Tactus determinatur vel diffinitur sic. Tactus est in habentibus positionem, quorum vltima sunt simul mouentibus & motis actiuis & passiuus adinuicem. Probatur, quia ferè omnia que sunt in conspectu nostro mouent, dum mouentur: se sic tangunt dum tanguntur. Vnde decima conclusio. Aliquando mouens, id est, tangens tangit motum, sed non tangitur tangens ab eo quod tangitur. Probatur. Nam ens immobile tangit quod mouetur, ipsum tamen non mouetur ab eo. Similiter contristans tangit nos & tamen nos non tan-

A gi nus contristantem. Ille autem tactus est imprius, & metaphoricus. Etenim tactus proprius, qui solum reperitur in homogeneis, id est, in rebus vnius generis naturalis, mota mouent, & in talibus necesse est quod tactum tangat tangens; atque sic concluditur de tactu prout ad naturale pertinet. Aristoteles vsque ad præsentem locum plura differuit. Primò quidem falsas veterum de generatione opiniones attulit: secundo egit de generatione ipsa in communi & vniuersaliter; tertio de differentia inter generationem & alterationem, & de alteratione ipsa, & quomodo differt ab ea mutatione que est secundum locum: quarto quomodo differt ab augmentatione & de ipsa augmentatione quidã augmentatio sit, & quid id quod augetur, & quo augetur, & quis modus sit, secundum quem augetur, que augetur. Hæc quatuor hæctenus tractauit. Nunc autem consequenter oportebat cum dicere de generatione eorum, que singulariter generantur, vt potest de generatione eorum, que in metheoris fiunt, de generatione metallorum & lapidum, de generatione plantarum & generatione animalium. Hæc enim singulariter ac seorsim generantur. Cum ergo de his Arist. postea sic dicitur, & opus sit, vt qui discipulaturus est de generatione singulari, prius differat de materia proxima vnicuique generationi, vt potest que nam fit materia que subiecta est metheoris, que nam fit quæ metallis, & que reliquis eodem. Sed vt sermo qui est de materia in communi, & que est virtualiter omnibus naturalis formis subiecta, de qua in Phisicis nos docuit, præcedit reliquos omnes tractatus, qui sunt de naturalibus omnibus; ita etiam opus est, vt sermo qui est de materia proxima eorum, que singulariter generantur, præcedat eum, qui de generatione particularium & de materia que est subiecta vnicuique ipsorum. Hæc autem materia particularis communiter accepta sunt elementa, ergo necessarium erat præsumere sermone de elementis; non enim propria materia cuiusque inueniri potest, nisi elementa præstantur. Hæc enim communiter post primam materiam omnibus sunt subiecta tãquam corpora materia eorum omnium que generantur. Idcirco antequam aliorum disputationem aggrediatur Arist. in 2. lib. de Generat. tractat de elementis & quia de elementis & eorum generatione & natura conuenienter non poterat disputari, nisi prius quædam necessaria que ad ea præsupponuntur sciretur, ideo Arist. in omnibus sequentibus capitulis huius primi libri de eis tractat, que præsupposita sunt; Tria, scilicet, quid tactus, quid agere & pati, quid mixtura. Vbi aduertendum imprimis est circa illa prima verba. (De materia & vocatis elementis) quod (vt Philosophus ait hic) per materiam, & vocata elementa idem intelligit Arist. sed primum, scilicet, materia exponitur

per secundum, scilicet, vocata elementa, ne quis credat eum velle dicere de prima materia secundum se, de qua iam dixit in .1. Physi. sed vult agere de elementis. Dixit vero vocata elementa secundum eundem Philopponum, quoniam non idem demonstravit, quod haec sunt elementa; secundum alios, quia quatuor haec elementa non proprie sunt elementa; sed materia prima est proprie elementum. ¶ Circa primam conclusionem est dubium. Primo, nam de tactu dicitur in .2. lib. de Anima, ergo hic non debet de eo agi. Secundo, De actione & passione agitur etiam in .5. Meta. ergo. Tercio, quia de mistura tractatur in .4. libro Meteororum, ergo hic superflue Arist. agit de illis. ¶ Ad primum dici potest de tactu agi in libro de Anima prout est vnus quinque sensuum, hic vero vt passio est corporum actuorum passio rumque & miscibilium. ¶ Ad secundum respondetur quod in .5. Met. dicitur de possibile & actione vt sunt differentiae entis, quod diuiditur per potentiam & actum; hic vero vt sunt rationes corporum Physicorum. ¶ Ad tertium quod de mistura agit in .4. Meteororum videlicet ipsorum humorum, at vero hic agit de ea vt est mistum elementorum. ¶ Circa tertiam conclusionem est dubium; Verum Mathematica res à loco abstrahant. Et videtur quod sic. Primo, quia abstrahunt à virtute conservatiua rei locatae, ergo & à loco. Secundo, quia Mathematica abstrahunt ab alijs accidentibus vt à motu, & materia & c. ergo & à loco. In contrarium est Arist. hic & Comment. & D. Tho. Cuius ratio est. Nam licet Mathematica abstrahant ab alijs accidentibus, impossibile est tamen ea imaginari sine loco, cum corpus naturale non sit in loco nisi secundum suas dimensiones & non per aliam accidentia, locus ergo inseparabilis est à Mathematicis corporibus. Ad primum respondetur quod locus accipitur dupliciter. Vno modo Physice; alio modo Mathematica pro vltima superficie corporis ambientis. A loco Physico abstrahunt Mathematica, non autem à loco mathematico. Etenim vt dicitur in .4. Physi. locus debetur primo rei ob suam quantitatem, locus autem naturalis ob qualitatem. Vnde si d. retur corpus quantum ab alijs separatũ, vtiq; deberetur ei locus, & locum repletet, sed per accidentis locus naturalis ei competeret, non enim magis sursum quam deorsum aptum esset esse, modo autem cum non est separatum quantum à quali, re, sed ratione sola, idem est locus re pro vtroque, sed ratione diuersus. Nam locus vt locus, & vt ambies correspondet corpori vt est quantum; locus vero vt talis est, id est, vt has vel illas claudat qualitates debetur corpori eidem vt quale est. Ex dictis patet ad secundum. ¶ Circa sextam conclusionem notandum est D. Tho. hic, quod agens, siue factus potest sumi dupliciter; vno modo communiter prout, scilicet, virtus alicuius procedit quocunque modo in id

quod subiecitur sibi, & hoc modo superius est ad mouens. Alio modo potest sumi naturaliter siue Physice, & hoc modo in minus est quam mouens, & opponitur secundum suam speciem patienti. ¶ Notandum tandem circa omnia haec dicta de tactu à Philosopho, quod imprimis tactũ diuidit in tactum proprie dictum, & impropre. Rufus tactus proprie dicitur diuiditur in tactum Mathematici, & in tactum naturalem siue Physicum. Ad tactum Mathematicum requiruntur tres condiciones, scilicet, positio magnitudinum, locus & vltima esse simul, & si corpora Mathematicalia inuenirentur separata, possent se tangere isto modo. Ad tactum autem Physicum requiruntur istemet tres condiciones, quibus additur alia quarta, scilicet, actio & passio mutua, & de isto est hic principaliter sermo. Tactus autem impropius est quando mouens mouet id quod tangit, non tamen mouetur ab eo, sicut angelus mouet coelum, & non mouetur ab eo. Et iste dupliciter potest inueniri, vno modo in rebus immaterialibus non habentibus quantitatem, & ista quando tangunt alia tactu proprio ita quod dum tangunt tanguntur, vt quando ignis comburit lignum. Aliquando vero tangunt tactu improprio, ita quod dum tangunt non tanguntur, sicut coelum lune mouet ignem, & vnum coelum aliud coelum sibi proximum, & hoc modo tangit homo quando alium contristat dicendo illi verbum iniuriolum. Tunc enim contristans tangit contristatum, & contristatus non tangit contristatum. Est autem diferimen; nam tactus iste Metaphoricus, qui dicitur virtutis, si est in rebus materialibus & corporalibus, necessãriò presupponit tactum proprium, vel ipsius vel alterius corporis; vnde distans corporale non agit in distans, nisi in proximum agat & immediatum corpus. At tactus virtutis à re spirituali non presupponit tactum quantitatis, vnde intelligentia mouet orbem non petaliud medium corpus, aliter enim processus esset in infinitum, si ad vnum indigeret alio. Tactus autem de his tribus tactibus analogice dicitur, vt expressè dicit Arist. in princ. capitis, quod propter eius autoritatem omnes concedant. ¶ Sed tamen est dubium. Quod sit membrum principale horum trium. Et videtur quod omnium primus est Mathematicus. ¶ Primo, quia tactus est passio quantũ, & habetis positionem; at corpus Mathematicum vt quãtũ est, dicit intrinsecè, & formaliter ipsam quantitatem, ergo tactus ipsius est primus. ¶ Secundo, quia tactus Physicus pendet ex Mathematico, nisi enim quantitas esset, tactus non esset, at non è contra; potest enim Mathematicus absque Physico consistere. Confirmatur. Quia est simplicior, reliqui sunt compositi, & habent se per additionem ad ipsam.

¶ Tercio.

¶ Tercio. Quia ab Arist. primus omnium ponitur, atque talem proprie tactũ vocat; est ergo primus, & reliqui per attributionem ad ipsum dicitur. Propter haec argumenta quidam nouus autor putat tactum magis proprie dici de Mathematico quam de reliquis, & quod Mathematicus est primus omnium. ¶ Sit tamen prima conclusio. Tactus primo & principaliter dicitur de tactu Physico siue naturali, & de alijs per analogiam & attributionem ad ipsum. Haec conclusio est Philopponi, & D. Tho. hic, & ceteri videtur esse Arist. Nam ipse in toto capite praecipue inuestigat rationem tactus Physici & ita ipsum solum diffinit. Nam diffinitio hic assignata ab eo in tex. 45. solum conuenit tactui Physico, alijs autem tactibus diminutè & per analogiam, ergo ipse est secundum Arist. primus & principalis tactus. Secundo probatur. Nam quod tactus Physicus sit prior tactu Metaphorico, omnes concedunt, quod vero sit etiam prior Mathematico, probat optime D. Tho. Nulla enim verè sunt in loco & se tangentia nisi naturalia; scilicet eadem esse accepta, in quibus sunt Mathematica secundum esse suũ, & ideo etiam in ipsis habent locum & tactum, ergo. ¶ Sit secunda conclusio. Ratio tactus proprie & formaliter inuenitur tam in tactu Mathematico, quam in Physico, licet per prius in Physico, vt dictũ est, in Metaphorico autem non inuenitur formaliter, sed tantum denominatione extrinseca in quantum habet similitudinem & proportionem cum tactu Physico; quare proportio consistit in hoc, quod sicut tangens proprie tangit contactu quantitatum, ita tangens improprie tangit contactu virtuali. Haec conclusio videtur esse Arist. Nam ait, quod tam tactus Physicus, quam Mathematicus sunt proprie contactus, tactum autem alium vocat Metaphoricũ, ergo. Confirmatur. Nam ridere solum inuenitur in homine formaliter, & in prout tantum denominatione extrinseca, quia de vtroque dicitur metaphorice, ergo. ¶ Aduertendum tamen est hic, quod haec tria membra tactus D. Tho. in .1. p. q. 75. arti. 1. ad tertium, ad duo reducit & bene. Dicit enim quod duplex est tactus; aliter secundum virtutem, & operationem, alius secundum quantitatem. Tactus virtutis est quem hic Aristot. vocat metaphoricum, sub tactu autem quantitatũ continetur tactus Physicus & Mathematicus. De hac diuisione infra dicemus plura. ¶ Ad argumenta. Ad primum quod tactus in communĩ non est passio quantũ, bene tamen tactus Mathematicus. ¶ Ad secundum quod tactus Physicus pendet à Mathematico materialiter, non tamen in ratione formali tactus, quoniam in hac ratione Mathematicus pendet à Physico. Dependencia autem materialis non causat analogiam; sicut quaternarius pendet à ternario materialiter, quia non potest esse quaternarius nisi sit ternarius, & tamen numerus non dicitur per prius de ternario;

quam de quaternario. Ad confirmationem respondetur, quod patet ex hoc exemplo allato. ¶ Ad tertium respondetur quod Arist. egit prius de tactu Mathematico, quia Physicus ipsum praesupponit materialiter. Ad illud autem quod dicitur, quod illum vocat tactum proprie, patet ex secunda conclusionem.

CAPVT. VII.

E facere & pati dicendum deinceps. Suscepimus enim à prioribus subcontrarias inter se sermones. Multi quidem enim, dicunt concorditer, quod simile quidem à simili omne impas-

sibile est, propterea quod non magis actiuum aut passiuum est alterũ altero; omnia enim eadè similitèr insunt similibus. Dissimilia autem & differentia & facere & pati adinuicè sunt innata. Etenim, quando minor ignis à maiori corrumpitur propter contrarietatem hoc inquit pati. Contrarium enim esse multum pauco.

Democritus autem vltra alios dixit solus singulariter. Inquit enim idè & simile esse facies & patiens. Quia altera & differentia non contingit pati adinuicem. Sed si altera existentia faciunt aliquid adinuicem, non secundum quod altera, sed secundum quod idem aliquid sunt, sic hoc accidere eis. Quae dicuntur igitur haec sunt.

Videtur autem hoc modo dicentes subcontrarios dicere sermones. Causa autem contradiccionis est, cum totum insperxiffe debuissent partem tantum aliquam vtrique dixerunt. Simile enim omnino indifferens rationale est non pati à simili. Nihil enim magis actiuum erit alterum quam alterum. Sed si simile à simili pati aliquid possibile est ipsum à seipso. Quamvis his ita se habentibus, nihil vtrique erit, nec incorruptibile, neque immobile. Sed si simile secundum quod simile actiuum ipsum enim seipsũ mouebit omnne. Et omnifariam alterum & nullatenus idem similitèr. Neque enim patietur albedo à linea, aut linea ab albedine. praeterquam secundum accidens, puta si accidat albam, siue nigram lineam esse. Non exterius enim ipsa seipso à natura faciunt quaecunque neque contraria, neque contrariis sunt.

Sed quoniam non quodcunque natum est pati & facere,

facere, sed quæcunque aut contraria sunt, aut contrarietatem habent necesse est patiens & faciens, genere quidem simile esse & idem, specie autem dissimile & contrarium. Natum est enim corpus à corpore, sapor à sapore, color autem à colore. pati vniuersaliter autem homogeneos ab homogeneo. Huius autem causa, quoniam contraria in eodem genere omnia. Faciunt autem & patiuntur contraria abinuicem. Quapropter necesse est qualiter quidem esse eadem faciens & patiens, qualiter autem altera & dissimilia abinuicem. Quoniam autem faciens & patiens, genere quidem eadem & similia sunt: specie autem dissimilia, talia autem contraria manifestum quoniam actiua & passiuæ, sibi inuicem sunt & contraria & mediæ. Etenim vniuersaliter generatio & corruptio in his & his. Et ideo rationale iam ignem calefacere & frigidum infrigidare. Contraria enim hæc sunt ideo & actiua & passiuæ. Et vniuersaliter faciens assimilare sibi ipsi patiens. Faciens enim & patiens contraria sunt & generatio in contrarium, Quapropter necesse est in faciens patiens transmutari. Sic enim generatio in contrarium erit.

Secundum rationem autem non eadem sunt dicentes; Ambo tamen est tangere naturam. Dicimus enim pati quandoque subiectam. V. g. sanari hominem & calefieri & infrigidari & alia eodem modo. Quandoque autem calefieri frigidum sanari autem exortantem. Ambo autem sunt vera. Eodem modo & de faciente. Quandoque enim calefacere hominem inquitur, quandoque autem calidum. Est quidem enim ut materia quod patitur, est autem ut contrarium. Ad id quidem igitur respicientes idem oportere habere existimauerunt faciens & patiens ad alterum autem contrarium.

Eodem modo suscipiendum est de facere & pati quo & de moueri & de mouere. Dupliciter enim dicitur & moueri. In quo enim est principium motus, videtur hoc mouere: (principium enim prima causarum,) & rursus vltimum ad id, quod mouetur ad generationem. Similiter autem & de facientes. Etenim, Medicum sanare dicimus vniuersum. Primum igitur mouens nihil prohibet in motu quidem immobile esse. In quibusdam autem est & necessarium vltimum autem semper mouere motum. In actione autem pri-

um quidem impassibile, vltimum autem & ipsum patiens.

Quæcunque autem non habent eandem materiam faciunt impassibilia existentia. V. g. Medicatiua. Ipsa enim faciens sanitatem nihil patitur à sanato. Cibum autem faciens ipse patitur etiam. Aut enim infrigidatur aut calefit, aut aliud quid patitur simul facies. Est autem Medicatiua quidem ut principium. vltimum autem, cibus est, & tangens. Quæcunque quidem igitur non in materia habent formam, hæc quidem impassibilia sunt actiua. Quæcunque autem in materia passiuæ. Materiam quidem enim dicimus omnes similiter eandem (ut ita dicam) esse oppositorum cuiuscumque & ut genus ens. Potestas autem calidum esse presente, calefaciente & approximante, necesse est caleferi. Ideo (quem admodum dictum est) hæc quidem impassibilia actiuorum, hæc autem passibilis, & quemadmodum in motione eodem modo habet & in actione. Illic enim primitus mouens immobile & in factiuis primitus faciens impassibile.

Est enim factiuum causa, ut vnde principium motus. Cuius autem gratia non actiuum. Nam sanitas non factiuum est nisi secundum metaphoram. Etenim hoc quidem faciente quando existit generatur aliquid patiens. Habituibus autem presentibus non amplius generatur aliquid, sed est iam. Species autem & finis, habitus quidam. Materia autem secundum quod materia, passiuum. Ignis quidem igitur in materia habet calidum. Si autem aliquid separatim calidum esset, hoc nihil pateretur. Hoc quidem igitur forsitan impossibile est separatim esse. Si autem sunt quedam talia in illis trique erit verum, quod dicitur. Quid quidem igitur, facere & pati & in quibus insit & quare & quomodo, determinatum sit hoc modo.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio. Postquam egimus de tactu dicendum est de facere & pati. Circa quod sunt subcontrarij sermones aliquorum Philosophorum; multi enim dicunt concorditer, quod simile nunquam agit in simile, sed tantum dissimile in dissimile, unde dicunt quod ignis paruus à maiori corripitur, propterea quod sunt sibi contrarij in magnitudine, nam multum contrarium est paucis; Ratio horum est, quia inter similia vnum non habet magis rationem agentis quam aliud, nec e converso, aliud

non

non habet magis rationem patientis quam agentis. Omnia enim hæc, scilicet agere, & pati similiter & eodem modo insunt his que sunt familia. Democritus autem huic contrariam opinionem tenet, qui in sua opinione fuit singularis, & solus: dixit enim quod agens & patiens est omnino idem, & simile. Ratio ipsius est, quia que sunt diuersa & dissimilia, nec agunt, nec patiuntur abinuicem. Si autem contingat, quod aliqua diuersa & dissimilia agant, & patiantur adinuicem, hoc non est in quantum diuersa sunt, sed in quantum aliquo modo sunt idem, & similia. Hæc ergo sunt que accepimus ab antiquis de ipso facere, & pati. Secunda conclusio. Illi Philosophi loquuntur sermones subcontrarij; qui ideo dicuntur subcontrarij, quia quodammodo sunt veri, & quodammodo sunt falsi; unde aliquo modo compatiuntur se adinuicem, sicut contraria propositiones. Probatur, quia causa diuersitatis istarum opinionum est, quia cum oporteat considerare naturam actiuorum & passiuorum ex utraque parte, scilicet, tam ex parte terminorum, quam ex parte subiecti, sicut tam ex parte materia quam ex parte forme quod idem est, considerauerunt tantum vnam partem, & ideo in parte verum dixerunt, & in parte falsum. Primi enim qui dixerunt actiua & passiuæ omnino dissimilia esse debere, considerauerunt ea tantum ex parte terminorum siue formarum; & in hoc bene dixerunt. Quia non est rationale & conueniens, quod simile omnifariam ab omnino, id est, in materia & forma patiatur ab omni sibi simili in materia & forma. Quod patet primo ratione antiquorum, quoniam tunc nulla est ratio quare magis vnum agat in aliud quam e converso. Secundo. Quia si ratio agendi est, quia aliquid est simile, ergo vbi fuerit maior similitudo, erit magis actio, & per consequens & idem poterit agere in seipsum, consequens autem est impossibile, ergo. Sequela videtur nota, cum non possit esse maior similitudo, quam eiuusdem ad seipsum. Impossibilitas consequentis ostenditur, quia si idem agit in seipsum, nihil erit incorruptibile aut immobile; ipsum enim cum sit sibi simile semper agat in seipsum. Democritus etiam qui dixit actiua & passiuæ similia esse debere, considerauit ea solum secundum materiam & quantum ad hoc bene dixit, quia id quod est omnino alterum, & nullatenus idem, impossibile est quod agat in alterum, aut patiatur ab eo. Quia ea que in nullo conueniunt, videmus non agere & pati adinuicem, sed ea que in aliquo conueniunt. Linea enim non agit in albedinem, nec albedo in lineam nisi in quantum est vna materia in qua est linea, & albedo. Secundo, quia non sunt contraria ea, que omnino diuersa sunt, at inter contraria actio reperitur. Hæc enim ab vno subiecto mutuo se expellunt secundum actionem & passionem, ergo. Tertia conclusio. Illa que agunt &

patiuntur adinuicem, & sunt aliquo modo idem & simile, aliquo vero modo non idem, sed dissimile, idem quidem genere, id est, materia (nam vt hic ait D. Tho. Arist. non sunt generis logicæ, quia hoc modo omnia corpora essent eiusdem generis, sed sumitur genus naturaliter & Physicæ, & hoc modo omnia que communicant in materia sunt eiusdem generis, sicut solemus etiam explicare illud axiomata; Corruptibile & incorruptibile differunt genere) distincta autem specie. Hæc conclusio habet duas partes. Prima probatur primo inductione. In natum est enim pati corpus à corpore, sapor à sapore, color à colore, & in vniuersum ea que sunt homogeneos ab homogeneo; id est, ea que sunt vnius generis ab alijs que sunt eiusdem generis. Secundo probatur ratione. Omnis actio est ratione alicuius contrarietatis, contraria autem sunt eiusdem generis, ergo debet esse eiusdem generis. Secunda vero pars conclusionis, scilicet, quod debet esse distincta specie probatur. Quia actiua & passiuæ adinuicem sunt contraria & mediæ, quare etiam habet quædam contrarietatem vt. 5. Physicæ dixit Philosophus, ergo inter agens & patiens debet esse dissimilitudo & contrarietas, hæc autem non inuenitur proprie inter ea que sunt eiusdem speciei, ergo oportet quod agens & patiens sint dissimilia in specie. Maior probatur primo, quia talia sunt eiusdem generis specie differentia, que mutuo agunt, ergo contraria. Secundo, quia generatio & corruptio inter contraria sunt, ergo & actio & passio, & sic actiua & passiuæ. Quarta conclusio que inferitur ex præcedenti. Vnum quodque dum agit, assimilatur sibi passum contrarium. Probatur, quia generatio est inter contraria, ergo dum aliquid generat, & agit circa suum contrarium intendit illud reducere in contrarium, quod est simile sibi. V. g. dum calidum agit in frigidum, & intendit generare, conatur frigidum reducere in suum contrarium, quod est calidum & sic sibi assimilatur effectum; & sic patiens mutatur in faciens, id est, in idem specie cum faciente. Quinta conclusio. Antiqui Philosophi in principio capitis citati sibi inuicem contradicere videtur non eadem dicentes, quia non habuerunt eandem rationem, id est, considerationem, vtrique; tamen tegerunt naturam actiuorum & passiuorum vel secundum aliam litteram ambo tegerunt verum. Hæc conclusio eadem est cum secunda, iterum tamen cum hic Arist. ponit clarius quam ibi. Probatur conclusio. Qui enim actionem inter contraria ponebant, respiciebant formam; qui vero inter similia vt Democritus, respiciebant subiectam, quod id est contrarium, & tam secundum contraria, quam secundum subiectum actio & passio predicatur. Dicitur enim calidum calefacit & ignis, seu corpus calefacit, frigidum calefit, corpus calefit. Cum tributur subiecto est similitudo, cum vero ipsi contrario dissimilitudo. Et vtrumque verum est, ergo. Sexta conclusio. Duplex est mouens, alterum quod

quod est causa efficiens, & est primum. Alterum est ultimum & proximum effectus, & generationis id est, primum mouens, in quo est primum principium motus, quod verisimile mouere videtur; principium enim mouendi est prima causa causarum virtutem habens mouendi à seipso non ab alio. Vltimum autem mouens est id quod mouet, & post quod non est aliud mouens, sed post ipsum est solum id quod mouetur ad generationem. Similiter duplex est faciens. Quoddam primum, sicut medicus qui est prima causa sanitatis, & quoddam vltimum, sicut vinum vel potio, quæ etiam est causa mouens ad sanitatē. Hæc conclusio probatur, quia facere & pati dicuntur multipliciter sicut mouere & moueri, atque ita vtrumque dicitur dupliciter. ¶ Septima conclusio. Sicut in mouentibus primum non est necessarium quod mouendo moueat, imò aliquando est necessarium quod non moueatur, vt patet de mouente omnium primorum vltimum vero semper mouens mouetur: ita etiam in facientibus fit, quia faciens primum dum facit, non patitur, sed manet impassibile, vltimum autem dum facit, patitur. Probatur hæc conclusio. Quæcunque habent eandem materiam, faciunt & patiuntur, at proxima agentia habent eandem materiam cum passio, prima autem non semper, ergo illa agunt, & patiuntur semper, non autem illa. Minor patet exemplo medicus enim non alteratur ab eo, qui sanatur, cibus autem & potio alteratur. Medicus autem primum est, cibus vero vltimus, ergo. ¶ Octava conclusio. Quæcunque agentia quæ non habent formam in materia eiusdem rationis cum passibilibus, cum sint de numero agentium siue actiuorum, sunt impassibilia, id est, agentia quæ non communicant in materia cum patientibus dum agunt in ea, non patiuntur. Quæcunque autem agentia, quæ habent formam in materia eiusdem rationis sunt passiva, id est, agentia quæ communicant in materia cum patientibus dum agunt in ea, patiuntur. Hæc conclusio eadem est cum superiori, nisi quod hæc est vniuersalior & generalior illa, & patet eadem ratione, & secundo probatur explicando quid sit materia eiusdem rationis. Nam est illa que est susceptiva contrariorum, & dicitur vt genus (non prædicabile, sed secundum quod genus dicitur subiectum primum quod subsistat duobus contrarijs aut pluribus,) ergo quæ habent materiam eiusdem rationis, possunt suscipere contraria, ergo si frigidum. v. g. agit in calidum potest fieri calidum, sed quod potest esse calidum præsentem calefacientem & approximatē, necesse est caleferi, ergo & necesse est quod dum agit patiat, ac per consequens sicut dictum est, illa actiua erunt impassibilia, quæ non communicant in materia, illa autem passibilia, id est, quæ patiuntur agendo, quæ communicant in illa. Sicut autem dictum est in motione ita

A dicendum est in actione, quia sicut in mouentibus primum mouens est immobile, ita in effectibus primum efficiens est impassibile. ¶ Nona conclusio. Agens est principium vnde motus, & est diuersum à causa formali & finali. Prima pars patet, & secunda probatur, & primo quod distinguitur à causa finali. Nam causa finalis non est actiua nisi secundum metaphorā, faciens autem est actiuū propriū, ergo faciens non est causa finalis. Maior probatur ex exemplo, quia sanitas desiderata nisi metaphorice non efficit. Minor verò patet ex prima parte conclusionis. Secundo probatur simul, quod faciens non sit causa formalis nec finalis. Quando faciens est secundum actum faciens, tunc aliquid generatur in patiente, sed existente causa formali aut finali in patiente nihil producit, sed iam productum est, ergo faciens non est causa formalis aut finalis. Minor probatur. Habitibus præsentibus nihil generatur, sed iam genitum est, sed causa formalis & finalis sunt quidam habitus, ergo causa formali & finali existentibus nihil generatur, sed iam genitum est. ¶ Decima conclusio. Patiens est causa materialis, & habet materiam ratione cuius patitur. Probatur. Nam materia est secundum se principium passionis, eatenus enim res patitur, quatenus sunt in materia vt calor patitur & destruitur, quia est in materia: si enim extra materiam esset non posset pati, quamuis non possit esse extra materiam. At si quæ sunt talia, scilicet, à materia separata non possunt pati quantum agunt. ¶ Circa hoc caput notandum est primo, quod postquam Philosophus determinauit de tactu, quod est vnum de tribus necessarijs ad principale propositum, in hoc capite incipit determinare de facere & pati, quod quidem congruo ordine agit. Primum sicut tactus præcedit actionem & passionem, eo quod agentia & patientia necesse est quod adinuicem se tangant, ita agere & pati præcedit missionem, eo quod ad missionem necesse est, quod aliquid agat, & aliquid patiat, vt infra dicitur, atque ita Arist. propter hanc causam consulto prius de facere & pati quam de missione disputacionem instituit. ¶ Circa sextam nota, quod postquam Arist. explicuit naturam passiuorum & actiuorum ostendendo quæ & qualia sunt, scilicet, quod sunt quodammodo similia & quodammodo dissimilia, quarit nunc quoniam modo se habeant hæc quæ faciunt & patiuntur. Num omne quod facit etiam contra patitur, an non quod est querere, vtrum omne agens agendo recipiat. Cui quæstioni Arist. respondet, quod quidam agentia & patientia comunicant in materia, quod agens agendo recipitur. De hac tñ quæ multa infra dicemus. ¶ Circa octauā conclusionē notādi, quod ex illa & eius ratione sequitur cetera aliquos autores oppositum sentientes Arist. velle, quod materia horū inferiorū est alterius rationis à materia cœli. Etenim vt ait ipse quando

quando aliqua duo habent materiam eiusdem rationis necesse est vt si agens est præsens & approximatū vt aliud patitur. At verò præsentem ignem & tangente cœlum lunam non necesse est calefieri imò necesse est non calefieri, vt dicit Philosophus in 1. de celo, ergo materia cœli & horū inferiorum secundum Philosophum est alterius generationis & rationis. ¶ Circa secundam probationem nonæ conclusionis notandum est habitum dupliciter posse sumi: vno modo pro habitu qui est principium operationis, sicut habitus iustitiæ, aut temperantiæ, aut etiam scientiæ. Et de talibus falsa esset propositio Philosophi, scilicet, quod habitibus præsentibus nihil generatur, sed iam genitum est. Cum enim habitus illi sint ex natura propria ad operationes ordinati, si cessarent illi præsentibus operationes, frustra omnino darentur ad operandum. Alij sunt habitus qui sunt operationum terminati, vt sanitas quæ est finis operationis Medicinæ, & de talibus est intelligendus Philosophus. Istis enim positjs cessat operatio: habito enim fine cessat operatio, finis autem est aliqua forma, & sic habito tali habitu iam factum est, & nihil producit, sed productum est.

CAPVT. VIII.

*V*omodo autē contingat hoc accidere, rursum dicamus. His quidē videtur pati in quodque per quosdam poros ingrediēte faciēte, vltimo & principali. Et hoc modo, videre & audire nos inquirunt & secundum omnes alios sensus sentire. Amplius videri per aerem & aquam & per transparentia: quia poros habent inuisibiles, propter paruitatem, spissos autem & secundum ordinem; & magis habent transparentia magis.

His igitur in quibusdam determinauerūt ita, quemadmodum & Empedocles, non solum in facientibus & patientibus, sed & misceri inquirunt ea, quorum pori inuicem sunt commensurabiles.

Compendiose autē, maximè & de omnibus, vno sermone determinauerunt, Leucipp. & Democritus, principium facientes secundum naturam.

Quidam enim Antiquorū opinati sunt ex necessitate esse vnum, omne & immobile. Vacuum quidē enim non ens. Moueri autē non posse, si non vacuum separati. Neque, rursum multa esse, si non sit segregans. Hoc enim nihil differt, vt si quis exi-

A *stimer non continui esse omne. Sed res diuisas se inuicē tangere & fore multa, & non vnum esse & vacuum. Si enim vbiq; diuisibile, nihil esse vnum. Quapropter, neq; multa, sed vacuum omne. Si autē, si diuisibile quidem tum autē non, fictitium aliud hoc vbiq; videri. Vsq; quantum enim & propter quid hoc quidem se habet ita esse totale & plenum est, hoc autem diuisum simplicius autem & sic fore necessariū non esse motionē. Ex his igitur vtrique sermonibus, transcendentibus sensum & despicientes eum, enunciant, ac si conueniens sit rationem, equū, vnum & immobile, omne esse dicunt & infinitum quoddam. Finem enim finire vtrique ad vacuum. Hi igitur propter causas has enunciant ita de veritate. Amplius autem in sermone videtur hoc quidem contingere. In rebus autem ita opinari dementia est simile. Nullus enim dementium egreditur in tantum vt ignem & elaciū vnum esse existimer. Sed solum, bona & apparentia, propter assuetudinem, hac quibusdam nihil videntur differre propter dementiam.*

Leucippus autem existimauit habere sermones, qui ad sensum confessa dicentes, non destruebant generationem, neque corruptionem, neque materiam, neque multitudinem eorum. Consequenter autē his, partim que apparent, partim vero vs, quam vnum asserunt. Quare neque esse motū sine vacuo. Vacuumq; non esse ens, & ens nihil non ens, inquit esse, principaliter enim ens, plenum est ens.

Sed omne, quod tale non vnum, sed infinita multitudine & inuisibilia, propter paruitatem humoris. Hæc autem, in vacuo ferri, vacuum enim esse. Et, coagmentata quidem generationem facere, dissoluta autem corruptionem. Facere autem & pati, quatenus se contingunt. Secundum enim id, non vnum esse & composita & completa generaret. Ex eo, quod vere vnum est, non generari multitudinem, neque ex vere multis vnum, sed esse hoc impossibile.

Sed vt, Empedocles & aliqui aliorum, inquirunt pati per poros, ita, omnem alterationem & omne pati, hoc modo generari per vacuum facta, dissolutione & corruptione. Similiter autem & augmentationem subintrantibus aly. Ferè autem & Empedocli necesse est dicere, vt Leucippus inquit. Etenim esse quædam solida, in diuisibilia autem, si non vbiq;

pori cōtinui sunt. Hoc autem impossibile. Nihil enim aliud solidum extra poros, sed omne vacuum. Necessse igitur tangenti quidem esse indivisibilia: media autem eorum vacua, quos ille dicit poros. Ita autem & Leucippus dicit de facere & pati. Modi igitur, secundum quos hoc quidem faciunt, hoc autem patiuntur, fere hi dicuntur. Et de his quidem & quomodo dicunt, manifestum est. & ad eorum positiones, quibus videtur fere confesse, hoc contingere videtur, alijs autem minus, verbi gratia. Empedocle. quomodo erat generatio & corruptio & alteratio non est manifestum. His enim erant corpora indivisibilia prima corporum formis differentiis solum, ex quibus primum connumerantur & in que ultimo dissoluntur. Empedocle alia quidem manifestum, quoniam usque ad elementa habent generationem & corruptionem. Ipsorum verò elementorum quomodo generatur & corrumpitur connumerata quantitas, neque manifestum, neque contingit dicere ei non dicenti & ignis elementum esse.

Similiter autem aliorum omnium, ut in Thimæo scripsit Plato. In tantum differt enim de non eodem modo cum Leucippo dicat, quoniam hic quidem solida, hic autem planities, dicit indivisibilia, Et, hic quidem infinitis terminari figuris indivisibilium solidorum unumquodque, hic autem terminatis. Quoniam indivisibilia utriusque dicunt terminata figuris. Ex his itaque generationes & segregationes & corruptiones. Leucippo quidem enim duo modi erant utriusque, per vacuum & per tactum. Hic enim indivisibile unumquodque. Platoni autem secundum tactum solum vacuum enim non esse inquit. De indivisibilibus autem planities dicitur in prioribus sermonibus. De indivisibilibus autem solidis amplius est dicere. Ideo hoc accidens relinquatur nunc.

Ut autem parum disgregantes dicamus, necessarii & impossibile unumquodque dicere indivisibilium, (non enim possibile pati nisi per vacuum) & nullius actuum passionis. Neque enim vacuum nec frigidum esse potest indivisibile.

Quantus hoc inconueniens sit solum dare circuli figuram calidum. Necessse est enim & contrarium frigidum alicui aly conuenire figuræ. Inconueniens autem si hoc quidem insint. Licet

A autem, caliditas & frigiditas gravitas autem & leuitas, durities & mollietas, non insint. Sed tamen grauius secundum excedenti inquit esse Democritus unumquodque indiuisibilem. Quapropter & calidius. Talia autem entia non pati adinueniem impossibile, verbi gratia, a multum excedere calido ieuiter calidum. Sed iam, si durum est & molle. Molle autem in patiendo aliquid dicitur. Subactuum enim & molle. Sed tamen inconueniens, est nihil insint nisi solum figura & si insint, unum autem solum, verbi gratia, hoc quidem frigidum, hoc autem calidum. Neque enim una aliqua esset natura eorum. Similiter autem impossibile, si multa unum. Indiuisibile enim, cum sit in eodem, habeat passionem. Quapropter & si patitur (si quidem in frigidatur) sic & aliquid aliud, faciet, aut etiam patietur. Eodem autem modo & de passionibus alijs.

Hoc enim & solida & planities, dicentibus indiuisibilia, contingit eodem modo. Neque enim rariora, neque densiora est possibile generari vacuo non existente in indiuisibilibus.

Amplius autem inconueniens est & parua quidem indiuisibilia esse, magna autem non. Nunc enim magis rationabiliter maiora consistuntur quam parua. Hæc quidem enim dissoluntur facilius paruis, verbi gratia, magna quidem procedit ex multis indiuisibilia autem vniuersaliter. Quare magis quam magnis inexistit paruis.

Amplius autem unum, omnium, una natura illorum solidorum, aut differt alterum ab alteris, quemadmodum si hæc mole essent ignea, hæc autem terrea. Si enim una natura est omnium, quid diuidens, aut quare, cum se tangunt, non fiunt unum, quemadmodum aqua, quando aquam tangit. Nihil enim differt posterior aqua a priori. Si autem alia, qualia hæc & manifestum est quod hæc ponenda sunt, principia & causas contingentium magis quam figuræ. Amplius autem differentia in natura utriusque, facient & patientur, approximantia adinueniem.

Amplius, quid est quod mouet? Si enim aliud, passiuum est. Si autem ipsum seipsum, unumquodque, aut diuisibile erit, secundum aliud quidem mouens, secundum aliud autem motum, aut secundum idem contraria inuenit. Et non solum materia erit una numero, sed & potentia.

Quicunque

Quicunque quidem igitur per pororum motionem inquirunt passionem contingere si quidem & plenis poris superfluis poris. Si enim patitur aliquid ita omne & si non poros habens, sed ipsum continuum eius patitur eodem modo. Amplius autem quomodo contingit de inspicere & videre, ut dicuntur. Neque enim secundum tactum cōtinui transire per transparentia, neque per poros, si plenus est unumquodque. Quid enim differt a non poros habere: omne enim sic erit plenum.

Sed & si vacua quidem hæc sint, necesse autem corpora in seipsis habere idem contingit rursum. Si autem talia sint secundum magnitudinem suam, non suscipiant corpus aliquid, ad videndum paruum quidem existimare vacuum, magnum autem non esse vacuum. Quaecunque autem vacuum aliquid existimare dicere nisi, egressionem corporis. Quapropter manifestum, quoniam omni corpori, scilicet secundum tumorem aequale erit vacuum. Vniuersaliter autem poros facere superfluum. Si enim nihil facit secundum tactum, neque per poros transiens faciet. Si autem in tangendo & poris non existentibus, hæc quidem patientur, hæc autem faciet, ad se inueniem hoc modo innotat. Quod ergo ita dicere poros, ut quidam existimant, aut mendacium, aut inane est manifestum ex his.

Diuisibilibus autem omnino corporibus existentibus, poros facere ridiculum est, secundum id enim, quod diuisibilia sunt, possunt separari.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio. Post dicta de modo quo actio fit, dicendum est rursus. Circa hoc autem fuerunt diuerse opiniones. Quibusdam enim visum fuit, quod unumquodque quod patitur, patitur per quosdam poros qui sunt in ipso patiente, per quos ipsum agens, quod est proximum patienti, ingreditur in patientem per illos poros & vndique contingit ipsum, & vndique patitur patienti & non in vno loco tantum. Et per hunc modum dicunt isti autores, quod videmus & sentimus secundum alios omnes sensus, quia enim secundum eos visus & auditus effunduntur supra visibile per media, ideo dixerunt quod per poros illorum corporum quæ sunt media sensuum, videmus & audimus. Insuper dicunt isti, quod ideo plus videmus per aerem & aquam, & per alia corpora diaphana & transparentia sicut est vitrum & cristallum, quia illa corpora habent plures poros alijs, qui pori est sunt inuisibiles propter paruitatem, sunt tamen plures in huiusmodi corpo-

ribus & magis spisse positi & melius ordinati, quia directi, & ideo visus melius per transparentia videt. Alimic adhuc cum Empedocle dicebat magis particulariter, & ad speciem magis descendentes, quod non solum actio & passio, sed etiam visio fiebat per poros secundum quod pori aliqui qui sunt magis commensurabiles quam alij, magis vniuersum inter se, ut vni in aliud nigredi possit. Secunda sententia est Leucippi & Democriti, qui breuiter & cōpendiose vno utriusque sermone posuerunt principium quod est secundum naturam, per ipsam enim ut infra dicitur, reddebant causam generationis & corruptionis, & ad se ipsam apparatus cōsistunt. Et ideo hæc opinio dicitur magis secundum naturam quam positio aliorum, qui de naturis rerum per sua principia causas assignare non possunt. Tertia sententia est Parmenidis & Melissi. Hæc enim dicunt esse tantum unum ens infinitum & immobile, de quo, in Phisicis dixit Aristoteles. Ratio autem qua probatur illud vni esse immobile hæc est. Non potest esse motus si non sit vacuum, sed non potest esse vacuum, ergo non potest esse motus, ergo quod est, est immobile. Maior probatur. Vel motus fit per plenum, vel per vacuum, sed non per plenum, ergo si fit, fit per vacuum. Minor patet, quia si fiet per plenum, esset penetratio dimensio, quæ est impossibilis, ergo fit per vacuum. Secundo probatur esse tantum unum ens, & non multa. Non possunt esse multa nisi per diuisionem & separationem, hæc autem non possunt esse nisi ab aliquo separante, ergo si non potest esse separans, aut diuidens, non potest esse multitudo. Tunc vltra. Sed non potest esse segregans, aut diuidens nisi sit vacuum medians inter utrumque, cum ergo non possit esse vacuum non potest esse segregans, aut diuidens, & sic nec diuisio. Quod si quis contra eos obijciat non requiri vacuum ad diuisionem, sed quod sufficit tactus, id est, quod ea quæ distinguuntur, sufficit tangere, nec vacuum requiri. Respondent, quod tangere & esse continuum non differunt quantumvis aliqui oppositum existimant, unde (inquiunt) si tangunt vni sunt, & id est dicere esse multa & non esse vnum, & esse vacuum. Quod sic ostendunt. Si aliquid est diuisibile & potest fieri multa, vel hoc fiet ita quod diuisio sit vbi que, id est, secundum omne punctum, aut secundum aliquod punctum, & secundum aliud non. Si primum nihil remanebit, sed erit vacuum. Continuum enim si vndique diuidatur, nihil quantum manebit, & sic erit vacuum. Si dicatur secundum diuisionem esse, quia dicitur ab aliquo ratione, quare enim vsque tantum diuisibile, & non vltra, & quare vna pars manet tota, & non diuisa, alia autem diuiditur, non videtur posse dari ratio. Et sic propter has rationes isti negauerunt rationem, despicunt sensum, dicentes esse tantum unum ens, & immobile. Tertio probatur hoc unum ens immobile esse etiam infinitum. Quia nihil potest finire nisi ad vacuum, sed vacuum non potest

esse, ergo nec finitio. Isti ergo propter tales rationes sic enunciauerunt de veritate. ¶ Hæc tamē sententia est dementiæ similis; quia licet in sermone per ipsorum rationem subtilitatem videatur hoc sequi quod dictum est, non tamen in veritate sic contingit. Si enim res ipse inspiciantur, dementiæ simile videtur esse dictum eorū. Nullus enim dementis in tantum egreditur à iudicio veritatis, quod dicat ignem & glaciem esse vnum, quod illi dicebant ponentes omnia esse vnum, licet aliquis propter consuetudinem vel propter apparentiam putet mala in sensibus esse bona; hoc enim quibusdā propter dementiam accidit. Vnde aliquādo inter bona & mala nullam differentiam esse putat. ¶ Secunda conclusio. Inter hos auctores Leucippus existimatus est dicere sermones meliores alijs, in hoc quod constituit ea quæ sunt manifesta ad sensum, & dicebat esse generationem & corruptionem & multitudinem entium & motum. Conueniebat tamen Leucippus cum constituentibus quod omne quod est, est tantum vnum & immobile, in hoc quod cum eis ponebat vacuum, quia dicit, quod bene sequitur quod non erit motus nisi sit vacuum. Vacuum autem dicit esse sicut priuationem, & ideo simpliciter esse ens, quia non est aliquid entium, sicut nec priuatio, tamen est ens, quia est entis ens, sicut priuatio habitus, vnde plenum dicebat principaliter esse ens, sed licet principaliter ens sit plenum, non tamen omne quod est plenum est vnum (sicut dixit Parmenides & Melissus) sed potius sunt multa infinita & inuisibilia propter raritatem tumoris, id est, quantitatis. Hæc enim sunt quæ ipsi appellant atomos, siue corpora inuisibilia, quæ inuisibilia mouentur in vacuo, quod vacuum ipse Leucippus dicit esse. Per congregationem autem istorum inuisibilium faciebat generationem & per diuisionem ipsorum fiebat corruptio, cum vero vndique se contingunt, faciunt actionem & passionem, & ita dicebat quod ea quæ generantur non erant simpliciter vnum, sed sola inuisibilia illa quæ ponebat complicata & composita. ¶ Quod asserbat, quia putat ex vno non posse constitui multitudinem, nec ex vere multis vnum. ¶ Tertia conclusio. Vterius Leucippus cum Empedocle ait actionem & passionem fieri per poros & similiter generationem & corruptionem & augmentationem per subintrationem solidorum corporum adinueniunt per quasdam vacuitates. Vnde Empedocles (licet non constitatur expressè aliqua corpora inuisibilia) tenetur dicere sicut Leucippus, & admittere ista inuisibilia; ponebat enim Empedocles poros in ipsis corporibus, ex quibus actio & passio causabantur secundum eum. Aut ergo illi pori sunt in toto corpore, ita quod non sit aliquid medium inter eos, aut est aliquid corpus solidum diuidens eos, si sunt in toto corpore, ita quod nihil

est medium, tunc totum corpus erit vacuum quod est impossibile; necesse est ergo aliquod corpus solidum esse extra poros illos, id est, præter poros, quod ipsos diuidat & distinguat, & talia corpora necesse est esse inuisibilia; media autem istorum sunt vacua siue foramina, quæ Empedocles vocat poros. Conuenire igitur Leucippus & Empedocles debent in positione vacuitatis, & positione corporis inuisibilis. Et ideo ferè ita dicit Leucippus de facere & pati sicut Empedocles, & ideo secundum utroque modi agendi & pati differere sunt idem. Dicit ferè, quia vt ait Comētator inter istas duas opiniones nulla alia est doctrina, nisi quod secundum Leucippum inter hæc corpora inuisibilia est vacuum, secundum autem Empedoclem foramina illa sunt plena corporibus subtilibus. ¶ Quarta conclusio. Verum tamen aliqua differentia de modis agendi est inter hos auctores, vt manifestum erit ex eorum positionibus sequentibus. Nam Leucippus magis potest dare ex sua opinione causam eorum, quæ manifeste videntur, Empedocles autem minus. Quia secundum eius fundamentum non explicatur, quomodo accidat generatio & corruptio & alteratio in omnibus entibus naturalibus, sed Democritus & Leucippus possunt assignare causam generationis & corruptionis non solum istorum, sed etiam quatuor elementorum ex corporibus inuisibilibus, quia secundum eos diuersitas istorum corporum, tam simplicitatē quam mistorum causatur ex diuersitate corporum atomorum, quæ differunt positione, ordine, forma, & figura sicut dicitur in 1. Metaph. Empedocles vero ex sua positione potest dare causam generationis & corruptionis solum istorum mistorum vsq; ad elementa. Poni enim alia fieri ex quatuor elementis, sed in elementis non potest dare causam generationis & corruptionis. Non enim possunt alia elementa priora istis quatuor elementis; vnde non potest dicere, propter quid vel quomodo generentur ex alijs, aut corruptantur in alia. ¶ Quinta conclusio. Hæc opinio Leucippi cōuenit etiam eum opinione Platonis in Thymeo in hoc, quod sicut Leucippus omnium mutationum causam siue rationem dabit, ita & Plato illam potest assignare; sed tamen Plato & Leucippus differunt in tribus. Primo, quidem quia Leucippus dixit illa inuisibilia esse corpora solida, Plato autem dixit esse planificies, id est, superficies. Secundo, quia figura inuisibilium corporum quibus figuratur & terminatur vnumquodque compositorum, sunt infinitæ secundum Leucippum, sed secundum Platonē sunt finitæ. Vterque tamen ponebat inuisibilia terminata figuris. Plato autē posuit figuris triangulares esse primas omnium figurarum quæ finitæ sunt; Tertio differunt, quia cū vterque istorum dicat generationem & corruptionem fieri per congregationem & segreg-

& segregationem atomorum secundum Leucippum, erunt duo modi quibus fit actio & passio, scilicet, per tactum agentis & patientis, & per vacuum (quod est porus) secundum Platonem vero erit tantum vnus modus, scilicet, per tactum & non per vacuum. Vacuum enim secundum eum non est. Sed de inuisibilibus planificies, id est, superficiesibus diximus in prioribus sermonibus, id est, in 3. de celo & mundo. De inuisibilibus autem solidis disputatio pronuncetur relinquatur. ¶ Sexta conclusio. Licet aliquantulum digrediamur, oportet vt dicamus aliquod contra istam positionem de inuisibilibus corporibus. Et primo probatur quod est impossibile, quod ista inuisibilia corpora sint principia. Nam ex hac positione sequuntur duo contradictoria simul vera, ergo, probatur sequela. Quia si inuisibilia corpora sunt principia, nec agent, nec patientur adinuicem. Item, si sunt principia, agent & patientur adinuicem, ergo agent, & non agent, patientur, & non patientur, quod est impossibile. Probatur quod non agent, nec patientur. Primo. Actio & passio fit per vacuum, vt ipsi asserunt, sed in talibus atomis non est vacuum (vt etiam ipsi fatentur, quia sunt corpora solida) ergo nec agent nec patiuntur. Secundo. Omne quod est causa actionis vel passionis debet esse aliqua qualitate informatum, id est, calidum aut frigidum, durum aut molle, sed nullum corpus inuisibile est tale, ergo nec est actiuum, nec passiuum. Quod vero hæc corpora inuisibilia agent etiam & patientur, probatur primo. ¶ Secundo prædictos Philosophos inuisibilia corpora, quæ sunt circulari figura sunt calida, ergo oportet aliquod alterius figuræ esse frigidum, quia inconueniens est ponere vnum contrarium sine altero in natura. Si autem duæ qualitates sunt in atomis necesse est ponere aliquas qualitates consequentes esse in eis, quæ sunt grauitas, duritas, leuitas, mollicies & alie huiusmodi qualitates. ¶ Adhuc autem patet quod tales qualitates ponantur, quia ipse Democritus cōcedit vni inuisibile esse altero granis & sic alterum etiam erit calidius. Tunc sic. Positis duobus quorū alterum calidum, alterum minus calidum est, impossibile est non sequi actionem & passionem, ergo ista inuisibilia sunt actiua & passiuua. Antecedens autem probatur. Quia leuiter calidum patitur à multum excedente calido non in quantum sunt similia in calido, sed in quantum excedens est magis calidum, & illud quod excedit est magis frigidum permixtum. ¶ Secundo probatur idem. Nam ista corpora inuisibilia sunt mollia & dura secundum ipsos, ergo erunt etiam passiuua & subactiua, id est, actiua per humidum, ergo etiam erit actio & passio in eis. ¶ Quæuis autē Democritus & Leucippus hoc concesserint, scilicet, corpora illa inuisibilia agere & pati adinuicem, quia hoc necessario ex eorū

opinionem sequebatur, tamē hoc impossibile est & maximum inconueniens. Probatur, quia vel in atomo est sola figura, vel cum figura vna qualitas sola, vt putā caliditas, vel plures, vt caliditas & frigiditas & alie; non primum quia figura non est actiua, & sic atomi non essent principia actiua. Nec secundum, quia si quodlibet atomorum ita haberet vnā qualitatem, quod non posset alterius qualitatem habere, iam atomi essent diuersarum naturarum. Ea enim quæ non possunt eadem formas recipere, non sunt eiusdem naturæ materialis, vt dictum est. Ex quo etiam potest inferri, quod non agerent & patienter adinuicem. Si autem dicas tertium, scilicet, quod quodlibet corpus inuisibile habeat plures qualitates, iam sequitur, quod inuisibile secundum idem habebit contraria & erit actio & passio, quia actio & passio est inter contraria. Et sic similiter erit de omnibus alijs passionibus & qualitibus. ¶ Septima conclusio. Ad opinionem de inuisibilibus superficiebus (quæ erat Platonis) idem inconueniens sequitur, quod probatum est sequi ad præcedentem, scilicet, quod illa inuisibilia agent, & non agent. Probatur. Non est possibile in inuisibilibus fieri aliquid rariū aut densius, nisi vacuo intermedio, sed secundum Platonē non erat vacuum, ergo nec rariū nec densius, & sic non erit actio. Probatur consequentia, quia remotis primis qualitibus materiæ, quas Plato dicebat esse raritatem & densitatem, remouentur omnes secundæ, & sic non esset actio & passio. ¶ Octaua conclusio. Isti auctores non euadunt vim argumenti propositi, dicentes, quod atomi parui sunt inuisibiles, magni autem diuisibiles. Etenim hoc concedere est etiam inconueniens. Licet enim verum sit, quod rationabilis & facilius magna diuidantur quam parua, quia magna facilius dissoluantur, siquidem componuntur ex multis, tamen quia non est maior ratio, quare magnum sit diuisibile quam paruum, ita parua sunt diuisibilia sicut magna. ¶ Nonna propositio, qua secundo arguitur principaliter ad probandum, quia ista inuisibilia non sunt principia. Nam aut omnium atomorum est vna natura, sic vt omnia sint ignea, vel omnia terrea, aut natura vnus est diuersa à natura alterius, ita videlicet, vt hic atomus esset terreus, hic autem igneus; si est omnium vna natura, omnes atomi essent vni, quod ipsi negant. Probatur consequentia, quia quæ res tangunt se tangunt, quod prohibet ea fieri vnum; sicut partes aquæ se tangentes, & cū non detur quid prohibeat, sic erunt vnum; si autē sunt diuersarum naturarū, oportuit ipsos explicare, quæ naturæ & quales sint hæc. Deinde quia si atomi sunt diuersarum naturarum, magis debuissent dicere illas naturas esse principia quam figuras atomorum, figura enim non est actiua forma, naturæ autem sunt actiua. ¶ Amplius, quæ differunt in

natura & forma agunt & patiuntur adiuuantes, cum approximantur, illa verò quæ sunt diuersa in figura non sic agunt, & patiuntur, ergo si atomi sunt diuersarum naturarum, illæ diuersæ nature debent poni principia actionis & passionis; & non diuersæ figuræ. ¶ Decima conclusio. Corpora in diuisibilia, siue atomi non mouentur in vacuo, sicut dicebat Democritus. Probatur. Vel mouetur ab alio vel a se; si ab alio, iam mouens eos esset primum principium actionis, & non atomi (quod est contra eos); si mouentur a se, ergo vel atomi sunt diuisibiles in partem mouentem & in partem motam, vel secundum idem mouent & mouentur. Primum est contra eos qui dicunt atomos esse indiuisibiles. Secundum autem est impossibile, quia iam eidem & secundum idem incurrunt contraria, scilicet moueri, & mouere. ¶ Deinde, quia sic non solum esset materia contrariorum vna numero, sed etiam potentia esset vna, quod est impossibile; si enim materia contrariorum esset vna potentia solum, non haberent ipsa contraria diuersas naturas: sic etiam non esset multitudo rerum, sed omnia essent vnū, quia omnia essent ab eadem materia, & ab eadem potentia numero. ¶ Unde decima conclusio. Pori non sunt necessarij vt ipsi imaginantur ad actionem & passionem. Probatur primo. Actio fit per introitum actiui per poros passiuū, ergo superfluum pori. Probatur consequentia. Patiens est passiuū non porus, & passio fit per contactum agentis intransitis, sed ita potest tangere non existentibus poris secundum extrema, ergo per talem contactum poterit fieri actio sine poris, & sic superfluum pori. ¶ Secundo probatur conclusio, & quod non possumus videre & percipere per istos poros sicut isti dicunt; notum est enim sensu tactus non pertransire corpus ad aliud corpus: quomodo enim fiet transitus; si per poros plenos iam eodem modo dicitur ac si non ponas poros: Idem enim est poros esse plenos corpore, & nō esse poros. Si autem per poros vacuos. Contra, quia vel pori vacui possunt repleri, vel non. Si primum repleantur. Iam tunc erit sensatio, & non per poros; Si secundum, id est, quod non possunt repleri, illud est ridiculum; sic enim dicunt magnum porum posse impleri, non autem paruum. Qualitercunque enim sit aliquid vacuum, habet corpus sibi æquale, quod possit illud implere, vt patet ex diffinitione vacui. Vacuū enim est regio corporis, id est, locus potens suscipere corpus; quapropter manifestū est, quod omni corpori tunc suæ quantitatis est æquale vacuum, si vacuum esse ponatur. ¶ Duodecima conclusio. Vniuersaliter loquendo superfluum est ponere poros ad agendum & patiendum, sed actio fit solum per tactum. Hæc conclusio sequitur ex præcedenti. Probatur. Quia actio aut fit per contactum aut non. Si primū cum contactu fiat sine

poris, etiam actio: si non, ergo quantum per poros ingrediatur, non ager, quia ingredi non est agere, sed applicari vt agat, ergo necessarium fatendum est secundum tactum esse agere & pati: ponere autē ad hoc poros, aut mediacium & falsum est, aut vanum & inutile. ¶ Decimatercia conclusio. Ridiculum est ponere poros propter corporum diuisiōnem. Probatur. Omne corpus est diuisibile ex se, ergo ad diuisiōnem non oportet ponere poros. Consequentia probatur, quia corpora possunt separari secundum id quod diuisibilia sunt. ¶ Postquam Philosophus determinauit de natura actiuorum & passiuorum & de modis eorū, & ostendit ad quas causas reducantur: in hoc capite exponit opinionem antiquorum Philosophorum de modo quo contingit agere & pati. Vnde in prima cōclusionē tres sententias Philosophorum recitat, a secunda autem vsque ad quintam conclusionem comparat prædictas opiniones inter se, nam in secunda cōclusionē comparat opinionem Leucippi & Democriti ad opinionem Parmenidis & Melissii: in tertia & quarta conclusionē eandem cōfert cum opinione Empedoclis, ac tandem in quinta cum Platone: in sexta autem & reliquis reprobatur omnes istas sententias. Nam vsque ad vndecimam conclusionem reprobatur eas quantum ad positionem atomorum, quos dicebant principia, ab vndecima autem quantum ad modos agendi quos ponebant. Sed quia istæ opiniones iam non sunt in vsu, neque aliquid utilitatis hinc temporibus ex eis decerpitur, non est cur in eis explicandis tēperamus, aut etiam in argumentis Arist. contra eas magis enodandis laboremus. Quæ breuiter in expositione textus dicta sunt, sufficiunt.

CAPVT. IX.

Vo autem modo existat, Generare in rebus & Facere & Pati dicimus, accipientes principium dictū multoties.

Si enim est, hoc potestate hoc autem actu, tale ac suapte natura aptum naturam est non, tum quidē patitur autē non pati, sed omnino secundum quod est tale, magis autem & minus secundum quod tale, magis & minus. Et has res vtiq; aliquis dicit magis inesse, vt in metallicis. Extendunt enim se passiuæ venæ continuæ.

Continuum igitur vnumquodque & vnum existens impassibile est. Similiter autem & non appropinquantia, nec sibiipsis, neque alijs, quæ facere nata sunt & pati. Dico autē, verbi gratia,

non

non solum tangens calefacit ignis, sed & si longe sit. (Aerem quidem ignis, aer autem corpus calefacit) natus, facere & pati.

Tum quidem existimare autem pati, tum autem non determinantes quod in principio hoc dicendum. Siquidem enim non vbiq; diuisibile fit magnitudo, sed est corpus indiuisibile, aut latitudo non vtiq; esse vbiq; passibile, sed neq; continuum vllum. Si autem, hoc mediacium & omne corpus diuisibile, nihil differt dicere, diuisum esse quidem tangere, aut vtiq; diuisibile esse. Si enim se segregari, potest secundum tactus, vti autem quidam, & si nondum est diuisum, erit diuisum; possibile enim diuisum esse, fit enim nullum impossibile.

Vniuersaliter autē generari, hoc modo scissis corporibus est inconueniens. Destruit enim hic sermo alterationem. Videmus enim idem corpus, continuum cum sit, quandoque quidem humidum quandoque autem coagulatum non autem diuisione & compositione, hoc patiens, neque conuersione & contactu, sicut ait Democritus. Neque enim transductum, neque transpositum secundum materiam neque transmissum coagulatum ex humido generatum est. Neque autem nunc insunt dura & coagulata, indiuisibilia tumoribus, sed similiter omne nunc humidum, quandoque autem durum & coagulatum est.

Amplius autem, neque augmentationē possibile est esse & diminutionē. Non enim quodcumque erit factum maius, si quidem erit appositio & non omne mutatum, aut misto aliquo, aut secundum se transmutante. Quid igitur est generare & facere & generari & pati adinueniem, & quomodo contingit & quomodo inquit quidam, non contingit autem determinatum sit hoc modo.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio. Dicendum est quomodo fiat generatio & facere & pati. Ad quod explicandum accipiendum est illud principium dictū multoties, scilicet, Entium quoddam est in potentia & illud est passiuum, & quoddam est in actu, & illud est actiuum, quod est dicere, quod cum hoc principium sit verum, non est alia causa passionis, nisi quia receptiuum alicuius forme recipit illam ab aliquo agente. ¶ Secunda cōclusio. Patiens debet esse patiens secundum totum, id est, secundum

omnes partes & non secundum vnam sic, & secundum aliam non; & tamen licet secundum omnes partes pati possit, tamen aliquando magis patitur secundum vnam, quam secundum aliam partem, quia secundum vnam partē est magis dispositū quam secundum aliam, vt potest clare explicari in ligno, cuius vna pars est sicca, & altera viridis vel inada facta. Citius enim ager ignis in siccam, quam in viridem. Si autem aliquis dicat, qd magis passiuæ sunt magis porosa, sicut videmus in venis metallorū, qd quæ sunt magis rariores magis sunt dispositæ ad recipiendum formam metalli, & sic videtur qd pori sunt causa passionis, dico qd hoc non est verū, qd foramina sunt causa passionis, sed potius sunt dispositiones materia, quæ a tali actiuo est passibilis & non ab alio. ¶ Tertia conclusio. Agens & patiens debent esse diuisa & non continua, quia id quod est contrarium, non est passibile. Probatur. Quia nihil patitur a seipso, non est enim maior ratio, quare vna pars eius agat, & alia patiatur, quam alia, cū partes cōtinuæ sint similis nature. ¶ Quarta cōclusio. Licet illa agētia & patētia sint diuisa & discontinua, oportet tamen qd sint propinqua in debita distantia vel per se ipsa, vel mediatis alijs quæ pati possunt & agere. Probatur ex eodem; quia, v. g. debent esse propinqua per se ipsa vt quando calefacit ignis aërem ipsū tangendo: mediatis autē alijs, vt quando ignis calefacit aërem, qui inna tus est facere & pati, qui aër calefacit corpus, & sic ignis etsi sit longe, applicatur corpori per aëre ab igne habentē virtutem calefaciendi corpus. Ratio autē huius cōclusionis est; quia omnia agētia naturalia habent determinatā virtutem, quæ si vltra suæ virtutis efficiaciā elongetur a patētibus, nullū effectū causare possunt. Vnde cū sint propinqua in se vel in alijs, tunc agens ager & patiens patietur.

¶ Quinta conclusio qua probatur tertia. Existimare, sicut quidam exillinant, quod res quæ patitur tum, id est, secundum aliquam partem patitur, tum non, id est, secundum aliam non patitur, est falsum. Nam si concederetur, quod corpus & magnitudo non vbiq; esset diuisibile, sed diuiditur in corpora indiuisibilia (sicut dixit Democritus) vel in indiuisibiles superficies, sicut dixit Plato, tunc verum esset, quod corpus nō vbiq; id est, in omni parte sua esset passibile, & similiter quod neque esset continuum corpus, sed horum hoc fundamentum est falsum, quia omne corpus est diuisibile, ergo nihil refert dicere quod diuidatur, vel quod sit diuisibile, vel quod tangatur, vel qd sit tangibile. Et ita secundum totum corpus erit tangibile & diuisibile & passibile; si enim potest segregari secundum tactus, id est, secundum aliquam superficiem in quibus est tactus, vt dicit quidam, scilicet, Platonici, etsi nō dā est diuisum, est tñ diuisibile; posito autē possibili in actu, nullū impossibile sequitur, ergo.

¶ Sexta conclusio. Generationem fieri per disgregationem, aut diuisionem corporum est inconueniens. Probatur. Hic modus destruit alterationem, & etiam augmentationem, ergo non est conueniens. Probatur antecedens. Primum de alteratione, experimur enim idem corpus manens continuè idem quandoque esse humidum, quandoque autem congelatum, & tamen nullam esse diuisionem quando est humidum, neque compositionem quando est congelatum, nec est ibi conuersio ordinis, vt dicit Democritus, neque quando congelatur intrant dura tumoribus, id est, secundum quantitatem, sed idem nunc est humidum, nunc autem congelatum, ergo. ¶ Secundo probatur, qd hæc opinio destruat augmentationem. Non enim secundum eam quælibet pars aucti augetur, cuius contrarium ca. 5. est determinatum, ergo. Probatur consequentia, quia non fieret aliud nisi appositio cibi intrantis vacuitates & corpus nõ cresceret, sed solum imple rentur vacuitates. Secundo, quia ex cibo & alimen to nõ fieret sic transmutatio, vt fieret mistio, & non conuerteretur in substantiam aliti, quæ omnia requiruntur ad augmentationem, ergo. Hæc autè dicta sint de facere & pati, de generare & generari & secundum aliorum opinionem & nostram. ¶ Postquam Philosophus posuit opiniones aliorum de agere & pati, siue de modis agendi & patiendi, & reprobationes earum, in hoc capite explicat circa hoc opinionem suam quæ vera est, & tenenda. Vt autem quæ in hisce quatuor capitibus Aristot. disputauit, examinaretur, oportet vt nos quoque eius ordinem seruantes, aliquas quæstiones moueamus, ex quarum cognitione veritas haberi melius possit. In primis autem examinandum est illud quod in capite sexto dixit, quod aliqua agentia agendo tangunt ea, in quæ agunt, ita quod eorum vltima sunt simul, aliqua vero non tangunt nisi per virtutem, & in hoc nono capite dixit etiam, quod agens & passum debent esse approximata in debita distantia, ad hoc qd agens possit agere & patiens pati.

QVÆSTIO. I.
Circa cap. sextum.

¶ *Vtrum agens & patiens debeant se tangere quando agens agit, & patiens patitur? Vel Vtrum omne agens agat per contactum? Vel Vtrum mouens & motum debeat esse simul.*

DE qua quæstione disputari solet in principio septimi libri Physicorum, proprius tamen locus eius est iste. Nam ibi Arist. incidenter egit de illa, vt peruestigaret illam, Vtrum omne quod mouetur, ab alio moueatur, vt ad primum motorum perueniret. In hoc autem loco, nõ

A aliud intendens, sed ex professo tractat propositam quæstionem, vt pote agens de modo quo actio & passio fiat. Quare nos etiam diligenter eam tractare curabimus. ¶ Arguitur primo pro parte negatiua quæstionis. Causæ vniuersales omnes, v. g. Sol agit in ista inferiora calefaciendo & in cætro producendo metalla & alia, & tamen non tangit ista inferiora, cum sint tam distantia, ergo. Quod si dicas quod sol tangit ista inferiora mediate, quia prius tangit sphaeras medias, & per ipsas tangit elementa, & per elementa tangit ista inferiora, & vt agens tangat passum, sufficit tactum esse mediatum, vel immediatum. Contra. Quia impossibile est quod sphaeræ & orbis intermedij inter solem & elementa aliquid patiantur, cum sint incorruptibiles & impassibiles; si prius sol tangeret sphaeras intermedias, vt per ipsas tangeret elementa, aliquid paterentur & reciperent in se aliquam qualitatem, ac per consequens alterarentur, ergo Sol causans aliquid in istis inferioribus, neque mediate tangit ea. Confirmatur. Nam si tangit sphaeras maxime per lumen, sed non per lumen, ergo. Maior patet, quia Sol omnia quæ agit, per lucem agit. Probatur autem minor. Quia si in sphaeris causat lumen, ergo illuminantur, quod tamè est falsum. Solum enim Planetæ corpus illuminatur & non tota sphaera vt patet experientia. Consequentia vero probatur ex 6. Physic. vbi dicitur, qd presentia forme denominat subiectum, vt quando recipitur motus in mobili, verum est dicere qd mouetur, ergo si recipitur lumen in sphaera verum est dicere, qd sphaera illuminatur. ¶ Arguitur secundo. Nam ignis paulo interuallo distans ab aqua calefacit illam, & tamen non tangit illam. Et graue, inquit Aristot. 8. Physic. tex. 3. 2. mouetur & generante, & tamen generans non tangit tunc semper graue, imò quandoq; non est dum graue mouetur. Et animal generans aliud mouet semet à se distans, nam vsque ad animationem fetus omnis mutatio seminis attribuitur generanti, & tamen stat quandoque generans tunc esse mortuum. Item sagitta projicitur à sagittante, & tamen sagittans nõ est cum ea conueniens. Itè, Magnes trahit ferrum distans, nec est simul cum illo, nec trahit aërem mediũ, ergo. ¶ Arguitur tertio. Nam est pisciculus, qui Torpedo dicitur, ab alijs mortificator, qui facit obstupescere manus piscatoris, & tamen non obstupescit rete; & dicit Plinius qd si tangatur extremitate hallæ, manus tenentis hallam obstupescit. Huius Torpedinis tâta est vis, qd narrat Albertus libro. 2. 4. de animalibus quendam extremitate digiti leuiter ipsum attingisse, & ipsius brachium ita obstupescitum, fuisse, vt per dimidium annum loturis calidis, & viuentis vix sensum receperit. Similiter dicit, quod pisces ipsum tangentes obstupescunt. Idem dicit Aristot. lib. 9. Hist. ca. 37. Hic igitur piscis cum distantiã obstu-

obstupescere faciat, videtur qd non per contactum agat. ¶ Arguitur quarto. Si detur aër, seu ferrũ, cuius medietas sit calida & alia medietas frigida, sequitur qd nõ ageret vna pars in aliam, quod est falsum & contra experientiam. Sequela probatur, quia ad contactum oportet qd partes sint contiguae, & non cõtinauæ, vt expresse ait Aristot. in. c. 9. tex. 7. 8. vbi posuit hanc conclusionem. Agens & patiens debent esse diuisa & non cõtinaua, quia id quod est continuum nõ est passibile. Confirmatur, quia idem Aristot. ait in tex. eodem, qd agens & patiens debent esse simul, continua vero nõ sunt simul, sed vnum, vt patet 5. Physic. tex. 2. 2. ergo. ¶ Arguitur quinto. Obiectum visibile agit in visum, & tamen non tangit ipsum visum, imò si tangeret nõ fieret visio, nam sensibile supra sensum nõ facit sensationem, ergo. Confirmatur. Nam Auicenna dicit, qd homines sua imaginatione faciunt pluuias, & mutant res extrinsecas, & nõ per medium, imò experimur imaginatione immutare partes corporis distantes. Similiter fascinatores nocent animalibus distantibus, nihil tamen in his videtur in medio esse, ergo. ¶ Arguitur sexto. Agentia spiritalia vt Deus & intelligentia agunt in ista inferiora, & tamen non possunt tangere res corporeas, quia contactus non est nisi corporum, ergo. Confirmatur primo, quia voluntas a quæ potest velle distans sicut propinquum, sed Deus omnipotens causat suo velle quicquid vult, ergo potest etiam causare aliquid distans. Confirmatur secundo. Nam intelligentia existens in celo potest agere in hæc inferiora, & tamen illa non cõtigit hæc inferiora nec per suam substantiam, cum sit tam distans; nec etiam per virtutem, quia cum illa virtus sit spiritalis, & omnia quæ sunt inter hæc inferiora & cœli sunt corporalia, non est aliquid medium per quod eius virtus deferri possit, ergo. ¶ Scotus in. 1. sent. d. 37. q. vnica vult, qd ista propositio; Agens oportet coniungi ei, in quod immediate agit, est falsa, & qd illa Aristot. Mouens & motũ oportet esse simul, est quasi per accidens. Cuius argumenta referunt Caic. 1. p. q. 8. art. 1. & Ferr. 3. cont. gent. c. 68. Ad id illo autè. q. 2. huius lib. sic putat contactum ad agendum esse necessarium, vt dicat cõtactum Physicũ concurrere in genere cause efficientis, & contactũ mathematicũ in genere cause materialis. Suppositis tamen his quæ diximus in expositione textus capitis sexti de contactu virtutis & quantitatio; de quo etiam vide S. Tho. in. 2. cont. gent. c. 56.

Decisio Quæstionis.

Prima conclusio. Omne agens agit per contactum quantitatis vel virtutis. Hæc conclusio est Aristot. vbi supra, & D. Tho. in infinitis locis suæ doctrinæ. Vide tamen præcipue in. 1. p. q. 8. art. 1. & 3. cont. gent. c. 68. Hanc probat Aristot. in. 7.

A Physic. & 8. imò certè debet esse communis animi conceptio. Non enim intelligi potest, quomodo aliquid efficiat id quod nullo modo tãgit nec perse, nec per aliud. Cum enim operatio sequatur esse, sequitur qd vbi res non est, nec ipsius operatio erit. Cum autem res esse non possit simul cum alia nisi per coniunctionem contactus virtualis vel quantitatiui, necessariò sequitur, qd agens debet aliquo horum modorum cõtingere passum. Imò hoc est vnicum argumentum quo D. Tho. in. 1. p. q. 8. & omnes Theologi in. 1. d. 37. ostendunt presentiam Dei vbi que, quia vbiq; operatur. De hac conclusio ne vide M. Soto in. 7. Physic. q. 1. art. 1. ¶ Secunda conclusio. Omnia agentia spiritalia tangunt suos effectus cõtactu virtutis, & metaphoricè dicto, nõ autem contactu Mathematico aut Physico. Probatur, quia talia agentia cum sint immaterialia, nihil habent quantitatem ac per consequens non possunt agere Mathematico aut Physico cõtactu; quia huiusmodi contactus necessariò includunt quantitatem. Quod verò agant contactu metaphoricè dicto, probatur. Quia debent agere per contactum & non per quantitatum, ergo per virtutalem, qui metaphoricè dicitur contactus. ¶ Tercia conclusio. Agentia Physica & naturalia cõtactum agunt contactu Physico ita qd vltima agentis & passio sint simul, ita vt inter ea nullum mediet suppositũ; aliquando verò cõtactu naturali. ¶ Memini me in Comment. super. 1. p. S. Tho. q. 8. art. 1. satis explicasse in quo consistat agere immediate in mediatione virtutis vel suppositi. De qua distinctione vide S. Tho. lib. 3. cont. gent. c. 70. Nunc autè sufficiat aduertere, qd cum in conclusione dicimus qd agentia materialia Physica, aliquando agunt cõtactu Physico & materialis, aliquando vero virtuali; volumus dicere qd aliquando agentis ita cõtigit effectum contactu quantitatio; vt substantia agentis sit immediata substantiæ passio; ita qd inter ea nullum aliud suppositũ mediet, vt patet, quãdo ignis calefacit manum sibi iunctam, aliquando vero ita tangit, vt licet agens sit immediatum passio in mediatione virtutis, est tamen mediatum in mediatione suppositi, quia inter ea mediat aliud suppositum, vt patet quando ignis calefacit manum per aërem intermedium, qui cõtactus dicitur virtutis. ¶ Aduertendũ etiã est, qd contactus virtutis est duplex; alius est, qui conuenit rebus spiritalibus, de quo loquuti sumus in secunda conclusione quæ Aristot. vocat contactum metaphoricum, vt quãdo Angelus mouet cœlum, & homo etiã cõtigit aliu. De quo etiam loquitur D. Tho. in. 2. cont. gent. c. 56. vbi constituit differentias tres inter cõtactum virtutis & quantitatum. Alius contactus virtutis est, quo agentia ista inferiora agunt actione Physica media aliqua qualitate corporali, sicut ignis calefacit medio calore. Si quidem iste cõtactus comparatur

paretur ad contactum Physicum & quantitatum proprie sumptum, dicitur contactus virtutis; Et enim cum quantitativus contactus proprie sumptus non sit nisi quando duo corpora ita se contingant, ut vltima eorum sint simul, sicut patet ex definitione contactus ab Arist. hic assignata, optime iste contactus dicitur virtutis, siquidem per illum non ita se contingunt agens & passum ut vltima sint simul; sed tantum se tangunt media illa qualitate & virtute corporali. Si vero consideretur in ordine ad contactum spiritualem, qui convenit rebus spiritualibus, iste contactus dicitur corporeus & Physicus, quia per illum agens & patiens coniungitur aliqua qualitate corporali Physica. Absolutè tamen debet dici contactus virtualis apud Physicū. Quando autem in conclusione dicimus, quod agentia Physica & materialia aliquando tangunt se contactu virtuali, intelligimus de contactu virtuali, non qui convenit rebus spiritualibus, sed materialibus. Hæc conclusio præterquam quod est expressa Aristot. in c. 9. text. 78. experientia ipsa comprobatur, ut patet in exemplis allatis. Cuius ratione in expositione textus ex D. Tho. attulimus. ¶ Quarta conclusio. Agens vltimum & passum tam agentibus spiritualibus, quam in corporalibus semper sine aliqua exceptione sunt in mediata immediatione suppositi, ita quod inter ipsa nulli aliud mediatur suppositum. Ista conclusio probatur inductivè, nam quando Deus agit, semper in mediata suppositi agit, ut contra aliquos Theologos in 1. p. q. 8. ar. 2. ostendimus. Etenim cum per virtutem suam agat intimius & immediatius quam omnia alia agentia, & sua virtus sit idem quod sua essentia; optime sequitur quod si coniungitur cum effectu in mediata immediatione virtutis, immediate etiã coniungatur in mediata suppositi. Intelligentiã etiã cum sint vltima agentia, ita coniunguntur cum passivo. v. g. intelligentia movens cœlum in mediata immediatione suppositi coniungitur cum illo, quia respectu illius est vltimum agens, cum istis autem inferioribus non coniungitur immediate in mediata suppositi, cum inter ipsam & terram. v. g. in qua facit germinare fructus, tot supposita mediant, sed coniungitur in mediata virtutis; quia intelligentia movens cœlum respectu terre non est vltimum agens, sed potius primum inter quod & terram mediant alia supposita. Vltimum autem agens, quod agit in virtute ipsius intelligentiæ, immediate coniungitur cum terra in mediata suppositi. Similiter quando ignis comburit lignum sibi coniungitur, quia est vltimum agens, iungitur ligno in mediata immediatione suppositi, quando vero calefacit manum per aërem intermedium, quia non est vltimum agens non sic iungitur, aër tamē licet agit in virtute ignis, quia est vltimum agens respectu manus calefaciendæ, iungitur cum ea in mediata

suppositi. ¶ Quinta conclusio. Neque cōtactus virtualis rebus spiritualibus neque physicus & quantitativus rebus materialibus est ratio agendi, aut causa efficiens aut materialis respectu effectus, sed tantum est conditio sine qua non. Pro cuius intelligentia nota, quod agens potest dici tripliciter aliqua agere. Vno modo agit mediata eo quod est ei ratio agendi, & hoc est forma qua mediata operatur, sicut ignis calefacit calore, & homo videt oculo. Alio modo agens agit sua actione à qua formaliter denominatur agens, sicut ignis calefactioe calefacit, & homovisione videt. Tertio modo agens dicitur largo modo agere mediata eo, quod neque, sed sua actio, neque est agentis ratio agendi, sed est conditio necessario requisita ad actionem, ita quod ea remota agens agere non possit; quo modo solent alii quid dicere, quod apprehensio finis est conditio sine qua finis non movet. Hoc tertio modo dicimus, quod contactus est conditio sine qua non calefacit agens. Atque ita quando communiter dicitur, quod omne agens agit per contactum, dicitur, quod non dicit aliquod genus causæ, sed tantum conditionem sine qua non. Hęc conclusio sic exposita est contra Aristot. in 1. d. 2. est tã communis omnibus, quare probatur brevier, quia causa efficiens est primum unde incipit motus, ut dicitur. 2. Physi. text. 2. 9. sed contactus non est huiusmodi, sed agens, ergo. Quod etiam non sit causa materialis. Patet, quia illa concurret ut subiectum transformationis. 1. Physi. text. 8. 2. sed contactus non potest esse huiusmodi, ergo. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primum. Pro cuius solutione & fere omnium aliorum argumentorum sequentium advertendum est, quod quando aliquid agit in medium, & in aliquid distans, non semper est idem effectus in medio, & in distanti obiecto. Quemadmodum cum ignis per vitrum medium calefacit aërem & ipsum vitrum; tunc cera liquefit, & non vitrum. Imò verò hoc est vniuersaliter verum, quod idem accidens secundum varias dispositiones subiectorum, in quibus recipitur, potest varios effectus facere. v. g. calor in quibusdam albedinam in quibusdam nigredinem facit. Solis lumē hic aurum, illic argentum, illic plumbum facit. Ex quo patet solutio ad primum argumentum. Sol enim agit in orbem medios & in inferiora per lumen, at lumē non eisdem vbiq; effectus causat, sed orbem lumēne tantum afficit, aërem calefacit & in terra varios iuxta diuersorum subiectorum dispositiones producit effectus. Neque vero propter hoc cœlum est corruptibile, quia lumen non est qualitates destruetiva, quales sunt qualitates elementares, quibus corpora hæc inferiora sunt corruptibilia, sed est qualitas quedam aliorum ordinis competens corpora incorruptibilia & corruptibilia; vnde luna & aëtra, quæ eiusdem substantiæ sunt cum cœlo, in luna à Sole recipiunt. Vide de hoc argumento multa apud

Alexandrum

Auteròem in quadam digressionem quam facit super lib. 2. de cœlo. Com. 42. vide etiam Alexandrum super 1. Methereon Com. 17. Ad confirmationem respondetur quod cœli à Sole illuminantur sicut aër, siquidem diaphani sunt. At verò ad hoc ut lumen receptum in corpore reuerberet ad visum nostrum; requiritur, quod diaphanum terminatū sit aliquo opaco, ut in speculo, vel condensatum ut aqua congelata, & quia tota sphaera est corpus diaphanum non terminatum & rarum, solum autem corpus planitæ est condensatum, est enim stella densior pars sui orbis, ideo non sequitur totam spheram illuminari licet in ea recipiatur lumen. ¶ Ad secundum patet ex dictis. Ad primum exemplum respondetur quod ignis per virtutem impressam in medio calefacit aquam & ita illam tangit virtute. Similiter respondetur ad alia exempla, quod in omnibus illis calibus agentia imprimunt quasdam virtutes passis, quibus medijs illa tangunt. Ad illud de magnete quidam respondet ferrum ab eo moueri tanquam à fine, propter conuenientiam quam cum eo habet, ceterum ista sententia est nulla, etenim si hoc esset verum, in quacunque distantia moueretur ferrum ad magnetem sicut ignis ad suum locum. Præterea, quia quantumcumque ferrum dicitur magnū, traheretur à magnete, quæ tamen duo sunt contra experientiam. Præterea, quia si aliorum in succo vngatur ferrum non trahitur à magnete. Cuius ratio est, quia alium calidum est, & calor eius mordax & diuisum partium subiectorum, & ita appositum magneti diuertit partes calidiores, quæ magis actiuæ sunt, & ita impedit ab actione. Relicta ergo hac sententia, Respondetur cum M. Soto in 7. Physi. q. 1. ad primum, & est communis solutio, quod magnes attrahit ferrum per qualitatem quandam quam imprimunt illi. ¶ Ad tertium patet ex solutione ad primum; Dicimus enim quod est eadem qualitas in manupiscatoris, & in retibus, sed non idem operatur; manum enim oblitescit, non autē retia, quia agens agit secundum dispositiones passis. ¶ Ad quartum respondetur quod illæ partes habet tunc ac si essent discontinuæ, quia vna agit in aliam, secundum quod vna habet plus de forma quam alia. Ex quo patet ad confirmationem. ¶ Ad quintum respondetur. Primum quod loquimur hic de actione vera & Physica, illa verò actio est intentionalis. Respondetur secundum quod etiã in hac actione habet verum nostram prima conclusio, quia visibile tangit visum mediate, id est, per speciem quam imprimunt, quæ ab ipso causatur, & per medium deferretur ad visum, ut docet Arist. 2. de Anima text. 74. Ad confirmationem respondetur, quod homo per imaginationem sæpe se ipsam immutat, sed hoc non fit nisi spiritibus in imaginationis organo existentibus immutatis per quos fit celeris immutatio partium corporis. Quod autē dicitur de his qui pluuia & alia multa faciunt

per imaginationem, id falsum est. Sæpe enim prouenit arte demonum, vel casu aliquo. Aliud est, cum miraculose contingunt præ ter ordinem nature aliquid mirabiles effectus, sibi enim virtus diuina operatur. Ad illud autem de oculo facinante, non negamus id sæpe contingere, sed tamen dicimus vapore nocuos egredientes ab oculis esse corruptiuos aëris, & aër nec alijs virtute illorum vaporum sicut homines infecti peste distantibus nocent per medij immutationem. ¶ Ad sextum patet ex secunda conclusione, & quarta. Dicimus enim ut patet ex dictis quod duplex est contactus, scilicet corporalis, quo duo corpora se tangunt, & virtualis sicut contristans tangit contristatum. Secundum ergo primum contactum neque Deus, neque intelligentiæ cum sint in corpore, tangunt suos effectus, bene tamen secundum virtuales contactum. Vide D. Tho. 1. p. q. 105. art. 2. ad 1. Ad primam confirmationem respondetur, quod vultus diuina non potest velle aliquid eorum, quæ sunt, quod distans sit à Deo, quia ab ipso nihil neque secundum situm localem distat, neque secundum distantiam casualitatis, cum omnia & in omnibus operetur. Vnde S. Tho. q. 8. 1. p. art. 1. ad 3. inquit optime quod hoc ad maximam Dei virtutem pertinet, quod immediate in omnibus agat & ideo nihil est ab eo distans. Ad secundam confirmationem respondetur, quod aliqua de substantia spiritualis immediate in mediata suppositi agit in aliquem effectum, cum quo effectu coniungitur sic, per hoc quod virtutem suam taliter illi applicat, ut inter ipsam non mediet aliquid aliud agens, aliquando per eandem virtutem agit tantum in mediata virtutis per hoc quod mouet. Primum aliquid corpus quo mediante mouet aliud, sicut mediante cœlo mouet hæc inferiora. Et hæc de hac questione. ¶ Deinceps circa caput septimum in quo agit Arist. an simile possit agere in sibi simile, est aliqua difficultas sequenti quaest. elucidanda.

QVÆSTIO II.

¶ *Verum simile possit agere in sibi simile.*

Arguitur primo pro parte affirmatiua. Ferrum candens, ut experientia patet, producit ignem, sed hoc non potest esse, nisi agens agat in sibi simile, ergo. Probatur minor. Ferrum candens non habet in se formam ignis, ac proinde nec calorem ut octo: sed citra octo. v. g. ut septem, ergo quando producit octauum gradum cum quo est ignis, prius agebat in septimum gradum & sic agebat in sibi simile. Confirmatur, quia manus iuncte admouit e mutuo se calefaciunt, & tamen habent similem calorem, ergo. ¶ Arguitur secundo. Actio fundatur in victoria & excellu virtutis agentis supra resistētiam passis, tunc enim ignis agit in aqua, cum virtus ipsius

ipſius excedit reſiſtentiam aque, ergo quo minor fuerit reſiſtentia, tanto potior erit actio; at inter ſimilia minor eſt reſiſtentia, ergo inter illa erit actio.

¶ Arguitur tertio. Media regio aëris inſrigidat aquam vſque ad congelationem vnde nix & gran- do &c. proueniūt, & tamē aqua eſt frigidi- or aëre, ergo ſi aër agit in aquam frigidiorem ſe multo melius aget in æquale frigidum. Confirmatur. Calor coniunctus ſiccitati fortior eſt quā coniunctus humiditati, vt patet in ferro & in aqua, ſed calor vt quatuor, quando eſt cōiunctus humiditati poteſt agere vt quatuor, ergo coniunctus ſiccitati poterit producere aliquid amplius, ad quod producendum neceſſario debet pertrahere agendo in calorem vt quatuor, ergo. ¶ Arguitur quarto. Nam duo luminaria æque intenſa. v.g. vt quatuor adinuicē ſe intendunt & producunt lumen intenſius quā vnū ſolum produceret vt experientia ipſa compertum eſt, ergo. Confirmatur, & explicatur. Nam ſi duo luminofa apponantur in medio, lumen intēditur, & ſi addatur tertium adhuc magis, & ſi quartū & quantum &c. ſemper magis intenditur, ergo ſi luminofa ſint omnia vt quatuor, fieri poterit vt in medio producant plus luminis, quā ſingula. Quod non fiet niſi ſimile agat in ſimile. In oppoſitum eſt Ariſt. vbi ſupra. ¶ Pro ſolutione huius dubij notandum eſt primo quod ſimile vt colligitur ex Ariſt. lib. 1. o. Met. tex. 1. o. & 1. 1. multis modis dici poteſt, ſcilicet, quæ ſunt eiufdem generis præferuntur Phyiſici, & ita dicitur in c. 7. tex. 5. o. neceſſe eſt agens & patiens genere quidem ſimilia eſſe, ſpecie autem diſimilia & contraria. De quo vide quæ ſuper hunc textū diximus ex D. Tho. Vnde ſecundo modo dicuntur ſimilia, quæ ſunt eiufdem ſpeciei. Tercio modo proprijs ſimē dicuntur ſimilia, quæ habent qualitatem vnus ſpeciei, vt duo calida, duo alba &c. Rurſum ſimile hoc tertio modo accipitur quæduplicitèr. Primo, ſi tantum cōueniāt in qualitate eadem, non tamen in eodem gradu & efficaci- a, vt calidum vt duo & calidum vt quatuor. Secundo, ſi cōueniant in qualitate, gradu & efficaci- a, vt duo calida vt quatuor habentia materiam æque rarā vel denſam, & cetera paria. Tertio modo, ſi ſint ſimilia in raritate, & intenſione non verò in qualitate, vt ſi eſſent duo ligna æque denſa, & vnum haberet calorem vt duo, aliud calorē vt ſex. Quarto modo ſi cōueniant in eadem qualitate & gradu, non tamen in efficaciā, vt calidum ferrū vt ſex, & calidum lignum vt ſex. ¶ Notandum eſt ſecundo quod habens ſimilem qualitatem cum altero poteſt in ipſum agere, ſi ſimile in vna qualitate, habeat qualitatem aliam contrariam. v.g. nix & calx ſimilitudinem habent in albedine, tamē quia alijs habent contrarias qualitates (eſt enim nix frigida calx calida) poteſt vnum in alterum agere, & tunc album in album aget, ſed per accidens, non enim

A ratione albedinis, ſed contrariarum qualitatum. Quando ergo querimus, vt ſimile poſſit agere in ſibi ſimile, non ſic querimus, ſed ſenſus queſtionis eſt, Vtrum ſimile agat in ſimile per ſe, & ſecundum eam qualitatem, qua ſimiles ſunt. ¶ Aduertendum tertio quod aliud eſt loqui de agente & paſſo in principio actionis, aliud verò in fine. In fine enim nihil inconuenit eſſe ſimilia, imò verò vt ait Ariſt. in. 7. c. tex. 5. 1. vnūquodque agens ad hoc operatur vt aſimile ſibi paſſum. De quo vide quæ ſuper illum textum diximus. Atque ita quando querimus vtrum ſimile agat in ſimile, volumus dicere, vtrum agens & patiens ſint ſimilia in principio actionis. ¶ Sit prima conſeſio. Agens æquiuocum non oportet, vt ſit ſimile genere Phyiſico neque in fine neque in principio actionis. Ipsi paſſo. Probatu conſeſio. Quia Deus operatur & agit in omnia, qui tamen non eſt eiufdem generis Phyiſici, imò nec Logici cū creaturis. Item Angeli operantur in hæc inferiora, & tamen nō ſunt eiufdem generis Phyiſici cum eis, cum non habent materiā. Præterea. Cœli operantur in hæc eadem inferiora & tamen licet habeant materiam nō tamē eſt eiufdem rationis cum materia horū inferiorū, vt ſupra expoſitum eſt. Diſtū autē Ariſt. tex. 5. o. quod agens & patiens debent eſſe eiufdem generis intel- ligēdum eſt, vt S. Tho. explicat, & nos ibi diximus de ijs quæ adinuicē nata ſunt agere & pati. ¶ Secunda conſeſio. Agens vniuocum agit in ſibi ſimile ſecundum genus Phyiſicum, id eſt, ſecundum materiam, imò vt agit eſt neceſſe, quod ſint eiufdem generis & comunicant in materia. Conſeſio eſt Ariſt. eodem tex. 5. o. & D. Tho. 1. p. q. 13. ar. 5. ad primum, & ratio eſt manifeſta. Agens enim vniuocum dicitur, quia producit effectum eiufdem ſpeciei, ſed in aliqua materia non poteſt produci effectus eiufmodi niſi ſit in potentia ad talem formā, ergo materia eſt eiufdem rationis. ¶ Tertia conſeſio. Agens vniuocum poteſt agere in paſſum eiufdem ſpeciei in ſubſtantia & qualitate, contrarium tamen & diſimile ſecundum quod talis qualitas paſſi eſt imperfectior. v.g. aqua calida patitur à frigida. Hæc conſeſio etiam patet ex doctrina eadē Ariſt. otelis. Nam ſi quæ agunt adinuicē oportet eſſe contraria, & cōtrarietas ſeruat etiam ſi eiufdem ſpeciei ſint agens & patiens, nihil obſtat quinonius fiat actio. ¶ Quarta conſeſio. Simile primo modo in qualitate poteſt agere in ſibi ſimile. Probatu, nam aqua calida vt ſex poteſt calefacere manum calidam vt quatuor: quia reſpectu gradus caloris, in quo excedit, ita ſe habet ac ſi non haberet calorem, & eſt in potentia reſpectu illius. ¶ Quinta conſeſio. Simile in qualitate tertio modo poteſt agere in ſuum ſimile. Patet nam calidum vt octo poteſt agere in calidum vt tria, quāuis ambo inueniātur in materia æque denſa, quia vnū ſe habet

in po-

in potentia, & aliud vt actus, & ſunt ac ſi eſſent cō- traria reſpectu gradus in quo excedit. ¶ In his quinque conſeſionibus conueniunt omnes auto- res, qui de hæc agunt, difficultas tamen eſt de ſimili quarto modo, videlicet, in qualitate & gradu. Verum, ſcilicet, ſimile hoc modo poſſit agere in ſibi ſimile in qualitate & gradu. V. g. vtrum cali- dum vt quatuor poſſit agere in calidū vt quatuor & ipſum intendere. ¶ Sit ſexta conſeſio. Simile in qualitate & gradu nunquam poteſt in ſibi ſimile agere, & illud perficere ſecundum illam qualitatem. Hanc ſententiam ſequitur Aſtudillo hic. q. 2. 1. Albertus de Saxonia. q. 15. & in eandē refertur Paulus Venetus in ſumma. c. 2. 3. Eam tenent aliqui hu- ius temporis etiā ex diſcipulis D. Tho. & mihi ma- ximè placet. ¶ Et probatur primo. Omne agens in- tendit ſibi aſimilare paſſum in forma quæ eſt prin- cipium agendi, ergo habens calorem vt quatuor, tantum poteſt aſimilare ſibi paſſum in calore vt quatuor, & cum illuc peruenerit ceſſabit actio; nā ſi produceret calorem vt quinque; iam ageret vltra proportionem formæ quæ eſt principium agēdi, & ipſe effectus eſſet perfectior ſua cauſa vniuoca. Confirmatur, quia id quod eſt in potentia, reducit- ur ad actum ab eo qui eſt in actu, ſed calidum vt quatuor eſt in potentia ad calidum vt quinque, ergo reduci debet ad gradum talem ab eo quod eſt actu calidius; nam quæ calidum pariter eſt in po- tentia. Maior eſt Ariſt. 3. Phyiſ. tex. 17. & in hoc 1. de Gener. tex. 77. ¶ Tertio, quia alijs duo agētia remiſſa ad ſe applicata ſe inuicem intenderent vſque ad ſummum gradum, quod eſt falſum. Sequela pa- tet. Sit aliquod corpus denſum. v. g. ferrum calidū vt quatuor & aliud rariuſ nempè lignum calidum vt quatuor, & applicentur ſimul: tunc ferrum ſecū- dum oppoſitam ſententiam aget in lignum, & ſic intendet eius calorē vſque ad quinque. Rurſus lignū calidum iam vt quinque poteſt intendere ferrum vſque ad quinque, quia vnūquodque poteſt produ- cere formam eiufdem intenſionis quam habet in ſubiecto, quod eſt in potentia ad illam. Rurſus fer- rum iam calidū vt quinque intendet iterum lignum vſque ad ſex, & ſic conſequenter vſque ad ſummum gradum. Hoc autem videtur falſum, & cōtra experi- entiam. ¶ Quarto, nam pari ratione daretur calor maior maximo. Probatu ſequeſa. Condensetur ignis vbi eſt ſummus calor, tunc in materia deſiori agens habebit maiorem virtutem agendi vt aiunt oppoſiti opinantes, ergo calefaciet alium ignem rariore, ac proinde iam erit calor maior maximo. ¶ Quinto. Nam ſi calor vt quatuor agit in calidū vt quatuor ratione materie deſioris in qua eſt, aut denſitas concurrat actiui, aut non. Si ſecundum, non poteſt vltra quatuor producere. Si primū, eſt con- tra D. Tho. & Ariſt. afferentes rarum & deſum nō eſſe principia actiua. ¶ Denique ex oppoſita ſen-

A tentia ſequitur, quod calidum vt quatuor poſſit agere in calidum vt quinque. Probatu ſequeſa. Nam ſi propter denſitatem materie aut multitu- dinem formæ agit in æquale: quæro quantum po- terit intendere calidum æquale: Si dicas quod vnū gradum vel duos; tunc ſic argumētōr. Ergo ſi den- ſitas ſit maior, poterit adhuc perficere illud quod iam eſt magis calidum, præferunt quod gradus nō cō- ſiſtunt in indiſſibili. ¶ Nihilominus alia ſentētia eſt, quod ſimile in gradu poteſt agere in ſibi ſimile in gradu intenſionis, ita vt calidum quatuor graduū poſſit agere in calidum vt quatuor, ipſamque inten- dere, ſi tamen calidum agens aliunde ſit maioris efficaciz in agendo quā in aliud calidum, vel pro- pter denſitatem materie in qua reperitur, vel pro- pter aliam rationem. Hanc ſentētiā ſequitur Soto 2. Phyiſicor. q. 4. ad 5. & Marſil. q. 18. & multi alij. Aug. etiam Niphus. q. 2. ſuper. c. 8. videtur eadē ſe- qui. Hanc etiam ſententiam ſequuntur multi ex- iunioribus diſcipulis D. Tho. propter argumēta fa- cta in principio, & in ſuper, quia vt ait M. Soto. 2. Phyiſ. vbi ſupra non oportet dignoſcere formæ virtutem aut eius actiuitatem penes maiorem vel minorem intenſionem formæ. V. g. quod aliquis calor plus minusve calefaciat, non indicat ipſum inten- ſiorem, vel remiſſiorem formæ. Vt tunc q; exem- plo ferri cadentis, in quo nō eſt tam incenſus calor atque eſt in flamma, quæ ardet in ſtupa, ſiquidem in flamma eſt formaliter ignis, in ferro verò mini- mē, & tamen abſque dubio ferrum candens magis actiuum eſt, quā illa flamma, ergo nō ſecundum intenſionem formæ attendenda eſt actiuitas agen- tis. Actiuitas ergo agentis ſumenda eſt penes mul- titudinem formæ, ita quod ignis bipedalis eadē pro- portione dupla qua plus habet multitudinis & ca- loris & formæ ſubſtantialis quā ignis pedalis, poteſt maiorem effectū producere. Etenim cum tota virtus agentis ſit forma, ſecundum eius quan- titatem erit & actionis quantitas. Aiunt itaque quod actiuitas formæ attenditur penes multitudinem materie, ita vt in eadem proportionem, in qua plus eſt de materie plus eſt de forma; quod tamē intelli- gendum aiunt intra eandem ſpeciem, quia terra plus materie habens minus formæ habet quā ignis. Hoc etiam documentum colligunt ex Ariſt. 3. Phyiſ. tex. 42. vbi ait, quod ſi vnū elementum eſſet infinitum, alia in ſe conuerteret. ¶ Ex dictis colligunt, quod idem calor receptus in ſubiecto deſo plus agit, quā in raro exiſtens. v. g. ſit forma æqualis intenſionis recepta in aliquo ſubiecto raro, & in alio denſo alia æqualis, hæc plus aget, & actiuior erit. Cuius ratio eſt, quia in materia denſa plus eſt de forma, ac proinde plus eſt de actiuitate: quia vir- tus vnita fortior eſt ſeipſa diſperſa, vt ait Ariſt. lib. 1. Meteorum. Ergo verò ſatis mirari nō queo, quod vi- ri doctiſſimi in talem ſententiam declinauerint, &

principia

principia metaphysicaria reliquerint, aut malè intellexerint. Oportet enim omne agens agere secū dum quòd est in actu, & similiter necesse est ut nullus effectus qui est ab aliquo agente vt à causa principali, siue primaria, siue secundaria excedat proportionem formæ quæ est principii agendi, & actuat ipsam causam, ergo impossibile est, vt calor intensus vt octo, producatur à calido vt sex tanquam à causa principali; Neq; tamè valet illa solutio quod densitas materię in qua recipitur multitudo calorũ superleat minorem intensiõem formæ in agente: quoniam profecto illa densitas materię non facit subiectum magis calidum, siquidem ipse calor nõ magis actuat subiectũ neque magis radicatur in illo, quamvis sit maior qualitas extẽsiuè per maiorem quantitatem subiecti, ergo ille calor nõ potest esse principii proportionatum ad producendum magis calidum & magis actuatum calorẽ. Verum est tñ quod secundũ quid est maior actiuitas, seu virtus ad agendũ in calore qui recipitur in materia forti & densa ceteris partibus, videlicet est maior actiuitas vt citius producatur effectus & vt sphaera actiuitatis magis extendatur sicut magnus ignis citius calefacit & ad maiorem distantiã extenditur: quam paruus ignis. Deinde etiam magnus magis resistit contrario quam paruus ignis: itaque ad similia potest prodese magnitudo, vel multitudo materię aut densitas, & poterit verificari, quod virtus vnita fortior est seipsa dispersa ceteris partibus, sic etiã intelligitur quod Arist. dicit. 3. Phy. quòd si vnum elementum esset infinitum, corrumpere alia. Certè quia non relinquere alijs locũ, vel quia finita elementa circumdata in infinito elemento non possent resistere proportionabiliter suo cõtrario: sicut paruus ignis circumdatus aqua extinguitur, at verò si parũ aquæ accedat magis acceditur. ¶ Ad argumenta verò in principio facta facillè responde mus secundum nostram sententiam. Ad primum enim respondeo cum Durando in 4. sent. d. 44. q. 5. ad 2. quòd in ferro candenti est aliquis ignis verus, non quia ipsa tota substantia ferri sit in igne, sed quia exalationes à ferro resolute ex nimio ignis calore inflammant: ita vt non solum intra ipsum ferrum maneant, sed etiam aliquando extra procedant cum fulgore & flamma quadam, quæ etiam oculis patet; nõ ergo mirum est si ferrum sic ignitum, aut potius ignis in ferro existens generet igne. Et per hoc patet ad primum. ¶ Ad confirmatione respõdetur, quòd calor cordis est ratio quare manus iunctæ amplius calefiunt, quoniam calor iste solet temperari ab aere circumstanti: cum verò iunguntur manus cõseruant calorem ex intimitis promanantem. ¶ Ad secundum argumentum respõdetur, quod actio non solum fundatur in non resistenti passiuè, sed potius in supereminenti agentis & in potentia passiuè. Ad confirmationem satis patet ex

A distis. ¶ Ad tertium respondetur, quod ea quæ generantur in media regione aeris, attribuntur tanquã causæ principali, celestium Planetarum influentia. Ad confirmationem respondetur, quòd calor coniunctus siccitati, magis exsiccat, nõ magis calefacit quàm coniunctus humiditati. Imò verò si quis mittat manum in aqua feruente citius calefacit, quam si per flammam velociter manum moueat. ¶ Ad quartum argumentum respondetur, nego antecedens pro priore parte, scilicet, quod duo luminaria æquoliam adinueniem illuminent: hoc enim nulla experientia constat, imò est impossibile. Ceterum, Vtrum lumẽ possit intedi in aere semel productum ab aliquo luminoso ex aduentu alterius luminosi æqualis, maior est difficultas. De qua re vide Soncium lib. 7. Met. q. 9. vide etiã M. Victoria in relect. de augmento charitatis, quã habes insertam in nostris cõm. 2. 2. q. 24. art. 6. vbi dicit duo. Alterum, quod nunquam plura agentia producant maius lumẽ vel calorem in primo puncto sphaeræ sphaeræ actiuitatis, quàm produceret vnum illorũ. Secundo dicit, quod nunquam lumen productum est maius, quàm sit lumen productum à maximo luminoso, vt si sit luminosum vt octo, & multa alia vt octo vel minora, nõ quã lumẽ productũ erit supra octo. Probat vtrumq;. Primum, quia agens remissum nõ auget intensus, nec eius effectum, vt si actus est vt duo, non auget habitum qui est perfectus vt tria, & si est calor vt quatuor non auget calorẽ vt sex, quia actio non fit à proportione minoris in æqualitatis, & idem dicendum est de æquẽ intento luminoso. Secundo. Nam si Sol diuideretur in duas partes æquales, vt fierent duo luminosa nulla alia mutatione facta, non producerent illarũ duarũ partes intensius lumen, quàm modo producit, sed vna medietas produceret tam intensum lumen vt totus Sol, ergo duæ non producerent intensus quàm vna. Minor probatur, quia Sol est vniformis secundum lumen, & tam intensum lumen est in medietate Solis sicut in toto Sole, ergo &c. & idem est dicendum de igne, & de quocunque alio agentia naturali. Et confirmatur. Nam si sunt decẽ luminosa vt quatuor & ex illis fiat vnum totum, erit vt quatuor, & nõ plus, sicut si ex multis albis vt quatuor fiat vnum album vt quatuor, sed quodlibet luminosum vt quatuor poterit producere lumen vt quatuor, ergo luminosum compositum ex illis nõ producit intensus lumẽ quàm singula corũ, cum nullum agens agat supra suam intensiõem. Et si contra hoc dicatur, nam experientia cõstat, quod duo ignes magis calefaciunt quàm vnũ, & duo luminaria magis illuminant quàm vnũ. Respõdemus quod extensiuè verum est, nõ intensiuè, vt si calefaciunt vt quatuor poterit calefacere per decem passus à summo gradu suo vsque ad non gradum: tunc calefaciunt vt octo poterit per viginti extendere suum

effectum nullibi tamen in maiori intensiõem quàm quatuor. Aget autem hoc modo, quòd si luminosum vt octo in spacio aliquo (cum eius lumẽ diffundatur vniformiter diffunderit à summo gradu sibi proportionato vsque ad nullum) in primo passu illuminabit, v.g. vt octo, & in secundo vt quatuor, & in tertio vt duo. Si autem adiungatur aliud luminosum equale: extendetur tota sphaera actiuitatis & erunt gradus illi in maioribus partibus, ita tamen quod non excedatur virtus luminosi vt octo. ¶ Ad argumentum respondetur concedo quòd luminosum æqualis virtutis intendit lumen medij productũ ab alio luminoso, quia in tali parte medij nõ productus erat gradus maximus, qui à priori luminoso poterat produci, sed ex vtroque luminoso efficitur vnum agens magis extendens sphaeram actiuitatis, vnde est, vt vbi prius erat lux vt duo postea sit vt quatuor. ¶ Alia quæstio solet hic disputari. An idẽ possit agere in se? Ceterum quia hæc est eadem cum illa, vtrum omne quod mouetur ab alio moueatur, quæ tractari solet. 8. Phys. & ibi est eius proprius locus, hic ab ea superfedebimus. Vide Soto. 8. Phys. q. 3. Iauellum. 9. Meta. q. 3. & 7. Phys. q. 1. Sonc. 9. Met. q. 8.

QVÆSTIO. III.

Vtrum omne agens agendo repatiatur.

Hæc est circa idem caput tex. 54.

Arguitur primò pro parte negatiua. Deus & intelligentiæ, & coelum agunt in hæc inferiora, & tamen nõ repatiuntur, ergo. Antecedens patet, quia non sunt alterabilia. Confirmatur, nam sensibile agit in sensum, & non repatiatur, ergo. ¶ Arguitur secundo. Nam quando ignis calefacit pisces in lebetæ aqua pleno, non patitur ab eis, ergo. Confirmatur, nam Arist. loc. 2. de partibus animal. c. 2. ait, quòd ignis nõ potest esse frigidus, ergo nec potest pati à frigido, & sic agendo in frigidum non repatiatur. Item, nam generans generando non regeneratur, ergo nec patiens repatiatur quia aliàs idem esset patiente nobilius in quantum agit, & ignobilius in quantum patitur respectu eiusdem. ¶ Arguitur tertio. Nam vel agens, & patiens sunt æqualis virtutis, vel inæqualis. Si primum neutrum aget in alterum, quia à proportione æqualitatis non fit actio. Si secundum tunc quòd est prestantior virtutis aget in alterum, & non repatiatur, quia à proportione minoris equalitatis non fit actio. Confirmatur. Nam agens semper debet esse maioris actiuitatis, quàm passum, ergo passum nõ potest agere in agens, alioqui actio ei est à proportione minoris in æqualitatis. Confirmatur secundo. Quia sequitur, quod calidũ vt octo non possit facere aliud calidũ vt octo. Probatur sequela, quia si calidum vt octo repatiatur, debet eius calor remitti, ac

proinde fiet vt septem, sed calidum vt septem non potest facere calidum vt octo eadem ratione quia, scilicet, à proportione minoris in æqualitatis &c. ergo. ¶ Arguitur quarto. Nam si agens repatiatur sequitur aliquod subiectum simul moueri duobus motibus contrarijs, hoc autem est falsum, ergo. Sequela probatur. Nam si ignis calefaciat aquã mediante aere, ignis tunc mittit calorẽ per aereẽ vsq; ad aquã, ergo aere calefit; rursus aqua imprimit frigus igni per eundem aereẽ medium, ergo aere frigit, & sic simul mouetur motu calefactionis & frigectionis. Confirmatur. Nam si agens agendo repatiatur, sequitur quòd eadem pars simul calefiat & frigeat, quòd est impossibile. Probatur tamen sequela. Accipiat aliquod agens quòd sit A. cuius pars propinquoior passio sit C. Item sit passum B. tunc A. repatiatur à B. secundum partem C. propinquoierem ipsi passio. Sit igitur A. calidum & B. frigidum; tunc quàm citò B. per reactionem in frigidaret partem illam. C. tam citò à reliquis partibus ipsius A. calefieret. C. quia reliquæ partes A. sunt multam calida, ergo. ¶ Pro intelligentia huius quæst. aduerte primò quod ista quæstio reddita est ab aliquibus difficilis & obscura satis propter varias calculationes & sophismata, quæ huc inuenerunt; nos tamen ab eis superfedebimus, nulla uisum utilitatis sunt nisi ad opprimenda adolescenti ingenia; si quis tamen ea videre uoluerit legat Calculationem Suisset tract. 7. de reactione & Hentisberũ in suorum sophismatum libro sophismate vltimo. ¶ Aduertendum secundo, quod agens agendo pati, nihil aliud est, quàm quod sic agat in passum, vt passua etiã agat in ipsum, & hæc actio appellatur reactio. V.g. Aquam calefacit ferrum calidum ita vt aqua quæ patitur frige faciat ferrum, tunc ferrum agens repatiatur. ¶ Notandum tertio quod actio, & reactio possunt intelligi dupliciter, vno modo secundum diuersas cõtrarietates. v.g. vt vnum agat secundum calorẽ & repatiatur secundum humiditatẽ, vel quod frige faciat, & repatiatur secundum siccitatem. Altero modo secundum eandẽ cõtrarietate agens calefaciat & frigeat à passio. ¶ His positis est prima sententia Calculatoris Suisset vbi supra qui asserit duo. Primum est quod agens difforme repatiatur secundum eandẽ cõtrarietate, sed nõ secundum eandẽ parte, sed secundum aliam agit, & secundum aliã patitur. Vocat agens difforme, quod secundum omnes suas partes non participet æquale gradũ formæ, vt si aliquod lignum haberet aliquas partes calidas vt quatuor alias vt tria, alias vt duo, dicit ergo quòd agit secundum fortiores partes, repatiatur secundum debiliores. v.g. lignũ agit secundum partes calidas vt quatuor, repatiatur secundum partes calidas vt tria & duo. Secundum est quod agens vniforme nõ repatiatur dum agit nec secundum diuersas partes. Vocat agens vniforme, quod secundum oēs suas partes participat æqualem gradum

gradum forme, vt si aliquid lignū haberet omnes suas partes calidas vt quatuor. Hoc igitur agens dum agit, nō repatiatur. Putat enim quod qualitas actiua tantum resistit suo contrario, quātam agit, vnde si multum agit, multum resistit, si parum agit, parum resistit. Vnde cum in casu secundum omnes partes agat & qualiter, æqualiter etiam resistit, ac sic nō est vnde patiatur. Ex quo sequitur, quod secundum istum autorem nihil potest agere & repati secundum idem & eandem partem eadem contrarietate. Hanc eandem sententiam sequutus fuit olim Augustinus Niphus in Physicis, vt ipse hic refert, hic etiam in eandem ferē sententiam etiam inclinā. Primō enim conuenit cū hoc autore in hoc quod putat, quod quantum aliqua qualitas est actiua in tantum est resistitiua, & e contra per quantum aliqua qualitas est resistitiua, in tantum est actiua. Quod etiam probat, quia per quantum aliquid est actiuum per tantum sufficit se conseruare, per quantum sufficit se conseruare; per tantum contrario repugnat, per quantum contrario repugnat, per tantum resistitiuum est, ergo de primo ad vltimum, per quantum qualitas potest agere, per tantum potest resistere. Confirmatur, quia agere est contrarium remittere, igitur agere est resistere. Consequencia probatur, quia per quantum contrarium remittitur, per tantum agens superat cōtrarium, & per quantum superat per tantum resistit. Secundo dicit, quod actio & reactio sunt posibles secundum diuersas qualitates, & non secundum eandem. V. g. si ignis agit in aquam, per caliditatem agit, & per humiditatem ab aqua patitur, & ita si caliditas ignis remittit frigiditatem aque, frigiditas non reagit in caliditatem, sed humiditas aque agit in siccitatem & non e contra. In hanc sententiam citat ibi Aristotel. & Commentatorem & Alexandrum. 4. Meteororum commento. 10. Hentisberus etiam conuenit cum Calculatore in omnibus præter hoc vnum, quod admittit etiam inter vniuersa esse reactionem. ¶ Alia opinio est communis & probabilis multorum Doctorum, quæ propter eius probabilitatem, oportet vt hie latius explicetur. Pro quo aduertunt. Primō quod actio agentis prouenit ex victoria, & excellentia virtutis actiue alicuius rei supra alterius resistentiæ. Ratio est, quoniam vt agens in passum possit operari, opus est vincat passus resistentiæ, illique dominetur subiciendo ipsum sibi. Hoc autem efficere nequit nisi per maiorem virtutem, quia vincere est superioris & perfectioris. Aduertunt secundo triplicem posse in subiecto aliquo resistentiā inueniri. Prima dicitur negatiua, quæ est, quando subiectum non est capax recipiendi formam agentis, vt cælum est incapax caloris & frigoris, & ob id dicitur resistere negatiue. Secunda resistentiā est, quam priuati-

uam seu passiuam vocant, quando videlicet patiens non agit actione contraria in agens, difficile tamen cedit eius actioni, vt res durissima difficile frangitur, & columna firma resistit impellenti absque aliqua actione. Tertia resistentiā est contrarietatis, quando passum per qualitates contrarias actiuas resistit agentis. Aduertunt tertio quod in rebus per qualitates actiuas resistentibus duplex inueniri potest resistentiā. Altera actiua per actiuitatem, & actionem qualitatis ipsius, quæ extenuat & debilitat agens contrarium, cuiusque impedit actionem. Altera passiuā secundum quam difficile cedit actioni, & quantum est ex se impedit eam. Resistentiā primo modo non est maior quam actiuitas qualitatis per quam resistit. Resistentiā verò secundo modo non est æqualis actiuitati, sed quod res est maioris actiuitatis, eo est minoris resistentiæ, & quanto minoris est actiuitatis maioris est resistentiæ; Quocirca si elementorum qualitates secundum actiuitatem considerentur, calor est maxime actiuus post hunc frigiditas, deinde humiditas, vltimō siccitas. At si resistentiæ passiuæ ordinem pensemus, oppositum est natura ita disponente, vt mutua inter elementa actio & passio valeat reperiri, & vnum tertium ex eis constitui ipsis ob mutuam actionem & repulsionem corruptis. Si namque ignis, cui maior inest actiuitas, minoris resistentiæ non esset: non corrumperebatur ab actione aliorum elementorum, sed in se potius ipse conuertet reliqua. Vnde in istis qualitatibus expellendis talis ordo est, vt difficillimē siccitas expellatur à subiecto, post eam humiditas, deinde frigiditas, sed facilius cunctis caliditas. Isti diuersi ordines experientia comprobantur. Difficilius namque corrumpitur terra siccitas quam aquæ humiditas, vt patet in fornace, vbi multo tempore siccitas perseverat quocumque alio adiuncto. Aquæ item humiditas difficilius expellitur quam frigiditas, calefit namque aqua, tamen non siccatur; frigiditatem excedere calorem in resistentia constat: nam aqua facilius extinguit ignem si iungantur, quam ignis calefaciat ipsam; ignis enim qui est maxime calidus est maxime passiuus à suo contrario. Aduertunt quarto causas maioris resistentiæ passiuæ varias esse, quandoque enim resistentia prouenit ex ipsamet natura qualitatis, quæ ex se habet vt difficile remoueat à subiecto, quandoque ex maiore intensiōne, nonnunquam ex densitate subiecti, aliquando verò ex conuenientia naturali, & coniunctiōne ipsius qualitatis cum forma substantiali, vt plus resistit æqualis humiditas in re naturaliter humida, quam in re violenter humida, cæteris paribus. Conseruatur enim à forma substantiali propria. His positis dicunt duo. Primum est, quod agens repatiatur secundum contrarietatem

rietatem ad eius actionem & secundum eandem partem, ita vt dum calidum vt quatuor agit in frigidum, secundum eandem partem repatiatur. Secundum est, quod si virtus actiua fuerit fortior in resistendo, quam passiuā in agendo, vel æque fortis, non repatiatur agens. V. g. si esset summus calor & frigiditas vt vnum vel vt duo, ita vt actiuitas frigiditatis non excedat resistentiam passiuam caloris, nulla erit repassio: nam à proportione minoris inæqualitatis, vel æqualitatis non fit actio. Ad hoc igitur vt secundum illos sit reactio & repassio, oportet vt maior sit actiuitas passiuæ quam resistentia agentis. V. g. sit calidum vt quatuor, sit aliud frigidum vt quatuor; tunc calidum agit in frigidum, quia calidi actiuitas, quæ summa est, vincit frigiditatis resistentiam, quantum sit eiusdem gradus; at repatiatur calidum à frigido, quia frigiditatis actiuitas vincit resistentiam caloris, quæ minima est, & sic fit repassio & reactio, non solum inter contraria æqualia gradu, sed etiam inter inæqualia, quia minor frigiditas aliqua maiorem habet actiuitatem, quam sit resistentia maioris caloris, & ita potest reagere. Hanc sententiam sequitur Marsilius. q. 19. Albertus de Saxonia. q. 16. Paulus Venetus in summ. c. 25. Thyrenensis in quodam tractatu de reactione, M. A. studio in. q. 22. & ferè omnes iuniores eam tenent. Communiter etiam hæcæ temporibus acceptatur à discipulis D. Thomæ. Sed exemplum hic positum non placet. Quia quod est calidum vt quatuor est etiam frigidum vt quatuor (supponitur enim communiter quod summus calor sit vt octo, ergo quantum deest calido vt quatuor de calore, tantum habet de suo contrario.) Tunc, ergo nulla erit actio, quia frigidum vt quatuor erit calidum vt quatuor & à proportione æqualitatis non est actio. ¶ Pro decisione sit prima conclusio. Inter agens & patiens que non communicant in materia, ita quod sit eiusdem speciei, & habeant qualitates contrarias Physicas, non potest reperiri reactio, & repassio. Hæc conclusio est Aristot. & D. Tho. hic cap. 7. tex. 5. 4. vbi dicunt, quod cū agens aut non habet materiam, aut si habet, est alterius generis à materia passiuæ, agens non repatiatur. Vnde res spirituales agentes in hæc inferiora non repatiuntur, quia materiam non habent. Similiter cæli non repatiuntur, quia materiam habent alterius rationis. Hinc est, vt aurum & margaritæ parum patiuntur, quoniam habent aliquid cælestē. Item sensibile agit in potentiam & tamen non repatiatur ab ea, quia non agit per qualitates contrarias Physicas, sicut calor agit in visum, & sensus exteriores in sensum interiore, & tamen calor non patitur à potentia visiva, neque sensus exterior ab interiori. ¶ Secunda conclusio. Si agens in passum non fuerit intra spheram actiuitatis passiuæ, non repatiatur. Probatur. Nam cum omne agens sit finita vir-

tutis, non agit nisi per spacium desermatum, & vsque ad certum terminum, imò nec in illo spatio toto æqualiter agit, sed debilius semper in partes distantes à se, & hoc spacium, in quod agere potest agens, dicitur spherā actiuitatis iuxta ita vt nisi passum sit applicatum intra hanc spheram non possit agere agens in ipsum, variatur autem hæc spherā, quia modo maior, modo minor est pro maiori vel minori agentis virtute. Potest igitur esse quod sit aliquid agens fortissimum habens magnam spheram, & sit passum debile breuem habens spheram, tunc poterit applicari tale debile spheræ fortioris, ita vt fortius sit extrahens spheram, in quo casu agens fortius agere absque repassione ab illo passio, sed repatiatur à medio quod necesse est esse inter agens & patiens in predicto casu. ¶ Tertia conclusio. Inter agens Physicum & patiens habens eandem materiam cum passio, agens inquam, actione reali per contrarias qualitates, potest esse vera reactio & repassio. Hæc conclusio est Aristotelis qui vt patuit in capite. 7. circa sextam conclusionem mouit hanc questionem & soluit eam hac nostra tertia conclusione. Idem habet. 3. Physicorum textu. 8. & 1. 6. & libro. 4. de generatione animal. capite. 3. hoc ipsum expressè probat. Hoc ipsum concedit Auerrois libro. 4. Meteororum, vbi probat quod si non esset repati, nihil non esset possibile, imò verò omnes Philosophi conueniunt in hac conclusione licet in modo quo fiat ista actio & repassio non conueniant. Secundo probatur experientia. Prima est de ferro ignito in aqua submerso, vbi patet ferum in frigidari, & aquam calefieri. Secunda est de glacie posita in manu, quæ liquefit, & inanum in frigidat. Tertia est de duobus gladijs, qui se percutientes habentantur, vel franguntur, idem de vasculis ex mutuo contactu se confringentibus. Quarta de gutta super carbonem distula, quæ extinguit aliquam carbonis partem, & ipsa in vaporem vertitur. Quinta de duobus corporibus densis quorum alterum si super alterum cadat, ambo condensantur. Infinitæ alia experientia sunt, sed hæc sufficiant. Tertio probatur ratione à posteriori. Quia cum nihil fiat ex multis agentibus alteratis & ad concordiam redactis, non possit fieri talis omnium alteratio, nisi elementa ab his in quæ agunt simul repaterentur. Quarto probatur ratione à priori desumpta ex Aristotele 3. Physicorum textu. 8. Et ex textu. 77. huius primi libri de Generatione. Quia vnumquodque agit in quantum est actu, & patitur in quantum est in potentia, sed idem potest esse in actu respectu caloris, & in potentia respectu frigoris, ergo idemmet potest agere vt est in actu, & pati simul in quantum est in potentia. De hac ratione plura in quinta conclusione. ¶ Quarta conclusio. Reactio

& repasio est & secundum eandem contrarietatem qualitatam, & secundum eandem partem. Hæc conclusio est contra auctores in primo loco citatos, & habet duas partes. Et probatur prima, nam Aristot. id expresse habet. 4. de gener. animal. ca. 3. ubi dicit esse necessarium quod calefacit, frigiditatem, quod premit premi, & Themistius super 3. Physi. tex. 8. inquit, Ignis calefacit & frigit simul ab ea re, quam calefacit ipse. Hanc eandem tenent ibidem D. Tho. & omnes interpretes Aristot. ¶ Secundo probatur experientia. Nam quando aqua vehementer calida infunditur frigida, tota aqua fit tepida, quod non esset, nisi calida calefaceret, & infrigidaretur, & frigida infrigidaret & calefieret. Pro eadem refaciunt omnes experientia & rationes pro præcedenti conclusione. ¶ Secunda vero pars conclusio, scilicet, quod fit reactio & repasio secundum idem & eandem partem, patet per eandem rationes & experientias. Confirmatur. Nam si ferrum vehementer ignitum infundatur in aqua totum ferrum agit in aquam, & totum ferrum repatur, si quidem totum infrigidatur, ergo secundum idem, & secundum eandem partem potest esse reactio & repasio. ¶ Quinta conclusio. Agens communicans in materia cum passio repatur ab eo, dummodo sit intra spheram actiuitatis ipsius, quantum passum sit multo minoris virtutis & resistetia quam agens. Hæc conclusio est probabilis. Quæ sic explicetur. Cum aliquod contrarium agit in aliud contrarium, repatur ab eo secundum illas partes, quæ in spheram actiuitatis illius cadunt, & hoc quantum contrarium regens sit minoris virtutis, quam sit resistetia agentis. V.g. calidum vt octo agit in frigidum vt vnum, repatur calidum à frigido, si fuerit intra spheram talis frigidi. Verum quidem est, quod erit multo minor huius spheræ, tamen si vt cumque intra eam contineatur, repatur quantum ad illam saltem partem, quæ intra spheram continetur. Probatur nunc conclusio. Primo, quia Aristot. in hoc. i. lib. textu. 54. sine limitatione videtur asserere, quæcumque communicant in materia, cum appropinquaerint sibi, agere, & pati adinuenire. Secundo probatur ratione, quia quod agit in aliud, superat illud in qualitate secundum quam agit, & ex superatur ab illo in contraria qualitate. V.g. Calidum vt sex agit in calidum vt quatuor, & calidum vt quatuor est frigidum vt quatuor (supponimus enim maximum calorem esse vt octo & pariter maximum frigus, ergo frigidum vt quatuor agit in frigidum vt duo, quod est calidum vt sex, nam à proportionem minoris inæ qualitatis semper sequitur actio, si passum sit debite applicatum intra spheram actiuitatis, in quo casu intelligenda est nostra conclusio. Notandum tamen obiter quod si calidum vt sex & frigidum vt duo agit in calidum vt quatuor & frigidum vt quatuor, non faciet calidum vt sex,

A quia calefaciendo simul infrigidatur, atque ita tanto minus intentum calorem faciet, quanto magis repatur. Eadem autem ratio est & de frigido illo vt quatuor, quod non efficit frigidum vt quatuor id quod est calidum vt sex propter contrarietatem, sed reducitur ad quoddam medium secundum proportionem mutua actionis & passiois, ita vt vtrumque maneat calidum vt quinque, & frigidum vt tres. Et ita secundum proportionem in alijs dicendum est, nisi forte fiat prius corruptio subiectorum, quæ in talibus medijs seruari non possunt. ¶ Tertio, quælibet gutta aquæ ponit aliquam dispositionem in lapide, vt vltima in virtute præceditum excauet illi, vt docet D. Tho. 2. 2. q. 24. art. 6. ad. 2. sed mollicies, quæ vna gutta aquæ potest ponere in silice, est multo minor duritie silicis, ergo. ¶ Quarto. Resistere est agere, frigidum vt vnum resistit calido vt sex, ergo agit in illud. Maior probatur, nam resistere non est pati nam virtus resistetia ponitur ab Aristot. de Qualitate inter potetias actiuas, vt durum, inquit, est potetia actiua, quia potest resistere, ergo. ¶ Quinto probatur conclusio. Nam eadem est radix & causa actionis & passionis, & reactionis & repasiois, vt dicebamus ex Aristot. 3. Physi. tex. 8. ergo sicut agit quod est in actu, & in tantum agit in quantum est in actu, & id patitur quod est in potetia, & in tantum patitur in quantum est in potentia: ita similiter id reagit, quod est in actu, & in tantum reagit in quantum est in actu, & id repatur, quod est in potetia, & in tantum repatur in quantum est in potentia. Sed quando calidum vt octo agit in calidum vt septem quod est frigidum vt vnum, tunc calidum vt octo est in mera potentia ad frigiditatem vt vnum, & calidum vt septem quod est frigidum vt vnum, licet sit in potentia ad calorem vt octo, est in actu frigiditatis vt vnum, ergo si est debite applicatum calidum vt octo repatur à frigido vt vnum, si quidem hoc est in actu, & illud in potentia frigidum. Neque valet dicere, vt auctores oppositæ sententia respondere fortasse possent, quod licet tunc calidum vt octo sit in potentia ad frigiditatem vt vnum, non tamen ab eo repatur quia habet maiorem resistetiam, quam sit actiuitas in frigido vt vnum: quia licet calor inter omnes qualitates minus resistat, tamè propter eius multitudinem & paucitatem frigiditatis, maior est ipsius resistetia, quam frigiditatis sit actiuitas. Sed contra hoc arguitur, quia nulla est ibi resistetia, nisi primo modo, scilicet, negatiue sumatur, quando nulla est aptitudo, quæ omnino actionem contrarij appropriati, & eminentem secundum qualitatem actiuam auferat. Si enim sit resistetia secundum actionem qualitatis contrariæ, verbi gratia, cum calidum vt sex agit in frigidum vt quatuor, tunc solum impeditur non producatur in calido vt sex frigidum vt quatuor, sed ne prius produ-

producatur frigidum, quando omnino non vincit, non impedit. Si autem fuerit resistetia ratione qualitatis non actiuæ, sed passiuæ, tunc quantacumque sit resistetia, solum efficit vt vix & argere patiatur subiectum, sed ne prius patiatur, non efficit. Sed contra quintam conclusionem est argumentum ab experientia, nam si carboni accenso applicetur aqua gutta, magis solet accendi vt vix & vix dicitur; Hechar aqua in la fragna. Respondetur, quod nihilominus carbo repatur in illa particula ubi aqua tangitur: sed rursus pars illa vehementius acceditur, ab alijs partibus quia crassiorum habet materiam. ¶ Sexta conclusio. Agens communicans in materia semper repatur ab immediato passio. Hæc conclusio est quam intendit hic Aristot. dum reactionem fatetur, & sequitur ex præcedentibus. Voco passum immediatum, cui agens secundum contactum Physicū coniungitur. Non negamus agens repatur aliquando à passio distant, sed hoc vniuersaliter non est verum, nisi cum agens est intra spheram actiuitatis passio, vt expositum est in præcedenti conclusione. At ab immediato pati vniuersaliter est necessarium. V.g. cum ignis calefacit manum medio aere, repatur ab aere, non tamen à manu. ¶ Ad argumenta in principio posita respondetur. Ad primum patet ex prima conclusione. ¶ Ad secundum patet ex vltima conclusione. Ignis enim in casu non repatur à piscibus, quia illi non sunt immediatum passum. Ad primam confirmationem, aliquam admittunt nullam posse in igne recipi frigiditatem & consequenter nec repasioem, nec putant esse contra Philosophum, quia id contingit per accidens ratione subiecti, cui repugnat frigiditas. Hæc tamen sententia contradicit Philosopho vniuersaliter asserenti agens communicans in materia transmutabili subiacere repasiois, & experientia videmus calorem ignis quandoque remitti, quod fieri nequit nisi à frigiditate. Remissionem enim vnus contrarij causat mistio alterius. Rationi etiã aduersatur, tum quia non minus repugnat ex parte subiecti calor aquæ, quam frigiditas igni, sed aqua potest recipere calorem, ergo. Tum etiã quia aqua & quoduis aliud frige factiuum agit in ignem continue per aliquod tempus corruptendo eius calorem, sed agens non agit in passum nisi introducendo qualitatem, quæ patiatur, vnde celebris est illa sententia. Idem est contrariorum subiectum, ergo. Ceterum illa frigiditas quæ in igne recipitur parum sentitur propter maximam caloris actiuitatem vel quia ignis facile corrumpitur. Ad tertium Aristot. respondetur solum intendere non posse ignem adeo frigiditatem quin plures habeat semper gradus caloris quam frigiditatis, & sic nunquam denominabitur frigidus, quia denominatio fit à qualitate excedente. Ad secundam confirmationem respondetur quod non est inconueniens, quod idem sit nobilior &

A ignobilior respectu diuerforum. ¶ Ad tertium, auctores contrariæ sententia dicunt agens & patiens debere esse inæqualis virtutis, cum quo tamè fiat, quod actio & reactio fiat à proportionem maioris inæqualitatis, excessus autem iste non est actiuitatis supra actiuitatem (tunc enim idem respectu eiusdem esset superius & inferius) sed excessus vnus est supra resistetiam alterius, ita vt possit esse calidum quod vincat resistetiam frigidi, & idem rursus frigidum resistetiam calidi. Nec est inconueniens resistetiam actiuam calidi esse maiorem quam actiuam frigidi, si passiuam resistetiam calidi non sit maior, & sic frigidum reagit in calidum. Isti auctores inuenerunt hanc distinctionem actiuitatis & resistetia vnus qualitatis, quia existimabant contrarium nullo modo agere in aliud, nisi sit illo fortius, cum autem viderent aliquando non esse fortius, nec superare illud in actiuitate, inuenerunt talem distinctionem de resistetia. Et hæc sententia facilis ac satis dilucida est. Nihilominus tamen respondetur ad argumentum iuxta nostram sententiam, quod quando calidum vt octo agit in frigidum vt duo, repatur à frigido non vt est calidum, sed vt est potentia frigidum: & frigidum vt duo reagit in calidum vt octo, vt est actu frigidum vt duo. Et sic fit reactio à proportionem maioris inæqualitatis ex parte frigidi. Constat autem quod vt sic ista & se vincunt in gradibus & in efficacia. Ex quo si bene notetur, optime patet ad argumentum. ¶ Ad primam confirmationem ex hoc patet. ¶ Ad secundam confirmationem respondetur, quod calidum vt octo non poterit producere calidum vt octo, virtute partis in qua repatur, sed virtute aliarum partium à quibus tandem corrumpetur frigidum & conuertetur in ignem. Continget & vt illa pars quæ repatur non tamen corrumpitur, reducatur ad pristinum calorem à generante, & sic iterum ager in passum donec sibi assimilet. Quod si qualitas actiua non est connaturalis ipsi subiecto agenti vt calor in ferro vel in aqua, tunc si totum agens repatur, non producet effectus similis in gradu illo in quo fuerat agens à principio, nisi ad eum gradum ab alio agente noua actione reducatur. ¶ Ad quartum respondetur quod aliqui propter eius difficultatem conuincuntur ad asserendum quod agens & patiens solum repatur quado sunt immediata, aere itaq; qui mediat inter ignem agentem & aquam patientem, autem, non pati ab vitroque, sed solum ab agente maioris virtutis, quod sua actione impedit, ne alterum agat in aere. Nihilominus tamen hæc sententia falsissima est vt patet ex dictis precipue quinta conclusionem non reputat inconueniens aere medium inter ignem, & aquam simul vitroque motu moueri, quoniam tam ignis quam aqua aere in proprijs qualitatibus videntur. Vnde sicut non est inconueniens duas qua-

itates contrarias in gradibus remissis esse in eodem subiecto, ita nec duas alterationes contrarias, donec passum constituantur in eo gradu secundum alteram quantitatem, cui repugnet intensio contrarij, ut si nequeat esse simul calor ut quinque, & frigus ut quinque, sed calor ut quatuor & frigiditas ut quatuor possunt simul esse, ita ut quacunque intensitate altera debeat remitti, poterit etiam aer frigidari & calefieri simul usque ad gradum ut quatuor. Quo adquisito virtus perfectioris agentis intendit sua qualitate, contraria vero remittetur. ¶ Sed horum sententia falsissima est. Primo, quia est contra Arist. & communiter contra eius expositores in 5. Phis. concedere eadem mobile posse simul moveri duobus motibus contrariis. Deinde ratione demonstrativa conuincitur. Nam si aer simul frigidetur & calefit, ergo nunc est frigidior quam immediate ante hoc instans erat; Rursum si calefit, ergo nunc est calidior quam immediate ante hoc erat, ac proinde simul est calidior & frigidior respectu sui & pro eodem instanti, quod implicat contradictionem. ¶ Quare aliter ad argumentum respondetur quod nunquam idem medium mouebitur duobus motibus contrariis, unde cum calidum & frigidum, & approximantur ad invicem, tunc calidum calefacit illud medium usque ad aliquam partem, & frigidum frigidat usque ad aliam, & illae partes medij agunt & patiuntur ad invicem reducendo se ad aliquod temperamentum medium virtute agentium. Et tunc fortius agens sua virtute vincit reliquum aëris quousque pertingat ad contrarium & calefaciat mediante aëre calefacto. Et per hoc ex parte patet ad confirmationem. At vero quantum ad illud quod affert particulam, quae repatur a contrario, simul calefieri a reliquis partibus, negatur hoc esse verum. Quin potius dum repatur a frigido per aliquod tempus, non calefit, quia usque ad illum terminum maior est vis contrarij, donec iam fortius illud agens vincat totam actiuitatem passivae, & tunc reliquae partes calidae quae sunt plures calefacient etiam & reducent ad primum & connaturalem statum particulam illam. Et de hac re actione & repatione qui plures calculationes voluerit, legat Suisset ubi supra.

QVÆSTIO III.

¶ *Utrum indiuisibile possit alterari.*
 ¶ Haec questio mouetur super cap. 8. t. 1. uum tex. 64. ubi Arist. ait indiuisibilia esse inalterabilia.
 ¶ Arguitur primo pro parte affirmatiua. Colores sunt qualitates sensibiles, ac in solis sunt in superficiebus, ut patet ex Arist. 5. Met. c. 17. ubi dicitur superficiem secundum se esse albam, corpus autem per superficiem, ergo superficies sunt

A alterabiles secundum colores, ac per consequens secundum primas qualitates; non enim fit alteratio in secundis nisi per primas. ¶ Arguitur secundò. Actio & passio secundum Arist. non sunt per penetrationem agentis in passum, nec per partium agentis ingressus in meatus, & poros passivi, sed solum secundum tactum, ut patuit ex expositione textus, ergo ubi primo erit actio ubi est tactus, sed ille non est nisi in superficie, quia secundum illas se tangit corpora, ergo. ¶ Arguitur tertio. Puncta, linea, superficies mouentur localiter saltem per accidens ad corporis motum, ergo pari ratione alterabuntur saltem per accidens ad alterationem subiecti in quo sunt. In oppositum est Aristot. ubi supra. ¶ Notandum est primò, quod non loquimur de indiuisibilibus immaterialibus, substantiis. Has enim alterari non posse alteratione sensibili & Physica, de qua modo loquimur, certum est, sed loquimur de indiuisibilibus habentibus positionem in continuo, qualia sunt linea, puncta, & superficies. ¶ Notandum secundò, quod in hac re est duplex opinio. Altera Pauli Veneti in summa. c. 24. qui docet huiusmodi indiuisibilia habentia positionem non posse per se alterari, quia per se & separata non sunt capacia qualitatum, ac per accidens ut sunt in ipso continuo corpore, possunt quidem alterari & de facto alterantur. Altera est opinio Alberti de Saxonia. q. 17. & Marfil. q. 20. qui nullo modo indiuisibilia alterari posse, affirmant, neque per se neque per accidens, praesertim puncta. Pro qua sententia faciunt ibi multa argumenta, vide ipsos. ¶ Prima conclusio. Puncta, linea, superficies si per se essent alterari non possent. In primis haec conclusio est Arist. qui late probat in hoc ca. 8. indiuisibilia esse impassibilia, cuius rationes ad minus probant quod sunt impassibilia per se. Hoc ipsum habet in 6. Phis. tex. 85. ubi dicit indiuisibilia haec non motu locali, sed nec secundum formam, id est, alteratione moueri posse. Probatur ratione. Quia omnis qualitas necessario debet esse in subiecto diuisibili, ergo. Confirmatur. Nam si haec indiuisibilia possent alterari, cum alteratione disponat ad formam substantialem, utique forma substantialis posset esse in tali indiuisibili. ¶ Secunda conclusio. Huiusmodi indiuisibilia per accidens ut in corpore alterari possunt, licet oppositum etiam non careat probabilitate. Prima pars probatur argumentis in principio factis, quae confirmantur. Nam sicut Arist. in 6. Phis. probat haec indiuisibilia non posse moueri localiter bene tamen per accidens, quia mouentur ad motum totius, ita certe videtur, quod licet non possunt alterari per se, bene tamen per accidens ad alterationem totius subiecti. Et per haec patet ad tertium argumentum. Secunda pars probatur, quia non contingit calefieri, frigidari, aut alterari ab aliquo rarefactione vel condensatione aliqua, haec nullo modo indiuisibilibus possunt conuenire, ergo.

¶ Ad

¶ Ad primum argumentum respondetur quod colores non sunt in sola superficie vltima, sed semper in corpore vel aliqua corporis parte. Unde albedo faciei est in partibus corporeis, & non in sola superficie, ut apparet; nam etiam si sit dealbatio tenuissima; si leuiter radiatur, particulae sunt albae. Ad Aristot. dico quod loquitur de coloribus non ut sunt in subiecto, sed ut sunt visibiles. Sic enim in sola sunt superficie, quia in superficie apparent in corporibus densis, & opacis. ¶ Ad secundum respondetur quod licet contactus sit in superficie, actio tamen & passio est in corpore, quia tactus non est ipsa passio, nec actio, sed conditio necessaria. Aduerte tamen quod illa superficies dupliciter consideratur; vno modo tantum ut superficies est, altero modo ut terminus est corporis: tactus igitur qui inducit passionem est superficiei ut est terminus corporis, ob id in corpore est passio, quia superficies non sunt quae se tangunt, sed corpora secundum superficies. ¶ Ad tertium negatur consequentia, quia punctus mutatur respectum ad polos & ceterum per motum localem: at vero secundum alterationem punctus & indiuisibile nullo modo afficitur, unde non est eadem ratio. Fortassis de superficie potest dici quod alteratur per accidens secundum colores, quia color est lucis participatio, lux autem terminatur in superficie.

CAPVT. X.

¶ *Eliquum autem videndum de Mixture secundum eundem modum methodi. Hoc enim erat tertium propositum a principio. Scrutandum autem est, quid mixtio, & quid miscibile, & quibus existentiis, & quando. Amplius autem, utrumne est mixtio, an hoc mendacium.*

¶ *Impossibile est enim alterum altero misceri, quemadmodum dicunt quidam. Existentibus enim adhuc mixtis, & non alteratis, non magis nunc mixta esse, quam prius, inquit, sed consimiliter se habere. Altero autem corrupto non mixta esse, sed hoc quidem esse, hoc autem non esse, mixtionem autem similiter habentium esse. Eodem modo, & si amobus conuenientibus, corruptum est utrumque mistorum. non enim esse mixta nullatenus existentia.*

¶ *Hic quidem videtur sermo querere quod differt actum mixtio a generatione & corruptione, & quid miscibile a generabili & corruptibili. Manifestum enim quod oportet differre, si est mixtio. Quapropter his existentibus manifestis,*

A *questis soluentur trique. At vero, neque materiam igni misceri dicimus, neque misceri cum exardet, neque ipsam suis particulis, neque igni, sed ignem quidem generari, hanc autem corrumpi.*

¶ *Secundum autem modum eundem, neque corpori cibum, neque figuram ceram, talem neque figuram tumorem, neque corpus & album, neque totaliter passiones & habitus, posse esse mixta verbus; saluata enim videtur. Sed tamen, neque alba, & disciplinam, contingit misceri, neque aliud non separabilem aliquid. Sed de hoc dicitur quidam non bene, qui omnia quandoque, simul esse dicunt, & mixta esse. Non enim omne omni miscibile, sed oportet existere separabile utrumque mistorum. Passionum autem nulla separabilis.*

¶ *Quoniam autem sunt, haec quidem potentia, haec autem actus entium, contingit mixta esse aliquantulum, & non esse, actus quidem ente alio quo generato ex ipsis, potentia autem adhuc utroque, quae erant antequam miscerentur, & non partita. Hic autem sermo praesertim prius. Videntur enim, quae misceruntur, prius ex separatis conuenientia, & possibilia separari rursus. Neque manent igitur actus ut corpus & album, neque corrumpuntur, neque alterantur, neque ambo, saluata enim virtus eorum. Ideo haec quidem derelinquantur.*

¶ *Continuam autem his questionem dicendum, utrumne mixtio ad sensum sit, ut quando ita in parua diuiduntur, quae misceruntur, & ponuntur ad invicem hoc modo, ut non manifestum sit sensui vnumquodque, tunc mixta sunt. Aut non sunt, sed est ut quaecunque secus quaecunque sit particulam mistorum. Dicitur enim sic illo modo, ut g. ordeum mixtum firmamento, quando quodcumque secus quodcumque poterit.*

¶ *Si autem est omne corpus diuisibile, si est corpus corpori miscibile hominibus, quaecunque partem cuiusque, propinquam esse oportebit.*

¶ *Quoniam autem non est in minima diuisio, neque compositio idem quod mixtio, sed aliud manifestum quod neque secundum parua saluata oportet, quae misceruntur, dicere mixta esse. Compositio enim erit, & non temperamentum, neque mixtio. Neque habebit eandem rationem cum toto pars. Dicimus autem oportere si mixta est aliquid, mixtum hominibus esse, ut quemadmodum aqua pars aqua, ita & temperati. Si autem, secundum*

parua composicio esset mistio & nihil contingeret horum, sed solum quidem mista ad sensum.

Et idem huic quidem mistum, si non videtur quis acute, Lynci autem non mistum videbitur. Neque diuisione de quacuncque secus quamcunque pars, impossibile enim ita diuidi. Aut igitur non erit mistio, aut dicendum est hoc quomodo contingit fieri rursus.

Sunt utique (vt diximus) entium, hec quidem actiua, hec autem passiuua ab his. Hec quidem igitur conuertuntur, quorum eadem materia est & actiua adinuicem & passiuua abinuicem. Hec autem, faciens, sed impassibilia sunt, quorum non est eadem materia. Horum quidem igitur non est mistio. Ideoque neq; medicina facit sanitatem, neque sanitas est mista corporibus. Actiuorum autem & passiuorum, quacuncq; sunt facile diuisibilia, multa quidem paucis & magna paruis, composita non faciunt mistionem, sed augmentatione dominantis. Transmutatur enim alterum in dominans. Ideo gutta vini in mille millijs amphoris aqua non miscetur. Soluitur enim species & transmutatur in totam aquam.

Quando autem potentijs adaequantur equaliter, tunc transmutatur vtrumque in dominans ex sui ipsius natura. Non generatur enim alterum, sed mediū commune. Manifestum igitur, quoniam haec sunt miscibilia, quacuncque factiua contrarietatem habent. Haec sunt enim abinuicem passiuua.

Et parua autem paruis posita secus miscetur magis, facilius enim in uicē & citius trāscunt.

Multum autem & a multo, tardius hoc operatur. Ideo & bene determinabilia, diuisibilia & passiuorum miscibilia. Diuiduntur enim haec in parua facilius. Hoc enim est bene determinabile esse. V. g. humida miscibilia maxime corporum. Bene determinabile enim maxime humidum diuisibilitū, si non viscosum sit. Haec etenim utique, amplius & maiore solū tumore faciunt.

Quando autem alterū solum passiuū erit, aut vehementer, hoc autem valde parum, aut nihilominus est id, quod ex ambobus mistum est, aut parum. Quod contingit circa stannum, & es. Quaedam enim balbutiuntur adinuicem & epafiteriunt. Videntur enim aliquantulum ac remisse, mista esse & alterum quidem susceptiuū, alterum autem species. Quod in his contingit.

Stannum enim vt passū aliqua sine materia eris, pene euanescit mistum omne, colorans solum. Idem autem hoc contingit in alijs.

Manifestum igitur ex his quae dicta sunt, quod est mistio & quid est mistio & quare est, & quae sunt miscibilia entium. Quoniam sunt quaedam, quasi passiuua abinuicem & bene determinabilia & bene diuisibilia. Haec enim neque corrupta esse necessarium est quando mista, neque adhuc simpliciter eadem esse quae prius, neque compositionem esse mistionem eorū, neque ad sensum. Sed est miscibile quidem quodcunque bene determinabile ens, passiuum fuerit & actiuum & tali miscibile est. Ad homiomerum enim miscibile. Mistio autem est miscibilium alteratorum ratio.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio. Post praedicta de agere & pati reliquum est vt de mistione videamus. Hoc enim erat tertium quod propositum supra tractandum. Seruabimus autem eidem modū, & ordinem methodi, ac ita quaeremus de ea. Primo, quid sit mistio, & quid miscibile. Secundo, in quibus fiat mistio. Tertio, quomodo fiat. Quarto autem sit, vel non sit mistio. Secunda conclusio. Quidam sunt dicentes non esse possibile mistionem fieri, & ad hoc probandū vt bebantur tali ratione. Quando miscibilia veniunt ad mistionem, aut manent sicut prius in forma & specie, aut non manent, sed corrumpuntur ambo vel alterum. Si ambo manent in forma & specie sicut prius & non alterantur, tūc non sunt magis mista quam prius, sed consequenter se habent. Si autem alterum corrumpatur, nec etiam tunc erit mistio, sed corruptio vnus & cōseruatio alterius nō corrupti. Si autem ambo inuicem corrumpuntur, tunc etiam non erit mistio, quia non possunt esse mista, quae nullo modo sunt entia. Tertia conclusio. Sermonistorum qui negant mistionem fieri videtur quaerere differentiam mistionis & generationis & corruptionis, quaerit etiā in quo differt miscibile a generabili & corruptibili. Manifestum est enim quod si est mistio, oportet eam differre ab alijs motibus, quare quando ista differentia fuerit manifesta, tunc argumentum propositum soluetur. Quarta conclusio. Mistio differt a generatione & corruptione. Probatur. Cum lignū in ignem conuertitur, & ardet, non dicitur misceri cum igne, nec ignis cum ligno, sed ignis dicitur generari, lignum autem corrumpi. Nec similiter totū cum suis partibus dicitur misceri. Non ergo mistio generatio & corruptio est. Quinta conclusio. Mistio differt ab augmentatione. Probatur. In augmentibus conuertitur in rem auctam re aucta manente,

nente, ergo. Sexta conclusio. Mistio differt ab alteratione. Probatur primo in artificialibus. Nam figura non miscetur cera, neque quantitati, quia vtrumque corū simul manent saluata, id est, distincta in suis esse, ergo non est mistio. Secundo probatur in naturalibus, quia nec albedo miscetur corpori, cum vtrūq; maneat, nec albedo miscetur disci plina, nec accidens accidetū. Nam omne miscibile oportet prius esse per se & post misceri, accidentia autē non possunt esse per se, ergo nec misceri possunt. Minor probatur, quia nullum accidens est separabile a subiecto. Septima conclusio. Entium aliud est actū, aliud potentia, miscibilia autem sunt aliquo modo in mistione, aliquo modo non. Non sunt quidem actū, quia ex multis miscibilibus vnū aliud actū existens resultat, & sic nō sunt actū, quae erant. Sunt autem aliquo modo, quia sunt in potentia vnumquodq; id quod erant, nec omnino sunt perditā. Et sic soluitur argumentum propositum in secunda conclusione. Videmus enim quod ea quae miscetur, conueniunt ex prius separatis, & postquam conueniunt, possunt rursus separari. Octaua conclusio. Post solutionem praecedentis questionis optime sequitur questio secunda de modo quo fit mistio. Vtrum quomodo taliter corpora diuiduntur in minima & iuxta se ponuntur, vt sensus nō possit eorum distinctionē percipere, tunc dicatur mistio esse, vel potius quando diuiso corpore in minima simpliciter quilibet pars eius est facta, quia forma siue species eius corrumpitur & transmutatur in totam aquam. Decima conclusio. Quando potentiae miscibilium adaequantur, tunc vnūquodq; miscibilium aequaliter dominatur, & vnūquodq; ad alterum tanquam a dominis transmutatur, & vnūquodq; ex suis ipsius natura secundam aliquid transmutatur, nec tamen vno corrupto aliud generatur, sed sit mediū inde commune quod participat omnium virtutes miscibilium conuenientium, quod est mistum. Ex quibus manifestū est, quod haec sunt miscibilia quacuncq; sunt de numero facientium, siue agentium, & habent contrarietatem quia haec sunt adinuicem passiuua, & hoc est quod primo requiritur in miscibilibus. Decimasexta conclusio. Parua paruis iuxta posita facilius miscetur, sed magnā a magno non ita facile. Prima pars probatur, quia parua seipsa facilius trāscunt & citius, sed tali modo fit mistio, ergo facilius miscetur. Secunda pars probatur eadem ratione, quia disticius & tardius magna se pertentantur & diuidunt. Decimaseptima conclusio. Facilius & bene determinabilia adinuicem passiuua facilius miscentur. Probatur, quia bene determinabilia cū sint subiecta, & humida facilius diuiduntur in parua, quae facilius cōmiscentur quam magna, hoc enim est bene determinabile, quod est bene diuisibile in parua. V. g. humida quae sunt inter cetera corpora bene

diuisionem minorū. Probatur, quia impossibile est corporis diuisionem in minima terminari, vt probatum est. Physi. ergo aut mistio non est, cū hi duo modi esse non possint, aut rursus explicandum restat, quomodo contingat fieri. Diodecima conclusio. Sicut supra dictum est, entium quaedam sunt actiua, quaedam passiuua ab his, scilicet, actiuis. Istorum autem quaedam communicant in materia, & talia in agendo & patiēdo adinuicem conuertuntur. Quaedam vero sunt, quorum non eadem materia est, & talium licet vnum agat, & aliud patiatur, non tamen in haec conuertuntur adinuicem. Decimatercia conclusio. Ea quae non communicant in materia, ac per cōsequēs ita agūt in alia, quae non patiuntur ab eis, non miscentur illis in quae agunt. Probatur, quia licet medicina faciat sanitatem, quia non patitur a sanitate, nō miscetur ei. Similiter nec sanitas miscetur corporibus. Decimaquarta conclusio. Quando ea quae habent eandem materiam simul iunguntur, & ex vno contrario est magna pars, & ex altero parua, tunc nō est mistio. Probatur. Quia si multo de genere actiuorum & passiuorum facile diuisibilia coniunguntur, ita quod magna paruis componantur, certe haec non faciunt mistionem, sed faciunt augmentū praedominantis, per cuius virtutem alterum, scilicet paucum, seu paruum transmutatur in praedominans, & ideo gutta vini in mille millibus amphoris infusa aquae nō miscetur cum ipsa aqua, quia forma siue species eius corrumpitur & transmutatur in totam aquam. Decimaquinta conclusio. Quando potentiae miscibilium adaequantur, tunc vnūquodq; miscibilium aequaliter dominatur, & vnūquodq; ad alterum tanquam a dominis transmutatur, & vnūquodq; ex suis ipsius natura secundam aliquid transmutatur, nec tamen vno corrupto aliud generatur, sed sit mediū inde commune quod participat omnium virtutes miscibilium conuenientium, quod est mistum. Ex quibus manifestū est, quod haec sunt miscibilia quacuncq; sunt de numero facientium, siue agentium, & habent contrarietatem quia haec sunt adinuicem passiuua, & hoc est quod primo requiritur in miscibilibus. Decimasexta conclusio. Parua paruis iuxta posita facilius miscetur, sed magnā a magno non ita facile. Prima pars probatur, quia parua seipsa facilius trāscunt & citius, sed tali modo fit mistio, ergo facilius miscetur. Secunda pars probatur eadem ratione, quia disticius & tardius magna se pertentantur & diuidunt. Decimaseptima conclusio. Facilius & bene determinabilia adinuicem passiuua facilius miscentur. Probatur, quia bene determinabilia cū sint subiecta, & humida facilius diuiduntur in parua, quae facilius cōmiscentur quam magna, hoc enim est bene determinabile, quod est bene diuisibile in parua. V. g. humida quae sunt inter cetera corpora bene

miscibilia, quia humidū inter alia corpora est magis diuisibile in parua, quod tamen intelligendum est, nisi illud humidum sit viscosum, quia tale non potest ita faciliter diuidi, quia alijs iniecta potius eleuantur, ac in maiore videntur se attollere mole. ¶ Decima octaua conclusio. Quando solum alterū est passiuum ita qd nō agat in aliud, talia nullo modo miscentur, & hoc est quando miscibilia nō cōmunicant in materia. Quando verō cōmunicāt, sed tamen vnū vehementer agit, & alterum vehementer patitur, & non tantum agit quantū primum, talium nō potest esse mistio, vel si est aliqua parū relinquatur de eo quod vehementer patitur, sicut patet in aere & stanno. Prima pars patet ex decimatertia conclusione. Secunda probatur ex ipsius actionum excessibus, & exemplo in aere, quod est maxime adiuuum, & in stanno quod est maxime passiuum. ¶ Vnde sicut balbutiens volens totā proferre syllabam, ita proferet vnā litteram vt aliā distincte non proferat, ita volens miscere stanno cum aere liquefacto quasi statim euanescere facit propter multam passibilitatem stanno. ¶ Decimanona cōclusio. Ex his omnibus quæ dicta sunt manifestum relinquatur, qd est mistio, & quid est mistio, & quare est & quæ sunt miscibilia, quia passiuua adiuuicem, & bene determinabilia, & bene diuisibilia, & quid quod miscetur nō corruptitur totaliter, nec manet totaliter, & qd nullio non est solum ad sensum, & qd quælibet pars misti est mista. ¶ Vigesima conclusio. Mistio est miscibilium alterorum vnio. Hæc definitio colligitur ex omnibus dictis in hoc capite. ¶ In capite sexto promiserat Arist. se acturū de his tribus, scilicet, tactu, aere, & pati & mistione, quare postquam in precedentibus iam determinauit de tactu, & facere & pati, nunc in hoc capite, quod est vltimum huius primilibri, disputat de mistione quæ fuit tertiu eorū de quibus promiserat se diciturū. Est enim etiam mistio necessaria ad generationem eorum, quæ ex elementis generantur, quando enim fit generatio simplicis elementi, tūc nulla fit mistio. Circa quod dicit se quatuor disputaturum. Primo, quid sit mistio, & quid miscibile. Secundo. In quibus fiat mistio. Tertio, quomodo fiat. Quarto, an sit vel nō sit mistio. Caterum quia quæstio, an res sit, est prima quæstionum, vt dicitur in 2. post. ca. 1. ideo Arist. licet proponendo quæ erat disputaturus eam in vltimo loco posuerit, tamen in ipsa disputatione ab ea sermone suum incipit.

Circa septimam cōclusionem est grauis difficultas apud autores, quid Arist. intellexerit per hoc qd ait miscibilia esse in misto non actu sed potentia. Sunt enim aliqui, inter quos est Philopponus quem Medici sequuntur, qui dicūt qd per esse actū intelligatur res existens in sua perfectione, & in suo vigore toto; per esse in potentia

A intelligatur esse imperfectum & temperatum. Et iuxta hanc expositionem elementa extra mistum sunt in sua perfecta substantia & integro robore, at in misto sunt diminuta & temperata formaliter tamen, & secundum suas formas sublatales. Alij verō putant qd per esse in actu intelligatur esse secundum formam substantialem, & sic non manēt elementa in misto; per esse vero potentia esse secundum suas virtutes & qualitates, & sic elementa sunt in misto. Quid tamen in hoc sit sciendum statim in quæstione quam de hoc faciemus, aperiemus.

B Circa decimam quintam conclusionem nota illud verbum aliquoties, (loco cuius aliqui codices legunt mendose, æqualiter) qd non sine causa est ab Arist. appositum; quia in mistione quodammodo debent potentie miscibilium adæquari, quia quauis sit excessus aliquis vnus, nihil refert, dum non sit tantus vt ad se trahat prorsus alterum, imō forsā est necessarius excessus aliquis in vno eorum. De quo postea, in libro secundo. Ex quo patet solutio ad quedam argumenta quibus conuicti aliqui contra Arist. in hac parte sentiant, vt refert S. Tho. super illum textum. Etenim argumentantur, quia si miscibilium potentie adæquantur, tanta est virtus resistendi, quanta est virtus ad agendum, & ita nec agent, nec patientur adiuuicem. ¶ Item obijciunt Auicenna & Algazel dicentes, qd si miscibilia adæquantur in misto, non magis inclinabitur illud mistū sursum quā deorsum; vel ad aliquam loci differentiam, cum nullum sit in ipso prædominans elementorum, & adhuc sequitur qd quilibet motus secundum triplū magis est violentus quā naturalis, & similiter est de loco. Ad primū enim patet ex nostro notabili. Ad secundum respondetur, qd cum omnis mistio naturalis sit propter generationem, non sic sunt intelligenda verba philosophi qd in misto sit æqualitas omnino da virtutum, & potenciarum, vt prima ratio volebat, nec etiam oportet qd ibi sit æqualitas quantitatis ipsorum miscibilium. Sed est intelligendum qd ibi est æqualitas proportionis, quam requirit forma generanda, propter quam est mistio.

D Ad secundum respondetur, qd cum omnis mistio naturalis sit propter generationem, non sic sunt intelligenda verba philosophi qd in misto sit æqualitas omnino da virtutum, & potenciarum, vt prima ratio volebat, nec etiam oportet qd ibi sit æqualitas quantitatis ipsorum miscibilium. Sed est intelligendum qd ibi est æqualitas proportionis, quam requirit forma generanda, propter quam est mistio.

E Circa sextam conclusionem nota, qd non videtur, qd paruum à paruo facilius patitur, ac sic facilius cum eo miscetur, magnum verō à magno tardius, quoniam eadem est proportio magni ad magnum, quæ est parui ad paruum, & sic diuisio in parua nihil cōferre videtur ad mistionem. ¶ Secundo, quia potentia viuita fortior est se ipsa diuisa, ergo totum facilius in totum facit, & ab ipso patitur, quā si vtrumq; esset diuisum. Videmus enim in grauis, coram diuiduntur, eorum grauitatem non sentiri proportionabiliter vt in auro, quod si diuidatur in follicula vix particule grauitas sentitur. Ad hoc respondetur qd vcrisimū est totū in parua diuisum cum alio toto contrario etiam

etiam in parua diuiso facilius misceri. Ad argumētum autem respondetur quod tota diuisa in parua facilius faciunt & repatiūtur factione & repatiōne ordinatis ad mistionem, in qua non queritur alterius corruptio, eadem verō non diuisa facilius faciunt & patiuntur factione, & passione ordinatis ad corruptionem alterius. Cuius rei est exemplum. Nā ignis quo magis est vnitus, calidior est, & ideo magnum lignum in magna fornace proiectū confestim accenditur, non autem in minori flamma etiam lignum magis secundum proportionē paruum, id pati potest, ergo duo cotraria in parua diuisa facilius faciunt & patiuntur factione & repassione facientibus ad mistionem. Eadem verō integra facilius faciunt & patiūtur factione & passione ordinatis ad corruptionem.

C Circa decimam septimam conclusionē nota quod secundum Arist. omnia humida sunt facile miscibilia, quod intelligitur nisi illa humida sint viscosa & glutinosa & vntuosa vt oleum, viscum, & quæcūque talia. Hæc enim propter glutinositatem difficulter sunt diuisibilia, difficulterque separabilia, & dilabūtur cum ipsis que insuntur, & non in profundum permeant, & ob id neq; miscentur, quo fit vt cum coeunt, nullo pacto miscentur, sed solum molem ampliorem faciunt. Etenim sicut dicitur in 4. Meth. tex. 28. partes humidi viscosi coniacent sicut glutinū propter mistum eis subtiliter sic, quod apprehendit vndique humidum, & non finit elabi vt oleum: Sed quia hæc materia de mistione & difficultis admodū & vtilissima est ad multas & Physicas & Theologicas etiam quæstiones intelligendas oportet vt quæ breuiter hic Arist. enarrat, nos eius ordinem observantes vti solemus longiori sermone disputemus. Quare cum ipso incipiamus à quæst. an est.

Q V Æ S T I O I.

¶ Vtrum mistio sit possibilis.

A Rguitur primò pro parte negativa. Vt elementa ad mistum conueniant, opus est aliquo mouente & trahente ipsa ad mistionē, (quodlibet enim elementū est in suo naturali loco ab alio separatum) at nullum est tale mouēs. Confirmatur, quia ipsa elementa non possunt esse tale mouens, tum quia extra locum suum nisi ab alio impellantur, non tendunt tum etiam quia elementa cum sint nature quædam in suo genere perfectæ, non possunt ex sese moueri extra sua loca ad generationem misti, etenim dese non intendunt formam misti, sed potius aliam sibi similem producere. Confirmatur secundo. Nam mistio vel est naturalis, vel violenta; non secundum quia mistio est quedam generatio rei naturalis, ergo. Nec primū quia sic esset necessarium, vel grauiā elementa ascen-

dere, vel lenia descēdere in vnum locum, quod est impossibile naturaliter. ¶ Arguitur secundo. Nam dato qd conueniat, adhuc non videtur posse fieri mistio. Etenim in mistione produciuntur noua substantia misti distincta ab elementis; perfectiorque ipsis, at imperfectum non potest producere perfectius, ergo nec elementa producent mistum, ergo. ¶ Arguitur tertio. Sequeretur, qd miscibilia se muticem diuiderent vt docet Arist. in fine huius libri; & tunc est argumentum. Aut partes vnus miscibilis penetrarent partes alterius, aut nō. Primum est impossibile, nam non daretur penetratio corporū naturaliter. Si secundum, tunc partes vnus erūt pot sitæ iuxta alias, & per consequens mistio erit iuxta positio. Confirmatur primo. Si misti esset, quælibet pars ipsius esset mista, sed hoc videtur non posse fieri absq; corporū penetratione; nam sumo partem vnus elementi, quæ futura est pars misti, si talis est mista, ergo sunt in ea alie aliorū elementorum partes, ergo datur penetratio. Confirmatur secundo. Mistio debet esse per miscibilium diuisionem, sed hæc non potest fieri, quia vel diuiduntur miscibilia in omnem partem, vel non. Primum est impossibile; secundum nō potest esse, quia nō est maior ratio quare potius in hanc quā in illā partem diuidatur, ergo. ¶ Arguitur quarto. Si mistio est; in loco fieri necesse est, at nullus est locus in quo omnia elementa cōueniant, ergo. Minor probatur. Elementa naturaliter mouentur in loco contraria vnū seorsum, aliud deorsum, &c. & locus qui vni est naturalis, alijs tribus erit violentus, nec ad eum mouebūtur naturaliter, ac subinde mistio erit violenta. ¶ Arguitur quinto. Elementa si miscentur, debent esse quatuor; at non videtur, quod alicubi possint trahi, & esse elementa quatuor, ergo mistio non potest esse. Antecedens probatur, quia si duo essent elementa, non esset mistio: quia vel vnum est fortius, & tūc erit alterius corruptio, vel vtrumq; est æquale, & neutrum agent; si autē sunt tria, tunc duo erunt symbola, & vincent agendo in tertium elementum, debent ergo esse quatuor. Confirmatur. Nam miscibilia quæ concurrunt ad mistionem vel sunt æque fortia, aut alia alijs fortiora; si primum cum à proportionē æqualitate non fiat actio, non agent mutuo inter se, & tūc non miscentur. Si secundū, tūc mistio fortius vincet alia & in suam naturam conuertet, & consequenter non erit mistio, sed conuersio. In oppositum est Arist. & manifesta experientia, quæ quotidie videmus mista generari. ¶ Pro intelligētia huius quæstionis sciendum est primò, qd mistio dicitur triplex. Primò modo dicitur accumulatio vel iuxta positio plurimū rerum remanentium in propria forma & figura, sic solemus dicere qd hordeū miscetur frumento vel millo, similiter qd pili lane adiuuicē miscentur in panno. Secundo dicitur mistio

accumulatio vel iuxtapositio plurium rerum contritarum vsq; ad minutissimas partes, sicut dicitur miseriarum ata in mortariolo per contusionem. Tertio modo accipitur pro vnione miscibilium sub forma aliqua substantiali alicuius mixti proprius miscibilium formis corruptis. Cum autē in presenti quaerimus, Vtrum mistio sit possibilis, neque primo, neque secundo modo accipitur mistio, sed tantum tertio. Hæc autem mistio aliqua dicitur sit ex materia, quæ immediate fuerat sub forma alterius mixti, vt cum ex homine generatur cadauer. Alio modo ex materia quæ immediate fuit elementorum.

¶ Non desunt opiniones, quæ mistionem auferre videntur. Etenim quidam dicunt elementa non esse verē in misto sed metaphorice. Quia enim videmus in his, quæ mista dicuntur, similes esse qualitates, quas in elementis experimus, ob id in talibus elementa eadem dicimus, tamen verē non sunt. Alij verō sunt, qui asserunt quod ex puris elementis non potest proficisci aliqua mistio de nouo, quemadmodum ex pura materia non proficiscitur compositum, sed sicuti ex materia non pura fit compositum, hoc est, ex materia quæ præerat cum aliqua forma, fit compositum corrupta forma priori, sic ex elementis fit mistum nouum, corrupta priori mixtura. Etenim cum omnia essentialiter ordinata in aliud tanquam in suam perfectionem nunquam fit absq; illo, nisi violenter, fit vt cum elementa ordinantur in mistum vt in propria perfectionem, vt dicitur in 3. de celo tex. 67. nunquam possint esse absq; mixtione. Alij verō sunt, qui licet concedant mistionem esse possibilem, putant tamē eam non esse naturalem iuxta proprias & particulares naturas elementorum, quæ ad mistionem concurrunt, licet sit naturalis secundum vniuersalem & communem naturam, sicuti graue naturaliter ascendit sursum ad implendum vacuum, secundum quod est pars vniuersi. Mouentur autem ad hoc asserendum, quia nulla species secundum se naturaliter ordinatur in alteram, elementa autem sunt species & perfectæ, ergo in nullam aliam ordinantur. ¶ Pro decisione quæstionis sit prima conclusio. Mistio ex elementis est possibilis, & aliquando fit ex materia quæ immediate fuerat elementorum, aliquando verō ex materia quæ immediate fuerat sub forma alicuius mixti, est q; naturalis secundum particulares naturas miscibilium, quæ concurrunt ad mistionem. Ista conclusio est contra præcedentes opiniones, & est Aristi in hoc cap. Et imprimis quod mistio absolute fit, ita experientia ipsa compertum est, vt nemo nisi insanus id negare possit. Quod verō ista mistio sit ex elementis, probatur. Videmus namq; frequentissime in vere ex aqua pluuiali, & terra generari aliqua animalia per mistionem istorum elementorum. Idem ostendunt qualitates elementares, quæ reperiuntur in mixtis, nam si de animalibus loqua-

mur in cholera dominatur ignis & eius qualitates, in phlegmate aqua, in sanguine aer, & in melancholia terra. De quo quædam diximus supra in q. de pluralitate formarū, art. 5. in quo quærebamus; Vtrum sanguis & reliqui humores inuenerentur anima rationali. Cuiuscunque etiam viuenti semper aliquod elementorum excellentius dominatur vt in cholericis ignis, in auiibus & sanguineis aer, in phlegmaticis aqua, in leporibus alijsque melancholicis animalibus terra. Item experimus lignum in aquam missum non submergi quantum sit magni ponderis, quod prouenit à leuitate ignis & aeris, quæ dominantur in eo. Vnde quanto hæc ligna sunt magis porosa, vt quando sunt putrida, difficilius immerguntur. Tunc enim porindicat ignis dominium, vt patet in Aethna Siciliæ monte, qui punicis multa porositate plenus ob dominium ignis emittit. Oleum etiam locum superiore vendicat supra aquam, quia in eo magis dominatur aer. Ex quibus & alijs similibus constat elementa ad hæc mista componenda concurrere. Quod verō ista mistio fiat aliquando ex materia, quæ fuerat immediate elementorum, probatur, quia sicut corruptio siue dissolutio mixtorum tendit ad elementa pura, sic mistio etiam esse videtur ab ipsis elementis puris non tamen ipsis remanentibus in actu, sed refractis secundum qualitates & formas. Deinde quia licet frequentius contingat, vt mista ex alijs mixtis generentur, tamen nihil prohibet vt etiā ex ipsis elementis immediate producantur. Si enim iste ordo est necessarius, vt vnum ex alio fiat, cum non sit in infinitū processus, deuenire oportet ad aliquod quod immediate ex ipsis pendat. Quod verō etiam ex materia quæ immediate fuerat sub forma mixti, aliquando resultat aliud mixtum, clarius est experientia ipsa quam vt probatio egeat. Quod verō ista mistio sit omnino naturalis, probatur, tum ex parte miscibilium, quia elementa ipsa naturaliter ordinantur in mista, tum ex parte naturæ vniuersalis, quæ per mistionem elementorum intendit conseruationem specierum materialium, & totius vniuersi, tum tertio ex parte agentis, quod ex sua natura miscet elementa ad generationem mixti. De quo vide D. Tho. in 4. d. 44. q. 1. artic. 2. quæst. 2. ad 3. quem locum nos adduximus supra in quæst. de pluralitate formarū art. 5. concl. 2. ¶ Secunda conclusio. Mistio differt ab alijs omnibus motibus. Hæc conclusio est Aristi. & eam hic probat. Et probatur primo, quod distinguitur à generatione. Nam in generatione materia non miscetur formæ, nec è conuerso: in mistione autem vnum miscibile miscetur alteri miscibili, vt dicitur in 2. lib. ergo mistio non est generatio. Quod autē materia non miscetur formæ, nec è conuerso, probatur, quia secundum Philosophum in hoc capite. In mistione necesse est miscibilia non remanere

actū

actu in misto, in generatione autem materia & forma actu remanent in genito, ergo materia non miscetur formæ. Item differt à corruptione quia in mistione nullum miscibilium totaliter corrumpitur, sed ad minus debent miscibilia manere virtualiter. At in corruptione altera pars reicorripitur, scilicet forma substantialis, ergo mistio non est corruptio. Item differt à motu locali, vt fati est per se euidens. Differt etiam ab alteratione, nam qualitates secundum quas fit alteratio, non dicuntur misceri suis substantiis, vt albedo manus non miscetur cum manu. Et ratio, quia in manu alba remanet actu albedo & manus actu, sed solum virtute, vt infra explicabitur, ergo mistio non est alteratio. Item differt ab augmento & decremento, quia in augmento duo requiruntur, scilicet, nutrimentū & corpus animatum quod nutritur, sed nutrimentum non miscetur corpori animato, quia corrumpitur, vt est dictum in cap. 7. aliter enim non conuerteretur in substantiam corporis animati, nec corpus animatum miscetur nutrimento, quia remanet actu, & sub propria forma in mistione autem nullum miscibilium remanet actu, ergo. ¶ Sed contra hanc conclusionem est triplex obiectio. Prima. Nam vel mistio terminatur ad substantiam vel accidens; si ad substantiam, ergo vel est generatio ipsius vel corruptio. Hoc enim tantum motus ait Aristi. vbi que ad substantiam terminari. Si verō ad accidens terminatur, vel illud accidens erit vbi, & tunc mistio erit motus localis, vel erit qualitas, & tunc erit alteratio, vel erit quantitas, & tunc erit augmentatio: ad nullum autem aliud accidens potest esse per se motus, ergo falsum est, quod mistio distinguitur ab omnibus alijs motibus. Confirmatur. Nam Aristi in post prædicamentis. c. de Motu. diuidit ipsam in has sex species, scilicet, generationem, corruptionem, accretionem & decretionem, alterationem & motū localem, ergo mistio ad aliquod membrum horum debet reduci, & sic non ab omnibus motibus distinguitur. Consequenter autem probatur, quia alias illa diuisio Aristi. non esset bona. ¶ Secunda obiectio est. Nam in mistione generatur de nouo forma mixta quæ per ipsam mistionem intenditur illa forma, ergo est generatio, patet consequentia à definitione ipsius generationis. Confirmatur. Nam in mistione corrumpuntur miscibilia, ergo mistio est corruptio. Consequenter videtur bona, & probatur antecedens. Nam licet quoad suas virtutes maneat in misto, necessarium tamen est quod absolute corrumpatur, vt infra explicabitur, ergo. ¶ Tertia obiectio est. Nam mistio terminatur ad qualitatem, ergo est alteratio. Consequenter est bona, & antecedens probatur. Nam mistio terminatur ad formam mixti, sed forma mixti est qualitas quædam composita, & temperata ex mistione simplicium qualitatū,

ergo. Confirmatur. Nam Aristi. in fine huius ultimi capitis definit mistionem, quod est miscibilium alterationum vnio, ergo mistio secundum Aristi. est alteratio, ergo. Probatur prima consequentia ex D. Tho. hic in ultimis verbis huius primi libri vbi ait, quod mistio est miscibilium alterationum vnio, quæ quidem alteratio solum est intelligenda in virtutibus seu qualitatibus eorum. ¶ Pro solutione horum obiectio non notandum est ex D. Tho. in 4. contra gent. c. 8. 1. quod forma mixti dupliciter accipi potest, vno modo vt per formam mixti intelligatur forma substantialis corporis mixti, & sic cum in nullo corpore, & in nulla re sit nisi vnica forma, fit vt forma specifica sit forma substantialis mixti. Alio modo dicitur forma mixti qualitas quædam composita, & temperata ex mistione qualitatū, quæ ita se habet ad formam substantialem corporis mixti, sicut qualitas simplex ad formam substantialem corporis simplicis; Obiectiones itaque propositæ quarant, ad quam harum formarum mistio terminetur. Si quidem dicatur quod ad primam, tunc certe videtur quod mistio sit generatio, quod est contra Aristotelem hic, & contra rationem, quia quæ miscetur, mistione iam facta, non manet actu, sed virtute tantum, nam si actu maneret, non esset mistio, sed confusio, ergo. Si verō dicatur quod mistio terminatur ad secundam formam, sequitur quod mistio esset alteratio: si quidem illa forma est qualitas tertiæ speciei, quod tamē est contra Aristi. qui hic expresse probat mistionem non esse alterationem. ¶ Ad primum ergo argumentum respondetur, quod mistio terminatur ad acquisitionem substantiæ diuerso tamē modo quam generatio, qui modus refunditur in terminum qui acquiritur per mistionem, & facit differre mistionem à generatione, sicut motus reatus & circularis possunt terminari ad idē punctū & tamen distinguntur illi penes diuersum modū tendendi ad tale punctum, qui diuersus modus facit differre terminū specificè licet materialiter sit idem terminus, ita in proposito. De quo vi de quæ diximus supra. c. 5. q. 1. conclusionem. 5. Modus autē diuersus, quo mistio tendit ad acquisitionem substantiæ de nouo, vt nihil illius quod corrumpitur, maneat in eo quod generatur præter materiam primam, vt ostensum est supra. c. 4. At verō in mistione taliter acquiritur de nouo forma substantialis mixti, quod in ea debet manere aliquid ex miscibilibus ipsis quæ concurrunt ad mistionem. Etenim licet miscibilia absolute & simpliciter dum miscentur, corrumpantur, tamen secundum quid non corrumpuntur, imò manent in misto secundum suas qualitates & virtutes, vt amplius explicabitur in duabus quæstionibus.

bus frequentibus. Ad confirmationem respondetur, quod generatio est genus ad missionem & generationem, de qua egit Aristoteles in hoc libro. & propter penuriam nominum species vna mansit cum nomine generis. Quemadmodum dispositio dividitur in habitum & dispositionem. ¶ Ad secundum patet ex dictis. Ad confirmationem, quod non simpliciter corrumpuntur, quia manere debent secundum suas virtutes, ut amplius exponetur in sequentibus. ¶ Ad tertium negatur antecedens. Ad probationem respondetur, quod illa qualitas acquiritur secundario per missionem qua acquiritur forma substantialis mixta, quia est dispositio requisita ad conseruationem eius sicuti etiam in generatione comproducantur accidentia multa, & tamen quia secundario acquiritur; generatio non est motus ad accidens. Ita quia per missionem illa qualitas acquiritur secundario; mixtio non est alteratio, sed vni miscibilium prius alteratorum. Ad confirmationem patet ex dictis & amplius patebit in q. seq. ad primum & etiam in fine materiae de missione vbi diffinitionem illam Aristoteles exponemus. Ex his patet ad argumentum quod proponitur in notabili quod fecimus in expositione horum argumentorum; quae iam a nobis sunt soluta. ¶ Nam vero pro solutione argumentorum principalium advertendum est, quod ad missionem quibus sunt necessaria. Primum est mouens & coniungens miscibilia ad missionem. Secundo enim sunt in diuersis locis. Secundum est efficiens & generans mixtum. Tertium est modus, quo fiat mixtio. Quartum est locus, in quo fiat. Quintum est miscibilia, quae miscantur, & vno horum deficientem mixtio fieri non potest. Singula autem argumenta ex opposito tendunt contra aliquod vni istorum. ¶ Quare circa primum argumentum quod probare nitetur, quod non esset mouens & coniungens miscibilia ad hoc ut sequatur mixtio, aduertendum est, quod possibile dupliciter dicitur, scilicet, ab intrinseco & ab extrinseco. Possibile ab intrinseco est ratione materiae & subiecti. Possibile ab extrinseco est ratione agentis. Mixtio itaque est possibilis ab intrinseco & ab extrinseco. Ab intrinseco quidem, quoniam elementa sua natura ordinantur ad mixtum, veluti materia in suam formam, ut ait Aristoteles lib. 2. Ab extrinseco autem etiam debet esse possibilis. Quoniam elementa cum ex sua natura possint misceri; aliquid agens necessarium debet esse, quod possit illa miscere. Sed quid sit illud agens ex parte cuius mixtio est possibilis ab extrinseco, difficile est determinare. In missione enim quae immediate fit ex elementis, aliqui volunt agens esse elementa virtute proportionis, seu fractionis. Imaginantur enim quod quoties elementa reducuntur ad vnum locum, tunc agunt & patiuntur, atque reducta ad fractionem generant mixtum. Sed haec opinio est nulla, quia elementa non virtute propria veniunt ad locum

missionis, ergo non virtute propria generant mixtum. Ceterum hanc difficultatem optime & copiose D. Tho. exponit hic super text. 84. Dicit enim quod primum mouens elementa ad missionem debet esse immiscibile, & hoc est ipsum caelum, siue astra latam ipso, quod est diuersum a natura quatuor elementorum, ut probatur in. 1. de caelo & mundo. Nam sicut dicit Philosophus in. 1. Meteor. c. 2. iste mundus quatuor elementorum est de necessitate continuus, id est, contiguus superioribus motibus, ut omnis ipsius virtus gubernetur inde; illud ergo oportet putare primam causam, quod omnibus est principium motus; tale autem est ipsum caelum, & ideo ibidem subdit, quod causa eorum, quae accidunt circa ignem, terram & alia elementa est virtus eorum, quae semper mouentur. Vnde in eodem dicit, quod sphaera ignis mouetur circulariter, & etiam sphaera aeris licet non tota per raptum firmamenti. Habent etiam aliae stellae specialem effectum in aliquibus elementis, sicut sphaera solis in qua est effectus caloris, est nata mouere ignem, & sphaera lunae est nata mouere aquam, sicut ad sensum patet. Aliae autem sphaerae quinque planetarum natae sunt mouere aethera, & ideo aer tot diuersis motibus mouetur. Est enim in aere frigus congelatiuum ex sphaera Saturni, & aestus ex sphaera Martis, & temperies in calido ex sphaera Iouis, & temperies in frigido ex sphaera Veneris, commiscibilitas & passibilitas facit ex sphaera Mercurij. Sphaera autem stellarum fixarum mouet terram, vnde & in ipsa figurantur imagines multae generatorum, licet ergo leuia non descendant ex se, nec graua ascendant ex se; tamen ex motoribus vniuersalibus ordinantibus motum aliquando descendant leuia, & ascendant graua. Huius autem exemplum conueniens est in qualitatibus actiuis & passiuis corporis animati. Non enim in animalibus semper mouentur calidum secundum naturam ignis, nec agit actum ignis omnino, sed potius mouetur in id ad quod dirigitur ab anima, & agit ad terminum, & finem intentum ab ea, sicut Philosophus dicit in. 2. de Anima textu. 37. contra Empedoclem. Cum autem motus caeli & opus naturae sit opus intelligentiae, ut dicit idem Philosophus, non semper sequuntur elementa proprium impetum sui motus, sed aliquando mouebuntur in id, ad quod per voluntatem intelligentiae diriguntur, siue per virtutem stellarum. Hoc etiam manifestum est in vapore terrestri eleuato a terra, qui per virtutem Solis ascendit ad calidam regionem aeris, & de vapore humido & aquoso similiter ascendente. Vnde cum in aere sint quaedam partes ignis, & aereae, & aquae & terrae miscetur ad inuicem ascendendo, & descendendo. Quod autem ignis sit in aere, patet per Philosophum in. 1. Meteor. dicit enim quod ambitus ignis per aethera frequenter spargitur motu, id est, per virtutem caelestis motus, & fertur vni-

lentia deorsum, & ideo sunt aliquae partes ignis & in rore, & in vaporibus pluuiialibus descendentes, quas partes vapores accipiunt in regione aeris calida, & ideo aquae pluuiiales sunt vaporosa & calida. Et hoc etiam est causa, quod nix descendente non est tanta in aestu frigoris sicut antea. Sic ergo cum pluuia & rore & alijs huiusmodi, descendat partes ignis ad locum missionis. Hec D. Tho. in quibus cum eo consentit Albertus Magnus hic tract. 6. c. 4. & lib. 20. de animal. tract. 1. c. 8. & Auerrois. 1. 2. Meta. text. 1. 8. Ex quibus omnibus patet, quod fit mouens elementa ad missionem, scilicet, caelum & stellae secundum diuersas influentias, quas habent in haec inferiora; patet etiam quod ad missionem non mouet violentia, sed natura, atque ideo quod mixtio neque etiam ex parte mouentis extrinseca est violenta, sed naturalis. Ad secundum argumentum patet ex dictis. Elementa enim non virtute propria, sed accepta a causis superioribus producantur mixta, ut clarum est ex dictis. ¶ Circa tertium argumentum quod petit modum, quo fit mixtio, aduertendum est quod diuersimode hoc explicant auctores. Etenim tenentes formas elementorum remanere in mixto secundum esse imperfectum illarum ut Auerroes dicunt, quod cum elementa conueniunt ad mixturam locum, diuiduntur ad minima, donec iuxta ponatur, & tunc tandem agunt & patiuntur quousque; in cuiuslibet elementi materia inducuntur per generationem formae aliorum elementorum priori forma non corrupta, ad quarum formatum generationem sequitur continuatio materiae elementorum omnium & non extensio, nec penetratio. Sic igitur minima ignis tandem agunt in minima aqua, & e contra, quoad in materijs vtromque formae inducuntur, prioribus non corruptis, & sic forma mixti educitur de potentia materiae illis praeductis. Auicenna autem, qui dixit elementa secundum esse perfectum remanere in mixto, licet qualitates eorum remissa maneat, admittit quidem alterationem, sed in solis qualitatibus, donec confundantur istae quatuor qualitates, & fiat vna complexio, & insurgat mixti forma. Ceterum isti auctores innituntur falsissimo fundamento, scilicet, elementa secundum suas formas manere in mixto, de quo in sequenti quaestione disputabitur. Quare dicendum est quod mixtio fit hoc modo. Primum quidem miscibilia diuiduntur in paruas partes, non tamen in minimas; imo aliquae partes sunt maiores aliquando aliquae minores quia miscibilia non sunt semper vniuersalia, ut in partes aequales possint diuidi. Deinde agunt & reagunt inuicem tandemque omnium illarum particularium formae substantiales elementariae corrumpuntur, ad quarum corruptionem qualitates etiam corrumpuntur, & tunc de totali illarum massa composita & in vnum veluti cumulum reducta, educitur forma mixti & qualitates aliae de nouo, quae dicuntur

esse elementorum, quia habent easdem proprietates, quas antea in elementis habebant. Per educationem autem formae ex illa materia elementorum partes illae omnes fiunt continuae, & informantur eadem forma mixti, cum antea essent tantum continguae, & quilibet informantur diuersa forma elementi. Sic ergo resultat mixtum. At vero si queratur, a quo fiat ista diuisio elementorum in paruas partes, dico quod a generante mixtum, & a causis vniuersalibus coniungentibus in vnum locum ipsa miscibilia, hoc autem faciunt mediantibus qualitatibus motiuis & alteratiuis, quae sunt in ipsis miscibilibus; sicut quando aqua & vinum miscentur diuidunt se virtutibus a generante acceptis; ita elementa venientia ad mixturam virtute accepta a causis vniuersalibus, & a generante, se diuidit per alterationem, ac etiam per motum localem, propter grauitates & leuitates, & propter qualitates actiuis, & passiuas. Ex his patet, cur elementa magis in vnam partem, quam in aliam diuidantur. Hoc enim est ex parte agentis extrinseca & generantis quia non equaliter applicantur ipsis, & ideo ibi diuidunt, vbi melius applicatur, ex parte etiam passiuae hoc prouenit, quia ipsum passum diuisibile non est vniuersaliter dispositum ut diuidatur, atque ita secundum diuersam dispositionem in hac parte & in hac qualitate diuiditur magis quam in alia. Ex his patet ad tertium argumentum. ¶ Ad quartum quod petit locum in quo mixtio fit, respondetur, quod aliquando in aere, aliquando in aqua fit, frequenter autem in terra, in qua sunt multa & diuersissima mixta tam animata quam inanimata. ¶ Nota vero quod quauis congregatio omnium elementorum in vnum locum ad productionem mixti possit dici violenta secundum proprias & peculiare naturas elementorum, quod tamen est violentum secundum quid, vel potius praeter naturam elementi, quia tamen est naturalis propter causas vniuersales ibi congregantes ea propter missionem; non impedit quominus elementa etiam iuxta naturas particulares naturaliter concurrant ad missionem, quatenus sunt partes vniuersales. ¶ Ad quintum aliqui respondent elementa in suis virtutibus habere se sicut excedens, & excessum ita ut ignis excedat aethera in actiuitate, aer vero ignem in resistentia. Ex quo inferunt elementa ceteri a Philosopho aequalis virtutis, quia id in quo vnum aliud excedit compensatur per excessum alterius; cum hac tamen inaequalitate potest esse quod vni excedat aliud & possit agere in ipsum. Quantum tamen valeat haec solutio patet ex dictis supra in qua est de reactione. Quare respondetur secundo quod quauis Philosophus in text. 89. videatur docere necessariam esse aequalitatem virtutis in elementis ad missionem, loquitur tamen iuxta D. Thomae interpretationem non de omni moda aequalitate, sed de proportionis, requisita ad formam rei generandae, id est,

id est, quod fiat in eo gradu virtutis, qui admitti constitutionem iuxta eius naturam est necessarius. Ad illud autem de æqualitate vel inæqualitate proportionis, vide quæ diximus in supra citata questione de reactione & in illa alia vtrum simile possit agere in sibi simile. Aduertetamen quod quauis vni miscibile sit fortius alio non in multo excessu, non conuertet ipsum in suam naturam, quia prius quam introducat suas dispositiones fiet reactio & repulsio, & sic resurtabit dispositio ad misti formam necessaria.

QVÆSTIO II.

¶ Vtrum elementa maneat formaliter in misto.

¶ Circa textum. 84.

Arguitur primò pro parte affirmatiua ex Arist. quid sæpe videtur asserere. Nam imprimis in hoc lib. tex. 84. sic dicit; Quando miscibilia veniunt ad misionem neque corrupuntur, neque alterum eorum, neque ambo, si ergo non corrumpuntur manent in propriis formis; Et paulo post ait. Videntur enim quæ miscetur prius ex separatis conuenientia, & possibilis separari rursus. Quo in loco Arist. explicat quomodo miscibilia sunt in potentia in misto, dicitque ante misionem esse actum, quia sunt separata, dicuntur autem esse in misto in potentia, quia rursus postquam conueniunt in misto, separari possunt, quod si separari possunt à misto, ergo ibi erant secundum suas formas, aliàs non poterant separari, si quidem erant corrupta. Super quem locum affert exemplum Philopponis, dicit enim quod possunt separari miscibilia, quia aliquando separantur, & redeunt ad pristinum gradum, vt cum arte extrahitur aqua vino infuso, quod si nunquam extrahantur, quantum est ex se possunt à misto secerni, quod si non fecernantur, non ipsorum, sed fecernentis defectu id fit, ergo si separantur miscibilia à misto ibi erant secundum suas formas. Præterea in tex. 88. dicit, guttam vini non misceri multæ aquæ, quia corrumpitur forma vini, ergo vt miscetur non debet corrumpi forma, sed manere. Præterea in vltimis verbis huius libri sic diffinit Arist. misionem, quod est miscibilium alteratorum vni, ergo si non est nisi vni alteratorum, elementa solum alterata vniuntur, & non corrumpuntur quæ enim alterantur non corrumpuntur. Præterea in. 5. Met. tex. 4. diffiniens elementum sic ait. Elementum est ex quo res fit cum infit, ergo elementum secundum istam diffinitionem debet inesse illi quod ex eo componitur, sed si corrumpatur non inest ei quod ex eo componitur, ergo. Si dicas Philosophum non loqui de his elementis, sed æquiuocè; contra est, quia ibidem Philosophus de elementis istis exemplum ponit, ergo. Alia loca Arist. fo-

Alent adduci pro ista parte, sed hæc sufficiant, quia ex istorum solutione reliqua patent. ¶ Arguitur secundò. Vbi est propria passio subiecti, est subiectum formaliter, sed in mistis sunt propriae passionis elementorum, ergo. Minor probatur, nam primæ qualitates sunt elementorum passionis, vnde de humiditate dicit Arist. 2. de Anima tex. 1. 13. quod non potest esse sine aqua, at illæ primæ qualitates sunt in mistis vt patet experientia. Est enim in quolibet animali calor & licetas, & frigiditas, & humiditas, ergo &c. Confirmatur. Nam mistum non mouetur motu proprio, sed elementi in ipso prædominantis, vt dicit Arist. 2. cœli tex. 7. ergo elementum illud saltem manet in ipso formaliter; vt enim sit effectus, causam quoque eius esse necessarium est. ¶ Arguitur tertio. Apparet sensibiliter mistum resolui in elementa, ergo elementa manent in misto. Consequentia probatur, quia nihil resoluitur nisi in ea ex quibus componitur. Antecedens probatur. Si applicatur ignis ligno viriditate quod comburatur, ibi videmus aquam per vltimas & extremas ligni partes egrediētem, & quodammodo fugientem suum contrarium; videmus etiā fumum ex euaporatione exeuntem, videmus amplius terram in cineribus, & ignem in flamma, ergo est resolutio, & compositio ex elementis ibidem manentibus. ¶ Arguitur quartò. Quoniam aliàs, sequitur quod mistum possit generari ex vnicò elemento consequens est falsum, & contra Philosophum. 2. de Gener. tex. 4. 9. & 50. ergo. Sequela probatur, quia si sola materia elementorum manet in misto, nulla est ratio quare requirantur plura elementa, quia materia vnius potest sufficienter disponi ad formam misti. Confirmatur. Quia ex eisdem nutriuntur animalia & sunt, vt dicitur. 2. de Gener. tex. 50. sed animalia nutriuntur ex elementis, ergo. In oppositum est Arist. in tex. 84. vbi ait, Non manent igitur elementa actum vt corpus album, nec corrumpuntur nec alterum, nec ambo, saluatur enim virtus eorum. ¶ Pro solutione notandum est primò quod cum quaerimus, Vtrum elementa maneat formaliter in misto, sensus quaestionis est, cum elementa sint substantia quædam ex materia & forma composita, an in misto non solum eorum materia permanet, verum etiam & substantialis forma. De qua questione sic exposita multa sunt à Philosophis disputata. Videndus est imprimis D. Tho. super tex. 84. lect. 2. 2. qui de hac re multa ibi adducit, & in. 1. p. q. 76. art. 4. ad quartum, & in Opusc. 3. 3. quod inderibitur; Quomodo elementa maneat formaliter de misto. Agitur etiā de hac re in quaestionibus de formis, quæ solent attribui D. Tho. q. 6. artic. 1. Videndus est etiam Caiet. in. 1. p. q. 76. arti. 4. Ferr. 2. cōt. gen. c. 5. 6. & 4. c. 81. Capr. in. 2. d. 1. 5. q. 1. contra secundam conclusionem. Sonc. 10. Meta. q. 27. Et lib. 12. q. 68. Iauellus. 8. Meta. q. 4. p. 3. A Iudillo hic. q. 24.

hic. q. 24. Marfi. & Albertus de Saxonia & reliqui autores super hoc caput Arist. Agunt etiā Theologi de hac re in. 2. sent. d. 1. 5. ¶ Secundo notandum est quod quadrupliciter contingit rem aliquam ad alterius constitutionem peruenire. Primo vt maneat in re constituta, non solum secundum suas essentias sed etiā secundum suas qualitates nulla facta transmutatione in ipsis neque in suis qualitatibus, sicut ligna cum lapidibus constitunt domum, & argentum & aurum componunt vas, vbi hæc omnia vtrouque modo permanent. Et in hoc sensu, nullus est qui dicat elementa manere formaliter in misto. Secundo aliqua ita constitunt aliquid vt licet maneat secundum suas essentias, alterantur tamē secundum qualitates, vt contingit iuxta aliquorum sententiam, vt affereramus in argumēto primo ex Philoppono in vino aqua misto. Dicunt enim vinum secundum essentiam manere temperatis vtriusque qualitatibus, cuius signum est, quod non nunquam facta mitione aquæ cum vino solet vini artificiose separari. Tertio vt maneat secundum essentias, licet & ipsæ & earum qualitates alterentur. Quarto quod neque maneat secundum suas essentias sed corrumpatur istæ, vt eis resultat in hac tertia substantia quæ habet virtutes istorum ex quibus est composita. ¶ Tertio est sciendum quod omnes Doctores conueniunt in hoc quod elementa in misto manent, sed magna est dissensio inter eos de modo quo manent. Omnes tamen opinionēs eorum ad duo capita reduci possunt. Vnum est eorum, qui dicunt elementa formaliter manere in misto. Alterum est eorum, qui asserunt manere quidem, non tamen formaliter sed virtualiter. De prima sententia tantum agendum erit in hac quaestione, de secunda autem in sequenti. ¶ Quarto sciendum est, quod illi qui asserunt elementa formaliter manere in misto, licet conueniant in hoc quod manent formaliter in modo tamen explicandi, quomodo id contingat, sunt varij. Quidam ponunt formas substantiales elementorum integras remanere in misto & perfectas, sicut erant prius quam miscerentur. Putant enim quod cum sunt substantia non recipiunt magis & minus, consistunt in indiuisibili, atque ita necesse est in misto dum ex eis generatur, aut eas corrumpi, aut remanere integras: sed non corrumpuntur, quia non miscerentur, vt patet per Arist. selem qui in hoc capite ait, id quod miscetur debere aliquo modo manere, id autem quod corrumpitur, nullo modo manet, ergo ad hoc vt miscerentur, debent manere integrae: licet autem secundum essentias maneat perfectæ & integrae variantur tamen secundum qualitates eo quod remissiores sunt. Igis igitur manet in substantia integer secundum hanc sententiam, sed siccitas & calor ipsius remissiores sunt & impuriore eo quod sunt cum humiditate & frigiditate coniunctæ. Hæc sententia tri-

Abuir Auicenna à D. Tho. in. 1. p. q. 76. arti. 4. ad quartum, & ab omnibus communiter, iacet locus vbi Auicenna dicit, non constat, quam sententiam etiam Auerois sectari videtur; quia non refellit eam hic. At verò in. 3. libro de cœlo com. 67. eam iterum adducit, & multis rationibus impugnat. Ipse autem aliam sequitur; putat enim quod elementa manent secundum formas in misto, remissas tamen, ita vt remissio non solum fit in qualitatibus, sed simul in ipsis formis. Arguit tamen ipse Auerois contra se dicens, sequitur ex hoc quod forme istorum elementorum substantiales recipiunt magis & minus, quod tantum conuenit formis accidentalibus. Ad quod responderet, quod forme istorum elementorum substantiales sunt diminutæ à formis substantialibus perfectis, & quasi suam esse est mediū inter formas & accidentia; vnde quia istæ forme elementariæ sunt quasi mediæ inter substantias, & accidentia, ideo cum accidentibus conueniunt in hoc quod suscipiunt magis & minus, cum substantijs vero, quia apte sunt constitutæ subiectum quod informant in specie. Ex quo patet, quomodo forme elementorum manere possint in misto actum non tamen ita perfectæ atque integræ sicuti in seipsis erant, vt Auicenna dicebat, sed remissæ & in se & in suis qualitatibus. Præcipua autem ratio qua Auerois probat hanc suam sententiam & simul impugnat Auicennam est, quæ proponitur argumēto secundò; Qualitates primæ sunt propriae & essentielles passionis elementorum. Tunc vltia. Sed istæ qualitates remittuntur, & non manent ita integrae, sicuti erant in elementis antequam veniunt ad misionem, ergo & etiam ipsæ forme substantiales, quarum sunt passionis remittuntur, & non manent ita perfectæ & integrae, sicuti antea erant. Probatur consequentia, quia si elementa amittant quandam partem istarum qualitatum, quia per misionem remittuntur, remittuntur autem in accidentibus est aliquid eorum deperdi, & forme nihilominus manent perfectæ, possibile erit, vt forme eorum denudentur ab his qualitatibus secundum totum, quod est impossibile. Pars enim & totum idem habent indiuisium, & sunt eiusdem rationis, & æqualis essentialitatis respectu subiecti. Hæc est sententia Auerois habetur in. 3. de cœlo com. 67. ¶ Albertus autem Magnus hic tract. 6. c. 5. etiam copiosius & clarius in. 3. lib. de cœlo tract. 2. c. 1. & c. 8. dicit, quod secundum rem non est contradictio inter Auicennam & Auerois, sed tantum in verbis, vt autem ad quaestione respondeat distinguit de duplici esse elementorum, vnum est primum, alterum secundum. Primum esse elementorum est, quod habet ex primis formis substantialibus. Secundum autem est, quod habent coniuncta accidentibus naturalibus, quæ sunt potentia suæ naturalis. Tunc ait, quod quantum ad hoc secundum corrumpuntur excellentia ipsorum

ipforum secundum esse in vnoquoque secundum medietatem, & ex his omnibus provenit qualitas quae est actus mixti; Quantum autem ad primum esse miscetur quidem substantia ipsorum. At vnaqueque corrumpitur secundum aliquid ad alterum, & secundum aliquid manet, & manet (inquit) meo iudicio in esse confuso, & non distincto, & hoc vocat Avicenna manere secundum esse secundum actum diminutum, & non perfectum, & ideo dicit Averrois quod non manet nisi secundum potentiam. Et per hoc conciliat Avicennam cum Averrois. Ad illud de intensibilitate & remissibilitate formae elementorum dicit in. 3. de caelo tract. 2. c. 1. neque approbare, neque improbare huiusmodi dictum. Sed certe non video quomodo Averrois cum Avicenna conciliari possit, cum ipse eius opinionem & referat, & impugnet ex professo, imo & in. 3. de caelo ubi supra dicit de Avicenna, quod paucitas excitationis ipsius in naturalibus, & bona confidentia in proprio ingenio induxerint ipsum ad hos errores in hac parte asserendos. Aliorum autem sententia est, quam refert Marsilius q. 2. qui cum Avicenna concedebant elementa in mixto manere cum formis integris, solumque remissionem esse in qualitatibus, tamen differunt ab eo in hoc quod non ponunt aliam formam mixti, nisi proportionem & elementorum concordiam. Avicenna autem & Averrois in hoc conveniebant, quod constituant in mixto unam formam aliam substantialem praeter formas elementorum, ratione cuius vnum differt specie ab alio. Vltima tandem sententia in hac parte est quam refert Gregorius in. 2. d. 1. q. 1. dicitque esse communem suo tempore, quod elementa manent secundum partes substantiales. Has autem partes dicunt esse entitates quasdam, ex quibus forma integratur, quae tamen sunt eiusmodi, ut nec habeant idem nomen nec rationem cum forma elementi, quam integrant. Dicunt igitur, quod manent elementa secundum aliquot harum partium, ita autem ut non sit alia forma mixti distincta praeter harum particularum ordinem, & dispositionem. Sed pro veritate intelligentia sit prima conclusio. Elementa non manent in mixto secundum proprias formas substantiales integras & perfectas, ita quod in mixtione solum fiat alteratio in qualitatibus, sicut dicebat prima opinio, quae tribuitur Avicennae. Haec conclusio est D. Tho. in locis citatis, & omnium autorum quos supra citavimus, & eam tenet etiam Scotus in. 2. d. 1. q. 1. & Averrois ubi supra contra Avicennam eamque probat ratione supra facta, quia scilicet, si forma elementi potest integra manere remissionem pati in suis qualitatibus, posset etiam esse prorsus absque tota qualitate. Certum ista ratio nullius est ponderis, quicquid velint Commentarii, quia licet consequentiam bonam esse ei concederemus, adhuc argueretur nihil pro-

bare, quia cum ad certum terminum remissionis perveniret qualitas sub minori forma elementi esse non posset, quia requiritur ut minimum talis gradus sicut & reliquae omnes formae requirunt quaedam certi gradus dispositionem, ut conferentur. De quo vide Soto in. 1. Physic. q. 4. Quare relicta ista ratio, probatur nostra conclusio rationibus D. Tho. quas hic super tex. 8. 4. facit. Prima est. Nam si in corpore mixto salvantur omnes formae substantiales elementorum, oportebit diversis partibus materiae eas inesse, sed materia non potest accipere diversas partes nisi praeter intellecta quantitate in materia, ut patet 1. Physic. tex. 2. 7. ubi dicitur, quod sublata quantitate manet materia in indivisibilis, ergo diversae partes materiae formis elementorum subsistentes plurium corporum rationem suscipiunt. Patet consequentia, quia ex materia exiit et sub quantitate si adueniat forma substantialis, corpus Physicum constituitur. Tunc ultra. Sed multa corpora impossibile est simul esse, ergo secundum ponentes omnes formas elementorum in mixto; non in qualibet parte corporis mixti erunt quatuor elementa, aliam daretur penetratio corporum, & similiter non erit vera mixtio, sed potius iuxtapositio diversorum corporum. Confirmatur. Nam illae diversae formae neque possunt esse in eadem parte materiae; quia vel omnes illae immediate informant illam, vel non. Si non, ergo iam una recipitur medietate alia, quod est impossibile, quia materia non recipit unam formam mediante alia nisi ut plurimum quando una essentialiter ordinatur ad aliam ut vegetativum ad sensitivum, si admittamus esse duas formas; ad forma unius elementi non essentialiter ordinatur ad aliam, ergo. At si dicatur quod eandem partem omnes immediate informant, ergo erit unum per accidens pertinens ad plures species iuxta multiplicationem formarum; nam quaelibet constituet suam speciem. Atqui claritatis gratia assumo illam particulam in qua est forma ignis, & in quam dicunt esse introduendas omnes alias elementorum formas, ut fiat mixtum. Est argumentum. Omnes illae formae adveniunt enim in actu constituto, ergo efficient unum per accidens. Probatur consequentia, quia quaelibet constituet suam suppositum, & sic in vno mixto erant plura supposita, quorum quodlibet est aptum natum per se subsistere, impossibile est quod ex illis fiat unum ens per se. Confirmatur secundo. Omnem substantiam corpoream consequitur sua propria dimensio, sed forma elementi cum materia constituit substantiam compositam, ergo ipsam consequitur sua propria dimensio. Rursus, sed eadem propria dimensio non est plurimum subiectorum, ergo in vno eodemque subiecto erunt plures dimensiones, alia mixti, & aliae elementorum, & sic mixtum erit iuxtapositum. Secunda ratio D. Thomae pro conclusione est. Quaelibet forma substantialis propriam dispositionem requirit in materia sine qua in illa esse non

esse non potest, sed impossibile est eandem esse dispositionem quam requirit forma ignis & quam requirit forma aëris vel aquae, ergo impossibile est, quod in eadem parte mixti sint formae substantiales ignis & aquae. Probatur consequentia, quia alias contraria in gradibus essent simul in eadem parte subiecti, quod est contra totam Philosophiam. Tertio probatur conclusio. Quae specie differunt continuari non possunt, ut dicitur 8. Physic. 3. & 4. sed formae elementorum specie differunt, ergo non possunt continuari, nec facere unum mixtum unius speciei, sed solum per aggregationem. Multa alia argumenta fieri poterant pro hac conclusione sed haec sufficiunt. Vide Sotum in. 1. c. Meta. q. 2. 7. ubi eam multis rationibus corroborat. Argumenta etiam facta in quaestione de pluralitate formarum ad probandum quod in nullo composito potest esse nisi unica forma, possunt adduci pro ista conclusione. Aduertit tamen quod est unus locus D. Tho. qui difficultatem facit. Etenim in. 1. p. q. 91. art. 1. expresse dicit quod elementa manent in homine secundum substantiam. De cuius loci intelligentia videndus est Caietanus ibidem. Secunda conclusio. Impossibile est, quod formae elementorum maneat in mixto remissa, ita quod variatio fiat in ipsis & in earum qualitatibus. Haec conclusio est contra Averroem, cuius opinio à S. Tho. 1. parte supra improbatior iudicatur, quam opinio Avicennae; licet utraque sit falsa. Habet autem conclusio nostra duas partes. In prima dicitur quod formae elementorum non manent in mixto. Pars haec eisdem rationibus probatur, quibus superior conclusio est demonstrata. Aduertendum tamen est, quod eas Commentatoris discipuli unica distinctione solvere nituntur, praecipue Augustinus Niphus hic. Dicunt enim quod elementa in mixto nec simpliciter manent; nec totaliter & simpliciter corrumpuntur. Manent quidem secundum formas substantiales, sed quia non intensas, sed remissas, ideo manent in potentia. Corruptantur autem actu, quia non manent secundum compositionem formae cum materia, unde bene manet in haereticis formae ad materiam, sed non informatio faciens per se unum ex materia & forma; quoniam forma mixti exiit in actu, & non in potentia ad ulteriorem formam sola informat materiam, & tollit in formationibus ceterarum. Ex quo inferunt quod forma elementi aliter est in mixto, & aliter in proprio elemento, sunt enim in mixto ut dispositiones, & propterea fuit necesse esse se sub esse remisso. non enim dispositio debet esse intacta in subiecto extraneo, ut est in proprio; nam in proprio subiecto est propter se, & ut constituat speciem, in alieno vero est ut disponat, unde formae elementorum quia in mixto sunt ut dispositiones, non dant nomen, neque distinctionem, neque mixtum ipsum denominant denominatione speciei, quia

cum non informant, non reponunt in specie. Ex quibus respondent ad argumenta facta pro prima conclusione ut quilibet potest videre. Ceterum haec falsissima sunt & contra principia Philosophiae. In primis enim supponunt formas substantiales elementorum remitti, quod statim probatur esse impossibile. Deinde, quia chimericum est & fictitium ponere formas in aliquo non informantes, cum de ratione formae sit, quod materiam in qua est informant; dispositiones etiam materiam informant. De qua re plura diximus in. q. de pluralitate formarum. Quare relicta ista probatur secunda pars conclusionis rationibus etiam D. Tho. super tex. 8. 4. Prima ratio est. Nam si forma elementi intenditur, & remittitur, ergo successiue potest acquiri per motum continuu, quod est falsum & contra Arist. in. 5. Physic. nam solum motus continuus est in tribus generibus, scilicet, in quantitate, qualitate & vbi. (Aduerte hic obiter quod secundum S. Tho. augmentatio quae terminatur ad quantitatem, & altera, quae terminatur ad qualitatem, est motus continuus, sicut motus localis, qui terminatur ad vbi.) Sequela probatur. Nam omnis forma recipiens magis & minus, est divisibilis per accides, in quantum, scilicet, subiectum potest eam participare magis vel minus, secundum autem id quod est divisibile vel per accides, vel per se continuu, esse motum continuu, ut patet 6. Physic. ergo si formae substantiales elementorum suscipiant magis & minus, motus qui ad ipsas terminantur, erit continuus. Confirmatur, quia sequitur quod corruptio & generatio substantiae non sint mutationes instantaneae, sed continuuae, consequens est falsum & contra Arist. ergo. Sequela autem probari satis potest ex dictis. Secunda ratio D. Tho. pro conclusione est, Nam esse aliquid mediū inter substantiam & accides, est omnino impossibile; esset enim aliquid mediū inter affirmationem & negationem propriam enim accidentis est in subiecto esse substantiae, vero in subiecto non esse; formae autem substantiales sunt quidem in materia sed non in subiecto. (Nomen enim subiecti, intelligitur hoc aliquid.) Cum igitur forma substantialis sit, quae facit hoc aliquid, non praesupponit ipsum in quo sit. Confirmatur. Quia ridiculum est dicere mediū esse inter ea quae non sunt unius generis (ut probatur in. 1. c. Met. tex. 1. 5.) mediū enim & extrema ex eodem genere esse oportet, nihil ergo mediū esse potest inter substantiam & accides. Hoc argumentum D. Tho. solvere nituntur Commentarii, sed eorum solutio neque est vera, neque ad mentem Commentatoris. Vide de illa Caiet. 1. p. vbi supra. Probatur tertio conclusio ratione etiam D. Tho. in. 1. p. Quia esse substantiale cuiuslibet rei in indivisibili consistit, & omnis additio & subtractio variat speciem, sicut in numeris, ut dicitur 8. Met. textu. 1. c. Unde impossibile est, quod forma substantialis quaecumque recipiat magis & minus. Probatur conclusio

ultimo, quia vñ elementū nunquā dicitur magis, vel minus tale. v. g. vna aqua non dicitur magis vel minus aqua quam alia, ergo non recipiunt ipsa formae magis vel minus. Confirmatur. Nam eadē ratione formae etiā perfectae substantiales praeter elementorū formas suscipiēt magis & minus, quod tamen & est falsum, & contra ipsum Auceroem. Sequela tamen probatur. Quia alia multa praeter elementa miscētur, vt vinū cum aqua &c. ergo. Vide Soncin. 8. Meta. q. 1. 5. Et Isaacum. q. 6. Nos etiā de hoc diximus supra agentes de natura intētionis & remissionis. ¶ Tertia conclusio. In misto est vniuersa forma substantialis simplex distincta ab elementorū formis & ab eorū concordia & proportione. Haec conclusio est cōtra tertiā opinionē. Et probatur primo. Quia vñ mistū essentialiter differt ab alio, ergo per aliquā formā. Consequētia est optima, & antecedens patet. Confirmatur, quia mista differūt inter se specie, ergo per formā, patet consequētia, quia differētia specifica sumitur penes formam, at verō si in mistis nō esset alia forma praeter concordia & proportionē elementorū, omnia mista haberēt eandem formā, ergo. Secundo probatur conclusio. Mistum est substantia praedica metalis, ergo eius forma est substantialis. At temperies & dispositio est accidentalis, qualis est forma domus, ergo. Certē intelligi nō potest, quomodo ista temperies elementorū possit esse forma viuētis. Confirmatur. Nam ex ea sequitur, qd generatio misti sit alteratio. Patet sequela, quia terminaretur ad illam proportionē quae est qualitas quaedā, hoc autē est absurdū concedere, ergo. ¶ Quarta conclusio. Elementa non manent in misto secundū illas entitates, quas ponit quarta opinio. Haec conclusio est satis clara, & probatur. Nam illa forma, quae habet illas entitates, vel est diuisibilis vel indiuisibilis: si indiuisibilitatem non habet illas partes: si verō est diuisibilis, nō videtur quae partes sint illae, nisi sint secundū illas esse intēsum vel remissum. At tales partes forma substantialis non potest habere vt patet ex dictis, ergo. ¶ Quinta conclusio. Nihil ex substantia elementorum manet in misto nisi sola materia. Haec conclusio patet: ex dictis in ista & praecedenti quaest. Nam elementa debent manere in misto, & nō manent secundū formā vno modo, ergo debent manere secundū materiam. Patet cōsequētia, quia in composito substantiali, qualia sunt elementa, nihil aliud substantiale reperitur nisi materia & forma, vtrum verō aliquid aliud elementorū maneat, v. g. aliquid accides, vel aliqua virtus in sequenti quaest. patet. ¶ Ad argumētū in principio facta respondeatur. Ad primū ex autoritatibus Arist. respondetur. Ad primū locū, quod elementa quidem in missione secundū suas formas substantiales corrumpi dicūtur, sed nō omnino corrumpi, quia secundū proprias virtutes manent. Quod nō reperitur, qñ vnū elemē-

tum in alterū mutatur, vt ignis in aērē. Tūc em̄ simpliciter dicitur ignis corrumpi, quia nō manet eius virtus. Ad illud autē de separabilitate mistorū, illi qui dicūt elementa manere formaliter in misto, putat qd separabilia sunt, & aliquādo separantur. Arist. tñ noluit hoc dicere, sed eius mēs tm̄ fuit, qd miscibilia possunt separari, quia ex misto rursus elementa generari possunt, quae in virtute cōtinebātur in misto, quod quidē verissimū est. Etenim ex homine, v. g. generatur cadaver, & cadaver in elemēta iterū cōuertitur, & sic de alijs. Ad illud autē de experientia vini, quod postq̄ est mistū cū aqua extrahitur, Respondetur imprimis qd hucusq̄; nō vidi experientia talē. Respondetur secūdo qd si talis experientia sit, qd illa sit antequā misto cōpleatur, nā postquā cōpleta, & terminata fuerit, id impossibile iudico. Cuius ratio euidentis est, quia vt patet ex dictis, miscibilia licēt in misto secundū virtutes manerē, absolute tñ corrūpantur & definit esse in rerū natura, ergo impossibile est, qd per artē iterum tale miscibile postquā est corruptū reponatur in rerum natura. Ad tertiū locū respondetur qd gutta vini non miscetur multae aquae, nō solum quia corrūpitur, sed quia ita corrūpitur, vt mutet in aquā, ita vt nihil ipsius neque eius virtus maneat. Hoc autē ex litera patet. Ad quartū locū respondetur, qd quidā dixerunt Arist. nomine miscibilitū nō intelligere elemēta, sed eorū virtutes perseverantes in misto ad mediū redactas. Sed profectō nomine miscibilitū non videtur congruē apud Philosophum qualitates intelligi, quia quod miscetur nō manet actū, qualitates autē manent. Deinde quia vnio accipitur pro vnione substantiali nō pro accidētali, quae reperitur absq̄; missione, vt quādo in vno elemēto cōiunguntur quatuor qualitates. Ideo alij, inter quos est Scotus, intelligūt, qd sit miscibilitū alteratorū, id est, prius alteratorū vnio, ita vt mistio sit illa vnio, qua materiae elemētōrū per mutuas inter se actiones cōiunguntur sub vna misti forma. Alij verō dicunt nomine alteratorū nō intelligere quācumq̄; alterationē sed corruptiua, qua elemēta corrumpuntur, vt aliquo modo manent in tertio alterata, id est, aliud facta, dicūt tñ perseverare vnita, quia manēt secundū suas virtutes. Et ob eadē causam nō dixit miscibilitū corruptorū, sed alteratorū. D. Tho. super hūc locū assignata alia solutione, hanc vltimā amplectitur. Ait enim qd mistio est miscibilitū alteratorū vnio, quae quidē alteratio solum est intelligēda in virtutibus huc qualitatibus eorū. Sed si alteratio sumatur improprie, mistio est miscibilitū alteratorum, id est corruptorū secundū formas vnio. Sont. autē in 7. q. 27. ad 1. argu. solutionē Scoti tenet. Ait tñ qd mistio est vnio elemētōrū, nō in quibus sit actū alteratio in instanti quo miscentur, sed quae prius fuerūt alterata, cōpleta alteratione corrūpūt. ¶ Ad quintū locū respondetur primō, qd ad definitionē illam

illam verificandā, vbi dicitur elementū manere in misto & ei inesse: satis est qd maneat in virtute, vt explicabitur in quaest. sequenti. Et haec solutio est Cister. in. 1. p. vbi supra, & multorū aliorum, & licet aliquibus vera appareat, nō tamen videtur illis esse ad mentē Arist. in illo loco Metaphysicā. Nihilominus tamen & verissima est, & ad mentem ipsius Arist. Etenim ipse in. 3. de coelo tex. 3. 1. diffinit sic elementū: Sit itaq; elementū corpus ad quod alia corpora diuiduntur intus existens in potentia aut actū. (Et adiunxit.) Hoc enim vtroq; modo dubitabile adhuc. Quod ideo dubitabile dixit, quia nondum determinatā scripserat suam sententiā; manifestum est autē qd in hoc libro expressē textu. 84. dixit elementa nō manere actū in misto, sed potentia & virtute. Ergo secundum eius sententiā satis est ad rationem elementi qd maneat in potentia & virtute & non secundum formam. Nihilominus respondetur secundo, qd nomine elementi Arist. intelligit ibi materiā primā, quae dicitur elementū in propria huius nominis acceptione, significat enim elementū primū principium materiale, ex quo aliquid cōponitur. Vnde litera ex quibus cōponitur dictio, elementa dicūtur. Ob idq; Arist. in illo loco secundū aliorū dicta ponit haec quatuor elemēta esse elementa vt notū erit legenti, cum tamē secundū eius propriā sententiā nō habeant propriam rationē elementi; quae de causa Arist. ista quatuor elementa non appellat simpliciter elemēta, sed vocata elementa, vt patet in. 1. tex. libri. 2. de Gener. & supra ca. 6. tex. 3. eodem modo appellauit, vbi etiam & hoc adnotauimus, vide ibi. ¶ Ad secundū argumentū respondetur. Has qualitates non quomodo cunq; esse elementorum passiones, sed in summo gradu, ita vt nullibi sit aliqua istarum in summo nisi in proprio elemēto. In gradibus verō inferioribus possunt reperiri in rebus quae cōmunicant in materia cum elemētis. Sed quia aliquādo elementa possunt non habere illas in summo gradu, sed tertio modo. Possunt autem dici passiones propriae quarto modo, quia ad optimam conseruationem formae substantialis elementorū requiruntur. Ad testimonium de humiditate respondetur Aristot. loqui de duobus corporibus se tangentibus in aqua, probās qd inter illa mediet aqua, quia humectantur, & talis humectatio nequit esse sine aqua. Ad confirmationē respondetur. Mistū moueri motu elementi praedominātis, verū elemētū praedominans nō intelligitur secundū suam essentialitatem, sed secundū qualitatem suā & virtutē, v. g. calorem aut frigiditatem. ¶ Ad tertium argumentū respondetur. Illa in quae apparet lignum resoluī nō esse elemēta, sed mista. Aqua enim quae ibi apparet nō est vera aqua, sed humor quo lignū nutriebatur, vel sustentabatur, quem expellit calor,

vt materiam ligni ad formam ignis disponat, vnde in ligno sicco cōposito etiam ex quatuor elemētis talis humor nō reperitur. Ad eundem modum dicendum de alijs, quae videntur remanere. Ignis autem verus ibi reperiuntur de nouo generatur, nec est vnde erat actū. Ad illam autem propositionē: Vnūquodque resoluatur in ea ex quibus componitur &c. Respondetur intelligendam esse, ex quibus componitur actū vel potentia. Vnde miscibilia non debent manere actū, sed satis est, quod manent in potentia & virtute. ¶ Ad quartum negatur consequentia, quia de ratione misti est vt habeat omnes qualitates elementorum, & ita fieri nō potest vt disponatur nisi per eas omnes. Ad confirmationem autem respondetur, qd mista nutriūtur ex elemētis, quae manent virtualiter in cibo.

Q V A E S T I O III.

¶ Vtrum elementa manent in misto secundū suas qualitates & virtutes.

Arguitur primō pro parte negatiua. In missione corrumpuntur elemēta, ergo & corrumpuntur eorū qualitates & virtutes. Antecedens patet ex praecedenti quaestione, & consequentia probatur, quia corrupto subiecto corrumpuntur omnia eius accidentia, & corrupta prima substantia impossibile est aliquid remanere eorum quae ei inerant. ¶ Arguitur secundo. Nam si istae virtutes & qualitates elementorum manent, ergo & ipsae etiam elementa formaliter manent. Probatur consequentia, quia accidens semper concomitantur subiectum, a quo profluit, ergo. ¶ Arguitur tertio. Qualitates cōtrariae nō possunt esse simul in eodem subiecto, sed qualitates elementorū sunt contrariae, ergo nō possunt manere in misto. Probatur minor. Nam ignis qualitas est calor, aērīs humiditas, aquae frigiditas, terrae siccitas, sed ista non solum sunt contraria, sed etiam prima contraria, ergo. ¶ Pro huius quaestiois intelligentia sciendum est, qd autores plurimi in hoc conueniunt qd elementa manent virtualiter in misto, est tamen inter eos maxima differentia in modo explicandi, Pro quo est aduertendum quod dupliciter potest intelligi virtutes alicuius formae manere in alio. Primo quia manent in forma substantiali alterius, eo quod illa forma continet in virtute, & eminenter aliam formā. Secundo modo dicuntur manere in qualitatibus quae sunt virtutes illius rei. Scotus igitur in. 2. d. 1. 5. q. vñca docet, qd elementa dicuntur manere in misto, non quia manent secundū suam substantiam, nec etiam secundū suas qualitates, quemadmodum nec extremae qualitates manent in medio, sed dicuntur primo modo manere in misto, ex eo qd mistum habet formam substantialem, quae eminenter & in virtute cōtinet formas

elementorū ad eum modum, quo dicitur, quod anima intellectiua virtute cōtinet sensitiua, & vegetatiua. Propter hanc enim cōtinētiā virtualem dicitur, quod formae elementorū manēt in misto. Huic sententiæ videtur fauere Durād. in. 4. d. 1. q. 3. ad secundū. Alij autē ferē omnes dicit elementa manere in misto secūdo modo, scilicet, secundū suas qualitates accidentales. Adhuc tū isti sunt diuisi. Et tū quidā dicūt, quod non manēt omnes quatuor qualitates elementorū formaliter in misto, sed vna qualitas mistionis, quæ ex illis resultat. Hæc sententia videtur esse expressa D. Tho. hic super text. 8. 4. in fine vbi dicit, quod qualitates actiue & passiue elementorum cōtrariæ sunt adiniciæ, & magis & minus recipiūt. Ex cōtrarijs autē qualitatibus, quæ suscipiunt magis & minus, cōstitui potest media qualitas, quæ sapit vtriusque extremi naturā, sicut pallidū inter albū & nigrū. Sic igitur remissis excellentijs elementorū qualitātū cōstituitur ex eis quedā qualitas media, quæ est propria qualitas corporis misti, differens tamē in diuersis secundū diuersam mistionis proportionē. Et hæc quidē qualitas est propria dispositio ad formā misti, sicut qualitas simplex ad formam corporis simplicis, & in. 4. d. 1. 4. q. 1. artic. 1. quaestio. 1. ad 4. ait, quod forma mistionis est qualitas resultans ex qualitatibus simplicibus ad mediū venientibus. Aduertendū tū est, quod sicut dicit Ferr. in. 2. cōt. gent. c. 6. & in. 4. c. 8. 1. hæc assertio qualitatis dupliciter solet interpretari a discipulis Dni Thomæ. Primo modo quod ex qualitatibus elementorū remissis resultat quedā qualitas media, actū quidē simplex & nō cōposita realiter ex qualitatibus diuersis elementorū, ita vt in ea nō sit actū diuersitas caliditatis & frigiditatis, aut aliarū qualitatum, sed tamen virtualiter sit multiplex, ita quod in ea virtualiter cōtineantur illæ qualitates elementorū, quæ quidē qualitas differt a qualitatibus elementorum nō sicut remissum ab intenso, sed specificē sicut rubedo differt ab albedine, & nigredine. Hanc expositionē sequitur Heruzus in tract. de pluralitate formarū, & Sonc. 1. o. Met. q. 27. & Iauellus. 8. Met. q. 4. Et putat esse opinionē D. Tho. tum propter autoritates modo citatas, tum etiā quia in. 3. sent. d. 4. q. 3. art. 2. ad 1. ait, quod in minus albo nihil est nigredinis, sed albedo minus intēsa: ex quo videtur velle quod in medio nō sunt actū extrema. Alia explicatio est, quod ex qualitatibus elementorum remissis resultat quedam qualitas media, quæ realiter est cōposita ex partibus diuersarum rationum, ita quod habeat aliquid caloris & frigiditatis, & ceterarum qualitatum formaliter, & quando vna pars intendit, altera remittit, quare ratione aliquādo mistum magis accedit ad vnum elementum, quā ad aliud. Ista explicatio placet multis discipulis D. Thomæ potissimum Capreolo in. 2. d. 1. 7. q. vnica ad argumenta contra secundam conclusionē. Hæc

A
C
D
E
B
A
C
D
E
A
B
C
D
E
A
B
C
D
E
A
B
C
D
E
A
B
C
D
E
A
B
C
D
E

expositio habet pro se multas autoritates D. Tho. quas infra adducemus. Ferr. in locis citatis vtrāque hanc expositionem putat probabilem in doctrina D. Thomæ, licet in. 4. cont. gent. probabiliorē censet hanc secundam & conformiorem S. Thomæ dictis. Altera sententia proxima modo posita est Alberti de Saxonia. q. 19. & aliorum aliorum, quod non manent quatuor qualitates elementorum, manent tamen due simplices alie, vna media inter calorem & frigiditatem; altera media inter humiditatem & siccitatem; & hæc due possunt aliarū effectus temperatē facere. Vltima sententia aliorū est, quod in misto manent omnes quatuor qualitates elementorum formaliter. Quæ sententia etiā videtur aperta D. Tho. in. 2. d. 19. q. vnica art. 4. ad secundū, & in alijs locis, quæ referemus infra. Cui sententiæ etiā cōsentit Gabr. in. 2. d. 1. 5. q. vnica art. 2. & 3. & Marfil. q. 22. & multi alij ex iunioribus. Adhuc tamen isti sunt diuisi. Etenim Marsilius, & omnes alij cum eo qui tenent eadem accidentia manere in genito & corrupto, & quod materia prima est subiectum accidentium, de quo copiose egimus in superioribus. c. 4. ita tenent manere in misto omnes quatuor qualitates, vt affirmant illas esse eisdem numero, quæ fuerant in elementis. At verò discipuli D. Tho. qui hanc vltimam sententiā sequuntur, quia ex illis inuicem impossibile est & materiam primā esse subiectū accidentiū, & eadem accidentia posse manere in genito, & corrupto, consequenter dicunt manere in misto qualitates elementorum easdem secundum speciem, distinctas verò numero ab his quæ erant in elementis. ¶ Pro decisione sit prima conclusio. Elementa nō manent virtualiter in misto ex ratione, quia virtualiter forma misti cōtinet formas elementorū, sicut intellectiua cōtinet vegetatiua. Hæc conclusio est contra primā opinionem Scoti & Durandi, & probatur primò. Quoniā, vt Caie. arguit in. 1. p. vbi supra, sensitiua, & vegetatiuum predicātur formaliter de homine, sed nō potest de illo predicari quod sit ignis vel aqua &c. ergo eius forma nō cōtinet eminenter formas elementorū. Secūdo probatur. Operatio elementi reperitur imperfectiori modo in forma misti, quā in ipso elemento, ergo forma misti nō cōtinet virtualiter formas elementorū. Antecedēs patet, & probatur cōsequētia, quoniā sensitiua perfectiori modo reperitur in homine quā in equo. Et generale est in omnibus quæ cōtinetur virtualiter in aliquo superiori, quod operationes eorū quæ cōtinetur, reperiat perfectiori modo in superiori quod cōtinet, vt patet inductiue & D. Tho. expressē docet in. 1. p. q. 7. art. 5. ¶ Secunda conclusio. Elementa nō ita manent virtualiter in misto, vt ex quatuor qualitatibus ipsorum resultat vna quinta qualitas distincta ab eis specie, simplex in essendo, licet virtualiter sit cōposita, & eas omnes cōtinet. Hæc conclusio est Arist.

Arist. Nam ipse docet. 4. Metheor. ca. 1. quod per putrefactionē calor soluitur a proprio humido, & sic restat siccitas: sed si esset vna tantum qualitas simplex, impossibile erat separari calorem ab humiditate, ergo. Deinde in. 2. de Anima. c. 1. text. 1. 17. & 1. 18. expressē docet quod sensus tactus nō potest sentire nisi excedentes qualitates: & rationem assignat, quoniā in ipso tactu sunt quatuor qualitates quantum redactæ ad mediū, & connumeratis ibi quatuor qualitatibus subdit istas esse, de quibus differuit in istis libris de Gener. Præterea in eodē 2. de Anima. text. 1. 23. & 1. 24. dicit sensus cōsistere in harmonia qualitatum, quæ læditur a vehementi sensibili; & quod plantæ nō sentiūt, quia calefiunt, & frige fiunt, id est, habēt has qualitates extra modum debitum, ergo secundū Arist. in sensu sunt formaliter istæ qualitates. Item in. 2. de partibus animal. c. 1. dicit, compositionem primam esse ex quatuor qualitatibus, quas ibi enarrat, & ipsi viuētū dicit inesse, ergo. Hæc etiā conclusio est D. Tho. in multis locis. Imprimis in. 1. p. q. 7. art. 4. ad 4. inquit, quod in misto manent qualitates proprie elementorū, sed remissæ in quibus est virtus formarū elementarum; sed nulla qualitas distincta ab illis quatuor est propria elementorum, ergo. Præterea nam in. q. de Anima art. 9. ad 1. o. dicit, quod elementa manent in virtute in misto, & hoc est in quantum manent accidentia propria elementorū secundum aliquem modum, in quibus accidentibus manet virtus ipsorum elementorū. Item in quaestioibus de malo. q. 7. art. 5. ad 6. dicit, quod contrariæ qualitates in corpore misto regulantur & conseruantur, ne se inuicem corrumpat per formam substantialem. Hoc idē videtur tenere in. 2. sent. d. 19. q. vnica art. 4. ad secundū, & in. 3. d. 1. 6. q. 1. art. 1. ad quartum vbi dicit, quod mista habent cōtrarias qualitates elementorum, ex quibus vna prædominatur alteri. Probatur iam ratione. Primo. In mistione nō corrumpuntur omnino elementa, vt dictum est, ergo debet manere aliquid eorum; & non manet aliquid secundum formam substantialem, ergo secundum qualitates, at hæc qualitas simplex virtute continens elementorum qualitates nō est qualitas elementorum, quin potius specie distinguitur ab eorum qualitatibus, ergo illa manente adhuc nihil remanet elementi secundum numerum aut speciem. Secūdo probatur. Secundum communem Philosophorū sententiā mistum ideo est corruptibile, quia cōponitur ex cōtrarijs perpetuò pugnantibus contra se, & tandem ex mutua actione, & repulsionē dissoluitur proportio misti, & cōsequitur eius proportio; at si vna esset simplex illa qualitas misti, nō cōstitaret mistum ex cōtrarijs, nec haberet in se principia corruptionis, eadem enim qualitas nō contrariatur sibi, nec seipsam destruit, ergo. ¶ Tertia conclusio. Elementa manent virtualiter in misto, quia manent in eo formaliter qualitates quatuor elementorū, quæ qualitates dicuntur virtutes ipsorū. Hæc conclusio probari potest eisdē autoritatibus & rationibus, quibus superior est probata. Et præterea probatur primò, quia Arist. text. 84. explicans quomodo mistibilia manent, ait, Neque corrumpuntur alteri neque ambobus: saluatur enim virtus eorum. Et secūdo de partibus animal. ca. 1. numerans tres viuentes cōpositiones, dicit primam esse ex elementis, & illam potius esse ex virtutibus elementorum, quas postea ait esse quatuor qualitates, ergo. Secūdo. Elementa aliquo modo manent in misto, nō secundum formas substantiales, ergo secundum suas qualitates & virtutes (nō enim potest excogitari alius modus quo sint) maior autē cū minori patet ex dictis in duabus quaestioibus præcedētibus. Tunc vltra. Sed nō manēt secundum vnā qualitatē simplicem virtute cōtinentē eas, ergo manēt secundum ipsas qualitates elementorū, ita quod formaliter in misto reperitur. Tertiò probatur. Calor misti intēditur per actionē elementū, ergo erat formaliter in ipso misto. Et similiter philosophandum est de frigiditate & alijs qualitatibus. ¶ Quarta conclusio. Qualitates istæ, quæ manent in misto, nō sunt eadē numero cum eis quæ erant in elementis, sunt tamē eadē secundum speciem, quod sufficit ad hoc vt elementa dicantur manere virtualiter in subiecto. Prima pars huius conclusionis satis probatur argumento primo facta in principio quaestiois, de qua re multa diximus supra. c. 4. agentes de subiecto accidentiū, & in illa quaestio, vtrum eadē accidentia manent in genito & in corrupto. Secūda verò pars probatur, quia calor existēs in aqua nō est idē numero cum calore qui est in ignis, & tū dicitur virtus ignis, & calor ille agit in virtutē ignis, ergo eodē modo licet qualitates quæ sunt in misto nō sint eadē numero cum qualitatibus existentibus in elementis, sed eadē secundum speciem, sufficiet ad hoc quod dicatur virtutes elementorū, & agant in virtute ipsorū elementorū. Sed contra hoc est argumentū. Illæ qualitates existūt in misto tāquam in subiecto, ergo efficaciam & virtutē agendi habēt ab eo, & nō ab elementis, ac per cōsequēs elementa nō dicuntur ratione illarū qualitatum manere virtualiter in subiecto. Hæc consequentia vltima est bona, & probatur prima, quia accidēs ab eo habet operari, a quo & esse. Ad hoc argumentū iam est responsū in superioribus dum agerem de subiecto accidentium arti. 1. ad secundum argumentū, vbi explicatū est, quomodo debeat intelligi illud axioma commune, Accidēs a quo habet esse, habet & operari. ¶ Quinta conclusio. Ex illis quatuor qualitatibus, quæ formaliter in misto reperuntur, resultat vna qualitas, quæ licet absolute sit multiplex, est tamen proportione & ordine, quæ dicitur complexio vel forma mistionis; nō tamē est distincta ab illis quatuor

tuor qualitibus, sed eadē realiter cū illis. Ista conclusio habet quatuor partes; in prima dicitur, q̄ ex illis quatuor qualitibus resultat vna qualitas; quę pars admittitur ab Alber. Magno in. 2. Phy. tract. 2. c. 1. & puto esse D. Tho. in multis locis precipuē in hoc lib. 1. de Gener. tex. 84. & alijs locis, quę supra retulimus pro opinione Sonc. Prætereā in tractatu, qui inscribitur; Quomodo elemēta maneat formaliter in misto, inquit, q̄ remissis excellentijs qualitātū elemētōrū ex eis cōstituitur qualitas mediā, quę est propria qualitas corporis misti differēs in diuersis secundū diuersam misionis proportionē, & in. 4. sent. d. 44. q. 1. artic. 1. quæstion. 1. ad 4. inquit, q̄ forma misionis est qualitas resultans ex qualitibus simplicibus ad mediū venientibus, & in. 4. cont. gen. c. 81. dicit; Forma misti est qualitas quæ dā cōposita & cōtēperata ex misionē simpliciū qualitātū, quę ita se habet ad formā substantialem corporis misti, sicut se habet qualitas simplex ad formā substantialem corporis simplicis. Ecce in omnibus his locis & superius allegatis D. Tho. semper dicit vnā qualitātē esse formā misionis, cōpositam tñ ex quatuor qualitibus simplicibus. Imò verò in. 1. p. q. 7. 6. vbi supra asserit, vt mihi videtur, & tertiam cōclusionē suprapositā, & hanc quintā. At enim q̄ in misto manēt qualitates elementorū proprię, licet remissæ, in quibus est virtus formarū elemētariū, & q̄ huiusmodi qualitas est dispositio propria ad formā substantialem misti. Ex eo enim q̄ prius dicit in plurali manere qualitates elemētōrum; colligitur nostra tertia cōclusio, scilicet, q̄ in misto manēt formaliter quatuor qualitates. Ex eo verò q̄ postmodū subiungit in singulari, huiusmodi qualitas &c. aperte habetur hæc quinta conclusio, scilicet, q̄ ex eis resultat vna qualitas, quæ dicitur forma misionis, quæ est vna nō vnitate simplicitatis, sed vnitate ordinis & cōpositionis ex pluribus qualitibus. Prætereā probatur ratione. Nam ita se habēt formæ substantiales elemētōrū ad formam substantialem misti, sicut ipforū qualitates ad misti qualitātē & cōplexionē, sed formis elemētōrum correspondet vnica substantialis forma, ergo & ipforū qualitibus vnica misti qualitas, & vnica temperies & proportio illarū qualitātū. Secūda pars conclusionis est, q̄ ista qualitas resultans est multiplex & realiter cōposita; licet sit vna proportionē & ordine, quæ pars sequitur ex præcedentibus. Quod enim sit absolute multiplex, euidenter patet ex dictis in secunda & tertia conclusionē, q̄ verò sit vna ex dictis in ista conclusionē. Nam est vna, & nō vna simpliciter, ergo proportionē & ordine. Nam in proposito non potest esse aliud modus quo ista qualitas possit dici vna. Tertia pars conclusionis est, q̄ ista qualitas dicitur forma misionis, seu cōplexio. Pro quo est aduertendū q̄ in naturali cōstitutione animalis ex elemētis, quæ sit

A per misionē, oportet elementa seu virtutes eorum cōiunctas esse & cōpositas, & q̄ sit cōuersio & alteratio cōiunctōrū & cōpositorū; quia ad eam faciendam nō sufficit q̄ sit cōiunctio elementorum, sed oportet, q̄ alia agent in alia, & alia patiatur ab alijs, donec ex his quiescentibus in actione proueniat vna qualitas misti ex eis, quæ qualitas dicitur cōplexio. Est enim cōplexio qualitas vna proueniēs ex reciproca actione & passione qualitātū contrariarū in corporibus commistis. Hæc autē naturalis misionis manifestior sit ex artificiali misionē. v. g. cum sit electuariū & tyriaca. Etenim quādo cōiunguntur mistibilia ad ea faciēda, nō statim atq; conuenerunt sunt iam mista, nisi prius sit proportionatū tēpus in quo vnū mistibile agat in aliud, & alteret ipsum, & sic alteratū ab eo disponatur paulatim ad formā electuarij & tyriacæ, & tandem ex ipsis sic alteratis adinuicē resultat electuariū, aut tyriaca potētia continens omnes virtutes mistibilia, quæ ad illā misionem conuenerunt. Ita in misionē naturali elementorū dum adinuicem agunt & repatiuntur se alterant elemēta, & ex eis resultat vnū mistū virtute cōtinēs omnes elementorū qualitates, ex quibus resultat quæ dā temperies & proportio ipforū, quæ complexio dicitur, & vt est sub forma misti habet firmitatem & constantiā; non enim facili causa remouetur. Vltima pars conclusionis erat, q̄ ista qualitas non est distincta à quatuor qualitibus, sed eademmet cū illis. Probatur ista pars. Nam quāuis ista qualitas sit vltima dispositio ad formā misti, & resultat ex proportione & æqualitate ipforū quatuor qualitātū, nō tamen est aliqua quinta qualitas distincta realiter ab ipsis; sicut solet dici, q̄ sanitas est quæ dā qualitas, quæ resultat ex debita proportione humorū, quāuis secundū sententiā maxime probabilē nō sit aliqua qualitas realiter distincta ab ipsis humoribus. Deinde, quia si ista qualitas distingueretur à quatuor qualitibus; certe specie distingueretur, ac tūc incidēremus in illud in cōueniēs, quod inferebamus contra Soncinatem, scilicet, quod elementa non manerent virtualiter in misto, si quidē nulla qualitas ipforū neque secundū numerum neque secundū speciem remaneret in eo. ¶ Ad argumenta facta in principio. Ad primū patet ex quarta conclusionē. ¶ Ad secūdum respondetur quod tantum concludit, q̄ elementa manent virtualiter in misto. Ex his omnibus patet definitio misionis ab Arist. hic assignata, scilicet, q̄ misionis est miscibiliū alteratorū vnio. Vbi aduertendū est, q̄ postquā elemēta miscibilia alterata sunt, necesse est vt adinuicē cōponantur, & ex tali cōpositionē simul cū illa alterationē mutuā resultat mistum, misionis ergo est vnio in vna formā substantialem miscibiliū elemētōrum alteratorū adinuicē, quia nec actu, nec secundū suas qualitates cōtrarias intētas possunt remanere in

nere in misto, vnde est necesse q̄ alterētur vt eorū qualitates remittantur, quia remissæ optime se cōpatiūt vt explicabimus statim. ¶ Circa tertiū argumentum oportet vt breuiter disputemus; Vtrum cōtraria possint se cōpati in gradibus remissis, tum quia hoc ab aliquibus hic disputari solet, tum etiā quia maxime iuuat intelligentia huius q̄ ad percipiendū quomodo virtutes elemētōrū cū sint cōtrariæ maneat tēperatę & ad mediū redactę in misto.

QVÆSTIO III.

¶ Vtrum qualitates contrariæ possint esse in eodem subiecto in gradibus remissis.

ARGUITUR primò pro parte negatiua. De ratione oppositorū & cōtrariarū est, q̄ simul esse nō possint, sed formæ cōtrariæ in omni gradu tam intēso quàm remisso opponuntur, ergo. Minor probatur. Cōtrarietas est oppositio secundū formā, vt dicitur. 4. Met. ergo vbicūq; manēt formæ ibi est oppositio vel nūquā est, formæ autē manēt tam in gradu intēso quàm in remisso, ergo in omni gradu est contrarietas, & incōpossibilitas. Cōfirmatur. Magis repugnat albū & nigrū, quàm magis albū & minus albū, quia illa differūt specie, ista vero nō; sed magis albū & minus albū nō possunt in eodē esse simul, ergo multo minus poterūt esse albū & nigrū in quocūq; gradu. ¶ Arguitur secūdo. Rubedo & viriditas nō possunt simul esse in gradu intēso, ergo nec albedo & nigredo in gradu remisso. Antecedēs patet, & cōsequētia probat. Albedo remissa & nigredo remissa magis distant quàm rubedo & viriditas cū sub eodē genere maxime distant; Si ergo ea quæ minus distāt, nō possunt esse simul; nec ea quæ magis distant. Cōfirmatur. Quia sequeretur quod duo motus cōtrarij sint in eodē subiecto cōtra Arist. 4. Physi. tex. 62. ¶ Arguitur tertiò. Quia sequeretur contradictoria dari simul vera, quia si idē est albū & nigrū, cum in nigro sit priuatio albi, erit nō albū, & simul est album, ergo. Cōfirmatur primò. Impossibile est duo cōtradietoria esse simul in eodē subiecto, ergo nec duo cōtraria. Cōsequētia videtur esse Arist. in. 4. Meta. tex. 27. vbi ait secūdum Argypopili translationē. Cū autē fieri nequeat vt cōtradietoria simul de eodē sint vera, perspicuū est neque fieri posse q̄ cōtraria simul eodē sint. Cōfirmatur secūdo, quia idē esset albū & nigrū, quia vbicūq; est forma est effectus formalis. ¶ Arguitur quartò. Nulla caliditas quantūcūq; remissa cōpatitur secū aliquem gradum frigiditatis, ergo. Probatur antecedēs. Sit v. g. in aliquo subiecto calor vt sex & frigiditas vt duo, tūc calor agit semper in frigiditatē, ergo tadē expellet eam, quia cōtraria agēdo adinuicē se expellūt, ergo nō sunt simul. Probatur antecedēs. Si essent in diuersis subiectis & applicarētur vnū alte-

ri, calor ille ageret in frigiditatē, ergo multo melius in eodē subiecto vbi est melior applicatio. Cōfirmatur, quia à proportione maioris inæqualitatis, sequitur actio, ergo. ¶ Arguitur quintò. Sequitur q̄ illa duo cōtraria possint se cōpati in gradu mediō. v. g. calor vt quatuor & frigiditas vt quatuor. Cōsequēs est fallum, ergo. Sequela patet, & probatur minor, quia tale subiectū nec esset calidū nec esset frigidū quia nō est maior ratio de vno quā de alio, neq; esset vtrūq; simul, ergo. ¶ Pro intelligentia huius quæst. sciendū primò, q̄ cōtraria sunt duplicia. Quædā sunt priuatiua vt lux & tenebrę, & albū & nō albū. Alia positiua vt frigiditas & caliditas. Et ista adhuc duplicia sunt; quæ dā sunt primò cōtraria, vt albedo & nigredo. Alia secūdo cōtraria, vt albedo & rubedo, caliditas & tepiditas. ¶ Notandum est secūdo, q̄ cōtraria dicūtur esse in eodem subiecto adæquate, quādo eadē pars subiecti vel totum ab ambobus simul informatur & non est vnū cōtrariū in vna parte & aliud in alia, quia cōtraria esse in diuersis partibus subiecti nō comunicātib; nō est in cōueniēs, vt sensui patet. Est ergo sensus quæ sit. Vtrum cōtraria siue priuatiua siue positiua possint taliter in aliquo subiecto esse; q̄ vnū informat eadē omnino partē, quā informat alterū? In quæstione aliqui tenent, q̄ cōtraria nec in gradibus intēsis, nec in remissis vilo modo se cōpatiūt. Hanc sententiā sequitur Sonc. in. 10. Met. q. 22. Dur. in Prologo, & multi alij. Capre. autē in. 22. d. 17. q. 2. ad argumēta contra secūda cōclusionē & Arist. in. q. 23. & Soto. 2. Physic. q. 1. ad 4. tenēt q̄ in gradibus remissis optime se cōpatiūt in subiecto, & putāt hæc opinionē esse D. Tho. Iauellus autē in. 10. Met. q. 13. vtramq; opinionē putat probabilem, licet probabilior illi appareat hæc secūda opinio Capreoli. ¶ Pro veritatis tñ decisionē sit prima cōclusio. Duæ qualitates contrariæ in gradibus intēsis nō possunt esse simul in eadē parte subiecti naturaliter loquēdo, imo neq; vna qualitas in summo gradu; altera autē in quocūq; gradu possunt se cōpati in eodem subiecto adæquate. Hæc cōclusio omnibus est cōiunctis, & argumēta in principio posita & multa alia quæ in fauorē primę opinionis fieri solent, si quid probātātum hæc cōclusionē probāt, & certe si nullū aliud argumētum esset, satis cōvinceret definitio cōtrariorū, scilicet cōtraria sunt quæ sub eodē genere maxime distant & ab eodē subiecto mutuo se expellūt. Dixi tñ naturaliter loquēdo, quia aliqui Theologi tenēt q̄ super naturaliter possunt esse duo cōtraria in gradibus intēsis in eodē subiecto, vt si Petrus existeret in duobus locis, & in vno esset summē frigidus, & in alio summē calidus. De quo vide M. Cano præceptorē meū lib. 12. de Locis. c. 14. ad vltimū vbi asserit q̄ in anima Chrī Dñi fuit summus dolor & summū gaudiū secundū partē intellectuā.

¶ Secunda

¶ Secunda conclusio. Qualitates contrariæ in gradibus excedentibus mediâ latitudine ipsarum non possunt eidem subiecto adæquate inesse simul. v. g. ponatur quod summus calor sit vt octo, & summa frigiditas sit etiâ vt octo, tunc dico quod in eodẽ subiecto non potest esse frigiditas vt quinque, & caliditas vt quinque. Probatur ista conclusio. Nam caliditas in summo nulla scilicet potest copari frigiditatẽ vt patet ex præcedenti conclusione, sed si qualitates contrariæ possent esse simul in gradibus excedentibus mediâ latitudine; posset etiâ qualitas in summo aliquem gradum sui contrarij secum admittere, ergo. Probatur minor. Nam si calido vt quinque, & simul etiâ frigido vt quinque applicaretur aliquid agens summe calidum vt octo, certe acciperet alios tres gradus caloris & fieret calidum vt octo. At non remitterentur nisi tres gradus frigiditatis, quia tantum caloris est intro ductum, ergo cum calido in summo gradu maneret duo gradus frigiditatis, quod est impossibile vt patet ex prima conclusione. ¶ Tercia conclusio. Contraria possunt se copari in gradibus remissis in subiecto. Hæc conclusio est contra primam opinionem, ceterum adeo videtur euidens, vt nullus de ea dubitare deberet. Imprimis eâ habet expressẽ D. Th. de verit. q. 8. art. 14. cuius locum supra adduximus agens de indiuiduatione accidentium. Et in 1. p. q. 76. art. 4. vbi sæpe citatus est, ait quod qualitates elementorum remissæ manent in misto, sed qualitates elementorum sunt contrariæ, ergo. Confirmatur. Nam vt patet ex dictis, quælibet pars misti est mista, ergo in quolibet parte ipsius sunt quatuor qualitates elementorum. Secundo probatur ratione. Nam si qualitates contrariæ non se admittunt in gradibus remissis, nullum corpus mistum esset in vniuerso. Cõsequens est impossibile, ergo & antecedens. Sequela probatur. Miscibilia secundum aliquid sui oportet manere in misto, & non manent secundum suas formas substantiales, neque etiâ possunt manere secundum suas qualitates iuxta istã opinionem, ergo nihil elementorum manet. Tercio probatur. Omne agens agendo reparatur, ergo qualitates contrariæ in gradibus remissis possunt se admittere in eodem subiecto adæquate. Probatur cõsequentiã. Agens quando agit habet qualitatem quã agit & patitur pro eodẽ tempore, ergo recipit qualitatem contrariã, nam patitur à qualitate contrariã est eam recipere. Quarto probatur conclusio. Ignis applicatus aquæ calefacit eam successiue introducendo calorem, at non statim est expulsa frigiditas tota, ergo per qualitatem aliquam illi repugnantem. Hæc autem debet esse contrariã, cuius proprium est contrariã à subiecto expellere, ergo. Respondet Socrates. ibi non cauari calorem donec expulsa sit tota frigiditas, cauari autem aliud incõpossibile cum tali gradu frigiditatis videlicet raritatem sub qua nequit conseruari talis gradus frigiditatis. Hæc solutio adeo est imaginaria vt ea sola sufficiat

A sua sententiã dissuadere. Quis enim negat ignem medio calore, quẽ pro ducit, frigus expellere? Deinde ignis non rarefacit nisi calefaciendo, ergo prius salutem naturam introducit calorem. Item, per illa actionem non statim expellitur omnis densitas aquæ. Euidens enim est aquam etiam calidam densiorẽ esse aere, ergo sicut cum illo gradu raritatis potest esse densitas aliqua, ita cum gradu caloris frigus, raritas enim & densitas etiam sunt contrariæ. Præterea, cum vehemẽtius frigare potest esse maior raritas, quã quæ erat in aqua, vt patet in aere vehemẽter frigido, ergo illa raritas non habet expellere ex se gradum frigiditatis. Deinde, euidens est aquã sæpe vehemẽtissime esse calidam, at nequit esse absque frigiditate, quia frigus est dispositio conseruatiua aquæ, ergo. Alias rationes pro illa conclusione vide apud autores sic praecitatos. Sed quæres qui sunt gradus isti remissi in quibus se compari possunt qualitates contrariæ? Respondetur sequenti conclusione. ¶ Quarta conclusio. Quot gradibus aliqua qualitas distat à summo suo, tot secum admittit de forma contrariã. Ita videlicet quod si caliditas summa sit vt decem, & sit in subiecto caliditas vt nouem, admittet secum frigiditatem vt vnum. Et si calor sit vt octo, frigiditatem vt duo, & sic consequenter, vt poteris in præsentia figura perspicere.

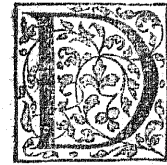
Non autem sic intelligas, vt ipsi gradus sint indiuisibiles: aliis motus non esset cõtinuus. Sed assignatur gradus Mathematicè non Arithmeticè. Illa conclusio probatur ex præcedentibus. Nam secundum gradum perfectionis, vel imperfectionis quæ est in forma expellit suum contrariũ, sed secundum quod magis distat à summo, est minus perfecta, & secundum quod magis appropinquat est magis perfecta, ergo quãto magis appropinquat, magis expellit, & quãto minus, minus expellit, ergo quot gradus non habet, tot admittit contrarij, & quot habet tot expellit, secundum enim gradus quos non habet agere non poterit. ¶ Ad argumẽta in principio posita est respondendum. Ad primũ negatur maior. Quia non est essentia contrariorũ, quod non possint esse simul, sed quod in esse perfecto non sint simul. Et enim illa distinctio contrariorũ est descriptio quædam per effectum, vt si dicamus hominẽ esse animal, quod possit generare sibi simile. Non tñ in quocũque statu, sed in debita quantitate competit ei generare sibi simile. Similiter in proposito intelligitur hæc descriptio per effectum, quãdo fuerint in gradu

gradu perfecto. Secundo respondetur quod dicitur proprium contrarium se se expellere, secundum quandam proportionem, quia scilicet, tot gradus vnus expelluntur, quot alterius oppositè intro ductur, & e contra. Ad confirmationem respondeatur quod implicat aliquid esse magis & minus alium respectu eiusdem; darentur enim duo contradictoria vera. At quando sunt duo contraria in gradibus remissis, alterum non denominat simpliciter, & sic nullum inueniens sequitur. Respondetur secundum, quod licet in esse rei albedo & nigredo magis distent inter se quã albedo intensa & remissa, (nam istæ sunt eiusdem speciei, illa autem diuersarum) non sequitur quod si albedo intensa & remissa non possunt esse simul, nec illæ; nam magis distat albedo & quantitas in esse rei, quã albedo & nigredo in summo (si quidem sunt diuersi generis) tamen sunt simul de facto. Ratio est, quia non distant in ratione oppositionis. Ita in ratione oppositionis magis distant albedo intensa & remissa quã albedo & nigredo in gradibus remissis; nam illæ opponuntur priuatiue. Albedo enim remissa includit priuationem intensæ. At albedo & nigredo non habent perfectam oppositionem contrariã in gradibus remissis, quia non distant maxime sub eodẽ genere, quia magis distant quãdo sunt in summo. ¶ Ad secundum respondetur. Concedimus quod entitatiuè magis distant albedo & nigredo etiã in gradibus remissis quã rubedo & viriditas; ceterum in ratione oppositionis magis distat ista quã illa. Ad primam confirmationem respondet Iuuenius in 1. 10. Met. vbi supra ad 5. quod motus contrarij potest esse duobus modis. Primum quod vterque sit acquiritiuus, puta quod per vnum acquiratur caliditas, & per alterũ frigiditas, & sic non possunt esse duo motus contrarij in eodẽ subiecto. Secundo, quod vnus sit acquiritiuus, & alter deperditiuus, puta dum calor intenditur in aqua, deperditur frigiditas, & sic non est inconueniens, quod duo motus contrarij sint in eodẽ subiecto, neque hoc negauit Aristoteles. Ceterum melius potest dici quod ille motus in casu est vnus motus, scilicet, quod acquiratur albedo, & remittitur nigredo. De quo vide quæ diximus supra cap. 4. q. 7. Diximus etiã supra, quod illi motus acquiritiuus caloris & deperditiuus frigiditatis non sint contrarij. ¶ Ad tertiũ negatur sequela, & ad probationem dicimus, quod illud subiectũ non denominabitur tale nisi ab eo accidet, quod in forma ultra mediãtatem suorum graduum saltem, & cũ necesse sit, vt patet ex quarta conclusione, quod vna qualitas tot gradus copati possit suæ qualitatis contrariæ, quot distat à summo; fieri non potest vterque accidere ultra mediãtatem suorum graduum sint simul, vt etiã patuit in se-

cunda conclusione. Quare semper ab vna qualitate denominabitur tale, ab alia autem non nisi fortaliter secundum quid. Quod si vterque qualitas contrariã in se eidẽ subiecto in gradibus infra mediãtatem, quod cõtingere potest, vt si eidẽ subiecto in selet albedo vt tria, & similiter nigredo vt tria, tale subiectũ non denominabitur nec albũ, nec nigrũ simpliciter, sed secundum quid. Contraria enim non denominant nisi in se subiecto ultra mediãtatem graduũ. Ad primã confirmationem dicitur, quod si concedamus quod ibi loquitur Aristoteles de formis contrarij; tunc consequentia Aristoteles est hoc modo intelligenda dum inferit, ergo contraria non possunt simul esse; intellige, in gradibus intensis. Nam quod possint esse in remissis, in eodẽ loco videtur asserere Aristoteles. Aut enim vt clarius trãs tulit Argyropilus sic; Eteri quoque non potest vt contraria simul in sint, nisi aut aliqua ex parte ambo, aut alterũ quidẽ altera ex parte; alterum verò simpliciter in sint. Cũ ergo asserat duo Philosophus. Primum quod contraria non in sint simul, secundũ quod ambo ex parte in sint, consequens est, primum de contrarij simpliciter esse intelligendũ, scilicet, in gradibus intensis; secundũ autem de eis in gradibus remissis. Ad secundã confirmationem patet ex dictis, quia licet forma in gradu remisso tribuat suũ effectũ formalem subiecto eo modo quo potest, non tamẽ eo modo quo sufficiat ad denominandum subiectum simpliciter, nisi sit in gradu intenso ita vt sit ultra mediãtatem. ¶ Ad quartũ respondetur, quod caliditas vt septẽ, quãdu fuerit vt septẽ, nõ agit in frigiditate vt tria in quocũque subiecto simul fue rint. Cuius ratio est, quia caliditas nõ agit in frigiditate nisi mediante calore quem producit, ad cuius introductionem sequitur expulsio contrarij gradus. Caliditas autem vt septẽ non potest producere nisi calorem vt septẽ, aliã à portione minoris in æ qualitatis fieret actio: producto autem calore vt septẽ asinuit sibi passum, quantũ potuit, ergo non potest corrumpere gradũ vt tria, quia ille non potest corrumpi nisi per gradũ vt octo. Ad confirmationem patet. ¶ Ad quintũ respondetur cũ Aristoteles conclusione quarta, vbi concedit posse esse contraria in gradu medio suæ latitudinis. Ratio est, quia si calor summus v. g. vt octo incipiat remitti, & frigiditas proportionabiliter intẽdi, datur instans in quo fit calor vt quatuor & frigiditas vt quatuor: quomodo autem tale subiectũ denominabitur, nihil dicit. Iuuenius autem vbi supra ad quartũ non admittit in gradu medio posse copari contraria; bene tamẽ possunt esse in gradibus æqualibus circa medium. Vtraque solutio probabiliter suffineri potest, licet probabilius mihi appareat prior sententia. Hactenus de libro primo dicta sufficiant.

ARISTOTELIS
STAGYRITAE PERIPAR-
TETICORVM PRINCIPIS, DE
Generatione & Corruptione Liber Secundus, cum Commen-
tarijs F. Dominici Bañes Primarij apud Salmanti-
cam Theologiae Professoris.

CAPVT. I.

De mixtione quidem igitur & tactu & facere & pati, dictū est quomodo existant his, quae transmutantur secundum naturā. Amplius autē de generatione & corruptione, simpliciter & quomodo est, & propter quā causam. Similiter autem & de alteratione dictū est, quid est alterari, & quam habeat differentiam eorū unamquodque. Reliquum autē considerare circa vocata Elementa corporum. Generatio quidem & corruptio, omnibus natura subsistentibus, substantijs est non sine sensibilibus corporibus.

Horum autem subiectam materiam, hi quidem esse inquirunt unam, ut puta aerem ponentes, aut ignem, aut aliquod horum mediū, quod & corpus est & separabile. Hi autem plures numero, quā unam. Quidam enim ignem & terram. Hi autem & haec & aerem tertium. Hi autem & hoc & aquam, quartum, ut Empedoclos. Ex quibus congregatis & segregatis & alteratis, aut contingere, generationem & corruptionem, rebus.

Quoniam igitur prima principia & elementa, bene se habet dicere, quod sit confessum ex quibus transmutatis, aut secundum congregationem, aut segregationem, vel secundum aliam transmutationē, contingit, generationem esse & corruptionē. Sed facientes quidē unā materiam ex his praedicta, hanc autē, corpoream & separabilem, peccat. Impossibile enim sine contrarietate esse corpus hoc sensibile. Aut enim leue, aut graue, aut calidum, aut frigidum, necesse infinitum

hoc, quod quidam dicunt esse principium.

Ut autem in Timaeo scriptum est, nullam habet determinationem. Non enim dixit manifeste Pandeches, si separatur ab elementis. Neque dicitur. Illo, cum dixit esse subiectum aliquid vocatis elementis prius, ut a vna operibus autis certē. Quamquam & hoc non bene dicitur, hoc modo dictum. Sed quoniam quidē est alteratio, ita est. Quorum autem est generatio & corruptio, impossibile illud enunciarī, ex quo generatum est. Sed tamen inquit longē verius est esse a vna dicere unumquodque esse. Sed elementis enim solidis, & que ad planiciem facit dissolutionem. Impossibile autem, materiam & materiam primam planam esse.

Nos autem dicimus esse aliquam materiam unam corporum sensibilibus, sed hanc, non separabilem, sed semper cum contrarietate, ex qua generantur vocata elementa. Determinatum est autem de his certius & in alijs. Sed tamen, quoniam & hoc modo sunt ex materia prima corpora, determinandum & de his porro, principium quidem, & primum, esse materiam inseparabilem, atque subiectum contrarijs, antea supponamus. Neque enim calidum materia est frigidum, neque hoc calidum, sed subiectum amborum. Quapropter, primum quidem potētia corpus id, quod sensibile, principium est secundum autem contrarietates (dico autem, ut g. caliditas & frigiditas) tertio autem neque ignis & aqua & terra. Haec quidem transmutantur ad invicē & non ut Emped. & alij dicunt, neque enim esset alteratio, contrarietates autem non transmutantur.

Sed non minus erit corporis, qualitas & quot, dicendū principia. Alij quidē enim supponentes videntur & non dicunt quare, & ita, aut tot, sint.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima cōclusio tex. 1. De millione quiddē &c. Postquā iam egimus de millione & tactu, de facere & pati quomodo conueniant ijs, quæ trāsmutātur secundū naturā, amplius etiā egimus de generatione & corruptione quomodo est, & propter quā causam, similiter etiā de alteratione, quid est, & quomodo differat à generatione & corruptione inquitur in hoc secūdo libro cōsiderare de corporibus quæ elemētā vocātur. Prima pars cōclusionis patet ex dictis. Secūda probatur. Oēs substātiæ quæ generātur & corrūpuntur non sunt fine istis sensibilibus corporibus, scilicet, quatuor elementis) ergo antequā de aliorum corporum in speciali de generatione & corruptione tractemus, oportet vt de ijs sermōne faciamus. ¶ Secūda cōclusio tex. 2. Horū autē subiectū. &c. Aliqui fuerūt qui posuerūt tantū vnā materiā elementorum, sed illi dixi sunt inter se, quidā em̄ dixerūt q̄ illa materia erat attr, quidām vtrō q̄ ignis, alij posuerūt quoddā corpus mediū. Conueniant autē oēs isti in hoc q̄ dixerunt ipsā materiā elementorum esse corpus separabile actu & per se existens. Alij vero fuerunt qui dixerūt materiā elementorū esse plurificatā per numerū, & isti etiā sunt diuisi inter se, quā quidā dixerūt ipsam esse ignē & terrā, quidā vero addūt tertiū, scilicet, aërem, quidā addūt quartū, scilicet, aquā, sicut Empedocles, & ex his congregatis & segregatis, & alteratis dicebāt cōtingere generationē & corruptionē in rebus. ¶ Tertia cōclusio tex. 3. Quonia quidem igitur &c. Hi qui plures ponūt materiās, & ex earū cōgregatione & segregatione aut aliq̄ua alia trāsmutatione fieri generationē & corruptionem aliquo modo bene dicunt. Hanc nō probat Arist. sed ad præsens concedit eam his qui plura ponebāt elemētā, tāquā propinquā aliquāliter veritati. ¶ Quarta cōclusio. Hi qui tantū ponūt vnā materiā & hanc corporēam & separabilem ab omni contrarietate, & ab omni forma elementalī sicut quod est mediū inter ignē, & aërem, peccant, & à veritate aberrant. Probatur, quia impossibile est q̄ corpus sensibile sit sine cōtrarietate. Oportet enim q̄ illud corpus in sitū quod ipsi dicūt esse principium sit aut graue aut leue. Si si quidē erit leue, mouebitur ad locū ignis, si autē graue mouebitur ad locū terræ, cuius autē motus est; & locus illius est, & forma, quā motus & locus sequitur, ergo est terra vel ignis, & sic per consequens est calidū aut frigidū, ergo nō erit separabile à contrarietate & à forma elementalī, vt ipsi ponebant. ¶ Quinta cōclusio tex. 4. Vt autē in Timæo &c. Illud quod dicit Plato in Timæo, nullā habet determinatiōem, quia nihil dixit determinatē & manifestē. Non enim dixit manifestē & determinatē, si illud principii quod vocauit Pandoxis, id est, receptaculū omnium, &c.

A hoc est, omnia capiētes, separatur ab elemētis, ita q̄ sit aliquando actu existēs sub forma elemētī, vel nō sit. Neq; etiā dicit, q̄ est aliquid elementale principii elemētōris, sed dicit, q̄ subiectū elemētōris se habet ad elemēta, sicut autē se habet ad opera ex auro fabricata. Sed certē hoc nō bene dicitur in generatione licet bene in alteratione, cūm dicamus hominē fieri albū, aut calidū & nō albedo. Et probatur. Impossibile est quod subiectū generationis predicetur in recto de generato, sed subiectū quod ponit Plato predicatur in recto de elementis, dicit enim verius esse dicere vnūquodque opus factū ex auro esse aurū, quā ipsum esse tale, ergo impossibile est q̄ sit subiectū generationis & corruptionis ipsorū. ¶ Adhuc etiā peccat Plato, quia posuit superficiē esse materiā primā. Cum enim id in quod vltimō sit resolutio sit materia prima, & secūdam Platonē vltima resolutio fiat in superficiē, superficies erit materia prima. Et q̄ hoc sit falsum probatur. Impossibile est matrē omnium formarū esse superficiē, sed materia prima est omnium formarū matrē, ergo impossibile est eam esse superficiē, vocat autē materiā matrē, quia recipit in se formā, sicuti mater fecit. ¶ Sexta cōclusio tex. 6. Nos autē dicimus esse aliquā &c. Vnā aliqua materia est omnium sensibiliū corporū, scilicet, elemētōrū quæ non est separabilis simul ab omni forma elementalī, nec etiā ab omni cōtrarietate, sed semper est sub aliqua forma, & aliquibus qualitatibus consequētibus ipsam formā, & ex ista materia generātur sensibilia corpora, quæ vocātur elemēta. ¶ Septima cōclusio. De hac materia determinatū est in alijs certius, scilicet, in 3. cōclis & mūdū tex. 3. sed quia ibi non est plenē determinatus modus, secūdū quē ex hac materia generātur corpora prima, scilicet, elemētā, determinādū est hic quomodo generētur. ¶ Octaua cōclusio. Ad horū autē manifestatiōem sciendū est pro principio hoc quod dictū est, scilicet, q̄ est materia vna subiecta contrarijs & inseparabilis ab eis, quia semper est cū altero cōtrariorū. Et hoc probatur, quia caliditas nō pot est materia frigiditatis, nec ē cōuerso: sed oportet aliquid esse tertiū, vt dicitur in. 12. Met. & in. 1. Phys. quod sit subiectum amborū cōtrariorū, & de vno trāsmutat in aliud, & ideo primum principii est id quod est potentia corpus sensibile, & illud est materia prima. ¶ Nona cōclusio. Secūdū verō principii sunt contrarietates qualitatū distinguetes, & determinantes potētia materiæ. v. g. caliditas & frigiditas, & huiusmodi. ¶ Decima cōclusio. Tertii principii est elementa cōstitutum esse vel ignis, scilicet, ignis vel aqua, vel huiusmodi. ¶ Vndecima cōclusio. Hæc elemētā vt ignis & aqua trāsmutantur adinuicē, & non vt Empedocles & alij dicūt q̄ secūdum eā nō est trāsmutatio. Probatur, quia si essēt omnino intransmutabilia; neque essēt vnquam alteratio, neque per cōsequēs generatio

generatio aut corruptio. Et q̄ non esset alteratio patet, quia si elementa non trāsmutātur nō posset alteratio fieri, nisi contrarietates trāsmutarentur, ita quod vna mutaretur in aliam, sed hoc est impossibile, ergo. ¶ Postquam in primo lib. determinauit Arist. de Gener. & Corrupt. in cōmuni, & de motibus consequētibus, scilicet, alteratione & augmento, nunc in isto secūdo libro determinat de Gener. & Corrupt. in speciali, scilicet, de Gener. & Corruptioe elemētōrū. Et circa hoc primō epilogat omnia quæ in libro primo perscrutatus fuerat. Deinde, quæ in hoc secūdo est dicturus, proponit. In epilogando autē non seruat ordinem, quem obseruauit dum de illis seorsum agit; nūc verō ait, se acturus esse de corporeis elementis quoad generationē & corruptionē eorū. ¶ Nota primō circa primā cōclusionē, q̄ elemēta antonomasticē vocat corpora sensibilia, quia eorū differentie siue principia, quæ sunt quatuor qualitates, scilicet, calidū & frigidū, humidū & siccū, sunt causæ omnium aliarū qualitatum tangibilibū. Sed cōtra est. Nam Arist. in. 2. & 3. libro agit latissime de elemētis, ergo hæc tractatio in isto loco superfluit. Ad hoc factis dictum est in 3. p. cōmuni libro primo. ¶ Circa secundā cōclusionem aduertendū, q̄ Arist. iuxta id quod dixerat incipit iam tractare de elementis, & primo inuestigat eorū substantiam. Quia in re duo facit primō in hoc capite inuestigat materiam ex qua elemēta componuntur, in secūdo autem eorū formam. De materia autem elementorum prius recitat, vt solet, opiniones antiquorū, & eis impugnat in textu sexto explicat suā sententiā, opiniones autem quas hic recitat copiosus in. 1. Phys. & explicat & impugnat; nunc autē breuiter dicit, quod antiqui Philosophi in duas partes sunt diuisi circa materiam elementorū. A hie enim ponebant ipsam esse vnā tantā, alij vero plures. Rursum qui ponebant vnā adhuc inter se sunt diuisi, nam alij dixerūt omnium cōmuni materiā esse aërem, vt Diogenes, Apollinarius & Anaximenes, alij ignē, vt Heraclytus Ephesius, & Hippoarcus. Alij aquam (licet id non asserat Arist. hic) quemadmodum Thales, & Hippo. Alij autem vt Anaximander posuit aliquod medium horum, quod quidem est corpus, & separabile ab his elementis, nec exposuit quorum sit mediū, An aquæ & terre? An aëris, & ignis. An omnium? Et enim in lib. 1. Phys. dictum est, q̄ corpus separabile intellexit corpus naturale, & nō Mathematicū. Hæc sunt opiniones eorū, qui materiā subiectā elementorū dixerūt esse vnā. ¶ Alij etiā qui dixerūt materiam secundū numerū esse plures vnā, sunt diuisi inter se. Quidā em̄ vt Parmenides, ignē & terrā materiā cōmuni fecerūt. Alij & hæc duo, & aërem tertium cōmuni omnium materiā dixerūt, vt Ionichius Tra-

A gicus. Alij & hæc & aquā quartū omnium cōmuni materiā assignauerūt, vt Empedocles. Hi autē omnes principia ponebāt ipsa elemētā, sed diuerso modo. Qui enim plura dicebāt, hi ex ipsorū cōgregatione, vel disgregatione & separatione ipsorum res corrupi vel generari dicebāt; quū verō vnū, hie non cōgregatione vel disgregatione ipsorū, cum vnū esset, sed ipsius elemētī alteratione, putā dēstatione vel rarefactione, dicebāt res fieri aut corrupi: omnes tamē elemēta principia aliorū generationis & corruptionis ponebāt. ¶ Circa quintā cōclusionē aduerte, q̄ aliqui vt Philopponus super hūc textū, defendere nituntur Platonē ab Arist. Imō volunt idē vtrūq; sentire, ac ita malē reprehētum ab Arist. fuisse. Nos verō qui Aristotelē interpretamur cum modo in omnibus sequi volumus. ¶ In sexta cōclusione Arist. explicat suā sententiā & dicit duo. Primum est, q̄ pro generatione & corruptione omnium sensibiliū corporū supponenda est vna quardā materia. Vbi disputari poterat, vtrum materia rerū corruptibiliū sit vna, vt hic asserit Arist. Sed de hoc iam egimus in. 1. libro. Secūdū est, q̄ ista materia quæ supponitur, nūquā per se subistat, sed semper est cū aliqua cōtrarietate cōmixta: ex qua contrarietate cum materia generātur elemēta. Sed circa hoc est obiectio; Nam hoc videtur esse falsum, scilicet, q̄ materia semper sit affecta aliquibus qualitatibus cōtrarijs. Primum quia prima cōtraria cōrum putat & generātur, ergo aliqua etiā definit in materia & aliquando incipiūt esse. Secūdo, nulla cōtraria sunt materiæ cōterna, vt patet inductiue, quia nō hæc, nec illa &c. ergo. Tertiū, quia etiā est falsum q̄ ex materia prima, & ex contrarietate in ea existēte fiāt elemēta, quia tūc elemēta nō haberēt aliā formā nisi cōtrarietate. Ad hoc respōdetur q̄ materia quiddē denudatur ab his vel illis contrarijs indefinite sumptis, nūquā tū denudatur à cōtrarijs specificē sumptis: sicut materia semper habet formā, & nūquā est sine forma specificē sumpta, licet ab hac & illa separatur. Et q̄ materia nūquā denudetur à cōtrarijs ad modū explicatū prater hoc q̄ id expressē asserit Arist. probatur etiā, quia nūquā denudatur à formis elemētōrū, vel mistorū, & istæ sunt in materia mediātibus primis contrarijs, ergo. ¶ Vnde patet ad argumētā. Concedo enim q̄ hæc vel illa incipiūt esse in materia nunquā tū materia denudatur a cōtrarijs specificē sumptis. Deinde respōdetur q̄ Arist. nō vult ex cōtrarietate fieri elemētā vt ex forma, sed tāquā ex disponēte materiā. Per contrarias em̄ qualitates materia disponitur ad formā elemētī & etiā misti in se suscipiēdā. ¶ Circa septimā cōclusionem nota, q̄ in ea se excusāt à longiori tractatione de eo quod incooperat agere. Nam de materia elementorū dictū est ad plenum in alio loco, ergo non est res hæc repetenda; nunc autem tantum est exponendū, quomodo elemētā

... sint composita ex materia. ¶ Sed est dubiū in quo loco Aristotele dicat se de hoc egisse. Nam D. Tho. super hūc locum dicit q̄ in tertio libro de celo & mundo, vbi de eadem re agit, Philopponus autem dicit, quod se citat in. 1. lib. Physi. vbi de materia & principijs rerum naturalium agit Arist. copiosissimus, ergo. Respondetur tamē q̄ in utroq; loco agit de hac re Arist. & ita ad utrumq; locum se refert, & sic non est cōtrādictio inter D. Tho. & Philopponum. Sed quæres, cur pertractatio de elementis facta in. 3. de celo, & de materia in. 1. Physi. est certior quā ea quæ hic habetur? Deinde, cur elementa ab Aristotele prima dicuntur corpora, cum celestia priora sint? Ad primum aliqui dicunt, q̄ de elementis in libris de celo discussum est sub ratione vniversali vt in quātum corpora mobilia ad locum, hic vero vt mobilia ad formam. Communius autem est mobile ad locū, quā ad formā, ergo diligentiori, & certiori modo de his est dictū ibi, cū vniversalia sint certiora minus vniversaliibus. Respondetur secundō, & melius q̄ certiori, & diligentiori modo de his est determinatum ibi quā hic quoniam in ordine ad plura quæ sita, vt in ordine ad mundum, vt sunt partes mundi. In ordine ad motum, prout hæc scilicet, hæc deorum feruntur. In ordine ad accidentia per se, vt sunt figuræ, & in ordine ad principia, videlicet, an ex indiuiduis vel superficialibus. In ordine ad locū, & in ordine ad cœlum, an recipiāt cœlestes impresiones. At verō de elementis hic nulla alia ratione tractatur, nisi vt causæ generationis & corruptionis, & vt generabilia & corruptibilia. Et propter hæc pertractatio ista minus curiosa dicitur. Philopponus qui putat Aristotelem se ferre ad primū librum Physi. aliam assignat causam, cur de materia & cōtrarietate exequilibijs ibi dictū est, quā hic. Quia, scilicet, ibi est dictū de materia seorsum, & de priuatione seorsum, & de cōtrarietate seorsum. At hic solum de modo quo materia recipit elementorum formas mediantibus qualitatibus inquiri. ¶ Ad secundum respondetur, q̄ elementa vocat prima corpora non absolute, sed respectu corporum generabilium & corruptibilium, quæ componuntur ex elementis, vel potius ex eorum virtutibus, vt patet in capite vltimo primi libri. ¶ Circa octauam cōclusionem dicitur, quomodo materia prima est subiectum contrarietatis? Quia cum contraria sint qualitates, & subiectum qualitatū sicuti omnium aliorum accidentium sit compositum, videtur q̄ Arist. male asserat materiam primam subijci contrarijs, ergo. De hoc iam egimus copiosissime in. 1. lib. c. 4. agentes de subiecto accidentium. Vide ibi. Ad Arist. autē, relicta aliorū multis solutionibus, breuiter respondetur, q̄ non loquitur de materia quomodo cūque sed vt est subiectum omnium mutationum. Vt autem dixit in vltima cōclusionē ca-

A pitis quarti libri primi, materia prima nō solum est subiectum generationis, sed etiam omnium motuū est quodammodo subiectum, & hoc vult hic dicere Arist. De quo vide quæ diximus in vltima q̄. super illud caput quartū. ¶ Circa eandē octauā cōclusionem & reliquas omnes nota, q̄ in illis exponit Aristoteles triū esse principia omnium corruptibilium & generabilium, & eorū ordinē ponit. Et vult primum principium esse materiam primā secundum autē qualitates primæ contrariæ, quæ primitus in materia ipsa pro generatione recipiuntur: tertium sunt quatuor elementa ex his quatuor qualitatibus & materia constituta. Et hoc colligitur ex interpretatione D. Tho. cum quo in hac parte Auerroës conuenit. Etenim in paraphrasi huius libri narrat hæc tria principia generationis eodē ordine quonox ex D. Tho. in expositione textus collegimus. Primum omnium est materia prima, quæ idcirco primum omnium dicitur, quia ipsa nihil aliud presupponit; cætera autem ipsam supponunt. Primum in secundo loco sunt prima contraria, quæ ideo secundo loco habentur, q̄ primam supponunt materiam, & ipsa ab elementis supponuntur. Tertio loco sunt principium elementa ipsa, quæ ideo sunt in tertio loco, quia materiam & prima contraria præsupponūt, sed ipsa ab omnibus nullis præsupponuntur. ¶ Sed dubitabis; In quo genere causæ hæc tria dicantur principia generationis? Itē obijcis, quia videtur, q̄ prima contraria debeat poni principium tertio loco, quia prima contraria sunt accidentia & accidentia sunt post substantialia. Confirmatur. Quia accidentia non possunt immediate inesse materię primæ nisi mediante aliqua forma substantiali, ergo. Ad primū dicendū q̄ hæc omnia tria habet rationē principij materialis: materia autem prima est primū principium materiale; alia autē duo reducūt ad ipsam pro quāto præparat eam ad receptionē formæ vltimæ. Sed contra. Nam D. Tho. in principio lectiois secunde inquit, q̄ formale principium elementorū sunt sensibiles qualitates potentiam materię vel materiam distinguētes, secundum quas illa corpora sunt qualia, ergo qualitates istæ nō se tenent ex parte materię. Ad hoc respondetur q̄ istæ qualitates possunt dupliciter cōsiderari, & vt prius natura disponūt ipsam materiam ad introductionē formæ elementorū vel mixtorū, & sic antecedūt ipsas formas substantiales & tenent se ex parte principij materialis, & sic nos loquimur sumus. Alio modo vt sunt posterius natura & sequūtur ipsam formā substantialē elemēti vel mixti ad quam disponūt, & sic se tenent ex parte principij formalis, imo sunt principium formale licēt accidentiale, & sic loquitur D. Tho. Ex quo patet ad secundum cum sua cōfirmatione. De hoc vide quæ diximus cap. 4. lib. 1. vbi de hac re agentes de natura dispositionum multa diximus.

CAP. V. II.

*V*oniam igitur querimus corpus sensibile principia, hoc autē est tangibile, tangibile autē cuius est sensus tactus, manifestū quoniam nō omnes cōtrarietates corporis, species & principia faciunt, sed solum, quæ secundum tactū. Nam secundum contrarietatem differūt, & secundum tangibilem contrarietatem. Ideo, neque albedo & nigredo, neque dulcedo & amaritudo, similiter autem neque aliarum contrarietatum aliqua, facit elementum.

Quāuis prius visus tactus, quapropter & subiectum prius. Sed non corpus est tangibile passio secundum quod tangibile, sed secundum aliud, & si sit natura prius.

Primum autē diuidendū sunt ipsorū tangibilem differētia & cōtrarietates. Sunt autē contrarietates secundum tactū hæc, calidū & frigidum, humidū & siccū, graue leue, durum molle, lubricū aridū, asperū leuē, gro, jam & subtile.

Hæc autem, graue quicquid & leue, neque actiua, neque passiva. Non enim in faciendo aliquid aliud, neque in patiendo ab alio dicitur. Oportet autē actiua, inuicē & passiva, esse elementa. Miscentur enim & mutantur in inuicem.

Calidum enim & frigidum, humidū & siccum, hæc quidem, quia actiua sunt, hæc autem, quia passiva, dicuntur. Calidū enim est, quia congregat homogenea: segregat enim quod iniquum facere ignē, est homogēna congregare. Contingit enim eximere alicuius. Frigidum autē, quod contingit & congregat, similiter & homogēna, & eterogenea. Humidum enim, indeterminatum proprio termino, bene terminabile est alieno. Siccum autem, bene terminabile proprio termino, diffidit autem, terminabile alieno.

Subtile autem & grossum, lubricum & aridum, & durum & molle, & aliæ differētia, ex his sunt. Quoniam enim repletum est humidum, quia non est terminatum quidem, bene autem terminabile est ens, & sequitur tangētēm. Subtile autem repletum (subtilium enim partium & paruarum partium, repletum) totum enim totum tangit. Subtile autem maxime tale. Manifestum autem quoniam, subtile quid-

A dem: erit humidū, grossum autem siccū. Et rursus lubricum quidem humidū. Lubricū enim aliquid humidū passum est velut oleum. Aridum quidē siccū. Aridum enim est perfectē siccum. Quapropter & concretum est propter defectuā propriæ humiditatis. Amplius molle quidem humidū. Molle enim est, quod cedit in seipsum, & non transmutans quidem. Quod satis humidum. Ideo enim, nō est humidum molle, sed molle humidū, durum autē siccū. Durum enim est, quod coagulātū est. Coagulatum autem siccum.

Dicuntur autem siccum & humidum malitiosam. opponitur autem sicco & humidū & vltimū, & rursus humido, & siccum & coagulatum, omnia autem hæc sunt, siccū & humidū quæ prima dicta sunt. Quoniam enim, & vltimo opponitur siccum & vltimum quidem est, quod habet alienam humiditatem in superficie. Insuper autem quidem quod in profundo siccum autem est, quod priuatur ac manifestū est quoniam vltimū erit humidū: oppositum autē siccum, primi siccū.

Rursum autem, humidum & coagulatum, similiter. Humidum enim est, quod habet propriam humiditatem in profundo. Coagulatum autem, quod priuatur hac. Quapropter & horum erit, hoc quidem siccū, hoc autem humidū. Manifestum igitur quoniam omnes aliæ differētiæ reducuntur ad primas quatuor.

Ita autem non amplius in pauciores. Neque enim calidum est id, quod siccum, aut quod humidum est, neque humidum, quod calidum, aut quod frigidum, neque frigidum quod siccū, neque sub inuicem, neque sub calido & humidum sunt. Quapropter necesse quatuor esse hæc.

EXPOSITIO TEXTVS.
Prima cōclusio. Non minus debemus dicere qualia autem quæ sunt principia. Probatur. Quia alij Philosophi nō reddūt causam, quare sunt hæc, aut tanta; sed solum ex suppositione vtuntur eis. ¶ Secunda cōclusio text. 7. Quoniam igitur querimus. Qualitates tangibiles principia sunt, & differētiæ elementorum. Probatur. In presenti nos querimus principia corporis sensibilis, & non omnis sensibilis, sed tangibilis, tangibile autē solum est sensus tactus, ergo nō omnes contrarietates faciūt species sive formas corporis sensibilis, sed solū illæ, quæ sunt sensibiles secundum tactū. Vnde nec albedo, nec nigredo, nec dulcedo nec amaritudo nec aliqua alia sensibilis qualitatis cōtrarietas facit

elementa. Cuius causa est, quia non sunt prima nec actiua, nec passiua adinuicem, cuiusmodi oportet esse principia primorum corporum, scilicet, elementorum, & ideo non transmutant ea quae tangunt; & propterea non valent ad generationem & corruptionem elementorum. Quod si quis dicat; Visus est prior tactu, ergo eius obiectum prius est obiecto tactus, & sic colores erunt qualitates primae; Respondetur quod licet ita sit, quod visus sit prior, & color, tamen non insunt colores corpori, ut est tangibile, sed secundum aliam rationem colores sunt natura priores. ¶ Tertia conclusio tex. 8. Ipsorum autem tangibilium &c. Diuidenda sunt tangibiles qualitates siue contrarietates ut videamus quae earum sunt primae. Sunt autem contrarietates secundum tactum, haec calidum & frigidum, humidum & siccum, graue & leue, durum & molle, lubricum & aridum, asperum leue, grossum & subtile. ¶ Quarta conclusio. Grauitas & leuitas non sunt principia elementorum. Probatur. Principia elementorum debent esse actiua & passiua adinuicem; grauitas & leuitas non sunt passiua & actiua adinuicem, ergo grauitas & leuitas non sunt principia elementorum. Maior probatur; quia elementa fiunt per transmutationem, ergo principia debent esse transmutatiua. Minor probatur ex terminorum significatione, quia termini illas qualitates significantes non important actionem aut passionem. ¶ Quinta conclusio. Calidum & frigidum sunt qualitates actiuae, humidum autem & siccum sunt qualitates passiuae. Prima pars huius conclusionis probatur ex definitionibus eorum. Calidum enim est quod congregat homogenea, id est, ea quae sunt eiusdem generis, quia subtile, quod calido est conueniens, attrahit, licet enim calidum segreget, sicut dicunt quidam ignem facere, tamen illud segregare est congregare, quia congregando homogenea segregat ethereogenea per accidens, ergo. Quod autem frigidum sit actiuum, patet etiam per hoc, quia congregat omnia tam quae sunt eiusdem naturae quam illa quae sunt diuersa. Aliquando enim aqua, terra, palea & huiusmodi per coagulationem facta a frigido congregantur. ¶ Secunda pars conclusionis tex. 9. Humidum enim indeterminatum &c. scilicet, quod humidum & siccum sunt qualitates passiuae, probatur etiam ex definitionibus earum. Humidum enim est indeterminatum proprio termino bene autem terminabile termino alieno. Siccum autem est bene terminabile proprio termino, difficulter autem terminabile termino alieno, ergo. ¶ Sexta conclusio tex. 10. Subtile autem &c. Subtile & grossum, lubricum & aridum, durum & molle, & aliae differentiae contrarietatum ex his quatuor sunt. Probatur primo de subtili, quod sequatur humidum, & de grosso quod sequatur siccum. Et ratio est. Esse repletiuum est proprium ipsius humidum, sed subtile est repletiuum, ergo subtile est humidum. Probatur maior, quia humidum est quod

non bene terminatur termino proprio, bene autem alieno, ergo est repletiuum. Minor etiam probatur, nam subtile subtilitate sua sequitur vndique, tangens ipsum, eo quod fluit vsque; ad ipsum tangens, & quodlibet minimum ipsius subintrat, ergo subtile est effectus humidum & per oppositum grossum erit effectus siccum, cum enim grossum opponatur subtili sicut humidum est causa subtilis, ita siccum erit causa grossi. Grossum autem est, ut diffinit S. Tho. cuius partes coeulescentae non disiunguntur, & ex cedit capacitate eius quod natum est repleti. ¶ Lubricum etiam reducitur ad humidum. Lubricum enim est humidum aliquid passum. Cum enim humidum patitur commixtionem subtilis terrei, & est vinctuosum, tunc fit lubricum quia substantiale terreum sibi commixtum non finit separari partes eius sicut apparet in oleo, & alijs vinctuosis. ¶ Similiter aridum reducitur ad siccum. Aridum enim est perfecte siccum non retinens nec subtile terreum, nec etiam humidum vinctuosum & ideo quae coagulantur calido primo humiditatem propriam extrahente postea vero frigido faciente partes consistere sibi coagulatur. ¶ Amplius molle reducitur ad humidum: molle enim est quod cedit tangenti, differt tamen ab humido, quia humidum transmutat tangens, quia humescit, sed molle in quantum tale non transmutat tangens, & ideo molle non est humidum, sed effectus humidum. Durum autem reducitur ad siccum, sicut effectus ad suam causam. Durum enim est quod tangenti non cedit, quia est coagulatum. Coagulatum autem est effectus siccum, ergo. ¶ Septima conclusio. Omnia humida causantur a primo humido, & omnia sicca a primo sicco. Declaratur ista conclusio, multipliciter enim dicitur humidum. Est enim quoddam humidum, quod habet humiditatem in profundo, & hoc potest esse dupliciter, quia si habeat propriam humiditatem quemadmodum vna proprie dicitur humida, si autem habeat extraneam sicut spogia dicitur humidum infusum. Est etiam aliud humidum tertium (vel vnum secundum aliam litteram) scilicet, quod habet humiditatem alienam superficie tenus, ut cum aqua superfunditur lapidi, & hoc dicitur vnum, seu ut dicit Comment. irroratum, & omnibus istis modis humidum opponitur sicco. ¶ Multipliciter etiam dicitur siccum. Nam cuiusque humido suum siccum opponitur per priuationem talis humiditatis. Vnde vno modo dicitur siccum corpus grossum, & aridum in superficie, & hoc proprie opponitur humido in superficie. Alio modo dicitur siccum coagulatum, quod non habet humiditatem in profundo, & huic sicco proprie opponitur humidum infusum. Omnia autem haec scilicet, humidum istis modis dictum, & siccum & aridum & coagulatum sunt effectus primi humidum & primi sicci, ergo manifestum est, quod omnes aliae contrarietates & differentiae reducuntur ad primas quatuor. ¶ Octaua conclusio. Iste quatuor qualitates non

non reducuntur ad pauciores, nec ad alias, nec ad seipsas. Probatur, quia nulla harum qualitatum est ab alia, quia calidum non est siccum, ita quod caliditas sit frigiditas quaedam vel effectus eius, nec frigiditas est caliditas vel siccitas vel humiditas quaedam. Nec humiditas est caliditas vel frigiditas, nec calidum est frigidum vel e conuerso sicut sub causa, nec etiam caliditas vel frigiditas sunt sub humido vel sicco vel e conuerso. Vnde colligitur quod tantum sunt quatuor qualitates primae, quae sunt principia elementorum. ¶ Postquam Aristoteles in precedenti primo capite de principio materiali elementorum determinauit, nunc in hoc secundo agit de eorum principio formali, & dicit hoc principium formale esse qualitates primas, de quarum natura agit Arist. in hoc capite, in cuius principio ponit ordinem dicendorum, scilicet, quod ab his incipere oportet & determinare quot & qualia sint principia ut corporis principia sunt, & hoc ratione ostendere non sicut alij, qui dicunt, sed non probant, quare haec qualitates sint principia, & non aliae, quare tot & non plures. ¶ Circa secundam conclusionem aduertendum est quod Arist. disputans de principio formali corporis sensibilis, dicit quod non querit hoc de quocunque corpore sensibili, sed de corpore quod taliter est sensibile ut sit tangibile. Sed dices, quare huius & non alterius sensibilis est sermo? Respondetur quod id est, quia tangibile est vniuersalius reliquis omnibus sensibilibus, ipsaque comprehendit. Nam omne odorabile est tangibile, non autem e contra. Similiter omne visibile corruptibile, (quod dico propter coelum quod est visibile & non tangibile, hic autem querimus de principijs generationis & corruptionis rerum corruptibilium & generabilium quale non est coelum) & omne gustabile & audibile est etiam tangibile, & non e contra. Ratio huius est, quia aliorum sensuum obiecta sunt mixta tantum; at tangibilia sunt mixta & simplicia, ut elementa; & ob hoc querimus principia tangibilis, quae enim fuerint huius principia vniuersaliter erunt principia corporis sensibilis, quae principia vniuersalia nos in presenti inuestigamus. Circa quam rem aduerte quod Philopponus admirabili artificio textum hunc Arist. exponit, & cum priori continuat. Nam cum Aristoteles dixisset tria esse elementaria principia nunc proponit dicere, quae nam sint specifica contrarietates, quas assumens materia simplicia perficit corpora. Procedit autem ad hoc agendum methodice valde & per demonstratiua consequentiam hoc modo. Nos querimus principia corporis non perpetui, ergo querimus principia corporis generabilis & corruptibilis, corpus generabile & corruptibile est quale, non enim esse potest aliquod corpus generabile & corruptibile non quale, cum generatio & corruptio materiae sint secundum passiones, ergo oportet esse quale. Praeterea. Corpus generabile est materiale, materiale est motu habes, motus

autem naturalis sit aut grauitate aut leuitate, ergo corpus materiale oportet esse graue, aut leue, sed grauitas & leuitas sunt qualitates corporis, ergo querimus principia qualis corporis vterius. Corpus quale est sensibile, sensus enim qualitatium sunt comprehensui, & omne quod habet qualitates sensus ipse suscipit, quare cum nos queramus principia corporis & naturalis & sensibilis, contrarietates querenda sunt sensibiles. Sensibiles vero quae sunt primae materiae, scilicet, proximae & communissimae, quae per omnia corpora generabilia discurrant. Tales autem sunt tactiles, nam licet visus sit dignior, tactus tamen est prior & comunior, cum ipso ablato, ceteri sensus auferantur, & ipso posito, non ponantur alij oes. Quare tactiles differentiae ac contrarietates primae sunt & comuniores, nam colores non competunt omnibus, tactiles vero omnibus, quibus colores insunt. Amplius soni non omnibus competunt, tactiles vero omnibus quibus & soni insunt. Praeterea. Odores non omnibus competunt, tactiles vero omnibus quibus odores insunt. Insuper neque gustabiles omnibus cum non elementis, at tactiles omnibus insunt, ergo tactiles sunt primae & comunissimae. Quare haec potissimum accipienda sunt principia. Ex his sequitur quod contrarietates in alijs sensibus ut albedo & nigredo non sunt principia pondera corporum generabilium. Quonia igitur, querimus sensibilis corporis principia, cuius ratio est, quia querimus principia corporis naturalis generabilis & corruptibilis, ergo qualificati, ergo corporis sensibilis. Hoc autem corpus sensibile est tangibile, cuius est sensus tactus, nam omne sensibile, quocunque sensu est sensibile sensu tactus, tum quia sensus tactus est prior & comunior ceteris sensibus, tum quia contrarietates ac sensibilia sensu tactus sunt sensibilia priora, & vniuersaliora sensibilibus ceterorum sensuum. Recte igitur Arist. concludit, quod non oes contrarietates faciunt principia & species corporis sensibilis, hoc est, sunt ea ex quibus fiunt principia & species sensibilis corporis, sed solum contrarietates, quae sunt secundum tactum, istae enim differunt & secundum contrarietate absolute, & secundum tangibile contrarietate. Calidum enim & frigidum non solum sunt contraria simpliciter, sed contraria erga sensum tactus. At album & nigrum licet sint contraria simpliciter, non tamen sunt contraria secundum tangibile contrarietate, quae est inter actiua & passiuam. Ex his concludit tandem, quod neque albedo & nigredo, quae contraria sunt in visu, neque dulcedo & amaritudo, quae sunt contraria in gustu, neque aliqua alia aliarum sensibilium contrarietatum, quae sunt aliorum sensuum, facit elementum, hoc est, illud ex quo veluti e principio elementario fit elementum. Ratio ergo Aristotelis in summa est haec. Querimus principia sensibilis corporis, sensibile corpus est tangibile, ergo querimus principia tangibilis corporis. Sed contrarietates circa quas versatur tactus sunt prin-

cupia tangibilis corporis, ergo contrarietates has vt elementaria principia querimus. Sed ipse Aristoteles ponit obiectionem contra hanc doctrinam, Nam hic querimus formas perfectiua corporum elementoru, visus autem est prior tactu, & obiectu visus est prius obiecto tactus, ergo potius videtur qd forma perfectiue elementorum sunt querenda penes differentias visus quam tactus. Ad quod respondet S. Tho. ex Arist. hic qd quauis visus vno modo sit prior tactu, quia forma & dignitate est prior omnibus sensibus, & ideo hoc modo etiam obiectum visus prius est obiecto tactus; tamē qualitas quae est obiectum visus non est corpus tangibile secundum qd tangibile, etiam si visus cōtingat esse secundum naturā primam; prior enim est forma & dignitate. Licet autē, vt dictum est, obiectū visus prius sit obiectis aliorū sensuum, non tamen omne visibile, sed solum lumen siue lux, quia per ipsam mouet coelum materiam generabiliū, & corruptibilem ad omnem formā. Tactus autē subiecto prior est, quia subleuatur omnibus sensibus, vt patet. 2. de Anima, & sunt cōtrarietates sunt causae omnium cōtrarietatu; & hoc patet, quia nō sentimus secundum tactū nisi id quod excedit secundum qualitates complexionatas mediū tactus, vt est caro, & illa sunt calidū & frigidū, humidū & siccū, quaru nulla est in cōlo, & ideo coelum secundum naturā nō est sensibile tactu, sed solum elementa in quibus sunt quatuor qualitates ex quibus fit complexio & tactus. Haec D. Tho. quae omnia ad verbum sunt in Alberto Magno. Circa quae aduertit qd Arist. ad argumentū propositū breuissimē respondit quod aliquid potest dici prius simpliciter, quod non est prius respectu huius. Nunc igitur licet visibile sit prius tactili quia communius, non tamen prius respectu elementorum & corporis tactilis, quod principaliter intenditur in proposito. Quae vt intelligas melius aduertit quod vt colligitur ex Commentatore hic comen. 7. tactile vno modo est communius visibili, alio modo visibile tactili. In generalibus quidem tactile communius est visibili, quia omnibus generabilibus competit, vt in his & elementis, visibile autē nō nisi in his, & ita in hac ratio ne origine etiam est prius, quatenus in generabilibus visibiles qualitates sequuntur tangibiles. In corporibus autem absolute sumptis siue generabilia sunt siue non, visibile prius est tactili, quia competit cōlo & generabili. Super hūc textū disputari poterat, an potentia visiva sit prior reliquis omnibus sensibus, sed quia hic nō est proprius locus huius questionis dicta sufficiant. Vide de ea Lauellini. 1. Met. q. 4. Agitur etiam de hac re in 2. lib. de Anima. Circa tertiam conclusionem aduertendum qd Aristoteles diuidit omnes qualitates tangibiles in septem contrarietates, & in quatuordecim qualitates hoc ordine.

- Contrarietates secundum tactum.*
1	Calidum	&	Frigidum.
2	Humidum	&	Siccum.
3	Graue	&	Leue.
4	Durum	&	Molle.
5	Lubricum	&	Aridum.
6	Asperum	&	Leue.
7	Grossum	&	Subtile.
- Harum autem quatuor primae sunt qualitates primae, ad quas omnes aliae reducuntur. Sed tamen circa has qualitates & numerū earū quem hic assignat Arist. est dubium. Nam rarū, & densum videtur esse qualitates tangibiles, & tamē Aristot. hic eas praetermittit. Ad hoc respondet S. Tho. hic qd rarū & densum, vt in 4. Physic. dicitur textu. 84. non sunt qualitates Physicæ, sed positio partium materiae secundum propinquū in denso, & secundum remotum in raro, quae etiā ad verbū habet hic Albertus Magnus. Quae verba quā intelligentiā habere debeat colligi potest ex his quae supra diximus in 1. lib. ca. 5. in. q. de rarefact. vide ibi. Alexander autē dicit eas Arist. praetermississe, quia reducuntur ad graue & leue, quoniam rarum est leue, & densum graue. Philopponus verō dicit has reduci ad tenue, & crassum. Nam tenue quod secundum qualitatem consideratur, nō autē secundum quantitatem videtur idē esse cum raro, vt corpus, quod tenui dicta vsum est, tenue est & rarum. Densum verō reducit ad crassum, nam crassum nō per quosvis poros in greditur, sed per maiores, tale autem quodammodo est densum, cum sit multo corpore ad paucā mollem cōpactū. Circa quartam cōclusionem vbi dicitur qd grauitas & leuitas non sunt principia elementorū est dubiū. Quia videtur qd graue & leue agāt, quia sunt principia motus. Cōfirmatur. Quia Arist. in 3. & 4. lib. de cōlo & mundo per grauitatē & leuitatē ostendit naturam & numerū elementorū, sicuti hic per caliditatem humiditatem &c. Et epodetur qd agit Arist. hic nō de quibuscūq; principijs, sed tantum de principijs, quae ordinantur ad alterationem, vt patet ex dictis in 1. lib. cap. de agere & pati. At vero graue & leue non sunt per se principia alterationis sed per accidens, per se tamen sunt principia motus localis, & in hac secunda cōsideratione agit de graui & leui in libris de cōlo & mundo, quorū obiectum est ens mobile ad locum. Circa quintam cōclusionem notandae sunt maxime diffinitiones quatuor primarum qualitatu. Calidū enim est quod cōgregat

homo-

homogenea & similia, vt patet in auro puro igni imposito, tunc enim partes auri coniunguntur ex parte vna, partes terrae ex altera parte. Vult dicere Arist. qd caliditas est potētia actiua, quoniam innata est coniungere omnia consimilia, quae sunt eiusdē rationis, & facit eadem esse vnita, & hoc apparet in arte purificatiua, & in alijs artibus Alchymicis. Obiecit autem Arist. contra hanc diffinitionē. Quia non potest homogēna cōgregare, nisi alienigena disgreget, ergo calidum est id quod facit vtrūque. Respondet & inquit. Segregare enim quod inquit ignem facere, est cōgregare ea, quae eiusdē tribus, ac eiusdē generis sunt, & ita per se calidū est cōgregatiuum, per accidens & quasi ex consequenti disgregatiuum. Frigidū autē sic diuinit. Frigidū est quod & syngēna, hoc est, similia, & quae nō sunt eiusdē tribus, hoc est, alienigena congregat, vt apparet in gelu vbi lapides, paleae, & alia simul coniungi accidit. Humidū autem sic diffinit. Humidū est, quod suo termino interminabile est, facile autē alieno terminatur, vt patet in aqua. Haec enim spargitur statim, nec facile terminū ex se retinet, quae facile capit ā continente, adaptatur enim figurae vaſis. Siccū verō sic diffinit. Siccū ē cōtra est, quod suo termino facile terminatur, alieno verō difficile, vt nota est. Sed dubitabis, vnde humidum terminetur termino alieno, vnde siccū terminetur proprio. Respondent aliqui quod humidū hoc habet ab instabilitate partū quae fluit, & resiliunt. Cū enim partes fluunt, & resiliunt, ideo recipiunt terminationem ā continente. Aqua enim aer & vinum & oleum, & cetera id genus terminantur termino cōtinentis. At sicca vt terra lapides, metalla &c id genus, cū partes eorū nō fluant nec resiliunt, non termino cōtinentis, sed proprio terminantur. Animaduerte tamē, quod humidum ideo habet partes instabiles, quia humidū, & nulla est alia causa, & ideo terminatur termino alieno, quia humidū, nec est alia ratio nisi quia humidum est humidū. Similiter siccum eo habet partes stabiles, quia siccum est tale, & nulla alia est causa. Verū est tamen quod haec duo sunt quaedam quae his cōpetunt ordine quodā, vt humido quidē primo fluxus & refluxus partium; secundo terminari ab alio. Siccū autē primo partū stabilitas; secundo terminari proprio. Dicit etiā potest, quod nulla est causa quare humidum terminatur alieno termino sic enim verō propria, quia diffinitio non conuenit per causam nihilominus tamē habere partes fluentes & resilientes in humido est causa virtualiter in essendo vt terminatur bene alieno termino, habere autē partes stabiles in sicco est etiā causa virtualiter in essendo vt terminatur proprio termino, vult dicere. Si haec haberent aliquam causam, maxime essent assignatae. Sicuti solemus dicere quod in Deo immutabilis est causa & eternitatis &c. De

quo genere causalitatis, vide Caiet. in 1. post. ca. 2. dub. 1. Circa sextam & septimam conclusionem aduertit, quod reducit omnes qualitates tangibiles ad quatuor primas. Sed est dubiū quomodo Aristoteles nō facit mentionē de aspero & leni. Respondet S. Tho. quia manifestū est, quod ad illas quatuor reducuntur. Asperum enim est quod habet siccitatē in superficie, quae inaequaliter partes eius consistere facit; leue autē in superficie habet humiditatem, quae equaliter facit fluere partē ad partem; & ideo horū vnum est effectus sicci, scilicet, asperū & aliud est effectus humidū, scilicet, leue. Haec omnia quae super illa capita aduertimus sunt maxime notanda quia multum conducunt ad intelligentiam questionum quas disputabimus tex. 7. vbi dicit Aristoteles quod quatuor primae qualitates sunt principia & differentiae elementorum.

QUESTIO I.

Vtrum quatuor primae qualitates sint formae substantiales elementorum.

Arguitur primo pro parte affirmatiua. Nam Arist. in tex. 7. dicit, quod sunt principia, & formae corporū, ergo nō sunt accidentia; nam accidēs nō potest esse principiu substantiae. Praeterea in tex. 2. 4. vocat eas differentias elementorū, elementa autē cū sint substantiae, necesse est quod vt earū differentie de genere substantiae sint. Arguitur secundo. Elementa sunt secundum se contraria vt dicit Arist. infra tex. 9. at nō habet aliā contrarietatem nisi in his qualitatibus, ergo. Cōfirmatur, quia ablatis hisce qualitatibus auferuntur elementa, ergo. Confirmatur secundo, quia hisce qualitatibus producuntur elementa sibi simile, ergo. Arguitur tertio. Haec qualitates primae sunt principia intrinsecum motus & quietis elementorū, ergo sunt natura, ac per cōsequēs necessario debent esse substantiae quia tantum materia & forma sunt natura. In hac re est sententia & opinio, quam saepe Auerroes tribuit Alexandro quod qualitates istae sunt formae substantiales elementorū, ita vt nō sit alia forma substantialis nisi calor, & reliquarū sua qualitas. Iandunus autē. 4. Physic. q. 4. nō credit Alexandrū fuisse huius sententiae. Cuiuscūq; tamē sit ipsa est falsissima & nullo modo admitienda in philosophia. Pro decisione dubij sit cōclusio. Qualitates hae non formae substantiales elementorum sed virtutes & passionēs ipsarum sunt superadditae formis. Probatur ista conclusio. Primo ratione Auer. 8. Met. com. 8. Quod vni est substantia nulli potest accidens esse, at istae qualitates sunt substantiae elementorū, ergo nulli possunt esse accidentia. At cōstat esse accidentia in mixtis, & similiter in ipsiismet. Siccitas enim non est substantia ignis; cū sit calor, ergo nō possunt esse substantiae. Secundo probatur.

Qualitates istae sunt per se sensibiles secundum talem, ut Arist. latissime probauit in 2. ca. sed nulla forma substantialis est per se sensibilis, ut patet in 2. de Anima, remotis enim omnibus qualitibus sensibilibus a pomō non caderet substantia pomi sub aliquo sensu, ergo. Tertio, Substantia non est contraria substantiae, ut patet ex praedicamento substantiae sed istae qualitates sunt inter se contrariae imo sunt primae contrarietates, ergo. ¶ Ad argumēta respondetur. Ad primum dicimus: ex Diuo Thoma hic in principio lectionis secunda: q. Arist. inquit hic principium corporū sensibilium in quantum sensibilia sunt, ut ipse dicit expressē in text. 7. Corpus autem in quantum sensibile pro principio, accidēs debet habere, & non substantia. Si autē dicatur, q. velit inquirere principia formalia substantia, tūc dicendum est, q. quia formae substantiales sunt nobis ignotae, quia insensibiles, ideo per illas qualitates quae sunt immediata principia transmutationis substantialis dat quasi a posteriori intelligere ipsa principia formalia substantia. ¶ Ad secundū respondetur q. elementa sunt contraria nō immediate ratione suarū formarū substantialiū, sed mediate ratione primarū qualitātū. Ad primā cōfirmationē respondetur negando consequentiā quia ablato capite moritur homo, non tamē caput est forma hominis. Ceterū propter connexionē quam habet subiectū cū suis passionibus provenit, ut cum istae primae quatuor qualitates sint passionēs elementorum, sublatis illis corruptantur ipsa elementa. Ad secundā cōfirmationem respondetur q. elementa agunt medijs qualitibus tanquam instrumentis accidentalibus. ¶ Ad tertiuū respondetur q. definitio naturae non cōpetit primis qualitibus, quia non sunt principia intrinseca & prima motus eius in quo est, sed principia instrumentalia, & secūda. Et de hac quaestione.

QVÆSTIO II.

¶ Vtrum calor & frigus, siccitas & humiditas sint primae qualitates.

Requiruntur primō pro parte negatiua. Nā lux caelestis & qualitates mistori, ut colores & sapores, excellunt istas in perfectione, ergo illae quatuor qualitates nō sunt primae. Antecedēs probatur, quia cōsequuntur ad nobiliores formas, nā forma misti & caeli nobiliores est, quam forma elementū. Confirmatur primō. Nā qualitates corporū caelestium sunt etiā priores causalitate. Coelum namq. media luce, & alijs qualitibus causat vniuersa haec inferiora. Confirmatur secūdo. Quia figura est prior, siquidē consequitur quantitātē, quae est prior omnibus qualitibus sensibilibus, ergo. ¶ Arguitur secundō. Grauitas & lenitas sunt priores illis quatuor, quia motus localis est prior motu

alterationis & augmentationis, ut dicitur. 8. Phis. tex. 55. ergo qualitates quae sunt principia motus localis sunt priores qualitibus, quae sunt principia motus alterationis. Sed grauitas & lenitas sunt principia motus localis, calor & frigus principia alterationis, ergo. ¶ Arguitur tertio. Humiditas & siccitas causantur ex alijs duabus, scilicet caliditate & frigiditate, ergo nō omnes illae sunt primae qualitates. Consequentia patet, quia quae ex alijs sunt non sunt primae, ut habetur text. 15. Et antecedens probatur. Nam siccitas ex calore causatur siccitas & sitis, & calida desiccāt. Itē humiditas aequae sequitur eius frigiditatem, & etiam recedēt Sole, causatur ros & pruina, quae sunt humida, ergo. Confirmatur primō. Nā istae eadē duae qualitates sunt passivae, ut docet Arist. c. 2. tex. 8. primae autem qualitates debent esse activae, tum quia sunt contrariae, tum quia ratione illarū debet esse inter elementa mutua actio & repulsio. Confirmatur secundū. Calor & frigus efficiunt q. aliae duae facere possunt, ergo illae sunt superfluae. Antecedens probatur ex Arist. 4. Meteorū in principio dicitur, q. calor & frigus exsiccant & humectant, indurant & mollescunt, ergo. Confirmatur tertio, quia calor aliquando causatur a frigore, experientia enim cōstat, q. calor & frigus per antipassivam causat calorem, nam membra afflicta frigore dum ita torquentur tandem calefunt. ¶ Pro intelligentia huius quaest. sciendū. Primō q. Arist. in presenti non loquitur vniuersaliter de omnibus Phisicis qualitibus, sed tantū de tangibilibus ut ipse expressē dicit text. 7. & in seq. Quia tū conueniens est scire ordinē aliarū qualitātū, & ad istas & inter se, ideo nos de omnibus qualitibus breuiter tamē in presenti disputabimus. ¶ Sciendū secūdo q. duplices sunt qualitates, quaedam sunt spirituales, quaedam corporales. Spirituales qualitates sunt, quae sunt subiectiuae in spiritu, ut intellectiones, volitiones, species intelligibiles, & similia. Qualitates corporales sunt quae sunt subiectiuae in corpore, ut lux, potentia visiva, phantasia, caliditas, frigiditas &c. Rursus qualitas corporalis est duplex: quaedam realis, quaedam intentionalis. Qualitates intentionales sunt ut illa quae ex propria natura sunt similitudines aliarū rerū ut similitudines colorū existentes in aere aut speculo, & in potentijs cognoscitiuis etiā interioribus. Qualitates reales sunt, quae habēt suā propriā quidditatē in suo proprio esse naturali, ut lux, calor & similia. Adhuc qualitates reales corporales sunt in duplici differentia, quaedam sunt caelestes, quae sunt a corporibus caelestibus ut lux, influentiae: quaedam sunt inferiorū corporū, ut albedo & nigredo. Qualitates corporū caelestium, quae sunt in ipsis sunt lux solis, & propriae qualitates corporū caelestium: quaedam sunt ab ipsis nō tamē in ipsis, ut lux aëris, & influentiae quae sunt in eo, & in alijs

alijs inferioribus. Qualitates iterum tam corporū inferiorū quam superiorū sunt duplices, quaedam sunt sensibiles, aliae insensibiles. Sensibiles qualitates sunt quae per se ipsas immediate sunt sensus immutatae, ut lux, calor, albedo. Qualitates insensibiles sunt quae per se nō possunt immediate moueri sensum, ut influentiae & virtus magnetis, & virtutes multa lapidū & herbarū, quae non in se sentiuntur, sed in suis effectibus, ut in motu ferri virtus magnetis sentitur & in consequatione sanctis virtus alicuius lapidis, aut herbarū. Amplius qualitātū sensibilibus horū inferiorum quaedam sunt sine contrarietate per solem motū localem, ut sonus & figura; quaedam autem sunt media actione contrarietatis per se concurrente, ut odor, sapor, color, & similia. Item, qualitatū corporalium horū inferiorū, quaedam sunt tangibiles, ut calor, frigus, humiditas, siccitas &c. Aliae sunt alijs sensibus perceptibiles, ut odor, sonus, sapor & color. ¶ Sciendū est tertio, q. qualitates possunt esse aliae priores vel perfectiores vel causalitate. Et licet Arist. tantum querat hic de primis qualitibus secundum q. sunt priores alijs causalitate, nos tamē ut copiosius sit sermo, de vtraque prioritate sermōnem faciemus: ita sane ut primō de ordine qualitātū spiritualium ad corporales agamus, secūdo de ordine qualitatum caelestium in ordine ad has inferiores & inter se: tertio de ordine qualitatum corporalium inter se. ¶ Sit igitur prima conclusio. Qualitates spirituales sunt naturaliter priores perfectione & causalitate omnibus qualitibus corporalibus. Ista conclusio, probatur. Sicut naturae spirituales se habēt ad corporales, ita qualitates propriae spiritualium se habēt ad qualitates proprias corporalium, sed naturae spirituales sunt priores corporalibus, ergo & earū qualitates. Quod verō etiam sint priores causalitate, patet. Nā causalitas horum inferiorum dependet a causalitate & cognitione angelorū, ergo qualitates cognoscitiuae, & volitiuae angelorum sunt priores causalitate. Antecedens patet, quia secundum philosophum angeli mouent orbēs. Sed quia haec disputatio de qualitibus spiritualibus non pertinet ad Phisicum, sed potius ad Metaphysicū vel Theologicū spectat, dicta sufficiat. ¶ Quantum autem ad secundū de ordine qualitātū caelestium & inter se & in ordine ad haec inferiora sciendū est q. Mars. hic. q. 1. concla. 5. putat q. motus caelestis est qualitas prior prioritate naturae quam lux caelestis putat etiam q. licet lux caelestis, quae est in ipso caelo sit perfectior omnibus qualitibus inferioribus, tamen id falsum putat de luce quae est in his inferioribus, dicit enim q. primae qualitates sunt priores & perfectiores, & q. lux horum inferiorū est qualitas secūda causata a primis. Primum probat sic, quia primus motus omnium secūdum Arist. est motus circularis primi caeli, ergo talis motus

est prior luce, siquidē illuminatio est quidā motus, & lux per illuminationē producit, ergo motus caeli est qualitas prior luce. Confirmatur. Illa qualitas est prior alia per quam prima causa immunditatis agit & magis proprie, sed per motū prima causa immediatiua, & magis proprie agit, quae per lucē, ergo. Minor probatur, quia prima causa per motum primi mobilis agit cum lucidus caelestibus mouendo lucida & applicando ea passivis, non tamē contra mouet per lucem primum mobile, ergo. Secundum probat. Nā lux horū inferiorū fit ex missione priuarum qualitātū, ergo est imperfectior & posterior ipsis. Confirmatur. Nā ignis, neq. aliquod aliud elementum in sua naturali dispositione existens lucet, ergo illa lux mistori non procedit ab igne, & sic erit secūda qualitas, ac per cōsequens imperfectior primis. Ex hoc inferat q. lux caeli, & horum inferiorum differunt specie specialissima essentiali. Et probat, quia qualitas prima, & qualitas secūda differunt se cūdam speciem, sed lux caeli est qualitas prima, horum autem inferiorum est secūda, ergo differunt specie specialissima. ¶ Nihilominus sit secūda cōclusio. Lux inter omnes qualitates quae caelo cōueniunt, est prima. Haec conclusio certē euidentis videtur, nam lux inter omnia accidentia, quae conueniunt Soli & stelli, est immaterialior, & immediatiua illis cōuenit, ergo. Quod verō sit prior motu caeli probatur. Quia qualitas quae sequitur aliquam naturam ex proprijs principijs naturae, prior est in illa natura, quam qualitas quae conuenit ei a principio extrinseco effectiuae, sed lux cōuenit Soli ex propria natura, & ab intrinseco, ergo prius cōuenit illa Soli quam motus, qui cōuenit ei ab angelo siue a Deo alia actione a creatione eius. Confirmatur. Cessante motu caeli post finē temporis Sol illuminabit ista inferiora, & etiam illuminabat tēpore Iosue, quando stetit Sol, ergo lux caeli non dependet tanquam a causa ab eius motu. Item, haec conclusio potest probari ex illo Genes. 1. dixit Deus, Fiat lux. Primum omnium Deus lucē fecit, ergo illa est prima qualitas. Cum autem dicit Philosophus. 8. Phis. q. motus localis est primus & causa omnium, loquitur de motibus Phisicis, ut bene explicat S. Thomas de potentia. q. 5. art. 8. in corp. & ideo cessante motu caeli, homines omnes in die iudicij nō miraculose, sed naturaliter videbunt, & colores illuminati immutabunt visum. Illud autē quod Mars. vltimus dicebat motum circulare m caeli esse qualitatē, falsissimum est. Etenim si motus circularis caeli esset qualitas, motus circularis caeli esset alteratio, & nō motus localis, consequens est falsum, ergo. Sequela probatur, quia si motus circularis est qualitas, erit ille motus ad qualitatem, sed motus ad qualitatem est alteratio, ergo. Falsitas autē cōsequētis patet tum ex illo. 8. Phisic. ubi dicitur, motum caeli esse localem,

localem, tum quia ibidem dicit Philosophus, quod alteratio non potest esse perpetua, & tamen ille motus potest esse, & est perpetuus secundum philosophum; tum quia idem Philosophus in 1. de celo dicit celum non esse alterabile, ergo. Confirmatur. Motus coeli in nulla specie qualitatis potest inveniri, ergo non est qualitas. Ex his patet ad argumenta Marfilij.

Tertia conclusio. Omnes qualitates coeli, secundum quas influunt in ista inferiora, sunt priores & perfectione & causalitate omnibus qualitatibus, tam elementorum quam inferiorum. Ista conclusio quoad primam partem probatur, quia sunt in subiecto perfectione. Probatur consequentia. Nam accidentia profliunt a subiecto, ergo, quo subiecta sunt perfectiora eo etiam accidentia ipsa erunt perfectiora. Secunda pars probatur. In genere causalitatis causae vniuersaliores effectiuae sunt priores, sed corpora coelestia sunt vniuersaliores causae, quam causae istae inferiores, ergo eorum qualitates quibus operantur erunt priores. Ex quo probatur ulterius prima pars conclusionis, nam causa in quantum causa perfectior est suo effectui, sed qualitates coeli sunt causae qualitatis, quae sunt in his inferioribus, ergo sunt eis perfectiores.

Quarta conclusio. Lux est perfectione prior omnibus his quatuor qualitatibus, & alijs omnibus corporalibus. Haec conclusio non solum intelligitur de luce coelorum, sed de qualunque luce quae sit in rebus inferioribus; nam quilibet lux est perfectior qualitas rebus materialibus. Quod probatur primo. Nam per lucem inferiora assimilantur maxime superioribus, ergo. Secundo probatur, nam est magis immaterialis reliquis, cum sit formalissima obiectu potentiae visus, quae est nobilissima omnium potentiarum exteriorum, ut dicitur. 2. Met. tex. 7. & etiam lib. 1. eiusdem Met. ergo.

Ex hac conclusione sequitur, quod lux horum inferiorum non est qualitas secunda causata a quatuor primis qualitatibus tangibilibus. Hoc probatur. Primo, quia lux horum inferiorum est coelestis participatio quasi eiusdem speciei, sed lux coelestis non est qualitas secunda, ergo neque lux horum inferiorum. Secundo. Quia lux etiam in mixtis, ut in margaritis, non sequitur formam substantialem mixti coelestis quadam virtute praedictam, ut mixtum est nisi quam elementa propria virtute non possunt producere, ergo. Tercio. Omnes qualitates causatae ex primis habent contrarium, cum ipsae qualitates primae sint sibi inuicem contrariae, sed lux non habet contrarium, ergo non est a primis qualitatibus causata. Minor patet, quia si aliquid contrarietur illi maxime tenebra, sed haec non est contraria qualitas luci, sed est privatio ipsius, ergo.

Ad illud autem quod Marfilius dicebat, quod ignis non est lucidus, respondetur quod est falsum, ut patet de nostro igne, qui non est purum elementum, quod magis est igne pure elementalium. Nec sequitur quod statim vi-

deatur, nam ad hoc requiritur ut habeat partes varias, & densas ratione quarum lux ita possit esse in illo ut reflectatur ad visum. Et secundo etiam respondetur dicitur, quod emittit lumem ignis & reliqua corpora coelestia, ceterum non ad tantam distantiam sicut astra, quia non sunt ita densa. Hic aliqui agere solent de influentijs coelestibus, quae sunt qualitates quaedam insensibiles; ceterum ista disputatio non est praesentis loci sed magis pertinet ad libros Meteororum, forsatis tamen infra super textu. 57. vnum verbum faciemus.

Quantum ad tertium punctum de qualitatibus corporalibus inter se statuo sequentes conclusiones.

Quinta conclusio. Qualitates mixti, quae immediate sequuntur mixti formam, sunt perfectiores elementorum qualitatibus. Ista conclusio patet, nam illa qualitates perfectior est, quae nobilior forma consequitur sicut potentia visiva, & imaginativa hominis perfectior est, quam equi, sed perfectior forma est forma mixti, quam elementum: nam elementorum forma sunt omnium imperfectissimae, quia habent ignobiliores operationes, ergo. Sed contra. Nam qualitates primae sunt causae illarum qualitatum, quae consequuntur formam mixti, ergo sunt perfectiores; nam causa perfectior est suo effectui. Respondetur quod qualitatum quae consequuntur immEDIATE formam mixti solum sunt causae materiales & dispositivae, & quantum essent efficientes, sunt instrumentales causae, instrumentum autem non oportet esse perfectius effectui.

Sexta conclusio. Illae primae quatuor qualitates, scilicet, caliditas, frigiditas, humiditas & siccitas sunt inter omnes qualitates sensibiles priores in genere causae materialis qualitatibus quae sunt propriae horum inferiorum; quod ideo dico, quia ut patet ex dictis lux quae invenitur in istis inferioribus est magis ex participatione superiorum. Probatur conclusio. Omnes primae substantiales mixtorum ut sic supponunt has qualitates disponentes materiam, cum non inducantur in materia indispolita, sed dispositione quae habent in genere causae materialis, ergo cum illae dispositiones praecedant formam substantialem, praecedet etiam formas accidentales, quae substantialem formam sequuntur.

Septima conclusio. Prioritate etiam causae efficientis illae quatuor excellunt omnes qualitates tangibiles. Haec conclusio probatur ex Aristotele. 2. 2. ubi refert omnem qualitatem tangibilem ad ista quatuor tanquam ad principia effectiva, ut late nos deduximus ex eo in expositione textus, de quo etiam vide D. Tho. hic, & patet experientia, nam ex calore efficitur raritas, ex frigiditate densitas, ex calore aliquando siccitas, aliquando liquiditas, ergo.

Octava conclusio. Calor & frigus actiuate & perfectione sunt aliquo modo priores humiditate & siccitate. Probatur, nam licet omnes istae quatuor qualitates, ex eo quod sunt contrariae inter se, habeant actionem admixtam, possintque, mouere sensum tactus, rationis, cuius

cuius omnes dicuntur actiuae; tamen duae priores sunt magis actiuae, quia facilius & fortius producunt suas actiones, faciliusque immutant sensum tactus. Et propter defectum istius actiuitatis dicitur aliqui quod duae primae dicuntur ab Aristotele. actiuae, & duae posteriores passivae, de quo statim disputabimus, ergo illae duae priores sunt perfectiores; quia habent magis de actu, & actiuitate. Dixi tamen in conclusione, aliquo modo, quia inter istas quatuor qualitates proprie non est prioritas & posterioritas, nisi secundum quid. Voco autem perfectionem secundum quid, non quia non sunt perfectiones vere diversarum specierum, quae aequales esse non possunt, sed quia perfectio ista actiuitatis non est per esse actiuum & non esse actiuum: (quia omnes quatuor sunt actiuae) sed per magis & minus actiuum.

Ad argumentum in principio facta respondetur. Ad primum cum sua prima confirmatione patet ex dictis. Aduertit tamen, quod licet lux, & qualitates omnes coelestes dicantur priores caliditate & frigiditate & etiam in causalitate quam in perfectione, non tamen istae desinunt esse propterea primae qualitates, quia hic loquimur de qualitatibus sensibilibus horum inferiorum, inter quas istae primatae habent, ut patet ex dictis, & sic debent appellari qualitates primae, quomodo eas appellat Aristoteles & D. Tho. & omnes Philosophi. Ad secundam confirmationem respondetur, quod figura est prior alijs ordine naturae, sicut quantitas ad quam sequitur, non tamen est prior ut causa influens in alias. In praesenti autem cum Aristotele loquimur de eis secundum quod quaedam sunt causa aliarum, ut patet ex reductione, quam facit Aristoteles. aliarum qualitatibus ad alias primas. Respondetur secundum, quod figura non est qualitas tangibilis, de quibus modo loquimur.

Ad secundum respondetur. Primo cum Ferr. 3. cont. gent. c. 82. quod motus localis in distincto subiecto putatur in celo prior est & causa aliorum, in eodem vero subiecto alteratio est prior: nam prius subiectum disponitur per qualitates, & generatur mixtum, & postea mouetur localiter. Ita 8. Phys. tex. 57. Respondetur secundum, quod qualitates elementorum non solum sunt principia & causa alterationis, sed etiam sunt causae conseruationis essentiae ipsius elementi, grauitas autem & leuitas solum sunt principia motus localis, quae acquiruntur forma extrinseca: & sicut essentia praecedat locum dignitate & nobilitate, ita illae qualitates sunt nobiliores; nam conseruatio essentiae est dignitas maxima, praecipue cum grauitas & leuitas sint effectus caloris & frigoris. Et sic oppositum dicitur. 8. Phys. tex. 55. Respondetur tibi D. Tho. lect. 14. quod loquitur tibi Aristoteles. ex mente aliorum.

Ad tertium respondetur, quod calorem exsiccare potest dupliciter intelligi: aut per se aut per accidens. Per se quidem non exsiccat quatenus

actio sit ratione contrarietatis, calor autem non contrariatur humiditati, quia calor intensus est cum summa humiditate in aere. Per accidens autem siccatur quatenus calefaciendo corpus habens humiditate calore producto rarefacit aliquas partes, & sic fuerit leues & separantur ab alijs partibus humidi grossioribus, & sic facta exhalatione virtute caloris partium subtilium humidarum remanent grossiores, unde manet corpus siccum, & hoc fit in omnibus de quibus inter arguendum aducebamus exempla. Ceterum frigiditas multo magis per accidens humectat, quam potius nimia frigiditas etiam solet exsiccare, sed quia praesente frigore ex absentia solis humidum non resoluitur, videtur quod frigus humectet. Quia enim in die calore solis aut aliquarum influentiarum aliqua frigus evaporationis, postmodum frigiditate noctis condensatur, & ingrossatur, & sic humiditate aeris adiuuante in aquam vel in rorem vel pruinam conuertuntur adiuuantibus etiam ad hoc influentis coelestibus, & absentia solis. Sed contra hanc solutionem quae communis & bona est, bonum etiam est argumentum. Quia sequeretur quod grossum & subtile non reduceretur ad siccum & humidum. Consequens autem est contra Aristotelem in hoc. 2. c. ergo. Probatur tamen seque quia quod grossum non causatur per se à secco, cum siccum non contrarietur subtile, sed humidum; & rursus humidum eadem ratione non causatur subtile &c. ergo. Ad hoc argumentum respondetur, quod ratio quare siccitas & humiditas per accidens dicuntur fieri à calore & frigore est, quia per se habent produci ab eo quod est actu siccum, & actu humidum, at grossum & subtile secundum se non habent alium modum productionis nisi per resultantiam ex sicco & humido. Ad primam confirmationem in quarta quaestione huius capituli infra respondetur. Ad secundam confirmationem patet ex dictis. Ad tertiam etiam patet, quia agere per antiperistalam est agere per accidens.

QVÆSTIO III.

¶ *Utrum qualitates primae sint tantum quatuor.*

Arguitur primo pro parte negativa. Sonus est qualitas & non secunda, ergo prima, & ita plures erunt quam quatuor. Probatur minor, quia non causatur ex alteratione primarum qualitatum, sed solum ex motu locali, ergo.

Arguitur secundo. Denfum & tenuem inueniuntur in corporibus coelestibus, ait enim Aristoteles lib. 2. de celo, astra esse partes densiores sui orbis, & tamen in coelis non sunt aliqua qualitates, quae generent istas, ergo sunt primae.

Arguitur tertio. Praeter qualitates recentitas sunt aliae duae in quolibet elemento, ergo. Probatur antecedens. Nam in elementis necessario debent poni aliae qualitates virtuales praeter formales, ergo. Probatur antecedens. Nam caliditas expellitur ab aqua reducente se ad suam frigiditatem, & non à forma

forma substantiali, quia non agit immediate ipsa, nec a frigiditate formali, quia maior est calor in aqua bullienti, quam frigiditas formalis, ergo expellitur a frigiditate virtuali. Confirmatur. Nam in mistis dantur istae virtuales qualitates vt in pipere & in vino est calor virtualiter, ergo etiã in elementis erunt istae virtuales qualitates. ¶ Arguitur quartò. Nam calor qui est in igne differt specie a calore aeris, & sic etiã est de alijs qualitibus elementòrum, ergo sunt octò qualitates primae speciei differentes. Probatzr antecedens. Nam calor ignis nò admittit secù humiditatē, sicut calor aeris. Et humiditas aquae extinguit ignem, & non humiditas aeris vel olei. Confirmatur, quia leuitas ignis specie differt à leuitate aeris; nam causat motù specie distinctū, ergo etiã calor vnus à calore alterius quia calor est causa formalis illius. In oppositum est Arist. in toto capite secundo. ¶ Sciendum est qd aliqui autores conuicti argumento tertio, & eius confirmatione afferunt ponendas esse qualitates quadam virtuales in elementis practer illas quas Aristot. assignat. Dicunt autē isti autores quatuor. Primum. Ponendz sunt quatuor qualitates virtuales primae eiusdē nominis cuius qualitibus primis formalibus primis. Secundum est. Illae qualitates in quolibet sunt elemento eo modo quo alia actualia, id est, in quolibet elemento sunt duae, vt in igne calor virtualis, & siccitas virtualis, & sic de alijs elementis. Tertium. Illae quatuor qualitates virtuales nò intenduntur nec remittuntur quia si frigiditas virtualis, v. g. esset insensibilis, & remissibilis, quando aqua caesit eius frigiditas virtualis remitteretur, & tunc non esset a quo reduceretur ad pristinū gradū, cum etiã quia si ipsa remitteretur nò posset reducere aquā ad actualem frigiditatē. Quartum est. Istae quatuor qualitates virtuales generantur per modū resultantiae. ¶ Pro intelligentia veritatis notandum primò, qd quando quærimus de numero primarū qualitū tātū sit sermo de qualitibus corporalibus actiuis & passiuis secundū alterationē & de prioritate causalitatis effectiuae. Secundò notandum qd prima qualitas dicitur quae causat omnē aliā qualitatem & ipsa à nulla alia causatur quae est definitio primorū contrariorum seu primorū principiorū. ¶ Prima conuictio. Aliquae sunt qualitates actiuae sed nò dicuntur primae, quia non agunt actione proprie alteratiua, & cedente in mutationē rei. Hae cōclusio patet. Colores enī, odores, saporē & huiusmodi agūt in potentias quorū obiecta sunt, in primū, & sic, & sui similitudines, quia tñ huiusmodi actio neq; cum alterationē est, neq; ad generationē aut corruptionē ordinatur, tales qualitates nò sunt primae. ¶ Secunda conuictio. Aliquae sunt qualitates verē alteratiuae alterationē corruptiuam: tamen primae non sunt eo qd tales virtutes ex missione illarū primarū processerunt, vt patet de virtute vini, &

aceti, & multorū aliorū mistorū quae vsum medicamentorū praebent. Haec conuictio patet ex diffinitione primarū qualitū supraposita, in qua dicitur qd prima qualitas omnē aliam causat, & ipsa à nulla alia debet causari, at huiusmodi qualitates de quibus in ista conuisione loquimur, eouasunt ex cōmissione quatuor qualitatum caliditatis, scilicet, frigiditatis & c. ergo. ¶ Tertia conuictio. Inter omnes qualitates actiuae & passiuas illae quatuor in praecedenti quæstione numeratae, scilicet, caliditas, frigiditas, siccitas & humiditas sunt primae. Pro huius conuisionis intelligentia & probatione est notandū ex his quae diximus in expositione textus, qd Arist. inquiri principia, & qualitates, quae sint primae causae cuiusq; transmutationis sensibilis, tales autem qualitates debent habere quatuor cōditiones. Prima est, qd sint vniversales, id est, qd sint tales, vt essent causae cuiuscūq; sensibilis mutationis & nò huius essent, alterius nò. Secunda est, qd non fiant ex alijs, aliā iam nò essent primae. Tertia est, qd sint actiuae vera actione alteratiua & corruptiua, aliā nò essent principia transmutationis substantiae. ¶ Quarta est, qd sint mutuo actiuae & passivae, vt sic possint esse causa missionis, ex quo fit qualitates solummodo passivae vt grauitatē & leuitatē. v. g. non possit inter primas numerari. Aristoteles ergo vt huiusmodi primas qualitates indagaret, omnes qualitates sensibiles, actiuae & passivae reducit ad corpus tangibile vt tangibile est, nam quae fuerint causa tangibilis corporis erunt vnuerſales causae transmutationis omnīū sensibilīū, nam reliqua omnia tangibilia sunt, non autē e contra, vt latissimē deduximus in expositione textus, vide libi. At inter omnes tangibiles qualitates istae in cōclufione posita sunt primae, quia omnes aliae ad ipsas reducuntur, & ipsae ad nullas vt patet ex Arist. qui id in toto capite. 2. efficit, ergo istae absolutē sunt primae qualitates, quod etiã satis probatū est in praecedenti quæst. Quod verò tātū istae sint primae, & nullae praeter ipsas, probatur, nam omnes aliae reducuntur ad ipsas, vt patet ex Aristot. qui in tex. 8. decem qualitates tangibiles praeter istas quatuor ponit, scilicet, graue & leue, durū & molle, lubricū & aridū, asperum & lenē, grossū & subtile, & reducit eas ex earum diffinitionibus ad quatuor praedictas, ergo istae quatuor tātū sunt primae, & nullae aliae praeter ipsas sunt primae. Patet conuictio, quia ipsae à nullis sunt, & omnes ex eis efficiuntur, ergo ipsae sunt primae & c. à diffinitione ipsarū primarū qualitū. ¶ Quarta conuictio. Merē signentur est praeter istas quatuor qualitates ponere in elementis alias quatuor qualitates virtuales. De hac conuisione videndus est M. Soto in. 2. Ph. q. 1. Et probatur, quia si in igne praeter calorē in summo est alius calor virtualis, aut est eiusdem speciei cum formali aut non. Si primū, ergo duo accidentia eiusdem

eiusdem speciei sunt in eodē subiecto: si secundum dicitur; arguitur. Nam in elementis non sunt nisi qualitates tangibiles, vt dicitur in tex. 7. ergo si in eis est calor ille virtualis, erit tangibilis, & per cōsequens eiusdem speciei cum calore formali. Probatzr consequentia, quia tactus est calidus & frigidus. Confirmatur. Quia tñ quatuor qualitates supraposita non essent qualitates primae, sed secundae. Probatzr sequētia. Omnes illae qualitates causantur à qualitibus virtualibus in primis corporibus, ergo. Confirmatur secūdo, quia mirū videtur, qd has qualitates virtuales nullas atigerit antiquorum, qui de naturis rerū plura quā in moderni cognouerunt. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primū respondetur, qd sonus nò causatur solum ex motu locali, aliās corpora caelestia inaximē sonarent quod est falsum, in qua re fuit deceptus Cicero lib. de somno. Scipionis, sed causatur ex cōtactū duorum corporum solidorū per rarefactionem aeris, in quibus corporibus necessaria praesupponitur prima qualitates ratione quarum habent duritiem, & aliās qualitates accomodas ad motū. ¶ Ad secundum respondetur, qd densum & tenax possunt sumi duplīter. Primo, vt dicunt positionem & situm partium, & sic nò sunt secundae qualitates, sed pertinent ad predicamentum situs, secūdo accipiuntur vt sensu aliquo possunt percipi, & sic sunt secundae qualitates quae reducuntur ad primas, vt dictum est in. 2. cap. circa tertiam conuisionem. Primo modo densum & rarum in caelo reperiuntur, non verò secūdo modo. ¶ Ad tertium negatur iuxta quartam cōclufionem tales qualitates virtuales esse: cōtra enim ponentur. Nam vt elementa se reducunt in actuāle perfectionem actualium qualitatum nò sunt necessariae, cū talis reductio fiat per se & proprie a generante, à natura verò elementis per quandam resultantiam, & cōcomitantā. Vide Soto vbi supra, & Capr. in. 2. d. 1. c. 1. Respondetur secūdo cum Soto. ¶ Met. q. 8. ad primam, cuius solutionē accipiat hic. Astu dilo. q. 2. qd principū actiui illius reductio est forma aequae per quadam simplicem emanationē: quia frigiditas cum sit propria passio aequae naturaliter sicut est ipsa forma aequae per quandā simplicem emanationē & intenditur etiā vbi cessat actio cōseruantis calorē. Et si contra hoc dicas, quia forma substantialis secundū M. S. non est actiua sine potentia, respondetur qd d. Tho. est intelligendus qd non est actiua actione perfecta reali, bene tamē actiua est etiā sine potentia & instrumētō actione resultantiae, sicut anima est causa risibilitatis, intellectus voluntatis & similia. Cuius ratio est, quia ad actiones perfectas principale agens Physicum est forma hinc natura & sic oportet agere propria virtute, virtus autem substantiae est accidens, sed in actione resultantiae principale agens est generans

per formam, vt in. 8. Physic. dicit Philosophus de motu naturali, & dans formam dat etiā consequētia ad formam, & ideo haec ipsa forma est virtus agentis, & non oportet quærere aliam virtutē. Ad confirmationem respōdetur, qd est diuersa ratio, quare in mistis ponamus qualitates virtuales, & nò in elementis, quoniam qualitas virtualis nō causatur ex proportionē primarum qualitū, quae proportio in elementis reperiri nequit. Et praeterea, quia virtualis calor in pipere nò ponitur ad causandum aliquid in ipso misto sed in alio subiecto, argumētum autem volebat probare ponendum fore calorem virtuales in elemento propter ipsum elementum, vt reducerent in suam optimum statū cum extrahant ab aliquo agente extrinsecò violentē educitur. ¶ Ad quartum respondetur, qd quælibet harum primarum qualitū est species atomi, ita vt calor ignis & aeris sint eiusdem speciei. De quo super caput tertium specialem quaest. formabimus.

QUESTIO III.

¶ Vtrum quatuor harum qualitatum primarum duae sint actiuae, scilicet, caliditas & frigiditas, & aliae duae passivae, scilicet, humiditas & siccitas.

Arguitur primò pro parte affirmatiua. Aristot. tex. 8. expresse probat, quod quæratur in titulo quæstionis, scilicet, duas harum tantum esse actiuas, scilicet, calorē & frigiditatē, duas verò passiuas siccitatem, & humiditatē, ergo. Confirmatur, quia in. 4. Meteororum per totū idipsum docet, ergo. ¶ Arguitur secūdo. Caliditas patitur à frigiditate, & e conuerso, vt experientia ipsa cōpartum est, cum etiā quia aliās corrumpi nò possent, ergo illae duae primae qualitates in titulo quæstionis recēditae nò sunt actiuae. Confirmatur primò. Quae magis & facilius patiuntur sunt magis passivae, sed caliditas & frigiditas magis & facilius patiuntur vt patet experientia, & etiā quia sunt minoris resistētiae, vt diximus supra in quaestione de reactione & repassione, ergo caliditas & frigiditas sunt magis passivae quā humiditas & siccitas, ergo. Confirmatur secūdo. Quia humiditas & siccitas resistunt magis vt ibidem patuit, ergo sunt minus passivae, ergo. ¶ Pro huius rei intelligentia advertendum est, qd quærimus in praesenti, Vtrum duae qualitates primae sint principū quo suppositum agit, aliae verò duae sint principū quo patitur. Quia in re quod difficultatem ingerit est auctoritas Arist. qui vt dicebamus in argumento primo tenet hic & in. 4. Meteororum, qd duae primae, scilicet, humiditas & frigiditas sunt qualitates actiuae, aliae autem duae, scilicet, humiditas & siccitas sunt passivae. Quod & probat ex diffinitionibus qualitatum

licitatum hac ratione. Calidum enim est quod congregat homogenea & similia, & frigidum quod congregat dissimilia, sed congregare est agere, ergo illa sunt actiua. Humidum etiā est, quod suo termino interminabile est, facile autē alieno terminatur, sicū autē e contra quod suo termino facile terminatur, alieno verò difficile, sed terminari termino alterius & terminari proprio termino, cū vtrūque sic terminari, importat passionē, ergo ista duo sunt passiuua. Sed contra haec doctrinā Arist. praeter argumenta in principio posita inurgūt multae dubitationes. Imprimis, quia non videtur has distinctiones esse assignatas per primas differentias, ac per primas operationes. Calidi enim propria & prima operatio est calescere, frigidi refrigerare, siccificare, humidum humectare. Secūdo, quia respectu propriarū operationū oēs sunt actiua, quia calefacere est caliditate producere per corruptionē frigiditatis, refrigerare est frigiditatem in aliquo producere per corruptionē caliditatis quae erat in illo. Simili ratione humectare & siccificare sunt agere, quia humectare est producere humiditatem in subiecto sicco, & siccificare est producere siccitatem in subiecto humido, ergo respectu primarū operationum oēs sunt actiua. Tertio dubitat Philopponus, quia non videtur quod calidū & frigidū sint actiua solummodo: sed etiā passiuua. Patitur enim calidum ad frigidū, & e contrario. Prae terea nec humidū & siccum videntur solum passiuua. Si enim omnia elementa adiuuicē transmutantur, ut infra ostenditur, necesse est humidū & siccum adiuuicē agere. Confirmatur, quia ipsemet Aristot. infra. c. 2. dicit terram in aquam transmutari, sed hoc fieri non potest nisi humidū agat in sicco. Eodem modo aqua transmutatur in terram, quod nec fieri potest, nisi agente sicco in humidū: non enim frigidum aquae agit in frigidum terrae vel e contrario, ergo humidum & sicū sunt actiua. Propter haec & alia multa argumenta quae fieri poterant maxime redditur obscura sententia Aristot. ita vt multi in hac parte eum deseruerint dicentes omnes qualitates adiuuicem actiuas esse nullāque esse distinctionē inter eas in hac parte. Alii verò diuersas expositiones adducunt Arist. ¶ Auerrois enīta super tex. 8. Com. 9. vult, quod duae primae qualitates dicantur actiuae, & aliae duae passiuuae secundum interpretationē nominum. Nam θερμος, hoc est, calidum, ψυχρον, hoc est, frigidū apud Graecam linguam sic dicitur, ab illa actione quae est congregare. Ξηρος, hoc est, siccū & υγρον, hoc est, humidum, sic Graecae dicuntur a terminari termino alieno vel proprio. Vnde istae distinctiones Arist. quāuis non accipiuntur a nominum etymologia & proprietate apud Latinos; tamen bene apud Graecos. Apud eos enim illa nomina erant famosa & intellecta, apud Latinos autem res intelligitur, licet non habeamus propria nomi-

na quibus eam significemus. Vnde videtur quod secundum Auerroem haec actiua, & haec passiuua dicta sint non secundum rem, quia secundum rem omnia passiuua, & omnia actiua, sed secundum nominū deriuationem. Nec est inconueniens aliquod dicitale ab interpretatione nominū, quia accipitur partim ad placitū, partim ab aliqua proprietate, quod simpliciter non est tale. Huic expositioni aliquo modo fauet D. Tho. hic, inquit, quod calidū & frigidū actiua, humidū & siccū passiuua sic dicuntur, id est, sic significauerunt eorū nomina, & hoc praecipue secundum Graecos, qui forte habent nomina verba actionis & passionis conuenientia. Haec D. Tho. ex quibus aperte videtur consentire in hac parte cum Commentatore. ¶ Marcellus autem & Albertus de Saxonia quos omnes cōmuniter sequuntur, dicunt quod humiditas & siccitas passiuuae ab Arist. vocantur, non quia non agunt, sed quia minus agūt quam caliditas & frigiditas. ¶ Prima conclusio. Si istae quatuor qualitates cōparentur inter se absolute & simpliciter oēs sunt actiuae & passiuuae. Hanc conclusionē probant argumenta facta contra Arist. & argumentū secundū factū in principio quæstionis. Et quod duae primae qualitates, scilicet, frigiditas & caliditas sint actiuae, neminem dubitatur, de humiditate & siccitate adhuc id probatur. Siccitas & humiditas sunt propria & prima cōtraria, vt notum est, ergo sunt nata mutuo se expellere ab eodem subiecto. Haec enim est cōtrariorū natura; quod si se mutuo ab eodem subiecto expellunt, actiua & passiuua esse est necesse. Cōfirmatur hoc ex medicamentis; applicatur enim humida siccis, & siccā humidis, sunt igitur haec actiua. ¶ Secunda conclusio. Licet verum sit quod actiuitas magis proprie tribuitur caliditati & frigiditati, quam alijs; hoc tamen non satis exponit mentem Arist. in hoc capite, quādo dixit, quod duae qualitates primae sunt actiuae & duae passiuuae. Prima pars huius conclusionis probatur. Nam agunt fortius quā reliquae qualitates. Item etiam, nam calor dicitur aggregare homogenea, & disgregare ethereogenea, sed hoc non conuenit humidū & sicco, ergo principaliter dicuntur agere. Imò verò calor inter omnes qualitates est maxime actiuus, quare soluit mista fortia, vt ladicēs, metallā, quae aliae qualitates non ita resolvere possunt; tamen etiam quia ad maiorem distantiam disfundit sphaeram suae actiuitatis. Vide quoque de actiuitate istarū qualitatum supra diximus in lib. 1. c. de agere & pati in q. de reactione & repassione. Secunda pars conclusionis probatur, scilicet, quod hoc non sit ad mentē Arist. sed quod voluit dicere aliquid aliud. Non enim vocat duae primas actiuas, quia plus agūt, neque illas passiuas, quia plus resistant, sed quia illae quidē cōgregant, istae veluti congregantur, quia terminantur ab alio quodam, ergo. Confirmatur. Nam Aristot. probat duas esse actiuas,

CAP. III.

Viam autē, quatuor sunt elementa, eorū autē quatuor sex coniugationes sunt, contraria autē non inania sunt coniungi. (Calidum enim & frigidum, esse idem & rursus, humidum & siccum, impoſſibile) manifestum est, quoniam quatuor sunt elementorum coniugationes, calidum & siccum, calidum & humidum, & rursus frigidum & humidum, & frigidum & siccū. Et affectus est hac secundum rationē simplicibus apparentibus corporibus, ignis & aeri & terrae & aquae. (Ignis enim, calidus & siccus. Aer autē, calidus & humidus. Veluti evaporatio enim aer. Aqua autem, frigida & humida. Terra autem, frigida & siccā) vt rationabiliter distribuatur differenti primis corporibus, & multitudo eorum sit secundum rationē. Oēs enim quidē qui simplicia corpora elementa faciūt, hi quidē vniū, hi autē duo, hi autē tria, hi autē quatuor, faciūt. Quicūque quidē totum vniū dicit solū, deinde deſitate & varietate alia generāt, his cōtinuū duo facere principia & vniū & deſum, aut calidū & frigidū. Haec enim actiua. Vniū autē ſupponitur, veluti materia. Qui autem mox duo faciūt, vt Parmen. ignis & terra, intermedia mixtura faciūt horū, putā aerē & aquā. Similiter autē & qui tria dicit, quemadmodum Plato in diuisionibus. Medium enim mixturā faciūt, & ferē eadē dicit, & qui duo & qui tria dicit, praeterquam quod hi quidem incidūt in duo media, hi autem vniū ſolum faciūt. Quidā autē & mox quatuor dicit, vt Emped. Congregat autē & hac in duo, igni enim omnia alia cōtraponit. Non est autem, ignis & aer & vniū quodq. praedictorū, simplex, sed mixtū. Simpliciu autē, talia quidē sunt, non tantē eadē, & quod est igni simile, ignis, non ignis, & quod aeri, aeris, similiter autē & in alijs. Ignis autē est superabundantia caliditatis, quemadmodū & glaciēs frigiditatis. Coagulatio quidē & visio superabundantē quaedā sunt, illa quidē frigiditatis, hac autē caliditatis. Si igitur glaciēs est coagulatio frigidi & humidū, ignis erit visio calidi & siccū. Ideo nihil ex glacie generatur, neque ex igne. Enitibus autem quatuor simplicibus corporibus,

actiuas, & duas passiuas ex eorum distinctionibus, ergo aliquid aliud voluit dicere, quāuis istī autores exponunt. ¶ Tertia conclusio. Si istae quatuor qualitates cōparentur in ordine ad mixtū quod ex eis generatur, humiditas, & siccitas dicuntur passiuuae, non quod mutuo non agant, certū est enim agere, sed quod in mixtū substantia passiuuae se habent & vt materiam, caliditas verò & frigiditas dicitur actiua, quia habent se vt formā. Volo dicere, quod cum cōueniūt humida & siccā ad mixtū, calor est qui siccās partes cum humidis copulat, frigiditas verò, coagulat, & consilientia praebet illis partibus. Haec conclusio explicatur & simul probatur in constructione laterum, & testarū, vbi patet humidū & sicū cōcurrentia materiarū tellurum efficere, frigidum verò congelat & congregat, cum vero ponuntur in fornace, calidum transmutat & facit testam, quia facit evaporare partes rarioreſ ineptas generationi tellurē, & congregat partes aptas generationi, & sic respectu mistorum humidum & siccum materia efficiunt, frigidum & calidum formā. Omne enim mixtum fit in medio elementorum, ac vniuersū, vt potē circa terram, cum omnia participant terram. Ceterum ex hac sola fieri non possunt, cum terra per se immiscibilis sit, & ideo eget aqua permutante, & permiscente ipsam. Haec vero duo commixta licet sint continua requisitam comparisonem, ac cognationem non habent, cum sint alienigena & diuersarum rationū, vnde de indigēt frigido ea congregante, & calido specificante ac complete generationem, quatenus corrigīt faciēdo evaporare partes generationi ineptas & faciēdo congregationem partium aptarum generationi, qua ratione in hac mixtura humidam & siccam rationem materiae habent, calidum verò & frigidum formae, ergo ratione habita ad mixtū, humidum & siccum subeunt rationem materiae: calidum verò & frigidum rationē actiui. Quia verò Aristot. in hoc libro tractat de his qualitatibus sub ea ratione, qua veniunt ad missionē, iure alias actiuas, alias passiuas appellauit, cum ratione habita ad missionem humidum veniat sub ratione, qua bene alieno termino est terminabile, siccum verò sub ratione qua male alieno, & bene proprio terminabile est, at frigidum venit sub ratione, qua siccum & humidum permixta bene conglutināt, ac congregat, & sic veniat ad missionem vt est alienigenorum congregantium, calidum verò vt est specifi cōmūm, & quasi correptiuum, quo constituitur similia, & diuidit dissimilia. Haec autem sunt bene notanda, tamen etiam & rem optime explicat & mentem Aristotelis, tum etiam quid ratio eius intendat probare exponunt. Ex his conclusionibus patet ad omnia argumenta in principio quæstionis posita, & ad alia etiam quae contra Aristotelem fecimus. Et haec de hac quæstione, & de hoc capite fecundo.

bus, vniusque duorum locorum est vniisque. *Ignis & aer eius, qui ad terminum ferunt. Aqua autem & terra eius, qui ad medium. Et extrema quidem & sincera, ignis & terra. Media autem mista magis (nimium, aqua & aer.) Et vniisque vniisque contraria. Igne quidem enim est contraria aqua. Aer autem terra. Hec enim ex contrariis passionibus constituta sunt.*
Sed tamen cum simpliciter quatuor sint, vnius vniuersum quodque est. Terra enim sicca magis quam frigida, Aqua autem frigida magis quam humidum, Aer autem humidus magis quam calidus, Ignis autem calidus magis quam sicca.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio tex. 1. Quoniam autem quatuor &c. Quatuor sunt tantum combinationes quatuor principum qualitatū possibilis. Probatur sic. Qualitates istae quatuor sic sunt combinatae, vt scilicet possint esse actiones & passionis, siquidem duo sunt actiones & duae passionis, sed ex quatuor qualitatibus non possunt fieri nisi quatuor combinationes possibilis, ergo. Minor probatur, quia non possunt fieri nisi istae. Calidum & siccum, calidum & humidum, frigidum & humidum, frigidum & siccum, ergo. Si dicas remanere alias duas combinationes, scilicet, calidum & frigidum, humidum & siccum. Respondetur quia istae duae sunt conjugationes impossibilis, quia impossibilis est contraria esse in eodem. ¶ Secunda conclusio. Ista quatuor combinationes rationabiliter conueniunt quatuor primis & simplicibus corporibus, scilicet, igni aeri, terra, & aquae. Probatur. Ignis est calidus & siccus, aer autem calidus & humidus, quia aer est veluti vapor. (constat autem vapore esse calidum, cum à caliditate generetur coelesti.) Aqua autem est frigida & humidum, terra autem frigida & sicca, ergo bene & rationabiliter est dicendum istas qualitates quatuor primis corporibus conuenire, & secundum combinationem multitudinem esse primorum corporum multitudinem. ¶ Tertia conclusio tex. 17. Oēs enim quide &c. Omnes antiqui Philosophi, qui simplicia corpora dicunt elementa conueniunt in hoc quod non excedit quaternarium numerum, licet differant inter se. Quidam enim dicit primum elementum esse vnum tantum. Alij elementa esse duo, alij tria, alij quatuor. Qui autem dicunt vnum solum elementum dixerunt alia generari ex ipsa densitate & raritate, quae sunt contrariae qualitates. Isti ergo dixerunt duo principia praeter elementum ipsum, quod dicebat esse quandam naturam medium corpoream subtiliorē aëre, & densiorem igne, ex quo per densitatem, & raritatem alia generantur vel per calidum, vel per frigidum per frigidum quidem condensans, per calidum autē ra-

reficiens.) Hec enim qualitates cum sint contrariae agunt & patiuntur adinuicem, vnum autem scilicet, praedictum elementum supponitur eis sicut materia. ¶ Qui autem duo faciunt vt Parmenides, qui ponit ignem & terram esse elementa ponebat etiam inter ea duo media, scilicet aërem & aquam, quae dicebat fieri ex illis duobus per raritatem & densitatem, quia quando rarefit terra generatur aqua, quando autem condensatur ignis generatur aër, vnde istae etiam ponebat ea pati per contrarias qualitates. ¶ Similiter autem & qui dicunt tria esse elementa ponunt duo extrema contraria & vnum medium, sicut Plato in suis diuisionibus, vbi diuidit elementa. Ponebat enim vnum ex parte formae, magnum verò & paruum, quae sunt contrariae ex parte materiae. Dicit etiam quoddam medium esse mixtum ex magno & paruo. Ferè autem dicunt idem qui ponunt duo principia, & ponentes terram. Vtriq; enim ponunt duo extrema, & differunt, quia ponentes duo elementa sicut Parmenides ponunt duo media, ponentes autem terram ponunt vnum medium. ¶ Qui autem ponunt quatuor elementa, vt Empedocles, & eius sequaces, reducunt in duo contraria: ex vna enim parte ponunt ignem, & ex alia parte ignem tria alia contraponit. ¶ Quarta conclusio tex. 20. Non est autem ignis. Elementa quae nos sentimus non sunt pura, sicut ignis, quem sentimus non est purus, neque aer, neque aliquid aliorum, sed vnuquodque est mixtum, tamen simplicia elementa sunt talia, id est, istis quae videmus similia non tamen eadem. v. g. id quod est simile igni puta flamma non est ignis, sed ignea, & quod est simile aëri non est aër sed aër eum & similiter de alijs. ¶ Quinta conclusio tex. 21. Ignis autem est &c. Ignis qui est circa nos quaedam superabundantia caliditatis est, sicut glacies est quaedam superabundantia frigiditatis. Coagulatio enim & arisio sunt quaedam superabundantiae, haec quidem frigiditatis in glacie, haec autem caliditatis in igne circa nos exsistente. Si igitur glacies est coagulatio humiditatis & frigiditatis, & ignis erit superabundantia caliditatis & sicci, quia vtrumque eorum à temperamento missione recessit, ideo nihil ex glacie generatur, nec ex igne qui est circa nos, licet vtrumque sit mixtum. ¶ Sexta conclusio textu. 22. In tribus autem quatuor &c. Quatuor ista simplicia corpora determinant sibi duas loci differentias, scilicet, sursum & deorsum. Probatur. Ignis & aer moventur ad terminum, id est, sursum, terra autem & aqua moventur ad medium, id est, ad centrum, ergo sursum & deorsum. Sed tamen ignis non vter simpliciter sursum, & terra simpliciter deorsum, quia sunt omnino simplicia, id est, ignis simpliciter leuis, & terra simpliciter grauis. Alia autem duo habent aliquod grauitatis & leuitatis, & ideo non sic moventur, sed aqua aliquatim deorsum, scilicet, respectu aëris & ignis, & aer aliquatim sursum, scilicet, respectu terrae & aquae.

¶ Septima

¶ Septima conclusio tex. 23. Sed tamen simpliciter quatuor &c. Quodlibet horum elementorum determinat sibi vnam primariam qualitatem in summo, & non aliam. Probatur. Ignis est in summo calidus, & non siccus, terra in summo sicca & non frigida, aqua in summo frigida, & non humidum, aër in summo humidus & non calidus. ¶ Postquam Aristoteles in duobus praecedentibus capitulis determinauit de principijs elementorum, scilicet, de materiali & formali, nunc determinat de numero eorum, & ex eo colligit numerum elementorum, & ostendit quod in quolibet elemento sunt duae qualitates, quarum vna est in summo, alia verò non. ¶ Circa primam conclusionem aduertendum est ex S. Th. hic quod elementum communiter sumptum potest dici omne quod venit in compositionem aliquid primo & est in eo, vt dicitur. 5. Met. textu. 4. Secundum hoc, ergo sumendo communiter elementum ipsa primae quatuor qualitates possunt dici elementa cum eis ipsi vt dicitur in littera coponantur sex conjugationes siue combinationes. Alio etiam modo dicuntur elementa primae propositionis demonstrationis ex quarum virtute procedunt ceterae demonstrationes, in quas omnes propositiones aliae reducuntur. Ad horum, ergo similitudinem ipsae primae tangibiles qualitates possunt dici elementa, quia omnes aliae vt ostensum est sunt effectus earum, & in eas caeterae reducuntur. Et ita cum dicit Aristoteles, quoniam autem quatuor elementa, intelligit quatuor simplices qualitates, & non quatuor simplicia corpora, vt alij exponunt, ex quarum combinatione postea deducit numerum etiam elementorum. Hanc expositionem D. Tho. etiam adhibet Philoponus hic. Alia quae super hoc textus notari poterat commodius in quaestione ibi explicabuntur.

Q. V. AESTIO I.

¶ Vtrum sint tantum quatuor elementa.

Arguitur primo, & probatur quod sint plura. Primo, nam Arist. lib. de caelo & mundo ad Alexandrum. c. 2. & 3. dicit, quod sunt quinque elementa, ergo sunt plura quam quatuor. Confirmatur, quia coelum est elementum, vt dicitur. 1. Meth. Confirmatur secundo, quia quot sunt planetae tot sunt elementa, sed planetae sunt quinque, ergo & elementa. Sed contra videtur. Auerr. 2. coeli. com. 44. stellae enim habent qualitates similes vnicuique elementorum, ergo. ¶ Arguitur secundo. Quot sunt motus tot sunt elementa, motus sunt tres, vt lib. 1. de caelo dicitur; A medio, ad medium, & circa medium, ergo & elementa sunt tria. Confirmatur. Nam Aristot. 4. de caelo solum ponit istas duas differentias elementorum, scilicet, graue & leue,

ergo solum sunt duo elementa. Confirmatur secundo. Loca elementorum sunt duo, scilicet, sursum & deorsum, ergo & elementa non erunt nisi duo: nam quodlibet elementum veditur suū locū. ¶ Arguitur tertio. Tot sunt elementa, quot sunt qualitatum combinationes primarum possibilis, sed praeter quatuor combinationes primarum quatuor qualitatum sunt aliae possibilis, ergo. Minor probatur. Nam inprimis sunt aliae quatuor sic dispositae, summū calidum cum summō sicco, & sic de reliquis, ergo. Quod autem istae combinationes sint possibilis, probatur, quia cum istae qualitates non sint sibi inuicē contrariae; eide subiecto inesse poterunt, ergo sunt possibilis. Praeterea sunt aliae quatuor, summa siccitas cum calore remisso, calor summus cum humiditate remissa, summa humiditas cum frigore remisso, summū frigus cum siccitate remissa. Et eadē ratione istae combinationes sunt possibilis. Praeterea sunt aliae quatuor, scilicet, remissam calidum cum remisso sicco, & sic de reliquis. Et deniq; aliae duae frigoris remissi & caloris remissi, humiditatis remissi & siccitatis remissi. Et si ad haec vniū combinationē respondeas cum Arist. in principio huius capituli quod non est possibilis, quia contraria non possunt eide inesse. Contra, quia licet contraria in gradibus intensis non possint eide inesse, bene tamen in gradibus remissis, ergo cum ista contraria in vltima combinatione in gradibus remissis considerentur, illorum combinatio erit possibilis, & sic erūt plura quam quatuor elementa. ¶ Arguitur quarto. Nam Arist. 1. Meteor. ca. 4. dicit corpus illud, quod est maximè propinquū lunae non esse proprie elementum. Verba eius sunt. Circa haec autem & habita his aëre, quae propter consuetudinem vocamus ignem, non enim est ignis, excessus enim calidi & velut feruor est, quod est ignis. Id ipsum dicit Macrobius super somnium Scipionis, vbi ait quod in concauo orbis lunae est aër purior. Et probatur ratione. Nam ignis iuxta nos apparet rubescens siue lucidus, ergo si esset vnum elementum ita magnū non posset latere sensum, & rursus nos impediret à visione caeli. Confirmatur. Nam cum ignis sit maximè actiuus vniuersa dispersaret, quia est maior reliquis corporibus & elementis. Itē, nam elementa sunt loca naturalia mixerum & ita in eis aliqua animalia viuunt, at in igne non potest aliquod animal viuere propter eius nimiam actiuitatem, ergo nullum est elementum ignis, ergo non sunt quatuor elementa. ¶ Arguitur quinto. Aqua non est elementum (nullum enim elementum saporem habet.) At aqua sapidā est, dulcis enim & amara est, ergo non sunt elementa quatuor. Confirmatur. Nam elementum est corpus purum, sed nusquam reperitur aqua pura: nam maximè in mari, quod est locus naturalis aquae, vt ait Aristoteles lib. 2. Meteororum, sed ibi non, quia illa aqua est salta, non ergo est pura. Et hoc argumentum probat etiam terram non esse elementum.

¶ Pro intelligentia huius questionis notandum est quod elementum à Philosophis & Medicis variè diffinitur. Hypocrates diffinit sic. Elementum est simplex & minima corporis particula. Et explicat Galenus hanc diffinitionem, minima in qualitate, & non in quantitate. Alia est diffinitio Aristot. 3. de cælo. Elementum est id in quod corpora resolvuntur. Alia est diffinitio. Elementum est id quod in constitutione corporum mistorum est primum, & in resolutione vltimum. Vera tamen diffinitio est: elementum est corpus in quod vltimò mista corpora resolvuntur sicut in corpus. Dicitur corpus ad excludendam materiam & formam, quæ vt ad præsentem disputationem pertinet non dicuntur elementa, licet in ipsa vltimate simpliciter diuidatur corpus, sed non sicut in corpus, sed sicut in partes essentiales. Vnde elementum est compositum ex materia & forma, quod non resolvitur in alia corpora, sed alia in ipsum. ¶ Sit prima conclusio. Non est tantum vnum elementum. Probatur primo, quia si tantum esset vnum elementum, nullum esset mistum, sed omnia essent eiusdem speciei, hoc autem est falsum, ergo. Probatur sequela. De ratione misti est quod sit compositum ex multis, & resolvatur in plura, sed si esset tantum vnum elementum, non posset resolui aliquid neque componi nisi ex vno, ergo. Secundo probatur. Si non esset nisi vnum elementum, non esset contrarietas qualitatū, & sic nec generatio nec corruptio, quia illud elementum non haberet contraria in se ex propria natura, nec esset contrarietas ex alio elemento cum non esset, ergo nec esset contrarietas. Cum autem generatio & corruptio sit ratione contrarietatis, nõ esset etiam aliqua generatio aut corruptio. ¶ Secunda conclusio. Elementa plura sunt, quam duo. Probatur. Si essent tantum duo elementa, ergo vnum esset calidum & siccum, alterum autem frigidum & humidum, vel e converso. Tunc, ergo cito consumerentur, nam secundum vtraque qualitates essent contraria, & sic secundum vtraque in seipsis agerent, puta elementum calidum & siccum in quantum calidum ageret in frigidum, in quantum siccum ageret in humidum, & sic vel omnino deficerent, vel vnum totaliter corrumperet alterum. ¶ Tertia conclusio. Elementa plura sunt quam tria. Probatur. Nam duo essent contraria secundum vtraque qualitates, vt dictum est, tertium autem conueniret in vna qualitate cum altero eorum, puta esset humidum calidum, & in quantum humidum conueniret cum elemento humido frigidum, in quantum verò calidum, conueniret cum elemento calido sicco, ergo elementum calidum siccum ratione siccitatis, & elementum humidum frigidum, ratione frigiditatis tantum agerent in tertium elementum humidum calidum, quod omnino deliteret ipsum. ¶ Quarta conclusio. Elementa sunt

A tantum quatuor ita quod nec sunt pauciora neque verò plura. Ista conclusio ab Aristotele in diuersis locis diuerso modo probatur. Et enim in libris de cælo tripliciter eam ostendit. Primò enim accepit numerum elementorum à motibus ipsis vt in. 1. cæli, quia enim quatuor sunt motus recti simplices vt ad medium simpliciter, & ad medium in respectu. Itemque à medio simpliciter, & à medio in respectu quatuor conclusit esse elementa. Secundo. A situ contrariorū vt in secundo cæli, vbi accipit, si vnum contrarium est in rerum natura, & reliquum, terra est in rerum natura, quæ in extremo contrariatur igni secundum situm, ignis igitur etiã est, sed vbi extrema secundum situm sunt duo oportet esse media, quorum vnum cum altero eorum, & alterum cum altero coordinatur, ergo quatuor &c. Tertiò. A qualitibus motiuis vt tertio & quarto cæli, vt à grauitate simpliciter, à grauitate in respectu, à leuitate simpliciter, & à leuitate in respectu, quam rationem etiam in hoc capite leuiter attigit. Sed examinatione harum trium rationum non pertinet ad præsentem tractatum. In præsentem enim Aristoteles conclusionem hanc ex numero qualitatum primarum & earum combinatione hoc modo probat. Tot sunt elementa, quot sunt qualitatum actiuarum & passiuarū combinationes siue coniugationes possibiles: secundum has enim hic elementa sumenda sunt. At quatuor sunt qualitatum tangibilium combinationes natura possibiles, scilicet, calidum siccum, calidum humidum, frigidum humidum, frigidum siccum. Si quidem hæ quatuor qualitates ordine digestæ sex habent combinationes. Prima continet primum & secundum, scilicet, calidum & frigidum. Secunda primum & tertium, scilicet, calidum & humidum. Tertia primum & quartam, scilicet, calidum siccum. Quarta secundum & tertium, scilicet, frigidum & humidum. Quinta secundum & quartam, scilicet, frigidum & siccum. Sexta tertium & quartum, scilicet, humidum & siccum. Quarum prima & sexta sunt natura impossibiles, cum sint ex contrariis, quæ impossibile est esse in eodem, secunda verò tertia & quarta & quinta sunt possibiles cum sint qualitatum adiuuicem non contrariarum, & ex secunda aër, ex tertia ignis, ex quarta aqua, ex quinta terra colligitur. Secundo probat Aristoteles hic conclusionem hanc auctoritate antiquorum Philosophorum, qui licet in numero assignando elementorum variauerint, tamẽ nullus posuit plura quam quatuor, ergo &c. Tertiò probatur. Quatuor sunt humores in corporibus animatis sicut in animalibus perfectis, ista autem in eis sequuntur numerum elementorum, ergo. Confirmatur. Experimur enim in misti resolutione quatuor corpora remanere correspondentia ipsis elementis igitur quatuor sunt elementa quæ illic inerat in po-

in potentia aliter vnum agens non posset quatuor ex vno facere, ergo. ¶ Ad argumenta in principio posita respondetur. Ad primum respondetur quod ibi Aristot. vocat elementum naturas & corpora, quibus mundus constat, quæ sunt quatuor elementa, & cæleste corpus. Sic quo patet ad primam confirmationem. Ad secundam autem dicitur qualitates elementorum esse similes qualitibus planetarum, non tamen oportet vt sint tot. ¶ Ad secundum respondetur quod motus sunt tres in genere, sed quatuor in specie. De quibus agitur in libris de cælo. Ad primam confirmationem respondetur, quod illæ sunt differentie subalternæ, quæ postea habent sub se alias differentias, nam sub grauibus continetur graue simpliciter vt terra, & graue in respectu vt aqua, similiter sub leuibus continetur leue simpliciter vt ignis, & leue in respectu vt aër. Eodẽ modo respondetur ad secundam confirmationem quod sursum & deorsum sunt differentie subalternæ. Nam sub sursum continetur sursum simpliciter, quod est locus ignis, & sursum in respectu, quod est locus æris. Similiter sub deorsum continetur deorsum simpliciter quod est locus grauium simpliciter, scilicet, centrū mundi, & deorsum in respectu quod est locus aquæ. Sed de his omnibus copiosius disputatur tanquam in proprio loco in eisdem libris de cælo. ¶ Ad tertium respondetur, omnes alias combinationes præter quatuor ab Aristotele assignatas primò esse impossibiles, aut nõ componere elementa specie diuersa. Et quidem quatuor illæ primò assumptæ sunt impossibiles: nam due qualitates in summo non possunt conuenire vni elemento, nec vna qualitas in summo duobus elementis. Probatur, nam istæ qualitates in summo dimanant ab essentialibus elementorum tanquam propriae passionis; est autem impossibile eandem propriam passionem dimanare ab essentialibus elementorum specie distinctis. Idem dicendum est ad combinationes secundò loco positas. Ad vltimas respondetur non esse possibiles, quia vnum quodque elementum vendicat sibi alteram qualitatem in summo: nam si ambæ essent remissæ paterentur secum suas contrarias qualitates, & sic elementum esset compositum, quod est contra rationem elementum, quod ex natura sua debet esse quid simplex & compositum. ¶ Ad quartum respondetur quod petit; Vtrum ignis sit elementum in rerum natura existens. Aristot. in. 1. Meteororum refert antiquos Philosophos negasse elementum ignis scorsum existere, imò dixerunt interuallum hoc ad caelum vsque esse plenum aëre, sed pars illa aëris, quæ prope cæli concavum existit, cum sit purior, magis ignea existit, & ideo ab aliquibus ignis dicta est. Huius sententiae fortassis fuit Macrobius in loco citato. Aliqui verò recentiores concedunt elementa esse: sed tantum in misto, veluti materia est sed in composito,

A & vt non datur materia scorsum separata composito, ita nec elementa scorsum à mistis, & tunc volunt in concavo cæli esse ignem non purum, sed mistum, imò ibi esse aërem præ dominio igneum. De hac opinione iam supra diximus in. 1. libro. q. de modo quo manent elementa in misto. Alexander autem vt refert Auerr. hic Comm. 2. 1. & in. 1. de cælo Comm. 9. 1. & 4. de cælo Comm. 3. 2. dicit quod licet datur elementum ignis, tamẽ quod ignis hic noster, & ignis existens in propria sphaera differit specie. Quod probat primò, quia ignis in propria sphaera est vitæ conseruatiuus, & non calefacit, iste autem & calefacit in summo, & est vitæ corruptiuus. Nihilominus tamen respondetur quod ab æg. dubio per rationem naturalem demonstratur elementum ignis esse, quod in variis locis librorum de cælo sæpè ostendit Aristot. cuius rationes breuiter reduci possunt ad quatuor. Prima, motus simpliciter sursum est, ergo ignis est; nam non potest existere accidens proprium, & essentialis aliquid nisi etiam sit subiectum. Secunda. Terra est, ergo ignis est. Patet consequentia per regulam contrariorum. 2. Topicorum, si vnum contrarium est & reliquum. Hæc ratio habetur in. 2. de cælo tex. 18. & 19. lect. 4. apud D. Th. Tertio. Leuitas simpliciter est, ergo ignis est. Istæ tres rationes optimæ sunt, quas ita breuiter hic disposui quia eam examinat non pertinet ad præsentem locum, sed ad libros de cælo. Hæc autem tertia ratio habetur ab Aristot. in. 3. de cælo Comm. 3. 2. vbi etiam Commentator ex eodẽ Aristotele optimo signo ostendit nostram conclusionem. Inquit enim quod partes ignis & motus earum ad superius demonstrant ignem esse veluti si non videremus aquarum congeriem quæ mare dicitur, & videremus quod omnes fluuij currunt ad medium, quod est inter aërem & terram sciremus, quod mediū illud est locus aquarum, & ita mare. Sic in proposito videmus omnes ignis particulas vndique sursum ferri, & omnes ptere cæli concavum, & si motus nõ sit frustra scire possumus ibi omnes ignes congregari, ac per consequens esse elementum ignis. Quarta ratio est pertinens ad præsentem considerationem. Nam combinatio calidi & sicci est possibilis, vt patet ex dictis, sed ista combinatio non potest conuenire nisi igni, vt in sequentibus demonstrabitur, ergo ignis est. Vtrum verò tale elementum ignis sit eiusdem speciei cum nostro igne, absque dubio dicendum est quod sic, si loquamur de specie substantialiter, nam de accidentalibus loquendo differat. Iste enim ignis inferior est admixtus multis aciditibus extrinsecis, ratione quorum habet multas operationes quas non habet ignis qui est in sua sphaera. Ad argumentum ergo quartum principale respondetur quod locus ille Aristot. est satis obscurus. Multi interpretantur ipsum per illud ignem intellexisse

aërem supremam regionis, qui propriè non est ignis, sed illi proximus. Alexander hoc loco Aristotelis contentus fuit ut assereret sicuti modo dicemus hunc ignem nostrum & illum esse diuersæ speciei, quod videtur etiam asserere ibi Arist. Probat enim secūdū expositionem S. Thomæ ibi quod quartum elementum supra aerem ordinatum non propriè vocatur ignis. Ignis enim significat excessum calidi & est quasi quidam feruor, & accensio quædā, sicut glacies non est elementum aque, sed est quiddam excessus frigoris ad aquam congelatam. Alij interpretantur aliter Aristotelē & dicunt quod solum voluit asserere, ignem propriè concuam lunæ non habere tantam virtutem & actiuitatem, quantum infra possidet propter nimiam eius raritatem. Pro intelligentia tamen veritatis & Aristot. sciendum est, quod ignis iste qui in rebus istis inferioribus reperitur non est purum elementum, sed similis puro elemento, vt ait Arist. in hoc cap. 3. tex. 20. & 21. de quo nos statim in solutione ad quintum plura dicemus. Atque ita ista vox, Ignis, imposta est ad significandum istum ignem inferiorem, & non est aliquod nomen proprium ad significandum ignē qui est proprium & purum elementum, sed communitur nominamus ignem, non tamen est ignis, sicut ille inferior, qui vt ait Aristot. est feruor siue quædam exarsio, sicuti si aqua, quæ est propriè elementum non habet nomen, & elementum aque nominaremus glaciem, ita in proposito quia elementum purum ignis non habet nomen proprium, appellatur ignis: non quia sit ignis sicut ille inferior, sed quia caremus propria voce ad id significandum appellamus eum nomine exarsionis, siue feruoris cuiusdam qui propriè vocatur ignis: & hanc differentiam insinuaui Alexander quando dixit, quod specie differunt hic noster ignis, & ignis in propria sphaera. Itaque Aristoteles in illo loco non vult negare ignem esse, quin potius id ibi multis rationibus probat, sed tantum negat quod ille ignis superior est sicuti ignis iste inferior, qui non est propriè ignis, sed potius quædam exarsio & feruor, sicuti neque glacies est aqua, sed est quædam congelatio ipsius aque. Et quod ista expositio sit legitima illius loci: apparebit legenti illum textum. Quam expositionem adhibet S. Tho. in illo loco, vbi ait, Quartum elementum supra aerem ordinatum non propriè vocatur ignis. Ignis enim significat excessum calidi, & est quasi quidam feruor, & accensio quædam, sicut glacies non est elementum, sed est quiddam excessus frigoris ad aquam congelatam. Id autem ad quod sic se habet ignis sicut glacies ad aquam non est nominatum, & ideo nominamus ipsum nomine ignis, sicut si aqua non haberet nomen & nominaremus elementum aque glaciem. Hæc D. Tho. ex quibus satis patet expositionem loci Aristote. à nobis assignatam esse D.

A Tho. Quin potius ipse Aristot. se exponit in eodē libro qui in lect. 6. apud D. Tho. sic dicit. Primò quidem sub circulari ratione est, quod calidum & siccum, quod dicitur ignem, in nominatum enim quod commune in omni fumosa disgregatione. Attamen quia maximè naturam est tale exuri corporum sic necessarium vt nominibus. A dicit tamen quod ibi Aristoteles ignem qui est purum elementum vocat superiorem partem aeris, quæ est calida & sicca, vnde ibi ait D. Tho. quod hanc partem vocamus elementum ignis, & sic aer nomen commune est duobus elementis. Vide ibi Aristotelem & D. Thomam.

B Prima confirmatio huius argumēti petit, Vtrū ignis in propria sphaera luceat. Ad quod Auerrois 4. cœli com. 3. respondet, quod quemadmodum aqua congelatio accidit non ea ratione, quia aqua, sed quatenus sibi commisit sunt vapores terre & sic quatenus mixta est; sic ignis non quatenus ignis lucet, sed quatenus miscetur terreo denso. Et sicut congelatio aque accidit per dispositionem ei extraneam, ita lux accidit igni per dispositionem extraneam, sed elementa quando sunt in loco non possunt habere dispositionem extraneam, & ita nec ignis lucere, nec aqua congelari possunt proprijs in locis. Alexander etiam in 1. Meteororū idem sentit, scilicet, quod ignis in propria sphaera non lucet, quia lux accidit ipsi propter admittionem eius cum opaco. Algazel etiam auctoritate Auicennæ dicit in libro suorum naturalium ignem in propria sphaera esse veluti tunicam quandam ignitam, quæ non habet lucem sicuti nec aer. Quæ sententiam sequuntur aliqui iuniores & eam probant. Primò, quia tunc prohiberet nobis visionem cæterarum stellarum, & lunæ, imò totum cælum appareret lucidum colore rubeo purpureo, nam ignis est corpus lufinosum non requiritens medium illuminatum pro eius visione. Secundo. Si esset lucidum tegeteret nobis corpora quæ sunt inter ipsum, & aspectum nostrum. Lucidum enim terminat visum per se. Tertio. Si ignis esset lucidus, illuminaret terram, & sic nunquam esset perfecta nox. Quarto. Quia est in materia rara non apta visum terminare quemadmodū nec aer; nec ea cœli pars, quæ non est stellata, ergo. Nihilominus satis probabiliter dici potest quod ignis in propria sphaera lucet. Etenim calidum naturale, naturali sicco commissum in materia densa efficit lucem. At ignis in propria sphaera est densior cœlo non stellato, ergo cum sit calidum naturale sicco commissum debet aliquam lucem habere: non tamen apparet lux eius rubra aut purpurea, quia sic apparere solet propter eius admittionem cum opaco, est tamē quædam lux alba clara ex raritate materiæ quasi niueæ, & ita secūdū aliquos id quod videtur tempore serenitatis est ignis. Huius exemplū est in

est in igne isto inferiori. Etenim aliquis ignis apparet in maxime rubescens. v. g. ignis carbonis propter materiam continentem multum terræ & siccitatis, tamen ignis flammæ quia purior est non apparet ita rubescens, sed lucidus vel clarus, quia tamen non est omnino purus, sed habet humiditatem aeris, ideo non est tam rarus ac transparens, sicut in propria specie & in proprio loco & sphaera ignis, vbi propter eius nimiam puritatem & raritatem habet lucem in maxime clarā & niueam, & transparentem. Vnde patet ad argumenta, prohiberet enim aliorum visionem si esset lucidus per eius admittionem cum opaco. Tegeteret etiam alia simili ratione si luceret per eius admittionem cum opaco. Præterea illuminat secundum aliquos terram nocte existente serena; verum lux eius non discernitur propter lucem stellarum: vel etiā potest dici, quod propter eius maximam raritatem licet sit lucidus, non tamē potest illuminare ad tantam distantiam. ¶ Ad secundam confirmationem respondetur, quod licet ignis sit maximè actiuis parum tamē resistit, nam qualitas quælibet quanto magis agit, tantò minus resistit, & ideo si ex vna parte agit, alia ex parte patitur. Vel secundò respondetur & melius, quod sicut ignis inferior non omnem aërem corrumpit, sed aliquam particulam ad certam distantiam, ita ille superior ignis aërem non nisi ad certam distantiam corrumpit. ¶ Ad tertiam confirmationem respondetur quod animalia sunt magis terrea aut aquæ, quia ignea aut aërea, quod ex eo patet quod animalia in aëre non possunt diu volando permanere, quod ex elementorum inferiorum dominio euenire constat, ideo omnibus animalibus naturale est in istis inferioribus elementis viuere, & si ad tempus in aëre sint, & hac ratione etiā in igne viuere non possunt, maximè quia cum ignis sit ita actiuis si in eo viuere ratione tantæ actiuitatis diu viuere non possunt. Nec verum est Salamandriam in igne naturaliter viuere, sed solum in eo per aliquod tempus perseverat, & conseruatur ob suam nimiam frigiditatem & rigiditatem, vt docet Plinius lib. 10. naturalis hist. c. 77. vide de hoc S. Tho. in 4. d. 44. q. 3. art. 1. quæst. 3. ad tertium, & Arist. in 4. Meteororum lect. 7. apud D. Tho. vbi ait; Et in terra & in aqua animalia solum sunt, in aëre autē & igne non sunt, quia corporum materia hæc, vbi secundum aliquos errorem impugnat quorundam Platoniorum, qui posuerunt quædam animalia viuere in aëre & in igne, vt dæmones, qui vt Apuleius ait, sunt animalia, & in duplici differentia quoniā alia sunt animalia, & hæc sunt & viuunt in igne; alia vero sunt corpore aërea, & hæc viuunt in aëre vnde Apuleius inquit; Dæmones sunt animalia rationalia corpore aërea vel ignea tempore æterna. Cæterū de intelligentia loci Aristot. vide S. Tho. qui de hac re & etiā de Salamandra ibi mentionem facit.

A D Vbitatur autem in solutione, Vtrum detur aliquod elementum purum. Hac in re est sententia aliquorum quod sicut materia nunquam inuenitur nisi vt pars compositi, sic nec elementum nisi misti pars, & vt materia semper formæ est conianctā, sic elementum semper misti subest. Quod persuadent hoc signo. Nam Aristot. ex parte materiæ tria principia fecit videlicet subiectum primum, prima contraria, & elementa: vt igitur materia nunquam absque contrarijs, & contraria nunquam absque elementis, ita neque elementa erunt absque mixtura; elementa igitur esse non possunt nisi sint partes mistorum. Et sic elementa pura concedunt, sed non seorsum ab ipsijs mistis. Sed de hac opinione iam sumus alijs loquuti. Alchymici autem affirmant nullum esse elementum purum nec in substantia nec in qualitate, imò omne esse mistum in istione elementaria, dicit tamē elementum non quidem simpliciter, sed à prædominio. Hanc positionem videtur sequi Auicenna vt Auerrois dicit. 1. de Generatione Commento vltimo, & eam videtur sequi Auerrois ipse etiam secundo de Anima Commento 115. Addunt tamen quod fieri potest, vt elementum purum extrahatur ex quolibet misto, imò fingunt quintam essentiam ex quolibet misto extrahi posse. Probatur ista sententia. Primò, quia si esset elementum purum, haberet qualitatem in summo gradu, gradus autem summus est infinitus, quia qualitas est in finitè intensibilis, esset igitur elementum quale infinitum quod est impossibile, ergo. Præterea, quia ista omnia elementa, quæ iudicantur elementa, mista sunt, cum habeant saporem, qui mistis solum inest. Item, Terra in naturali dispositione est visibilis, ergo habet colorem. Item, de sensu & sensato dicitur, quod omnia corpora colorem participat, ergo & elementa, imò Aristot. in lib. de coloribus, elementis colores attribuit vnde dicitur quædam esse albā, & communiter dicitur quod aqua est dulcis, ergo omnia elementa sunt mista; nam color non potest esse sine mixtione, si quidem causatur ex temperatura quatuor qualitatum. Alij autem duri quatuor elementa pura putant. Terra enim pura (inquit) est prope centrū, ignis purus prope cœlum, aer purus prope ignem, aqua pura in medio mari. De hac re habemus etiam doctriinā Aristot. in hoc cap. 3. tex. 20. vbi inquit, quod elementa quæ nos sentimus non sunt pura, sicut ignis quem sentimus non est purus, neque aer, neque aliquod aliorum, sed vnum quodque est mistum, simplicia tamen elementa sunt similia istis quæ videmus non tamen eadem. V. g. id quod est simile igni putā flamma non est ignis, sed ignea, est enim flamma spiritus siccus ardor, vt dicitur in 1. Meteororum. Et quod est simile aëri non est aer sed aëreum, & similiter de alijs. Probat autē Aristoteles hanc sententiam ista ratione. Nam elementa pura

debent esse immista, sed ignis qui circa nos est & aqua non sunt huiusmodi & similiter de alijs, ergo. Probatur minor. Nam ignis iste est quædam superabundantia caliditatis, sicut glacies est quædam superabundantia frigiditatis. Coagulatio enim & arsis sunt quædam superabundantia, hæc quidem frigiditatis in glacie, hæc autem caliditatis in igne circa nos existit. Si igitur glacies est coagulatio humiditatis & ignis est superabundans arsis calidi & sicci, utrumque eorum à temperamento missionis recedit, ac sic non sunt simplicia & immista sed potius impura. Licet autem quod hic asserit Arist. multum dicant non ex propria sententia, sed Empedocles asserere, multi tamen interpretes gravissimi Arist. dicunt hæc dississe secundum suam propriam sententiam, & D. Thome vttrâq; expositionem sequitur. Et certè hæc secunda magis est ad mentem Arist. tum quia hanc eandem sententiam tenet ipse Arist. ex propria sua sententia in. 1. Meteororum. c. 4. vt patebit legenti textum, & cõstet ex dictis à nobis in solutione ad quartum procedens argumetum: tum etiam quia optimè continari potest sequendo istam expositionem textus iste cum reliquis. Declarauerat enim Arist. & ostendat ex combinatione quatuor qualitatum tangibilem, & ex opinione antiquorum Philosophorum tantum esse quatuor elementa & non plura nec pauciora. In isto autem text. 2o. respondet taliter cuidam obiectioni, quæ contra hanc sententiam fieri poterat. Videtur enim qd sunt plura quam quatuor, ignis enim carbis, ignis sarrum, aer calidus, aer frigidus, aqua dulcis, aqua amara, terra alba, & terra nigra, elementa sunt distincta ab elementis puris & simplicibus, quæ nihil horum includunt, ergo sunt plura quam quatuor elementa. Huic obiectioni respondet Philosophus quatuor esse elementa simplicia hæc enim numerata non elementa, sed mista saltem imperfectè numero participant. Nam ignis purus non est qui in istis inferioribus est, sed est similis illi, & sic de alijs. ¶ Pro intelligentia huius difficultatis aduertendum est, qd elementum esse purum potest dupliciter intelligi, vno modo substantialiter quia suæ substantiæ non est alia substantia admixta, sed habet tantam suam formam simplicem. Alio modo qualitatiue in sua naturali dispositione, cum habet eas solum qualitates quas & quales potest talis elementi natura. Et eisdem modis dicitur impurum per oppositam rationem. ¶ Dicitur igitur primo. Loquendo de elemento puro substantialiter, omnia quatuor elementa sunt pura & immista, id est, non conuicta & mista eum alia substantia. Ita conclusio probatur. Primo. Possibile est dari huiusmodi elementa hoc modo, imò id pertinet ad maximam perfectionem vniuersi, ergo de facto sunt. Probatur consequentia, quia alias vniuersum non esset perfectum. Secundo. Mistum est tale, quia in eo dantur virtutes elementorum, ergo

A etiã debent dari elementa pura, ex quorum virtutibus mista cõponantur. Tercio. Quia elementa habent formã & non misti, ergo simplicem, ergo dantur elementa pura. ¶ Dico secundo. Elementum ignis & terræ absq; dubio etiam sunt pura non solum substantialiter, sed etiam qualitatiue. Itaq; non solum habent formam substantialem simplicem, sed etiam eas qualitates immistas quas eorum natura exposcit. Aduerte primò, qd de elementis istis loquor non prout sunt communiter in istis inferioribus, sed prout existunt in suis locis naturalibus, & sic etiã loquuti sumus in precedenti dicto, & loquimur etiã in sequenti. Aduerte secundo, qd de igne existit in propria sphaera secundum omnes suas partes verificatur qd sit purus etiam qualitatiue, cum enim sit actiuissimus, nullam patitur neq; alieni corporis, neq; qualitatis commixtionem. De terra vero non id verum est secundum omnes suas partes: nam secundum superiores miscetur cum aliis quibus qualitibus extraneis propter eius minimam actiuitatē. At tamen quia etiam habet magnã immobilitatē, non est dubium, quin aliquæ partes ipsius saltem intertæ maneant puræ & immistæ. Probatur ergo nostrum dictum. Etenim cõbinatio calidi & sicci pura est possibilis, & frigidi & sicci similiter, ergo talis combinatio debet in rerum natura reperiri. Inconueniens enim maximum videtur, qd aliquid per naturã possibile non existat saltem in specie. ¶ Tercio dico qd probabile est in medio mari purã esse aquã & in medio aere purum aerem etiã qualitatiue, licet etiam oppositum non omnino de istis duobus elementis improbabile iudicet, primum tamen probabile reputo propter rationē factã pro precedenti dicto. Probatur tamen secunda pars. Mare enim suo motu inuicem confundit partes, sursum deorsumq; vertit, aer etiam facillimè est mobilis, ac sic partes istorum elementorum nunquam per multum tempus in eodem loco permanēt, ac sic semper admiscetur cum aliis quibus qualitibus externis. ¶ Quarto dico. Elementa in istis inferioribus sunt semper impura, quia habet admixtas aliquas qualitates inefficientes istorum naturas, & hoc modo Arist. dicit in presenti qd elementa sunt mista, & id ipsum voluit dicere in. 1. Meteororum. c. 4. vt supra diximus ad quartum argumētum. Nec tamen ob id intendit negare, qd sit possibile esse purum elementum, vel qd nullibi reperatur purum, sed solum docet qd impura contingit esse elementa. Et per hoc patet & ad quod principale argumentum, & ad omnia alia facta pro sententia opposita, tantum enim probat elementa habere colores, sapores &c. non in suis locis & vt sunt pura & simplicia, sed vt sunt cõmixta eam qualitibus extraneis. Ad istud autem qd dicitur elementum purum in qualitate esse infinite intentum, respondetur facile qd qualitas omnis ex natura sua certum sibi intentionis terminum exposcit, nec

scit, nec dicitur summus gradus, quia est infinite intentus, sed quia ultra intendi non potest.

Q V Æ S T I O II.

¶ Vtrum ignis sit maxime calidus, aer maxime humidus, aqua maxime frigida, & terra maxime sicca.

ARguitur primò pro parte affirmatiua. Nam Arist. hoc videtur expressè asserere in hoc cap. tex. 23. exponēs quæ qualitas in quolibet elemento dominatur, inquit, sed tñ simpliciter quatuor entia vniuersi vnũquodq; est. Terra quidem enim sicci magis quam frigidi. Aqua autem frigidi magis, quam humiditatis. Aer autem humiditatis magis quam caliditatis. Ignis autem magis calidi quam sicci. Quæ locū exponēs inquit D. Tho. Elementa cum sint quatuor, & quodlibet habeat duas qualitates, non tamen habet eas æqualiter, sed vnũquodq; est vniuersi, id est, in vno quoque dominatur vna, sicut in terra magis dominatur licetas quam frigiditas. In aqua magis frigiditas quam humiditas. In aere magis humiditas, quam caliditas. In igne vero magis dominatur caliditas, quam siccitas, ergo & secundum Arist. & secundum D. Tho. qualitates istæ conueniunt elementis eo modo quo in titulo quæstionis numerate sunt. Confirmatur ratione. Igni enim datus est calor, qui est prima actiuarum qualitatum, ergo in secundo ordine debet sumi prima passiuarum, scilicet, humiditas in aere, tertio loco altera actiuarum, scilicet, frigiditas in aqua, & quarto siccitas in terra. ¶ Arguitur secundo, & probatur qd ignis sit summe calidus. Nam calor cõpetit alicui in summo, & non nisi igni, quoniam reliqua omnia cõstet ab extrinseco calefieri, ergo. Item ignis est summe leuis, ergo summe calidus. Patet cõsequentiã, quia leuitas causatur à calore, ergo. Itẽ, rationabile est perfectissimam qualitatum primarũ perfectissimò corporum elementarium conuenire, sed calor est perfectissimus & ignis perfectissimũ corpus, ergo rationabile est illi conuenire. ¶ Arguitur tertio, & probatur qd aer sit summe humidus. Nam aeri conuenit aliqua qualitas in summo, & non calor, ergo humiditas. Probatur consequentia, nam combinatio humiditatis & calidi conuenit aeri. Item, nam humidum secundum diffinitionem Arist. hic est quod proprio termino nalet terminabile est, bene autem alieno, hæc autem diffinitio videtur magis aeri cõpetere quam aqua. Aer enim magis quam aqua funditur, & magis diffinit. ¶ Item probatur hoc ex effectibus. Quæ enim sunt humida dominio aeris sunt humidiora aqua, vt patet de oleo, & alijs vniuersis, ergo aer humidissimus omnium est. ¶ Arguitur quarto, & probatur qd aqua sit frigidissima. Nam aqua habet aliquam qualitatem in summo, & non calorem, neque humiditatē vt patet ex dictis,

A neq; etiam siccitatem vt experientia constat, ergo frigiditatē. Item, si cæteris partibus manus aut totũ corpus superponatur terræ vel aqua, magis infrigidabitur in aqua quam in terra, ergo aqua frigidior est terra. Itẽ, aqua maxime contrariatur igni, sed ignis est maxime calidus, ergo & aqua maxime frigida. ¶ Arguitur quinto, & probatur qd terra sit maxime sicca. Nam terra habet aliquam qualitatem in summo, & non calorem, neq; humiditatē, neq; frigiditatem, vt patet ex dictis, ergo. Itẽ, quia terra maxime termino proprio terminatur, ergo est omnium elementorum siccissima. Item est grossior & est durissima, ergo siccissima. Item, qualitas formalior & actiuor debetur elemento formaliori & actiuori, ergo elemento materialiori debetur qualitas materialior & minus actiua, sed terra vt constat, est elementum materialius, at siccitas inter qualitates minime actiua, ergo. Item, terra est in vltimo animalium, debuit ergo esse æssimata ipsorum natura, sed frigiditas est aduerfissima vitæ animalium, ergo terra profecto esse se non est frigidissima. Item, probatur hoc ex effectibus. Animalia enim terrena sunt calidiora multo aquaticis, illa enim sanguinem habent, hæc ipsò carent, ergo terra non est frigidissima. Item, in sacra Scriptura terra vocatur arida, ergo. ¶ Propter hæc argumēta, omnes serè Philosophi tam moderni, quam antiqui affirmatiue respondēt huic quæstioni: & dicunt eo modo conuenire elementis qualitates in summo, quo in titulo quæstionis sunt numerate, scilicet, igni summa caliditas, aeri summa humiditas, aqua summa frigiditas, terra summa siccitas. At vero S. Tho. in hoc loco super tex. 23. alia via procedit. Etenim igni duas in summo qualitates attribuit, caliditatem, scilicet, & siccitatē: aeri nullam in summo (facit tamen cum calidi & humidum.) Aqua humiditatem in summo: terra vero frigiditatē. Quam sententiam tenet etiam Albertus Magnus in hoc. 2. lib. traet. 1. c. 1. 2. & etiã Auicenna, vt ipse Albertus refert. Aliquit tamen iuniores volunt D. Tho. sententiam cum priorè conciliare. Distingunt enim de frigiditate, & dicunt, qd sicut calor est duplex: est enim calor elementaris, qui destructiuus est, ab ipsoq; prouenit elementis: est etiã calor coeli viuificus, qui in his inferioribus à celo prouenit: ita etiam frigiditas duplex est. Alia elementaris, alia cælestis. Elementaris est intrinseca, quæ conuenit elemento ratione sui forme. Cælestis vero est extrinseca ex influxu corporis cælestium. Quam distinctionem accipiunt ex Agudio super tex. 23. huius libri. Hoc posito, dicitur terrã esse magis frigidã quam aquam frigiditate extrinseca & cælesti: & hoc modo exponit D. Tho. frigiditate vero intrinseca & elementari patet aquã esse frigidiorẽ terra, & D. Tho. hoc modo non est loquutus. Cæterum de hac distinctione quantum

veritatis habeat ex dicendis patebit; Sed breuiter modo contra eam arguitur. Quia licet ipsa esset bona, & per eam concordari D. Tho. posset quantum ad id quod assensit de frigiditate respectu terræ & aquæ; tamē in alijs in quibus D. Tho. ab autoribus qui tenent priorem sententiā dissentit, difficile videtur velle illū cū illis per eam conciliare. ¶ Augustinus Niphus hic putat quod libet elementū limitare sibi vtraq; qualitates in summo, si tale elementum sit in naturali dispositione constitutum, & tunc ait, q nec aer est humidior aqua, neque e contra, neq; terra est frigidior aqua neq; e conuerso, & sic de alijs. Et ad Arist. qui oppositū videtur hic dicitur; respondet, q vult alteram inesse magis, hoc est, per prius, vt aer per prius humiditatem, aquæ frigiditatem, & de cæteris idem ait; vnde elementa secundum eum sunt æqualiter talia, vt quæcunq; frigida æqualiter frigida, quæ æquæ; humida æqualiter humida, quæ cūq; sicca æqualiter sicca, quæ cūque calida æqualiter calida sint, non tamen eodē ordine, nam ignis primò calidus, aer primò humidus, aqua primò frigida, terra primò sicca. De falsitate huius opinionis in quæst. sequenti dicemus. ¶ Pro intelligentia tamē huius quæstionis sit prima conclusio. Probabiliter sustineri potest prima opinio recitata, scilicet, q igni conuenit summa caliditas, aeri summa humiditas, aquæ summa frigiditas, terræ summa siccitas. Hanc cōclusionem assero, tum propter autoritatem tot & tantorum virorum, qui eam tenent; nullus enim fere est, qui de hac re scripserit, qui ita non ferperit præter vnum D. Tho. & Albertum, tum propter eorum rationes, quæ sunt satis efficaces, tum etiam quia ista opinio maximū habet fundamentum in Aristot. vt patet ex textu allegato in primo argumēto à principio quæstionis proposito. Imò & Ambros. lib. 4. Examer. c. 4. eam sententiā sequitur cū Basilio Homil. 4. Examer. quæ citat, & videtur approbare S. Tho. 1. p. q. 69. arti. 1. ad quintum. Nihilominus sententiā S. Tho. quam hoc in loco tenet magis mihi placet. Pro cuius confirmatione sequentes conclusiones statuo. ¶ Secunda conclusio. Ignis est summè calidus. In hac conclusione omnes conueniunt, & satis patet argumentum secundū. Quod confirmatur, nam caliditas est vna de primis qualitatibus, ergo conuenit alicui elemento primo, & manifestum est q non terræ & aquæ, nec etiam aeri, quia non conuenit ei in summo, ergo igni. ¶ Tertia conclusio. Aeri conuenit caliditas & humiditas, neutra tamē earum in summo. In prima parte huius conclusionis omnes cum D. Tho. cōueniunt, quia eam expresse hic tenet Arist. cæterum de secunda parte est dissensio. Etenim eam tenet D. Tho. & autores primæ opinionis eam negant: nihilominus tamē modo supponatur in quæst. sequenti ratione D. Tho. probanda. ¶ Quarta conclusio. Aquæ cōuenit humiditas

A in summo. Imprimis hanc conclusionem expresse tenet Aristot. 4. Metheor. tex. 29. lect. 7. apud D. Tho. vbi ait q aqua proprijsimè est humidā; & in hoc libro infra tex. 49. idipsum adhuc expressius asserit. Ait enim hæc verba. Aqua vero quia cuncta mista oportet quidem esse terminata, sed sola aqua inter simplicia bene terminabilis; volebat Arist. hoc loco probare aquā inesse mistis & probat hac ratione, quia oportet mista esse terminata, sed omne terminatum est aqua, vel aquam habēs, ergo. Ecce vbi Arist. dicit q aqua inter omnia simplicia est bene terminabilis, quæ est diffinitio humiditatis & quod omnia terminata ad ipsam debēt reduci tanquam ad primū terminabile. De quo vide super illum textum. Hanc etiam cōclusionem tenet Galenus, qui aquam humidissimam fatetur, non aërem. Dicit enim in lib. 1. Pharmaco. Aliud primam humidum præter aquam fateri videtur valde vanum, & lib. 1. de complexionibus summū humidum dicit aquam. Probat tamen ratione D. Tho. Primò. In aqua est frigiditas faciens ad se fluere humidum, caliditas autē aëris non facit ad se fluere humidum, ergo aqua est magis humida quàm aër, ac per consequens est summè humida. Confirmatur. Calor resoluit humiditatem, frigiditas comprimit, ergo cum aër sit calidus secundum naturam minus humiditatis secum compatitur. Probat secundò conclusio. Nam sensibilia per sensum debemus iudicare. At manifestum est omnibus habētibus sensum tactus, q aqua humidior est quàm aër. Confirmatur. Nam experientia manifestum est hoc ipsum: nam aqua magis humectat, quàm aër, cum illa madefaciat & nō aër, imò aliquādo exsiccat, ergo aqua est humidissima imò & nomen ipsum humor desumptū est ex eo q ex aqua quæ circa terrā est, eleuātur vapores. Confirmitur secundò. Quia tempore pluuiarum dicimus aerem esse humidiorē, ergo. Ad hoc argumentū respondent aduersarij distinguendo de humido. Dicūt enim q sicut calidus dupliciter dicitur aliquid, vt colligitur ab Arist. 2. de partibus animal. ca. 2. vno modo quia intensiorem habet calorem sicut flamma calidior est ferro nondum facto igne; altero modo calidus ab actione, quia magis calefacit & comburit, potest que esse, vt ibi dicitur, quod minus calidū modo priorī sit calidius modo posteriori, vt notum est in flamma & ferro candentē; ita & humidius dupliciter, vno modo quia habet in se intensiorem humiditatem inherētē, alio modo quod magis humectat, quāuis sit minus intensum. Et ita dicunt, q aër est humidissimus intensiue, nō tamē in humectando, sic enim aqua est humidior; non enim actiuitas maior, vt nos & supra in lib. 1. diximus, sequitur semper maiorem intensiuem. Licet autem hæc distinctio bona sit & a nobis recipiatur, non tamē per eam argumēta nostra suffi-

cienter

cienter soluantur facta pro ista cōclusionem in qua dicimus aquam humidissimam esse non solum in humectando, sed etiam intensiue. Quod probatur. Imprimis, quia humiditas aëris intensiue dicitur, ergo nō est summa humiditas. Antecedens experientia ipsa competūt est. Etenim in hyeme cum facit pluuiosum tempus absq; dubio aër intensior est in humiditate quàm in æstate cum tempus est calidissimū aqua tamen semper æqualiter apparet humidā, ergo. Deinde, aër habet aliquā caliditatem secundum omnes, ergo euaporat humiditatem aëris, ac sic non relinquit eam in eo ita intensam, sicuti in aqua, in qua propter frigiditatem coniunctam cum ipsa humiditate magis intensā & radicata relinquitur ipsa humiditas. Confirmatur, nam illa humiditas erit intensior in aliquo subiecto, in quo habuerit dispositiones magis aptas, & accōmodatas suæ naturæ, at quis dabitur humiditati aptiorem dispositionem esse frigiditatem quàm caliditatem? Sed frigiditas est in aqua cum humiditate, & caliditas in aqua, Item, aer exsiccat, ergo in intensiōne nō est summè humidus. Neq; valet dicere, q aer exsiccat per accidens ratione caliditatis, quam habet, tum quia eadem ratione deberemus dicere, q aqua etiā exsiccat per accidens ratione frigiditatis quā habet quod nullatenus facit, sed aqua & frigiditas etiam humectat, tum etiā quia quādo aliqua res est summè talis oppositū eius neq; per accidens potest ei conuenire. Sicuti ignis, quia est summè calidus licet aliquando nō habeat ita magnam actiuitatem sicut id quod non habet tam intensum calorem sicut ipse, nihilominus tamen implicat q ignis quāntūcumque in materia rara existens aut per se aut per accidens frigiditatem aut humectat, ergo si aeri summa humiditas conuenit, neq; per se neq; per accidens poterit conuenire exsiccare. Summa enim humiditati repugnat & aduersatur omnis modus siccitatis. Præterea, probatur ista conclusio bono argumento. Nam illa qualitas conuenit elementū in summo secundum quam remanet in misto, at aqua manet in misto per humiditatem tāquam per virtutē suā & non per frigiditatem, ergo. Maior patet. Nam cum elementū debeat manere secundum suam virtutē in misto absq; dubio debet manere secundum illam quam sibi vt propria determinat, nam si secundum illam in qua cum alio elemento symbolizatur maneret, certē tale elementū, neq; secundum substantiā, neq; secundum virtutem suam remaneret. Minor autem probatur. Nam vt omnes conueniunt & nos etiam sæpē iam diximus in cholera dominatur ignis & eius qualitas, scilicet, calor, in sanguine aer, in phlegmate aqua, in melancholia terra. At verò phlegma est omnium quæ sunt in homine, non frigidissimum, sed humidissimum, ergo. Confirmatur. Nam aquatilia vt pisces absq; dubio sunt humidiora quàm volatilia vt aues, & tamen etiā absq;

A dabio vt nullus nisi proteruire velit, negare potest q in piscibus magis prædominatur aqua, quā aliquod aliud elementū, & in auiibus magis prædominatur aer quàm aliquod aliud elementū, ergo propria qualitas aquæ est humiditas, & nō aeris. Confirmatur secundò. Nam pisces sunt humidiores omnibus viuētib; & sunt maxime phlegmatici, ergo & humiditas maxime cōuenit aquæ, quæ prædominatur in eis, & etiam phlegma est humidissimum omnium quatuor humorū. Certē hoc argumētum maximi videtur ponderis ad corroborandam istam conclusionem. Alia argumenta pro ea fieri poterant, sed hæc sufficētiè præcipuè cū ex sequenti conclusionem & solutione argumentorū multæ aliter rationes pro ea deduci possint. ¶ Quinta cōclusio. Terræ conuenit frigiditas in summo. Hanc cōclusionem tenet Auicenna libro suo de celo. c. 16. & Albert. Magnus vbi supra. Probat ratiōne Diui Thomæ. Frigiditas causatur ex distantia ab orbe sicut caliditas ex propinquitate. Sed terra inter omnia elementa magis distat à celo, ergo necessarium est q ipsa sit frigidissima inter omnia elementa. Pro huius rationis intelligentia notandū q elementa participant calorem & frigus secundum accessum, & recessum ad corpora cœlestia, ita vt quod elementū magis accedit ad corpus cœlestē sit calidius, & quo magis recedit sit frigidius. Cuius ratio est. Nam corpus cœlestē maxime Solare est primum fons totius caloris & ratione motus velocissimi & ratione propriarū qualitatū. Quod adeo verum est vt Anaxagoras putauerit, sicut refert Aristot. in 1. lib. Metheor. tex. 13. i. 4. & 15. lect. 4. apud D. Tho. cœlum esse ignē, & hæc ratione vocatum fuisse Æther à verbo Græco *aitheer* quod significat vrere, eo q creditur superiora corpora plena esse igne. Quod quidē licet sit falsum: etiam si cœlum esset ignis, olim iam annihilatum esset vnunquodq; aliorū elementorū, vti b; argumētatur Arist. contra hanc opinionem, hoc tamen certissimum est cœlos esse primum fontē & originē vnde omnis calor qui in elementis est oritur, & dimanat. Quod ex aminare perfectē non pertinet ad præsentem disputationem, sed de hoc agitur vel in illo loco ex. 1. Metheor. vel in. 2. de celo, quare modo supponatur & ex eo supposito explicatur vis rationis D. Tho. quæ certē maxima est pro ista conclusione quæ in hoc consistit. Terra maxime distat à celo inter elementa, ergo est frigidissima. Probat consequentia, quia vt dictum est cœlum tum lumine & motu est causa caloris, vnde elementum sibi coniunctum est calidissimum. At verò id certissimū est, q virtus cuiuslibet causæ est minor in remoto, quàm in propinquo, ergo id quod est remotissimum à celo frigidissimum omnium erit. Confirmatur. Nam constat in partibus magis distatibus à Sole, & quæ viciniores sunt polis tantam esse frigiditatem

esse frigiditatem, vt non possit esse ibi habitatio, & maris aquae congelantur, imò in hyeme ideo tantum frigus est, quia sol à nobis maximè recedit, & ita quanto magis postea in vere ad nos appropinquat, tanto calor magis ac magis in dies crescit illa, ergo quae magis distat à sole frigidiora sunt. ¶ Ad hoc argumentū triplex solutio à varijs assignatur. Prima est Aliberti de Saxonia. q. 4. qui dicit, quòd Arist. loquitur in isto cap. de qualitatibus virtualibus, cum singulas singulis tribuit elementis, & sic soluit argumentum quod terra est quidem frigidissima frigiditate actuali, aqua verò frigiditate virtuali. Sed iam ostensum est in praecedenti capite. q. 3. huiusmodi virtuales qualitates non dari in elementis. Quare haec solutio iam non habet locum. ¶ Secunda est Aegidij, quam multi sequuntur, qui dicit quod terra frigiditate caelestis est frigidissima vt argumentum probat, frigiditate verò elementari ipsa aqua est frigidissima. Iam in principio huius quaest. exposuimus istam distinctionem de frigiditate caelesti & elementari. Sed certe ista distinctio non euacuat vim argumenti. Etenim cum illa frigiditas sit qualitas producta ab ipso caelo in terram, iam eadem ratione minor deberet esse in terra, quam in aere, quia cum terra maximè distet à caelo, minorem in ea causare debet effectum, quia vt dicebamus in argumentò principalis agentia minus agunt in remotiora. Neque ualeat dicere, vt quidam exponit Aegidij, quod ista frigiditas dicitur caelestis, non quod producta sit à caelo, sed quod relicta sit à caelo non tantum calefaciente propter maiorē distantiam, vt terram esse frigidissimam hoc modo, non sit aliud quam terram non ita calefieri à caelo ob distantiam, quia ista expositio est expressè contrarium Aegidij vt patebit legenti ipsum. Ponit enim quod sicut sunt duo calores alter caelestis, alter elementaris qui sunt diuersae rationis, ita sunt duae frigiditates altera caelestis, altera elementaris diuersae rationis, & quod frigiditate elementari aqua est frigidior, caelesti verò terra. Quomodo cumque tamē ipsa distinctio intelligatur argumentum nullatenus soluitur, vt patebit ex his quae modo contra tertiā solutionem dicemus. ¶ Haec est, quae omnes huiusce tenoris assignant, scilicet, quod frigus dupliciter potest conuenire terrae, aut ex natura sua aut ab extrinseco. Etenim istae qualitates elementorum non sunt in elementis à caelo impressae, sed propriae formas & naturas consequuntur, ob idque terra est sicillissima, quia naturam propriam ipsius siccitatis sequitur, at verò frigiditas quia conuenit ei ab extrinseco non est dicenda propria ipsius. Sed contra hanc solutionem & praecedentem arguitur primo, Nam influentia caelestis, cuius est rem in suo loco naturali conformiter ad eius naturam conferuare, etiam ab extrinseco sit, proportionatur tamen naturae rei, & id quod causat in re constituta in suo loco naturali dicitur naturale ipsi rei, ergo si influentia conseruatua terrae est frigidissima vt potest ab eo remotissima, natura terrae summam exposcet frigiditatem, vt sic cuncta ab auctore naturae sint suauiter disposita. Confirmatur. Nam si illa frigiditas quam dicitur causari ab extrinseco non esset naturalis terrae, quomodo ipsa tanto impetu in centrum tenderet non enim mouetur elementa in sua loca nisi propter proprietates coelestes, & qualitates conseruatiuas perfectiori modo ibi inuentas. Secundo, Nam combinatio qualitatuum quae conueniunt terrae est siccitas & frigiditas, ergo iam ex natura sua conuenit terrae frigiditas & non solum ab extrinseco. Tunc quaero. Aut per distantiam terrae à caelo ista frigiditas inceditur in summum & efficitur maior quam frigiditas aquae, vel producitur alia de nouo, non potest dici hoc secundum quia iam tunc duo accidentia eiusdem speciei essent in eodem subiecto. Si verò dicitur primum, ergo iam frigiditate elementari terra est frigidior quam aqua. Confirmatur. Nam ipsi dicit, quod frigiditate ab extrinseco terra est frigidior aqua, sed in terra non est nisi unica frigiditas eiusdem speciei cum frigiditate aquae, ergo absolute frigiditas terrae est maior. Ex his satis manent haec solutiones impugnatae, quare eis relicti, probatur secundo principaliter conclusio. Nam ignis & terra sunt elementa inter se distincta, & adinueniunt contraria, ergo opponuntur in qualitatibus contrarijs, quia cum sint substantiae si habent aliquam oppositionem, & contrarietatem, in qualitatibus contrarijs esse debet. At verò qualitas ignis est calor, ergo qualitas terrae est qualitas ei opposita, scilicet, frigiditas. Maior autem probatur ex Arist. 2. de caelo tex. 1. s. ubi probat ignem esse hac argumentatione. Terra est, ergo ignis est. Probatur consequentia. Contrariorum enim si alterum in natura existit, & alterum necesse est vt existat, at verò ignis & terra sunt contraria, ergo. Haec Arist. ergo iam secundum eum terra & ignis sunt contraria. Ad hoc argumentum aliquis respondere possit, quod terra & aqua maximè distat & sunt contraria secundum contrarietatem sitas in quantum unum est grauisissimum, & aliud leuissimum & sic loquitur Arist. in isto loco; ceterum non sunt contraria secundum qualitates primas, de quibus nunc est sermo, imò secundum istas potius ignis contrariatur aquae, & terra aeri, quod expresse asserit Arist. infra in hoc 2. lib. textu. 4.9. ubi dicit haec uerba. Aer autem & ignis quoniam contraria sunt terrae & aquae, terra quidem aeri, igni verò aqua contraria est, vt contingit substantiam, substantiae contraria esse. Hoc expresse Arist. dicit autem vt contingit substantiam substantiae contrariam esse, vt doceat elementum contrarium esse elemento prout ratione qualitatuum contingit substantiam esse contrariam substantiae. Ex quo loco validè desumitur argumentum contra quartam & quintam hae conclusionem quod sunt contra Aristotelem. Nam in isto loco asserit quòd ignis

ignis contrariatur ratione qualitatis aquae, ergo A qualitas ignis est contraria qualitatis aquae, sed qualitas ignis est calor, ergo qualitas aquae est frigiditas. Itae enim sunt contrariae qualitates. Rursum. Aer contrariatur terrae, ergo terra & aqua sibi determinant reliquas duas qualitates contrarias, hoc autem est directè contra illas conclusiones, ergo. ¶ Nihilominus tamen licet iste locus Arist. sit vrgentissimus arguitur contra solutionem datam. Imprimis, nam D. Tho. super illum locum de caelo inquit. Ignis & terra sunt contraria quia maximè distant secundum contrarietatem sitas, in quantum unum est grauisissimum & aliud leuissimum: quantum verò ad alias qualitates ignis etiam maximè contrariatur aquae sicut calidissimum frigidissimo, ergo secundum D. Tho. licet Arist. loquatur de contrarietate ignis & terrae secundum sitam, nihilominus etiam sunt contraria secundum qualitates primas. Secundo arguitur ratione. Nam grauitas, & leuitas cum sint qualitates tangibiles contrariae debent reduci ad primas qualitates contrarias, sed leuitas in igne consequitur ad summum calorem, vt expresse ait Arist. in 2. de caelo, ergo grauitas debet reduci ad frigiditatem in summo, atque ita cum summa grauitas conueniat solum terrae, summa etiam frigiditas ipsi soli conueniet. Antecedens autem patet ex Arist. qui in 2. ca. huius libri omnes qualitates dicit reduci debere ad quatuor primas qualitates, caliditatem, frigiditatem &c. & manifestum est quod quilibet contrarietas qualitatuum tangibilium secundarum reduci debet ad unam contrarietatem primarum. v. g. Lubricum & aridum quae est vna contrarietas reducitur ad humidum & siccum, quae est altera contrarietas; impossibile autem est quod lubricum reducatur ad humidum, & aridum reduceretur ad calidum aut frigidum: quia istae qualitates secundae ideo inter se opponuntur, quia qualitates primae ex quibus efficiuntur habent contrarietatem; ceterum si vna reduceretur ad humidum, alia autem ad frigidum non inter se opponerentur, ergo. At verò leuitas in igne sequitur summum calorem, ergo grauitas in terra sequitur summam frigiditatem. Confirmatur primo. Grauitas summa sequitur summam frigiditatem, sicut leuitas summa summum calorem. Vnde ferrum, saxa, & similia, quae magne sunt grauitatis frigidiora sunt lignis & huiusmodi in quibus sine dubio viget calor, & maior leuitas, sed in terra est summa grauitas, cum moueatur in centrum, ergo & frigiditas summa. Confirmatur secundo. Calor & frigus sunt qualitates maximè contrariae, ergo per se primo conueniant maximè distantibus. Probatur consequentia, quia de natura & essentia contrariorum est maximè distare, quod radicaliter habent à naturis inter se maximè distantibus, quarum sunt proprietates. Antecedens patet, quia calor & frigus sunt magis actiua, & quae magis se ex-

pellunt. Confirmatur tertio. Quia grauitas & leuitas non possunt reduci ad alias primas qualitates nisi ad caliditatem & frigiditatem, ergo quibus conuenit summa grauitas & summa leuitas, conueniunt summa frigiditas, & summa leuitas. Ad Aristotelem qui oppositum videtur dicere in 2. de Generatione tex. 4.9. responderi, quod contrarietas elementorum potest considerari dupliciter vno modo in qualitatibus singulis; alio modo in combinationibus quas quodlibet elementum habet. Distinctio est Arist. ca. 4. huius libri tex. 2.4. Si consideremus contrarietatem in singulis qualitatibus tunc ignis contrariatur terrae, & aer aquae vt patet per rationes factas, & hoc modo non loquebatur Arist. ibi. Si verò consideremus contrarietatem combinationem tunc terra non opponitur igni, sed aeri, quia aer habet combinationem calidi & sicci, quae opponitur combinationi terrae quae est frigidi & sicci; frigidum autem & siccum opponuntur calido & humido. Rursum, ignis in hac ratione non opponitur terrae, sed aquae, quia aqua habet combinationem humidum & frigidum, ignis verò calidum & sicci, calidum autem & siccum opponuntur frigidum & humidum. Et hoc modo loquitur est Arist. Nam ibi uolebat ostendere quod aer & ignis inerant secundum suas qualitates in mistis, & probat hac ratione. Nam in quolibet elemento, vt probauerat in uerbis praecedentibus, sunt terra & aqua, cum ergo unum quodque miscibilium alteretur à suo contrario oportet & esse aërem & ignem: nam aer contrariatur terrae, & ignis aquae; generationes autem sunt ex contrarijs, & in mistis sunt extrema contrariorum, scilicet, frigidum & siccum (quae habet terra) & frigidum & humidum (quae habet aqua), necesse est reliqua inesse, scilicet, calidum cum sicco quae habet ignis, & calidum cum humido quae habet aer. Ecce quomodo Arist. expresse loquitur de contrarietate quae est inter elementa non secundum unam qualitatem quae habet, sed secundum combinationes qualitatum quas requirunt. Dicit enim quòd si in sunt altera extrema contrariorum necesse est & altera inesse, & per extrema exponit D. Tho. ibi frigidum sicci, & frigidum humidum, ergo ibi Arist. loquebatur de contrarietate quae est inter elementa secundum combinationes qualitatum, quae vnuquodque ex natura sua sibi determinat. Sed probatur tertio principaliter conclusio. Sentimus enim in profundissimis speluncis plus frigidis quam in tota aqua. Videmus etiam aquam conueniat vt quando congelatur excessus suae naturae congruunt vt quando congelatur excessus suae frigiditas est causa congelationis: imò ergo exposita debita dispositio aquae summa frigiditas. Confirmatur primo. Nam mista in quibus praedominatur terra sunt omnium frigidissima vt constat in cadutere & in Salamandra, & omnibus alijs animalibus multum terreis, ergo. Confirmatur secundo.

Nani

Nam planeta habens dominium supraterram est frigidissimum & sicum ita vt gelidū appelletur, super aquam verò est luna, quæ non est tantæ frigiditatis, ergo. ¶ Ad argumenta in principio questionis facta respondetur. Ad primum ex Arist. respondetur ex D. Tho. hic & Alberto Magno vbi supra, qd Arist. dum dixit terram esse magis siccā, aquam esse magis frigidam &c. non fecit comparisonē vnius elemēti ad aliud, vt esset sensus; Aqua est frigida super alia elementa, aer est humidus super alia &c. sed fecit comparisonem inter duas qualitates eiusdem elementi, ac si diceret. Acque nature magis proxima est frigiditas quam humiditas, & terræ siccitas quam frigiditas &c. cum quo bene stat terræ frigiditatem excedere frigiditatem aque. Respondetur secundò. Aristotelem comparasse aerem ad ignē cui immediatē subest, & quia sic habet rationem elementi passiuū tribuit illi magis humiditatem, quæ est qualitas resistitiua, non tamen summam humiditatem. A quam verò comparauit ad terram respectu cuius habet rationem superioris, & sic tribuit ei rationem agentis, & frigiditatem quæ est maximè actiua; terræ verò quæ imperfectissimum est elementum tribuit rationē passiuū, & resistētiam quæ magis conuenit ei quā reliquis elementis propter duritiem, & densitatem materię, & sic attribuit illi siccitatem aptiorem ad resistendum. At absolute loquendo maior est frigiditas terræ. Vnde consulto, vt arbitrator, nō dixit Arist. terrā esse maximè siccam, & aerem maximè humidum, sed dixit terrā magis conuenire siccam &c. & aerē fit non summè humidus &c. Quod colligi potest ex eo quia Arist. in alijs locis iam a nobis adductis in quarta & quinta conclusionē expressē dixit aquam esse primum humidū, & terrā primū frigidum, ergo hic non potest oppositū intendere. Ad D. autem Tho. respondetur qd statim in verbis sequentibus se & Arist. explicat. Ad confirmationem autem patet. ¶ Ad secundum argumentū patet ex secunda cōclusionē concedimus enim ei totum quod intendit. ¶ Ad tertium negamus qd aeri conueniat aliqua qualitas in summo. De quo in quæst. sequenti copiosius dicemus. Ad primā confirmationē imprimis respondetur qd secundum omnem opinionem idem argumentum fieri poterat de igne; nam ignis mollior est aere, & rarior, & termino alieno facillimè terminatur, non tamē est humidior, imò est omnibus elementis sicciior, vt dicemus in quæst. sequenti. Respondetur ergo ad argumentum & dicitur qd aqua est multo melius terminabilis aere; etenim vt ait Arist. in locis citatis, scilicet, in 4. Meteoror. lect. 7. apud D. Tho. & infra tex. 49. Aqua est primum humidum & primum interminabile, aer autē si tam facile terminatur est non quia habet humiditatem in summo gradu, sed quia eam habet in gradu excellēti, & ex alia parte

A quia est rariior aqua, raritas ista maximè iuuat eius interminabilitatem, non tamen propter hoc facilius terminabatur quàm aqua, quæ ex natura sua nullo termino est terminabilis, vnde & dicitur: Siccut aqua effusus sum in interiora eius: quod dicitur propter fluxibilitatem & interminabilitatem ipsius. Ad secundam confirmationem negatur qd vnetuosa vt oleū & pinguedo. sint magis humida quàm aqua, quod expressē asserit Arist. supra in 1. lib. tex. 90. vbi etiam ex diffinitione humidi id probat; quia, scilicet, humida quæ non sunt viscosa facilius terminantur alienis terminis quā quæ sunt viscosa, ergo sunt magis humida. Ad terciā conceditur antecedens, & negatur consequentia. Ad illā enim facillimè receptionē satis est qd habeat humiditatem in gradu excellenti. ¶ Ad quartum argumentum respondetur qd aqua habet humiditatem in summo vt patet ex dictis. Ad primā cōfirmationē respōdetur qd multo magis terra si in sua naturali dispositione reperiretur infriigidaret quàm aqua, quod experientia cōstat si quis in speluncam abditissimam intraret. Si tamē aqua modo magis infriigidat est quia ista portio terræ, quam inhabitat animalia, est redacta ab extrinseco ad certā temperiem, ita vt impediatur ab actione quam ex sua natura exerceret, si ab extrinseco nō sic impediatur. Ad secundam confirmationem patet ex dictis in quinta conclusionē. ¶ Ad quintum respōdetur qd terra habet frigiditatem in summo, vt patet ex eadē conclusionē. Ad primam & secundam & tertiam confirmationem respondetur qd probant siccitatem conuenire terræ in gradu excellenti. Ad quartam respōdetur qd eadē ratione probari possēt, qd aqua non potest esse apta ad vsū piscipiū; quare respōdetur qd animalia viuūt in superiori terræ portione, quæ per varias cœli influentias & aliorū elementorum mixtionem in vsū animalium est redacta ad quādam temperiem, vt in ea possint animalia commodè viuere. Et hoc est quod in præcedētī quæstione dicebamus qd terra secundum superiorem partem non est purum elementum, sed cōmixtum cum multis qualitatibus extraneis aliorum elementorum & cœli. Nos autem in tota hac quæstione loquimur de qualitatibus quæ elemētis secundum suam naturam in sua puritate conueniūt. Ad quintam confirmationem respōdetur qd animalia terrestria sunt calidiora aquaticilibus non in quantū terrestria, sed in quantum habent alias qualitates aliorum elemētōrū, scilicet, aeris vel ignis. Ad hoc autem vt terra vocetur arida non est necesse quod in summo sit sicca, sed satis est quod habeat siccitatem in gradu excellenti, quod nullatenus impedit vt sit in summo frigida. Et hæc de hac quæstione quam copiosius quam solet disputari, quia in hac parte Diuus Thomas etiam a suis discipulis deseritur.

QVÆSTIO III.

¶ Vtrum elementa habeant vtramque qualitatem in summo, an verò vnam tantum.

Arguitur primò, & probatur qd vtrāque habeant in summo. Quia si in elemento maneret vna qualitas extra summū esset remissa, at non potest esse remissa nisi admittione sue contrariæ, ergo tres qualitates inessent vni elemento, v.g. igni calor, siccitas remissa, & humiditas remittens, hoc autem videtur contra elementi puri naturam, ergo. ¶ Arguitur secundò, & probatur qd ad minus in quolibet elemento debeat esse vna qualitas in summo. Nam omnia elementa conueniunt ad constitutionem mixti, ergo in quolibet est vna aliqua qualitas in summo. Patet consequētia, quia si in aere non reperiretur humiditas in summo, sed in aqua, v.g. humiditas mixti nō reducitur ad aerē vt propriam causam, sed potius ad aquā. Imperfectum enim reducendum est ad perfectū illius generis, quod sita est, aer non pertinere ad cōstitutionem mixti. ¶ Arguitur tertio ad idē. Si in aliquo elemento nulla esset qualitas in summo, sequitur in eo esse omnes quatuor qualitates, hoc autē est falsum, ergo. Minor probatur, quia tunc esset mixtū, Probatur sequela. Si in aere non est humiditas in summo, ergo est in eo aliquid siccitatis; quantum enim deest subiecto de vno contrario tantum participat de altero. Rursus, idem aer nō est calidus in summo, ergo habet aliquid frigiditatis, & sic non secus quàm mixtū omnibus quatuor qualitatibus afficeretur. ¶ Arguitur quarto ad idē. Nam si in aliquo elemento non esset aliqua qualitas in summo, possent esse plurā quàm quatuor elemēta, hoc autem falsum est, ergo. Maior probatur. Ideo ponitur quatuor ab Arist. quoniam sunt quatuor combinationes possibiles primarum qualitātū; at si in qualibet illarum combinationū nō esset opus vnam qualitatem in summo constituere, possent cōfici aliq̄ combinationes idoneæ eadem ratione vt calor in summo cum humiditate, quia cum nō sunt contrariæ possunt esse simul, & frigiditas cum siccitate &c. & sic ponenda essent plura elementa, nam quælibet illarū combinationū suam exposcit elementum. ¶ Pro expositione quæstionis supponendū imprimis est singula elemēta in sua naturali dispositione constituta binas habere qualitates, disputatio vero modo est, vtrum vtramque; hanc qualitatem in summo habeat, an verò vnam tantū earū. ¶ An ignis tam siccus sit atque est calidus, an verò calidus sit in summo & siccus in gradu aliquo extra summū. Hæc in re Commentator variis est. Nā in 3. cœli comm. 67. expressē inquit, qd ignis non est ignis in actu, nisi in calore & siccitate, quæ sunt in summo, idē & in cæteris, atq̄ ita hic tenet

A quod quo dlibet elementum sibi limitat vtramque; in summo. At verò quarto Meteororum Com. 1. o. expressē vult oppositum, nullum, scilicet, elemētū limitare vtraq̄; sibi in summo qualitates. Quod probat etiam hæc ratio. Quoniam si in igne esset calor in summo, & siccitas in summo, similiter frigiditas in summo esset in aqua & humiditas etiam in summo non possent temperari adinice, neque inter se se misceri, quia vtrūque esset æquale alteri in contrarijs, & sic potentias ad miscendū haberēt æquales, & vna non possēt operari in aliā vt potēt sibi similem, ergo oportet qd siccitas in igne nō sit in summo, nec humiditas in aqua, sed qd vnu sit potentius alio, ac per consequens qd vnum eorum limitet sibi alteram in summo, & alterā in gradu remisso vt sic adinice agere & pati possent. Etenim vt ista sint, necesse est, qd sit vnum duorum elementorum fortioris virtutis in vna qualitate contrariarum, quā in suum comparat, si sit cōtrariū in duabus qualitatibus, vel si in vna qualitate tantum cōtrarij; vna debet esse potentior altera. Quod cōfirmatur ex eis quæ in illo textu inquit Arist. scilicet. Et frigiditas aque est maior quam calor aeris, & intensior, & ideo admiscetur aerī cū aqua, & temperatur. Et si essent æquales, & æquipotentias & parificaretur, non admiscerentur, nec temperarentur. Hæc Arist. in quibus verbis hæc sententiā videtur asserere. ¶ At verò huiusmodi diuisi sunt. Quidam enim sequuntur sententiā quam Commentator tenet in 3. cœli, scilicet, qd elementa vtramque qualitatem determinat sibi in summo, inter quos præcipuus est August. Niphus hic. Dicit enim qd quodlibet elementum in sua naturali dispositione constitutum limitat vtrasque qualitates in summo, alteram tamē per prius & essentialius. v.g. Ignis est in summo calidus & siccus, sed per prius & essentialius calidus quàm siccus, aer æqualiter in summo calidus & humidus, sed per prius humidus, & secundo calidus; & hoc per regulam Arist. in posterioribus, videlicet, qd quando duæ passionēs per se cōpetant, vni subiecto, necesse est vt ordine quodā competant, vt vna per prius, altera per posterius, nō enim possunt duo æque primo alicui inesse. Et per hoc explicat Arist. dicentem hic; Sed tamē simpliciter quatuor entia vnus vnumquodq̄ est. Terra quidem enim sicci magis quàm frigidī &c. Terra quidē magis sicci, hoc est, per prius & essentialius est sicca quàm frigida &c. Vnde verbum illud, magis, quāndocq̄ sonat per prius, quāndocq̄ verò intensius, hic verò sonat per prius. ¶ Alij verò ē conuerso sequuntur Comment. in 4. Meteororum dicentem quodlibet elemētū alterā tantum sibi limitare in summo, & alterā remissè, & hæc est sententiā communis quam ferè omnes sequuntur. Dicit itaque isti auctores ignem esse calidū in summo, & siccū in remisso; aerem humidum in summo calidū in remisso;

missio, aquam frigidam in summo, & humidam in remisso, terram verò sicca in summo, & frigida in remisso. Sed adhuc illi inter se sunt diuisi. Etenim multi eorum tenent qualitatem remissam manere absq; mixture contrarij, ne fateantur elementum esse mixtum. Hanc sententiam tenent Alexander 1. Meteoror. Com. 1 3. Albertus de Saxonia. q. 2. & multi alij. Altera sententia aliorum est, quòd elementa habet in sua naturali dispositione vnà qualitatem in summo alterã extra summũ, tamen est mixta cum cõtraria aqua remittitur. Itaq; qualitas remissa tantum habet de contraria, quãtum deceat illi vsq; ad summum gradum, vt si siccitas in igne est vt quinq; habet humiditatem vt tria, supposito quòd summa latitudo siccitatis sit vt octo. Quare secundum istos hæc est naturalis elementorũ dispositio, q̃ ignis est calidus summè, & siccus non summè, & sic in igne est aliquid contrarij, scilicet, humiditatis. Aer autem est summè humidus & non summè calidus, & sic aliquid frigiditatis habet. Est verò aqua summè frigida & non summè humida, & sic habet aliquid siccitatis. Est vltimò terra summè sicca & non summè frigida, & sic aliquid habens caliditatis in sua naturali dispositione. Hanc sententiam sequuntur Marsil. q. 6. A studillo. q. 4. & multi alij. Persuadent; sibi hanc sententiã multis argumentis quorũ precipuum est. **C**ontrarium non remittitur nisi ex initione contrarij, sed in elementis sunt contraria remissa, ergo sunt etiam contraria remittentia. ¶ **D**autẽ Tho. lect. 3. super tex. 2 3. alia via procedit, cuius nos sententiã sequentibus conclusionibus aperire & manifestare intendimus. ¶ **P**rima conclusio. Igni cõuenit vtraq; qualitas in summo. Volo dicere cum ignis habeat hanc combinationẽ calidi & sicci, in summo est calidus, & in summo est siccus. Hæc conclusio quoad primam partem ab omnibus acceptatur, & à nobis in præcedenti quæst. satis fuit probata. Secunda verò pars probatur ratione **D**. Tho. quia dicitur fuit causa siccitatis; vna est frigus condensans, & cõprimens humidum & per consequens remouetur per ipsum siccitas quæ non est aliud, quàm humiditatis priuatio. Alia causa est caliditas humiditatem cõsumens, ignis autem est calidissimum omnium calidorum vt ex præcedentibus patet, & quia motus est causa calor in eo quod potest calefieri, atq; ita necesse est in materia illa maxime fundetur, quæ est semper iuxta velocissimum motũ, qualis est ignis qui est propinquissimus cœli motui, ergo potior est ignis caliditas ad cõsumendum humidum quàm terra frigiditas, & sic ignis sicciior erit quàm terra ac per consequens summè siccus. Confirmatur, & explicatur ista ratio. Nam calor in summo nõ cõpatur aliquã humiditate, ergo causat siccitatem in summo, & cũ in igne sit summus calor erit summa siccitas. Antecedens probatur, **D**e natura calo-

Aris est exhalare humore subiecti in quo recipitur eleuando quasdã euaporationes quibus resoluitur humidum subiecti quod calefit, vt experientia manifestat in aqua quæ calefit ab igne, ergo. ¶ **S**ecunda conclusio. Aer est calidus & humidus, neutram tamen harum qualitatum determinat sibi in summo. Hęc conclusio quoad primam partem ab omnibus ferè acceptatur. Et probatur primò, q̃ sit calidus. Ignis ex eo q̃ magis coniungitur cœlo est magis calidus, sed aer sequitur continuo post ignẽ, ergo erit calidus. Secundo probatur ex dispositione naturali elementorum. Dispositus nanq; natura hæc elementa sibi esse proxima propter symboli, sed aer est igni coniunctus, ergo conuenit cum illo in qualitate, nõ in humiditate, ergo in calore. Tertiò. Causa efficiens aeris de nouo geniti est calor, ergo aer ex suis principijs proprijs expolit calorẽ. Antecedens patet. Nam aer generatur per exhalationẽ vaporũ ascendentium ex aqua qui in aerem cõuertuntur, sed causa efficiens euaporationẽ est calor, ergo. Secunda verò pars, scilicet, quòd sit humidus, patet. Nam humidum est quod est suis terminis male terminabile, bonè autem alienis, at verò aer est huiusmodi, ergo est humidus. Quòd verò neutram istarum qualitatum habeat in summo, probatur, & primò q̃ non sit calidus in summo. Nam si esset aer calidissimus, non esset ex se tẽperatum medium animalibus, nec ad respirationem aptum. Præterea. Aer est remotior à cœlo quàm ignis, ergo non est summè calidus. Probatur consequentia, quia ignis, vt potest propinquior cœlo, est magis calidus; non autem datur maior maximo, ergo. Quòd verò aer non sit summè humidus satis patet ex dictis in præcedenti quæstione, cõclusionẽ quarta & quinta. Aduert tamẽ, q̃ licet aer vtrãq; qualitatem habeat in gradu remisso, magis tamen sibi determinat humiditatem quàm caliditatem, & est magis humidus quàm calidus. Probatur ratione **D**. Tho. quia virtus mouentis est minor in remoto, quàm in propinquo, ergo minus calefacit motus cœli materiam aeris, remanebit ergo humida magis quàm calida. ¶ **S**ed cõtra hanc cõclusionem sunt duo argumenta ad probandum q̃ propria qualitas aeris sit frigiditas. Primum est. Aer demptis omnibus extrinsecis manet frigidus, ergo ex natura sua est frigidus; illa enim dicuntur qualitates naturales rei ad quas res ipsa se reducit remotis alijs extrinsecis. Antecedens verò probatur, quia in hyeme per solam absentiam radiorum solarium remanet frigidus, ergo. ¶ **S**ecundum est. Aer in media sua regione est valdè frigidus, ergo ex natura sua. Patet consequentia, quia ibi est aer in sua naturali dispositione liber ab omni alteratione. Ad eã enim regionem nec pertingunt radij solares, qui à terra reflectuntur, nec calor qui ex motu elementj superioris causatur; illa enim pars nõ mouetur circulariter.

culariter. Propter hæc argumenta quidã Stoici dixerunt, vt refert Galenus lib. 2. de simplicibus medicamentis. c. 20. aerem non esse calidum etiam in gradu temperato, sed humidum & frigidum. Eiusdem sententiæ videtur esse Seneca lib. 2. quæstionũ naturalium. c. 10. Nihilominus tamen cõclusio nostra quoad primam partẽ ab omnibus acceptatur, & est expressa Arist. qui coniugationem calidi & humidj tribuit aerĩ. Quare ad primum respõdetur illam frigiditatem aeris non causari hyemis tempore tantum ex solis recessu, sed ex coniugatione ad aquam & terram quæ illis temporibus sunt frigidiores propter mixturam solis alterationem, & ex vaporibus & exhalationibus frigidis à terra, & aqua procedentibus. ¶ **P**ro solutione secundi notandum aerem in tres regiones diuersimodè qualificatas diuidi, videlicet, supremã, infimã & mediam. Suprema circulariter cum igne mouetur ad motum primi mobilis, hæc est pars aeris in qua generantur cometae, qui mouentur motu circulari cũ cœlo ad motum aeris in quo sunt, & aer in hac parte est valdè calidus, tum propter approximationẽ ad cœlum, tum etiam propter motum localem, & ibi melius conseruatur iuxta naturam suã. Infima vero regio quæ est terræ vicinia ob reflexionẽ radiorum solis, & propter vapores & exhalationes calidas à terra & aqua eleuatas solet habere intensiorem calorem. Regio autem media aeris est valdè frigida per accides, cuius frigiditatem causant vapores frigidi & humidj, & exhalationes frigida & sicca quæ vi caloris à terra & aqua eleuatur, intenditur; ea frigiditas in eo loco per antiparitasim, quia continetur intra duas partes aeris valdè calidas, & vnũ contrarium quando concluditur ab alio contrario magis intenditur. Vnde in æstate, quia maior est vis caloris causati ex reflexione radiorum solis in parte inferiori, illa regio media frigidior est. Quod indicant petrae & grandis quæ in æstate fiunt. Hæc tamen frigiditas accidentaria est aerĩ ab extrinseco conueniens, ideoque in illa media regione nõ est aer in sua perfectã dispositione naturali. ¶ **T**ertia conclusio. Aquæ conuenit vna qualitas in summo, scilicet, humiditas, frigiditas autem conuenit illi in gradu remisso. Prima pars huius conclusionis satis probata fuit in quinta cõclusionẽ præcedentis quæstione. Secunda verò patet. Nam frigiditas illi conuenit, vt manifesta experientia conuincit, & non in gradu summo quia terra est frigidior, non autem datur maior maximo, ergo conuenit illi in gradu remisso. ¶ **Q**uarta conclusio. Terræ conuenit vna qualitas in summo, scilicet, frigiditas, siccitas autem conuenit ei in gradu remisso. Hæc etiam conclusio satis manet euident ex dictis in ista & præcedenti quæstione. ¶ **Q**uinta conclusio. Probabiliter potest dici quòd qualitas remissa in elementis habet admistam suam cõtra-

Ariam ita quòd si in terra est remissa siccitas, in ea est aliqua humiditas, & si in aqua est remissa frigiditas, est aliquis calor &c. Probatum. Nam certum est in omnibus, quòd quanto aliqua qualitas intenditur, tantò magis eius contraria remittitur, & abijcitur, quòd asserit Aristot. capite. 8. huius libri, & 5. Ethicor. capite. 2. sed calor qui est in aere intenditur, ergo in eo esse debet simul frigiditas, quæ expellatur. Quod confirmare videtur experientia cum cernamus aerem minus calidum remittere magis calidum, & hæc sine frigiditate effici non possunt, ergo. Secundo probatur. Quia si cum calore aeris nulla est admista frigiditas, & applicaretur illi calidum vt octo in instanti, aer calefieret vsque ad gradus vt octo, quia illic nulla est resistentia, & ubi nulla est resistentia qualitas producit in instanti, vt lux. Sed hic est notandum quòd licet in elemento sint duæ qualitates contrariæ remissæ, non tamen dicitur elementum symbolicum ratione vtriusque nec denominatur ab vtraque qualitate, sed ab ea quæ est fortior & intensior, vt aqua non dicitur calida, sed frigida, nec terra humida, sed sicca. Et si obijcias, quòd Aristoteles duas solum primas qualitates tribuit elementis; facile ex dictis respondetur, quòd qualitas quæ dicitur remissa semper est supra dimidium intensã. v. g. calor aeris vt quinq; vel sex ad minus, & per consequens frigiditas erit solum vt tertio, vel secundo, & sic aer dicitur calidus, & non frigidus, atque adeo non numeratur frigiditas, quia nõ sufficit denominare subiectũ. ¶ **S**exta conclusio. Probabiliter mihi videtur, quòd qualitas remissa in elemento non habet mixturem contrariæ qualitatis. Hæc conclusio probatur primò. Nam si elementa haberent qualitates tres non essent simplicia & pura corpora ex natura sua, hoc autem est falsum, ergo. Probatur sequela, quia singula haberent mixturem contrariarum qualitatum, scilicet, terra haberet siccitatem cum humiditate, aqua frigiditatem cum caliditate, & sic de reliquis, hoc autem manifestam impuritatem & mixturem dicit. Etenim habere duas non contrarias qualitates, nulla est impuritas, nulla est mixtio: at contrarias simul habere; mixtio est, & sic oportet ret alia elementa simpliciora constituere, scilicet, quæ contrarias qualitates simul non haberent. Secundo, quia illa frigiditas aeris coniugata calori, vel est secundum naturam aeris vel nõn. Si primum, iam est accidentalis, & consequenter non numeranda inter qualitates elementis; si verò est secundum naturam, ergo vni formæ simplicis elementi duo contraria conueniunt, quòd est inconueniens: quia cum non fiat illud elementum ex admitione contrariorum; non est vnde talis qualis contraria eis conueniat. Tertiò, quia omnia elementa essent symbola: nam si in

aere est frigiditas iam in illa habebit symbolum cum terra, & in calore cum igne, in humiditate cum aqua & idem erit in alijs elementis, ergo. Ad primum autem procedenti conclusioni patebit ex solutione ad primum & tertium principale. Ad secundum vero dicimus quod licet non sit in aere aliquid resistens directe summo calori; est tamen aliquid resistens indirecte, scilicet, humiditas, quae nequit esse cum summo calore, propter quod non fiet aer in instanti summe calidus. ¶ Ad argumentum in principio facta respondetur. Ad primum patebit ex solutione ad tertium. ¶ Ad secundum respondetur qualitates misti dupliciter posse ad elementorum qualitates reduci. Primo, sicut illud quod est tale per participationem reducitur ad id quod est tale per essentialiam, & sicut imperfectum ad perfectum. Secundo, ut effectus in suam causam; habent enim ratione effectus: quia ex mutua actione & repassione quatuor elementorum sunt causata. Primo modo reducendae sunt ad perfectissimum eiusdem generis qualitatum in quo cuq; sint elemento. Secundo modo reducendae sunt ad omnia quatuor elementa. Vnde humiditas quae est in misto non solum reducenda est ad aquam sed etiam ad aerem. Nec est opus omnem qualitatem imperfectiorem reduci in perfectissimam illius generis tanquam in causam; immo humiditatem misti, secundum quod est ab aere ut à causa efficiente, consequuntur aliae qualitates, quae non sequuntur ut est ab aqua, ut quod sit humoris sanguinei &c. ¶ Ad tertium respondetur in fauorem lexae conclusionis, non esse necessarium qualitates suscipere magis aut minus per admissionem contrarij, quod manifestum est in non habentibus contrarium ut in luce. In habentibus vero contrarium etiam hoc verum est quando non sunt ex mutua actione & repassione, sicut sunt in mistis. Vnde in elementis ubi immediate resultant illae qualitates ad essentialiam elementis sine actione & repassione contrariorum, non est necessaria admissio contrarij ad remissionem imò nec potest esse, quia nulla est natura elementaris, ad quam immediate sequantur qualitates contrariarum. Vnde in elementis qualitas dupliciter potest suscipere magis vel minus: vno modo, ut convenit ei ut in principio ex quo dimanat, & sic non requiritur mistio contrarij. Alio modo, secundum quod convenit ei tanquam subiecto cui inheret, & sic potest esse mistio contrarij cum remittitur calor ignis ab extrinseco. Sed obijcis; Capacitas naturalis rei debet esse completa, sed aer. v.g. habet capacitate ad octo gradus caloris, ergo si non habet illos ex vna qualitate debent suppleri ex alia. Respondetur, quod si solum attendamus materiae existentem in potentia ad aliam formam, capacitem habebit aer ad summum calorem, vel frigiditatem. At si ad formam aeris respiciamus solum habet capacita-

tem ad calorem & humiditatem in gradibus temperatis abque ad missione contrarij. ¶ Ad quartum respondetur quod licet Metaphysice plures aliae possent formari combinationes illarum qualitatum, Physice tamen & secundum vniuersi dispositionem omnes praeter illas quatuor sunt inutiles; & quidem illa in qua coniungitur frigiditas cum summo calore impossibilis est: illa etiam in qua vnitur calor remissus cum frigiditate remissa est inutilis, quia nulla est essentia elementi ad quam per se primo sequantur duae qualitates contrariarum. & idem est de alijs combinationibus. Combinatio vero humiditatis remissae & frigiditatis remissae inutilis est, quia illud elementum cui conveniunt istae qualitates non differret specie ab elemento aquae, cum haberet easdem proprietates differentes solum secundum magis vel minus; & iuxta hanc doctrinam respondendum est ad alias combinationes quae fieri possunt. Vide quae diximus. q. x. ad tertium super caput secundum huius libri.

QVÆSTIO IIII.

¶ *Utrum qualitates symbolae elementorum sint eiusdem speciei.*

Arguitur primo pro parte negatiua. Quae sunt eiusdem speciei non habent diuersos effectus, sed qualitates symbolae elementorum habent diuersos effectus, ergo. Minor probatur. Nam humiditas aquae extinguit ignem, non tamen humiditas aeris. Oleum namque in quo domiatur aer conferens ei humiditatem potius nutrit ignem quam destruat. Dices aquam propter frigiditatem extinguere ignem non propter humiditatem. Contra hoc replicatur. Nam aqua nimis calida extinguit ignem, quem non extinguit aer frigidissimus, ergo. ¶ Arguitur secundo. Siccitas terrae & siccitas ignis sunt diuersarum specierum, ergo idem de alijs qualitativibus symbolis. Consequentia patet ex paritate rationis, & antecedens probatur. Siccitas terrae determinat sibi intensam frigiditatem & densitatem, siccitas autem ignis intensam caliditatem & raritatem, ut patet, ergo non sunt eiusdem speciei: non enim istae determinationes videntur posse euenire nisi ex specifica distinctione. ¶ Arguitur tertio. Caliditas aeris est alterius speciei à caliditate ignis, ergo & aliae. Antecedens probatur. Caliditas ignis non admittit secum humiditatem aeris, caliditas autem aeris admittit, ergo &c. Antecedens patet, consequentia probatur. Quia qualitates eiusdem speciei sic se habent, quod ei contrariatur vna, contrariatur & altera, ergo. ¶ Arguitur quarto. Grauitas aquae & terrae, leuitas ignis & aeris speciei differunt, ut supra diximus, ergo & frigiditates terrae & aquae, atque calores ignis & aeris,

aeris; nam ex his procedunt aliae qualitates, grauitas, scilicet, & leuitas. ¶ Arguitur quinto. In mistis calores differunt specie, ergo & in elementis. Antecedens probatur, quia calor naturalis animalis sani & febrilis non possunt esse eiusdem speciei, cum alter sit naturalis alter non; vnus nutrit, augeat, & conferret subiectum; alius destruat. Confirmatur. Calor è Caelo, ab igne & animali, qui reperiuntur in semine differunt specie; dicit enim D. Thom. 2. cont. gent. ca. 73. Non potest esse duplex calefieri in eodem subiecto, & in eodem tempore nisi sit alia species caloris, sicut ponitur in semine calor ignis & caeli & animae, ergo. ¶ Pro intelligentia huius quaestionis aduerte quod symbolas qualitates elementorum vocamus in quibus duo elementa conueniunt. v.g. frigiditas terrae & frigiditas aquae; siccitas terrae & siccitas ignis; humiditas aquae & humiditas aeris; caliditas aeris & ignis; & de his quaerimus; Vtrum quilibet harum quatuor constituat vnam solum speciem aethomam, an vero subalternam, ita ut symbolae elementorum qualitates differant specie aethoma. ¶ Prima opinio est Alberti de Saxonia qui distinguit, ut patet ex superioribus, duplices in elementis qualitates virtuales & actuales; virtuales specie differre existimat, actuales vero eiusdem speciei esse putat. Sed iam à nobis supra confutatae sunt istae virtuales qualitates. ¶ Secunda opinio aliorum est, quod qualitates istae elementorum symbolae differant specie. Tertia est huic opposita, quam Marfil. q. 4. & Astudillo quaest. 3. sequuntur, scilicet, quod sunt eiusdem speciei solo numero differentes. ¶ Augustinus Niphus vtrique opinionem hac distinctione nititur conciliare. Dicit enim quod aliqua sunt eiusdem speciei in ratione obiecti, quae non sunt in ratione subiecti eiusdem speciei, ut visus aquilae & visus hominis in ratione subiecti differunt specie, quia subiectum visus aquilae differunt specie à subiecto visus hominis. At in ratione obiecti specie conueniunt. Nam visus aquilae mouetur ab eodem obiecto specie, à quo mouetur visus hominis. Similiter caliditas ignis & caliditas aquae in ratione subiecti differunt specie, quoniam ignis qui est subiectum igneae caliditatis differunt specie à subiecto caliditatis aëreae. At vero in ratione obiecti sunt eiusdem speciei, quia caliditas igneae, & caliditas aërea sub eadem ratione obiecti mouent tactum, ergo subeunt eandem rationem obiecti. ¶ In hac re lit nobis conclusio affirmatiua. Qualitates symbolae elementorum sunt eiusdem speciei specialissimae. Probatur primo. Nam Aristot. in capite 4. infra dicit, quod quando de aere generatur ignis, manet vna qualitas, & non vna numero, ut patet ex superioribus, ergo vna specie. ¶ Secundo, quia alias non essent tantum quatuor combinationes primarum qualitatum, quod est contra Aristot. in hoc cap. 3. Confirmatur. Nam calor ignis & aeris

mutuo se intendunt eodem subiecto, ergo sunt eiusdem speciei. Probatur consequentia. Nam qualitates diuersae speciei nequeunt se mutuo intendere. Confirmatur secundo. Vni extremo vnum tantum contrariatur, sed calor aeris & ignis contrariantur frigiditati aquae, ergo sunt vnum secundum speciem. Tertio probatur, quia alias in elementis symbolis non esset facilius transitus contra text. 2. 5. Probatur sequela, quia tanta esset contrarietas & resistentia sicut in non symbolizantibus. Confirmatur, quia alias ex duobus elementis non symbolizantibus non posset generari tertium. v.g. aer ex aqua & igne, contra text. 27. Probatur sequela, quia si ex aqua & igne generandus esset aer, id fit amissa frigiditate aquae & siccitate ignis, manente vero humiditate aquae & calore ignis, quibus disponitur materia ad formam aeris, ut dicitur text. 2. 7. sed secundum oppositam sententiam ex humiditate aquae & siccitate ignis non potest disponi materia ad formam aeris, cum sint alterius speciei à qualitativibus aeris, ergo non generabitur aer ex illis. Minor probatur, quoniam calor ignis concurrens ad generationem aeris, & similiter humiditas aquae differunt specie à calore & humiditate aeris generandi, ergo. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primum respondetur aquam non extinguere ignem propter humiditatem, sed propter multitudinem materiae suffocatis ipsum, ut bene dicit Marfilus. Quo etiam pacto terra sicca, cinis, & oleum multum extinguunt ipsum. Ex quo patet non esse illam extinctionem ratione humiditatis. Pro quo notandum quod ignis apud nos existens sit ex quadam subtili exhalatione extracta à combustibili ad partes superiores, quando autem adiungitur aliud corpus extraneum occluduntur vapor per quas extrahantur exhalationes illae vaporosae, & sic flama ignis extinguitur. Vnde non solum terra & aqua, sed etiam aer vehementer commotus ipsum extinguit, quia reprimat talē vaporem, quo ablato flama auertur. Flatus vero aeris moderatus accendit ignem, quia excitat illum vaporem. Oleum autē nutrit ignem non ratione humiditatis quae potius deberet esse impedimentum, sed quia admista est ei siccitas quaedam subtilis; & quia talem pinguedinem habet, quae ex natura sua aptissima est combustioni, quia inde fortassis extrahitur exhalatio facillius vaporosa & apta inflammationi. ¶ Ad secundum respondetur, quod densitas terrae sequitur ad eius frigiditatem raritas vero ignis ad eius calorem: vna autem prima qualitas qualis est siccitas non reducitur ad aliam, nec sequitur ex alia tanquam ex causa, ut dicitur text. i. 5. Et propterea licet sint eiusdem speciei siccitas ignis & terrae; tamē ratione diuersorum subiectorum distinctas operationes habere possunt, sicut sanguis in foemina producit lac, secus autem in homine. ¶ Ad tertium respondetur quod caliditas

ignis non compatitur secum humiditatem bene autem caliditas aëris; non quia non sunt eiusdem speciei, sed quia ignis habet secum siccitatem in summo quæ contrariatur humiditati, ac per consequens non potest esse aliquo modo cum summa siccitate. At verò caliditas in aëre non est in summo, & sic potest secum optime habere humiditatem. ¶ Ad quartum respondetur quod queritur; utrum grauitas terræ & aquæ & leuitas ignis & aëris sint eiusdem speciei. Ad quod Augustinus Niphus respondetur hic ex mente Commentatoris. 4. cœli com. 3. & com. 6. & com. 16. Quod sunt eiusdem speciei, & solum differunt secundum magis & minus. Quod probat primò. Quia quæcunque diffinitione sunt eadem, sunt etiam speciei eadē, sed leuitas ignis & aëris & grauitas terræ & aquæ sunt diffinitione eadē, ergo & speciei. Probat minor. Nam 1. cœli tex. 17. sic diffinitur leuitas & grauitas; leue est quod natum est ferri à medio: graue verò, quod natum est ferri ad medium, sed hæc diffinitiones æqualiter competunt illis, ergo. Secundò. Quia quæcunque comparantur in grauitate & leuitate conueniunt in illis secundum speciem, sed terra & aqua comparantur in grauitate, & aër & ignis in leuitate, ergo conueniunt in illis secundum speciem. Minor patet. 4. cœli tex. 26. & 27. & 1. cœli tex. 17. Dicit tamen quod grauitas & leuitas si considerentur in ratione instrumenti secundum quod deseruiunt ut instrumenta diuersis agentibus speciei, quod ammodo ipsæ etiam differunt speciei. Nihilominus tamen ista sententia videtur falsa: & dicendum est quod leuitas ignis & leuitas aëris, similiter grauitas terræ & grauitas aquæ differunt speciei simpliciter. Quod probatur primò, quia aliàs ex parte grauitatis & leuitatis non posset concludi numerus elementorum, quod est contra Aristotelem in libris de cœlo, in quibus per hæc grauitates & leuitates colligit loca quatuor diuersa, & corpora simplicia, & elementa quatuor. Secundò, quia tunc ignis & aër ad eundem locum simpliciter mouerentur, quia rerum eiusdem speciei idem est locus. Tertio, quia sic se habent, quod vna trahit aliquot sum, quò altera non trahit, ergo differunt speciei leuitas ignis & leuitas aëris. Antecedens patet, quia leuitas aëris naturaliter collocatur in sphaera aëris & non leuitas ignis, ergo. Ad primum autem argumentum Niphi patet ex dictis supra quæst. 1. ad secundum, super caput istud. Ad secundum verò de comparatione, respondetur quod nihil concludit. Etenim etiam analogæ possunt comparari ut patet de substantia & accidente, quæ comparantur in ente. Si quid tamē probat, tatum probat esse eiusdem speciei subalternæ, non tamen aethoræ. ¶ Ad quintum respondetur negando antecedens. Ad probationem negatorem calorem naturalem & febrilem differre speciei ut sunt qualitates

A pertinentes ad tertiam speciem, quoniam alter sit naturalis, alter non. Nam calor qui est in igne eiusdem rationis est cum eo qui recipitur in aqua, licet alter sit naturalis subiecto, alter verò non. At in ratione dispositionis pertinentis ad primam speciem possunt speciei distingui. Itaque calor hominis in certo gradu optime naturalis & si crescat erit non naturalis. Et quoniam in multis effectibus non essentialibus differat illi calores, quia calor naturalis est instrumentum animæ, non tamen alter: & accidentia secundum quod diuersis formis mouentur varios effectus operantur, in proportionato tamen effectu qui est calefacere non differunt. ¶ Ad confirmationem Ferræ super illud locum, ex multis autoritatibus D. Tho. docet calores illos esse distinctos realiter, & consequenter diuersæ speciei. Caietanus tamen 1. p. q. 1. 8. art. 1. ad tertium, docet hos calores non esse plures, sed vnum & eundem habentem virtutem multiplicis agentis prout subiacet principio actiuo cœlesti, elementari & animali; videndi sunt hi autores. Ad argumentum autem respondetur ex Caietani sententia illos calores non differre speciei secundum quod sunt qualitates tangibiles in tertia speciei repositæ: poterunt autem differre speciei quatenus pertinent ad naturalem potestiam latere induitue ut instrumenta, quia sunt virtutes agentium speciei differentium. Ad D. Tho. respondetur solum intendere non posse duas actiones ab eodem calore procedere, nisi aliquo modo ad diuersas species pertineant, quod reperitur in illo calore seminis, quod non solum calefacit, sed etiam disponit ad formam hominis: imò nec D. Tho. in illo loco expressè tanquam ex propria sententia affirmat esse illos calores, ut patet legenti ipsum.

C A P V T III.

Voniã autem determinatū est prius, quod est simplicibus corporibus ex inuicem generatio, simul autem & secundum sensum, videntur generata. (Non enim esset alteratio secundum tactus enim passiones alteratio est.) Dicendum quis modus adinuicem transmutationis. Vtrum omne ex omni generari possibile sit, aut hoc quidem possibile, hoc autem impossibile.

Quoniam quidem igitur omnia innata sunt adinuicem transmutari, manifestum est; generatio quidem enim, in contraria, & ex contrariis. Elementa autem omnia habent contrarietatem adinuicem, quia differentiæ contraria sunt. Sed
his

his quidem enim ambæ contrariæ (v. g. ignis & aqua, hoc enim calidum & siccum, hæc autem frigida & humida) his autē altera solum. v. g. aeri & aqua. Hic enim calidus & humidus. Hæc autē frigida & humida. Quapropter vniuersaliter quidem manifestum, omne ex omni generari natum esse.

Tam autem secundum vniuersum quod, non est difficile videre quomodo omnia ex omnibus fiant. Differt autē in citius & tardius & facilius & difficilius. Quæcunque enim habent symbolum adinuicem velocius horū est transmutatio. Quæcunque autem non habent, tarda, quia facilius est vnum quam multa transmutare. v. g. ex igne quidem erit aer altero transmutato. Hoc enim erat, calidum & siccum. Hoc autem, calidum & humidum. Quapropter si dominabitur sicco ab humido, aer erit. Rursus autem ex aere aqua erit, si dominabitur calidum à frigido. Hoc quidem enim fuerat, calidum & humidum. Hoc autem frigidum & humidum. Quapropter transmutato calido aqua erit. Eodem modo & ex aqua terra, & ex terra ignis. Habent enim ambo ad ambobus symbola, aqua quidem, humida & frigida. Terra autem, frigida & sicca. Quapropter dominato humido terra erit. Et rursus ignis, quoniam calidus & siccus, terra autem frigida & sicca, si corruptur frigidum ignis erit ex terra. Quapropter manifestum, quod in circuitu erit generatio in simplicibus corporibus & facilis hic modus transmutationis, quia symbola insunt his que ordinata inter se sunt.

Ex igne autem aquam, & ex aere terram & rursus ex aqua & terra, aërem & ignem, contingit quidam generari, difficilius autem quoniam plurimum est transmutatio. Necessè enim, si erit ex aqua ignis corrumpi, frigidum & humidum. Et rursus, si ex aere, corrumpi & frigidum & siccum. Similiter autem, si ex igne & aere, aqua & terra, necesse enim ambo transmutari. Hæc quidem igitur generatio tardior est.

Si autem vniuersis que alterum corrumpetur, facilius quidem, non adinuicem autem erit transmutatio. Sed ex igne quidem, & ex aqua, erit terra & aer, & ex aere, & terra, ignis & aqua. Quando enim, aquæ frigiditas corrumpetur, ignis autem siccitas, aer erit. Relinquitur enim, huius quidem calidum, huius autem humidum. Quando

A autem, ignis quidem calidum, aqua autem humidum, terra erit. Quia relinquitur, huius quidem siccum, huius autem frigidum. Similiter autem & ex aere & terra, ignis & aqua. Quædò enim, aëris corrumpetur calidum, terra autem sicca, aqua erit. Relinquitur enim, huius humidum, huius autem frigidum, ignis. Quia relinquitur, huius quidem calidum, huius autem siccum. B Quæ quidem erant ipsis ignis. Confessa autem ad sensum ignis generatio. Maxime enim ignis flamma. Hæc autem est fumus ardens. Fumus autem ex aere & terra.

Ex duobus elementis, summe contrariis, tertium generari potest.

Ex aere & terra ignis, Corrupto Humido & Frigido.

C Ex aqua & igne Aer, Corrupto Frigido & Sicco.

Ex aere & terra Aqua, Corrupto Calido & Sicco.

Ex aqua & igne Terra, Corrupto Humido & Calido.

In his autem, quæ per conuenientiam, non contingit, corrupto in vtroque altero, elementorum fieri transmutationem in vnum corporum. Quia relinquantur in ambobus, aut eadem, aut contraria. Ex neutro autem contingit generari corpus. v. g. si ignis quidem corrumpetur sicco, aëris autem humidum, calidum in ambobus relinquetur. Si autem ex vtroque calidum relinquetur contraria, sicco & humidum. Similiter autem & in alijs. In omnibus enim his, quæ per consequentiam existunt, hoc quidem idem, hoc autem contrarium. Quapropter simul manifestum, quoniam, quæ ex vno in vnum transeunt, vno corrupto generantur, quæ autem ex duobus in vnum, pluribus corruptis fiunt. Quod ergo omnia ex omni generentur, & quomodo elementa ex inuicem generantur, dictum est.

EXPOSITIO TEXTVS.

PRIMA conclusio textus 24. Quoniam autem &c. Determinandum est quis sit modus, quo elementa transmutantur adinuicem; An videlicet omne elementum ex quolibet alio generetur, an aliquod ex aliquo, non autem

possit omni ex omni generari. Probat. Determinatio est corpora simplicia ex se mutuo generari, & id etiam sensu apparet, cum sensu appareat se mutuo alterare, & sic sensu apparet se ex inuicem generata, ergo modus huius generationis est ex pluri. ¶ Secunda conclusio. Quodlibet elementum potest generari ex quolibet. Probat. Inter ea quæ habent adinuicem contrarietatem potest fieri generatio, sed omnia elementa habent adinuicem contrarietatem, id est, quodlibet cuiuslibet contrariatur, ergo quodlibet potest ex quolibet generari. Maior patet, quia generatio est ex contrariis in contrariis. Minor probatur, quia differetia, id est, propria elementorum qualitates, sunt contrariae vel ambar vel vna. Ambe, vt igni caligo & sicco contrariatur aqua frigida & humida, vna tantum sicut aer aquæ. Aer enim est calidus & humidus, aqua vero frigida & humida. ¶ Tertia conclusio tex. 25. Differunt autem citius &c. Licet omnia elementa in hoc conueniant quod quodlibet ex quolibet generantur, differunt in hoc, quædam ipsorum facilius & citius, & quædam difficilius & tardius adinuicem transmutantur. Quæcunq; enim habent symbolum, id est, conuenientiam in aliqua qualitate citius & facilius transmutantur adinuicem, illa vero quæ in nulla qualitate conueniunt tardius & difficilius. Probat. ista conclusio. Cum ea quæ habet symbolum transmutantur non est necesse transmutari nisi tantum alteram qualitate, quando vero ea quæ transmutantur adinuicem in nulla qualitate conueniunt, utramq; qualitate necesse est transmutari, sed facilius vnu transmutatur quam multa, ergo elementa habentia symbolum facilius transmutantur quàm non habentia. Consequentia cum minore patet. Maior autem probatur inductiue in omnibus elementis. Nam ex igne potest fieri aer solum altero transmutato, scilicet, sicco. Ignis enim est calidus & sicco. Aer autem calidus & humidus, si ergo sicco ignis per dominium humidum corrumpatur remanet calidum & humidum, & sic est aer. Item etiam ex aere potest fieri aqua, si per dominium frigidum corrumpatur caliditas aeris, & ita transmutato calido aqua erit. Eodem modo ex aqua terra & ex terra ignis habent enim ambo conuenientiam in ambobus. Aqua enim est frigida & humida, terra vero frigida & sicca, & ideo do minato humido, id est, si humidum aquæ corrumpatur per dominium siccum generabitur terra ex aqua. Item vero quia ignis est calidus & sicco, terra vero frigida & sicca sic corrumpatur frigiditas terræ generabitur ignis, ergo manifestum est quod est circularis, id est, mutua omnium elementorum mutatio, & quod quædam facilius, scilicet, habentia symbolum adinuicem transmutantur. Secunda vero pars maioris, scilicet, quod elementa quæ non habent symbolum difficilius adinuicem transmutantur.

A tentur probatur. ¶ Quoniam licet ex igne generari cōtingat aquam, & ex aere terram, & ex aqua & terra aerem & ignem : tamen id difficilius contingit quoniam plurimum est transmutatio, necesse est enim quod si ex aqua generatur ignis corrumpatur frigidum ; & rursus si ex terra aer corrumpitur frigidum & siccum. Similiter autem si ex igne & aere & aqua terra, necesse est ambo transmutari, ergo ista elementa dissimiliora tardius ac difficilius inter se transmutantur. ¶ Quarta conclusio tex. 27. Si autē vniuscuiusque &c. Si altera qualitas vniuscuiusque elementorum non habentium symbolum corrumpatur non est adinuicem transmutatio, sed tamen poterit aliquod tertium generari, sicut ex igne & aqua quæ in nulla qualitate conueniunt poterit generari terra & aer, & ex terra & aere ignis & aqua. Probat. conclusio. Nam quando aquæ frigiditas corrumpitur, & siccitas ignis, generabitur aer qui est humidus & calidus. Quando vero caliditas ignis, & humiditas aquæ corrumpitur remanet siccitas ignis & frigiditas aquæ, & sic generatur terra frigida & sicca. Similiter ex aere & terra potest generari ignis & aqua. Quando enim caliditas aeris & terra siccitas corrumpitur, remanet aeris humiditas & frigiditas terræ, & sic generatur aqua frigida & humida. Quando vero humiditas aeris, & terra frigiditas corrumpitur, remanet caliditas aeris & siccitas terræ, & sic generatur ignis calidus & sicco. ¶ Hæc autem generatio ignis concessa est ab omnibus, quia ad sensum, quia in lignis in quibus est humiditas aeris generatur flamma quæ maxime ignis est inter ea quæ naturæ igneæ sunt apud nos; flamma autem nihil aliud est nisi fumus accensus, fumus autem est ex terra & aere. ¶ Quinta conclusio textu 29. In his autem quæ per &c. Ex duobus elementis symbolizantibus non potest tertium elementum generari altera qualitate corrupta. Probat. conclusio. Nam vel corrumpitur qualitas symbola vel contraria. Si contraria, ergo manet vna sola qualitas, & sic non generatur elementum tertium. Probat. consequentia, quia elementum non consistit ex vna qualitate. Si manent contrariæ qualitates & corrumpitur symbola, ergo non generatur elementum. Probat. consequentia, quoniam contrariæ qualitates non conueniunt alicui elemento. Declaratur hoc exemplo. Stenim aeris & ignis corrumpatur contrarietas, id est, siccitas & humiditas, manebit sola caliditas. Si autem corrumpatur caliditas quæ est symbola qualitas manebunt contraria, scilicet, siccitas & humiditas quæ non faciunt elementum, ergo. Ex his conclusionibus sequitur quod cum conuenientia elementa in se inuicem transeunt alterum in alterum, vno corrupto gignuntur. Et cum ex duobus non symbolis fit vnum alterum, duo corrumpuntur.

¶ Sexta

¶ Sexta conclusio tex. 30. Quoniam quidem, ergo &c. Ex dictis liquet quod omnia elementa generantur ex omnibus, & quomodo ex inuicem generantur. Postquam Philosophus inquisiuit numerum elementorum per formalia principia ipsorum, in hoc capite determinat de generatione & corruptione eorum adiuncto. Quia in re & clarius quàm solet & optime veritatem assequutus est. Quare circa litteram nulla fere se dubia offerunt, si quid tamen notatu dignum fuerit in questionibus manifestum a nobis fiet.

QVÆSTIO I.

¶ Verum quodlibet elementum possit immediate generari ex quolibet.

Arguitur primum pro parte negatiua. Extremum non potest transire in extremum nisi prius transeat per medium, quod est inter extrema vt docet Arist. 5. Physic. tex. 2.2. At ignis & aqua extrema sunt inter quæ est aer, ergo non fit transitus ab aqua in ignem nisi per aerem. ¶ Arguitur secundo. Ignis non potest immediate conuertiri ex terra, ergo. Antecedens probatur. Nam ignis vt generetur requirit dispositiones in materia, sed vna ex illis est raritas summa, cum qua non potest stare terra, ergo vel non fiet ex terra, vel prius terra transmutatur in aliud medium quàm ignem. Confirmatur. Nam neque ignis potest conuertiri immediate in terram, ergo. Probat. antecedens. Nam detur. v.g. minimū ignis, quod propter suam raritatem minus multo materie continet quàm quælibet portio terræ quantumcunq; minima. Tunc sic. Tale minimum ignis non potest conuertiri in terram, quia in tali non est materia sufficiens ad formam terræ, ergo nullus ignis potest conuertiri in terram. Patet consequentia, quia minimum ignis & maximum eiusdem naturæ & speciei sunt. ¶ Arguitur tertio. Ignis applicatus aquæ prius corrumpit frigiditatem cui magis contrariatur, quàm humiditatem, sed cum calore introducto & humiditate remanente non constituitur ignis sed aer, ergo prius generatur aer quàm ignis. ¶ Arguitur quarto. Nam sequitur quod si ex aqua potest immediate fieri ignis, quod maneat aqua sub maiori raritate & leuitate & calore, quàm aer est in sua optima dispositione; hoc autem videtur falsum, ergo. Probat. sequela. Namaqua ex qua generatur ignis debet necessario disponi ad formam ignis per leuitatem raritatem & calore vsque ad gradus vt octo, nam hæc sunt dispositiones requiritæ ad formam ignis, ergo prius debet esse sub leuitate raritate & calore vt septem, ergo aqua erit rarior leuior & calidior aere, ergo. Probat. consequentia, quia aer non est rarus nec leuis nec calidus nisi vt sex. ¶ Quia in re prima opinio est antiquissimorum Philosopho-

rum, qui Aristotelem precefferunt, & dixerunt omnia elementa esse eiuſdem speciei, & tantum ea differre accidentalibus differentiis secundum qualitates vt apparet sensui. Et secundum hanc opinionem dicendum est ad questionem quod vnum elementum non potest substantialiter in aliud transmutari. Ratio est, quia idem non potest in se ipsum substantialiter transmutari. Omnia autem elementa sunt idem substantialiter secundum istos, ergo. Sed hæc opinio ab Arist. reprobatur in hoc libro à tex. 30. vsq; ad tex. 34. vide cum. ¶ Secunda opinio est aliorum quàm recitat Marfilius, quæ dicit duo. Primum quod inter quælibet duo elementa est quidam vapor medians specie distinctus ab elementis vtriusque elementi participans qualitates, vt fumus est medius inter ignem & aerem, & vapores ex quibus generantur nubes, medij sunt inter aquam & aerem, & sic de alijs. Secundo dicit nullum elementum immediate conueniri in aliud elementum, sed immediate conueniri in illum vaporem medium, & ex illo vapore in aliud elementum, vt si dicamus aquam non posse immediate conueniri in aerem, sed immediate conueniri in humorem, & ille humor conuertitur in aerem. Ad Philosophum autem dicunt quodlibet elementum immediate generari ex quolibet, id est, antequam in aliud elementum conuertatur, non autem simpliciter. ¶ Tertia opinio est aliorum qui asserunt elementa quidem mediata non posse immediate conueniri adinuicem. v.g. Ignis non potest immediate conueniri in terram, sed prius conuertitur in aerem, ac dein de ex aere fit aqua, ac tandem ex aqua terra. At vero elementa immediata optime immediate possunt adinuicem conueniri. v.g. Aer in aquam, aut ignem, & aqua in aerem, aut terram. ¶ Quarta opinio est aliorum qui distinguunt. ex Aristot. 1. cæli tex. 1.24. quod potentia est duplex ab intrinseco & ab extrinseco; per potentiam ab intrinseco omnia elementa possunt immediate adinuicem transmutari, quia materia prima elementorum, quam vocant potentiam ab intrinseco, est in potentia ad omnes formas rerum corruptibilium. Potentia non ab extrinseco, videlicet mediocum & agentis non possunt elementa transmutari immediate adinuicem, sed oportet quod transmutentur ordine quodam. ¶ Quinta & vltima opinio est aliquorum inferiorum dicentium quod vt ex aqua fiat ignis, vel ex terra aer non est opus quod fit transitus per medium aliquod essentiale, bene tamen per accidentale. Duplex enim inquit est medium, scilicet, substantiale & accidentale. Substantiale est quod præter qualitates elementorum habet formam substantialem distinctam à quatuor elementorum formis, vt lapis metallum &c. reliqua. Accidentale vero quod solum formam elementum habet, tamè qualitates habet refractas, quod dicitur elementum impurum, vt

aër qui humiditatem & calorem habet simul cum alijs qualitatibus confusa. Dicunt ergo qd vt aqua fiat ignis, tangit quidem hoc qd sit aqua impura habens qualitates refractas, quod est transmutatio quedam accidentalis, non tamè transit per aliquod mistum, vel per aliquod elementum. Itaque isti autores per mista accidentalialia intelligunt vapores & exhalationes & dicunt qd quando elementum conuertitur in aliud, necessàriò prius debet transire per aliquod horum. Conuenit hæc sententia cum secunda in hoc qd nullum elementum potest conuerti in aliud nisi medio vapore, vel exhalatione: differt tamen ab ea in hoc qd illa secunda ponebat vaporem & exhalationem esse mista quedam specie distincta ab elementis quibus extrahuntur; ista verò ponit non distingui specie ab elementis, quin potius esse substantialiter ipsamet elementa, distingui tamen ab eis accidentaliter. Quod & probant primò, quia si vapor non esset aqua, & exhalatio terra, non possent elementa ad misionem conuenire. Aqua enim per vaporem, terra per exhalationem ad aëris locum conueniunt, vbi mistum fit. Secundo, quia vapor est humidus & frigidus sicut aqua, exhalatio frigida & sicca sicut terra, quanuis per accidens vtrumque sit calidum, ergo si habent eandem passionem erunt essentialiter idem cum elementis. Tertio, quia si vapor non est aqua & exhalatio terra, erunt aer: nam ignis non erunt, cum non sint caloris intèsi. Quod verò neq; sint aer, probatur quia tunc essent eiusdè speciei, quod tamè est falsum. ¶ Pro intelligentia huius rei sit prima conclusio. Totum elementum neque maxima pars ipsius potest conuerti neque mediate neq; immediate in aliud. Probatur, quia destrueretur integritas vniuersi, de cuius essentia & perfectione est quodlibet elemētum, & quia aliàs daretur vacuū. De hac conclusione non est difficultas, vide de ea D. Tho. 2. cont. gent. c. 90. ratione. 6. & Ferrar. ibi. ¶ Secunda conclusio. Quodlibet elementum potest generari ex alio siue mediate siue immediate. Hæc conclusio est Arist. tex. 24. quia nullum verbū facit an hoc sit mediate, vel immediate, sed tantum dicit posse vnum ex alio generari, sed iuniores pro intelligentia Arist. id disputat: in quo sensu nos quoq; quaestioni in conclusione sequenti respondēbimus, nunc tamen probatur breuiter conclusio in quæ omnes conueniunt ratione Arist. Nam generatio fit ex contrarijs, sed quodlibet elemētum secundam qualitates contrariatur alteri, ergo. Minor probatur, nam ignis & aer cōtrariantur secundam humidum & siccum, ignis & terra secundam calidum & frigidum, ergo. ¶ Tertia conclusio. Quodlibet elementum potest immediate conuerti in aliud ita qd nulla mediet generatio aut elemēti, aut misti, neque etiam vaporis aut exhalationis, licet multoties ista conuersio non fiat nisi medio alio elemēto

quod generatur, vel medio vapore aut exhalatione. Ista conclusio quoad primam partem eius licet non expresse hic asseratur ab Arist. puto tamen eius rationibus & doctrinæ esse magis cōformem. Et probatur primò. Nam potest contingere vt ita bene applicetur aqua igni, vt vtrāque suam qualitatem citissime in eam inducat, vt quando guttæ aquæ sparguntur in fornace, ergo tunc immediate conuertetur aqua in ignem. Secundo. Quia ignis in aqua successiue potest ita introducere suas qualitates vt corruptis dispositionibus aquæ sint ipsæ solæ, vt experientia constat quando ignis applicatur aquæ, ergo tunc ex illa aqua immediate generabitur ignis. Idem argumētum potest fieri de aqua respectu ignis, & de alijs elemētis. Tertio probatur & qd possit id contingere sine hoc qd generetur aliud elemētum intermediū. Quia si oportet preesse medium vt quando ex aqua fit ignis, oportet prius generari aerem, vel aer prægeneratur vt medium ipsius fieri, vel vt medium facti esse, non vt medium ipsius fieri, quia tunc generatio illa non esset simplex, sed multiplex, sed neque vt medium facti esse, quia tunc elemētum esset mistum, quia in materia essent plura elemēta. Quartò probatur & qd hoc possit cōtingere sine eo qd mediet vapor aut exhalatio. Nam in illo exemplo de gutta aquæ in igne sparfa id patet euidentissime. Deinde, cum aqua per applicationem ignis disponitur successiue dispositionibus ipsius ignis, certè nullus vapor generatur, sed ipsa forma aquæ contrarijs dispositionibus corrumpitur, & in instanti corruptionis eius introducit forma ignis, ergo elemētum nulla alia re genita intermedia potest in aliud cōuerti. Secunda verò pars cōclusionis probatur, & primò quod aliquando mediet generatio alterius elemēti. Tum quia hoc expresse videtur Arist. asserere in textu 27. vbi dicit, qd per mutuam actionem elemētorū non symbolizantium potest generari elemētum tertium, vt ex aqua & igne potest generari aer per corruptionem siccitatis & frigiditatis; tum etiam, quia quando aqua calefit & liccatur vt fiat ignis, prius fit aer aliquando quàm ignis, ergo tunc non transit immediate in ignem. Antecedens autè probatur, quia cū calor ignis sit magis actiuus quàm siccitas, fieri potest imò id sæpè contingit vt aqua prius fiat calida quàm sicca, quod experientia manifestat, manebit ergo tunc aqua calida & humida, & sic cōuertetur in aerem. Quod verò etiam sæpè contingat mediare generationem vaporis aut exhalationis, patet. Nam elemēta sapissimè cōmiserantur inter se in media regione aeris, sed illic non possunt conuenire elemēta terra, scilicet, & aqua nisi medio vapore aut exhalatione, ergo tunc necessàriò debet mediare generatio ista vaporis aut exhalationis. ¶ Vtrum verò vapor distingatur essentialiter ab aqua ex qua trahitur, & exhalatio à terra

QVÆSTIO II.

¶ Vtrum elemēta symbola facilius mutantur.

Arguitur primò pro parte negatiua. Quia si esset facilius transitus in elemētis symbolis, maximè propter rationem Arist. in qua dicit, qd id contingit quia in generatione symboli trātum corrumpitur vna qualitas, in generatione autem dissymboli corrumpuntur duæ. Sed hæc ratio est nulla, ergo. Probatur minor, quia etiā quando corrumpitur symbolum & generatur aliud symbololum corrumpuntur omnia accidentia symboli & generatur alia de nouo. Etenim corrupto subiecto corrumpuntur omnia quæ sunt in subiecto, ergo etiā in generatione nō manet aliqua qualitas. ¶ Arguitur secūdo ad id. Quia & si in symbolo vna qualitas expellitur & vna sola de nouo producitur; & in non symbolis duæ expelluntur & duæ producuntur, tamen nō est maior difficultas in vno quàm in alio, ergo hæc ratio non est facilius transitus inter symbola. Minor probatur, quia eadè est proportio vnius ad vni, quæ est duarū ad duas, ergo. ¶ Arguitur tertio. Actio innititur contrarietati, ergo vbi maior contrarietas ibi facilius actio, sed nō symbola sunt magis cōtraria quàm symbola, cum in vtraq; qualitate opponantur, ergo inter ipsa facilius erit transmutatio, ergo. ¶ Pro intelligentia notandum qd illa elemēta dicitur symbola, quæ in altera qualitatū differunt, & in altera conueniunt vt ignis & aer quæ sicco & humido differunt, in calido autè conueniunt, qd si in vtraq; cōuenirent, non symbola, sed eadè essent. Est ergo sensus quaestionis, an elemēta hæc symbola quæ in vna qualitate cōueniunt facilius adinuicem transmutentur, quàm illa quæ non sunt symbola, id est, quàm illa quæ in nulla qualitate cōueniunt. ¶ Ad quæ quaestio Arist. respondet hac vnica cōclusionē affirmatiua. Elemēta quæ cōueniunt in aliqua symbola qualitate facilius adinuicem trāsmutantur, quàm quæ non conueniunt. Probatur eius ratione. Nam cum ea quæ habent symbololum transmutantur, non est necesse, qd vtraq; qualitas transmutetur, vt cum ex aëre fit ignis non est necesse, qd transmutetur calor quia in illo conueniunt, cum verò non habet symbololum qualitate necesse est vtramq; trāsmutari, vt cum ex aqua fit ignis, sed facilius est vnā transmutari quàm multa, ergo. Maiorem probat Arist. inductiue in omnibus elemētis vt nos latè deducimus in expositione textus, vide ibi. Secūdo probatur & explicatur hæc ratio Arist. Nam in symbolis est minor resistentia ex parte patientis, ergo. Antecedens probatur. Nam quādo ignis, v.g. agit in aërem corrupendo eius humiditatem agit etiā per calorem intendendo ipsum in aëre, aër vero solū resistit per humiditatem; at cum ignis agit in aquam,

terra à qua eleuatur virtute solis, impertinens est ad præsentem disputationem. Proprius locus est in 1. Meteoror. lect. 6. apud D. Tho. Quia tamè hic quedam de hac re dicuntur, quæ non mihi omnino placent breuiter respondetur, qd licet probabiliter dici possit qd non distinguntur essentialiter, sed tantum accidentaliter (quam sententiā sequuntur Marsilius, Niphus in 1. Meteoror. & multi alij & probat rationibus factis & multis alijs, quas non est præsentis loci examinare) probabilius tamen mihi videtur, qd distinguantur essentialiter. Itaq; tam vapor quàm exhalatio sunt mista quedam specie ab omnibus elemētis distincta, & eorum qualitates in virtute continentia, quod probatur breuiter. Primò. Nam vapor est calidus & humidus, aqua verò frigida & humida. Præterea exhalatio est de natura ignis, ergo non est de natura terræ. Secundo. Exhalatio & vapor sursum mouentur, ergo exhalatio non est terra, & vapor non est aqua: terra enim & aqua deorsum mouentur. Tertio. Fumus non est lignum, è quo subtolitur, ergo exhalatio non est terra, nec vapor aqua è quibus eleuantur. Quartò. Aqua rosacea nō est rosa, è qua per distillationem emanat, nec vapor roridus qui è carnisibus emanat est carnes, nec spiritus qui euaporat à sanguine est sanguis, ergo vapor qui ab aqua euaporat, & exhalatio quæ à terra effumat, non est terra. ¶ Ad argumenta in principio facta respōdetur. Ad primum argumētum, qd illa maior intelligitur in motu locali, per què non potest fieri transitus ab vno ad aliud nisi per medium. At verò in generatione, præcipue cum in instanti fiat, id nō est necessarium. ¶ Ad secundum respondetur qd dispositio ad formam ignis, scilicet, raritas illa summa simul tempore est cum forma ignis, licet prius natura in genere causæ materialis præcedat ipsum ignem. Vnde in instanti quo est summa raritas nō est terra, sed ignis. Ad confirmationem cōcedo qd in illo casu ignis non poterit immediate cōuerti in terram ita qd resalcat aliquod suppositum terræ, bene tamen poterit conuerti ita qd vniatur cum alijs partibus terræ. ¶ Ad tertium patet ex tertia cōclusionē. Etenim in eo casu si prius corrumpatur frigiditas aquæ quàm ipsius humiditas, prius etiam generabitur aër quàm ignis, non tamen est necesse qd id semper contingat, imò regulariter propter vehementiam ignis ambq; qualitates humiditas, scilicet, & frigiditas corrumpuntur simul, & sic regulariter etiam ex aqua generari potest immediate ignis. ¶ Ad quartum respondet optimè Albertus. q. 7. qd non est incōueniens qd aqua dum est in via corruptionis, sit sub maiori leuitate & raritate & calore, quàm aër; non enim repugnat, qd sit dispositio naturalis aëris minor dispositione violenta ipsius aquæ, præsertim cum tendit ad id, quod calidius est, & rarius ipso aëre, scilicet, ignis.

sicut per duas agit qualitates ita ei per duas resistitur, ergo. ¶ Aduerte tamen quod ista conclusio intelligenda est si cetera sint paria quia cōtingit inter elementa non symbola esse faciliorem transitum, quia non sunt omnia paria. Possunt enim esse alia impedimēta vel proueniētia ex alijs qualitātibus, ut si vnū sit nimis rarū aliud nimis densum, vel ex paruitate vel multitudine materię &c. Quocirca licet terra habet symbolum cum igne in siccitate, non ita facile conuertitur in ignē sicut aqua propter nimiam dēsitatem terrę quę nequit ita facile reduci in raritatem formę ignis necessariā. Quod si terra esset sub raritate exhalationis, vel in raritate æquali cū aqua citius mutaretur in ignē quā aqua. ¶ Ad argumenta facta respondetur. Ad primū respondet hic D. Tho. quod manet eadē qualitas secundū speciem licet non numero, & quāuis vtręque qualitas corrumpatur, quia tamen elementa quę habēt maiorem cōueniētiā in qualitātibus, habent maiorem conueniētiā in formis, consequenter etiam eam habent in dispositionibus, & sic facilius adinueniunt transformantur. Vide quę de hoc argumēto diximus supra in r. lib. c. 4. in quęstione. ¶ Ad secundum patet ex secunda ratione pro conclusione. Ad tertium negatur consequentia. Nam licet actio sit in contrarietate, nō sequitur quod ubi sunt plura contraria, sit actio velocior, sed tantum sequitur quod sunt actiones plures. Velocitas autem actionis attenditur penes maiorem aut minorem resistentiam & cum in symbolis sit minor resistentia vt patet ex ratione secundę conclusionis, erit etiam in eis velocior, & facilior transmutatio.

QVÆSTIO III.

¶ Vtrum ex duobus elemētis non symbolis corruptis fiat tertium.

Arguitur primō pro parte negatiua. Quia corrupta frigiditate terrę, & humiditate aeris fieri nō potest ignis ex siccitate terrę & caliditate aeris quę manent, ergo. Antecedēs probatur, quia nec terrę siccitas, nec caliditas aeris videntur ad generationem ignis sufficere, ignis enim vt patet ex dictis multo calidior est quā aer, & ficior quā terra, ergo. ¶ Arguitur secundō. Vbi nullum est efficiēs nullus sequitur effectus, sed cū ex igne & aqua fit aer nullum est efficiēs, ergo. Minor probatur, quia si aliquod maximē ignis & aer, sed hæc non, tum quia specie differūt, tum etiā quia quando tertii generatur iam non sunt, ergo. ¶ Arguitur tertio. Cum ignis & aqua se corrumpunt mutuo, qualitates omnes manent relictę, non ergo poterit induci forma aeris quia deest sufficiens dispositio. In oppositum est Aristo. tex. 29. ¶ Pro intelligentia quęstionis notandum quod ex duobus fieri tertium elemētum potest intelligi dupliciter, non

A vno modo vt vnum faciat ex altero tertium nō quod vtrumque corrumpatur, sed vnum agat & alterū destruat, & hoc modo optimē fieri potest vt vnū elemētum fiat ex altero. v. g. si ignis ex aqua faciat aerem. Altero modo potest fieri vnum ex duobus corruptis, & hoc iterum dupliciter, vno modo per actionem tertij agentis, vt ex aere & aqua potest fieri ignis ab aliquo igne destruttore illa duo, & hoc etiā modo optimē hoc potest fieri. Sed de his duobus modis nō disputatur in presenti. Tertiō ergo modo hoc fieri potest ex duobus corruptis, ita quod inter ea sit mutua actio, ex qua ipsa corrumpuntur, & generatur aliud tertium elemētum: & de hoc est præfens quęstio. ¶ In hac re sit prima conclusio. Ex duobus elemētis habentibus symbolam qualitatem nō potest generari tertium vt ex igne & aere. Conclusio est Arist. in hoc capite tex. 29. Et probatur. Nam si corrumpatur siccitas ignis & humiditas aeris manebit solum caliditas, quę sola nullum potest elemētum cōstituire, vt potest quod ad minus ex duabus qualitātibus debet cōstare. Si autem remanserint humiditas aeris & siccitas ignis, ista combinatio est impossibilis siquidem constat ex contrarijs qualitātibus, ergo non generabitur aliquod tertium elemētum. Idem argumētū fieri potest de omnibus alijs elemētis symbolis. ¶ Secunda conclusio. Ex duobus elemētis non symbolis tertii generari potest, sicut ex terra & aqua generatur ignis corrupto humido & frigido; ex aqua & igne aer corrupto frigido & sicco; ex aere & terra aqua corrupto calido & sicco; ex aqua & igne terra corrupto humido & calido. Hęc conclusio est expressa Arist. tex. 28. Et probatur eius ratione, quia quando illę qualitates corrumpuntur manent qualitates necessarię ad generationē elemēti talis, vt satis clarē patuit in expositione textus, ergo. Aduerte tamen ex S. Tho. super istum textum, quod ad hoc vt ex duobus elemētis nō symbolis fiat tertium, est necesse, quod illa duo ita se habeant, quod altera actiuarum vincat alteram, & altera passiuarum alteretur, vt quando ex igne & aqua fit terra, necesse est vt aquę frigiditas vincat ignis caliditatem, & ignis siccitas aquę humiditatem. Sed si ambo illa contraria æqualia sint ex actione illorū tertium non fiet, quia illa nec agere possunt, nec pati, quia ab æqualibus non prouenit actio. Si vero vnum eorum alterum superat in vtriusque, neque ex eis potest tertium effici, quia superans conuertet superatum in sui speciem: potest etiam si alterum eorum superet alterum in altera tantum generari tertium, vt si ignis superans aquam in calore, hoc est magis calidus quā aqua frigida dato quod æqualia essent in humore & sicco, potest aer generari, vt patet in aqua bullienti, vbi aer generatur. ¶ Ad argumenta facta in principio respondetur. Ad primū respondet S. Tho. quod quidam dicūt quod non

non intendit Philosophus quod ex illis duobus generetur purus ignis, sed aliquid quod participet maximē naturam eius, sicut exemplificat de flamma. Sed hoc stare non potest, quia Philosophus loquitur de generatione elemētorū, & non mistorū ex elemētis. Præterea, quia caliditas flammę multo intensior est quā caliditas aeris. Er ite ad argumētum dicitur, quod generatur purus ignis. Et licet illa caliditas non sufficiat, iuuatur tamen & in tēditur per virtutem corporis cœlestis, & luce Solis & per virtutem aliarum stellarum. ¶ Ad secundū respondetur, quod Marfil. vt assignet causam efficiētē huius transmutationis, dicit necessario recurrere ad causam inueneritalem: nos tamē respondemus, quod causa efficiens sunt qualitates ignis & aquę in virtute eorum. ¶ Ad tertium autem respondetur, quod illę qualitates licet maneant relictę, tamen virtute solis & stellarum reducuntur ad eum gradum, vt sit sufficiens dispositio ad formam aeris. Et hæc de quęstione & de cap. 4.

CAPVT V.

ED tamen adhuc, & sic de his aspiciemus. Si enim est naturalium corporum materia (vt videtur quibusdam, aqua & aer, & quę talia, necesse est hæc aut vnum esse, aut duo, aut plura. Vnum itaque omnia esse non est possibile, v. g. aerem omnia, aut aquam, aut ignem, aut terram, si transmutatio est in contraria, & hoc transmutatur in contrarium. Si enim erit aer, siquidem permanet alteratio erit, & non generatio. Si autē neque ita videtur vt aqua simul sit, & aer, aut aliud quodcunque. Erit igitur aliqua contrarietas & differentia, cuius habebit aliquid alteram particulam ignis, verbi gratia, caliditatem.

Sed tamen neque ignis erit aer calidus. Alteratio enim tale & non videtur. Similiter autem rursus, si erit aer ex igne calido in contrarium transmutatio erit. Inerit igitur aeri hoc, & erit aer frigidum aliquid. Quapropter impossibile ignem aerem calidum esse. Simul enim idem calidum & frigidum erit. Aliud aliquid igitur præter ambo, idem erit & aliqua alia materia communis. Eadem autem ratio est de omnibus, quoniam non est vnum horum, ex quo omnia.

A Tamen neque aliud aliquid præter hæc velut medium aliquid aeris, & aquę, & aeris, vel ignis, aere quidem, atque igne grossius alijs autem subtilius. Erit enim illud aer, & ignis cum contrarietate. Sed priuatio est contrariorū alterū. Quapropter non contingit illud solum esse vnam (vt quidam inquirunt) infinitum comprehendē. Similiter igitur quodcunque horum, aut quidem nihil. Si igitur nullum sensibile prius his est, hæc vtrique erunt omnia.

B Necesse igitur est, aut semper manentia, & immutabilia, inuicem aut transmutabilia, & aut omnia, aut hæc quidem sic hæc autem non, vt in Timæo Plato scripsit. Quoniam quidem igitur transmutari inuicem necesse est dictum est prius, & quoniam non similiter cito aliud ex alio dictum est prius. Quoniam habentia quidē symbolum citius generantur ex inuicem, non habentia autem tardius. Siquidem igitur contrarietas vna est secundum quam transmutantur, necesse est duo esse. Materia enim quę est medium insensibilis est, & inseparabilis. Quoniam autem plura videntur esse duę vtrique erunt quę minime. Duabus igitur existentibus non possibile est esse tria, sed quatuor, quemadmodum videtur. Tot enim erunt coniugationes. Sex enim existentibus diuis impossibile est generari, quoniam contraria sunt inuicem. De his quidem igitur dictum est prius.

C Quod autem cum transmutetur ad inuicem, impossibile sit principium aliquod esse horum, aut in extremo, aut medio, ex his manifestum erit. In extremis quidem igitur non erit, quoniam ignis non erunt, aut terra omnia, & eadem ratio est si dicamus ex igne, aut terra esse omnia.

E Quoniam autem neque medium (vt videtur quibusdam) aer quidem, & in ignem transmutatur & in aquam, aqua autem & in aerem, & in terram, vltima autem non amplius inuicem. Oportet enim hoc stare, & non in infinitum ire in reclinatōne ad vtraque. Infinita enim contrarietates in vno erunt.

Terra sit T. aqua L. aer A. ignis I. Si vtrique A. transmutatur in I. L. & contrarietas erit eorum, quę A. I. Si autem hæc albedo & nigredo. Rursus quia in L. A. erit alia. Non enim idem I. & L. Si autem siccitas, & humiditas A. quidem siccitas I. autem humiditas. Quapropter,

propter, siquidem manet album existet aqua humida & alba, sin autem nigra erit aqua, in contraria enim transmutatio. Neceffe est igitur aut albam, aut nigram esse aquam. Sit itaque alba primum, similiter igitur & ipsi I. ipsum A. inexistet siccitas. Erit igitur ignis transmutatio in aquam: contraria enim existit. Ignis enim prius niger erat, deinde autem sicum I. Aqua autem humida, deinde autem alba. Palam quidem vrique quoniam omnibus adinuicem erit transmutatio: & in his, & quoniam & T. terrae inveniunt relique, & duo symbola, nigrum & humidum. Hac enim nondum contenta fuerunt.

I. Ignis.	N. Nigredo.
A. Aer.	A. Albedo.
L. Aqua.	A. Siccitas.
T. Terra.	Y. Humiditas.

Quoniam autem non in infinitum possibile est ire (quod ostensum ad hoc prius venimus) manifestum est ex his. Si enim rursus ignis I. in aliud transmutatur, & non reuoluitur. v. g. in P. S. contrarietas igitur quaedam I. & P. S. alia existet prater predictas. Nulli enim idem supponitur T. L. A. I. quod P. S. Sit igitur ipsi I. ipsum B. ipsi vero P. S. ipsum. M. B. omnibus vique existet T. L. A. I. transmutantur enim inuicem. Sed hoc quidem nondum demonstratum est. Sed illud manifestum, quonia si rursus P. S. in aliud alia erit contrarietas, & P. S. inerit, & igni I. & non quae existet Y. P. Similiter autem semper cum adiecto contrarietas aliqua existet eius quae ante. Quapropter si infinita, & contrarietates infinitae inveniunt, si autem hoc non erit definire neque generare, oportebit enim si erit aliud ex alio, tot transue qualitates & amplius plures. Quapropter in quaedam quidem nunquam transmutatio erit. v. g. si infinita media neceffe infinita elementa. Amplius autem neque ex aere in ignem transmutatio, si infinita contrarietates generata. Fiant autem & omnia vnum, neceffe enim existere omnes in inferioribus quidem S. quae superiorum, his autem quae inferiorum. Quapropter omnia vnum erunt.

EXPOSITIO TEXTVS.

Rima conclusio tex. 3. i. sed tamen adhuc. Licet supra dictum sit quod sit subiectum transmutationis elementorum, & quod elementa adinuicem transmutentur, adhuc tamen inspicie-

mus si aliquod naturalium corporum puta elementorum, vel aliquod corpus mediū inter ea est subiectum & materia talis transmutationis. Quibusdā enim videtur quod sit aqua, quibusdā quod sit aer vel aliquid tale. ¶ Secunda conclusio. Sed tale subiectum est cōmunis materia. Materia siue subiectum omnium corporum non est aliquid elementorum. Probatur prima pars conclusionis. Nam vel est vnum elementorum, aut duo, aut plura, nullum horum, ergo. Minor probatur pro prima parte dupliciter. Primò. Si vnum elementum est omnium corporum subiectum puta aqua aut aer, iam omnia erunt illud vnum, hoc autem est impossibile, ergo & esse vnum elementum principium primū. Probatur sequela. Quia omnia erunt ex illo. Impossibilitas autem minoris patet. Quia omnis transmutatio est inter contraria, si autē omnia sunt vnum, non erit contrarietas, ergo nec transmutatio. Secūdo probatur minor principalis, quia sequeretur quod generatio non esset nisi alteratio: illud enim vnum esset tota rei substantia, & variatio non fieret nisi secundum accidentia. Probatur secunda pars minoris principalis, scilicet quod tale subiectum non sint duo aut plura elementa, videlicet aer & aqua, aut alia. Nam si ignis & aer aut sunt vnum omnium principium, sequitur quod contraria sunt in eodem, consequens autem hoc est impossibile, ergo. Sequela probatur. Si ambo vnum contraria quaelibet pars habebit quod est aeris, & quod est aque, cum autem principia permaneant, & suae proprietates quae sunt contrariae in eodem erunt contrariae, v. g. si ignis & aer sint contraria secundum calidum & frigidum, ignis habebit caliditatem, & aer frigiditatem. Quando ergo fit transmutatio aeris in ignem, siquidem manet aer in tota transmutatione, tunc & manet aeris frigiditas, & etiam ex igne in quem transmutatur inertei caliditas, ergo tunc est calidum & frigidum, ergo contraria erunt in eodem. Sed ad hanc rationem dicere quis posset, quod quando ex aere fit ignis non ita est quod aer fit ignis, sed quod aer fit calidus. Sed contra hanc solutionem arguitur dupliciter. Primò, quia sequeretur quod transmutatio aeris in ignem & e conuerso non esset nisi alteratio, quia mutatio secundum calorem non est nisi alteratio, ergo. Secūdo. Quia si non esset aliud aerem fieri ignem, quam aerem fieri calidum manente aere, sequeretur quod idem simul esset calidum & frigidum, consequens est impossibile, ergo. Sequela probatur. Aer manebit & aer est frigidus ex propria natura, ergo si manet aer manet frigidus. Patet consequentia, quia eius est propria qualitas, & cum hoc sit calidus, ergo simul erit calidus & frigidus. Secunda pars conclusionis, scilicet, quod tale subiectum est materia communis omnibus elementis ex his manet probata. Nam cum ista sint impossi-

possibilia quod ambo elementa, scilicet, aer, & ignis & sic de reliquis habeant aliquid quod sit eis commune, quod essentialiter est in ambobus. Et haec est cōmunis materia quae est in potētia ad vtrūq; ergo. ¶ Tertia conclusio text. 5. 2. Tamen neque aliud, &c. Mediū corpus inter ignē & aerem, quod sit grossius igne, & subtilius aere; vel etiam mediū inter aerem & aquam, quod sit subtilius aqua, & grossius aere non potest esse materia elementorū. Probatur ista conclusio. Quia si illud mediū supponatur, quod est medium aeris & ignis, aut illud est cum contrarietate elementi prima, aut sine ea. Si autem est cum contrarietate prima alicuius elementi, ipsum est illud elementum. Quia cui conuenit propria passio alicuius, illi conuenit subiectum illius passionis, & sic non erit medium inter elementa, quod est contra id quod suppositum est. Si autem illud corpus non habet passionem vel proprietatem elementarem, sed est priuatum ea, cum priuatio semper sit cum altero contrariorum (aliter enim materia elementorum à forma esset separata) sequitur quod id medium corpus non sit sine contrarietate, sicut quidam dicūt quod ipsum est quoddam infinitum non habens qualitatem aliquam, & omnia comprehendens. Similis autē ratio est quodcumque horum medium esse materia elementorum ponatur, ergo aut nihil tale est medium, aut illud est aliquid quatuor elementorum quod est contra positionem. Si ergo non potest aliquid corpus sensibile esse prius istis quatuor elementis, neceffe est vt ipsa quatuor elementa sint principia corporum sensibilibus. Ex quo patet quod elementa omnia semper maneant in transmutabilia adinuicem, aut transmutabilia. Et si transmutabilia autem omnia aut quaedam eo modo quo Plato in Timaeo asseruit de terra quae erat intransmutabilis. ¶ Quarta conclusio text. 3. 4. Quoniam quidem, &c. Ex dictis manet explicatum quod omnia elementa adinuicem transmutantur, non tamen omnia aequē cito, quia ea quae habent symbolum cito generantur adinuicem, quae autem non habent tardius. Secūdo quod manet explicatum, quod si in elementis esset tantum vna contrarietas, neceffe esset quod essent tantum duo elementa, quia vnum solū non potest esse sub duobus contrariis, & materia tunc est medium duorum. Sed quia nos videmus quod elementa sunt plura quam duo, neceffe est quod ad minus sint duae contrarietates. Duabus autem contrarietatibus existentibus impossibile est quod elementa sint tantum tria, sed oportet de necessitate quod sint quatuor. Tot enim fieri contingit viles coniugationes tangibilium qualitatum penes quas sumitur numerus elementorum. Sunt enim in vniuersum sex coniugationes, sed duae sunt impossibiles, vt supra patuit, quia contraria essent in eo. ¶ Quinta conclusio text. 3. 5. Quoniam autem, &c.

Quia elementa adinuicem transmutantur impossibile est aliquod ipsorum esse principium, neque etiam potest esse tale principium medium neque extremum. Quod extremum elementum non potest esse principium, manifestum est ex supradictis. Si enim dicitur quod extrema sicut ignis aut terra sunt principia, cum ipsa in transmutatione permaneant omnia erunt ignis, quod est manifeste falsum. Et eadē est ratio de terra & de alijs. Quod vero neque medium elementū possit esse principium, sicut illi dicebant qui ponebant non omnia elementa adinuicem generari, probatur supponēdo tamē prius quod ascendendo in transmutationibus aut descendendo non est procedendum in infinita, sed oportet aliquem esse statū, quia aliās in quolibet elemento essent infinitae contrarietates, vt statim amplius manifestabitur. Quo supposito ratio est huiusmodi. Quaecumque sunt contraria adinuicem inter se transmutantur, sed omnia elementa sunt contraria vel in ambabus qualitatibus vel in altera, ergo omnia elementa adinuicem transmutantur. Maior non ponitur expressē ab Aristotele, sed eius doctrina in praecedentibus capitulis est supplenda. Minor autē probatur, & accipio quatuor elementa, scilicet, terram, aerem, aquam, & ignem, secundum hanc opinionem, aer mutatur in ignē & in aquam, & aqua in terram & aerem, ergo inter aerem & ignem est contrarietas. Probatur consequentia, quia non est mutatio nisi inter contraria, sed aer mutatur in ignem, ergo aer & ignis sunt contraria. Et iterum. Aer mutatur in aquam, ergo aer & aqua similiter cōtrariantur. Et iterum aqua mutatur in terram, ergo aqua & terra contrariantur. Tunc sic, si aer & ignis contrariantur sit illa contrarietas exempli causa album & nigrum, & sit ignis albus & aer niger. Et iterum quia aer conuertitur in aquam erit etiam inter aquam & aerē contrarietas, & sit illa contrarietas siccitas & humiditas, & sic aer humidus & aqua sicca. Et sic aer erit niger & humidus, aqua erit sicca & nigra. Sic ergo aqua erit cōtraria aeri, quia sicca: & igni, quia nigra, & sic inter ignem & aquam erit transmutatio. Et ignis poterit in aquam transmutari: & eodē modo arguitur de terra & aqua. Et sic cum inter omnia elementa sit contrarietas, poterit inter omnia inueniri transmutatio. Quod est directē contra eos qui dicunt quod medium solū ad extrema, & extrema ad medium transmutantur, & extrema autem inter se non transmutantur. ¶ Sexta conclusio tex. 3. 6. Quoniam autem, &c. In elementorum transmutatione non potest esse processus in infinitum. Hanc conclusionem supposuimus in praecedenti, & modo probatur, quia alias sequeretur quatuor in conuenientia, quorum primum est, quod in quolibet elemento essent infinitae contrarietates, hoc autem est impossibile, ergo & illud ex quo

ex quo sequitur. Probatur sequela. Si enim positus quatuor elementis ponis quantum quod vocetur X. in quod ignis transmutatur & non reuoluitur, id est, ipsum non transmutatur in ignem, oportet ponere inter ignem & X. aliquam contrarietatem distinctam ab alijs quatuor qualitibus elementorum. Probatur sequela, quia supponitur illud elementum esse à quatuor dictis distinctum, & sic habebit & suam proprietatem distinctam, & cum ignis in ipsum transmutetur, & quodlibet aliorum quatuor, ergo in igne & in quolibet aliorum trium erit illa contrarietas. Probatur consequentia, quia omnia illa possunt in quantum transmutari, transmutatio autem semper est inter contraria, & sic quodlibet elementum determinabit sibi tres qualitates primas. Et si adhuc das sextum elementum dabis eodem modo alteram contrarietatem quae sit in omnibus inferioribus sicut de quinti contrarietate est ostensum, sic quodlibet elementum, determinabit sibi quatuor qualitates primas, & sic ascendendo in infinitum sequitur quod quodlibet elementum determinabit sibi infinitas qualitates contrarias qualitibus aliorum, quod erat primum in conueniens probandum. Secundum inconueniens quod sequitur ex hac sententia est. Si enim essent in finitè qualitates & contrarietates, nulla esset generatio, nulla esset rei diffinitio. Quia omne generans deberet infinitas qualitates corrumpere, & in omni diffinitione essent in finitè qualitates ponendae, quae nunquam pertransiri aut in diffinitione poni possent. Essent etiam infinita media si essent infinita elementa. Tertium inconueniens quod sequitur si essent infinita elementa, & infinitae qualitates est, quod elementum ignis non posset transmutari in sibi proximum elementum, scilicet, in aërem, quia essent in eo & sibi proximo elemento infinitae qualitates & contrarietates. Quartum inconueniens est. Quia si essent infinita elementa omnia essent vnum. Quia ea quorum sunt eadem proprietates sunt vnum, sed infinitis existentibus elementis omnia essent eadem proprietates, ergo omnia essent vnum. Minor probatur, quia in omnibus quatuor elementis oportet ponere omnium superiorum elementorum proprietates, & in omnibus superioribus, omnium inferiorum proprietates, ergo omnia elementa eadem habebunt proprietates, & sic omnia erunt vnum.

In hoc capite Arist. de materia elementorum pertractat, & ostendit quod subiectum istius transmutationis non est aliquod elementum aut corpus actu existens, ac per consequens quod tale subiectum est materia communis existens in potentia. ¶ Vnde circa primam conclusionem aduerte, quod licet omnes expositores Aristotelis conueniant, ipsum in hoc capite pertractare de materia elementorum, non tamen omnes conueniunt, quia

A ratione de ea hic agat. Etenim Agidius dicit hoc Aristotel. ideo hic disputare vt ostendat tantum quatuor elementa esse. Melius tamen dici potest, vt insinuat D. Thom. hic, quòd ad hoc accedit propterea quòd de generatione elementorum egit, & ita nunc ostendere debet quale sit subiectum talis generationis. Secundò, quia Aristotel. supra proposuit tria esse principia, scilicet, materiam, contrarietatem, & elementa, dixit autem in praecedentibus de contrarietate & elementis, ac propterea in hoc capite vt disputationem perficeret, de materia quae sola restabat egit. ¶ Sed est dubium circa illam consequentiam Aristotelis quae fit in secunda conclusione. Si aer remanet, ergo omnia essent aer. Nam non valet. Materia prima remanet in composito, ergo materia est compositum, ergo neque altera consequentia Aristotelis valet. Respondetur, quòd licet haec non valeat, prima tamen est optima, quia quando materia rerum est ens in actu, totum esse rei est materia, vt. 2. de anima declarat Auerr. comment. 8. per differentiam inter materiam rerum naturalium & artificialium. Et propterea valet. Si aer actu remanet, omnia producta ex aere erunt aer. Aduerte autem in hac conclusione ex D. Thom. quòd quando ait Aristot. in secunda ratione contra quandam rationem assignatam in hac 2. conclusione, quòd aer de se est frigidus, non id dicit secundum veritatem, cum aer vt patet ex superioribus non sit frigidus, sed calidus & humidus. Dicit ergo hoc Aristoteles gratia exempli, si verum esset. Ad argumenti enim efficaciam nihil attinet siue illud sit verum siue falsum. ¶ Circa tertiam conclusionem aduerte ex S. Tho. quod comm. aliter deducit rationem huius tertiae conclusionis. Dicit enim quod si ponatur aliquod corpus medium esse materiam elementorum sequitur idem inconueniens, quod contingebat ponentibus vnum elementorum aereum esse subiectum. Sequitur enim contraria esse in eodem, quia cum omnistransmutatio sit in contraria & ex contrarijs, vt supra dixit Philosophus, cum ex tali corpore generatur aer vel aliud elementum, in eodem erunt qualitates ipsius corporis mediae, cum ipsum in transmutatione secundum substantiam permaneat, & qualitates aeris generati, quae de necessitate illis oportet esse contrarias. Sequitur etiam secundum eum. Illud est ens, & non ens, quia cum vnum est priuatio alterius, & priuatio est non ens secundum vnum contrariorum est ens, & secundum aliud est non ens. ¶ In quarta conclusione Arist. in epilogum colligit omnia quae hucusque in hoc secundo libro disputauit, vide ibi. ¶ Circa quintam conclusionem aduerte, quòd Auerrois sentit, Aristotelem hic incipere declarare nullum esse aliud elementum praeter quatuor ab ipso posita. S. autem Thom. dicit quod postquam Philosophus

secun-

secundum propriam opinionem determinauit de mutua transmutatione elementorum, incipit iam nunc opiniones aliorum de hac re destruere. Quidam enim dixerunt quod non omnia elementa adinuicem transmutantur, sed quaedam. v. g. Aer mutatur in ignem & aquam, ignis vero non mutatur in aërem & aquam. Aliqui verò vt Empedocles dixerunt elementa esse immutabilia. De prima opinione agit in reliquo huius capituli, de secunda autem agit in sexto capite. Breuiter autem sic potest formari ratio ista Aristotelis. Quae cumque sunt contraria adinuicem transmutantur, sed omnia elementa siue habeant symbolum siue non, sunt contraria in ambabus vel in altera qualitate, ergo omnia elementa adinuicem transmutantur. Quod est contra opinionem dicentium quaedam sed non omnia adinuicem transmutari, quam opinionem Aristot. hic intendit destruere. ¶ Circa quam rationem imprimis animaduertendum est ex S. Tho. quòd istae qualitates, quas Arist. in hac ratione attribuit elementis, non sunt propriae elementorum, sed vtitur eis Aristot. exempli causa. Nam vt dicit Aristot. 2. de anima comment. 67. Exemplorum non intenditur nisi manifestatio, & Aristot. 1. Priorum ait. Exemplum ponimus, non vt ita sint; sed vt sentiant qui discunt. Sed quare quare Arist. cum vti poterit exemplis veris, maluerit vti falsis. Respondetur quòd fortasse hoc egit, quia antiqui Philosophi non ita sentiebant de elementorum qualitibus, sicut ipse in superioribus determinauit, & propterea vtitur falsis exemplis, vt in hac parte demonstrationem non alligaret opinionibus, sed vt ostenderet quòd in quacumque opinione & quacumque qualitates elementis assignentur, oportet dicere quod ratio proposita conuincit. ¶ Circa sextam conclusionem aduerte quod Aristot. in sua ratione supponit vnum, scilicet, quod semper vno elemento addito supra quatuor, vna ex crescit contrarietas, cuius contrarietatis vnum membrum datur elemento addito; & alterum membrum datur prioribus omnibus. v. g. si ultra quatuor detur quintum emerget vna contrarietas, cuius vnum membrum. v. g. F. dabitur illi quinto; alterum vt pote R. dabitur ceteris quatuor. Haec suppositio declaratur, quia oportet omnia alia transmutari in illud quintum datum per suppositionem, igitur illud quintum erit contrarium ceteris quatuor vel in vna tantum, vel in ambabus. Quo supposito est ratio. Nam si P. ignis mutatur in quantum elementum X. & ipsum X. non reuoluitur, id est, non mutatur in ignem, contrarietas distincta ab his quae dicta sunt, erit inter P. ignem, & X. quantum elementum. Nam X. non supponitur esse idem alium eorum quae appellata sunt G. Y. A. P. scilicet, terra, aqua, aer, ignis, & per consequens cum sit quantum, oportet vt habeat aliam contrarietatem, cuius vnum membrum, sci-

A licet R. insit P. igni, aliud vero, scilicet, F. insit X. tunc sic; Ergo ipsum R. omnibus videlicet G. Y. A. P. scilicet, terra, aqua, aer, & igni inest. Patet consequentia, quia omnia transmutantur mutuo, & sic illa quatuor transmutantur in quantum X. & per consequens eadem ratione qua inest P. igni quod conuertitur in X. debet in esse reliquis G. Y. A. P. terra, aqua, aeri, & igni, quia etiam ista transmutantur in X. & licet nondum sit demonstratum, quod quatuor elementa, scilicet, G. Y. A. P. transmutentur in quantum, illud tamen constat & est manifestum, quod si rursus ipsum X. in aliud videlicet sextum transmutetur, alia ipsi X. & P. & ceteris omnibus inest contrarietas. Quod si vno addito elemento vna ex crescit contrarietas, ergo additis duobus duae ex crescent, & tribus additis tres addentur, ergo infinitis additis infinitae ex crescent contrarietates. Quare si infinita sunt elementa & contrarietates infinitae erunt in vno quoque elemento. Quod autem hoc sit falsum, & impossibile, tribus alijs inconuenientibus deductis clarè in textu ostendit Aristoteles.

C D Vbitatur autem circa suppositionem huius rationis; Vtrum vno elemento posito ultra quatuor, ponatur vna contrarietas; Et videtur quod non. Primò, quoniam vna contrarietas est duorum elementorum, ergo duabus existentibus contrarietatibus quatuor erunt elementa, quare non vno elemento posito ponitur vna contrarietas, sed tantum vna qualitas. ¶ Secundò. Si vno posito elemento sequitur vna contrarietas, ergo quatuor elementis positus quatuor erunt contrarietates. Consequens autem est falsum, quoniam Arist. posuit quatuor elementa, & solum duas contrarietates eis assignauit. ¶ Tertio. Nam oportet multiplicare noua contraria secundum noua elementa, sed facere nouas coniugationes eorum dem contrariorum, sicut ipse Aristot. cum qualitibus quae de facto elementis conueniunt, supra fecit; nam sic cum modo coniungit cum frigido, modo cum calido. Ad haec argumenta quidem ex Philoppono respondetur, quod siue vno elemento posito ponatur vna contrarietas, siue vna qualitas contraria ceteris, idem absurdum sequitur, quoniam quouis modo id intelligatur, vel illae qualitates sunt finitae vel infinitae. Si finitae, non sicut combinationes infinitae pro elementis infinitis, si autem infinitae, habetur intentum. Ob id Arist. semper nouam contrarietatem sumit cum nouo elemento quod non sit in elementis positus ab Arist. quae combinationibus qualitatum constituuntur. Sed haec expositio licet vera sit, & conueniat contra opinionem quam hic Arist. impugnat, non tamen est ad eius mentem, qui supposito quolibet elemento de nouo posito nouam contrarietatem ponit, ista autem solutio id non suppositio, sed dicit quod siue hoc

hoc sic ita sine non, ex illa tamen opinione idem absurdum sequitur. Quare aliter respondet ipse Philopponus, quod consequentia Arist. tenet in casu suo, scilicet, quod ponatur aliud elementum ultra quatuor ex quo generetur ignis & non reuertatur generatio. Vbi enim non conuertetur generatio oportet ut quantum elementum habeat qualitatem oppositam utriusque; vel alteri qualitati ignis: & sic dabitur alia contrarietas noua, illo addito. At Arist. secundum veritatem posuit quatuor elementa: non autem quatuor contrarietates, quoniam generatio in eis conuertitur. Sed secundum hanc solutionem est, quod non vniuersaliter concluderet ratio Arist. Quare aliter respondetur, quod consequentia Arist. est optima, & fundat in hoc. Quot sunt qualitates, tot oportet esse elementa. Unde si quatuor sunt primæ & præcipuæ qualitates, quatuor oportet esse elementa. Nam cum elementum non ex vna prima consistat qualitate, oportet ut sex sint combinationes quarum quatuor sint viles, & quibus constant ipsa quatuor elementa. Quare ratio fit, ut si quatuor sunt elementa, quatuor sint qualitates, atque duæ contrarietates, quam doquidem contrarietatis duo sunt termini contrarij. Quare ratio docet, quod si sex sunt elementa, tres sunt contrarietates, atque sex contrariæ qualitates, & si octo elementa quatuor contrarietates, atque octo qualitates. Igitur si infinita elementa, infinitæ contrarietates, atque infinitæ qualitates semper procedendo secundum proportionem duplam qualitatum ad contrarietates quod erat intentum. Ex quo patet ad argumenta.

D Vbitatur circa secundum & tertium inconueniens quod inferit Arist. in sexta conclusione, scilicet, quod si essent infinita elementa, non esset generatio; Vtrum hoc sit verum. Videtur quod non. Primum. Quoniam non est necessarium cum ex aere fit ignis ut per omnes contrarietates percurratur, sed solum per vnam, cæteris tanquam symbolis manentibus. Etenim ut in cap. 4. dixit Arist. quando elementa transmutantur symbolæ qualitates manent & tantum corrumpuntur qualitates non symbolæ, ergo. ¶ Secundo. Quia si essent infinita contraria quodlibet corrumpere sibi proximum, & sic generatio esset in infinitum. Antecedens patet, quia non apparet aliqua ratio, quare contraria sibi inuicem approximata deductis impedimentis non agant & patiantur ad inuicem. ¶ Tertio. Si quatuor sunt elementa generantur inuicem, & si sex essent similiter generantur inuicem, etsi centum, etsi mille, ergo si infinita essent adhuc generantur inuicem. Ad hoc dubium quidam dicunt, quod licet vni vni tantum sit contrarium primum & per sextam quantum ad resistantiam, etiam illud quod non est contrarium resistit, ut humiditas a que resistit caliditati ignis, ne ita cito consumat aquam,

A similiter siccitas terræ resistit eidem caliditati per eandem rationem. Quare ratio docet, quod si elementa essent infinita, quodlibet elementum haberet infinitas qualitates secundum quas quodlibet contrarietur cuiuslibet, & sic huiusmodi qualitates infinite in eodem existentibus, quantum secundum omnes non contrarietur vni; tamen secundum omnes resisterent vnicuique; corrupti, & ita ex omnibus aggregaretur vna infinita resistantia, ratione cuius non posset ab aliquo corrumpi, & sic nullum elementum esset corruptibile, & per consequens nullum generabile, cum generabile & corruptibile inuicem conuertantur, ut dicitur primo cæli. Alij aliter respondent, & dicunt quod argumentum Arist. valet in casu, quoniam ubi infinita elementa darentur, in vno elemento essent infinite qualitates, hoc autem est impossibile, quoniam non datur infinitum, & sic non datur aer, nec aliquod aliud elementum tale. Quod si non datur aer non potest ex eo fieri ignis, ex impossibili enim sequitur quodlibet. Aliter respondet Alexand. & dicit quod ex illa opinione sequitur elementa non posse transmutari, quoniam **C** supponit Arist. illud quod postea dicit, scilicet, quod datis infinitis elementis, omnia essent vnum elementum. At si omnia vnum sunt, nullum fit ex alio. Sed hæc solutiones non videntur quod mentem Arist. attingant. Quare respondetur aliter ex Philoppono, quod Arist. loquitur in ordinata transmutatione quæ est ex extremo ad extremum per generationem omnium mediorum. Tunc dicit quod ex aere non potest fieri ignis, quoniam si ex aere debeat fieri ignis: debuit aer prius esse genitus, sed aer non potuit esse genitus, quoniam oportuisset infinita prius esse genita, quod est impossibile, cum infinita non sit pertransire, ut dicitur. 8. Physi. tex. 65. & sic extrinsecum ex extremo fieri non poterit in ordinata generatione quæ fit per omnia media; quod tamen est contra superius in. c. 4. & in hoc etiã cap. dicta, ubi Arist. probauit quod omnia elementa siue media siue extrema sunt ad inuicem transmutabilia. Sed dices, Vtrum datis infinitis elementis elementum fieri posset ex elemento saltim generatione inordinata? Respondetur quod non, quia datis infinitis elementis omnia illa essent vnum elementum, ut probat Arist. **E** in. 4. inconuenienti, atque ita vnum esse altero nullo modo generari posset. Et hæc de isto cap. quinto.

CAPVT VI.

Admiratur autem aliquis aliquos, dicentes plura vno esse corporum elementa, ut non transmutent inuicem, sicut Empedocles inquit.

Quomodo contingit eis dicere comparabilia esse elementa. Sed tamen dicit sic. Hæc enim æqualia

A equalia esse omnia. Si ergo secundum quantum, neesse est idem aliquid esse existens in omnibus comparabilibus, quo mensurantur. V. g. si ex aqua pugillo erunt pugilli aeris decem, idem aliquid igitur erant ambo, si mensurantur eodem.

Si autem non sint secundum quantitatem comparabilia, ut quantum ex quanto, sed quantum possunt. V. g. si pugillus aquæ æqualiter potest **B** frigidare & decem aeris: & sic non secundum id, quod quantum comparabilia, sed secundum id quod possunt aliquid. Erit ergo & non quantum mensura comparare, & potentias, sed secundum proportionem. Verbi gratia, ut hoc calidum, hoc autem album. Hoc autem ut hoc significat in quali quidem simile, in quanto autem æquale. Inconueniens ergo videbitur, si corpora immutabilia existentia, non proportionem comparabilia, sed mensura potentiarum. & eius quod est esse æquale calidum, aut simile, ignis tantum, & aeris multiplex. Idem enim plus, quia homogeneos talem habebit rationem.

Sed neque augmentatio vni que erit secundum Empedoclem, nisi secundum adiectionem. Igne autem augetur ignis. Auget enim terra proprium genus, ether autem athera. Hæc autem adiunguntur. Videntur autem non sic augetur augentur. Multum autem difficilius est eidem tradere de generatione secundum naturam. Quæ enim generantur secundum naturam, aut semper aut ut multum. Ea autem quæ prater semper & multum, ab euentu & fortuna. Quæ igitur **D** causa ut ab homine homo, aut semper, aut ut multum, & ex frumento frumentum, sed non oliua nascatur? Aut si ita componatur os. Non enim ut contingit conuenientibus nihil generatur (quemadmodum ille inquit) sed ratione aliqua. Quæ igitur horum causa? Non enim ignis aut terra. Sed tamen neque amicitia, neque lis. Congregationis enim solum illa, hæc autem segregationis causa est. Hæc autem est substantia vniuscuiusque, sed non solum, & mistio, & separatio mistorum, quemadmodum ille inquit. Fortuna enim in his nominatur, sed non ratio. Est enim misceri ut contingit. Naturæ igitur entium causa est. Ita se habere, & vniuscuiusque natura hæc, de qua nihil dicit. Nihil igitur de natura dicit. Sed tamē & bonum est hoc, & optimū. Hic autem mistionem solum laudat. Etenim & ele-

menta segregat, non lis, sed amicitia quæ natura Deo priora: Dicit autem & hæc.

Amplius autem de motu dicit simpliciter, non enim sufficit dicere quoniam amicitia & lis in o uent, nisi hoc erat amicitia esse, quod motu tali, liti autem quod tali. Oportebat igitur aut determinare, aut supponere, aut demonstrare, aut cetera, aut molliter, aut aliter qualiter. Amplius autem quoniam videntur & vi & prater naturam moueri corpora, & secundum naturam, verbi gratia, ignis quidem superius non vi, inferius autem vi, vi autem ei, quod secundum naturam contrarium: est autem quod vi: est igitur & secundum naturam moueri. Hunc igitur motum est, ut amicitia an non, contrarium enim terra superius, & segregationi assimilatur: & magis lis est causa eius, qui secundum naturam motus quam amicitia: quapropter & vniuersaliter prater naturam amicitia erit magis. Simpliciter autem nisi amicitia vel lis moueat, eorum corporum nullus motus est, neque mora, sed inconueniens. Amplius autem & videntur mota: segregat enim quidem lis; ductus est autem superius ather non a lite, sed quandoque inquit, ut a fortuna. Sic enim constituit currens tunc, multotiens autem aliter. Quandoque quidem inquit inmatum esse ignem superius agi, ether autem ingrediebatur terræ profundas radices. Similiter autem & mundum sic habere, inquit, in lite nunquam & prius in amicitia. Quid igitur est quod mouet primum & causa motus? non enim amicitia & lis, sed cuiusdam motus hæc causa sunt, si vni que est illud principium.

Inconueniens autem est si & anima ex elementis, aut vnum aliquod eorum. Alterationes enim animæ quomodo erunt, verbi gratia, musicum esse, & rursus non musicum, aut memoria, aut & obliuio? Palam autem quoniam si quidem ignis anima, passionem inuenit ei quæcumque ignis, secundum quod ignis. Si autem miscibile corporalis. Harum autem nulla corporalis. Sed de his alterius opus est contemplationis.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio textus 37. Admirabitur autem aliquis, &c. Errauit Empedocles, & sibi repugnantia dixit ponendo elementa intransmutabilia, comparabilia tamen ad inuicem. Ista conclusio

conclusio probatur. Quæcunque sunt comparabilia sunt adinuicem transmutabilia, sed Emped. ponit hæc duo, scilicet, qd elementa sunt comparabilia & qd non sunt adinuicem transmutabilia, ergo Empedocles in sua opinione & errauit, & sibi aduersantia asseruit. Et ideo mirabitur quis istos autores, qui dicunt elementa plura esse intransmutabilia, & simul cum hoc æqualia. Nam si immutabilia sunt comparari non possunt, & si comparari possunt non sunt immutabilia. Sed maior probatur. Omnia comparabilia vel comparantur in quantitate, vel in qualitate, sed omnia talia conueniunt in materia, ergo omnia talia sunt transmutabilia. Consequentia patet, quia omnia conuenientia in materia sunt adinuicem transmutabilia. Maior patet, & minor probatur. Primo, quo ad primam partem, scilicet, qd comparabilia in quantitate debent conuenire in materia. In omnibus comparabilibus necesse est esse aliquid idem, quo ea quæ comparantur mensuratur. Si ergo duo elementa comparantur secundum quantitatem detur illud in quo mensuratur. Exemplo hoc ostenditur in aqua & aere. Si ex vno pugillo aquæ fiat decem aëris, & sic aer est maior aqua in decuplo, iam oportet dare quod sit & vnum & duplum, scilicet materia quæ est nunc sub aqua, nunc sub aere, & sic erit transmutatio. Probatur secunda pars minoris principalis. Nam si fiat comparatio secundum qualitates, id est, secundum virtutes actiuas, vel sit secundum easdem qualitates existentes in diuersis elementis quæ dicuntur potentia, vel sit secundum proportionem diuersarum qualitatum. Exemplum primi ut si dicatur, quantum est calidus ignis, tantum est calidus aer. Exemplum secundi, ut quantum calefacit aer, tantum in frigidat terra. Et quia Emped. primo horum modorum ponebat comparationem, quia solum illo modo fit comparatio in qualitatibus, quæ similitudo vocatur in qualitate, & æqualitas in quantitate, ideo probatur contra Emped. qd si est comparatio inter elementa in eadem potentia & qualitate sequatur transmutatio. Probatur. Ea quæ sunt homogenea siue vnius generis sunt transmutabilia adinuicem, sed ea quæ sunt in eadem potentia, vel qualitate comparabilia sunt vnius generis, ergo sunt transmutabilia adinuicem. Minor probatur. Quia similitudo est inter easdem qualitates ut in caliditate vel in aliqua alia, ut ignis est calidior aere sed ea quæ habent eandem qualitatem habent eandem quantitatem quæ est illius qualitatis susceptiui, ergo elementa habent eandem materiam, & sic sunt adinuicem transmutabilia. ¶ Secunda conclusio tex. 3. 8. Sed neque augmentatio, & c. Empedocles secundum suam opinionem non potest saluare augmentationem. Probatur conclusio. Quia secundum eam augmentatio esset per similia ita quod ignis augetur igne & puluis puluere, & æther æthere, sed hæc non est vera augmentatio, sed adiunctio aut additio & com-

positio, ergo non ponit veram augmentationem. ¶ Tertia conclusio tex. 3. 9. Multum autem difficilius, & c. Empedocles multo difficilius potest reddere rationem generationis quæ est secundum naturam. Probatur hæc conclusio. Videmus enim quod naturaliter ex homine generatur homo, ex frumeto frumetum, & non ex aliquo eorum oliua, iustus autem non potest dare causam Emped. ergo. Probatur minor. Quia vel esset causa casus & fortuna, vel elemēta, vel lis & amicitia, vel mistio, aut separatio elementorum, vel Deus (id est, corpus cælestes secundum expositionem S. Tho.) nullum horum, ergo nullam potest assignare causam. Maior sufficiens est inductiua. Minor probatur, & primo qd non casus & fortuna. Ea quæ sunt a casu & fortuna contingunt raro & non multoties (ut patuit. 2. Physicor. tex. 4. 8.) Sed generationes secundum naturam contingunt semper aut frequenter ut patet in exemplis allatis, ergo casus & fortuna non sunt eius causa. ¶ Quod verò elementa non sint huius causa probatur, quia si essent elemēta causa, essent quia conueniendo in vna missione causarent, sed tunc quæro, quæ sit causa quæ plura elemēta facit in vno conuenire? & sic cum huius coniunctionis causa non possit dari ignis aut terra, oportet ut des aliam causam vniuentem ea. ¶ Neque potest dici litem & amicitiam esse causam congregationis & segregationis. Nam lis & amicitia ut Emped. fatetur sunt causa congregationis & segregationis, oportet ergo dare causam quare ex homine generetur homo. Si enim amicitia causat vnionem, non tamen ex vnione hæc habetur qd ex homine generetur homo. Amicitia enim est causa alicuius vnionis, scilicet, congregationis, sed qd ex hac elementorum congregatione generetur homo qui est effectus particularis, aut equus non habetur ex congregatione elementorum per amicitiam causata, ergo causa huius est forma substantialis cuiusq; & non mistio elementorum. Ex forma enim equi sequitur qd generetur equus & non oliua aut homo. Et hanc formam debuit Empedocles laudare, quia est bonum, & optimum eorum quæ sunt in re, non autem missionem, quam solum ille laudauit. Præterea falsum est quod dicit, scilicet, litem esse causam segregationis. Nam potius eius causa est amicitia, ergo non lis. Antecedens probatur. Quia ex amicitia est, qd elementum separetur a contrario, & vnatur sibi similia. Vltimum probatur. Quod Deus, id est, corpus cælestes non sit causa generationis secundum naturam. Nam corpus cælestes est effectus elementorum & vnionis eorum, ergo non causat ipse has vniones. Consequentia est nota, & antecedens est Empedocles opinio. ¶ Quarta conclusio tex. 4. 2. Amplius autem, & c. Empedocles non dat sufficientem causam motus. Probatur tripliciter. Primo. Nam non sufficit simpliciter dicere qd lis & amicitia sunt principia mouentia in

genere, sed oportuit assignare qd lis & amicitia sint causa talis & talis motus in particulari, & illud ostendit aut demōstrat ut aut probabiliter aut aliqua alia ratione, sed hoc non fecit Empedocles sed tantum dixit litem & amicitiam esse causam motus in genere, ergo. ¶ Secundum probatur conclusio supponendo esse motus naturales, quod & probatur, quia sunt aliqui motus violenti, ergo sunt aliqui motus naturales. Antecedens patet, quia ignis vi mouetur deorsum. Consequentia probatur, quia motus violentus est contrarius motui naturali, ergo si vnus est cū erit alter. Hoc supposito arguitur. Vel motus naturalis causatur ab amicitia, vel non. Si causatur, ergo congregatio non fit ab amicitia, quia congregatio elementorum fit per motum violentum. Terram enim ascendere & ignem descendere oportet ad elementorum congregationem. Si non est causa motus naturalis, ergo violenti. Et tunc licet causa motus naturalis. Et sic amicitia erit vniversaliter causa motus violenti & non naturalis, lis autem erit causa motus naturalis. Si autem dicatur nec amicitiam nec litem esse causam motus, iam oportet aliam motus causam assignare, quam cum non assignauerit Empedocles, insufficiens de motu determinauit. ¶ Tercio probatur conclusio. Nam Empedocles sibi ipsi non conuenit. Dicit enim litem & amicitiam esse causam motus localis, & secundum dicit ignem sursum ascendere, aut descendere, cauernas terræ esse a casu & a fortuna. Et sic lis & amicitia non sunt cause sufficientes motus, si quidem vltra ea aliqua causa motus assignatur, scilicet, casus & fortuna. Præterea est aliud in quo sibi repugnare videtur. Asserit enim eodem modo moueri mundum nunc tempore litem, & quando fuit tempore amicitie, scilicet, quādo erant omnia in vno chaos coadunata. Tunc sic, ergo lis & amicitia non erant causa, sed aliquid prius, quod tempore litem & tempore amicitie mouebat & mouet. Amicitia enim solum erat causa motus vnus, id est, congregationis, & lis solum disgregationis, & sic aliorum motuum oportet dare causam. ¶ Quinta conclusio tex. 4. 5. Inconueniens autem, & c. Inconueniens & falsum est dicere animam esse elementum aut ex elementis. Probatur dupliciter. Primo. Nam si anima esset elemētum aliquod, aut quid compositum ex elementis, tunc quomodo erit alterationis animæ, id est, quomodo alterari posset anima proprijs alterationibus? Certè nullo modo. Nam, v. g. si anima est elemētum aut ex elemētis, quomodo anima habebit habitum musicæ, & rursus quomodo mutabitur de musica in priuationem musicæ ita qd sit sine musica. Nec etiā poterit de memoria in oblivionem vel e converso, sed potius si anima est ignis, quæcunq; sunt passionis ignis secundum quod ignis inerat anima, quod est impossibile. Secundum probatur conclusio. Non sunt miscibilia nisi corporalia, animarum nulla est

corporalis, ergo anima non est elemētum, nec mista ex elemētis. Sed de his determinare alterius opus est cōtēplationis, quia pertinet ad libri de Anima. ¶ In præcedenti cap. Aristi impugnauerat opinionem quorundam Philosophorum dicentium quod licet aliqua elemēta transmutentur non tamen omnia, in hoc autem totus versatur in impugnando aliam Empedocles, qui ponebat elementa omnia inter se esse intransmutabilia, licet concederet ea esse adinuicem comparabilia. Ex quo Aristi. desumit occasionem ad conuincendum ipsum Emped. ut patuit in prima conclusione, cuius textus obscurissimus est. Tota tamen Aristi. mens si quis diligenter aduertat ad hoc videtur tendere, ut probet ex hoc quod sunt inter se comparabilia elementa, qd conueniant in materia, ac per consequens qd sint inter se transmutabilia. Pro cuius intelligentia aduerte, qd vt bene dixit hic Aueroes, æqualia siue comparabilia trifariam sunt, aut quantitate, quomodo vnus aquæ pugillus est æquale pugillis decem aëris. Nam ex vno sunt illi decem; aut æqualitate potentiarum, quia quātū potest in frigidare pugillus vnus aquæ, tātum possunt decem aëris. Aut proportione sicut quanta est albedo tante est caliditas. Aristi. igitur probauit qd si elemēta sunt æqualia secundum quantitatem, oportet ipsa transmutabilia esse, quia oportet in genere conuenire, & quæcunq; genere conueniunt in materia, etiam conuenire necesse est & sic transmutabilia erunt. ¶ Sed circa hanc rationem dubitat D. Tho. dupliciter. Primo. Nam constat, quod quātitas terræ & aliorum elementorum est comparabilis quātitati stellarum, & tamen non est eadem materia vtrorumq; ut dicitur in 1. 2. met. tex. 1. 0. & nos etiam diximus id in 1. lib. ergo. Secundum, quia non omnia comparabilia secundum potētias communicant in materia. Nam ignis & sol sunt comparabiles in calefactione secundum magis & minus, & tamen non communicant in materia ut dictū est, ergo. Ad primum respondet Aueroes qd si quale vel inæquale accipiuntur dupliciter, vel secundum quantitatem, vel secundum extensionem, hoc est secundum quātitate terminos. Si secundum quātitate non sic vnus pugillus aquæ est æqualis decem pugillis aëris. Nam vnus pugillus non habet plus de quātitate, quā decem pugilli. Nam quātitas est cōtēterna materię nihil plus quātitatis vel est aut erit quāquam ab altero fuit. Si vero secundum terminos, sic decem aëris habent quātitate plus extēsam hoc est, sub maiori termino, quā vnus aquæ. Tunc potest dici secundum Aueroem quod stellæ & elemēta non sunt comparabilia secundum æqualitatem & inæquale accepta à dimētionis in terminata vel terminata, cū in his non conueniat, sed secundum dimētionem analogicè dictam. Sed de istis dimētionibus interminatis iam satis multa diximus in 1. libro super caput quartum D. Thom. Hic ex aliorum sententia

Respondet primò, qd nō loquitur Philosophus hic de quantitate secundū extēsiōē sed de quāitate secundū substantiam, & hoc significat cum dixit decem pugillos aëris esse æquales in pugillo aquæ. Sunt enim æquales in materia, quia tantū ibi est de materia quantū hic. Vnde cū communicent in materia, necessario adinuicē trāsmutantur. Talis autē cōparatio nō est inter elementa & coelēstia corpora. Sed hæc solutio nulla est, secundū enim Arist. Idē per idem probaret. Sumit enim hanc propositionē. Quæcunq; conueniunt in quantitate, conueniunt in materia. Si autē per quantitatem intelligeret materia esset ac si diceret. Quæcunq; cōueniunt in materia conueniunt in materia, quod est ridiculum. Quare D. Tho. ex propria sententia aliter respondet ad argumētum, qd hæc cōparatio est secundū rarum & densum. Nam per hoc variata materia elementa ad se inuicem trāsmutantur, & vocatur hæc cōparatio secundū quantitatem, quia rarum & densum non addunt super partes materiæ qualitatem que essentialiter sit qualitas, sed potius situm in partibus materiæ ad distensionem materiæ per maiorem & minorem quantitatem. ¶ Ad secundum respondet D. Tho. qd Aristoteles debet intelligi de his quæ comparantur secundū qualitatem vel virtutem vniuocē acceptam in vtroque. Talis autem nō est virtus calefactiua solis, & ignis, & ideo cessat obiectio. Cetera huius capituli patēt. ¶ Aduerte circa secundam rationem vltimæ conclusionis, quod ex hoc loco aliqui non sine apparentia colligunt quod anima intellectiua secundū Aristotelem sit omnino immaterialis, ac immortalis. Quoniam si est materialis eius operationes primæ & propriæ esse etiam debent materiales. Sic enim Aristoteles argumentatur: Si anima est mixta operationes erunt materiales, ergo à pari, si anima est materialis eius propriæ operationes erunt materiales. Quare cū secundū Arist. in. 3. de Anima eius operationes non sint materiales, ipsa erit immaterialis, ac per consequens incorruptibilis.

CAPVT VII.

Elementis autem, ex quibus corpora constituta sunt, quibuscūq; quidam videtur esse aliquid commune, aut trāsmutari inuicem, necesse si alterum horum contingit, & alterum contingere. Quicunq; enim non faciunt ex inuicem generationem, neq; ex vnoquoque, nisi sicut ex pariete lateres incoenies. Quomodo enim ex illis erunt carnes, & ossa, & aliorum vnumquodque? Habet autem quod dicitur questionem & ex alterutrius generantibus,

A quomodo generatur ex eis aliud aliquid præter hoc. Dico autem, v. g. ex igne est aqua, & ex hac generari ignem. Est enim aliquid commune subiectum. Arque & caro ex eis generatur & medulla. Verum hæc quomodo generatur? Illis quidem enim qui dicunt vt Empedoc. quis erit modus? Necessè enim est compositionem esse, sicut ex lapidibus & lateribus paries. Mistura vtrique hæc saluatis vtrique erit elementis, secundū parua autem adinuicem compositis. Ita vtrique caro, & aliorum vnumquodque.

Contingit itaq; nō ex quacunq; parte carnis generari ignē & aquam (quemadmodū ex cere generatur vtrique, ex hac quidē parte sphaera, pyramis autē ex aliqua alia) sed cōtingebat ex alterutro alterutrum generari. Hæc quidē igitur hoc generantur modo ex carne, ex qualibet ambo. Eis autē qui illo modo dicunt, non contingit, sed vt ex pariete lapis & lateres, vtrunq; ex alio loco & parte. Similiter autē & facientibus vniū eorum materiam habet aliquam questionē quomodo erit aliquid ex ambobus. v. g. ex calido & frigido, aut ex igne & aqua. Si enim est caro ex ambobus, & neutrum eorum neque rursus compositio saluatorum, quid relinquitur nisi materiam esse quod ex illis. Alterius enim corruptio, aut alterum facit, aut materiam.

Quapropter & quoniam est, & magis & minus, calidum & frigidum, quandoquidem fuerit simpliciter, alterum actū, potentia alterum erit. Quando autem non omnino, sed vt quidem ens calidum frigidum, vt autem frigidum calidum, quia quæ miscentur, corrumpunt intentiones adinuicem, tunc neque materia erit, neque illorum contrariorum alterutrum actū simpliciter, sed medium. Secundum id vero quod est potentia, magis calidum quàm frigidum, vel contraria alterutrum, secundū hanc rationem. & ratione dupliciter calidum potentia quàm frigidum, vel tripliciter, vel secundum alium talem modum. Erunt vtrique mista alia ex contrariis, aut ex elementis. Et alia elementa ex illis, potentia aliquo modo existentibus, nō ita vero vt materia, sed secundū prædictum modum. Et erit ita quidem mistio, illo vero modo materia secundū quod generatur.

Quoniam autem patiuntur contraria secundum in primis determinationem. Est enim actū cali-

calidum potentia frigidum, & actu frigidum potentia calidum. Quapropter, si non coquantur, trāsmutantur inuicem. Similiter autem & in alijs contrariis. Et primò ita elementa trāsmutantur. Ex his autem carnes & ossa, & quæ talia calido quidem generato frigido, frigido autem calido, quando ad mediū veniunt. Itic enim neutrum, medium autem multa, & non indiuisibile. Similiter autem & siccum & humidum, & alia talia, secundum medietatem faciunt, carnes & os, & alia.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima cōclusio tex. 46. Ex elementis autē, &c. Dicendum est de elementis ex quibus corpora constituuntur, & quibus est aliqua materia communis, ac per consequens inter quæ est trāsmutatio. Hæc secunda pars probatur primò. Nam elementa ex quibus corpora cōstituta sunt habēt aliquid cōmune, ergo cōueniunt in illo cōmuni quod est materia prima, ac per cōsequens adinuicē trāsmutantur. Necessè enim est si alterum horum, scilicet primum datur, & alterum contingere. Secūdo probatur conclusio. Si non est trāsmutatio inter elementa, sed manent sicut dicit Empedocles, ergo non erit generatio mistorum ex elementis, hoc autem est inconueniens, ergo oportet inter elementa esse trāsmutationem, & vnam communem materiam, quæ sit subiectum talis trāsmutationis. Sequela autem probatur. Queritur enim quomodo mista vt caro, & os, vel aliquid mistum erit ex eis, si elementa non corrumpuntur? ¶ Secunda conclusio. Licet illa opinio sit vera, quæ dicit elementa in alterutrum trāsmutari, tamē etiā secundū ipsam est dubiū, Quomodo ex elementis potest generari aliquid aliud præter ipsa. Etenim ex elementis nō solum ipsa adinuicē generantur quia habent vniū cōmune subiectum, sicut aqua ex igne, & ignis ex aqua; verū etiā ex eis alia generantur vt caro, & medulla, & alia mista corpora, sed quomodo fiat horū generatio, adhuc est dubiū. ¶ Tertia conclusio. Illi qui dicunt elementa esse intrāsmutabilia, sicut dixit Emped. non possunt ad questionē propositā bene respondere, neq; assignare modū, quo corpora mista cōponuntur ex elementis. Probatur, quia necessè est secundū eos qd cōpositio elementorū sit quædam mista talis, qualis est mistura lapidis in pariete. Dicunt enim qd elementa saluantur in misto secundū formas substantiales, & actus suos, & talis cōpositio est secundū partes minimas, ergo quādo ex eis generatur caro & aliorū vniūquodq; nō erit vera generatio, sed iuxta positio & cōpositio. ¶ Secūdo probatur conclusio. Quia secundū istos nō ex quacunq; parte carnis generabitur quodlibet elemen-

Atū, sed ex vna parte vniū, & ex alia parte aliud, sicut si ex vna parte cere fiat sphaera, ex alia parte fiat figura pyramidalis, sed hoc est inconueniens, ergo. Probatur minor. Quia vt patet ex præcedentibus, quodlibet elementū contingit ex alio generari, & ita dicendū, qd sicut ex eadem cera modo fit figura circularis, modo pyramidalis & sic de alijs, ita ex eadem materia modo fit aër & post aqua, & sic de alijs. Quod non possunt dicere illi qui dicunt sicut Emped. elementa esse intrāsmutabilia, sed necessario debent dicere, qd sicut ex diuersis partibus & locis ipsius parietis tolluntur diuersi lapides, ita ex diuersis partibus & locis ipsius misti diuersa elementa generantur, ita qd ignis ab vno loco & parte, & aër ex alia. ¶ Quarta conclusio tex. 48. Similiter autem & facientibus, &c. Similiter ponentibus elementa habere vniā materiā, & ideo esse trāsmutabilia, videtur sequi aliqua inconuenientia si dicitur aliquid generari ex elementis. Probatur. Nam tūc est difficultas; Quomodo mistum generatur ex elementis supposito, qd sit omnium elementorum vna materia? Etenim si ex igne & aqua, ex calido & frigido fit aliud, vel illa manent vel non. Si manēt, erit mistio compositio, vt dicebat Emped. Si verò nō manent, sola illorū materia restabit in misto, cum vtrumq; corrumpatur, quod est impossibile. Si autem remaneat alterū, & alterū corrumpatur, tūc est corruptio vnius & generatio alterius, quia corrupto vno aut generatur alterū, aut remanet pura materia. Quomodo ergo ex elementis generatio fiat, etiā in hac opinione dubiū est. ¶ Quinta conclusio. Quando alterum elementum fuerit simpliciter actū & alterum simpliciter in potentia, tunc non potest esse mistio. Quando vero vnum non est omnino actū, nec per excessum prædominatur alteri elemento, tunc generatur quoddam medium quod nec est simpliciter calidum, nec simpliciter frigidum, sed quodammodo naturā participans vtriusque. Hæc conclusio probatur supponendo prius qd differentia elementorum sunt contraria, scilicet, calidū & frigidum, & huiusmodi, & qd suscipiant magis & minus. Quo supposito patet conclusio. Nā quādo elementa miscentur intentiones siue formæ corrumpuntur, & remanent in virtute, & tūc illud mediū generatū non est sic in potētia sicut in materia, nec simpliciter alterū elementorū, sed medium inter ea, quod quidē medium diuersificatur secundū qd diuersificatur virtutes miscibilis. Si enim potētia ignis excedet virtutē aquæ, mediū generatū est magis calidū quàm frigidū. Et sic secundū proportionem virtutis vnius elementū ad virtutē alterius, vt si in duplo, si in triplo excedit caliditas frigiditatis, & nec diū dupliciter est calidius & tripliciter. Secundū ergo hūc modū erunt mista ex cōtrariis elementis per compositionē vel mistionē, & elementa erunt ex illis mistis per resolutionē. Ipsa enim mista

fuit potentia quatuor elementa non quidem vt materia, sed secundum prædictum modum, scilicet, secundum quod medium quodammodo participatur naturam elementorum ex quibus componitur. ¶ Sexta conclusio. Redactis ad quandam temperiam qualitibus elementorum generatur ex eis quoddam medium, sicut carnes & ossa, & humus in oditalia. Hæc conclusio probatur. Quia omnia contraria patiuntur adinuicem, sicut dictum est in 1. lib. cap. de actione. quia quod est actu calidum est potentia frigidum, & e converso. Quapropter si non adæquantur in potentis suis, sed vnum omnino alteri prædominatur, tunc transmutantur adinuicem, & non fit mistio, sed corruptio debilius, & generatio siue augmentum prædominantis. Et quod dictum est de calido & frigido intelligendum similiter est in alijs cōtrarijs, scilicet, sicco & humido. At cum æqualia sunt, agunt quidem & patiuntur mutuo, sed non se inuicem mutant, sed ad mistum veniunt, & sic elementa mutuo se mutant, vt contrarietas eorum calidi. v. g. & frigidi ad quoddam medium & temperiem veniat, & sic fiunt os, caro, & alia homogœnea, ergo.

Septima conclusio. Tale medium non est vllum extremum sed extrema temperata, nec est vnus proportionis tantum, scilicet, quod semper fit per equalitatem contrariorum participationem, neque est indivisibile, id est, non est vno modo tantum, sed diuersis modis secundum diuersitatem proportionis contrariorum, & sic est medium inter calidum & frigidum secundum multiplicem proportionem ipsorum, quod idem etiam dicendum est inter humidum & siccum, quæ secundum meliorem diuersitatem, quædam aliqua proportione conuenientia faciunt carnem, & in alia proportione faciunt os, & in alia faciunt aliud. ¶ Hucusque Aristoteles in precedentibus capitibus egit de mutua generatione elementorum inter se & secundum aliorum sententiam, & secundum suam propriam, in hoc autem & sequenti determinat de mistorum ex elementis generatione. Circa quod sciendum est quod vt patet ex precedentibus duplex est opinio de elementis. Altera est vera, quæ asserit elementa ex quibus corpora sunt constituta habere aliquod commune, quod est vna materia & adinuicem inter se transmutari. Alia fuit opinio Empedoclis, qui dixit elementa esse intransmutabilia. Et secundum utramque hanc opinionem Aristoteles in presentibus disputat de quaestione proposita, & primo secundum opinionem Empedoclis reprobata in secundo loco agit iuxta suam & veram opinionem. Quod facit à quarta conclusione, & deinceps. In qua proponit hanc quaestionem quomodo supposito quod elementa habent eandem materiam manent in misto, & primo argumentatur nullo modo ea manere posse, vt patet in illa conclusione, per reliquas autem respondet ea manere non actu sed potentia, &

virtute secundum suas qualitates ad quoddam medium reductas. De qua re multa in presentibus nobis essent disputanda, nisi de hac re in 1. lib. c. vltimo copiosissime egissemus. Quare eis relinquitur circa sextam & vltimam conclusionem in quibus Aristoteles asserit qualitates elementorum manere in misto reductas ad quoddam medium & proportionem disputari a nobis debet de ista proportione qualitatum. Quæ quaestio licet magis ad Medicos quam Philosophos pertineat, quia tamen de ea hic iam communiter agitur, breuiter a nobis disputabitur.

QVÆSTIO.

¶ An detur mistum ad pondus æquale.

Arguitur primo pro parte affirmatiua. Qualitates contrariæ secundum mediocritatem graduum simul esse possunt in eodem subiecto, vt diximus in 1. lib. q. vlt. ergo aliquod mistum potest esse ex his secundum gradus medios. Quicquid enim est possibile in genere: de facto debet esse in aliqua specie, & in aliquo individuo talis speciei, tale autem erit æquale ad pondus, ergo. ¶ Arguitur secundo. Si vnum contrarium est in rerum natura, & alterum etiam erit, vt dicitur 1. Cœli text. 44. & 2. de Cœlo text. 18. sed corpus æquale ad pondus, & inæquale sunt contraria, ergo cum detur inæquale ad pondus, dabitur & æquale. ¶ Arguitur tertio. Vbi quæ: datur maius & minus, sibi datur æquale, quia non fit transitus de extremo ad extremum sine medio vt dicitur 5. Physicorum sed datur calidissimum & minimè calidum, ergo æquale. Confirmatur. Quia si non daretur tale mistum, vnum contrarium alteri dominaretur, ipsumque excederet, & sic facile & cito dissoluere mistum. ¶ Arguitur quarto. Si mensuratum est in rerum natura, mensura etiam debet esse in rerum natura, quia mensuratum referatur relatione reali ad mensuram, vt dicitur 5. Metaphysicorum sed corpus inæquale ad pondus mensuratur per corpus æquale ad pondus, & in rerum natura reperitur inæquale ad pondus, ergo & æquale ad pondus. ¶ Arguitur quinto. Datur æquale ad pondus quatuor ad qualitates motiuas grauitatis, scilicet, & leuitatis, vt fit aliquid tantum graue, quatuor leue, ergo dabitur etiam mistum æquale ad pondus quoad qualitates alteratiuas. Cōsequentiā videtur nota ex paritate rationis, & antecedens probatur de oleo, ligno & alijs, quæ super aquas posita, partem intra aquam, partem extra habet. Quod videtur esse signum æqualis leuitatis & grauitatis. ¶ Pro intelligentia huius quaestione notandum primo est quod duplex æqualitas confiderari potest in qualitibus elementorum quæ mistum componunt. Altera est æqualitas ad pondus, quæ mistum ita fit reductum ad medium, vt in eo omnes qualitates sint æquales in gradibus, ita vt sit calidum vt quatuor, frigidum vt quatuor, humidum vt quatuor

& siccum

& siccum vt quatuor. Et hæc æqualitas vocatur à Medicis æqualitas ad pondus. Alia æqualitas est proportionis, quæ mistum est reductum ad talem concentum & temperiem primarum qualitatum, qualis est necessaria & conueniens ad formam ipsius & ad operationes suas exequendas. Et talis æqualitas vocatur à Medicis æqualitas ad iustitiam, hoc est, ad debitam rationem meriti ipsius formæ & operationum eius. Et ad istam æqualitatem iustitiam non est necesse quod sit æqualitas graduum in primis qualitibus, sed sufficit quod sit æqualitas in ordine ad formam. De vtraque æqualitate erit nobis sermo in presentibus, vtrum sit possibile. ¶ Loquendo ergo de æqualitate pōderis varie sunt Medicorum & Philosophorum sententiar. Etenim Galenus vt refert hic Commentator communis 48. & citari solet communiter in lib. 1. de complexione cap. vlt. & lib. 2. cap. 1. non solum existimat dari mistum æquale ad pondus, sed tunc putat esse in sua optima dispositione, vnde animal perfectissimum putat habere temperiem, cum equalitate hanc sortitum est. Mouetur autem Galenus, quia vbi hominis temperati tactorium non esset æquale simpliciter & ad pondus, non haberet perfectum iudicium de tactibilibus, imò semper erraret, ergo optima complexio est quæ consistit in æqualitate ad pondus. Oppositam sententiam tenet Commentator vbi modo citatus est, & in primo Cœli communis 7. & 4. meteor. communis 10. & in multis alijs locis, in quibus ait mistum æquale ad pondus esse impossibile. Quam sententiam sequuntur omnes Arabes. Aliqui autem Medici nituntur conciliare Galenum cum Auerro. Distingunt enim quadruplicem complexionem, vnam quæ resultat merito miscibilium, qua videlicet forma misti in materia sibi per eam disposita in principio sui esse introducitur. Quam quidam hac ratione vocant innatam, alij naturalem, alij primam. Est & alia complexio, quæ in fluxu a corde per spiritus vitales, quam ideo influentem siue influxam appellant. Tertia est ex his composita ex innata quidem vt potentia influxa verò vt actu. Quarta est, quam vocant totalem, quia resultat ex omnibus particularibus membrorum complexionibus dicta quoque; vna non simpliciter, sed attributione ad vnum. Hac posita distinctione dicunt isti auctores quæ prima complexio, quæ innatam appellant, quæ resultat ex mixtione prima, neque complexio secunda influxa est æqualis ad pondus, quia potius prima magis declinat ad frigidum, secunda autem ad calidum & humidum. Dicunt secundo, quod illud temperamentum quod resultat ex vtrisque innata, videlicet & influxa potest æqualis esse ad pondus, imò tunc debet esse optimum temperamentum animalis, cum innata complexio reductur ad æqualitatem ponderis ab influxa, taleque temperamentum

tum in tactu esse putant, & hoc sensisse aiunt Galenum. Vnde ipsemet Auerroes 2. colliget capitulum 1. ait errorem Galeni de complexione esse parum, quia sic intelligendo Galenum sua positiō est necessaria. Dicunt tertio, quod complexio omnium membrorum vna aggregatione vel attributione facta computatione caliditatis, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis omnium membrorum, est æqualis ad pondus. In toto enim animali tantum est calor quantum frigiditatis, & aliorum similiter contrariorum, quantum in singulis partibus id ita sit, quibusdam enim inest magis calor, quibusdam frigus. Ex his conciliant Auerroem cum Galeno. Auerroes enim loquitur de complexione prima, siue dicatur innata siue naturalis, & de secunda quæ dicitur in fluxu, nam hæc non possunt esse æquales ad pondus, Galenus autem loquitur de tertia & quarta complexione. ¶ At verò Marsilius hic q. 1. §. & Albertus de Saxonia q. 1. 1. & multi alij in hac re diuersa via procedunt. Hi enim distinguunt qualitates primas in motiuas, quales sunt grauitas & leuitas, & alteratiuas, quales sunt quatuor asigntatæ; caliditas, scilicet, frigiditas, &c. Iuxta hoc dicunt tripliciter posse distingui æquale ad pondus. Vno modo in omnibus qualitibus tã alteratiuis, quã motiuis, vt omnes existant æquales. Secundo in folis alteratiuis. Tertio in folis motiuis. His positis dicunt primo, quod esse æquale ad pondus in omnibus qualitibus, tam alteratiuis, quã motiuis est impossibile. Ratio est, quia istæ qualitates duæ sunt impossibiles, si enim est æqualitas motiuarum necessario debet esse inæqualitas alteratiuarum, & e converso, quia motiuæ sequuntur alteratiuas, & minor frigiditas facit maiorem grauitatem, quã maior calor leuitatem, vt patet in animalibus in quibus maior est grauitas quã leuitas, & tamen est maior calor in eis quã frigiditas, cum vita animalis in calido & humido dominantibus consistat. Vnde vt tanta sit grauitas quã leuitas, debet esse multo plus calor. Dicunt secundo, quod potest esse æquale in folis alteratiuis pro aliquo instanti vel minimo tempore, licet mistum in tali dispositione, diu non possit durare. Prima pars probatur. Quia nulla videtur repugnantiã si excedat aliqua qualitas aliam, quod ista intendatur & alia remittatur, & ita veniat æqualitas. Secunda pars probatur. Quia talis dispositio est valde infirma, & repugnans saluti specialiter rerum videntium, quorum vita consistit in calido & humido. Dicunt tertio, quod potest etiam esse æquale in folis motiuis ob eandem rationem, quia potest applicari intendens vel remittens. Dicunt quarto, quod in casu istius dicti tertij tale mistum non vbi quæ potest neretur, quiescet. Nã si poneretur in loco ignis, secundum vnã tantum qualitatem ibi essent naturaliter, secundum tres violenter, cum ergo tres primæ pot-

derarent traherent corpus deorsum, & sic tale mistum in illo loco non quiesceret, præsertim quia ignis in tota sua sphaera non resisteret. Similiter si esset in superiori parte aeris descenderet, quia solus ignis tunc resisteret, non aer per totam suam sphaeram. Eodem modo si in terra esset ascenderet, similiter per aquam. At si esset in confinio duorum, scilicet aeris & aquæ quiesceret, quia tunc æquales essent utrinque, resisterent. Dicunt quantum, quod dato quod mistum esset ex æqualibus qualitatibus in gradu, nondum esset æquale ex æqualibus in virtute, cum caliditas frigiditate, & humiditas siccitate agentiores sint, & ubi essent æquales in gradu & virtute non possent esse æquales in resistentia, quando quidem qualitas agentior minus resistit, & e contra quæ plus resistit minus agit, & si essent per imaginationem æquales in gradu, virtute & resistentia non possunt esse æquales secundum æqualitatem dimensionum, quia si frigiditas ut quatuor esset eiusdem gradus & virtutis cum caliditate ut quatuor debet esse in maiori quantum, quia licet quantitas non sit actiua, concurret tamen ad actionem, cum in maiori quanto sit maior virtus secundum efficaciam, & non formaliter secundum gradum, ut iam exposuimus in primo libro. Hæ sunt aliorum de hac resistentia. ¶ Pro huius rei intelligentia sit prima conclusio. Inter animalia diuersarum specierum non est æqualitas complexionis, sed necessario diuersæ species diuersas complexioniones requirunt, licet aliquæ alijs sint proximiores. Probatur ista conclusio. Primò. Quia medium oportet fini proportionari, sed dispositiones & complexiones sunt quædam media ad formarum conseruationem in materia, ergo secundum diuersitatem formarum conseruandarum erit diuersa dispositio & complexio, ergo formæ species distinctæ habebunt complexioniones specie distinctæ. Secundo probatur. Si eadem dispositio esset ad diuersas formas species, sequeretur quod illa dispositione posita in vna materia, simul ponerentur in eadem materia duæ formæ specificæ: quod implicat. Probatur consequentia, quia posita aliqua dispositione sufficienti ponitur forma ad quam est illa dispositio, si ergo vna sufficit pro duabus, posita illa ponetur duæ formæ. Tertiò probatur. Nam complexioniones sunt veluti propriæ passionis formarum, & causantur ab ipsis, ergo formæ distinctæ species necessario determinat sibi complexioniones diuersæ species. Secundo conclusio. Non oportet ea quæ sunt eiusdem species, habere eiusdem species complexioniones. Probatur. Omnes homines sunt eiusdem species, tamen alij sunt sanguinei, alij melancholici, istæ autem manifestè differunt specie ex prædominante in eis elemento, ergo. Cum hoc tamen fiat, quod tota species humana determinat sibi complexionionis quandam genericam latitudinem, quæ

A non inuenitur in alia specie animalis. ¶ Tertia conclusio. Non potest esse æqualitas ponderis in qualitatibus omnium membrorum hominis. Probatur. Aliam qualitatem compositionem requirit manus, aliam oculus, aliam cor, & sic de ossibus & carne, capite & pedibus, ut ex sensu constat, ergo in eis non est æqualitas ponderis in qualitatibus. Confirmatur. Nam aliàs impedirent officia & functiones singularum partium, quæ non consistunt cum tali æqualitate, ut cor debet esse calidissimum, aliter non consisteret vita, cerebrum frigidissimum, ossa sicca & nerui, pupilla humida, ergo. ¶ Quarta conclusio. Homo non habet æqualitatem ponderis in qualitatibus per totam vitam. Ista conclusio probatur. Nam in infantia quæ durat vsque ad quartum circiter annum multum viget calor & humiditas, ob idque tunc membra sunt laxa, pedes infirmi, ut nequeat homo ambulare præ nimia humiditate membrorum laxatis, in pueritia verò, quæ durat vsque ad decimum annum viget etiam calor & humiditas, sed non tanta humiditas, quæ paulatim consumitur, ob idque iam magis potest consistere homo, ac progredi, quantum adhuc debiles sint vires: in pubertate verò quæ durat vsque ad decimum octauum, adhuc minus est de humiditate, at in adolescentia quæ durat vsque ad 25, in omnibus calor & humiditas vigent, semper tamen minor & minor humiditas, quantum vsque ad istud tempus magis sit humiditatis quam siccitatis, at vero in iuuentute quæ durat vsque ad 35, aut etiam vsque ad 40, quæ dicitur ætas florida, iam incipit vigere siccitas & caliditas, & in constanti & virili ætate quæ est vsque ad 50, complexio tendit versus mediocritatem qualitatum, ac in senectute quæ durat vsque ad 65, iam fit aliqualis conuersio complexionionis, ita ut iam incipiat esse frigida & sicca, ac tandem in ætate decrepita, in hoc viget frigiditas & siccitas, & complexio est frigidissima & sicca, ergo in tota vita hominis perdurare non potest eadem complexio æqualis ad pondus. ¶ Quinta conclusio. Complexio hominis requisita ad introductionem formæ, & ad optimam conseruationem ipsius non potest esse æqualis ad pondus. Aduerte quod ista conclusio intelligitur de complexionione hominis in specie, & in indiuiduo, itaque neque in specie, neque in indiuiduo est æqualis, sed semper est in eo vel magis de calore vel siccitate, vel frigiditate, vel humiditate secundum variam complexionionem quam habuerit. Omnes enim complexioniones & temperies harum qualitatum reducitur ad quatuor in genere. Prima est in qua abundat calor & siccitas supra alias, quæ ignea dicitur, in animalibus cholericæ vocatur. Secunda est in qua abundat calor, & humiditas & ærea dicitur, in animalibus autem sanguinea. Tertia in qua excedit frigiditas & humiditas, quæ est aquea, & dicitur in animalibus phlegmatica.

Quarta

Quarta terra in qua excedit frigiditas cum siccitate, quæ dicitur in animalibus melancholica. Aduerte tamen quod ut Aristoteles dicit text. 84. istæ complexioniones non consistunt in indiuisibili, sed quæque earum diuiditur in modos innumerabiles secundum maiorem vel minorem excessum duarum ad alias, ut si est magis calidum vel minus, & similiter duarum inter se, ut prima cholericæ est multiplex. Potest enim esse equè calida & sicca, aut magis calida quam sicca, aut magis sicca quam calida, & ulterius respectu aliarum magis sicca, aut minus, magis calida aut minus excedendo alias duas. Idem in quouis alio temperamento vnde confurgunt innumera temperamenta pro varijs speciebus, & indiuiduorum mistorum formis. Probatur ergo conclusio. Primò. Ex pluribus non potest effici vnum nisi vnum illorum fuerit ut actus ac forma, & alterum ut materia ac potentia, hoc autem esse non potest nisi alterum alteri prædominetur, ergo. Minor probatur. Nam si omnes virtutes elementorum in misto essent æquales, non esset maior ratio quare vna haberet rationem actus quam alia, & sic vel omnia haberent rationem actus, vel omnia haberent rationem potentiae, ac per consequens ex illis fieri non posset mistum per se vnum. Secundo probatur. In omni mixture oportet prædominari alterum miscibilium, quia à proportionem æqualitatis non provenit actio, sed idem elementum quod prædominatur in mixture etiam in misto genito per talem mixturem oportet prædominari, ergo non manent æqualia in misto quoad pondus. Patet consequentia, quia vnum elementum non est cur alteri in misto prædominetur, nisi quia eius virtus & qualitas est in illo secundum plures gradus. Hæ duæ rationes de quibus supra sunt ex Commentatore. Prima enim colligitur ex secundo cōm. c. vlti. Secunda ex hoc. 2. lib. de Gen. com. 48. & 2. Meth. com. 1. o. & 1. o. Met. com. 2. 3. Sed adhuc tertiò probatur conclusio. Nam in qualitatibus motiuis non potest dari mistum æquale ad pondus, ergo neque in alteratiuis. Consequentia videtur nota ex paritate rationis, & antecedens probabitur in conclusione sequenti. Quarto probatur. Nam in quolibet misto debet prædominari vnum elementum, ergo non potest dari æquale ad pondus. Consequentia patet ex dictis, & antecedens probatur. Nam hæc ratio aliqui homines dicunt cholericæ, alij melancholici, alij phlegmatici, alij sanguinei, ergo. Probatur vltimò conclusio. Nam in qualitatibus omnium membrorum non potest esse æqualitas ad pondus, ut patet ex tertia conclusione, ergo neque in complexionione hominis. Probatur consequentia, quia complexio hominis adintegratur ex complexionibus particularibus membrorum, imò verò ut puto non est alia complexio in homine distincta à partialibus membrorum, sed omnes illæ complexioniones secundum quod ab anima continentur,

A tur, & reducitur ad quoddam medium & temperiem est complexio ipsius hominis. Diximus autem quod non potest dari æquale ad pondus secundum optimam conseruationem formæ, quia via corruptionis puto nullum esse inueniens tale æquale concedere, imò sæpè credo tale dari. Quod probat argumentum Marfilij pro eius secundo dicto. Nam qualitas v. g. frigiditas pro optimo temperamento sit ut tertio, & caliditas, ut quinto, & humiditas, ut quatuor, & siccitas, ut sex; certum est quod ab aliquo agenti extrinseco remissa possunt intendi & intensæ remitti, atque ita temperari ut sint in gradibus æqualibus, ceterum hoc est via corruptionis, & recedendo ab optimo eius temperamento in quo vnum elementum necessario debet alteri prædominari. Aduerte in hac conclusione quod id quod diximus de complexionione hominis in his conclusionibus, id ipsum dicendum est de alijs omnibus animalibus, sed claritatis gratia nos loquuti sumus de homine tantum. Aduerte secundo quod hucusque tantum sermonem fecimus de qualitatibus alteratiuis loquendo autem de motiuis sit sexta conclusio. ¶ Non est possibile naturaliter dari mistum æquale in solis qualitatibus motiuis, neque, & in illis & in alteratiuis simul. Ista secunda pars satis probatur à Marfilio & ab alijs citatis pro quarta opinione. Prima tamè pars probatur. Si tale corpus esset dabile naturaliter, sequeretur dari corpus, cui in tali dispositione existenti nullus posset naturalis motus competere aut quies, cōsequens est impossibile, ergo & illud ex quo sequitur. Impossibilitas consequentis est nota. Cum enim omne corpus physicum sit ens naturale habens in se naturam, quæ est principium motus, & quietis eius in quo est, necessario debet habere aliquem motum naturalem ad suum locum naturalem si est extra, vel quiescit in eo si est in eo. Vnde repugnat corpus esse naturale, & ad nullum locum naturaliter moueri, aut in nullo loco naturaliter quiescere. Sequela autem probatur. Nullus locus potest tali corpori conuenire naturaliter, ergo ad nullum naturaliter mouebitur, neque, in nullo naturaliter quiescet. Cōsequentia probatur, quia nullum corpus naturaliter mouetur nisi ad locum naturale suum, neque, quiescit nisi in suo loco naturali. Antecedens autem probatur. In quolibet loco qui signari potest, tale corpus naturaliter est tantum secundum vnam qualitatem, & secundum tres violentes, ergo traherent illud ab illo loco, & sic non erat talis locus naturalis illi corpori. Antecedens probatur. Nam si est in terra qualitates aquæ, aeris, & ignis ibi violentes sunt, & si est in igne qualitates etiam aeris, aquæ, & terræ sunt violentes, & similiter si est in aere vel in aqua, ergo. Neque, erit eius locus naturalis si eius medietas sit in aere, & medietas in aqua. Nam tunc etiam erunt tres qualitates violentes. Nam ibi erit violenter grauitas terræ, & leuitas ignea, erit

V 5 etiam

etiam violenter medietas leuitatis aeræ quæ est in aqua, & medietas grauitatis aeræ quæ est in aere, ergo omnes istæ qualitates erunt ibi violenter, & tantum duæ medietates, scilicet, medietas qualitatis aeris quæ est in aere, & medietas qualitatis aquæ quæ est in aqua erunt naturaliter; at cum aliarum qualitates præpöderent istis duabus medietatibus necessario distrahæt tale corpus ab illo loco, ac sic nõ erit talis locus naturalis illi. Cõfirmatur. Nam aliàs darentur duæ contradictoriæ veræ, scilicet, quod tale corpus semper moueretur, & semper quiesceret ablati impedimentis. Probatur prima propositio. Nam tale corpus in quocunq; loco esset secundum tres qualitates violenter esset vt probatũ est, ac sic per illas ab illo loco moueretur. Secunda propositio, scilicet, quod semper quiesceret, patet. Quia corpus non mouetur naturaliter nisi ad locum suũ naturalem, sed talis corporis nullus est locus naturalis, vt ostensum est, ergo ad nullum moueretur vel ad omnia, & si in vno quiesceret, in omnibus quiesceret simul quod est impossibile. Et hæc ratio est Commen. in. 1. cœli. com. 7. quam quia multi non intelligunt in varias distrahunt sententias. Sed certè vt à nobis est proposita si qua demonstratio est in Physica, ista ex carũ numero esse debet, ex qua etiam patet solutio ad argumenta facta pro quarto dicto quartæ questionis in qua à principio quaerebatur, Vtrum detur æquale in qualitatibus secundum alterationem. Dicimus enim quod in qualitatibus alteratijs solum, quàm in motijs solum, quàm in vtriusq; simul datur tale æquale. Etenim vniciq; formæ ad introductionem & conseruationem in materia dantur dispositiones & accidentia ad id requisita, sed æqualitas ista nihil aliud est quàm proportio & temperies qualitatum secundum quod forma requirit, ergo debet dari talis æqualitas. ¶ Ad argumenta in principio facta est dicendũ. Ad primum respondetur quod licet nõ repugnet qualitatibus illis posse esse simul secundum gradus medios in quantum sunt qualitates contrariæ, & ita etiam possint esse in misto via corruptionis, vt patet ex quinta cõclusionem: repugnat tamen esse simul, & in quantum cõstituant bonam temperiem & proportionem misti, in qua est necesse quod vna illarũ reliquis prædominetur. Quod si fieri non potest si essent simul secundum gradus medios. ¶ Ad secundum respondetur quod autoritas illa Arist. est intelligenda de veris contrarijs. Etenim tunc si vnum existit cõtrarium, alterum etiã debet existere. At verò æquale & inæquale non sunt verè contraria, sed potius priuatiue opponuntur; vnde non sequitur quod si vnum eorum est in rerum natura quod alterum etiã sit, sicut etiam nõ sequitur, quod si est corpus finitum, debet etiam esse infinitum, neq; si est locus quod sit vacuum, quia ista non proprie opponuntur cõtrariè

sed priuatiue, ita in proposito. De quo vide Commentatorem. 1. Phys. com. 4. ¶ Ad tertium respondetur quod vbi datur maius & minus potest dari æquale, nisi ab extrinseco hoc impediatur vt in casu nostræ questionis in quo propter naturã misti tale æquale dari non potest. Ad confirmationem respondetur concedendo quod vna qualitas cõtraria prædominetur alteri, non tamen ob hoc sequitur vt facile mistum dissoluatur. Continetur enim ab anima tale contrarium, & ad quãdam temperiem & actiuitatem temperatam reducit, ne alia contraria facile corrumperet. Quin potius vt in. 1. lib. dicebamus huiusmodi qualitates in misto quia instrumenta sunt animæ qualitates distinctissimas operationes habent quàm in elementis, & ita licet alteri vna prædominetur, per multum tamen tempus ab anima possunt contineri in tali proportione quia ei est connaturalis, & ad suam cõseruationem maxime accomodata. ¶ Ad quartum respondetur quod æquale ad pondus est mensura ad imaginationem Geometricam, non autem ad imaginationem naturalem. ¶ Ad quintum patet ex sexta cõclusionem. Ad illud de oleo & ligno, respondetur illa multo grauiora esse quàm leuiora. Quod si sub aquis nõ cõsistunt est quia leuitatem participant aliquam, vt ab aqua profus vinci non possint, quod in ligno præcipue contingit, quia est valde porosum pluribus meatibus affectum, qui ne detur vacuum aere impleretur & propterea supernat. Signũ huius est vas æneũ, quod superpositum aquis non descendit, licet sit magis graue quàm leue, eo quod eius cõcauũ aere plenum est, & vter compressus mergitur aquis, & tamen tumens propter aerem inclusum nullo modo mergitur.

CAPVT VIII.

Mnia enim mista corpora, quæcumque circa locum mediũ sunt, ex omnibus composita sunt simplicibus. Terra quidem inest omnibus, quia vnumquodque est, maxime & multũ in proprio loco. Aqua autem, quia oportet terminari quodcumque compositum. Sola autem est simplicium bene terminabile aqua. Amplius autem & terra sine humido non potest commorari, sed hoc est quod continet. Si enim auferatur omnino ex ipsa humidum decidet vtrique. Terram igitur, & aqua, propter has insunt causas.

Aer, autem & ignis, quoniam cõtraria sunt, terræ & aquæ. Terra quidem aeris, ignis verò aquæ, contraria est, vt contingit substantiam substantiæ contrariam esse. Quoniam igitur generationes ex cõtrarijs sunt, insunt autem altera extrema

contra-

contrariorũ, necesse est altera inesse. Quapropter in omni composito omnia simplicia erunt.

*T*estificari autem videtur & nutrimentum minus cuiusque. Omnia quidem enim nutriuntur eisdem, ex quibus sunt. Omnia enim multis nutriuntur. Etenim quæcumque videtur vno solo nutriri, vt aqua, planta multis nutriuntur. Mistra est enim aqua terra. Ideo rustici tentant miscentes irrigare.

Quoniam autem est nutrimentum quidẽ materia, quod nutritur autem coniunctum materia, forma & species, rationale iam solum simplicium corporum nutriri ignem omnium ex inuicem generatorum, quemadmodum & Priores dicunt. Solum enim & maxime, speciei particeps est ignis, quia innatus est ferri ad terminum. Vnumquodque autem innatum est ferri in sui ipsius regione. Forma enim & species, in terminis omnium est. Quod igitur omnia corpora ex omnibus constituta sunt simplicibus, dictum est.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio tex. 4.9. Omnia enim mista corpora &c. Omnia mista quæ sunt supra terram, quæ est locus medius, sunt composita ex omnibus elementis. Probatur conclusio, & primò quod omnia ex terra. Omnia mista talia quiescunt in terra sicut in proprio loco, ergo sunt composita ex terra. Quod autem ibi sit aqua, probatur dupliciter. Primò. Quod cum quod mistum oportet esse terminatum, sed nõ potest esse terminatum nisi ibi sit aqua quæ est inter simplicia maxime terminabilis, ergo. Secundò. Si humiditas aquæ à terra remoueretur statim resolveretur in puluerem, sed puluis non est apta misti materia, ergo oportet in misto aquam ponere. Quod autem in misto sit etiam aer & ignis, probatur. In misto est terra, ergo ignis & aer. Antecedens patet ex dictis, & cõsequentia probatur, quia omnes generationes fiunt ex cõtrarijs, si ergo mista generantur, eorum generatio erit ex contrarijs, & sic si vnum contrarium est, alterum inesse debet. At aer contrarium terræ, & ignis aquæ, ergo si in misto sunt frigidũ & siccũ terre, & frigidum & humidũ aquæ, necesse est etiam inesse calidum & humidum aeris, & calidum & siccum ignis. Quapropter in omni composito omnia simplicia erunt corpora. Secundò probatur conclusio à signo. Nam quod omnia mista cõponantur ex quatuor elementis testificari & approbare videtur vniciusquisq; nutrimentum. Nam vnumquodque nutritur ex eis ex quibus est, sed omnia nutriuntur ex elementis, ergo ex eisdem quatuor elementis omnia mista cõsistunt. Maior probatur potest, quia nu-

trimentum transfinitur in naturam nutriti, non autem posset transfinitur nisi haberent eandem materiam. Minor verò probatur fumendo argumentũ à minori. Minus enim videtur quod plantæ quæ sunt magis terrestres nutriantur ex pluribus quàm alia nutrita, sed ista licet videantur solum nutriti ex aqua, nutriuntur tamen ex omnibus, ergo multò magis alia. Quod autem plantæ nutriantur ex omnibus videtur ex hoc manifestum quod nutriuntur ex terra & aqua, & ex agricultura; rustici enim colentes plantas miscunt terrã cum aqua ad nutrimentũ plantarum. Si autem inest terra & aqua, necesse est etiã inesse alia dua extrema igne, scilicet, & aerem eadem ratione qua supra, ergo. ¶ Secũda cõclusio tex. 50. Quoniam autem est quidem &c. Inter omnia corpora simplicia solus ignis nutritur. Probatur conclusio. Nam nutrimentũ est sicut materiale respectu nutriti, quia in suam naturã conuertitur, vt dictum est. 1. lib. c. 5. ipsum autem nutribile est sicut forma & species coniuncta materia, ergo rationale est vt solus ignis inter simplicia corpora nutriatur. Probatur conclusio. Nam inter omnia elementa quæ adiuuicem generantur, ignis est magis formalis. Quod patet ex hoc quod ipse naturaliter fertur sursum ad terminum, id est, ad circũferentiã orbis, qui maxime formalis est inter omnia corpora; vnumquodque enim natum est ferri ad sui ipsius regionem, quæ est connaturalis ei; forma autem & species omnium rerum inferiorum præter hominem est in terminis omnium, quia superiora ad inferiora se habet sicut forma ad materiã. Cum ergo ignis tangat orbem lunæ, cõstat quod ipse sit cõnaturalis orbi in formalitate. Patet ergo ex dictis omnia mista ex omnibus simplicibus corporibus esse composita. ¶ In præcedenti capite incepit Aristoteles tractare de mistorũ ex elementis generatione, & in eo explicuit modum quo manent elementa in misto, in hoc vero determinat quomodo omnia elementa cõcurrunt ad cuiuslibet misti generationem. Vt autem omnia quæ in hoc capite Aristoteles dicit examinentur est quæstio.

QVÆSTIO.

Vtrum quæ dicit Aristoteles in hoc capite sint vera.

Et videtur quod non. Imprimis arguitur contra principalem conclusionem, scilicet, quod omnia mista componuntur ex quatuor elementis. Primò. Quia vapor, cometa, & fumus & cætera id genus sunt mista, vt supra diximus. c. 4. q. 1. cõclu. 4. Et tamen non cõponuntur ex quatuor elementis, neq; fiunt in terra, ergo. Cõsequentiã est bona, & minor probatur. Nam vapor est tantum aquæ, & exhalatio terræ, & cometæ nihil aliud sunt quàm vel aer inflammatus, vel exhalationes calidæ, &

ficcæ

etiam violenter medietatis aereae quae est in aqua, & medietas grauitatis aquae, quae est in aere, ergo omnes istae qualitates erunt ibi violenter, & tantum duae medietates, scilicet, medietas qualitatis aeris quae est in aere, & medietas qualitatis aquae quae est in aqua erunt naturaliter; at cum aliae qualitates praepöderent istis duabus medietatibus necessario distrahēt tale corpus ab illo loco, ac sic nō erit talis locus naturalis illi. Cōfirmatur. Nam aliās darentur duae contradictoriae verae, scilicet, q̄ tale corpus semper moueretur, & semper quiesceret ablatis impedimentis. Probatur prima propositio. B Nam tale corpus in quocunq; loco esset secundum tres qualitates violenter esset vt probatū est, ac sic per illas ab illo loco moueretur. Secunda propositio, scilicet, q̄ semper quiesceret, patet. Quia corp⁹ non mouetur naturaliter nisi ad locum suū naturalem, sed talis corporis nullus est locus naturalis, vt ostensum est, ergo ad nullum moueretur vel ad omnia, & si in vno quiesceret, in omnibus quiesceret simul quod est impossibile. Et haec ratio est Commen. in. 1. coeli. com. 7. quam quia multi non intelligunt in varias distrahuntur sententias. Sed certū est à nobis esse proposita si qua demonstratio est in Physica, ista ex carū numero esse debet, ex qua etiam patet solutio ad argumenta facta pro quarto dicto quartae sententiae. Ex his patet ad secundam partē quaestionis in qua à principio quaerebatur, Vtrum detur aequale in qualitatibus secundum iustitiam. Dicimus enim q̄ tam in qualitatibus alteratiuis solum, quam in motiuis solum, quā in vtriusq; simul datur tale aequale. Etenim vniciuiq; formae ad introductionē & conseruationē in materia dantur dispositiones & accidentia ad id requisita, sed aequalitas ista nihil aliud est quam proportio & temperies qualitatum secundum q̄ forma requirit, ergo debet dari talis aequalitas. ¶ Ad argumenta in principio facta est dicendū. Ad primum respondetur q̄ licet nō repugnet qualitatibus illis posse esse simul secundum gradus medios in quantum sunt qualitates contrariae, & ita etiam possint esse in misto via corruptionis, vt patet ex quinta cōclusionē: repugnat tamen esse simul, & in quantum cōstituant bonam temperiem & proportionem misti, in qua est necesse q̄ vna illarū reliquis praedominetur. Quod fieri non potest si essent simul secundum gradus medios. ¶ Ad secundum respondetur q̄ autoritas illa Arist. est intelligēda de veris contrarijs. Etenim tunc si vnum existit cōtrarium, alterum etiā debet existere. At verō aequale & inaequale non sunt verē contraria, sed potius priuatiue opponuntur; vnde non sequitur q̄ si vnum eorum est in rerum natura q̄ alterum etiā sit, sicut etiam nō sequitur, quod si est corpus finitum, debeat etiam esse infinitum, neq; si est locus q̄ sit vacuum, quia ista non proprie opponuntur cōtrarie

sed priuatiue, ita in proposito. De quo vide Commentatorem. 1. Phys. com. 4. 1. ¶ Ad tertium respondetur quod vbi datur maius & minus potest dari aequale, nisi ab extrinseco hoc impediatur vt in casu nostrae quaestionis in quo propter naturā misti tale aequale dari non potest. Ad confirmationem respondetur concedendo q̄ vna qualitas cōtraria praedominetur alteri, non tamen ob hoc sequitur vt facile mistum dissoluatur. Continetur enim ab anima tale contrarium, & ad quādam temperiem & actiuitatem temperatam reducitur, ne alia contraria facile corrumpat. Quin potius vt in. 1. lib. dicebamus huiusmodi qualitates in misto quia instrumenta sunt animae alias distinctissimas operationes habent quā in elementis, & ita licet alteri vna praedominetur, per multum tamen tempus ab anima possunt contineri in tali proportione quia ei est connaturalis, & ad suam cōseruationē maximae accomodata. ¶ Ad quartum respondetur q̄ aequale ad pondus est mensura ad imaginationem Geometrae, non autē ad imaginationē naturalem. ¶ Ad quintum patet ex sexta cōclusionē. Ad illud de oleo & ligno, respondetur illa multo grauiora esse quā leuiora. Quod si sub aquis nō cōsistunt est quia leuitatem participant aliquam, vt ab aqua profus vinci non possint, quod in ligno praecipue contingit, quia est valde porosum pluribus inenitibus affectum, qui ne detur vacuum aere implētur & propterea supernat. Signū huius est vas aeneū, quod superpositum aquis non descendit, licet sit magis graue quā leue, eo q̄ eius cōcauū aere plenum est, & vter compressus mergitur aquis, & tamen tumens propter aerae inclusionem nullo modo mergitur.

CAPVT VIII.

Quia enim mista corpora, quaecumque circa locum mediū sunt, ex omnibus composita sunt simplicibus.

Terra quidem inest omnibus, quia vnumquodque est, maximē & multū in proprio loco. Aqua autem, quia oportet terminari quodcunque compositum. Sola autem est simplicium bene terminabile aqua. Amplius autē & terra sine humido non potest commorari, sed hoc est quod cōtinet. Si enim auferatur omnino ex ipsa humidum decideret, utique. Terram quidem igitur, & aqua, propter has insunt causas.

Aer, autem & ignis, quoniam cōtraria sunt, terrae & aquae. Terra quidem aeri, igni verō aquae, contraria est, vt contingit substantiam substantiae contrariam esse. Quonia igitur generationes ex cōtrarijs sunt, insunt autem altera extrema

contra-

contrariorū, necesse & altera inesse. Quapropter in omni composito omnia simplicia erunt.

Testificari autem videtur & nutrimentum vniuscuiusque. Omnia quidem enim nutriuntur eiusdem, ex quibus sunt. Omnia enim multis nutriuntur. Etenim quaecunque videntur vno solo nutriri, vt aqua, plantae multis nutriuntur. Mistra est enim aqua terra. Ideo rustici tentant mensescences irrigare.

Quoniam autem est nutrimentum quidē materia, quod nutritur autem coniunctum materia, forma & species, rationale iam solum simplicium corporum nutriri ignem omnium ex inuicem generatorum, quemadmodum & Priores dicunt. Solum enim & maximē, speciei participans est ignis, quia innatus est ferri ad terminum. Vnūquodq; autē innatum est ferri in sui ipsius regione. Forma enim & species, in terminis omnium est. Quod igitur omnia corpora ex omnibus constituta sunt simplicibus, dictum est.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio tex. 4. 9. Omnia enim mista corpora &c. Omnia mista quae sunt supra terram, quae est locus medius, sunt composita ex omnibus elementis. Probatur conclusio, & primū quod omnia ex terra. Omnia mista talia quiescunt in terra sicut in proprio loco, ergo sunt composita ex terra. Quod autem ibi sit aqua, probatur dupliciter. Primū. Quodcūque mistum oportet esse terminatum, sed nō potest esse terminatum nisi ibi sit aqua quae est inter simplicia maximē terminabilis, ergo. Secundū. Si humiditas aquae à terra moueretur statim resolveretur in puluere, sed puluis non est apta misti materia, ergo oportet in misto aquam ponere. Quod autem in misto sit etiam aer & ignis, probatur. In misto est terra, ergo ignis & aer. Antecedens patet ex dictis, & cōsequētia probatur, quia omnes generationes fiunt ex cōtrarijs, si ergo mista generantur, eorum generatio erit ex contrarijs, & sic si vnum contrarium est, alterum inesse debet. At aer contrariatur terrae, & ignis aquae, ergo si in misto sunt frigidū & siccū terre, & frigidū & humidū aquae, necesse est etiam inesse calidū & humidū aëris, & calidū & siccū ignis. Quapropter in omni composito omnia simplicia erunt corpora. Secundū probatur conclusio à signo. Nam q̄ omnia mista cōponantur ex quatuor elementis testificari & approbare videtur vniuscuiusq; nutrimentum. Nam vnumquodque nutritur ex eis ex quibus est, sed omnia nutriuntur ex elementis, ergo ex eisdem quatuor elementis omnia mista cōsistunt. Maior probari potest, quia nu-

trimentum transmutatur in naturam nutriti, non autem posset transmutari nisi haberent eandē materiam. Minor verō probatur sumendo argumētū à minori. Minus enim videtur q̄ plantae quae sunt magis terrestres nutriantur ex pluribus quā alia nutrita, sed istae licet videantur solum nutriti ex aqua, nutriuntur tamen ex omnibus, ergo multo magis alia. Quod autem plantae nutriantur ex omnibus videtur ex hoc manifestum q̄ nutriuntur ex terra & aqua, & ex agricultura; rustici enim colentes plantas miscēt terrā cum aqua ad nutrimentū plantarum. Si autem inest terra & aqua, necesse est etiā inesse alia dua extrema ignē, scilicet, & aera eadem ratione qua supra, ergo. ¶ Secūda cōclusio tex. 5. 0. Quoniam autē est quidem &c. Inter omnia corpora simplicia solus ignis nutritur. Probatur conclusio. Nam nutrimentū est sicut materiale respectu nutriti, quia in suam naturā conuertitur, vt dictum est. 1. lib. c. 5. ipsum autem nutritibile est sicut forma & species coniuncta materia, ergo rationale est vt solus ignis inter simplicia corpora nutriatur. Probatur consequentia. Nam inter omnia elementa quae adiuuicem generantur, ignis est magis formalis. Quod patet ex hoc q̄ ipse naturaliter fertur sursum ad terminum, id est, ad circumferentiā orbis, qui maximē formalis est inter omnia corpora; vnumquodq; enim natum est ferri ad sui ipsius regionem, quae est connaturalis ei; forma autem & species omnium rerum inferiorum praeter hominem est in terminis omnium, quia superiora ad inferiora se habēt sicut forma ad materiā. Cum ergo ignis tangat orbem lunae, cōstat q̄ ipse sit cōnaturalis orbi in formalitate. Patet ergo ex dictis omnia mista ex omnibus simplicibus corporibus esse composita. ¶ In praecedenti capite incepti Aristoteles tractare de mistorū ex elementis generatione, & in eo explicuit modum quo manent elementa in misto, in hoc vero determinat quomodo omnia elementa cōcurrunt ad cuiuslibet misti generationem. Vt autem omnia quae in hoc capite Aristoteles dicit examinentur est quaeſtio.

QVÆSTIO.

¶ Vtrum quae dicit Aristoteles in hoc capite sint vera.

ET videtur q̄ non. Imprimis arguitur contra principalem conclusionem, scilicet, q̄ omnia mista componuntur ex quatuor elementis. Primū. Quia vapor, cometa, & fumus & cetera id genus sunt mista, vt supra diximus. c. 4. q. 1. cōclusio. 4. Et tamen nō cōponuntur ex quatuor elementis, neq; fiunt in terra, ergo. Consequētia est bona, & minor probatur. Nam vapor est tantū aquae, & ex halatio terrae, & cometae nihil aliud sunt quā vel aer inflammatus, vel exhalationes calidae, &

siccæ

ficea propter vehementem calorem accēsa, ergo. Confirmatur. Nam in media regione aeris sūt mīsta perfecta vt lapides & rana & vermes, & tamen ibi non possunt concurrere omnia elemēta. ¶ Arguitur secundo contra primam rationem primæ conclusionis, vbi dicit Aristot. q. aqua inter omnia simplicia est benè terminabilis. Nam hoc est contra superius dicta in tex. 2. 3. vbi diffinit Aristot. q. aer est maximè humidus ac per consequens maximè terminabilis, ergo. ¶ Arguitur tertio cōtra secundam rationem pro prima cōclusionē, vbi Aristoteles probat ignē & aerem debere inesse in misto, quia aqua & terram sūt, quæ sunt contraria igni aeri; contraria autem debent esse in eodem. Contra, nam ex hac ratione sequitur, q. nulli elemētū sit simplex. Probatur sequela, quia vbiq. inest calidū & siccum eidem debet inesse frigidū & humidum per regulam contrariorum datam in textu, quia contraria debent esse in eodem, & generationes etiā debent esse ex contrariis. ¶ Arguitur quarto contra id quod ibidem dicitur, scilicet, quod ignis contrariatur aquæ, & aer terræ. Nam expressè Aristot. ait oppositū in. 2. de celo tex. 18. vbi ait q. ignis terræ contrariatur, & non aquæ, ergo. Confirmatur. Nam substantiæ nihil potest esse contrarium, at ignis & aqua, & aer & terra sunt substantiæ, ergo nihil est eis contrarium. ¶ Arguitur quinto contra secundam rationem pro eadem prima cōclusionē in qua dicitur, q. omnia mīsta nutriuntur ex elemētis; hoc enim videtur falsum, & contra dicta in. 1. lib. c. 5. in. q. vtrum alimētum sit simile nutrito, cōclusionē secundā, vbi diximus, quod solū mīsta sunt alimenta viuētū, & quod nullum viuens nutritur elemētis, ergo. ¶ Arguitur sexto contra id quod dicitur in secūda cōclusionē, quod ignis inter omnia simplicia corpora solum nutritur. Contra. Nam imprimis hoc etiā est contra dicta in eodem capite in quæst. Vtrum sola viuētia augeantur, vbi diximus neque ignē neque aliquid aliud nō viuens posse nutriri, ergo. Quod si respōdeas ex dictis ibi, & cum D. Tho. hic quod quando dicit Aristot. q. inter simplicia corpora solus ignis nutritur, intelligēdus est de nutritione nō propria sed impropria, quia sola vegetabilia improprie nutriuntur; Contra. Nam si loquitur de nutritione impropria & communiter dicta, nō est vera eius cōclusio in qua asserit quod solus ignis improprie nutritur, cum nutritione communi & impropria etiā alia elemēta aer, scilicet, & aqua & terra nutriantur, ergo. ¶ Pro solutione horum argumentorum, & pro intelligētia principalis cōclusionis huius capitis notādum est, quod mīstum est duplex. Quoddam est violentum, quod habet qualitates omnium elemētorum sed violentē, sicut aqua aliquando habet calorem violentē, & talia vocantur mīsta qualitatiue, & de his non est

A quæstio. Manifestum est enim quod talia possunt esse mīsta cum duobus vel vno vel etiam cum omnibus elemētis. Alia ergo sūt mīsta quibus quatuor primæ qualitates naturaliter ex propria forma cōueniunt, vt homo, lapis, plāta, & huiusmodi & de his tractat Aristot. in hoc capite. Iterum autem mīsta sunt duplicia. Quædam imperfecta vt vapores, nix, grando, & similia. Alia vero mīsta sunt perfecta. De mīstis imperfectis tractare ad vnguē pertinet ad libros Meteororum, de mīstis autem perfectis est quæstio præsens. ¶ Prima conclusio. Elemēta etiā omnia simul non possunt cōcurrere ad productionem mīsti tāquam causa principalis. Probatur ista conclusio. Quodlibet mīstum perfectius est secundum speciem omnibus elemētis, ergo omnia elemēta non possunt esse causa principalis mīsti. Antecedens patet, & consequētia probatur, quoniam imperfectū non potest esse causa perfectioris. ¶ Secunda conclusio. Elemēta suis proprijs qualitibus actiuis, vt sunt virtutes alicuius perfectioris agentis possunt instrumentaliter attingere formā substantialem mīstorū omnīū præter animā rationālē, quæ a solo Deo creatur. Dicitur in quantum instrumenta solum elemētorū, id nō possunt, quia quod elemētū ipsa nō attingūt multo minus instrumenta in eorum virtute attingent, at vero ex virtute alterius agētis perfectioris id optimè poterunt, sicut calor nutritiue producit carnē ex vi animæ, quam non posset vt calor est virtus ignis producere. Possunt tamen qualitates elemētorū proprijs actionibus cōcurrere etiā ad formā mīsti vt calor calefaciendo, & siccum siccando, quia omne instrumentum habet propriam actionem disponētem ad effectum principalis agētis. Vtrum verū accidens in virtute substantiæ possit substantiam producere, nō est præsentis loci disputare, vide M. Soto in. 2. Phys. q. 5. sed id supponatur modo, & eo supposito probatur conclusio. Nā accidēs quodlibet potest esse instrumentū substantiæ, ergo qualitates elemētorū possunt etiā assumi ab anima vt in sua virtute possint vltra quāam poterant in virtute elemētorū. Ex hac cōclusionē sequitur, q. quāuis quatuor qualitates respectu elemētorū sint virtutes productiue, similiter & dispositiones, tū respectu formarū mīstorū potius habent rationē dispositionis, & materiæ quā virtutis productiue. ¶ Sit tertia conclusio. Omne mīstū perfectū cōponitur ex quatuor elemētis. Probatur conclusio. Omne mīstū habet quatuor qualitates proprias elemētorū, ergo ex eis cōponitur. Hęc cōclusionē tenet hic Aristot. Et, pbat duabus rationibus vt patuit in expositione textus. ¶ Quarta cōcl. Nō est necesse ad generationē mīsti q. omnia quatuor elemēta formaliter & actualiter cōcurrat. Probatur. Pōt mīstum generari ex alio mīsto ex virtute celesti,

& ex

& ex mīstorū aliquorū concurrentia, ergo. Præterea. Quia in media regione aeris potest generari mīstum & tamen ibi non sunt quatuor elemēta actualiter secundum suas formas, ergo. ¶ Quinta conclusio. Necesse est ad generationem cuiuslibet mīsti perfecti circa medium existentis concurrere quatuor elemēta vel eorum virtutes. Prima pars patet ex tertia cōclusionē, & secundā sequitur ex eadem & tertia cōclusionē. Nam omne mīstum componitur ex quatuor elemētis, & nō est necesse q. concurrant secundum suas formas, ergo est necesse quod concurrant secundum suas qualitates & virtutes. Secundo. Quodlibet mīstū ex se requirit quatuor primas qualitates quæ sunt elemētorum, ergo quod potest producere mīstū debet habere virtutem productiue quatuor qualitatum, cum sine qualitatibus non possit produci, ergo. ¶ Ad argumenta in principio facta respondetur. Ad primū quod Aristot. in hoc capite solū loquitur de mīstis perfectis, quæ autem in illo argumento commemoratur sunt mīsta quædam imperfecta, quæ aliquando ex concursu duorum elemētorum aliquando trium ac omnīū etiā quatuor simul aliquando producantur. Ad cōfirmationem respondetur quod illa mīsta perfecta quæ in media regione aeris producūtur, cōposita sunt ex quatuor elemētis; ibi enim producūtur virtutes aeris & ignis & vaporis in quo viget virtus aquæ & exhalationis in quo viget ficetas terræ; iam autem patet ex quarta & quinta cōclusionē quod nō est necesse quod elemētā cōcurrant secundum suas formas, sed satis est quod concurrant secundum suas virtutes. Aduerte tamen quod ista mīsta perfecta in media regione aeris producta nō sunt solū ex virtutibus elemētorū, sed potius ex virtutibus & influentijs coelorum, aut elemēta ipsa potius concurrant veluti in genere cause materialis. ¶ De secundo argumento iam multa diximus supra super caput. 3. q. 2. cōclusionē. 4. vide ibi. nam ibi dictū hoc Aristot. satis exposuimus. ¶ Ad tertium respondetur, quod mīstum non debet habere qualitates intēsas & excellentes. Vnde vis rationis est. In mīsto sunt terra & aqua secundum suas qualitates restructas, ergo aer & ignis. Antecedēs patet per diffinitionem mīsti. Consequētia verō probatur per hoc, quia cōtraria restructa debent esse in eodem. Item quia generationes mīstorū sunt in contrariis restructis. Et quod iste sit legitimus sensus Aristot. patet. Nā ipse in. 1. 0. Met. diffinit contraria sic, quod sint ea quæ sub eodē maximè diffāt genere, & ab eodē subiecto mutuo se expellant. Ex quo duo notāda colliguntur. Quorū primū est, quod quādo dicit Aristot. quod cōtraria debent esse in eodē intelligitur secundum gradus remissos, quia secundum intensos nō solum se compatiuntur, verum etiā mutuo se expellant, vt patet ex autoritate modo inducta. Secū-

ndum est, quod ex hoc loco colligitur aperte sententiam esse Aristot. contraria in gradibus remissis posse esse in eodem subiecto, quod est notandum cūtra Sonc. pro eis quæ diximus in lib. 1. q. vltima. Sed contra hoc est argumētum. Nā sequitur quod in quolibet elemēto sint ad minus tres qualitates, hoc autē est falsum, ergo & illud ex quo sequitur. Sequela probatur. Nam in quolibet elemēto præter ignem est aliqua qualitas remissa, & in acre vtraque, vt patet ex dictis. c. 3. q. 2. & 3. At secundum Aristot. vbi vna qualitas remissa est, debet etiā alia inesse, ergo. Ad hoc argumētū patet ex dictis super idem caput. 3. q. 3. vide ibi. ¶ Ad quartum argumentum aliqui dicunt, quod in illo loco de celo Aristot. assignauit contrarietate inter elemēta secundum qualitates motiue, secundum quas terra non aeri, sed igni contrariatur, at verò hic loquitur secundum qualitates alteratiue secundum quas terra non igni sed aeri opponitur. Aliā tamen solutionem meliorem adhibuimus nos super. c. 3. q. 2. cōclusionē. 5. vide ibi. Ad confirmationem quod ipse Aristot. se explicat dicens quod ignis & aqua contrariantur inter se vt contingit substantiam substantiæ contrariam esse, id est, vt explicat S. Thom. prout ratione qualitatum contingit substantiam substantiæ contrariam esse. ¶ Ad quintum respondetur quod mīstum nutritur ex elemētis, id est, ex mīstis habentibus quatuor qualitates elemētorum. Et sic, Aristoteles hic debet intelligi, vt patet ex exemplis ab ipso allatis. Quādo autem nos diximus quod mīsta non nutriuntur ex elemētis, intelligendum est elemētis puris, vt patet etiā ex ibi dictis. ¶ Ad sextum respondetur optimam esse solutionem ibi datam. De quo multa diximus in loco in argumēto allegato. Ad replicam factam contra solutionem respondetur quod solus ignis dicitur nutriri inter omnia elemēta nō quia proprie nutritur, sed quia eius augmentatio assimilatur maximè nutritioni viuētium. De quo vide etiā ibidem in solutione ad secundum argumentum. Et hæc de hoc capite.

CAPVT IX.

Via verò sunt quedam, generabilia & corruptibilia, & generatio contingit eis, quæ sunt circa medium locū, dicendum de omni generatione simpliciter, quorū quæ, eorum principia. Facilius enim sic singularia inspiciemus, quando de vniuersalibus acciperimus.

Sunt enim, & numero equalia, & genere eadem, principia, quæ, in sempiternis & in primis,

mis,

mis, sunt. Hoc quidem enim est ut materia, hoc autem ut forma; oportet autem & adhuc tertium existere. Non enim sufficientia ad generandum sunt duo, quemadmodum neque in primis. Ut materia quidem in generabilibus, quod possibile est, esse & non esse, causa est. Hæc quidem enim ex necessitate sunt ut æterna, horum autem hæc quidem impossibile non esse, hoc autem impossibile esse, quia non contingit circa necessarium aliter se habere. Quædam verò possibile, esse & non esse, quod est generabile & corruptibile. Quandoque quidem enim hoc est, quandoque autem non est hoc. Quapropter necessarium, generationem & corruptionem, circa possibile, esse & non esse. Ideoque ut materia quidem hæc causa est generabilibus, ut autem cuius gratia, forma & species. Hæc autem est ratio vniuscuiusque substantia. Oportet autem adesse & tertium, quod omnes quidem somniant, dicit autem nullus.

Sed hi quidem sufficientem existimauerunt causam esse ad generationem specierum, naturam, quemadmodum in Phædone Socrates. Et enim ille, increpans alios, quasi nihil dixissent, supponit quoniam, hæc enim quidem species, hæc autem participatiua specierum esse. Et quoniam, esse quidem vnumquodque, dicitur secundum speciem, generari autem secundum susceptionem, & corrumpi secundum obiectionem, quapropter, si hæc vera sunt, species existimant ex necessitate causas esse generationis & corruptionis. Hi autem ipsam materiam, ab hac enim motum.

Neutri autem dicunt bene. Siquidem enim sunt causa & species, quare non semper generant continuè, sed quandoque; quidem, quandoque non existentibus & speciebus semper & participatibus? Amplius autem in quibusdam videmus aliam quandam causam esse. Sanitatem enim Medicus facit & doctrinam Doctor, existere & sanitatem ipsa, & doctrinam & participantibus. Similiter autem in alijs secundum potentiam operantis.

Si autem materia quis inquit generare propter motum, naturalis utique, dicitur ita dicentibus. Alterans enim & transformans, magis causa est generationis: & in omnibus assueti sumus hoc dicere efficiens. Similiter & in his, que natura, & in his, que ab arte, quod transformans fit.

Sed tamen nechi rectè dicitur. Materia enim, pati & moueri, mouere autem & facere, alterius

potentia. Manifestum autem est in his, que arte & natura generantur. Non enim ipsa facit aqua, & seipsa animal, neque lignum lectum, sed ars. Quocirca & dicunt non rectè, propter hoc & quoniam relinquunt principalem causam. Aferunt enim, quod est esse & formam. Amplius autem & potentias attribunt corpori, propter quas generantur valde organice, auferentes eam, que secundum speciem, causam. Quoniam enim innatum est (ut inquit) calidum quidem segregare, frigidum autem congregare, & aliorum vnumquodque, hoc quidem facere, hoc autem pati, ex his dicunt & per hæc, omnia alia, generari & corrumpi. Videtur autem & ignis ipse cum mouetur, pati. Amplius verò simile aliquid faciunt, ut si quis, serua, & vnicuique instrumentorum attribuit causam eorum, que generantur. Necessesse enim serrante diuidi, & incidente coequari, & in alijs similiter. Quocirca, si quidem maximè, facit & mouet ignis. Sed quomodo mouet, non vident, quoniam deterrius quam organa.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio text. 51. Quia verò sunt quedam &c. Cum sint quedam generabilia & corruptibilia, & generatio & corruptio sint in eis, que sunt circa medium locum, dicendum est simpliciter & vniuersaliter de generatione quot & que sint eorum principia. Hæc conclusio probatur. Facilius cognoscuntur particularia vniuersalibus prius cognitis, cum ergo hic vniuersaliter loquamur, in alijs autem libris in particulari, ut illa bene cognosci valeant vniuersalia hic dicenda sunt. Secunda conclusio. Tria sunt principia in qualibet generatione, materia & forma & aliud tertium. Hæc conclusio probatur primò. Sicut est in sempiternis & in primis ita videtur esse in generabilibus & in corruptibilibus, sed in sempiternis & in primis ad motum requiruntur tria, scilicet, materia & forma & tertium, scilicet, efficiens, ergo ad motum generationis etiam requiruntur tria, scilicet, materia & forma que generatur & efficiens. Maior probatur, quia numero & qualia & genere eadem sunt principia que sunt in sempiternis & in primis atque sunt in corruptibilibus & generabilibus. Minor autem probatur. Nam in libris de cælo qui precedunt hæc, demonstratum est cælum moueri circulariter, & in omni motu oportere esse tria, scilicet, subiectum forma & agens, ergo. Consequentia autem probatur, quia materia cum sit ens in potentia est causa quare ista inferiora possunt esse, & non esse, forma verò est causa esse tantum, sed efficiens mouet materia

teriam ut transformetur de potentia ad actum. Secundo probatur. Omne potens esse & non esse habet materiam partem sui, omne generabile potest esse & non esse, ergo omne generabile habet partem sui. Maior probatur. Quia materia est causa possibilitatis ad esse & non esse. Minor verò probatur ex differentia que est inter æterna & temporalia, quia illa ex necessitate sunt ut cœlum, que in sua substantia, & in suis motibus necessaria sunt; & similiter substantiæ sepatate, & his opponuntur impossibilia ad esse, hæc autem possunt esse & non esse, & ista sunt generabilia & corruptibilia, que quandoque sunt, & quandoque non sunt, illud autem ex quo talis potentia eis inest ad esse & non esse est materia, ergo ista habent materiam. Tunc ultra. Omnia generabilia & corruptibilia habent materiam, ergo habent formam, quia materia est propter formam, & non est sine illa. Hæc autem forma in Physicis est causa finalis quia est id cuius gratia moues mouet; quia forma & species est finis motus, & intentionis naturalis agentis, que est etiam ratio diffinitiva vniuscuiusque substantiæ. Tunc ultra. Est materia & forma, ergo & efficiens. Patet consequentia, quia cum his duobus oportet esse tertium principium quod est efficiens, quod omnes antiqui somniauerunt, sed nullus de ipso aliquid veritatis dixit expressè. Et enim quidam ut Plato in Phædone existimauit naturam specierum, id est, species separatas que Plato appellauit ideas esse sufficientem causam ad hoc quod res generantur. Vnde in illo loco inducit Socratem ad confirmationem sue opinionis increpantem alios tanquam dicentes nihil, & supponentem quod enim quedam sunt substantiæ separata, quedam verò participalia specierum, & quod vnumquodque compositum dicitur esse actu secundum speciem, generari autem secundum illius speciei susceptionem, corrumpi verò secundum speciei illius abiectionem. Dixit enim species rerum esse æternas que sunt quasi quedam sigilla impressa rebus generabilibus. Et cum sigillatur materia que fit per illarum participationem, tunc res generantur, & cum eijcitur forma, sigillata manet quidem perpetua, sed destruitur indiuiduum per eiectionem talis forme. Quapropter si ista est idea rerum natura, ut ipse Socrates & Plato existimant, necesse est ipsas species esse causas generationis & corruptionis per præsentiam quidem generationis, per absentiam verò corruptionis. Alij verò non dixerunt principium mouens esse extrinsecum sicut Plato, sed dixerunt principium transformationis materie esse ipsam materiam, & ipsum motum rerum esse ab hac, id est, ab ipsa materia disposita & informata qualitatibus primis. Tertia conclusio. Opinio Platonis est falsa. Probatur primò. Quia species sepatate non sunt cause sufficientes generationis cum materia quia si sunt sufficientes, quare non semper

& continuè generantur res, & non quandoque sic quandoque non. Non enim est maior ratio quare in vno tempore species generentur quam in alio, cum ipsa species & participalia, id est, que materie innatae sunt suscipere illas species semper & eodem modo se habeat. Confirmatur & explicatur hæc ratio. Idem manens idem semper natus est facere idem, sed species vel ideas semper manent & eodem modo, ergo semper debent generare, sed hoc est falsum quod semper generent, quia quedam quandoque sunt, quandoque non, ergo illa non sunt cause generationis & corruptionis. Secundo probatur conclusio, quia per ea que sunt in arte philosophari oportet, & in dagare que sunt in natura, ut in arte præter formam & materiam, est efficiens, ut præter sanitatem & subiectum est medicus, præter scientiam & scientem est docens, ergo & in natura præter formam & materiam est etiã causa aliqua alia, que sit efficiens. Quarta conclusio text. 53. Si autem materia quis &c. Quamuis opinio dicens, materiam esse causam effectiuam motus naturalior sit, quam præcedens opinio, tamen etiã falsa est, & veritati repugnans. Prima pars conclusionis probatur. Naturalis est causam generationis assignare per motum & transmutationes naturales, quæ per species à motu & transmutationibus separatas, sed ista secunda opinio assignat pro causa generationis transmutatam materiam, Plato autem species à materia separatas, ergo hæc secunda opinio est naturalior. Maior patet ex consuetudine loquendi tam in naturalibus quam in artificialibus. In omnibus enim solemus assignare causam, que est transmutationis principium. Apud omnes enim causa efficiens est, que alterat & transformat & mouet. Quod vero ipsa etiam secunda opinio fit falsa que erat secunda pars conclusionis, probatur tripliciter. Primò. Causa materialis & efficiens non coincidunt in idem numero, sed materia est causa materialis cuius est moueri & pati, ergo ipsa non est causa efficiens cuius est agere & mouere. Maior probatur in naturalibus & artificialibus. In naturalibus quidem quia aqua, que secundum quod dicit Thales est materia omnium (ut habetur in 1. Met. ca. 2.) non facit ex seipsa animal nec aliquid aliud; in artificialibus verò quia lignum quod est materia lecti non facit ipsum lectum, sed artifex per artem quæ habet in mente, ergo hi non rectè dixerunt. Secundo probatur eadem secunda pars, quia auferit nobilissimam causam, que est natura & quod quid est; hæc autem est forma, ergo. Sed probatur antecedens ex supra dictis. Nam dictum est, quod ipsi auferunt causam mouentem, quia sublata cum materia que est in potentia non possit se mouere ad actum necessario etiã & auferunt formam. Quod adhuc manifestatur per aliud quod ipsi dicunt. Nam attribuitur corporali materie potentias passiuarum qualitatium, & per illas

per illas potentias valde organice, & tanquam per organa & instrumenta dicunt quod materia generat aliam auferentes causam quæ est secundum speciem, id est, secundum causam formalem, per quam unum quodque collocatur in specie. Dicunt enim quod calidum quod est in materia innatum est segregare. Segregat enim calidum & dissoluit, frigidum autem congregat & inspissat, miscet & confundit. Et quia res omnes constituntur mixtura quaedam & distinctio, ideo dicebant quod ex his duobus omnia alia agant & patiantur, & omnia ex eis generantur & corrumpuntur in tantum etiam quod ignis qui est formalissimus & maxime actius aliquando motus à frigido hoc modo instrumentaliiter patitur, & non dixerit aliquam causam efficientem vel formalem.

¶ Tertio probatur eadem pars conclusionis. Secundum hanc opinionem sequitur quod sicut ferra dicitur causa artificij, & instrumentum causa effectus, ita accidentia & qualitates, & materia qualificata sint causa motus generationis & quod non erit aliud agens, hoc autem est falsum, quia supra ferram requiritur ferrans, & supra instrumentum agens principale. Et qui sic dicunt non videt quomodo ignis agat & moueat, quia multo deterius mouet quam organum, quia sicut dicitur est organum dirigetur ab artifice ad actum talem vel taliter, qui inducit formam operis artis, sed ignis corrumpit complexiones & hoc est multo peius quam actio organi ordinata ab eo quod mouet organum.

Postquam Philosophus determinauit de generatione & corruptione, tam simplicium quam compositorum ex simplicibus, in reliquo huius libri tractat de causis generationis & corruptionis elementorum & mixtorum in vniuersali. In hoc autem capite proposita primum sententia sua duas aliorum Philosophorum impugnat & refellit.

Dabitur verò circa ea quæ dicit in prima conclusione; Vtrum sint vera. Imprimis videtur falsum id quod asserit, quod principia quæ sunt in sempiternis, id est, corporibus celestibus, & quæ sunt in primis, id est, elementis, & quæ sunt in istis inferioribus sunt eadem genere. Nam materia horum inferiorum & celestium distinguuntur genere, & materia est unum ex principijs hic enumeratis, ergo. Maior patet supra in 1. lib. vbi de hoc questione speciale fecimus, & ex mente Aristoteli & D. Thome ita determinauimus. ¶ Secundum. Quia Aristoteles probat conclusionem per magis dubium. Ambiguum enim est, an corpora celestia habeant materiam & formam & agens. ¶ Tertio, quia plura quam tria videntur rerum naturalium principia, ut materia & forma, & agens & finis, vel videntur tria alio modo, videlicet materia & forma & priuatio, de quibus Aristoteli in 1. Physi. Pro solutione horum argumentorum & intelligentia eorum, quæ dicit Aristoteli in hac conclusione aduertendum est ex D. Thome. hic, quod

corporum generabilium & corruptibilium quædam sunt principia extrinseca & quædam intrinseca. Principia extrinseca sunt agentia, siue mouentia. Et ista habent in quodam ordine, quia quædam sunt proxima, & quædam remota siue prima. Et prima quidem principia sunt substantiæ separate, quorum suprema est Deus, & ista sunt eadem respectu omnium corporalium, & propter hoc dicit Philosophus quod corruptibilium & sempiternorum sunt eadem principia numero. Proxima verò non sunt eadem, quia principio corporum celestium sunt substantiæ separate, ut dicitur in 2. Met. text. 2. 4. sed proxima principia corruptibilium sunt ipsa corpora celestia ut dicit Philosophus in 1. Meteor. intrinseca verò principia sunt materia & forma, & ista non sunt eadem numero corruptibilium & incorruptibilium, sed sunt eadem secundum analogiam, quia nec materia nec forma corrumpitur per se, sed solum per accidens, ut dicitur in 1. Physi. text. 8. 2. & ideo dicit Philosophus quod principia corruptibilium & incorruptibilium sunt eadem principia genere, id est, analogia siue proportionem. Ex quibus satis patet ad primum argumentum. Aduertit tamen quod Philopponus dicit ad hoc argumentum quod materia celorum & horum inferiorum possunt dupliciter considerari; vno modo sub ratione subiecti, & sic eadem est genere in cælis & in corruptibilibus; alio modo sub ratione quæ ad formam referuntur, & sic non sunt eiusdem generis: quoniam materia generabilium & subiectum formæ, cui compositum habere contrarium, & sic est materia transformabilis de vna forma in aliam. Materia verò cæli est subiectum formæ, cui nullum contrarium est, & sic est materia inamissibiliter habens formam. Sed dices, unde materia generabilium habet, ut sit potentia existens contraria, materia verò celorum non. Ad hoc Philopponus ait, quod hoc potest esse propter differentiam formarum: quoniam celestium forma non habet contrarium, sed est sempiterna semper eodem modo se habens, ideo celorum materia semper actu est; forma verò generabilium semper habet contrarium aut posituum, aut priuatiuum, aut per se, aut per accidens, & ideo accidit huic materię ut sit potentia existens contraria. Ait etiam quod potest esse hæc differentia propter naturas materiary, scilicet, quia materia generabilium sua natura est potentia ad contraria, materia verò celorum sua natura non existit potentia ad contraria. ¶ Ad secundum respondet Agidius, quod Aristoteli probat in rebus materialibus tria principia reperiri, quia in rebus sempiternis reperuntur etiam tria, qui motus ad formam sumit originem ex motu ad vbi, propterea quæcumque principia concurrunt ad motum localem debet concurrere ad generationem. Cum igitur ad motum localem concurrant tria illa principia & ad generationem etiam ut concurrat necesse est. Respondetur tamen secundum quod in lib. Cæli qui precedit hunc demonstratum est cæli moueri motu circulari, vbi etiam

vbi etiam demonstratum est in omni motu oportere esse tria, scilicet, subiectum, formam & agens, & quia hoc declaratum est in libro Cæli, ideo Aristoteli videtur illis declaratis ut suppositione. Aduertit tamen quod iste locus est egregius contra Aueroerem, qui asserit Cœlum ita esse corpus simplex, ut non sit compositum ex materia & forma. Aristoteles enim eodem modo hic ponit in corporibus inferioribus & celestibus materiam & formam. ¶ Ad tertium respondetur quod sub nomine formæ comprehendit finem; ait enim quod forma est id cuius gratia agens operatur. Et licet causa formalis & finalis distinguatur, quia tamen eadem res est forma & eadem est finis, ideo nomine formæ Aristoteles utraq; causam intellexit. Ad confirmationem respondetur, quod Aristoteli loquitur hic de principijs per se, cuiusmodi non est priuatio. De quo copiosius agitur in 1. Physi. vide ibi M. Soto. q. 5. Aduertit tamen quod ex hoc loco desumi potest optimum argumentum ad probandum quod sint plura rerum naturalium principia quam tria. Nam in 1. Physi. dicit Aristoteli quod sunt tria, scilicet, forma & materia & priuatio, & hic his addit agens, quod materia cum forma coniungat, ergo rerum principia sunt plura quam tria. Sed de hoc in illo loco videndus est M. Soto. ¶ Circa illam propositionem quam in eadem conclusione habet, scilicet, quod materia est causa possibilitatis ad esse vel non esse, poterat dubitari vtrum sit vera nec ne. Sed hoc non est presentis disputationis. Vide de ea S. Thome in 1. p. q. 8. art. 3. & Caiet. ibi. ¶ Circa opinionem autem Platonis, vide quæ nos diximus in 1. p. q. 1. 5. art. 1. in principio, vide etiam Soto. q. 2. 5. Aduertit tamen ultra ibi dicta, quod ut Themistius vult in 1. de Anima. c. 2. 3. Ideas Plato vocauit esse formas rerum à formando; non ab informando. Nam quemadmodum est luce est illuminatio, sic à forma formatio: & quemadmodum generatio luminis est ex presentia Solis; illius corruptio ab absentia, illiusque esse illuminatum à participatione lucis. Sic rerum esse est ex participatione idearum; illarum verò formatio est illarum esse, illarum corruptio ipsarum priuatio. Est autem formatio ab ideis proueniens in animi malibus vita sensitua, in plantis vegetatiua, in rebus inanimatis forma particularis. Sic Themistius intelligit Platonem. Sed de hoc exactius disputare non est presentis loci; pertinet hæc tractatio ad illum locum ex. 7. Met. vel ad secundum de Anima, vbi etiam nos Deo dante opinionem Platonis copiosius disputabimus.

CAPVT. X.

Aliter verò, quoniam secundum allationem motus demonstratum est, his sic se quoniam perpetua, necesse est his habentibus & generationem esse cōtinuam. Allatio enim faciet generationem

actualiter, quia adducit & abducit generans.

Similiter autem manifestum, quoniam & si priora bene dicta sunt, transmutatione primæ allatione, sed non generationem dicendum. Multum enim rationabilis est, ens non enim generationis causam esse, quam non ens entis esse. Quod fertur quidem igitur est. Quod generatur autem, non est. Propter quod & allatio prior est generatione.

Quoniam autem suppositum & demonstratum est, quod est continua ens rebus, generatio & corruptio, dicimus autem causam esse allationem generationis manifestum quidem, quod vna existere allatione non cōtingit fieri ambo, quia contraria sunt. Idem enim & similiter se habet, semper idem innatum est facere. Quocirca generatio semper erit, aut corruptio. Oportet autem multos esse motus & contrarios motus, aut allatione aut inaequalitate. Contrariorum enim contraria causa. Ideo non prima allatio causa generationis est & corruptionis, sed quæ circa obliquum circulum. In hac enim & continuum inest & moueri secundum duos motus. Necesse enim, si erit semper & continua generatio & corruptio, semper aliquid moueri, & non deficient transmutationes hæc. Duo autem ut non alterum contingat solum. Continuitatis quidem igitur totius allatio est causa. Presentia vero & absentia causa est inclinatio. Contingit enim quandoque longe fieri, quandoque prope. Inaequali enim distantia existente, inaequalis erit motus. Quocirca, si in accedendo & in prope esse generat, & in recedendo & longe fieri id ipsum corrumpit. Et si multoties adueniendo generat & in multoties recedendo corrumpit. Contrariorum enim contraria est causa. Et inaequali tempore generatio & corruptio, quæ secundum naturam.

Ideoque & tempus & vita, vniuscuiusque habet numerum; & hoc modo determinantur. Omnium enim est ordo. Et omne tempus & vita, mensuratur periodo. Sed tamen non eadem omnes, sed hi quidem minores, hi autem maiores. His enim annus, his autem maior, alijs autem minor periodus est mensura.

Apparent autem & secundum sensum confessio his, quæ a nobis dicta sunt. Videmus enim quod adueniente quidem Sole generatio est, recedente autem diminutio & in equali tempore vtrunque. Equale enim est tempus generationis & corruptionis,

que secundum naturam. Sed contingit multotiens in minori corrumpi propter adinvicem confusionem. Inequali enim existente materia, & non ubique eadem, necesse est generationes inæquales esse, has quidem citiores, has autem tardiores. Quocirca accidit propter horum generationem alijs generari corruptum.

Semper vero (ut dictum est) continua erit generatio & corruptio, & nunquam deficiet propter eam quæ diximus causam. Hoc autem rationabiliter contingit. Quonia enim, in omnibus inquirimus, quod melius est, desiderare naturam semper melius autem est esse quæ non esse. (Esse autem quot modis dicimus, in alijs dictum est) hoc autem in omnibus impossibile existere propter longè à principio distare, reliquo modo cõpleuit esse Deus, faciens continuam generationem. Ita enim maxime cõtinuabitur esse, quia proximè est substantia fieri semper per generationem. Huius autem causa (ut dictum est multotiens) in circuitu allatio. Sola enim cõtinua. Ideo & alia, quæcũq; mutantur adinvicem secundum passionem & potestias. V. g. simplicia corpora imitantur in circuitu allationem. Quoniam enim, ex aqua aer generatur & ex aere ignis, & rursus ex igne aqua, in circuitu dicimus circuire generationem, quia rursus reuertitur. Quocirca & recta allatio assequens eam, quæ in circuitu continua est.

Simul autem manifestum ex his, quod quidam quærent, quare unoquoque corpori, in propriam allatio regionem, in infinito tempore non distat corpora. Causa enim huius est, quæ adinvicem transmutatio. Si enim unumquodque maneret in sua ipsius regione & non transmutaretur ab eo, quod prope, tam ubique destrisset. Transmutantur quidem igitur propter allationem duplicem. Quia vero transmutantur non contingit manere illam eorum in aliqua regione definita. Quod quidem igitur est, generatio & corruptio & propter quam causam & quid generabile & corruptibile, manifestum est his quæ dicta sunt.

Quoniam autem necesse est esse aliquid mouens, si motus erit (ut dictum est prius in alijs) & si semper, quod oportet aliquid esse semper, & si continue, unum & idem & immobile & inalterabile & ingenerabile, & si multi, qui in circuitu motus, multa quidem, omnia autem equaliter esse hæc necesse est sub uno principio esse.

A Continuo autem existente tempore, necesse est motum esse continuum, cum impossibile sit tempus sine motu esse. Continui igitur alicuius tempus est numerus, eius quidem, qui in circuitu, ergo quemadmodum in his, quæ à principio determinatum est.

Continuus autem motus, utrum quia, quod mouetur continuum est, aut in quo mouetur? Velut locum dico, aut passionem.

B Manifestum itaque, quia in quod mouetur. Quomodo enim passio continua est, nisi quia res, cui accidit, continua est? Si autem & quia id in quo mouetur, continuum est, hoc soli loco inest. Magnitudinem enim aliquam habet. Huius autem, quod circulo solum, continuum. Quocirca idem sibi ipsi semper continuum. Hoc igitur est, quod facit continuum motum, quod in circuitu corpus fertur. Motus autem tempus.

EXPOSITIO TEXTVS.

C Prima conclusio. Necesse est generationem esse continuam. Probatur conclusio. Suppositis his quæ dicta sunt vniuersaliter de causis in 2. Physi. à tex. 27. & ea quæ dicta sunt de allatione, qui est motus circuli celestis. Demonstratum est enim in 8. Physi. tex. 55. & 56. quod ipsa allatio, id est, loci mutatio est motus perpetuus. Quibus suppositis necesse est generationem continuam esse, materia enim continuo passibilis est, & qualitates elementorum in continuam agunt & patiuntur. Hæc autem ideo facit allatio, id est, motus localis quia adducit & abducit generans, id est, solem, qui est causa omnis generationis & corruptionis, ergo existente motu locali perpetuo generatio etiam erit perpetua. Probari potest consequentia, quia causa perpetua habet effectum perpetuum. Quod vero allatio, id est, motus localis cœli, sit causa generationis. Probatur dupliciter. Primum. Nam sicut benedictum est in prioribus, id est, in 8. Physi. tex. 55. allatio, id est, loci mutatio est prima omnium mutationum, sed illud quod est prius est causa posterioris & non conuerso, ergo allatio est causa generationis. Secundum probatur idem. Multum rationabilius est quod id quod est semper & perpetuum & perfectum in esse sit causa non entis, quam è conuerso. Cum igitur illud quod fertur localiter sit ens, quod autem generatur non sit, quia si esset non generaretur, ergo allatio est prius generatione & non è conuerso, & per consequens est causa generationis, ergo.

E Secunda conclusio. Ad generationem causandam & corruptionem oportet esse multos motus & contrarios aut lationem aut inæqualitatem. Probatur conclusio. Idem manens idem & similiter habens semper natum est facere idem, sed suppositum est & demon-

& demonstratum perpetuam existere generationem & corruptionem ut patuit in primo huius, quia generatio vnus est corruptio alterius. Et proximo textu diximus, motum localem esse causam generationis, ergo oportet ponere vel plures motus, vel in eodem motu inæqualitatem. Probatur consequentia, quia si tantum est vnus latio celestis, semper regulariter similiterque, se habens semper causabit idem, & sic semper esset aut sola generatio, aut sola corruptio, & non vtraque, cum sint contraria quæ vt patet ex maioribus non possunt produci ab eadem causa eodem modo semper se habente, ergo. ¶ Tertia conclusio. Prima latio siue primus motus, primi mobilis non est causa generationis & corruptionis, sed latio quæ est circa obliquum circulum. Prima pars huius conclusionis sequitur ex præcedenti. Quia contraria non proficiuntur ab vniformi, & eodè modo semper se habente, generatio perpetua & corruptio perpetua sunt contraria, & latio seu motus primi mobilis est vniformis, ergo ambæ non possunt à tali motu venire. Secunda pars conclusionis probatur. Effectus cõtinuus & varius secundum dicta requirit causam continuam & variam, ista autem sunt in obliquo circulo, ergo ille est causa continuitatis generationis & corruptionis. Maior patet & explicatur. Continuitas enim generationis causa est continuitas lationis, sed inclinatio & ascensio est causa corruptionis & generationis, accedendo enim fit generatio, & recedendo fit corruptio, & si multoties adueniendo generat, multoties recedendo corrumpit, ergo. ¶ Quarta conclusio. Generatio & corruptio sunt in æquali tempore. Hæc conclusio patet & sequitur ex dictis, quia ascensio est causa generationis, quæ fit per sex signa Zodiaci, & descensio est causa corruptionis, quæ fit per alia sex signa. ¶ Quinta conclusio. Tempus & vita vniuscuiusque geniti habet determinatam mensuram ex latione obliqui circuli. Probatur, quia omnium inferiorum ordo ex ordine pendet superiorum, sed non omnium est eadem periodus, sed quædam habent maiorem, & quædam minorem. Quorundam enim periodus est vnus annus, sunt enim quædam animalia quæ non viuunt nisi per annum, quorundam vero minor & quorundam maior secundum quod magis vel minus sunt susceptibilia & recedibilia virtutis celestis sibi infuse à celestis corpore, ergo. ¶ Sexta conclusio. Ea quæ dicta sunt vera apparent etiam ad sensum. Videmus enim ad oculum quod Sole adueniente ad punctum arietis quando directè locum nostrum tangit incipit esse generatio, vt patet in terræ nascentibus. Recedete autem sole à principio libræ incipit rerum diminutio & corruptio; & vtrumque fit in æquali tempore quia tantum est generationis tempus secundum naturam, quantum est tempus corruptionis, quia tantus est ascensus Solis, quantum est descensus, vt dictum est

A in quarta conclusione. Si autem cõtingat aliquando corrupti aliquam rem in minori tempore, hoc est, antequam vis generationis celestis secundum rationem periodi recedat, hoc erit per accidens & non per se, quia propter confusionem adinvicem, id est, propter confusionem quatuor elementorum quæ sunt materia cuiuslibet generati, erit materia eius inæqualiter se habens, & non eodè modo recipiens virtutes celestes, & ita neque eodè modo se habebit in periodo, sed necesse erit, quod generationes sint inæquales & similiter corruptiones, & ideo erunt quædam citiores, quædam tardiores. ¶ Septima conclusio. Non solum ex parte causæ efficientis, sed etiam ex parte causæ finalis dicitur rationabiliter generationes & corruptiones esse perpetuas. ¶ Probatur hæc conclusio primo quoad secundam partem, nam prima iam patet ex dictis, & statim iterum probabitur. Natura enim semper desiderat quod melius est, melius autem est esse quam non esse. Cum ergo naturale desiderium non possit esse frustratum oportet quod res naturales semper habeat esse, hoc autem est esse diuinum, & quia impossibile est existere in omnibus, quia quedam sunt quæ longè distat à primo principio, sicut sunt res materiales & generabiles & corruptibiles, & ista sunt quæ modicum participant de esse diuino, ideo alio modo cõpleuit Deus materiam desiderium perpetuando eius esse per cõtinuam generationem. Hoc enim modo cõtinuatur esse, quia scilicet, contingit semper fieri generationem proximæ substantiæ, id est, quia semper cõtingit generari substantiam eiusdem speciei cum generante. Non enim generans generat idem sibi numero, sed idem specie, ergo generatio ratione finis est perpetua & continua, vt scilicet, res corruptibiles hunc assequantur finem, vt semper sint eo modo quo semper esse possunt. Prima vero pars conclusionis probatur. Multoties enim dictum est quod motus circularis celestis corporis est causa efficiens huius perpetuæ generationis & corruptionis. Nam iste solus est continuus & perpetuus (vt probatum est in 8. Physi. tex. 73.) & ideo alia quæ adinvicem transmutantur per passionem & potestias, cuiusmodi sunt simplicia corpora quatuor elementorum sequuntur quodammodo circularè motum, dum adinvicem circulariter transmutantur. Quamodo enim ex aqua generatur aer, & ex aere ignis, & iterum ex igne aqua, tunc dicimus quod fit generatio circularis, & ideo recta allatio, id est, motus rectus qui est in elementis consequens eam alterationem quæ est in circuitu, est continua, quia Sole recedente conuertuntur elementa superiora in inferiora. Accedete vero conuertuntur inferiora in superiora, & sic faciunt circuitum perpetuum secundum naturam. ¶ Octaua conclusio. Ex dictis manifeste solui potest quæstio quæ alibi quæritur, scilicet, Quare elementa in infinito tempore iam transacta non distat abinvicem separata & ordinata in proprijs locis, cum vnquoque quod mouetur ad suam

regionem: Huius enim causa est mutua transmutatio eorum, quia vnumquodque mutatur in quodlibet, ut ostensum est in superioribus. Si enim vnumquodque maneret in sua propria regione & non transmutaretur ab alio elemento quod est iuxta ipsum, iam diu destitissent transmutationes adinuicem, vel etiam deficerent actiones & passionis, sed sicut dictum est transmutantur adinuicem secundum generationem & corruptionem propter continuum motum obliqui circuli, qui diuersificatur nobis per accessum & recessum. Quia autem sic adinuicem transmutatur nullum eorum manet ordinate in suo loco, sed quantum vnum accipit de natura propinqui, tantum etiam accipit de loco eius, & permiscetur ei. Vnde terra & aqua vaporantia tendunt ad locum aeris & permiscetur cum eo. Et similiter quando ignis & aer frigore inspissantur vadunt ad locum terrae & aquae & permiscetur cum eis, & ideo elementa non sunt vbiq; pura, sed in partibus in quibus se contingunt sunt permixta. Manifestum ergo ex dictis est, quod est generatio & corruptio, & propter quam causam, & quid generabile & quid corruptibile sit. ¶ Nona conclusio. Adhuc ex alijs ostenditur perpetuitas generationis sic. Nam (vt patet ex 8. Physic. & 12. Met.) necesse est si motus est, esse mouens; & si motus semper est quod mouens semper sit; & si motus est continuus vnus quod mouens sit vnum immobile, ingenerabile & inalterabile. Et iterum si multi sunt motus, multos esse debere motores, quauis omnes aequaliter moueant sub vno motore primo, scilicet, Deo. Tunc sic. Ex ordine istorum motorum & motuum sub vno motore est generatio, sed ille ordo est perpetuus, ergo & generatio erit perpetua. ¶ Decima conclusio. Motus est continuo perpetuus. Probatur ista conclusio ex tempore quod secundum suam naturam est continuum, & non deficiens. Impossibile enim est quod tempus sit sine motu, sicut impossibile est quod passio sit sine proprio subiecto. Est enim tempus numerus alicuius continui, motus est ergo numerus motus circularis, quia sicut determinatum est in his quae in principio diximus, id est, in 8. Physic. nullus motus potest esse continuus & perpetuus nisi solus circularis. ¶ Quod si quis quaerat cum motus sit continuus vnde habeat hanc continuitatem; an propter hoc quod mobile est continuum, vel propter locum in quo est motus, vel propter passionem ad quam est motus: Respondetur manifestum esse quod motus celestis est continuus, quia id quod mouetur est continuum, & non quia locus in quo est motus, quia primus orbis non est in loco per se, nec est motus continuus ab eo, & ideo non est continuus ab eo loco in quo mouetur; motus enim in genere non habet continuitatem ab eo in quo mouetur: quia aliquando motus est in passione quae non est continua nisi per accidens, quia id cui accidit est con-

tinuum. Si autem aliquis motus est continuus ab eo in quo mouetur, hoc habebit solus motus localis, quia locus habet quandam magnitudinem & continuitatem. Sed nec omnis motus localis, sed solus circularis, quia quod mouetur circulariter est idem semper & seipso continuum, & ideo facit motum sempiternum & continuum, & motus sempiternus facit tempus sempiternum.

Postquam Philosophus determinauit de principio generationis vniuersaliter secundum opinionem suam, & reprobauit opiniones aliorum, nunc in hoc capite copiosius & particularius iterum repetit sermonem de eodem principio mouente, & asserit esse Solem & motum eius obliquum. Et vt quae dicit hic presius examinetur, prius in vniuersali de causalitate caelorum & Solis in haec inferiora disputabitur, ac deinde ad singularum conclusionum examen in particulari descendemus.

QVÆSTIO I.

¶ *Vtrum caelum agat in ista inferiora.*

Arguitur primo pro parte negatiua. Nam vel caelum agit mediante aliqua forma permanente, aut mediante motu transeunte. Non primum, quia alias etiam cessante motu caeli, essent generationes & corruptiones, siquidem maneret illa forma per quam ageret. Nec secundum, quia motus non est forma actiua, sed potius videtur passio, ergo caelum nullo modo est causa. ¶ Arguitur secundum. Sequeretur quod omnes effectus naturales necessario euenirent & nullus contingenter. Sequela patet, quia si caelum agit in haec inferiora, & est agens naturale non impedibile ab inferioribus, necessario effectus consequetur. Consequens est falsum, quia contingenter quoad animalia ambulat quoad quiescunt. Confirmatur primo. Effectus agens ex necessitate sequitur in materia, quando virtus agens tanta fuerit, vt possit sibi subijcere totam materiam: sed tota materia corporum inferiorum subijcitur virtuti celestium corporum tanquam excellentiori, ergo. Confirmatur secundum. Nam si effectus celestis corporis non ex necessitate proueniat, hoc est propter aliam causam impediendam: sed quaelibet corpora, quae impedire possent effectum corporis celestis, necesse est reduci in aliquod celeste principium, cum celestia corpora sint causa omnium, quae hic fiunt, ergo cum & illud celeste principium sit necessarium, sequitur quod necesse sit impediri effectum alterius corporis celestis. ¶ Arguitur tertio. Agens quod agit per medium, prius agit per medium quam in extrema, ergo si caelum agit in haec inferiora; prius alterat caelos sibi inferiores, consequens autem est falsum, vt docetur 1. de caelo tex. 2. ergo. ¶ Arguitur quarto. Caelum est non viuens, non viuens autem est ignobilis viuente,

viuente, ergo caelum non potest esse causa saltem rerum viuentium. Patet consequentia, quia causa nobilior debet esse effectu. ¶ Arguitur quinto. Caelum est causa vniuersalis, causa vniuersalis non distinguit effectus, sed tantum causae proximae tam specificae, quam singulares, ergo caelum saltem non est causa diuersitatis effectuum in istis inferioribus. Confirmatur. Nulla est siderum aut caeli positio, sub qua de leone leo, de equo equus non nascatur, ergo diuersitas rerum non positioni siderum, sed diuersitati particularium causarum est ascribenda. Confirmatur secundum. Natos simul eodem momento ex diuersis parentibus intra eandem eiusdem tamen regionis latitudinem & longitudinem fortuna ingenio corpore diuersissimos videmus, imo ex eisdem parentibus vt Iacob & Esau, ergo eorum diuersitas a particularibus causis, quae diuersae sunt, & non a caeli positione, quae vna est, prouenit. ¶ Arguitur sexto. Nam Aristoteles in toto hoc capite solum motum Solis per Zodiacum causam ponit mutationum, ergo superfluum est motus primi orbis & reliquorum caelorum ac stellarum. Confirmatur. Nam Arist. tex. 56. expresse dicit quod motus primi orbis qui est diurnus, quia semper est vniiformis, non est causa generationis & corruptionis. **D**e hac quaestione iam aliqua diximus in principio primi libri in. 4. prooemiali disputantes de prioritare motus localis respectu aliorum motuum. Durandus in secundo, scilicet. d. 15. q. 1. & 3. tenet, quod licet caelum agat in haec inferiora, non tamen agit mediante motu. Quam sententiam sequitur Alexander Philosophus, vt refert S. Tho. in. 2. de caelo lect. 4. in fine. Sonc. autem in 12. Meta. q. 13. tenet quod motus caeli est necessario requisitus ad generationem viuentium, non tamen ad generationem formarum accidentalium. At vero Ioannes Picus Mirandulanus in libro aduersus Astrologos (vt refert Ferr. 3. cont. gent. ca. 84.) tenet corpora caelestia esse causas vniuersales horum inferiorum: & diuersitatem effectuum in istis inferioribus contingentium in causas tantum vniuersales; non autem in aliquas constellationes, seu siderum positiones esse referendam. ¶ Sit nobis prima conclusio. Caelum & omnia corpora caelestia & omnes stellae efficienter & tanquam verae causa licet vniuersales agunt in haec inferiora; Sol tamen inter omnia corpora caelestia est praecipua causa omnium mutationum inferiorum. Ista conclusio quoad primam partem est communis omnibus Philosophis, & eam tenet Arist. in multis locis vt in 12. Met. tex. 18. & 19. Et 8. Physic. tex. 1. dicit motum caeli esse vitam omnibus necessariam, & in 1. Meteororum. c. 1. & 2. dicit & probat, quod necesse est mundum istum inferiorem contiguum esse lationibus superioribus, vt omnis eius virtus inde gubernetur. Vbi vt Alexander super illa ver-

Aba ait, breuiter in istis verbis Aristoteles reddit rationem, quare mundus iste inferior debeat esse contiguus, vt virtus eius inde gubernetur. Hanc eandem primam partem conclusionis tenet D. Tho. vbi cunque de hac re loquitur, praecipue tamen videndus est in 3. cont. gent. cap. 82. vbi eam septem elegantissimis rationibus demonstrat. Nunc etiam a nobis breuiter probari potest ex incorruptibilitate & nobilitate & perpetuitate corporum caelestium & motuum illorum, quae omnia conuincunt ea corpora causam esse horum inferiorum. **B**e quibus vide Aristot. 8. Physic. & lib. 1. Meteor. c. 2. Item in libro de Coelo copiosius hac de re agitur. Dixi autem quod sunt causae vniuersales, non quod existimem veram esse opinionem Pici, sed quia non solum caelum, vel solus motus est causa horum inferiorum sed etiam causae proximae & particulares, cum quibus simul caeli operantur. Secunda pars conclusionis probatur, scilicet, quod Sol inter omnia corpora caelestia est praecipua causa omnium harum mutationum inferiorum. Imprimis Aristot. in toto hoc capite id videtur velle & ita in principio eius Solem vocauit generas, per antonomasiam. Hinc Homerus (vt asserit D. Tho. in 3. cont. gent. cap. 84.) vocat Solem patrem virorum Deorumque, & Arist. in 2. Physic. tex. 26. dicit quod Sol & homo generant hominem, & lib. 1. Meteor. c. 5. dicit motum Solis esse causam caloris in his inferioribus. Et D. Dionys. c. 4. de diuinis nominibus dicit, quod lumen Solis ad generationem corporum sensibilium confert, & ad vitam ipsam mouet, & nutrit & auget & perficit. Pro cuius ampliori probatione aduerte ex D. Tho. hic super 58. quod cum superiora agant in haec inferiora per motum & lucem vt ostenditur statim, illi maxime est attribuenda virtus generandi, quod maxime lucet, & quod lucem suam omnibus tribuens ipsam a nullo participat. Huiusmodi autem est Sol, vnde in 1. Meteor. dicitur, quod licet per motum stellarum causetur calor, maxime tamen per motum illius sphaerae, cui Sol existit infixus: quia sicut ibidem dicitur, ad causandum calorem in istis inferioribus duo requiruntur; scilicet, propinquitas & velocitas mobilis, quae duo sufficienter sunt in Sole. In ceteris vero stellis deficit alterum, quia in his quae sunt supra Solem, licet sit sufficiens velocitas, deficit tamen propinquitas. In his vero quae sunt infra Solem licet sit propinquitas deficit tamen sufficiens velocitas. ¶ Secunda conclusio. Corpora caelestia directe habent causare in oes res inferiores pure corporales. Hanc conclusionem tenet D. Tho. in 1. p. q. 15. art. 3. & probatur, quia corpora caelestia habent causalitatem in haec inferiora & res pure corporales sunt eiusdem ordinis cum superioribus, quia continentur sub genere corporis, ergo directe caelum in ea agere potest.

¶ Tertia conclusio. Cœlum neq; in animâ rati-
alem neq; in intellectu & voluntatē potest habere
aliquā causalitatē directē, licet indirecte etiâ possit
in eis influere. Hęc cōclusio est etiam expressa D.
Tho. in eadem. 1. p. q. 1. 5. art. 4. & in 3. con. genti-
cap. 84. & ibi Ferrar. Probatur prima pars conclu-
sionis. Diuinæ enim prouidentie ordo est, vt per
superiora regantur inferiora & moueantur; anima
autē rationalis, intellectus & voluntas ordine natu-
re omnia corpora excēdit, ergo impossibile est qd
corpora cœlestia agāt in ea directē. Secunda verò
pars probatur. Nam possunt agere in aliquod ex
quo aut iuuatur aut impeditur actio intellectus.
Etenim in nobis actio intellectus cōpleri nō potest
sine operatione virtutū corporearū, quæ sunt ima-
ginatio, & vis memoratiua & cogitatiua, cuius sig-
nū est duplex. Vnū est, qd impeditur harū virtutū
operationibus propter aliquā corporis indisposi-
tionē, operatio intellectus impeditur vt in phrenesi-
ticis, id est, mentecapitis & lethargicis, id est, obli-
uiosis accidit. Aliud est, qd bonitas dispositionis
corporis humani facit aptum ad bene intelligē-
dum ex hoc qd prædictæ vires fortiores existūt, vt
patet ex 2. de Anima. Dispositio autem corporis
humani subiacet corporibus cœlestibus, vt patet
ex superioribus & etiam dicit D. Augull. tom. 5.
de Ciuit. Dei. c. 5. 6. & 7. vbi dicit, qd non vique-
quaque absurde dici potest ad solas corporū diffe-
rentias afflatus quosdam valere sydereos, & D. Da-
masc. in 2. lib. orthod. fidei. c. 7. dicit, quod alij &
alij Planetæ diuersas complexionē & habitus &
dispositiones in nobis complexunt, ergo indirecte
agendo in istas dispositiones corporales possunt
etiam cœlestia corpora agere in intellectu. Quod
etiam indirecte & occasionaliter possunt agere in
voluntatē, eadem ratione patet. Nam indirecte ex
corporibus cœlestibus aliqua occasio nostris ele-
ctionibus præstatur secundum quod habent im-
pressionē super corpora, sicut cum ex impressione
in corpora exteriora per frigus intensum causatū
à cœlo eligimus ad ignem caleferi, & etiâ ex im-
pressione in corpora nostra ad immutationē ipso-
rum insurgunt aliquando in nobis aliqui motus
passionum, vel per eorum impressionē efficiuntur
habiles ad aliquas passionē, sicut cholericis sunt
proni ad iram, vel causatur in nobis aliqua disposi-
tio corporalis, que est occasio alicuius electionis,
sicut cum ægotamus eligimus accipere medici-
nam, ergo. De quo vide S. Tho. in 3. con. genti. ca.
85. & Ferrar. ibi. ¶ Quarta conclusio. Cœlum agit per
motum ita quod motus est ei ratio agēdi. Conclu-
sio est contra Durandum. 2. d. 15. q. 3. sed est Capr.
in 2. d. 1. q. 1. & in 4. d. 44. q. 4. ad argumētā con-
tra primam cōclusionē, & eam etiâ videtur tenere
Ferrar. 2. con. genti. c. 2. licet Sonec. vbi supra videat-
ur tenere cum Durando. Pro cuius conclusionis

intelligētia aduerte qd cœlum potest agere per mo-
tum tripliciter. Primo tanquam per principiū for-
male permanens in cœlo quo agit, sicut ignis habet
calorem quo agit. Secundo, qd dicit ipsam cœli
actionem, qua agit in hęc inferiora, sicut dicimus
ignem calefacere per calefactionem. Tercio, quod
dicat conditionem sine qua non & denotet ratio-
nem cooperatiui, sicut ignis operatur per applica-
tionē, id est, simul cum applicatione. Quādo ergo
in conclusione dicimus quod cœli agit in hęc in-
feriora per motū, nō intelligitur primo modo, sed
secundo & tertio. Etenim Sol & Astra & cœlum
applicata & lata per motum in situs diuersos ope-
rantur, vt docet expressē Arist. hic text. 5. dicens;
Allatio enim facit generationē actualiter quia ad-
ducit & abducit generās, id est, Solem. Vult dicere
Philosophus quod motus cœlestis actualiter, id
est, perpetuō & sempiternaliter (vt ita dicā) gene-
rationē facit, quia generās ipsum siue cœlum addu-
cit ad apicem capitū nostrorū, & ab apice nostro
abigit, per quam approximationē vel recessionem
per motū cœli causatam oriuntur in istis inferiori-
bus varij & diuersi effectus. Hęc cōclusio probari
potest ex multis locis D. Tho. à Capreolo ibi cita-
tis, & quia. 1. p. q. 18. art. 1. ad primum, & q. 1. ad
2. ad 3. & in multis alijs locis vocat motū cœli ab-
solute & simpliciter causam harū rerū inferiorum,
quod & Arist. sapiensimē facit, causa autē sine qua
non improptē dicitur causa & nullum influxum
habet in effectū, ergo motus cœli præter hoc qd
est conditio sine qua non agēdi cœli habet aliquam
aliam rationem causæ. Vnde 2. cœli text. 42. dicit
Commentator, & S. Tho. cum Arist. quod motus
causat calorē & natus est igni lapis & ligna, &
ferrū. Ex quo colligit Commentator quod stellæ
causant in his inferioribus calorē per motū & per
lumen. Præterea probatur. Cœlum agit in ista in-
feriora præcipuē in viuētia vt in instrumentū sub-
stantiæ separata, ergo motio illius substantiæ est
cœlo ratio agēdi. Probatur consequentia à simili.
Nam instrumentis inferioribus motio agēdis est
principālis ratio agēdi instrumentō. Vide quæ
de hoc diximus in principio primi libri. ¶ Quinta
conclusio. Cœlum agit in inferiora mediante luce
& influentijs & qualitibus alijs singulis actus se-
cundum suas particulares naturas convenientibus
tanquam per propriam formam sibi inherentem.
Itaq; sicut calor agit per calorē tanquā per formā
agēdi, ita cœli agit per lucē tanquā per formā & rati-
onē agēdi. Hęc cōclusio quātum ad illud quod
asserit de luce cōmunis est omnibus Philosophis,
quos viderim, & eam tenet D. Tho. 1. p. q. 67. ar. 3.
vbi ait, qd sicut calor est qualitas actiua cōsequens
formā substantiā ignis, ita lux est qualitas actiua
cōsequens formā substantialem solis, vel cuiuscūq;
alterius corporis à se lucētis, si aliquid aliud tale
est. Idem

est. Idem docet Aristot. 2. cœli text. 42. & D. Tho.
lect. 1. o. ibi. & expressus in 2. de Anima lect. 14.
super text. 70. vbi ait, quod sicut corpora elemēta-
ria habent qualitates actiua per quas agūt, ita lux
est qualitas actiua corporis cœlestis per quā agit,
& est in tertia specie qualitatis sicut & calor. Et
probatur ratione, quia lux natura sua est producti-
ua caloris in materia receptiua, ergo est actiua.
Consequentia patet, & antecedens probatur à si-
gno, quia vt docet Commentator. 2. cœli text. 42.
videmus loca vmbrosa esse frigida, quibus si adue-
niant radij Solis aduenient etiam calor, ergo lux na-
tura sua habet calefacere. ¶ Sed contra hanc partē
est argumentum. Quia Arist. in 2. de Anima text.
126. expressē ait qd lumen & tenebræ nullum faci-
unt effectum in corpora, ergo. De hoc vtrum sci
licet lux aliquid possit causare videmus est Alber-
tus Magnus lib. 1. Meteororum tract. 1. ca. 12. vbi
de hoc copiose tractat; Nunc autem breuiter ad ar-
gumentum respondetur cum Caiet. ibi. c. 1. circa
quæstionem literalem, qd de luce possumus loqui
dupliciter. Primo absolute & secundum se, & sic nō
alterat corpora & sic loquitur Arist. Secundo mo-
do vt est qualitas primi alterantis moti tamen, &
sic alterat corpora. Vnde si cœlum quiesceret illu-
minaret quidem corpora non tamē alteraret ipsa,
oportet ergo qd lux per motum deferatur quasi in
vehiculo quodam. Eandem solutionem assignat
Iaculus. 2. de Anima q. 53. p. 2. & D. Tho. in 2. d.
2. q. 2. art. 3. ad secundū. Responderi potest secundū
vt insinuat idem D. Tho. super illum locum, quod
Aristoteles vult qd lumen & tenebræ sono & odor
nullum effectum habent in corpora sensibilia nisi
per accidens in quantum, scilicet, aëre cōiunctus est
sono in tonitruo & quādo scinditur lignum à ful-
gure, tunc enim scisio non fit ratione luminis, sed
ratione aut aëris cui lumen coniungitur, aut alicuius
corporis duri, quod fertur in modum lapidis
cum fulgure ipso. Aristoteles igitur loquitur de lu-
mine secundum quod est obiectū quoddā sensibile
visus, quod tunc non habet efficiere, secundum verò
quod est qualitas cœli potest efficiere in hęc in-
feriora. ¶ Cæterum quantum attinet ad influēntias
& alias qualitates quibus etiam mediātibus in hęc
inferiora cœli & astra operantur, nō potest in hoc
libro ex æcte disputari, cum hęc quæstio pertineat
ad liberum secundam de cœlo. De ea tamen videre
poteris imprimis D. Tho. ibi lect. 10. vbi de hac re
& copiose & elegantissimē disputat, vide etiâ Ferrar.
in 3. con. genti. c. 84. versus finem, qui etiâ de eadē
re bene ibi loquitur. Sonecias etiam in 12. Met. q.
14. ad primum argumētum aliqua ad hoc propo-
situm adducit. At verò Albert. Mag. etiā hoc dili-
gentissimē inuestigat in 2. lib. de cœlo tract. 3. per
totū. Vide etiâ August. Niphon, & in hoc lib. 2.
super caput 2. & lib. 1. Meteor. c. 2. Nihilominus

tamen nostra conclusio licet ab aliquibus iuniori-
bus negetur propter autoritatē Auerois in 2. de
cœlo super text. 42. vt à Pico & à Nipho; est tamē
expressa S. Thom. in illo loco citato de cœlo, vbi
post multa colligendo infert; Dicendum est ergo
quod omnia corpora cœlestia secundum cōmunē
virtutē luminis habēt calefacere, sed secundum alias
propriās virtutes singulis corporibus attributas
habent nō solum calefacere & infrigidare, sed etiâ
omnes alios effectus corporales efficere in istis in-
ferioribus. Hęc S. Tho. eandē sententiā tenet in 2.
sent. d. 15. q. 1. art. 3. & probatur hoc idem rationē.
Nam impossibile videtur quod vnica tantum luce
tot & tam varios effectus quot in istis inferioribus
reperiuntur possint cœli producere, imò verò cau-
sarent diuersissimos effectus eadē forma. Nā si tan-
tū haberent lucē, tunc ea & calefacerēt & infrigi-
darent, ergo præter lucē aliæ qualitates & influen-
tiæ sunt cœlis tribuēda; quibus in his inferioribus
tam diuersa possint operari. ¶ Sexta cōclusio quæ
ex præcedentibus sequitur. Cessante motu cœli
nullus esset effectus generationis aut corruptionis
naturaliter in his inferioribus. Hęc cōclusio est
cōtra Alexandrum Aphrodisiæm, & cōtra Hen-
ricū, & multos ex iunioribus, eam tamen expressē
habet & probat D. Tho. 2. de cœlo lect. 4. in fine,
vbi & refert sententiā Alexandri. Eandē tenet etiâ
in quodlib. 7. art. 1. 1. vbi docet quod cessante motu
cœli nulla erit trāsmutatio pertinens ad naturā,
& de potētā. q. 5. art. 1. o. ad 8. & in 2. d. 2. q. 2. art. 3.
& d. 15. q. 1. art. 2. Eandem tenet Capr. in 2. d. 14.
vbi supra, & in 4. d. 44. & cōmunis est omnibus
ferē discipulis D. Tho. & probatur cōclusio. Nam
motus cœli est causa omniū naturalium motuum, vt
patet ex prima & quarta conclusione, ergo illo
cessante cessabūt omnes motus inferiores. Respon-
det tñ Sonec. vbi supra, tenēs motū cœli nō esse pri-
mū causalitate effectiua, sed causalitate formalis, si-
cut albedo est primū in genere colorū, & per cōse-
quē causā seu exēplar cæterorū aliorū, ita etiā in-
quit motū cœli esse causam primā quidē & exēplā-
riorem, sed non effectiua, vnde cessante illo motu
ignis etiâ calefaceret: quanuis nō sufficeret: hoc ad
generationē substantiālis formæ. In quo tenet cum
Durand. in 2. d. 15. q. 3. & 4. d. 44. q. 1. o. Sed tñ hęc
solutio præter quā qd est cōtra D. Tho. vt patet ex
locis inductis etiâ esse videtur cōtra Arist. qui mo-
tū cœli nō solum causam exēplāre, sed etiâ effectiua
horū motū inferiorū asseruisse constat, quod etiâ
eius rationes & hic, & in 8. Physic. adductis cōiun-
cere videntur. Præterea, quia id iam nos probauim-
us, vt patet ex argumētis adductis pro prima &
quarta cōclusio. Probatur secundū cōclusio. Nā cœli
ipsum est verā causa nō solum exēplaris verū etiâ
effectiua horū inferiorū, ergo si cœli nō influat in
hęc inferiora, nō poterit esse aliqua generationes
X 4 & aſtiones

& actiones naturales. Probatur consequētia, quia sine influxu cause effectiue ad productionē effectus necessarii, impossibile est quōd sequatur effectus, & præterea probatur, quia nullū agens potest agere in distā, sed coeli si eorū virtus non defectur per motum in diuersas partes sunt distantes ab his inferioribus, etenim vt dicit Arist. in tex. 55. motus coeli abducit & deductit generans, ergo cessante motu coeli nō poterunt ipsi in hac inferiora influere, ac per cōsequens nec in ipsis inferioribus aliquis effectus esse. Tertio probatur conclusio. Nam virtutes inferiorum corporū sunt sicut materiales & instrumentales respectu celestium virtutum, ita quōd non mouent nisi motā, ergo si non moueantur non poterunt aliquid producere, sed cessante motu coeli non poterunt a celo moueri, ergo. Confirmatur. Nam D. Tho. in 1. p. q. 115. art. 3. ad secundum, ex cuius doctrina ibi assignata nostra conclusio etiam colligi potest, vbi & legitur est Caiet. ait, qd hęc inferiora sunt sicut instrumenta celestium virtutū, quia non agunt nisi mota, ergo. ¶ Ad argumenta in principio quæstionis proposita respondetur. Ad primum respōdetur, qd iam patet ex quarta & sexta conclusione. ¶ Ad secundum argumentum respōdetur qd petit magnā difficultatem; Vtrum corpora celestia imponant necessitatem his inferioribus quæ eorum actioni subduntur. Quæ quia hic disputari non solet, à nobis prætermittitur. Vide tamē de ea D. Tho. in 1. p. q. 115. art. 6. & in 3. cont. gent. c. 86. & in illis locis Caietanū & Ferr. Solet etiam tractari de hac re in 1. p. q. 1.4. artic. 13. vbi nos etiam multa de ea loquuti sumus, & plura in q. 19. artic. 8. Nunc autē breuiter respōdetur ex illa q. 1.4. art. 13. ad primū, qd licet prima causa sit necessaria, tamē effectus potest esse contingens propter causam secundā contingentem, vt progressus animalis, aut germinatio plantæ &c. sunt contingētes, quia causa proxima, scilicet radix est causa contingens. Ratio est. Quia causæ superiores modificauerunt & determinauerunt per causas particulares ad modum ipsarū, & nō ē contra. De quo vide vltra supra citatos Sonc. 6. Met. q. 15. & latellum. q. 11. & Ferr. 1. cont. gent. c. 67. Ad primam confirmationem respōdet D. Tho. in 1. p. q. 115. art. 6. ad secundum, qd virtus corporis celestis non est infinita. Vnde requirit determinatam dispositionem in materia ad inducendum suū effectum, & quantum ad distātia loci & quantum ad alias conditiones. Et ideo sicut distātia loci impedit effectum corporis celestis, non enim Sol eundem caloris gradum habet in Dacia, quem habet in Athiopia, ita & grosities materia vel frigiditas, aut caliditas, aut alia huiusmodi dispositio impedit effectū corporis celestis. Ad secundā confirmationem respōdetur ex eodē D. Tho. ibi ad tertium, qd licet causa impe-

diens effectū alterius causæ reducat in aliquod celeste corpus sicut in causam, tamē cōcursus duarū causarū eū sit per accidēs, nō reductur in causam celestē. ¶ Ad tertium iam respondimus supra lib. 1. super caput 9. q. 1. ad primū, vide ibi. De quo argumēto vidēdus est etiā D. Tho. 2. de celo lect. 10. in quo loco solutionē à nobis datā diligenter examinat atq; discutit. ¶ Pro solutione quarti argumēti aduerte qd cœlum & Sol aliter est causa elementorū, aliter mistorū; & rursus aliter mistorum inanimatorum, & aliter animatorū, Elementorum enim dupliciter est causa. Primò quia habet virtutem tranmutandi & faciendi quodlibet elementū per se. Quod experientia ipsa constat. Etenim Sol suis radijs absque igne facit ignem, & calefaciendo aquā eam resoluit in aërem, & alia etiam colorū virtutes alia possunt mutare elementa. Altero modo dicitur horum causa, quia cōiungit & copulat in vnū locū elementa, vt ipsa postea per se producant effectus. v. g. eleuat ē terra exhalationes, ab aqua vapores in aërem & ignem, vt postea coniuncta adiuuicem per virtutes suas se alterent & mutant. Mistorū autē inanimatorū causa est, in quantum elementa ad misionē congregat, & vltra hoc virtutē productiuā formæ misti infundit. Etenim vt in superioribus quæstione super cap. 8. conclusione prima diximus, elementa per virtutes suas nō possunt attingere productionem alicuius formæ misti, atque ita oportet vt per virtutem superiorē eleuentur ad hoc vt eas attingant. At verò viuentium aliter est causa. Etenim præter hoc qd elementa congregat, vt in productione elementorum, virtutemq; infundit, vt in viuentium productione oportet vt aliam adhuc maiorem & digniorē virtutem infundat & influat; siquidem per eam eleuat elementa ad formam nobiliorē producendam. Quam virtutem totam aliquando cœlum infundit ita qd tantum cœlum habet rationem agentis, & in inferioribus tantam ei ministrat materia, vt quādo aliquod mistum viuū ex putrefactione virtute celestis generatur, aliquando autem non imprimat totā virtutem, sed cōadiuuat & confortat virtutem inferioris agentis, quomodo concurrens cœlum ad productionem animalū perfectorum, quæ ex semine sunt. Tunc enim cōadiuuat virtutem & calorem naturalem seminis vt producat mistum viuens. Aduerte tamen quōd adhuc est differentia inter concursum quo cœlum concurrens ad productionem elementorū & mistorū non viuētū, & inter cōcursum quo cōcurrit ad productionē mistorū viuētū. Etenim ad priorē productionē cœlū concurrens vt causa principalis & ex se habēs virtutē, qua illorū productionē possit attingere. Ad producendum autē animata non concurrens vt causa principalis, sed potius vt instrumentū intelligentiæ, ex quo patet ad argumentum. Nam licet

licet cœlum nō sit viuens & ex hac parte imperfectius sit viuente, quia tamen mouetur à substantia viuente, scilicet, ab intelligentia virtute eius potest aliquid viuens generare. Hęc solutio non placet Duran. in 2. d. 15. q. 1. ad secundū, vbi cōtra eam facit argumentum quōd nullius est momēti & ex dictis facile solui potest, & eo posito aliam ipse solutionem adhibet dicens, qd sicut in semine quod non est viuens est virtus generatiua rei viuētis pro eo qd semen decisum est à viuente, sic in celo licet non sit viuens est virtus generatiua rerū viuētium, non quia motum ab intelligentia, nec quia virtus sit ei influxa ab aliqua intelligentia creata, sed quia productum est à Deo tāquam quoddam semen omnium generabilium & corruptibilium, & sic cœlum agit in virtute Dei ad productionem viuētium, sicut semen equi virtute equi generantis ad productionem equi. Ad solutio hęc Durandi etiam facit celestia corpora instrumenta ad productionem viuētium. Quid ergo refert esse Dei vel Angeli instrumenta; aut certē vtriusque? Etenim Deus omnia corpora celestia nō immedie per se solum, sed per intelligentias regit & gubernat, ergo licet cœlum agat in virtute Dei tanquam in virtute causæ vniuersalissimæ ad omnes effectus requirit; hoc non impedit quin etiam agat in virtute intelligentiæ à Deo sibi assignatæ, vt virtutē ipsi tribuat ad multos effectus perfectiores celo producidos, quod & patet in exemplo allato ab ipso Durando de semine equi. ¶ Ad quintū argumentū respōdetur, quōd illo fuit conuictus Picus, vt assereret diuersitatem effectuum, quæ in his inferioribus reperitur, nullo modo esse reducendam in cœlum & causas vniuersales, sed tantū in causas proximas. Cæterum hęc opinio est expressē contra Arist. hic in tex. 5. vbi dicit quōd propter obliquum motum circuli producantur hic tot effectus varij & diuersi, tot generationes & corruptiones. De qua re optimè & satis aperte loquitur Ferr. in 3. cont. gent. ca. 84. ex mente D. Tho. Nos autem breuiter ad argumētū respondemus quōd causæ vniuersales solæ non possunt diuersificare effectus benè tamē vt determinatæ & modificatæ per particulares. Ex quo patet ad primam confirmationem. Quōd enim de leone leo, & de equo equus sub eadem positione cœli generetur, ratio est, quia eadē positio cœli, secū dum qd recipitur in diuersa causa particulari, potest producere illos diuersos effectus; ex quo patet etiā ad cōfirmationē. ¶ Ad sextū respōdetur ex prima cōclusionē quōd Arist. nō negat quin motus primi mobilis & reliquorū colorū nō agat: sed tantū vult dicere, quōd Sol est principalis causa & eius motus obliquus. De intelligentia Aristotelis statim plura dicemus. Circa secundam & tertiam conclusionē aduertendū est, quōd motus in cœlis quibusdā, duplex

est. Alter quidem diarius ab ortu in occasum, qui viginti quatuor horis terminatur. Alter huic oppositus ab occasu in ortum, quo mouentur omnes planetæ; imo etiam octava sphaera, & reliquæ ipse fixæ. Primus motus dicitur diarius quia vno die cōpletur, qui est vniiformis & regularis ex parte primi mobilis. Regularis quidem, quoniā respectu centri proprij semper est æqualis & velox: vniiformis vero quia semper viginti quatuor horis perficitur. Motus verò huic contrarius regularis quidē esset in cœlis planetarū respectu centri proprij & vniiformis, sed quia simul rapiuntur ad motum primi mobilis; sit vt respectu centri terræ quod est centrum mundi inæquales arcus describant planetæ; atq; adeo irregularis nec vniiformis motus existat; Sol ergo cui potissimum generandi efficacia Aristoteles in hoc capite tribuit, ad apicē nostrorum capitum accedit & recedit, quō fit vt motus Solis in Zodiaco perpetuus est, tamē secundū qd ad nos accedit vel à nobis recedit, sit varius & multiplex. Aristoteles ergo in his duabus cōclusionibus vult qd primi orbis motus qui est diarius non est causa mutationis horum rerū inferiorū; eo quōd iste vniiformis semper est, sed talis causa est ille motus Solis qui est per Zodiacū, qui dicitur circulus obliquus, eo qd diuidit sphaerā obliquè, & super polos distantes à polis mundi iste ergo motus est continuus & perpetuus habensq; inæqualitatē: nam Sol motus secundū talem lationem modo accedit, modo recedit locis terræ, & rationē huius accessus facit generationes, ratione recessus corruptiones, ratione verò perpetui accessus & recessus prouenit continua ac perpetua generationū ac corruptionum series. Ex quibus infert Aristoteles quōd non solum generationes & corruptiones ab hac motus inæqualitate proueniunt, sed quæ dā in mutationibus hinc, æqualitas sumpta ex ipso motū. Nam tempus generationum naturalū est æquale tempori corruptionum, quia accessus in quo generatioes fiunt est æqualis recessui, in quo sunt corruptiones. In accessu sunt ver & æstas; in recessu autumnus & hyems. Hęc est sententia Aristot. in hoc capite. ¶ Sed contra eam sunt aliquot argumēta. Primum est. Si Sol moueretur motū tantū primi orbis posset inferiorum motū esse causa, ergo non est necessarium illam motus inæqualitatē assignare. Antecedens probatur, quia talis motus faceret dies ac noctes, ac Sol per eum accederet & recederet. Die enim nobis appropinquaret, & nocte à nobis recederet, ergo. ¶ Secundo. Nam secundū hanc doctrinā Aristotelis superiorius est motus primi orbis, cum tantū assignet causam mutationum & perpetuitatis mutationum Solis motū per Zodiacū. Confirmatur: Nam hæc doctrina videtur contraria illi quem ipse Aristoteles asserit in 12. Met. tex. Commento. 33. vbi vult, qd

motus diarius primi mobilis est causa perpetuitatis generationis, sed obliquus est causa pluralitatis; hic verò solum obliquum motum solis ponit causam & perpetuitatis generationis & diuersitatis generationis & corruptionis, ergo Aristoteles in hac parte est sibi cōtrarius. ¶ Tercio contra illud quod dicitur, quod cum sol est prop̄, sunt generationes, in recessu verò corruptiones. Nam oppositum proffus videtur. Nam in hyeme secundum ipsum Aristotelem sunt maxime corruptiones, & tamē tūc magis sol nobis appropinquat, quia est in opposito Auxis: in verē autem magis recedit, quia est in Auxe, vel ipsi propinquior, vt patet ex theorica Planetarum, & tamen in verē sunt maxime generationes, vt etiam ipse Arist. concedit, ergo ex eius ratione potius oppositum sequitur. ¶ Arguitur quarto contra idē, scilicet, quod in recessu solis à nobis sunt corruptiones, in accessu verò generationes; Nam generatio non potest fieri absque corruptione, & e contra quia generatio vnius est corruptio alterius vt etiam concedit ipse Arist. in 1. lib. ca. 3. ergo quodcumque tēpus generationis est tempus corruptionis & quodcumque tempus corruptionis est tēpus generationis. Confirmatur, quia sicut in hyeme quando sol recedit à nobis multa corrumuntur, ita & multa generantur: similiter in Vere quando sol accedit, sicut multa generantur ita & multa corrumuntur vt experientia ipsa cōperitū est, ergo doctrina hæc Aristotelis falsa est. ¶ Si dubitationes quas hæc argumenta explicare possulant, exactē & ad vnguem essent à nobis disputandæ, opus esset vt multa ex Astronomia afferremus. Quare ne falcem in alienā messem mittere videamur, (tametsi huius sciētije notitiā aliquā habeamus) breuiter ad ea respondendum est ex doctrina D. Tho. hic & Alberti Magni & aliorū Aristotelis interpretum, reliqua Astronomis accurate disputanda relinquo. ¶ Ad primum igitur respondetur, quod si quauis Sol, motus tantum motu primi mobilis induceret aliquas generationes & corruptiones, cum inæqualitate; ceterum ista inæqualitas non esset, sufficiens ad omnes effectus, qui in his inferioribus modo producuntur. Etenim semper sol æqualiter distaret à partibus mundi, & sic aliquæ partes essent semper frigidissimæ, aliquæ calidissimæ, cum respectu illarum semper eodem modo se haberet sol. At verò Arist. loquitur de vniuersis partibus in quibus nulla esset mutatio si Sol non moueretur circulo obliquo, quia Sol nunquam illas attingeret. ¶ Ad secundum respondetur quod propter hoc argumentum Alexander voluit, motum primi orbis dare perpetuitatē mutationibus; at Solis motum dare varietatē, putā generationes & corruptiones. Quam sententiam videtur explicitē tenere Arist. in loco citato supra in confirmatione huius secundi argumenti. Eam

etiā sequitur Auerroës in hoc loco, & eam S. Tho. apertē videtur tenere super Aristot. in eodem loco ex. 1. 2. Metaphy. At verò Philopponus oppositū cenfct. Tam enim perpetuitatē quam varietatē generationis tribuit motui Solis, quod etiam hic asserere videtur Aristoteles qui vtrumque tribuit motui inæquali Solis per Zodiacum. Dici tamen potest, quod motus primi orbis est causa continui tatis vniuersalis inquantū ab omnibus orbibus cælestibus tāquam primus omnium motū supponitur; obliquus autem coniunctus cū isto motu diurno est causa proxima & magis particularis. Et sic possunt & dicta Aristot. & grauisimorū autorum conciliari. ¶ Ad tertium respondetur; verum esse (si per accessum & recessum intelligatur maior vel minor distantia à terra) quod in hyeme Sol minus distat à nostræ regionis terra, quam in vere. Ceterum Aristot. non hoc modo ista considerat. Etenim accessum vocat propinquitatē ex directo ad Zenith capitis nostri, & recessum, declinationē à Zenith. Et sic accipiendo accessum & recessum, Sol magis prop̄ est in vere, licet in recta distantia longius distet, atque tunc magis etiam agit ob directionem radiorum & reflexionem. ¶ Ad quartum respondetur concedendo quod in accessu & recessu Solis contingit tam generatio quam corruptio, nihilominus tribuitur accessus generatio, quoniam ipso accedente, plurimum & perfectiorum rerum generationes cernuntur, vt experimur etiā in vere, in quo propter accessum Solis, tot genera herbarum, florum & plantarum producuntur; at verò recessui tribuitur corruptio, quia Sole recedente ē conuerso plures rerum perfectarum corruptiones fieri videmus quā generationes.

Q V A E S T I O II.

¶ *Vtrum omne corruptibile habeat certā periodum, & determinatum tempus durationis.*

Arguitur pro parte negatiua. Primò. Quia complexio vna habet vnum terminū quē alia non habet, sed vna complexio potest conueniri in aliam quæ habeat maiorem terminū, ergo tale corpus non habet certam periodū & terminum suæ vitæ. Consequentia videtur nota, quia ex complexione cui debetur vita, v. g. sexaginta annorum, mutatur in complexionem cui debetur septuaginta anni. Maior verò probatur. Quia cholericæ complexioni debetur iuxta naturam suam terminus, v. g. sexaginta annorū, sanguinæ autem septuaginta & sic de reliquis, ergo. Minor etiam probatur. Quia qui nascitur cholericus potest effici sanguineus vel phlegmaticus vel melancholicus per vsum ciborum, & sic possunt dies vitæ eius aut prolongari aut diminui, ergo non omne corruptibile habet certā & determinatā periodū vitæ.

¶ Arguitur

¶ Arguitur secundò. Ex cibo ligni vitæ, quod confficitur De^o in paradiso, homo efficitur immortalis & incorruptibilis, vt communiter dicunt interpretes sacrarum literarum Gen. 2. ergo naturaliter non omne corruptibile determinat sibi certam periodum vitæ, ergo. Cōfirmatur primò. Nā mors homini nō est naturalis, sed potius est subsequuta illi in pccatum peccati, vt dicit D. Paul. ad Rom. 5. Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors. De quo videndus est D. Tho. in 1. 2. q. 85. ar. 5. & 6. & 2. 2. q. 164. ar. 1. Vnde homo in statu innocentie immortalis fuisse & habuisse corp^u impassibile, vt ait D. Tho. in 1. p. q. 95. per totam præcipuē ar. 1. & 2. ergo quod habeat certam periodum vitæ homini non est naturale, quin potius est contra eius naturam. Cōfirmatur secūdò. Nam materia proportionatur formæ, & qualibet res suo fini, sed tam forma hominis, quā beatitudo eius sunt perpetuæ & æternæ, ergo ex se homini non conuenit habere talem periodum. Minor probatur. Nam forma hominis est anima rationalis, & beatitudo eius etiā debet esse perpetua. ¶ Arguitur tertio. Nā si periodus vitæ esset limitata secundum solis motum, vt ait hic Aristot. sequeretur quod res non viuerent, nec durarent vltra tempus ipsius accessus & recessus, & quod omnes omnium perioti essent æquales, quæ duo falsa sunt & contra experientiam. Cōfirmatur primò. Nam si omnia habent certam periodum ex isto motu solis, sequitur quod vita humana non potest prolongari per artem medicinæ, quod tamen est falsum, tum quia Medici scribunt libros de retardanda senectute, de cōseruanda vita, tum etiam quia Medicina ad nihilum esset vttilis, si id nō prætarec. Cōfirmatur secūdò. Nam Alchymici tradunt quod per quintam essentiam & aurum potable, atq; lapide Philosophorum, potest homo viuere vitam quasi immortalem, aut extra modum longam. Sic docet quidam Alexius Pianotes, cuius liber inscriptus de secretis naturæ vulgari sermone circumfertur, ergo. In oppositum est Arist. in præfenti, & Job. 14. dicitur; Constituisi terminos eius qui præteriri nō poterunt. ¶ Pro huius intelligenti sciendū est, quod nolumus in præfenti tractare de causis corruptibilitatis & incorruptibilitatis rerum, sed supposito quod res sunt corruptibiles quærimus. Vtrum habeat istæ res certam periodum suæ vitæ, vel durationis, & que sit causa huius perioti. ¶ Secundò sciendū quod periodus est Græcum nomen, & dicitur à πειρά quod est circum & αλεω quod est armonia in cantu, & ponitur pro consonantia mensuræ. Periodus autem in proposito est mensura que ex circulo cœlesti imprimitur vel insinuitur rei causate à circulo inferioribus. Est enim duratio cuiuscumq; misti animati siue inanimati finita, ac certo annorū vel dierum, vel horarum numero cōclusio, qui nume-

rus periodus dicitur, quasi numerus & mensura circulationis cœli, ex quibus talis periodus, idest, tanta duratio in rebus inferioribus ab impressione cœli causatur. ¶ Sit prima cōclusio. Omne corruptibile habet certam periodum suæ durationis vltra quam definit esse. Probatur ratione Aristot. hic. Omne corruptibile generatur & recipit esse per motum cœli & cōseruatur in esse, ergo vita & duratio cuiuscumque corruptibilis habet numerum & mensuram ex revolutionibus cœli, sed hoc est habere certam periodum, &c. ergo. Antecedēs patet ex Arist. hic probate causam generationis perpetuæ esse motum cœli. Consequentia autem probatur. Quoniam si causatur & cōseruatur in esse à cœlo, ergo est terminatum tempus suæ cōseruationis & suæ durationis. Aliter nō esset corruptibile. ¶ Secunda cōclusio. Non omnes species rerum corruptibilium habent vnam periodum suæ durationis. Hæc cōclusio est Aristot. hic in text. 7. vbi ait; Non omnia mensurantur eadem periodo, sed quedam habent maiorem & quedam minorem. Quorundam enim periodus est vnus annus, quorundam verò minor & maior. Idem tenet in libro de historia animal. in quo tradit viuere oues vsque ad 13. annos; capras vsque ad 11. canes ad 12. boves ad 20. equos ad 50. asinos ad 30. mulos vsq; ad 80. camellos vsq; ad 50. & sic in alijs. Et probatur ratione. Nam quedam sunt longioris durationis quedam breuioris, vt sunt inanimata animata. Etenim illorū periodus excedit regulariter viuentium durationem, eo quod animata corrumuntur ab intrinseco multū, & ab extrinseco. Ab extrinseco quidē, propter suā cōplexionē, que vt patet ex præcedētibus ad integratur ex multis partibus dissimilibus, inter quas est magna & intrinseca pugna & alteratio similiter propter alimentū intus suscepta ad nutritionem quæ alterat ipsa. Ab intrinseco etiā viuentia multum corrumuntur, scilicet, à continue, vt à terra, ære, cœlo, & alijs à quibus cōtinuē, vt notū est patitur. At verò inanimata ob homogeneitatem nō tantum ab intrinseco corrumuntur sicut animata, & ita ferè solum ab extrinseco patiuntur. Inter animata etiam aliqua sunt longioris durationis alijs, vt homo habet longiorem vitam quæquas aut canis, ergo nō omnes species corruptibiles habent eandem periodum & terminum vitæ. ¶ Sed quares, vnde est quod variae species habent varias mensuras suæ durationis, ita vt quedam plus, quedam minus cōseruentur in esse? Ad hoc dico duplicem esse huius rei causam, scilicet, extrinsecam & intrinsecam. Causam quidē extrinsecam Aristot. in hoc capite videtur assignari motū solis per Zodiacum. Nihilominus tamen dicimus quod sol est præcipua causa vniuersalis periodi & durationis, sicut enim est causa præcipua ipsi esse rerū generatiua & durationis. Et hoc voluit dicere Aristot. non

X 6 tamen

creavit. Si primo modo consideretur, sciendum est ex D. Tho. 1. 2. q. 83. ar. 5. & 6. Et. 2. 2. q. 164. ar. 1. ad primum, qd naturale dicitur quod ex principiis nature causatur. Nature autem per se principia sunt forma & materia. Forma autem hominis est anima rationalis; quae de se est immortalis, & ideo mors non est naturalis hominis ex parte formae. Materia autem hominis est corpus tale quod ex contrariis est compositum, ad quod ex necessitate sequitur corruptibilitas. Et quantum ad hoc mors est homini naturalis. Haec autem conditio in materia humanae corporis est consequens ex necessitate materiae quia oportet corpus humanum esse organum tactus, & per consequens medium inter tangibilia. At hoc non poterat esse, nisi esset ex contrariis compositum, ut patet per Philosophum ex 2. de anima. Non autem est conditio secundum quam materia adaptetur formae, quia si esset possibile, cum forma sit incorruptibilis potius oporteret materiam incorruptibilem esse. Sicut quod terra sit ferrea composita & actione uius, ut per duritiem sit apta ad secundum, sed quod possit rubiginem contrahere, consequitur ex necessitate talis materiae, & non secundum electionem agentis. Nam si artifices posset faceret ex ferro ferram, quae rubiginem non contraheret. Haec D. Tho. in 2. 2. Si vero consideretur secundum ad primam institutionem qua Deus hominem a principio creavit, sic mors illi omnino non est naturalis, imo subsequuta est in poenam peccati, ut in argumento tangetur. Et enim in institutione humanae naturae aliquid corpori humano attribuitur Deus supra id quod ei ex naturalibus principiis debebatur, scilicet, incorruptibilitatem quandam & donum quod poterat non mori. Et licet talis incorruptibilitas non esset naturalis quantum ad actuum principium, erat tamen quodammodo naturalis ex ordine ad finem, ut scilicet materia proportionaretur suae naturali formae, quae est finis materiae. Ex quo patet ad secundam confirmationem. Per peccatum autem subtracta est dispositio haec, & ex hac subtractione sequuta est mors. Sed de his satis. Videndus est D. Tho. in locis citatis, & in 1. q. 97. & in 4. cont. gent. c. 81. in principio. ¶ Ad tertium argumentum respondetur, quod ut patet ex dictis non sola causa periodica est sol, sed etiam sunt alia ex parte materiae: & aliarum stellarum & planetarum. Verum est tamen, quod accessus & recessus solis est principalis causa periodica. Ad primam confirmationem patet ex quarta conclusione. Ad secundam respondetur, quod autores illi promittentes vitam illam immortalem, aut extra modum longam errant maxime in Philosophia, & nihil aliud quaerunt quam captare vulgare. ¶ Circa reliquas omnes conclusiones disputari hic poterat; Verum generatio & corruptio sunt semper. Et enim Aristot. in hoc cap. ostendit quod si perpetua non ad hunc sensum, ut aliqua particularis

generatio seu corruptio duret in perpetuum, sed quia generatio & corruptio in communi & in consilio nunquam deficit, sicut dicitur semper ab aeterno esse homines, non hoc determinat velillos, sed confute hos velillos. Ceterum Aristot. hic non tractat ista ex professo, sed refert ex ad librum octauii Physicorum & ad libros de coelo, in quibus hanc quaestionem copiose disputavit. Quare nos quoque de hac re in praesentium nullum sermone faciemus. Vide tamen Soto. 8. Phys. q. 1. & 2. & D. Tho. 1. p. q. 46. ar. 1. & 2. super quem locum nos quoque de hac re multa diximus, & contra Aristot. secundum fidem & rationem naturalem diffinivimus generationes & corruptiones, nec ab aeterno fuisse, nec in aeternum futuras, & ibi solvimus omnia argumenta quae in oppositum fieri solent ex doctrina Aristot.

CAPVT XI.

Coniam autem in continuè motis secundum generationem, aut alterationem, aut uniuersaliter transmutationem huiusmodi videmus ordine quodam esse, ac generari hoc post hoc ita, ut non deficiat, videndum est, utrum est aliquid quod erit ex necessitate, aut nihil, sed omnia contingit non fieri.

Quoniam enim quaedam manifestum est, quia mox erunt & futurum aliud propter hoc. Quod quidem enim verum est dicere quia erit, oportet hoc esse quandoque verum quia est. Quod autem nunc verum dicere, quia futurum est nihil prohibet non fieri. Futurus enim incedere quis non incedet.

Vniuersaliter autem quoniam contingit quaedam entium esse, & non esse, manifestum quoniam quae generantur, ita habebuntur, & non ex necessitate haec erunt.

Utrum igitur omnia talia, aut non, sed quaedam necesse simpliciter fieri? Et est quem admodum contingit in esse, haec quidem impossibile non esse, haec autem possibile ita & circa generationem, & conversiones necesse est fieri, & non possibile est non contingere. Si igitur quod prius necesse est fieri, si quod posterius erit, & si domus & fundamentum, si vero hoc lutum prius. Ergo si fundamentum factum est, necesse est domus fieri. Aut non adhuc, si non est illud necesse generari, aut non necesse est esse adhuc, si autem est id necesse generari simpliciter, si esset hoc & fundamentum

dato generato necesse generari domum, sic enim prius se habet ad posterius. Quae si illud erit, necesse illud prius generari. Si igitur necesse generari & quod postea & quod prius necesse, & si quod prius & quod posterius igitur est necesse. Sed hoc non est propter istud, sed quoniam subiectum est ex necessitate futurum. In quibus igitur quod postea necesse est esse in his conuertitur, & semper priori generato necesse generari quod postea.

Siquidem enim in infinitum tendit & ad inferius non erit necesse eorum quae postea, haec generari simpliciter sed neque ex suppositione.

Semper enim alterum anterius necesse esse. Ideo & necesse illud generari. Quocirca si non est principium infiniti, neque primum aliquid erit, propter quod nil necesse erit generari.

At vero neque in finem habentibus hoc est dicere, verum quod necesse est simpliciter generari. & g. domum quando fundamentum generatur. Quaedam enim generatur nisi necesse est generari semper, hoc accidit semper esse contingens semper non esse.

Sed oportet semper generationem esse si ex necessitate est eius generatio. Ex necessitate enim & semper simul. Quod enim est necesse non possibile non esse. Quocirca si ex necessitate est sempiternum est, & si sempiternum ex necessitate. Et si generatio, igitur ex necessitate perpetua est generatio huius, & si sempiterna ex necessitate.

Si igitur alicuius ex necessitate generatio simpliciter, necesse circuire & reuertit.

Necesse igitur aut finem habere generationem aut non, & si non aut in rectum, aut in circuitum. Horum autem si erit sempiterna, in rectum impossibile est, quia nequaquam est principium neque si inferius ut ad futura inspiciamus, neque superius ut ad generata. Necesse autem principium, quoddam esse si non sit finita, & sempiterna esse oportet. Ideo necesse est in circuitu esse conuerti igitur necesse erit, & g. si hoc ex necessitate est, & quod prius ergo. Sed si hoc & quod posterius necesse generari, hoc semper id continere. Nihil enim hoc differat dicere per duo aut multa. In circuitu igitur motu & generatione est, quod ex necessitate simpliciter. Et si in circuitu necesse generari, & generata esse. Et si ne-

cessu horum generatio in circuitu. Hoc trique quidem est rationabiliter quoniam perpetuus.

Et aliter apparuit in circuitu motus, & qui caeli quoniam ex necessitate haec generantur & erunt, quaeunque huius motus, & quaeunque propter hunc. Si enim quidem quod in circuitu mouetur, semper aliquid mouet necesse est horum in circuitu esse motum, & g. superiori allatione existente in circuitu, & sol sic. Quoniam autem sit hoc, hora propter hoc in circuitu generatur, & reiterantur. His autem generatis ita iterum & quae ab his.

Quare ergo haec quidem ita videntur, & g. aer & aqua in circuitu generantur. Et si quidem nubes erunt oportet & pluere, & si pluet oportet & nube esse, homines vero & animalia non reiterantur in seipsos, & rursus generatur idem, non enim necesse est si pater tuus generatus est, & te generari sed si tu illum.

In rectum itaque videtur haec generatio esse. Principium autem intentionis rursus hoc, utrum similiter omnia reiterantur, aut non, sed hoc quidem numero, hoc autem specie solum.

Quorum quidem igitur in corruptibilis substantia mota, manifestum quoniam & numero eadem erunt. Motus enim sequitur quod mouetur. Quorum autem non sed corruptibilis, necesse specie, numero autem non reiterari. Ideo aqua ex aere, & aer ex aqua, specie idem non autem numero. Si autem & haec numero, sed non quorum substantia generatur ens tale quale contingit non esse.

EXPOSITIO TEXTVS.

Prima conclusio text. 63. Quoniam autem in continuè, &c. Quia nos videmus in omnibus continuè motis, siue secundum generationem, siue secundum alterationem, siue uniuersaliter secundum omnem transmutationem mouentur, quod post transmutationem est ens, & videmus quod unum generatur post aliud & non deficit, videndum nunc est, utrum aliquid ex necessitate generetur, vel non. Omnia contingenter fiant. ¶ Secunda conclusio tex. 64. Quoniam enim quidem quaedam, & c. quae respondetur propositae quaestioni. Manifestum est in quibusdam quae mox ut erunt quaedam alia generantur ex necessitate, & propter illa sunt (ut si terra madefcit necesse est terram vaporare, & ex vapore nube generari, & ex nube pluuia, & ex pluuia terram iterum madefieri, & ex illa necesse est iterum exire in vapore, & sic in infinitum. Simili-

ter necessario sol oriatur cras, & necessario ad ortum solis sequitur huius aeris illuminatio, & alij multi effectus. Cum enim de re aliqua in sua causa efficiente & naturali determinata verum est dicere nunc, quoniam erit, oportet illam aliquando existere, sicut patet in predictis exemplis. Aliquid tamen futurum esse non habens causam determinatam nihil prohibet contingere non esse, v.g. verum est nunc dicere de aliquo quod ipse est futurus incedere, potest tamen impediri propositum eius & non incedet.

Probatur ista conclusio. Sicut est in entis divisione, ita vniuersaliter est in generatione. Sed in entibus ita est quod quaedam sunt contingentia esse & non esse, & quaedam non contingunt non esse, sed sunt ex necessitate, ergo ita est in generatione, quia quaedam ex necessitate generantur, & quaedam contingenter. **¶ Tertia conclusio text. 66.** Est et quemadmodum contingit, &c. Vt praedicta questio & solutio ad eam data melius declaratur, oportet ut idem iterum queramus. Est igitur questio; Vtrum omnia quae generantur sint talia, quae ex necessitate generantur, aut non sint talia omnia, sed aliqua contingenter vel quaedam necessario, ita scilicet, quod sit sicut in rebus quod quaedam sunt contingentia, & possibilia non esse, & quaedam necesse est simpliciter esse, quae impossibile est non esse. An ita est circa generationem, quod quaedam necessario generentur quibusdam generatis, & quaedam non possibile generari non generatis illis. v.g. Si est necesse fieri conuersiones, id est, cum videamus quod vniuersaliter generato posteriori necesse sit generatum prius esse, an necesse etiam sit et conuersio, scilicet, generato priore, necesse sit generari posteriori. v.g. Nos videmus quod si domus est generata necesse est fundamentum esse generatum, & si fundamentum necesse est prius ita fuerit generatum, fuisse lutum. Queramus ergo, Vtrum conuertatur, quod si fundamentum est generatum, quod etiam domus sit generata, vel non conuertatur. **¶ Quarta conclusio.** Non est necesse conuersionem fieri ita quod vno generato generetur aliud, & e conuerso ex necessitate nisi generato priori necesse sit simpliciter generari posteriori. Et si ita fuerit in domo & fundamento, quod scilicet generata domo necesse est necesse sit absolutam generari fundamentum, tunc etiam necesse est fundamentum generato generari domum. Sic enim ostensum est supra quod prius hoc modo se habet ad posteriori, scilicet, quod vno generato generatur aliud, & e conuerso, quia si posteriori est generatum necesse est & generari prius, & e conuerso, & si posteriori necesse sit generatur necesse est generari prius & conuertitur, quia si illud quod est prius est generatum puta fundamentum, necesse est & generari quod est posteriori puta domum. Huius autem ratio non est, quia domus est

causa generationis fundamenti, sed quoniam subiectum de necessitate est futurum. Quia posito toto, id est, quia sit necesse sit suppositionis ex hypothese, quia posito toto necesse fuit & poni partem & ideo non conuertitur. Conuertitur autem in omnibus in quibus posteriori taliter generatur a posteriori, quod priori generato necesse sit generatur semper posteriori, & e conuerso. **¶ Quinta conclusio text. 68.** Siquidem enim in, &c. Si generatio tendit in infinitum siue superius ad generata, siue inferius ad generanda, non est necesse nec necessitate absoluta, nec necessitate ex suppositione generari eorum quae postea, id est, aliquid quod sit de numero eorum quae sunt post, quod est contra id quod in praecedentibus conclusionibus est probatum, in quibus dictum est quod generato priori necesse est generari posteriori. Probatur ista conclusio. In his quorum primo genito necesse est aliud, scilicet, posteriori generari quacunque necessitate semper alterum est ante, & aliud est post, sicut ante est terra in aedificata quam vaporatio (licet etiam in conuersione ante sit vaporatio quam terra in aedificata, quia vtrunque se habet ad vtrunque sicut prius & posteriori) similiter fundamentum est prius quam domus. At in infinitis nullum est primum, & per consequens nec postremum, ergo si generatio tendit in infinitum non est necesse aliud generari, & ita non est necessaria generatio. **¶ Sexta conclusio.** Non est verum dicere in habentibus finem quod necesse sit simpliciter generari. Haec conclusio intelligenda est, si in talibus non fiat reiteratio, quia si in talibus generatio reiteretur tunc erit circularis & non solum recta. Probatur conclusio. Nam, verbi gratia, non est necesse generari domum fundamento generato. Si enim quando fundamentum est generatum necesse est semper generari hoc, id est domum, sequeretur quod illud quod contingit non semper esse, semper esset. Cui autem videamus ad sensum quod non semper generatur domus fundamento, sequitur quod non sit necesse generato fundamento generari domum.

¶ Septima conclusio. Generatio semper est. Probatur conclusio. Quod est ex necessitate semper est, sed ut patet ex dictis, generatio est ex necessitate, ergo semper est. Maior probatur. Quia necessarium non potest non esse, ut patet per aequipollentes, quia illud quod necesse est esse, impossibile est non esse, & quod impossibile est non esse, necesse est semper esse. Quocirca si aliquid est, ex necessitate est sempiternum, & e conuerso si est sempiternum, est ex necessitate.

¶ Octava conclusio. Postquam datur generatio ex necessitate simpliciter, & non ex suppositione cum non possit esse secundum rectum necesse est quod sit circularis & per reiterationem.

Haec

Haec conclusio sequitur ex praecedentibus. Nam aut generatio habet finem aut non. Non potest dici quod non habet finem ut patet ex praecedenti conclusione, si habet finem aut id est secundum rectum, aut secundum circulum. Non secundum rectum, quia non in ordine ad generata superius cum non detur principium, ut ostensum est in quinta conclusione, neque inferius in ordine ad generanda ut ibidem etiam probatum est, ergo secundum circulum. Sic ergo si generatio est perpetua est circularis, & si est circularis est perpetua. **¶ Probatur secundo conclusio.** Motus caeli qui est harum generationum causa est circularis, ergo harum generationum continuas est circularis. Antecedens patet, & consequentia probatur. Si enim aliquod quod mouetur mouet, sicut mouetur in circuitu, sic mouet in circuitu. Quod patet exemplo. Quia enim orbis mouetur in circuitu, etiam sol eodem modo mouetur, & horae & dies, & anni sunt in circuitu, ergo & sic erant generationes. **¶ Nonna conclusio text. 70.** Quare ergo haec quidem, &c. Ex dictis potest esse questio; Quare aliqua generantur in circuitu, v.g. aer & aqua & cetera elementa, quia si nubes erit, oportet plueri, & si pluat, oportet nubes esse, in alijs vero non contingit ista circularis generatio. Nam homines & animalia non reiterantur. Non enim est necesse quod sicut tu es ex patre tuo, ita pater tuus sit ex te, neque est necesse te generari si pater tuus est generatus, sed si tu es generatus, necesse est patrem tuum generatum fuisse, ergo. Cui quaestioni dicitur, quod ratio quare animalia non reiterantur est, quia eorum generatio est secundum rectum, & non secundum circulum.

¶ Decima conclusio. Alia etiam quaestio ex dictis enascitur, quam in hac vltima parte querere est principium nostrae intentionis. Quaesitio est; An postquam secundum dicta est reiteratio circularis sit ad idem numero, vel ad idem specie? Cui quaestioni respondetur, quod ea quorum substantia non corrumpitur in mutatione, manifestum est, quod iterantur eadem numero, sicut sol reiteratur in eodem obliquo circulo: quia motus sequitur id quod mouetur, quia non est motus nisi existens in actu (ut ostensum est, 5. Phys. text. 9.) Ea vero quorum substantia non est incorruptibilis, sed est corruptibilis, necesse est iterari eadem specie, non eadem numero. Corruptitur enim eorum substantia in tali transformatione. Aduertendum tamen est quod cum aer sit tota materia aquae ex ipso generata, & e conuerso talia reiterata magis accedunt ad identitatem materialem quam animalia & homines reiterati. Vnum enim animal generans putat bos non est tota materia alterius bouis generati, & ideo minus accedunt ad identitatem numeralem quam elementa in circulari generatione elementorum. Vnde & si propter hoc concedatur quod elementa aliquo modo

reiterentur eadem numero, non tamen conceditur quod propter hoc simpliciter reiterentur eadem numero. Quia eorum substantia est talis corruptibilis qualem non contingit esse in generato, & in eo ex quo generatur.

Postquam Philosophus determinauit de principijs generationis & corruptionis & continuitatis eius, in hoc vltimo capite mouet quaestionem quandam, quae potest oriri ex praedictis. Cum enim dictum sit, quod motus circularis sit causa generationis & corruptionis, & perpetuitatis siue continuitatis earum, & ostensum sit quod ille motus sit ex necessitate continuus & sempiternus, restat nunc inquirere; Vtrum effectus eius debeat esse necessarius, ideo hic quaerit Aristoteles. Vtrum quae generantur ex necessitate generentur & supposito quod ex necessitate generantur, An talis generatio sit secundum rectum, vel sit circularis: & supposito quod circularis, An talis generatio circularis terminetur ad idem specie, vel ad idem numero?

¶ Circa secundam conclusionem est notandum, quod Aristoteles nomine futuri intelligit causam potentem in futurum aliquid producere, non absolute, sed vti iam determinata est ad producendum. Et talis causa dicitur res futura in virtute causativa. Et quia ali quando causa determinata ad effectum in futurum producendum, potest impediri vel mutari, futurum in sua causa non erit in seipso. Et hoc vult dicere Aristoteles, quando dixit, futurus incedere non incedet, id est causa quae modo est determinata ad incedendum, postea in re tale in cessum non producat. **¶ Circa tertiam conclusionem aduertet, quod in ea Aristoteles iterum repetit quaestionem quam in praecedenti breuiter explicauerat, scilicet, Vtrum omnia quae generantur an ex necessitate, an vero contingenter generentur.** Cui quaestioni respondet in quarta conclusione, quod sicut in entibus sunt aliqua, quorum esse impossibile est non esse, & alia quorum esse possibile est non esse, ita est in generationibus, quia aliqua generationes sunt necessariae, aliqua vero sunt contingentes. Quorum exempla iam apposta sunt in textu. Ratio vero breuiter collecta secundum D. Thomae est haec; Nam quando termini generationis ita se habent, quod vterque sit tota materia alterius & e conuerso, tunc necesse est quod vno generato generetur aliud & e conuerso. Et hoc ideo, quia vtrumque est prius & posteriori respectu alterius. Quando vero vnum non est tota materia alterius, sicut fundamentum non est tota materia domus, tunc non est necesse, quod priori generato generetur posteriori, sicut fundamento generato, non est necesse generari domum, domo tamen generata, necesse est generari fundamentum, non quidem necessitate absoluta, sed ex suppositione, dato scilicet, quod fundamentum sit pars domus, quia posito toto necesse est poni partem.

¶ Circa

¶ Circa nonam conclusionem aduerte quod illa uerba, In rectum itaque uidetur hac generatio, exponit Agidius ita ut patet per ipsa inferri tanquam inueniens generationem animalium esse in rectum, atque ita ipsa esse terminum questionis ibi proposita, & questionem sequentem ad hoc ponit, ut praecedens ex eius solutione soluat. At uero Albertus Magnus & D. Tho. aliter illa interpretantur. Putant enim Aristot. respondere proposita: questionem asserens, quod ratio quare animalia non reuertantur est, quia eorum generatio est secundum rectum, & non secundum circulum. Nam sicut supra dictum est, ubi uerum terminum non est tota materia ad alterum, ut uero motore diuersissimo de se habente, educatur uerumque; de utroque, in his non est generatio circularis, sicut in te & patre tuo, quia pater tuus non est tota materia tua. In elementis uero unum est tota materia ad aliud, & unum motu decliuis circuli potest educi unum quodque; ab altero, & ideo in eis est generatio circularis. Et hac expositio S. Tho. est melior, & textui conformior.

QUESTIO ULTIMA circa 10. conclusionem.

Vtrum corruptum per naturam possit idem numero reparari.

ET uidetur quod sic. Primo. Nam Aristot. in 1. Meteor. lect. 3. apud D. Tho. inquit. Non enim dicemus semel neque bis neque raro eandem opinionem reuocari factas in hominibus, sed infinitas. Idem repetit in 1. coeli. text. 22. & in 8. Meteor. text. 11. & 12. inquit Aristot. quod si agens fuerit idem & materia eadem, effectus erit idem. Idem dicit in 12. Meteor. text. 11. Tunc arguitur. Naturaliter possunt concurrere idem numero agens & eadem materia ad producendum effectum, ergo tunc producitur idem numero effectus. Probatur minor. Nam si igni apponatur manus & calefiat, & postea calor destruat, separata manu; & iterum apponatur eadem manus eidem igni; tunc erunt eadem agentia numero, ergo idem numero restituetur calor. Confirmatur primo. Nam hoc ipsum asserit Commentator super 8. meteor. comm. 11. & super 12. comm. etiam 11. inquit; Si autem materia fuerit una & generans fuerit unum, & potentia una, tunc illud quod fit erit unum. Subiectum enim cum fuerit unum, & potentia existens in eo fuerit una & agens unum, tunc nulla erit causa multitudinis. Sed haec omnia possunt naturaliter esse, ergo.

¶ Arguitur secundo. Potentia ad formam semel productam remanet in materia etiam post formam destructam, ergo potest eadem forma produci per idem agens naturale sicut antea. Probatur antecedens. Quia si Deus uoluit illam formam materiae,

ficeret idem numero sicuti antea erat, quod & in resurrectione fiet. Consequenter uero probatur. Quis omne quod est in potentia materiae, potest reduci ad actum per agens naturale, sed est in potentia materiae posse formam recipere, ergo. Confirmatur. Eadem est numero priuatio in materia ante & post quia est eiusdem numero formae, ergo in materia manet eadem etiam inclinatio ad illam formam, & sic per naturam poterit reparari & actuari talis inclinatio, quia frustra est potentia naturalis, quae per naturam expleri non potest.

¶ Arguitur tertio. Accidit in diuidendo ad subiecto, sed corrupto accidente potest remanere idem numero subiectum, ergo saltem accidentia possunt reparari eadem numero. In oppositum est Aristot. in hoc ultimo capite. ¶ Pro solutione huius questionis sciendum est varias fuisse de hac sententiam. Prima est antiquissimorum quorundam Philosophorum asserentium, posse idem numero redire post corruptionem, imo de facto rediturum. Dicebant enim eadem temporum temporaliumque rerum uolumina repeti. v. g. sic Plato Philosophus in urbe Atheniensis & in eadem schola, quae Academica dicta est docuit discipulos; per innumerabilia retro secula multis quidem prolixis intervalis, sed tamen certis, & idem Plato, & eadem ciuitas, & eadem schola, iidemque discipuli repetiti, & per innumerabilia denum secula repetendi sunt. Multi autem Astrologi asserunt, quod haec repetitio rerum futura est absoluto motu octauae sphaerae, qui durat secundum aliquos 36. millibus annorum, uel secundum alios 49000. annorum quod tempus uocant annum maximū. Haec sententia a multis tribuitur Platoni, licet etiam multi ex eius seclatoribus non eam admittant ut Platoni sententiam. Huius opinionis est Iamblicus, de quo uidentis est Marfil. Ficinus lib. 11. de Theologia Platoni. Cuiusque uolunt sententia haec sit, ipsa est impia & contra nostram fidem, quae nos docet post hanc vitam nos ex Christi merito uitam sempiternam adepturos. Quare omnino est rejicienda, de cuius impugnatione uide D. Aug. libro 12. de ciuit. Dei. c. 13. & D. Thom. in 4. cont. gent. cap. 82. prope finem. ¶ Ad uertendum est secundum, quod inter catholicos sunt etiam in hac parte diuersae sententiae. Etenim Ricardus in 4. d. 43. q. 1. art. 3. & Scotus ibidem q. 3. dicunt, quod uiribus naturalibus potest idem agens reparare eundem numero effectum, ut in accidentibus in elementis, & mixtis, non tamen in omnibus, & dicit Scotus quod non uidet quomodo istud sit impossibile. Hanc sententiam sequuntur discipuli Scoti, & aliqui ex iunioribus putant eam probabilem, licet probabilior existimant sententiam D. Tho. Marfilius autem in hoc lib. 2. q. 20. & Duran. in 4. d. 43. q. 3. & alij cum eis non solum oppositum huius sententiae asserunt, uerum etiam putant, quod quae simpliciter

ter corrumpuntur implicat contradictionem iterum eadem numero produci, ita ut de potentia Dei absoluta id fieri non possit. De homine autem dicitur, quod quia non simpliciter corrumpitur, si quidem manet eius anima quae est immortalis, sicut nec simpliciter generatur quia eius forma non generatur, sed creatur, potest idem numero per potentiam Dei reparari, imo de facto, ut docet fides catholica, reparabitur in resurrectione. Caeterum quae simpliciter corrumpuntur. v. g. equus, qui omnino etiam secundum formam corrumpitur, non possunt secundum istos autores eadem numero reparari. ¶ Sit nobis prima conclusio. Per diuinam potentiam potest reparari idem numero corruptum. Haec conclusio est D. Tho. in 4. cont. gent. c. 81. & quodlibet 4. art. 5. & quamuis oppositum uideatur docere in 4. d. 44. q. 1. ar. 2. & d. 12. ar. 2. & 3. par. q. 77. art. 3. intelligitur tamen de potentia naturali aut ordinaria Dei de quo uide Ferr. in 4. cont. gen. c. 81. Et quidem de homine per potentiam Dei potest idem numero reparari est fides catholica, ita ut oppositum sine manifesta haeresi non possit teneri. Etenim in resurrectione idem homo resurgent qui fuit mortuus, ut patet Iob. 9. Quae uisurus sum ego ipse, & non alius, &c. de quo quia theologici id est munus, uide S. Tho. in addito ad 3. p. q. 79. per totum. At uero quod id etiam potest fieri per potentiam Dei in alijs rebus corruptibilibus, ut in equo boue, &c. Probatur primo. Quia id nullam implicare uidetur contradictionem, ergo potest a Deo fieri. Secundo. Nam Deus potest reparare iusmodi sine motu, quia in eius potestate est quod producat effectus sine causis medijs, ergo potest eadem numero reparare, etiam si in nihilum fuerint conuersa. Confirmatur. Nam ratio quare agens naturale non potest producere eundem numero effectum est, quia agit per motum & mutationem. At uero Deus sine motu & mutatione, & sine aliqua dependentia potest generari, ergo.

¶ Secunda conclusio. Res successiuae ut motus & tempus semel corrupta: vel annihilatae per nullam potentiam possunt redire eadem numero. Conclusio est D. Tho. in quodlibet citato: & probatur eius ratione. Nam hoc implicat contradictionem: quoniam unitas rei successiuae, puta temporis & motus in sui ratione habet continuitatem, ita ut si intercideret, non esset eadem nec una numero: & ideo impossibile est, quidem numero tempus quod cessauit restauret. Nam sequeretur, quod esset vnus & non esset vnus. Est vnus ex hypothesis, non esset vnus, quia est intercitus, & ita ad praeteritum nulla est potentia, ut docet D. Tho. 1. p. q. 25. art. 4. Nequit enim fieri, quod praeteritum non fuerit praeteritum, quia sequuntur duo contradictoria. Nam iam est praeteritum & non est praeteritum, quia efficit quod non sit praeteritum. Et confirmatur. Quia ad identitatem numericam entis successiui requiritur quod non interrumpatur. 5. Physic. text. 41. & prius in text. 39. dixerat Philosophus, quod idem est motum esse continuum & esse unum, & requiritur unitas temporis ad unitatem motus, ergo si interrumpitur uel corrumpitur, implicat quod sit idem numero reparatum. ¶ Tertia conclusio. Nullum agens naturale potest reparare idem numero. Conclusio haec etiam est D. Tho. in quodlibet citato & in 4. cont. gent. c. 81. & in multis alijs locis. Est etiam expressa Aristot. in hoc text. 70. & in praedicamentis. c. de oppositis ubi ait, quod a priuatione ad habitum non est regressus. De quo uidentis est Sonc. 10. met. lect. 4. super text. 14. Et probatur haec conclusio. Nam agens naturale non potest huiusmodi corruptibilia sine motu producere in esse, motus uidentis & actio interrupta non est una, sed plures, unde si agens naturale assumit actionem productiuam aliquid cuius, quod cecidit, non assumit eandem numerum, ergo nec effectus idem erit numero, quia ad identitatem effectus requiritur identitas actionis. Item nam requiruntur eadem dispositiones, sed istae non possunt esse, quia per diuersam actionem producuntur, ergo. De his tribus conclusionibus & de tota questione uidentis sunt Capreolus in 4. dist. 43. q. 1. Magister Soto in eadem. d. q. 1. ar. 3. & d. 44. q. vnica. art. 1. & Ferr. 4. cont. gent. c. 81. ubi de hac re multa copiosissime potest scire.

¶ Ad argumenta in principio posita respondetur. Ad primam autoritatem in primo argumento allatam respondetur ex D. Tho. super illum locum, quod illud dixit Aristot. secundum opinionem suam, quae putauit mundum & generationem hominum fuisse ab aeterno. Hoc enim positum manifestum sit quaedam opiniones & artes a quibusdam certis temporibus incepisse, & oportet dicere quod multoties uel magis infinitas sunt destituta: propter bella, uel alias corruptiones, & iterum reinuentae. Eandem solutionem adhibet D. Tho. in 1. de coelo. text. 22. in quibus locis uidentis est August. Niphus, & interpretes alij Aristot. sunt legendi. Ad secundam autoritatem respondetur, quod optime potest per naturam idem effectus specie reparari, ut probat Aristot. hic text. ultimo, quia ex terra compluta generatur vapor, & ex uapore nubes, & ex nubibus pluuia, & iterum terra maledicta & generantur nubes, &c. & ita redeunt idem effectus secundum speciem: & generatio circularis est secundum Aristot. in definitionibus, & ita debet intelligi Aristot. in loco adducto ex 8. meteor. ubi dicitur, quod si agens fuerit idem, & materia eadem effectus erit idem, intelligitur secundum speciem. Eodem modo respondetur ad Commentatorem. ¶ Ad secundum argumentum respondetur notando prius cum Ferr. in 4. cont. gent. ubi supra, quod cum potentia materiae ad formam sit idem realiter cum ipsa materia, ut dicit habitudinem ad

formam quæ potest in eam introduci ab agēti (de quo Magister Soto in. 1. Phis. q. 6. dub. 2.) ita secundum quod potest diuersimodè recipere formam ab agente est in ea diuersificanda potentia ad formam. Nam respectu formæ, quam potest recipere ab agente naturali, dicitur potentia naturalis; respectu vero formæ, quam potest recipere à solo agente supernaturali; dicitur potentia obediētia. Quia ergo materia antequam reciperet formam de ipsa educibilem, poterat per agens naturale reduci in actum; ideo tunc habebat potentiam naturalem ad talem formam. Quia vero postquam talem formam amisit, non potest per agens naturale reduci ad actum eiusdem formæ, eo quod agens naturale non potest resumere eandem actionem numero, potest tantum per agens super naturale, cuius operatio semper vna numero manet; ideo tunc solum habet potentiam obediētialem, atque ex consequenti licet sit eadem potentia realiter & materialiter, quia est eadem materia, non tamen est eadem potentia omninò formaliter, sed est diuersa habitudo, quia respicit agētia diuersi ordinis. Hoc docet D. Tho. in. 4. d. 43. ar. 4. q. 3. vbi tenet, quod in cineribus à quibus fiet resurrectio nulla est inclinatio naturalis ad resurrectionem, sed solum ex ordine diuinæ prouidentie statuentis, vt illi cineres iterum animæ copulentur. Ad argumentum ergo distinguitur maior. Materialiter concedo quod remanet eadem potentia in materia, prima. Formaliter vero nego. Vnde propriè loquēdo nec manet eadem priuatio formaliter, quæ erat antequam reciperet formam. Ratio est. Quia à principio erat inclinatio naturalis in materia ad formam naturaliter possibilem haberi, postea verò dum res corrumpitur, non manet eadem inclinatio formaliter, licet maneat materia apta recipere eandem formam per potentiam tamen supernaturalem. Ex quo ad confirmationem respondetur, quod vt materia sit in potentia ad formam, & habet inclinationem ad

ipsam, non sufficit quod habeat priuationem formæ huius; si per priuationem intelligitur sola negatio formæ in materia, qualis intelligitur post rem corruptam; sed requiritur etiam aptitudo & inclinatio materiæ ad formam naturalem & naturaliter sibi possibilem, qualem non habet materia post corruptam formam. Vnde licet maneret eadem priuatio propter identitatem subiecti & termini, non tamen eadem potentia naturalis, quia non manet eadem aptitudo ad formam, quam amisit. Et sic negatur quod sit priuatio eiusdem formæ eodem modo considerata. De quibus omnibus videndus est Ferr. in. 2. cont. gent. c. 60. circa decimam tertiam rationem D. Tho. Respondetur secundo, quod licet sit eadem priuatio realiter, formaliter tamen est diuersa. Et ratio est. Quia priuationes distinguuntur ratione habituum, sed habitus sunt distincti, quia priuatio formæ corruptæ priuat actum & potentiam, ex qua potentia priuata impossibilis est regressus. Sed priuatio formæ generandæ non priuat habitum, sed actum; quia potest ad actum reduci, & sic habitus distinguuntur, quia alter est vt actus & potentia alter consideratur solum vt potentia. Respondetur tertio, quod materia non est in potentia ad formam corruptam, quia postquam forma desinit esse in materia, iam forma non potest actuare materiam. Quare quantum ad hoc iam illa forma efficitur supernaturalis. Licet secundum suam speciem & absolute sit naturalis. Vnde à solo Deo reparari potest corruptum. Ipse enim vocata quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. ¶ Ad tertium respondetur, quod ad vnitatem accidentis numericam non solum requiritur vnitatis subiecti, sed etiam vnitatis actionis & temporis & aliarum conditionum indiuiduantium. De quo iam diximus in. 1. libro in questione de principio indiuiduationis. Hastenus de expositione librorum de Generatione & Corruptione ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, qui est benedictus in secula.

F I N I S.

S A L M A N T I C A E,

Excudebat apud Sanctum Stephanum

Antonius Renaut. 1585.